הלכה · משנה תורה · מפרשים · מעשי למלך · ספר עבודה

# מעשי למלך על משנה תורה, הלכות ביאת מקדש

רבי ישעיהו זילברשטיין

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# מעשי למלך על משנה תורה, הלכות ביאת מקדש

רבי ישעיהו זילברשטיין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מעשי-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-ביאת-מקדש/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

# תוכן העניינים


**פרק א** ..... 5
הלכה א ..... 5
הלכה ד ..... 14
הלכה ה ..... 17
הלכה ז ..... 18
הלכה ח ..... 40
הלכה י ..... 44
הלכה יב ..... 44
הלכה יד ..... 47
הלכה טו ..... 47
הלכה טז ..... 50
הלכה יז ..... 51
**פרק ב** ..... 53
הלכה א ..... 53
הלכה ב ..... 54
הלכה ג ..... 56
הלכה ה ..... 59
הלכה ו ..... 63
הלכה ז ..... 68
הלכה ח ..... 70
הלכה ט ..... 74
הלכה י ..... 77
הלכה יב ..... 79
**פרק ג** ..... 84
הלכה א ..... 84
הלכה ב ..... 85
הלכה ג ..... 86
הלכה ח ..... 86
הלכה ט ..... 96
הלכה י ..... 106
הלכה יא ..... 109
הלכה יג ..... 110
הלכה טז ..... 114
הלכה יז ..... 115
הלכה יח ..... 116
הלכה יט ..... 125
הלכה כ ..... 127
הלכה כא ..... 129
הלכה כד ..... 138
**פרק ד** ..... 138
הלכה ד ..... 138
הלכה ו ..... 145
הלכה ז ..... 146
הלכה ח ..... 148
הלכה יב ..... 170
הלכה יג ..... 171
הלכה יד ..... 172
הלכה יז ..... 173
**פרק ה** ..... 177
הלכה א ..... 177
הלכה ב ..... 182
הלכה ג ..... 182
הלכה ד ..... 182
הלכה ה ..... 191
הלכה ז ..... 194
הלכה ח ..... 195
הלכה ט ..... 196
הלכה י ..... 196
הלכה יא ..... 197
הלכה יב ..... 201
הלכה יג ..... 204
הלכה טו ..... 206

הלכה יז ..... 217
הלכה יט ..... 221
**פרק ו** ..... 223
הלכה א ..... 223
הלכה ג ..... 229
הלכה ו ..... 232
הלכה ז ..... 234
הלכה ח ..... 235
הלכה ט ..... 236
הלכה י ..... 268
הלכה יא ..... 285
**פרק ז** ..... 301
הלכה ב ..... 301
הלכה ג ..... 302
הלכה ד ..... 303
הלכה ה ..... 304
הלכה ז ..... 306
הלכה ח ..... 308
הלכה ט ..... 310
הלכה יא ..... 322
הלכה יב ..... 323
הלכה יג ..... 327
**פרק ח** ..... 328
הלכה א ..... 328
הלכה ג ..... 331
הלכה ד ..... 331
הלכה ה ..... 332
הלכה ח ..... 333
הלכה י ..... 333
הלכה יא ..... 334
הלכה יב ..... 337
הלכה טו ..... 337
הלכה טז ..... 341
**פרק ט** ..... 345
הלכה א ..... 345
הלכה ב ..... 348
הלכה ג ..... 349
הלכה ד ..... 349
הלכה ה ..... 351
הלכה ו ..... 354
הלכה ז ..... 355
הלכה ט ..... 360
הלכה י ..... 363
הלכה יא ..... 363
הלכה יב ..... 368
הלכה יג ..... 386
הלכה יד ..... 389
הלכה טו ..... 404

# פרק א

## הלכה א

א) **כל כהן ששתה יין אסור ליכנס מן המזבח ולפנים**. וכ"כ בפ"ו מה' אלו לעניין בע"מ ובמשל"מ שם ובפ"ט העלה דה"ה בזר איכא איסור בכניסה בלי עבודה למזבח והיינו דאמרינן בכמה דוכתין וכי ס"ד שזר קרב לגבי מזבח אמנם לדעת הרמב"ן הכונה נכנס למזבח היינו לעבודה ובמהר"ם ברבי יומא דף כ"ג כ' דיותר נראה שדעת רבינו דרק בבע"מ יש איסור לאו בכניסה אבל לא בזר והקשה מיומא דקאמר לר"א אחרים לרבות בע"מ מנ"ל לרבות דילמא אחרים זר דליכא איסור בכניסה אבל בע"מ דיש איסור בכניסה לא ול"נ די"ל דהא אי זר חייב בכניסה לבד תליא בפלוגתא דרב ולוי שם בעבודת סילוק אי חייב כאשר אבאר דתוס' שם הוק' לרב ל"ל ולמבית הפרוכת יתי' דהו"א כיון דחייב אביאה ריקנית כש"כ דחייב באין עבודה תמה אלא עבודת סילוק לכן צריך קרא דרק אעב"ת ועבודת מתנה ולפי"ז יש להבין א"כ ללוי מנ"ל דקרא לומר לפני ולפנים בעי עבום"ת ובחוץ אפי' עבוד"ס הא צריך קרא דהו"א דלפול"פ חייב אפי' אעבד"ס וכן הקשה בשי"צ ונראה דא"ש דיסבור דחייב אכניסה גם בזר אפי' מן המזבח ולפנים בין אולם ולמזבח וכן במזבח בלי עבודה ומעתה אין כאן סברא יותר לפול"פ לחייב אע"ס ולכן אמרינן נהי דגלי קרא דעבמ"ת דוקא היינו לפול"פ ובהיכל אבל לא בעזרה אמנם למ"ד עבוד"ס פטור ע"כ דסברי זר פטור בכניסה וא"כ רק לפול"פ צריך קרא דהו"א דא"צ עבדמ"ת כיון דחייב אכניסה אבל בחוץ דפטור אכניסה אעבוד"ס ג"כ פטור ומעתה י"ל הנה הא דקאמר רי"ו ור"ל דתליא הא דרבנן ור"א אי הוצאה והרמה הוה עבודה ע"כ משום דסברי עב"ס חייב דאי פטור א"כ א"צ לומר דל"ה עבודה כלל וכיון דעב"ס חייב ע"כ משום דסובר דזר חייב בכניסה לכן מסברא לחייב אף בעב"ס ולכן ל"ש דנוקי קרא לזר משום דגם בזר איכא איסור כניסה והנה במשל"מ פ"ב מתומ"ס הקשה לדעת רבינו דבע"מ חייב בכניסה א"כ הא דיליף ר"ל הרמה מהוצאה דילמא רק הוצאה לחוץ דליכא איסור כניסה זה התירה תורה וא"כ מנ"ל הרמה ועוד הקשה לרבינו הוצאה לאו עבודה מנ"ל דבע"מ פסול דלמא דוקא בהוצאה ממזבח דאיסור כניסה לכן פסול ונראה לישב דהנה רמב"ן השיג על רבינו מעירובין דנכנסין להיכל לתקן והקשה בשעה"מ הא בהיכל גם לרמב"ן חייב אביאה ריקנית ותי' דהכי פריך בשלמא אי רק בהיכל א"כ שייך רק משום ביאה ריקנית א"כ כשנכנסין לתקן אינו ביאה ריקנית אבל לרבינו גם לפנים למזבח אינו נכנס ע"כ משום מעלות קדושה הוא לא משום ביאה ריקנית דזה ל"ש רק בהיכל א"כ גם בנכנס לתקן ג"כ יהא אסור והנה לדעת רבינו ע"כ לומר דאין חילוק דאף

אי משום קדושה שייך ג"כ להתיר בנכנס לצורך בניין דהרי בטמא שהאיסור אין משום ביאה ריקנית שהרי בעזרה מותר ליכנס ביאה ריקנית וטמא אסור ואפ"ה לצורך תיקון מותר והיינו מדגלי קרא מיעוטא דאך אל הכפורת וכמש"כ בשעה"מ ומעתה י"ל הא דבע"מ א"צ רק קרא דשרי להוצאת הדשן ול"א דעבודה הוא וכיון דשרי מטעם עבודה שוב ל"ש איסור כניסה שהרי לצורך כבר ידעינן מקרא דשרי כמו בנכנס לתקן ומה לי תיקון זה או זה לפנות העזרה מדשן וקרא רק בא לומר דשרי אף אי יש כהנים שאין בע"מ ולפי"ז שוב אין לחלק בין הוצאה להרמה דהרי איסור ליכא קרא מקרא דאך ואי לענין היכא דיש אחר שפיר שייך כמו דשרי בהוצאה שרי גם בהרמה אמנם על קו' אחריתי דילמא דוקא בהוצאה דליכא איסור כניסה איה"נ דקרא רק גלי דאין פסול לעבודת הוצאה אבל דליכא איסור כניסה זה ידעינן מאך אל הכפורת דלצורך מותר ליכנס והיכא דאפשר בתמימין איה"נ דלא הותר ומיושב ג"כ קו' הנ"ל דאי לאו דבע"מ פסול לעבודה ממילא גם להוציא ממזבח ל"ה פסול דל"ש איסור כניסה כיון דהוא לצורך כמו בנכנס לתקן ודו"ק:

**ובזה** נראה לבאר דברי רבינו בפ"ז מבהב"ח שכ' יכנס בע"מ ואל יכנס טמא שטומאה דחוי דלכאורה זה הוי טעם להתיר לא לאסור ונראה שהכוונה כך דבע"מ אסור רק ממזבח ולפנים אבל טמא האיסור בכניסה לעזרה ורק אי הותרה א"כ לגמרי הותרה אף שקדם איסור טומאה אבל כיון דטוד"ח א"כ אי נכנס טמא מפיש באיסור מיד בכניסה לכן יכנס בע"מ שאיסור מתחיל ממזבח ולפנים וממעט באיסור עדיף כיון דט"ד ועפי"ז יש הוכחה דזר ג"כ מוזהר ממזבח ולפנים דאל"כ אמאי יכנס בע"מ ואל יכנס זר הא זר בהיכל מתחיל האיסור ובבע"מ האיסור קודם שבא אל ההיכל ממזבח ובין האולם אלא וודאי גם זר מוזהר ממזבח ולפנים:

**ועוד** יש לפרש מש"כ רבינו אל יכנס טמא שט"ד לפמש"כ שעה"מ יש חילוק אי משום כניסה ריקנית מסתברא דשרי כדי לתקן דל"ה ביאה ריקנית וא"כ י"ל בע"מ רק משום ביאה ריקנית אבל טמא אינו משום ביאה ריקנית רק משום מעלות הקדושה א"כ מסברא דאף לתקן יהי' אסור ליכנס ורק אי הוה אמרינן הותרה ליכא איסור טומאה כלל אבל כיון שט"ד לכן יש לנו לומר יכנס בע"מ שאסרו רק משום ביאה ריקנית וא"כ לתקן מסברא שרי ואל יכנס טמא שאין איסורו משום ביאה ריקנית ומסברא אף לתקן אסור אי לאו קרא דאך אל הכפורת וא"כ כיון דיש בע"מ וטמא יכנס בע"מ כיון שטמא רק דחוי ולא הותרה אסור ליכנס כיון שאין איסורו משום ביאה ריקנית אין להתיר ליכנס לצורך במקום שיש בע"מ שמסברא מותר ליכנס שאיסורו רק משום ביאה ריקנית ולצורך אין

כאן כלל ביאה ריקנית והבן:

**ובמש"כ** ניחא לי גם הא דכ' משל"מ סוף ה' אלו מהא דקאמר וכי ס"ד זר קרב אצל מזבח מוכח לכאורה כדעת רבינו דכניסה אסור אמנם דעת הרמב"ן דהכונה דלא יקרב אל מזבח לעשות איזה פעולה והיינו יען דקרא דאל מזבח לא יגשו קאי אלוים דאזהר אותן שלא יקרבו לעבודת הכהנים וא"כ קשיא על רבינו דמפרש דלענין כניסה אייריא ולפמש"כ ניחא דבוודאי כניסה אסור ורק בנכנס לצורך ל"ה ביאה ריקנית לכאורה יש להתיר אלא דשוב אמרינן וכי זר קרב אצל מזבח הכונה איך תבוא מזה קולא בנכנס לעשות איזה מעשה במזבח דל"ה ביאה ריקנית הא זה גופי' מסתבר דקעביד איסור טפי לעשות מעשה אצל מזבח א"כ שוב אסור משום הכניסה ודו"ק היטב:

ב') **ואם עבר ועבד עבודתו פסולה**. וקשה לי דהנה בגמ' יליף תחלה מקרא דלהבדיל ואח"כ מגז"ש דחוקה חוקה ממחב"ג וא"כ יש לתמוה על רבינו דהוא יליף להלן דהוראה בשיכרות אסור מקרא דלהבדיל א"כ ע"כ דמחלל היינו מגז"ש דחוקה יליף וא"כ למה לא כתבו רבינו כמש"כ בפ"ה גבי שלא רחוץ ידים דיליף מקרא דחוקה חוקה לגז"ש ונראה דלכאורה קשה לי למש"כ הריטב"א ביומא דף נ"ג דהיכא דכתוב לאו אז הוא לעכב א"כ ידעינן דמחלל וכאן כתיב יין ושכר אל תשת בבואכם והנה בח"ס ח"מ כתב על קו' שעה"מ בה' ק"פ דרק היכא דכתיב חוקה רק דהוו"א דיען דאין אלא להכשיר אין מעכב לכן כיון דכתיב גם ל"ת הוה לעכב ומעתה יקשה הנה תוס' דף כ' וכן במנחות דף י"ט הוכיחו דמשמע דיליף גז"ש חוקה חוקה הא חוקה לבד ל"ה לעיכובא ומעתה יקשה לריטב"א נהי חוקה לא הוי לעכב אבל כיון דכתיב גם לאו ע"כ חוקה היינו לעכב ולמה צריך לגז"ש וצ"ע ונראה לישב דבגמרא שם מוכח דכיון דיש גז"ש אייתרי קרא דלהבדיל להוראה ולפי"ז י"ל אי לא גז"ש מקרא דחוקה ל"ה ידעינן לעיכובא אלא בעבודות שיש בהן מיתה דאיירי בה קרא כדאיתא בגמ' ולכן צריך לגז"ש דאין מחלקין בין מחב"ג לשתויי יין ואז נשאר קרא דלהבדיל להוראה אבל עיקר הדרשא מוכח דמחלל מדכתיב ל"ת והיינו כיון דכתיב גם חוקה א"כ א"ש דרבינו לא הוצרך לכתוב גז"ש דמקרא דל"ת ידעינן דלעכב היכא דכתיב חוקה ולא צריך באמת לגז"ש אלא לענין עבודה שאין בה מיתה ולכן לא כתב רבינו רק דמחלל דמקרא דיין ושכר אל תשת ידעינן דמחלל ודו"ק (עמש"כ בפ"ט ובפ"ה מה' אלו) משא"כ בפ"ה דלא כתיב לאו בפירוש בריחוץ ידים א"כ שפיר כתב רבינו הגז"ש דחוקה חוקה ומוכח דרבינו ג"כ אין סובר חוקה ממשמעות לעכב אלא מגז"ש:

**ולפי**"ז א"צ לפרש דברי הריטב"א כמש"כ הח"ס יען דהו"א דאינו אלא להכשיר אלא

דחוקה לית לי' דמעכב אלא היכא דכתיב ל"ת אז חוקה משמעותי' לעיכובא ולא צריך גז"ש וא"ל דאכתי נלמוד מגז"ש דחוקה מבעלמא ולא נצטרך לטעמו של הריטב"א לזה שפיר י"ל דהו"א דלהכשיר קאתי לא ילפינן חוקה חוקה מגז"ש מבעלמא אבל אי חוקה משמעותי' לעכב ל"ה סגי בסברת ח"ס יען דרק להכשיר קאתי:

**והנה** שם העלה בח"ס דלשיטת רבינו בפי"ח מפה"מ דיש לאו במחשב בקדשים יען דמפסיד קדשים ולפמש"כ תוס' זבחים דף ה' מקרא דמוצא שפתיך ילפינן דבעי שינה הכתוב לעכב בקדשים א"כ מוכח דאפילו היכא דאיכא לאו ג"כ בקדשים בעינן שינה הכ' לעכב וא"כ מהא"ט שפיר בעינן חוקה לעכב אפילו היכא דיש לאו כאמור:

**והנה** ברמב"ן פ' שמיני כתב דשתויי יין אינו בבמה מטעם כי האזהרה לכהנים בעבודתן ואין כהן מקריב בבמה (וכן נראה מתוס' זבחים דף ט"ו שתויי יין פרועי ראש ליכא בבמה מדהוקשו נילף זר משתויי יין ופרועי ראש) ובטה"ק בזבחים הקשה א"כ טמא ג"כ לא יהא בבמה יען דליכא בבמה כהן ואזהרה על טמא ששימש לא נאמרה רק לכהנים (ובסוף זבחים נראה שהיא פלוגתא בין רש"י ורבינו בפי' המשנה ועבה"ז וטה"ק שם) ולכן כתב דילפינן זאת מקרא דבבואכם אל אוהל מועד מתמעט במה ונ"ל לישב דברי רמב"ן דבשלמא שתויי יין דהוה כזרות דלכן מחלל עבודה כמש"כ תוס' שם וא"כ כיון דבבמה ליכא כיהון וזר כשר ל"ש לפסול שתויי יין אבל כהן טמא אין הפסול משום זרות דכהונתו עליו אף שטמא (עתוס' יבמות דף ל"ג בהא דבע"מ ששימש בטומאה) א"כ שייך גם בבמה אף דלא הוזהר רק לכהנים שייך הפסול גם בזרים כשהי' עבודה בהם ורק בשתויי יין דהוה מטעם זרות א"כ כשהי' עבודה בזרים בבמה ל"ש פסול שתויי יין והבן היטב וראי' לדברינו מסוף פרק זה שכ' רבינו דישראל שנכנס שתויי יין ופרועי ראש [אינן באזהרה.] רק לכהנים נאמר דישראל אף על כניסה לעזרה לא לקי:

ג')

**והוא ששתה רביעית יין חי בב"א מיין שעברו עליו** [מ'] **יום אבל אם שתה פחות מרביעית או שתה והפסיק בה או מזגה במים פטור ואין מחלל עבודה שתה יותר מרביעית אפילו מזגו חייב מיתה ומחלל עבודה**. וראב"ד משיג שאין חייב ואין פוסל עבודה אלא שהוא באזהרה והנה בכ"מ הביא תשו' הרשב"א שהרבה ג"כ לתמוה חדא כהשגת הראב"ד בהא שפסק ביתר מרביעית אף במזוג חייב מיתה ומחלל עבודה ובגמר' משמע שהוא רק באזהרה ואין מחלל וא"מ מיתה ועוד דפסק בדין שאח"ז בשאר משקין לוקה ובגמ' איתא דזה דוקא לר"י אבל לר"א דקיימל"ן כן לא לקי דאי גם לר"א לקי איך קאמר כמאן אתיא הא דא"ר אכל קעילת דבילה ושתה חלב ונכנס למקדש דלוקה כר"י

ואי לר"א ג"כ לקי א"כ גם לר"א אתיא וא"ל דפסק כר"י באמת דיקשה חדא כיון דפסק כת"ק דאיכא איסורא בפחות מרביעית וביין מגיתו א"כ איך פסק כר"י ועוד כיון דיליף מושכר כר"א דרך שכרותו דבעינן רביעית בב"א א"כ לא ידעינן שאר משקין ולי קשה עוד אי איתא דפסק כר"י ע"כ דלית לי' גז"ש דשכר מנזיר וכתבו תוס' יומא דף ע"ו יען דמסתבר טפי לומר דבמקדש חייב אף בשאר משקין כיון דגנאי הוא לפנים אפי' שיכור בשאר משקין דאפי' לפני מלך בו"ד הוא גנאי לבוא כך וכתבו שם דמהא"ט לא יליף מעשר ממקדש והנה בנזיר דף ל"ד פליגי למ"ד חייב בשתי' דנזיר ברביעית ולר"ע בכזית ע"ש פי' השני בתוס' וכן מפרש רבינו בפ"ה מנזיר דפסק אכילה בכזית ושתי' ברביעית והיינו כמש"כ ואיתא בירושלמי שם למ"ד ברביעית יליף שכר שכר ממקדש ור"ע יליף מאכילה א"כ לר"י דלא יליף שכר דמקדש משכר דנזיר ה"ה דלא ילפינן נזיר ממקדש כתוס' יומא וא"כ רבינו דפסק כאן כר"י בשאר משקין ע"כ לא יליף שכר מנזיר איך פסק ברביעית כיון דלא ילפינן נזיר ממקדש כמו דלא יליף מקדש מנזיר:

**אמנם** נראה לישב בחדא מחתא דאני אומר נוסחא מוטעת הי' לפניהם בכריתות שתה חלב לוקה כמאן כר"י אבל בסוג' בעלמא איתא דחייב כדאיתא בבכורות דף מ"ה ומשמע דחייב מיתה ולדעתי בבכורות א"א לפרש באופן אחר דשם קתני במשנה בין שאר מומין השוטה והשיכור ומקשה גמ' הא מחלל עבודה ומשני בשאר משקים ודלא כר"י וקשה חדא דלמה לא הביא כל דברי ר"י דקאמר בשאר משקין באזהרה ועוד איך מוכח דלר"י מחלל עבודה מהא דקעילת דבילה כמו דא"ח מיתה אין מחלל ג"כ עבודה ועוד דהרי ע"כ גם למשנה דלקי כיון דחשיב עם כושי והלפזן והננס והחרש ועל אלו סובר רבינו בפ"ו מה' אלו דכל שאין שוה בזרעו של אהרן לקי אלא דאין מחלל עבודה ולכן נראה דלר"י שכר לרבות שאר משקין ברביעית וע"ז אמר הרי אלו באזהרה אבל בשתה עד שנשתכר אז חייב מיתה ומחלל עבודה ג"כ ולכן קאמר בכריתות דברייתא דקתני חייב דהיינו מיתה ע"כ כר"י אתיא דמחייב אשאר משקין ברביעית מלקות ובנשתכר חייב מיתה וכיון שכן גם מחלל עבודה ועפ"ז שפיר קאמר דמשנה דבכורות דמנה בהדי הנהו דאין מחללין עבודה ע"כ דלא כר"י דברייתא דאכל קעילת דבילה כוותי' דסברי דחייב מיתה א"כ מחלל עבודה ג"כ ומשנה סברי דרק בשאר משקין לקי (כמש"כ הרע"ב להדיא) כמו בשאר הנהו שאין שווין בזרעו של אהרן כננס וחרש ובזבחים דחשוב שיכור שקיבל פסול ול"ק שתויי יין ע"כ אייריא בשאר משקין וכר"י דמחלל עבודה או ביין מזוג ביתר מרביעית דהוא בכלל שיכור לא בכלל שתויי יין ומעתה נתבארו כל דברי רבינו דפסק באמת דלא כר"י דלר"י חייב מיתה ומחלל עבודה ורבינו כתב בשאר

משקין אף שהי' שיכור דהיינו ששתה יותר מרביעית רק לקי ולא מחלל עבודה והיינו כמשנה דבכורות ממש דחשיב שיכור גבי מומין דלקי ואין מחללין עבודה וכיון דלר"י בשאר משקין אם נשתכר חייב מיתה ומחלל מינה גם לר"א היכא דנשתכר דשתה יותר מרביעית יין אף דמזוג חייב מיתה ומחלל עבודה דזה הדין שיש לר"י בנשתכר בשאר משקין יש לו לר"א ביין מזוג ונתיישב גם השגת הראב"ד דמנ"ל בנשתכר ביין מזוג דחייב מיתה ומחלל עבודה דלפמש"כ הוא הכרח חדא דכמו לר"י בנשתכר בשאר משקין יש לו לר"א בנשתכר ביין מזוג ועוד אמאי לא מוקי משנה דבכורות כר"א ובנשתכר ביין מזוג ולמה מוקי בשאר משקין אע"כ דכהא"ג חייב מיתה ומחלל עבודה ועוד ראי' דהא תוס' בבכורות הקשו מדף י"ד בזבחים דקתני השיכור שקיבל פסול דלא נקט שתויי יין ולדעת רבינו א"ש דנקיט שיכור דהיינו בשתה יין מזוג מחלל עבודה דוקא בנשתכר ואתיא ככו"ע ולדעתי יש להוכיח שגי' זו עיקר דבתוספתא פ"ב דכריתות איתא כשם שאם הי' כהן פסול לעבודה וחייב מיתה כן אם הי' חכם או תלמיד חכם אסור ללמוד ולהורות הרי דקאמר דחייב מיתה והיינו ביין מזוג כדאיתא בגמ' ביותר מרביעית ויין מזוג אסור להורות וקאמר לעבודה כהא"ג חייב וראי' ג"כ לסברת הכ"מ כיון דאסור להורות ע"כ חייב מיתה ומחלל עבודה דהרי לתוספתא תליא הא בהא ואין להקשות הא עכ"פ בשתה יין מגיתו אפי' יותר מרביעית גם לרבינו אין מחלל עבודה א"כ למה לא מוקי משנה דבכורות בשתה יין מגיתו דאין מחלל לק"מ דהרי כ' רבינו דפטור בהא ג"כ והא שיכור דחשיב התם ע"כ דלקי כמו כל הני דתני במשנה דא"ש בזרעו של אהרן לקי לדעת רבינו בפ"ו מה' אלו וא"ל אכתי נוקי כת"ק דמוזהרין י"ל כיון דלא קיימ"ל כן רק כר"א לכן מוקי בשאר משקין וכר"א ומהא"ט פסק באמת רבינו בכל הני כר"א דמוכח מסוגי' דבכורות דע"כ בשתה יין מגיתו פטור ולכן לא מוקי משנה כן ומוכח באמת דבנשתכר אף מחלל עבודה וכן מוכח דלר"א בשאר משקין בנשתכר דלקי עכ"פ והטעם דלקי לא משום דילפינן שכר שכר מנזיר דא"כ אפי' מיתה יהא חייב אלא סובר כיון דעכ"פ שיכור הוא מסתברא דלקי דלענין מלקות שפיר י"ל דאין חילוק בין שאר משקין ליין כסברת תוס' יומא הנ"ל דגנאי ליכנס לפנים שיכור משאר משקין (ועמש"כ רבינו דין י"ז שאין זה כבוד לבית הגדול) והבן היטב:

**ואולם** בדברי ראב"ד שהשיג על רבינו דלא אמרו שחייב מיתה ומחלל עבודה אלא שהוא באזהרה יש לתמוה דבדין ג' השיג דביין מזוג ברביעית אסור לעבוד ורק מותר להורות אמרינן והנה לפי"ז היכא דאסור להורות דהיינו ביותר מרביעית ע"כ דמחלל עבודה וכמש"כ הכ"מ וראי' מתוספתא פ"ב דכריתות דקאמר כשם שאם עבד חייב מיתה

ומחלל עבודה כן אסור להורות הרי דתליא זה בזה וקשיא מדידי' אדידי' דסובר דאין מחלל עבודה ואי היכא דאסור להורות אין מחלל עבודה א"כ היכי דמותר להורות ע"כ שרי לעבוד עבודה (דאי רק דאין מחלל אבל אסור לעבוד מה איכא לענין עבודה בין שתה רביעית מזוג ליותר מרביעית מזוג דמחלל עבודה במכש"כ דאסור להורות וכמש"כ הכ"מ) א"כ יקשה ברביעית מזוג דמותר להורות ה"ה דשרי לעבוד ולפי"ז אזלה נמי תי' הכ"מ על השגת הראב"ד דכיון דמותר להורות משמע דמותר לעבוד דלפמש"כ כיון דרבינו סובר היכי דאסור להורות מחלל עבודה א"כ היכי דמותר להורות לא מוכרח לעבוד רק דאין מחלל רק לישב דעת רבינו נראה לפמש"פ הכ"מ דכאן מיירי בליכא רביעית רק עם המים נתישב השגת הראב"ד אף לפי פירושי:

ב) **והנה** במהר"ם א"ש סי' כ"ד נסתפק אי שתי' משמעותו מה"ת ברביעית או דמשמעותו אפי' בכ"ש רק הלמ"מ מרביעית והביא גמ' דכריתות דקאמר יין ושכר אל תשת יכול בכל שהוא אפי' יין מגיתו ת"ל שכר משמע דשתי' משמעותו בכ"ש והא לדברי הרשב"א בתשו' לתי' השני דמפרש שתי' משמע ברביעית והא דקאמר בכל שהוא היינו מדכתיב יין משמע אפי' בכ"ש ולדעתי תליא זה בפלוגתא דנזיר דף ל"ח למשנה ראשונה איסורו בשתי' ברביעית ואכילה דנזיר בכזית ור"ע יליף מוענבים דו' מוסיף על ענין ראשון דמה אכילה בכזית אף שתי' ואי הפירוש שתי' היינו ברביעית ל"ש דיליף מאכילה דיהא בכזית אבל אי שתי' בכ"ש משמע רק מהלכה ברביעית לכן שפיר סובר ר"ע דו' מוסיף גלי בכאן דלא בא ע"ז הלכה ברביעית אלא דנילף מאכילה ואמנם לפי' השני בתוס' ורש"י שם בתרתי פליגי דלרבנן אפי' אכילה דנזיר ברביעית מוכח ע"כ לרבנן דמשמעותו ברביעית ולכן יליף גם אכילה ברביעית אבל אי שתי' משמעותו בכל שהוא רק מהלכה ברביעית ל"ש ללמוד אכילה ור"ע סובר דשתי' כאכילה להוציא ממשמעות הכתוב ולא דריש אכילה כשתי' ברביעית כרבנן דאז אין מוציא הכ' מפשטי' דשתי' כמשמעותו ברביעית ואכילה דקרא לא הוה מוציא ממשמעותו דאכילה שפיר משמע אף רביעית ומוכח לר"ע שתי' בכ"ש משמע ולרבנן שתי' משמעותו ברביעית:

**והנה** בירושלמי פ"ו דנזיר דמפרש טעם דמשנה ראשונה דיליף שכר שכר ממקדש דברביעית ואי כרשב"א דשתי' משמע ברביעית ל"צ לילף משכר דמקדש דהרי במקדש אי לאו דכתיב יין ליתורא הוה ידעינן דברביעית מקרא דאל תשת לדעת רשב"א דמשמעותו ברביעית ורק יען דכתיב יין משמע בכ"ש צריך קרא דשכר דמשתכר אבל בנזיר דכתיב ומשרת ענבים לא ישתה משמעותו ברביעית בלעדי הקרא דשכר שכר ממקדש ומוכח לכאורה מירושלמי דלא כרשב"א:

**אמנם** לי נראה ראי' נכונה דשתיה משמעותו בכל שהוא רק מהלכה ברביעית ממש"כ רבינו בפי' ממא"ס דיי"נ בכ"ש מדכתיב דישתו יין נסכים וכתב הטעם דבכ"ש יען דכתיב ולא ידבק בידך מאומה ומעתה אי אמרת דמשמעותו בכ"ש איך אפשר להוציא הכתוב ממשמעותי' מכח הקרא דלא ידבק בשלמא אי משמעותו בכ"ש רק הלכה ברביעית שפיר הוכיח רבינו דכאן בע"ז לא בא הלמ"מ ברביעית כיון דבע"ז כתיב לא ידבק בידך מאומה והנה רבינו שם כתב גם באכילת תקרובת עכו"ם חייב אכ"ש והיינו ג"כ דסמוך אקרא דלא ידבק אף דכתיב בקרא אכילה אשר זבחימו יאכלו לפי"ז נפשט מכאן חקירת המל"מ פ"א מחומ"צ אי אכילה בכ"ש רק הלמ"מ בכזית דלפמש"כ מוכח דאכילה משמע בכ"ש דאז שפיר שייך לומר באכילת תק"ע לא נאמרה הלכה כיון דתורה קפדה וכתבה ולא ידבק בידך מאומה כאמור:

**והנה** בכ"מ תמה כיון שמוזהרים על כל שהוא למה אין לוקין ותי' דעל כ"ש אין לוקין כמו בכל איסורין שבתורה וקשה לי התינח לשיטת הרשב"א לקמן בדין ב' דשתי' משמע רביעית שפיר דאין לוקין כמו בכל איסורין אבל לפמש"כ הפוסקים וכן העלה בשו"ת מהר"ם א"ש סי' כ"ד דשתי' כ"ש משמע א"כ מאי מדמה לשאר איסורין שבתורה דהכא דכ' לא ישתה אמאי לא ילקה אכ"ש וכדמוכח לכאורה מנזיר דף ל"ד דפליגי רבנן ור"ע במשנה ראשונה לחד פירוש ברש"י ותוס' אכילה בכזית וכן שתי' ברביעית ולר"ע שתי' ג"כ בכזית ודריש מקרא דיין ושכר יזיר חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה וכל משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל דו' מוסיף על ענין ראשון לומר שגם איסור שתי' בכזית והתינח אי שתי' בכ"ש משמע א"כ הילפותא מאכילה להחמיר דבעינן כזית ובזה אין מוציא הקרא ממשמעותי' דעכ"פ גם בכזית הוה שתי' אבל אי נימא דשתי' משמעותי' ברביעית א"כ איך יליף ר"ע מקרא דבכזית עובר לאפוקי ממשמעותי' דא"ע רק ברביעית והא דכ' ו' מוסיף על ענין ראשון הוא ללמד להיפך דאכילה ג"כ ברביעית דבזה אין מוציא מקרא ממשמעותי' דהא גם יותר מכזית הוא בכלל משמעות אכילה:

**אך** י"ל דהנה מבואר בפירש"י ותוס' שם שיטה אחרת דפליגי בתרתי לרבנן אכילה בשיעור רביעית כפי מה שנופל יין מכוס כשיעור רביעית עיין תוס' נזיר שם ד"ה ואינו חייב ולר"ע שתי' ג"כ בכזית א"כ שפיר מוכח דשתי' רביעית משמע והשתא יליף גם אכילה בשיעור רביעית דאי שתי' כ"ש משמע ורק מהלכה ברביעית איך יליף אכילה ברביעית משתי' כיון דשתי' גופי' משמעותי' אינה כלל שיהא ברביעית דל"ש לומר דקרא אסמכא אהלכה דהוא ברביעית כדמוכח מנזיר דף ס"א דפריך הא הלכה הוא וכ' תוס' דאין סברא דליתי קרא למעוטי דבר שהוא הלכה (יעו"ש לענין דנאמר דקרא ממעט

בעכו"ם שאין האב מדיר בנו):

**בעת** סידור הדברים לבית הדפוס הנה יצא לאור חידושי ח"ס על כתובות ראיתי שכתב בדרך אחר ע"ש בחי' לדף י' וז"ל הנה רמב"ם פ"א מביאת מקדש פסק ככולהו תנאי דבשאר המשכרים לוקה כר"י ופסק דבפחות מרביעית או יין מגתו אסור מה"ת מיהו אינו לוקה לכאורה היינו נמי כת"ק ושוב פסק אם הפסיק בו או נתן מים פטור כר"א נמצא מזכה שטרי ככו"ע והנראה דבנזיר מבואר דר"ש הוא האי ת"ק דר"י דיליף שכר שכר מנזיר א"כ נימא ר"ש לטעמי' דאית לי' בכהת"ר לא נאמרו שיעורים למלקות א"כ שפיר י"ל דמרבה קרא פחות מרביעית דהוה ח"ש מרבינן לי' למלקות ושייך שפיר אל תשת דהוה שיעור שתי' למלקות ומיהו אי לאו ריבוי לא הוה ידעינן למכות אח"ש ואיין מגתו דשכר כתיב דרך שכרות ועוד דלמיתה בעי שיעורא ומלקות לא הוה כתיב אי לאו ייתורא דיין אל תשת אכן אנן קיימ"ל דבעינן שיעורא בכהת"ר א"כ א"א לפרש קרא בחצי רביעית וביין מגתו דאל תשת כתיב ונהי דמ"מ אסורים מה"ת ככל ח"ש דכל איסורים מ"מ מלקות ליכא וע"כ למדרש כר"י שארי משכרים בלאו ועל היין במיתה והנה ר"א דדריש דרך שכרותו ע"כ א"א לומר דלא דרש מיני' שאר משכרים דא"כ הו"ל למיכתב יין שכר בלי ו' דושכר ואע"כ ר"א נמי כר"י יין אל תשת במיתה ושאר משכרים אל תשת באזהרה אלא ר"א מוסיף אדר"י דמדסמכי ענין לו יין לשכר לומר מה שאר משכרים צריך [לשתות] (לאכול) דרך שכרות דהא שכר כתיב ה"ה יין דרך שכרות לאפוקי הפסיק בו או נתן בו מים ור"י לטעמי' דלא דרש סמוכים ואנן דרשינן סמוכין קרי אדר"א טובייגא דחכימי נמצא כל דברי חכמים קיימים ופסק רמב"ם על מכונו עכת"ד:

ג') **אי שתה רביעית יין והפסיק בה פטור**. ובספר מוצל מאש עמד ע"ז דלא פי' שיעור הפסקה אם הוא כדי אכילת פרס כשיעור אכילה או לא וכ' בספר נר מצוה דבכריתות דף י"ב דפליגי חכמים ור"א בשתה רביעית יין ושהה בשתייתו כדי אכילת פרס ונכנס למקדש חייב. ר"א אמר אם פסק בה או נתן בו מים כ"ש פטור ובגמ' דף י"ג איפסקא הלכתא כר"א וה"מ בשותה רביעית ממש אבל שתה יותר מרביעית מודה ר"א לחכמים דשיעורו בכדי א"פ אבל אם לא שתה אלא רביעית אפי' לא הפסיק בה אלא כדי אכילת פרס ונכנס למקדש פטור וזהו שכ' רבינו כאן שתה יותר מרביעית והיינו ששהה בין שתי' לשתי' בכדי אכילת פרס או פחות מזה אבל אם שהה יותר מכדי א"פ לכ"ע פטור וכן מתבאר מדברי רבינו פ"ו משגגות:

**הנה** אח"ז ראיתי בס' התוהמ"צ בפ' שמיני שכ' כעין דברינו לישב קו' הרשב"א והכ"מ דרבינו מזכה שטרא לבי תרי וז"ל ומה שפסק שאם הי' שיכור משאר משקין המשכרים

ה"ז לוקה ועבודתו כשרה הוא רק אם נשתכר ולא מפני אזהרה זו אלא משום דהשיכור הוא מום הפוסל באדם ולא בבהמה כדאיתא בבכורות דף מ"ה ובגמ' מקשה והלא שכור מחיל עבודה ומשני בשאר משקים המשכרים ודלא כר"י מבואר דלת"ק ור"א החולקים על ר"י שכור משאר משקין אינו מוזהר משום יין ושכר אל תשת אלא הוא בכלל בע"מ ואזיל לשיטתו בפ"ו דבמומין הפוסלים באדם לוקה ואינו מחלל עבודה ולכן בפ"ח מה' ביאמ"ק דלג ולא חשב שכור בכלל המומים הפוסלים באדם לבד כי סמך א"ע על מה שכבר כ' בפ"א עכ"ד וזהו קרוב לדברינו:

## הלכה ד

**ומותר ללמד תורה אפי' הלכות ומדרשות.** והיינו דפסק כריבר"י דבעי דוקא להורות וממעט גמ' אמנם קשה דמשמע דלא ממעט מלהורות רק גמ' אך בהלכות ומדרשות דיליף ת"ק דהחוקים אלו מדרשות אשר דבר ד' זו הלכה מודה ריבר"י דאסור וכן הקשה בלחם יודא ותי' דכש"כ הוא מגמ' והא דת"ק דריש מהחוקים מדרשות ומקרא דביד משה זה גמרא לא משום דמדרשות מסתבר טפי אלא משום דמשמע לי' תיבת החוקים היינו המדרשות יעו"ש אבל לריבר"י לא משמע לי' מהחוקים למעט מדרשות וקשה לי לדבריו מקידושין דף ל"ב דדריש אלה החוקים אלו מדרשות וכ' במהרימ"ט שכן הוא בכריתות הרי דממשמעות החוקים דרשינן מדרשות א"כ יש לתמוה איך אפשר דריבר"י פליג ולא דריש החוקים אלו המדרשות וכן יקשה מנדרים דף ל"ו דדריש כן מתיבות חוקים היינו מדרשות לכן נראה לישב דהנה רבינו כתב ואם הי' חכם קבוע להוראה לא ילמד שלימודו הוראה הוא ולא כ' כפירש"י שלא ילמד אם ישאלו להוראה אלא שמלימודו ילמדו להורות וא"כ י"ל דמודה וודאי לת"ק דהחוקים היינו המדרשות אלא דסובר דקרא איירי במי שקבוע להוראה והוה דבר הלמד מסופו דכתיב ולהורות ממעט גמ' וכש"כ דרשות אבל רק לאיש שאין קבוע להוראה אבל למי שקבוע להוראה גם גמ' ומדרשות אסור (ועמהרימ"ט פי' מדרשות ריבויי ומיעוטי ובכריתות פירש"י דהיינו מה דדרשינן בפירקא ואולם אפירש"י יקשה מנדרים דף ל"ו דמלמדו מדרשות והלכות ויליף לה מקרא דאותי צוה ד' ללמד אתכם חוקים מוכח דמדרשות היינו ריבויי ומיעוטי דהא בהך דמלמד את בנו מדרשות אין סובל לפרש דלומד עמו מה דדריש בפירקא דזה שייך רק במי שדורש לעם בפירקא אבל לא במי שלומד עם חבירו) וא"ש:

**והנה** בפ"ו מיו"ט כ' רבינו וז"ל כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשך ביין ובשחוק וקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה שהשכרות והשחוק וקלות ראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות אלא על

השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל שנאמר תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל הא למדת שהעבודה בשמחה וא"א לעבוד את השם לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שכרות (אף שהוא שתוי שתיה שבתוך הסעודה דאין משכר ממש כמש"כ במג"א סי' צ"ט דעכ"פ הוא שתוי) מדברי רבינו אלו נשמע דכל לימוד אף שאינו מידי דהוראה ג"כ א"י לעסוק בה וקשה ממש"כ רבינו כאן דרק בהוראה אסור ללמד:

**אך** נראה דהנה בערכין דף י"א איתא מנין לעיקר שירה מה"ת וכו' איזה עבודה שהוא בשמחה ובטוב לבב הוי אומר זו שירה ופירש"י דכ' הנה עבדי ירונו מטוב לב ובתוס' כ' ואשכחן נמי גבי ד"ת דכ' ויטב לבו בד"ת וכן בשבת דף ס"ג דרשו ויטבך לבך על ת"ת משמע כדברי רבינו דגם לימוד שלא להורות אסור ג"כ מתוך שכרות דאי אפשר להטיב לבו בד"ת מתוך שכרות ולכן נראה דלאו מילתא דפסיקתא היא רק הענין כדאיתא במס' תענית דף ז' הא דמצי לצעורי נפשי' הא בדלא מצי לצעורי' דאז נקרא חוטא כך נמי בזה יש מי שאף אם יאכל וישתה יכול ללמוד מתוך שמחה וללמוד אח"כ ביגיעה ויש מי שאם יאכל וישתה מתוך שמחה יבטל הלימוד בזה וודאי ימנע מלשתות אף ביו"ט בימי שמחה:

**וכן** משמע מדברי הגה"מ בה' יו"ט שהביא הירושלמי אר"א אילו הי' מי שימנה עמי התרתי שיהו עושין מלאכה בחה"מ כלום אסרו אלא שיהו אוכלין ושותין ויגעין בתורה כדתנן ואינון אוכלין ושותין ופוחזין נשמע דהכל לפי מה שהוא אדם ויש לומר דרבינו ג"כ הוציא דינו מהך דירושלמי כיון שאמרו בירושלמי דבדורות אחרונים כשהן אוכלין ושותין הן פוחזין ע"כ יש למנוע שלא ימשך אחר יינו אף דהוא שתי' שבתוך הסעודה דאין משכר עכ"פ הוא שתוי ואין דעתו צלולה כל כך וכן יש להוכיח מגיטין דף ע' סעודה שהנאתך מרובה משוך ידך הימנה וכדאמרינן ב"ב דף י"ב קודם שיאכל אדם וישתה יש לו כמה לבבות לאחר שאכל ושתה אין לו אלא לב אחד:

**שוב** ראיתי גמ' ערוכה סנהדרין דף ע' רבא רמי כתיב יין ישמח וקרינן ישמח זכה משמחו לא זכה משממו ופירש"י זכה אם זכה לידע להזהר מלשתות יותר מדאי משמחו שמפקח הלב ולפמש"כ א"ש בפשיטות דאם זכה ואין נמשך אחר ההוללות משמחו שיכול לשמוח בזה דזהו השמחה שעלי' כוונה תורה לעבדו מתוך שמחה וכדברי רבינו וזהו נראה כונת הכתוב ביום השמיני עצרת תהי' לכם אם זכו לשמוח ביו"ט שבעת ימים בשמחת התורה שלא נמשכו אחר הוללות מרוב אכילה ושתי' ועצרו חיל שלא לעבור הגבול שיש בין שמחת הנפש לשמחה של הוללות וקראו עצרה לתשוקת גופם אז יכולין

לשמוח בזה ולחוג חג גם בשמיני ולקרוא עצרה לתאוות גופם:

**ובהכי** ניחא לי מה דקשה לכאורה טובא דהנה בסנהדרין דף ז' איתא דרש ר' יאשי' ואיתימא רנב"י מה דכתיב דינו לבקר משפט וכי בבקר דנין וכל היום אין דנין אלא אם ברור לך הדבר כבקר אמרהו ואמנם בזוה"ק פ' משפטים איתא תנא כתיב דינו לבקר משפט וכי לבקר ולאו בכולי יומא א"ר אבא לא אלא לבקר עד לא יכלון דיינין וישתון דכל מאן דדאין דינא בתר דאכל ושתה לאו דינא דקשוט הוא דכתיב לא תאכלו על הדם אזהרה לדיין דלא ייכלון עד דדייני דינא הרי דצריך קרא כפשטי' דרק בבקר דן דינא קודם שיאכל וישתה ומנ"ל דרשא דדרשו אם ברור לך כנ"ל ולפמש"כ לעיל מהירושלמי דמעיקרא הי' אוכלין ושותין ויגיעין בתורה א"כ לכן ל"ש שע"י אכילה ושתי' לא ישכיל לעשות משפט אמת ולכן דרשו קרא אם ברור לך אבל עתה שהעיד הירושלמי דאוכלין ושותין ופוחזין שפיר אמרו בזוה"ק דאסור לאכול ולשתות קודם שדן דינא ואין כאן סתירה:

**אולם** לפי"ז יקשה דמבואר בחו"מ סי' ז' דשתוי אל ידין יקשה הא הדין מבואר בזוה"ק ולפמש"כ גם ירושלמי ס"ל כן (שוב ראיתי כי במדרש פ' נשא הובא כן ובתומים סי' ז' עמד קצת ע"ז):

**שוב** ראיתי בשו"ת שבות יעקב סי' ק"מ הביא דברי המדרש הנ"ל ובכה"ג עמד ע"ז ותי' דתוס' סנהדרין דף מ"ב ס"ל דגמ' דידן דנקט אל יורה משמע רק באו"ה אל יורה פליג אמדרש והביא שם דכהא"ג כ' בבעה"ט אהא דאמרינן בסוטה דף כ"ט דעד ארבעין שנין אל יורה הוא רק באו"ה אבל בד"מ אפי' בן י"ג שנה מותר לדון וכן פסק בסי' ז' אבל קשה לי דהא כתיב בקרא בפלגות ראובן גדולים חקקי לב וזה בממון כתיב ומינה קיליף בגיטין דף פ"ט דקטן הנראה כגדול ל"מ וא"כ אי באו"ה בעינן ארבעין שנין דאז הוא דהגיע לפלגות ראובן א"כ גם בדיני ממונות ליבעי מ' שנין (ובתרומת הדשן סי' מ"ב כתב אמנם תוס' משאנץ ספ"ה מסנהדרין כ' דשתויי יין מותרים לדון ד"מ ופלא הא כן כ' תוס' שם):

**וכן** קשה לי טובא מירושלמי פ"ק דסנהדרין דר' יוסי בן חלפתא באו לפניו לדון ואמרו ע"מ שתדון לנו ד"ת והשיב להם איני יודע לדון ד"ת הרי דיש להחמיר בממון יותר שלא לדון וא"כ איך כ' דבן י"ג רשאי לדון ואין רשאי להורות ועמג"א סי' תקנ"ד דאסור בט"ב דהוה כהרהור וגם לדון אסור משמע דלדון קיל מהוראה:

**והנה** בתענית דף כ"ו איתא דכו"ע מיהת שיכור אסור בכש"כ ויליף לה מדסמך פ' כהן מברך לנזיר ופריך אי מה נזיר אסור בחרצן אף כהן מברך אסור בחרצן אמר קרא לשרתו

ולברך בשמו מה משרת מותר בחרצן אף מברך מותר בחרצן אי מה משרת בע"מ לא אף כהן מברך בע"מ לא הא איתקש לנזיר ומה חזית דמקשית לקולא אקיש לחומרא אסמכתא נינהו מדרבנן ולקולא והנה בסי' קכ"ח סקכ"ז איתא דבע"מ פסול משום שמסתכלין בו והקשה הטו"ז תיפוק לי' משום דאיתקש לעבודה וכ' בשו"ת שבות יעקב בסי' א' דהוא גמ' ערוכה דלא איתקש לעבודה רק אדרבא לנזיר מקשינן ואף דלכמה מילתא איתקש לשירות היינו למידי דהוא מסתבר יעו"ש:

**שוב** ראיתי בגבורת ארי תענית דף כ"ו דהעלה דמה"ת פסול והא דמסיק דאסמכתא ולקולא אין הכונה מדרבנן רק הכי קאמר דהאי דיליף מנזיר רק אסמכתא ולקולא להקיש דבע"מ מברך לית לן בה ולא לילף דאסור בנכ"פ דמנזיר א"א לילף דא"כ נילף דיהא כהן אסור בשתיית יין לעולם אלא וודאי לא ילפינן לשיכור רק להיפוך דבע"מ שרי בנכ"פ ורק הא דשיכור פסול לנכ"פ ילפינן מלשרתו דכ' בעבודה דפסול כשהוא שתוי יין אבל לא דאסור לשתות שהוא פסול לנכ"פ:

## הלכה ה

**שתה כדי רביעית בלבד והי' בה מים כ"ש או הלך כדי מיל מותר לעבוד.** והנה הלחם חמודות פ' אין עומדין דף ס"ה הקשה דגמ' מסיק דרכוב בעי ג' מילין ואמאי לא מחלק רבינו וכן קשה דלאידך תירוצא אמרינן התם דיין האיטלקי בעינן ג' מילין ואמאי השמיטו רבינו ונראה לישב דהנה הפר"ח סי' צ"א כתב דהלכה דאין לחלק בין יין האיטלקי לשאר יינות דמדקאמר סתם שיכור אל יורה משמע אפי' לשאר יינות החזקים וברכוב לא מהני באמת מיל רק בעינן ג' מילין והברכ"י כתב דאוקימתא קמייתא עדיף דיש לחלק בין יין האיטלקי לשאר יינות וא"כ ברביעית משאר יינות דרך מיל סגי בין רוכב בין מהלך והטעם דהשמיטו החלוק בין יין האיטלקי משום דהחוש יעיד ע"ז שאין היינות שווין ועיקר השיעור עד שיפוג וביותר מרביעית אף ג' מילין לא מהני ואין לדבר קצבה לכן השמיטו רבינו ומעתה י"ל אי נקטינן כדברי שניהם יצא לנו דלהלכה לא בעינן ג' מילין ברכוב כיון דתי' ראשון עיקר כדברי ברכ"י וגם ביין האיטלקי י"ל דלא בעינן ג' מילין כיון דאמרינן סתם שיכור אל יורה משמע אפי' רביעית משאר יינות וכן י"ל דסתמא דגמ' בסנהדרין דף כ"ב דביותר מרביעית לית לי' תקנתא משמע אפי' בג' מילין אין תקנתא ביותר מרביעית וא"כ אי יין האיטלקי הוה יותר מרביעית לא הוה מהני אפי' ג' (מילין) [לוגין] והבן:

## הלכה ז

א') **כהן שיודע משמרת אסור לשתות יין אמנם כהן שא"י משמרתו מותר הואיל דצריך שהות לקבוע משמרתו**. וראב"ד השיג ולי נראה ליישב דרבינו קושיתו קו' תוס' בעירובין דף מ"ג דחיישינן לשמא ב"ד בא וסובר רבינו כך דבגמ' מבואר דבעתו אחישנה אם זכו כמו שביאר בפלתי סי' ק"י ומבואר גם בגמ' סנהדרין דף ע"ח הא דאלי'(הו) בא מקודם רק בעתו וכמש"כ ג"כ בפלתי שם והנה לפי"ז זה שכתב רבינו דצריך שהות לקבוע משמרתו והשיג הראב"ד שהרי המצרף והמטהר יהי' עמנו תליא ג"כ בזה דהנה בגאולה דבעתו דבירושלמי פ"ה דמע"ב והובא בתויו"ט שם דבנין המקדש יהי' קודם מלכות בית דוד וא"כ י"ל זה אי בעתו וא"כ לא יהא שם המצרף והמטהר אבל בזכו אחישנה יבוא מלך המשיח ויבנה המקדש ועדיין אלי' לא בא ולפי"ז י"ל דרבי סובר תקנתו קלקלתו סובר כך דלאחישנה ל"ח כיון שקלקלו הדורות ולא אכשיר דרא בעוה"ר דבוודאי אי הוה חיישינן לאחישנה ויבוא ב"ד ויבנה המקדש יש לחוש שלא ישתו יין דל"ש דצריך זמן לקבוע המשמר דהא המצרף והמטהר יהי' עמנו אבל כיון שקלקלו הדורות לא חיישינן לאחישנה רק לבעתו ואז ביהמ"ק יבנה תחלה (בי"ש כדאיתא בר"ה דף ל"א בפירש"י) ועדיין המצרף והמטהר לא בא וגם אלי' עדיין לא בא דבעתו אלי' בא תחילה ולכן שרי לשתות דצריך זמן לקבוע משמרתו אבל בידוע משמרתו אסור לשתות גם לרבי דנהי דסובר תקנתו קלקלתו זה רק אהך דלא חיישינן לאחישנה אבל אכתי יש לחוש לבעתו ושיבנה המקדש בי"ש קודם ביאת אלי' ובן דוד וא"ש דלא קשה מעירובין דשם החשש משום בעתו ולכן אמרינן דאלי' אתי מע"ש ולכן בידוע משמרתו אסור לשתות וזה ברור וראי' לדברינו דהנה בגבורת ארי' בתענית הקשה אמאי אסור כל השנה מטעם שיבנה המקדש הא בר"ה דף י' פליגי אי בניסן אי בתשרי עתידין ליגאל ואין לאסור כל השנה ותי' עפ"י הירושלמי הנ"ל דבנין מקדש קודם למלכות בית דוד וזה אפשר להיות בכל השנה ועוד תי' דבזכו אחישנה הוא כל השנה ולפמש"כ הא בהא תליא דהא דבית המקדש יבנה תחילה הוא בעתה וזהו נעשה ג"כ בכל השנה דרק ב"ד אין בא רק בניסן ותשרי ואמנם רבנן חיישו ג"כ לזכו אחישנה ואז בן דוד בא תחילה ובונה המקדש ולכן אסורין לשתות דהמצרף והמטהר יהא שם ורבי חולק דתקנתו קלקלתו דל"ח לאחישנה ורק חייש לבעתו ואז ביהמ"ק ע"כ יבנה תחילה כדאיתא בירושלמי ועדיין לא בא המצרף והמטהר ולכן מי שאין ידוע משמרתו מותר לשתות דיהא צריך זמן לקבוע משמרתו ובזה נתיישב ג"כ קו' הגבורת ארי' דלרבי ל"ח לשיבנה מהא דביצה דף ה' ולפמש"כ ניחא דשם החשש משום בעתו בוודאי יהא לאיזה זמן אף אם יאחר ח"ו אבל עכ"פ

עתיד להיות ויבוא לאמר אשתקד אכלנו וכאן רק חיישינן לאחישנה וכן מה שהקשה מיום הנף דחיישינן לשיבנה ניחא דחשו פי' דיבנה בי"ש והיינו בעתו כאמור ודו"ק אלא דהא קשיא לי דרבינו עצמו כתב בפ"א ממלכים דמשיח יבנה המקדש ומשמע דאייריא מבעתו א"כ ב"ד בא תחילה ושפיר יקשה שוב קו' ראב"ד דהמצרף והמטהר יהא שם ועוד יקשה א"כ מ"ט לת"ק אסורין בכל השנה וכן לרבי לדעת רבינו היודע משמרתו אסור לשתות באותו שבוע אפי' בשאר חדשי השנה ואמאי הא אז אין בן דוד בא ואלי' בא תחילה כמש"כ בה' מלכים וא"ל דאסורין לשתות משום זכו אחישנה וסובר להיפוך דבאחישנה יבנה המקדש תחילה וירושלמי אייריא היכא דזכו אחישנה ובאין יודע שרי לשתות משום דאין יודע משמרתו וצריך זמן לקבוע משמרתו דהמצרף עדיין לא בא דא"כ קשה דרבינו דלא כמאן דלרבי ל"ח לשיבנה משום תקנתו קלקלתו והיינו דל"ח לאחישנה ורבינו כתב משום דצריך זמן לקבוע ואי כרבנן הא רבנן סברי דאסורין לשתות ול"א דצריך זמן לקבוע לשתות:

**ולכן** נראה דרבינו מפרש תקנתו קלקלתו דלא כפירש"י אלא כך דקלקלתו שאין יודע משמרתו א"כ זה תקנתו דהיינו דסובר דלחוש לבעתו ל"ח משום דבעתו אז בן [דוד] משיח בא קודם ול"ש דלחוש שיבנה דהרי כשיבוא משיח צדקנו במהרה ויבנה הוא ביהמ"ק לא בי"ש (דלפי דרך זה הא דכ' רש"י דיבנה בי"ש היינו אם זכו אחישנה) א"כ לא יהא זה במהרה כ"כ א"כ שרי לשתות יין דהרי עדיין בן דוד לא בא ועד שיבוא היום ויבנה כבר פג יינו ורק יש לחוש לאחישנה דאז פתאום יבנה בי"ש המקדש א"כ זה תקנתו דעדיין המצרף לא בא דב"ד ואלי' יבוא אח"כ וקלקלתו שאין יודע משמרתו תקנתו דצריך להמתין עד שיקבע משמרתו והוא נכון והנה לפמש"כ נראה לי ליישב קו' מהר"ם שיק יור"ד סי' רי"ד הביא להקשות א"כ מי שחל בע"ש או ע"ט כ"ט ימי אבלו יהא אסור ליכנס לשבת וי"ט בגידול שער דהא בתענית אמרינן דלכן בזה"ז ליכא איסור בגידול פרע דיכול להסתפר והא בשבת אין יכול להסתפר ולכשיבנה המקדש ביו"ט יהא אסור לעבוד ומהר"ם שיק תי' דקיימל"ן כאידך תי' דאין מחלל לכן לא גזרו ול"נ ליישב דהנה לרבנן דרבי דחייש שיבנה המקדש היינו דחיישו לזכו אחישנה כמש"כ לעיל לדרך הראשון לפמש"כ שם אי זכו אחישנה יבנה ע"י מלך המשיח ולא יבנה בשבת דרק בעתו יבנה בשבת בי"ש כמש"כ רש"י בר"ה דף ל"א ואי משום חשש דבעתו הא ליכא המצרף והמטהר ואין יודע משמרתו אז בלא"ה לא יעבוד אלא דאכתי תקשה עכ"פ היכי דמכיר משמרתו יהא אסור ליכנס לשבת ויו"ט כשאינו מסתפר מבע"ש ועיו"ט דילמא יבנה בי"ש בעתו בשבת אך י"ל דהא בעתו אלי' בא תחילה ולא יבוא מע"ש וביו"ט וכיון דלא

בא מאתמול מותר בשבת לשתות יין כדאיתא בגמ' דעירובין ה"ה לענין להסתפר אין לחוש לכנוס בעיו"ט וע"ש בגידול שער ודו"ק ועיין במהר"ם שיק הביא בשם עיר דוד דכהנים אסורים לשהות בקרין מהא"ט דמהרה יבנה וא"ר לעבודת ק"צ:

ב') **והנה** במס' תענית דף י"ז וכן בסנהדרין דף כ"ב איתא דחכמים סברי דמי שיודע משמרתו אסור לשתות כל השבת ומי שאין מכיר משמרתו אסור כל השנה רבי אומר אומר אני אסור לעולם אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו ופירש"י אי באנו לחוש שיבנה המקדש גם זה שיודע משמרתו הי' צריך להיות אסור דשמא יבנה המקדש ויהא עבודה רבה ויצטרכו גם לזה שאין משמרתו קבוע אלא דל"ח לשמא יבנה המקדש כי יען שכבר עברו הרבה שנים ולא נבנה ל"ח שמא יבנה והנה הלכה כרבי וא"כ מדין שיהיו כולם מותרים והנה רבינו פסק דכהן היודע משמרתו אסור לשתות בעת שמשמרתו קבוע אם יודע יום משמרתו ואם אין יודע בית אב שלו אסור כל השבת אבל מי שאין מכיר משמרתו ובית אב שלו מצד הדין אסור לשתות לעולם אבל תקנתו קלקלתו והרי הוא מותר לשתות תמיד שא"י לעבוד עד שיקבע בית אב שלו ומשמרתו וע"ז השיג הראב"ד בתרתי חדא דהלכה כרבי דל"ח לשמא יבנה וא"כ אף מי שמכיר שרי ואי כרבנן א"כ אפי' מי שאין מכיר משמרתו אסור כיון דחיישינן לשמא יבנה ואי דבלא"ה לא יכול לעבוד עבודה דא"י משמרתו הא כשיבוא בן דוד יהא לנו מי שיודיע המשמרות:

**והנה** על השגה הראשונה תי' הכ"מ דרבינו לא מפרש כפירש"י דרבי חולק איודע משמרתו אלא קאי באין יודע משמרתו ועל קו' השני' תי' הכ"מ דרבינו סובר דלרבי ל"ח שמא יבנה ע"י בן דוד אלא הא כיון דרבינו סובר דמקריבין בזה"ז אעפ"י שאין בית א"כ ביודע משמרתו אסור דראוי לעבודה אבל בשאין יודע משמרתו בלא"ה א"ר לעבודה:

**אלא** דאכתי יקשה עכ"פ מנ"ל לרבינו להוכיח כן דחיישינן למהרה יבנה ונראה לכאורה דרבינו הוכיח כן מהא דאיתא בר"ה דף כ"ט מהרה יבנה ויאמרו אשתקד וכו' אולם אכתי יש לדחות דשם אינו משום דחיישינן למהרה יבנה רק משום דחשש ריב"ז לזמן בעתה דעכ"פ יבוא ובוודאי יבוא בעתה עכ"פ דהא אנן קיימ"ל כר"י דבעתה יבוא בי"ד בניסן (וכמש"כ בטו"א ר"ה דף י"א) וכדאמרינן בסנהדרין דף צ"ח זכו אחישנה לא זכו בעתה א"כ האי מהרה יבנה אינו דוקא אלא דרך תפלה שיה"ר שיהא במהרה וכן בביצה דף ה' דאמרינן מהרה יבנה בוודאי אינו משום אחישנה אלא עכ"פ יש לגזור משום בעתה יהא בזמן שיהא ובהא ניחא מה שהקשו תוס' מתענית דל"ח למהרה יבנה משום דשם החשש משום אחישנה ע"ז אמרו דל"ח לאחישנה דקלקלתו תקנתו וברה"ש ובביצה משום בעתה ולהכא ודאי צריכין תקנה דעכ"פ יבוא בזמן המיועד לנו בעתו וא"כ אין

הוכחה מכאן דחיישינן למהרה יבנה דנזכה לאחישנה:

**ולכן** נראה דרבינו נפקא לי' דחיישינן למהרה יבנה מהא דאיתא בעירובין באמר הריני נזיר ביום שבן דוד בא אסור לשתות יין מיד וכבר הקשו תוס' מהך דתענית דל"ח למהרה יבנה ותי' הכונה ביום שראוי לבוא לאפוקי בשבת ויו"ט דא"ר לבוא דיש תחומין למעלה מעשרה או משום דאלי' לא בא בע"ש ובעיו"ט משום טורח אבל רבינו לא ניחא לי' אלא דסובר דיום שבן דוד בא היינו בא ממש וע"כ דחיישינן למהרה יבנה והך דתענית דמבואר דל"ח למהרה יבנה יש לתרץ דשם קאי דנחוש לאחישנה לזה ל"ח אבל בהך דעירובין דל"ח בשבת ויו"ט משום דאלי' בא תחילה היינו בעתה ולכן סובר דה"ה דאסור לכהן לשתות יין דנהי דל"ח לאחישנה נחוש לבעתה:

**והא** דיקשה אי חיישינן לבעתה א"כ יבוא אלי' קודם כמש"כ הפלתי ותיקשי קו' הראב"ד הא אף בא"י משמרתו כיון דאלי' יבוא קודם לבן דוד הוא יודיע משמרתו של כל אחד ונראה ליישב דהך שא"י משמרתו היינו כיון דא"י משמרתו א"כ א"י כלל אם הוא ראוי לכהונה דמסתמא זה שא"י משמרתו אינו כהן מיוחס וצריך לברר יחוסו שאין חלל ע"י עדים לא בדרך נבואה כדאיתא במשנה דעדיות סוף מכילתין אמר ר' יהושע מקובל אני מריוב"ז וכו' שאין אלי' בא לרחק ולקרב וכו' רי"ו אומר לקרב ולא לרחק ובספר שושן עדות ביאר יפה פלוגתתן דלר"י אין אלי' יכול להורות ע"י נבואה גם במידי דמציאות משום דלא בשמים היא ולר' יודא נאמן יהי' לקרב להעיד ע"ז ע"פ נביאות שהוא דבר התלוי במציאות בזה ל"ש דלא בשמים היא וא"כ ניחא דעד שיבורר ע"י עדות אינו ראוי לעבודה דבשלמא מי שיודע משמרתו א"כ הוא כהן מיוחס וראוי לעבודה אבל מי שאין יודע משמרתו היינו שאין יודע גם יחוסו א"כ אינו ראוי לעבודה עד שיתברר ולכן רשאי לשתות יין:

**ואמנם** לפי מה שהעלה בשושן עדות שם דפליגי אי נביא נאמן במידי דמציאות אי שייך גם בזה לא בשמים היא א"כ בפשיטות ניחא קו' הראב"ד דהא גופי' להודיע לכל אחד בנבואה מאיזה משמר הוא דהוה מידי דמציאות ג"כ אין נביא נאמן ול"ש לומר שיהא שם מי שיודיע משמרתו כיון דלא מהני בדרך נבואה דלא בשמים היא ודו"ק:

**אסור לשתות כל היום**. הקשה בגבורת ארי דבמנחות אמרינן דאין מחנכין אלא בתמיד של שחר א"כ לאחר חצות שא"י להקריב יהא רשאי לשתות ותי' דמחנכין בקטורת או משום מנורה דמתקן בערב ולי נראה לפמש"כ רבינו לעיל דלכך אסור לשתות בלילה שמא ישכים בבוקר ועדיין לא פג יינו א"כ מהא"ט גם לאחר חצות אסור שמא למחר בבוקר יהא צריך להקריב ולא פג יינו בשינה עדיין והנה הרב שמחיו"ט הקשה על דברי

רבינו דכ' כל כהן שיודע מאיזה משמר ומאיזה בית אב ויודע שבתי אבותיו קבועים שם אסור לשתות יין כל אותו היום הי' יודע מאיזה משמר הוא ואינו מכיר בית אב שלו אסור לשתות כל אותה שבת ותמה עליו דמשמע אפי' הי' יודע שהוא ביום השבת אסור לשתות בשבת ואמאי הא אמרינן במס' עירובין דהאומר הריני נזיר מותר לשתות בשבתות משום שאין אליהו בא בע"ש וא"כ ה"נ אמאי אסרינן בכל השבת כולה ואפי' ביום השבת כיון דבשבת לא אתי משיח:

**אך** י"ל דלק"מ דבסוג' מבואר דוקא ביום השבת דנדר בו הוא דמותר משום דאע"ג דאי אתי' ב"ד מאתמול הא לא נדר אלא מכאן ולהבא אבל בשאר שבתות אסור לשתות ביין דחיישינן דילמא אתא מאתמול וא"כ אסור לשתות בשבת וא"כ ה"נ בכהן שיודע בית אב שלו אפי' ביום השבת אסור לשתות ביין דחיישינן שמא אתא משיח מאתמול והיום משמרת זמן עבודתו והיותר תמוה אצלי איך תמה בפשיטות על פסק רבינו ולא ראה דרבינו רוח אחרת היתה אתו והלא אנו רואין דלא התיר בפ"ב מנזירות בהאומר הריני נזיר לשתות יין בשבת אלא דוקא משום דס' אם יש איסור תחומין ג"כ נזירות להקל ובשאר שבתות אסור ולא ס"ל דאליהו צריך לבוא מוקדם יום אחד או דאין בא בע"ש וכמו שנתבאר כל זה במרן הכ"מ והלח"מ וא"כ לגבי כהן שיודע משמרתו ביום השבת דוודאי דאסור לשתות בשבת דכיון דס' תחומין למעלה מעשרה אזלינן לחומרא ככל ספק באיסורי דאורייתא ודוקא גבי נזירות דקיימ"ל ס"נ להקל ומה גם לפי מה דנראה מדברי רבינו בה' מלכים דבן דוד אתי קודם אליהו והנה תוס' בתענית הוק' דט"מ ותי' בק"צ וקשה א"כ הא דבכורות דף נ"ב דפריך דאמאי לא חיישינן שמא מהרה יבנה ביהמ"ק ובעינן בהמה להקרבה וליכא ומאי פריך הא קיימ"ל כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין והשתא הא דכהנים יכולין להקריב אע"ג דט"מ נינהו דהותרה בציבור ה"ד בק"צ תמידין וקרבן פסח דיחיד וכמש"כ רבינו וא"כ כיון דחובה נינהו לא מצי לאתויי מבכור וא"כ אפי' מהרה יבנה ביהמ"ק לא מצי לאקרובי דטמאים נינהו ותמידין אין ראויים לבוא מבכור ואי לאחר ז' ימים אחר שיטהרו הכהנים הנה בוודאי כולי האי לא חיישינן ומצי לאשתכוחי בהמות אחריני:

**אך** י"ל לפמש"כ במק"א דבזמן אמוראי בתרייתא הי' להם אפר ותוס' הקשו רק מזמניהם זמני בתראי דלא הי' להם אפר א"כ ניחא דגמ' פריך בזמניהם שהי' להם אפר בא"י א"כ כשיבנה מקדש יהו טהורים דהי' מזין עליהם כשנטמאו ג' וז':

**והנה** בהאי דעירובין דאמרינן דבשבת שרי לשתות משום דאין אלי' בא מע"ש מפני הטורח הנה רבינו בפ"ד מנזירות כתב טעם אחר מפני דהוה ספק אי יש תחומין

למעלה מעשרה וספק נזירות להקל ובכ"מ ובלח"מ תמהו טובא עיין עליו ונראה ליישב דלכאורה קשה הא דפריך הגמ' אי הכי בחול נמי לישתרי דהא לא אתי אלי' מאתמול אלא אמרינן לבי"ד הגדול אתי ה"נ בשבתות וי"ט נאמר שמאתמול בא לבי"ד הגדול וא"כ יקשה הא הוה רק ספק וספק נזירות להקל ונראה דעד כאן לא כתב רבינו דס' לקולא אלא בנדר וקאי בשבת דספק אם יבא היום אבל בעלמא לא והטעם דהנה כשנדר זה לאסור ביין ביום שבן דוד בא א"כ אנן אמרינן לי' שאסור לשתות מיד כל היום שמא יבוא בן דוד היום ונמצא אסור למפרע בנזיר ואף דלא אתי אלי' מאתמול שמא בא לבי"ד הגדול א"כ כשנדר בנזיר הרי עייל נפשי' לספיקא דתמיד יש ספק זה אבל בעומד בשבת דאיכא ספק מצד אחר אם יבוא היום מפני שמא יש תחומין למעלה מי' על ספק זה לא עייל נפשי' מעתה דקאי בחד בשבתא דאיכא ספק אי בן דוד יבוא היום משום דשמא יש תחומין ולא בא אלי' מאתמול הנה עכ"פ ספק זה אי בא אלי' מאתמול זהו ספק איכא בכל יום ספק זה עייל נפשי' לספיקא (אף דהוה ספק מטעם אחר אי יש תחומין למעלה) ולפי"ז י"ל הא דמתרץ הגמ' דלכן שרי יען דלא בא אלי' מאתמול משום הטורח היינו לס"ד דבוודאי אין תחומין רק ספק שמא אתמול בא אלי' לבי"ד ובזה ספק לחומרא דע"ז עייל נפשי' כדאמר דבכל יום יש ספק אם בא אתמול לבי"ד הגדול ולכן צריך לומר הטעם דוודאי לא בא אתמול דלא בא בע"ש מפני הטורח ולמסקנא דספק יש תחומין או אין תחומין למעלה מי' אז א"צ באמת לטעם דלא בא אלי' מאתמול מפני הטורח אלא מפני שספק אם יבוא בן דוד בשבת שמא יש תחומין וספק זה להקל בנזירות דלהאי ספק הא לא עייל רק בחד בשבתא לחומרא משום דאותו ספק אם בא אלי' מאתמול בשבת שמא יש תחומין בזה ספק להחמיר משום דבכל יום איכא האי ספק שמא בא מאתמול לבי"ד הגדול בזה ספק להחמיר דעייל נפשי' לספיקא כנ"ל א"כ למסקנא באמת א"צ לטעם דמפני הטורח אלא משום דספק נזירות להקל:

**אלא** דעדיין קשה לי דאף דא"צ באמת לטעם דאין אלי' בא מע"ש משום דבלא"ה מותר ביין דספק נזירות להקל אבל עכ"פ אכתי תקשי למה הניח טעם שהוזכר בגמ' דלא בא מפני הטורח דא"ל דלמסקנא דא"צ להאי טעמא נדחה הטעם דאין בא מפני הטורח ז"א דהא בפסחים דף י"ג איתא לה ג"כ להאי טעמא דמפני הטורח וכן הקשה בספר ויקן יוסף:

**ונראה** דהנה בירושלמי איתא לה ג"כ להאי טעמא דאין אלי' בא מע"ש אבל לא נתנו הטעם דמפני הטורח ולכן אומר דזה תלוי אי יש תחומין למעלה דהנה אי יש תחומין למעלה מי' א"כ אין בן דוד בא בשבתות ויו"ט א"כ גם אלי' לא בא בע"ש כיון דיום

שלאחריו הוקבע שיבוא בן דוד וכמש"כ תוס' וכן הוא בספרי פרשה וזאת הברכה אבל אי אין תחומין למעלה א"כ ע"כ לפרש דלכן אין בא מפני הטורח ומעתה לפי"ז לס"ד דאין תחומין למעלה שפיר נתנו הטעם מפני הטורח אבל למסקנא דספיקא אי יש תחומין א"כ הא דאין אלי' בא בע"ש הוא ספק אם מפני הטורח או מפני שיש תחומין ולכן א"צ רבינו ליתן הטעם שמפני הטורח כיון דמספקא לן אי יש תחומין א"כ הא גופי' מספקא לן אי הא דאין אלי' בא מע"ש הוא מפני הטורח או מפני שיש תחומין למעלה מי' וב"ד אינו בא בשבת ממילא לא יבוא אלי' מע"ש לבשר דלא מקדים רק יום אחד וכן הא דבפסחים איתא דאין בא מפני הטורח גמ' קאמר לה כי ההבטחה לא נאמרה אלא סתמא דאין אלי' בא מע"ש וכדאיתא בירושלמי אבל לא ידעינן אם מפני הטורח או משום דאין ב"ד בא בשבת כנ"ל:

**ובזה** א"ש דיקשה לכאורה אמאי לא פשט מהכא דאין תחומין דאי יש תחומין למה צריך ליתן הטעם דאין אלי' בא בשבת מפני הטורח תיפוק לי משום דיש תחומין ואין לומר משום ע"ש נקט הטעם דמפני הטורח דהא גם בע"ש א"צ להאי טעמא דכיון דאין ב"ד בא בשבת דיש תחומין אין אלי' בא מע"ש דביאתו תקדים יום אחד להנ"ל ניחא דהא"ט דמפני הטורח לא בא בקבלה אלא סתמא דאין אלי' בא בע"ש ובשבת רק דתליא הא בהא דאי יש תחומין א"צ לטעם דטורח ורק אי אין תחומין מסיק הגמ' דע"כ הטעם דאין בא הוא מפני הטורח:

**והנה** בתפארת ישראל במנחות פ"י הקשה הא בתענית איתא דכהן מותר בשתיית יין משום דתקנתם קלקלתם ול"ח למהרה יבנה א"כ קשה הא דיום הנף כולו אסור משום מהרה יבנה הא ל"ח למהרה יבנה לפמש"כ ניחא דכ"כ בח"ס בסוכה דלכן ביום הנף חיישינן שמא יבנה משום דבניסן עתידין להגאל א"כ כהנים דשותים כל השנה ל"א מהרה יבנה בכל השנה דהא אי יהא בעתו הנה זמנו בניסן מאי אמרת שמא יבנה באמצע שנה דאי זכו אחישנה ע"ז אמרינן אדרבא תקנתם קלקלתם ולא נוכל לצפות לאחישנה וא"ל א"כ ביום הנף לא ישתה כהן יין דשמא יבוא בעתו לזה י"ל דמשום זה אין לאסור דשמא אינו מבית אב זה שיעבוד כשיבנה ביהמ"ק ביום הנף:

ב') **מי שאין יודע משמרתו**. והראב"ד השיג והכ"מ כ' דאפשר שלא יודע מיד [אם] הוא מבית אב או משמר זה או זה ונראה לי ראי' מקרא דדה"י ל"א דאחר שכבר הקריבו ת"י הכהנים והלוים שידעו משמרתם לאחר זמן העמיד כל אחד על משמרתו כדכ' ויעמוד יחזקיהו את מחלקות הכהנים והלוים על מחלקותם איש כפי עבודתו לכהנים וללוים לעולה ולשלמים לשרת ולהודות ולהלל בשערי מחנות ד' וכן הדבר מוכרח דהא עתה

בזמנינו אפי' כהן מיוחס אין לנו רק מעט מן המעט וכ"כ הכו"פ פ"ו וז"ל איזהו כהן מיוחס זה שהעידו עליו שני עדים שהוא כהן בן פלוני כהן בן איש שא"צ בדיקה והוא הכהן ששימש על גבי המזבח והיום אנה נמצאהו שהרי על ספר יוחסין אמרו מיום שנגנז ספר יוחסין תשש כחן של החכמים וכהה מאור עיניהם וכ' ע"ז היעב"ץ בהגהותיו ונראה שאם ימצא כהן שיש בידו ספר יחוסו מקויים מעשה בי"ד שאבותיו הי' מיוחסים עד זמן הבי"ד דלא חיישינן לבי"ד טועין ומה שאמרו שנגנז ספר יוחסין דבר אחר הוא שלאותו הי' כולל משפחות שבישראל כמו שהוא בדה"י אבל אינו מהנמנע המצא כתב יחוס לכהני בית אב אחד ומשפחה אחת בעם והוגד לי שא"א זקני בעל שער אפרים הי' לו כתב יחוס כהונה עד בפני הבית א"כ כש"כ דלענין משמרות ובית אבות שיש דגם בימים קדמונים מעטים הי' שיודעים משמרתם ובית אבותם ועל הרוב לא יודעים עד שיבררו לעתיד ע"י המשיח שיגלה שזה מיוחס לוי וזה מיוחס כהן כמש"כ רבינו בפי"ב ממלכים ורק אחר שיודע יחוסו אפשר לקבוע משמרתו ובית אב שלו וזה לא יהא מיד כמש"כ רבינו שם דאחר (שתתרחק) [שתתיישב] מלכותו יודיע לנו המלך המשיח (בח) [ברוח] קדשו אבל עבודה תקדים כבר כמש"כ בפ"י ממלכים:

ג') **והנה** בפ"ט מנטע רבעי פסק רבינו כריוס"י דלאחר החורבן הוא דהתקינו שלא יעלו לירושלים ובתויו"ט פ"ה ממעשר שני הקשה למה לא פסק כחכמים וגם יקשה דרבינו פסק כמ"ד נטע רבעי וכאן כתב כרם רבעי הי' צריך להעלות הן אמת כי בכ"מ נתן טעם ע"ז דרבינו סובר כירושלמי שלכן הי' צריכין להעלות משום דצריכין יין לנסכים ולכן רק בכרם רבעי הי' התקנה אלא דהא גופי' קשיא דבגמ' איתא דרי"ו אמר לעטר שוקי ירושלים וזה שייך בכל פירות כמש"כ הפנ"י לשיטת רש"י שכתב בברכות בפלוגתא אי כרם רבעי או נטע רבעי פירש"י שלמ"ד דס"ל נטע רבעי גם כאן אייריא לענין נטע רבעי וא"כ למה שבק רבינו שיטת הבבלי ונקט שיטת הירושלמי והו"ל לכתוב הטעם כדי לעטר שוקי ירושלים דשייך גם בנטע רבעי:

**אמנם** על קו' הראשונה כ' בתויו"ט דלכאורה יקשה דבמשנה תני כשרבו הפירות התקינו שלא להעלותן אמאי צריך לזה תקנה חדשה הי' לו לומר דבטלו תקנה ראשונה ועוד למה הצריכו לתנאי כשירצו בי"ד יחזרו דבר לכמות שהי' למה לי תנאי בלא"ה כיון שחסר הדבר לדין תורה יכולין בי"ד לעשות תקנה כמו שירצו ותי' דכאן באמת לא עקרו תקנה ראשונה דזה לא הי' סגי דעדיין אם הי' רוצין להעלות היו יכולין להעלות ודעתם שאין רשאין להעלות יען דחששו לדברי ריו"ו בב"מ דף ס' דקאמר ולא יפחות השער דשלא להרגיל למכור בזול ולכן הוצרכו תנאי דבלא"ה לא היו יכולין בי"ד אחר הקטן ממנו

לבטל התקנה שאם ירצו יעלו ולרי"ו אייריא לאחר החורבן יען דסובר כחכמים דסברי שם בב"מ דזכור לטוב דמוזיל השער א"כ ע"כ רק לכן התקינו שלא יעלהו ירושלים רק אחר החורבן והא דהצריכו תקנה ולא סגי לעקור התקנה לגמרי הוא כדי שלא להעלות אפי' ירצו כדי שלא לעטר שוקי ירושלים בחורבנה ולכן הצריכו לתנאי שכשיבנה ביהמ"ק יחזור לכמות שהי' דבלא תנאי לא הי' יכולין ב"ד לעקור התקנה דצריך להיות גדול בחכמה ובמנין אך הוקשה לי עדיין הא לכשיבנה ביהמ"ק כבר יהא בן דוד בא ויהי' בי"ד הגדול בחכמה ובמנין והעלה לפי מה דאיתא בירושלמי דביהמ"ק נבנה תחילה קודם שבן דוד בא לכן הצריכו לתנאי ולכן פסק רבינו כריוס"י יען דסובר כחכמים בב"מ דלא חיישינן לשיפחות השער ותקנה הצריכו רק יען שהי' אחר החורבן ועי"ש בתויו"ט:

**אמנם** נסתרו דברים אלו מכח קו' השני' דהא רבינו כ' הטעם משום נסכים לא משום עיטור שוקי ירושלים וא"כ ל"ש לומר דהתקינו שלא לעלות כדי שלא לעטר בחורבנה דהא לא כתב רבינו טעם זה כלל ועוד קשיא לי לדבריו א"כ בשמעתין דביצה דפריך עדות נמי מהרה יבנה ביהמ"ק ומשני עדות מסורה לבי"ד לא יטעו ויקשה לתויו"ט ג"כ קתני התקינו משמע דהי' תקנה חדשה לא שעקרו הראשונה והטעם באמת הא גופא דאמרו בשמעתין דביצה לא אישתרי ולכן לא רצו לעקור תקנה כולה דאז תהא ביצה מותרת וזה לא רצו להתיר יען דמהרה יבנה ויאמרו אשתקד אכלנו ולכאורה יקשה א"כ כיון דהי' תקנה חדשה מאי הועילו דאמרו בגמ' דעדות מסורה לבי"ד הרי ביהמ"ק יבנה קודם שיבוא ולא יהא בי"ד גדול ולא יהיו יכולין לבטל דברי ריוב"ז וע"כ לומר שבאמת לא קיימ"ל כן אלא דבן דוד יבוא והוא יבנה ביהמ"ק כמש"כ רבינו בפי"א ממלכים דלא כירושלמי (והא דפסק דלא כירושלמי משום דפשטי' דשמעתין דסנהדרין משמע כן וכמו שהארכנו בפ"א מביהב"ח) וא"כ הדרה קו' תויו"ט לדוכתי למה צריך לתנאי כיון דכשיבנה ביהמ"ק כבר בן דוד בא ויהא בי"ד הגדול אולם נראה דהנה תוס' עירובין דף מ"ג הוק' למה אמרינן במס' תענית דהאידנא כהנים רשאים לשתות יין ול"ח שיבנה ביהמ"ק כדאמרינן בשמעתין דמהרה יבנה ביהמ"ק:

**ולכן** אומר דרך אחר בזה דהנה רבינו בפ"ו מבהב"ח כתב דמקריבין אעפ"י שאין בית ואוכלין קדשים אעפ"י שאין קלעים וא"כ לפי"ז יש לחוש שיבנה ביהמ"ק דהיינו שעכ"פ יבנה המזבח דנהי דרבינו כתב דמקריבין אעפ"י שאין בית היינו כשיבנה מזבח כמש"כ הבה"ז בזבחים דף ס"ו במג"א סוף ה' ת"ק וא"כ אז יהא שוב צריך להעלות לירושלים כרם רבעי לנסכים ובי"ד גדול עדיין לא נתיסד והא דכ' רבינו דבן דוד יבנה ביהמ"ק היינו הביהמ"ק האמיתי ולכן צריך לתנאי והנה לפי"ז יש לישב קו' תוס' הנ"ל די"ל הא דאמרו

בשמעתין מהרה יבנה ביהמ"ק היינו מזבח שאפשר שיבנה קודם שיבנה ביהמ"ק אבל לאסור מטעם שמא יבנה ביהמ"ק לזה ל"ח ולכן כהנים רשאים לשתות יין דאין משמרות קבועים עדיין שאין מי שיודיע להם המשמרות כמו שיבואר להלן בדברי רבינו פה:

**אלא** דלפי"ז שוב יקשה לכאורה א"כ מאי קאמר עדות מסורה לבי"ד מה אהני לזה הרי בלא"ה אין יכולין לבטל תקנת ריב"ז יען דאם יבנה בזמנינו המזבח ועדיין אין לנו בי"ד הגדול בחכמה ובמנין אך י"ל דשפיר יכולין לעקור תקנת ריב"ז דהא מכלל תקנתו אתה למד דיכולין לבטל גם תקנתו דהא מבואר בשמעתין הא דלא הותר גם ביצה כי מהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד:

**ולפמש"כ** הכונה דהניחו תקנה ראשונה עכ"פ לענין ביצה והנה חשש דיאמרו אשתקד ל"ש רק כשיבנה ביהמ"ק וירצו בי"ד לעשות כתקנה ראשונה שלא יקבלו עדות ביום שבאו רק ביום שלאחריו ויהי' יום שלאחריו יו"ט ויהי' ביצה מצד הדין אסור ויטעו לומר דמותר יען דאישתקד אכלנו א"כ בזה דחשש דיאמרו אישתקד אכלנו הורה לנו ריו"ו דעתיד בי"ד לבטל תקנה שלו ולא יקבלו אותו היום עדות א"כ הרי נתן להם רשות שכשירצו יבטלו דבריו:

**והנה** לכאורה בזה יש לקיים גם דברי התויו"ט דלא יקשה מאי שהקשיתי עליו דאף דבן דוד לא בא וביהמ"ק יבנה תחילה ולא יהא בי"ד גדול יהי' יכולין לבטל דברי ריב"ז דז"א דהא בארנו דדעת רבינו אינו כן דהוא סובר דבן דוד בא קודם ונהי דמכאן אין ראי' לשיטתו עכ"פ לדברי רבינו ע"כ אין הכונה לכשיבנה ביהמ"ק האמיתי אלא הכונה שיבנה ביהמ"ק דהיינו המזבח שאפשר שיהא בזמנינו ג"כ קודם ביאת בן דוד כמו שיבואר:

**מעתה** לפי"ז י"ל דהוכיח רבינו דע"כ רק כרם רבעי הי' התקנה להעלות לירושלים דאי גם נטע רבעי ומשום כדי לעטר וע"כ לר' יוסי הי' התקנה משום נסכים דאי משום עיטור א"כ למה לכשיבנה מזבח בזמנינו יחזור הדבר לכמות שהי' דהא עדיין בחורבנה וע"כ הטעם משום נסכים דכשיבנה מזבח יצטרכו נסכים וע"כ תקנה הי' רק על כרם והא דאמר ריו"ו משום עיטור פירות היינו לרבנן דאמרו דתקנה הי' משום דכשרבו הפירות והיינו דלא יהיו צריכין לעטר השוק וכיון דע"כ אין הלכה כרבנן דאמרו משום ריבוי פירות התקינו שלא להעלות כיון דקיימל"ן כחכמים דב"מ דל"ח להא דיפחות השער כמש"כ התויו"ט לכן פסק כר' יוסי ולדידי' ע"כ הטעם משום נסכים ותקנה הי' רק בכרם אלא דלכאורה יקשה א"כ לפמש"כ דהכונה דהיו מעלין לנסכים לא משום עיטור שוק א"כ יקשה קו' התויו"ט למה הוצרכו לתקנה חדשה דל"ש לומר דתקנו כדי שלא להעלות

ולעטר שוקי ירושלים ולפמש"כ דלא הי' מעולם תקנה לעטר ל"ש דתיקנו שלא לעטר ורק כיון דתקנה הי' משום נסכים ונהי דאחר שחרב א"צ לנסכים א"כ די בביטול תקנה ראשונה אבל מה צריך לתקנה חדשה וא"כ יקשה שוב קו' תויו"ט למה צריך לר' יוסי תנאי דלכשיבנה יחזור לכמות שהי' הרי בי"ד יכולין לעשות מה שירצו כיון שחזר לדין תורה כקו' תויו"ט אבל לדעתי לק"מ כי יש להקשות אם איתא כתויו"ט דלר' יוסי תקנה חדשה הי' א"כ למה קאמר דכשחרב בית המקדש הי' התנאי הזה הלא תקנה הי' ולא תנאי ולכן נראה דשפיר הי' צריך לתנאי כי רבינו פ"ב מה' ממרים כתב כי אף בדבר שבטל הטעם דקיימ"ל צריך מנין אחר להתירו היינו בי"ד הגדול בחכמה ובמנין וראב"ד השיג איך ביטל ריב"ז עיטור שוק שתיקנו הקדמונים וכתב הכ"מ שגדול הי' כראשונים ואני אומר הרי בגמ' איתא דרי"ו נקרא לגבי ר"א רק חבירך וע"כ אינו גדול כראשונים ולכן נראה ליישב דהא"ט דהצריכו תנאי שכשיבנה יחזור לכמות שהי' דלא הי' תקנה חדשה לכן לא הי' יכולין לבטל לגמרי רק עשו תנאי כ"ז שלא יבנה ביהמ"ק דהיינו שלא נוכל לבנות מזבח לא יעלו וכשיבנה יחזור לכמות שהי' וקרא לתקנה זו תנאי יען שאינה תקנה מוחלטת כיון שהתנו שכשיבנה יחזור לכמות שהי' נמצא לפי"ז א"צ לומר דלכן עשו תנאי יען דבי"ד של אחרים יהיו יכולין לבטל דבריהם רק דתנאי הצריכו יען דהם לא הי' יכולין לבטל דברי בי"ד שהי' בזמן המקדש שאינם גדולים כראשונים בחכמה ובמנין:

**והנה** הצל"ח הקשה למה הצריכו כלל לתקנה לומר שלא להעלות לירושלים פשיטא דהרי רבינו בפ"ב ממע"ש כתב דאין פירות מע"ש נאכל בירושלים וגם אין נפדה רק ירקבו א"כ פשיטא דלא יעלו לירושלים להנ"ל י"ל דבאמת ל"ה תקנה שלא להעלות רק תנאי הי' שיהי' יכולין לפדות (וכמש"כ דלא כתויו"ט והצל"ח הקשה לפי דברי התויו"ט) ודו"ק:

**אולם** יש להקשות דהנה לפמש"כ המשל"מ דכשמזבח בנוי שפיר נאכל מע"ב בירושלים בזה"ז וא"כ קו' הצל"ח א"ש בפשיטות דהרי כשיבנה מזבח והמקדש חרב דאין יכולין לאכול בירושלים הוה רשאין להעלות לכן הוצרך תקנה שלא להעלות כדי שלא לעטר שוקי ירושלים בחורבנה מעתה יש לפרש דהאי לכשיבנה ביהמ"ק לאו היינו בימי בן דוד רק שכשיבנה מזבח (ואפי' בזה"ז כשיהא לנו רשות להקריב) דהא יקשה ממנ"פ למאי נפ"מ תקנו שלא להעלות פשיטא דאין יכולין להעלות ולאכול בירושלים כקו' הצל"ח דהדין הוא דירקב ואי דנפ"מ כשיבנה מזבח דהרי אז אמרת כבר שהתנו שיחזור לכמות שהי' א"כ מאי נפ"מ כ"ז שלא נבנה בלא"ה א"י להעלות וכשיבנה גם אחר תקנה שני'

יכולין להעלות שכן התנו וא"כ למאי נפ"מ צריך תנאי:
**לכן** נ"ל עד"א דהנה ברה"ש דף ל"א איתא דפליגי ר"פ סובר ריב"ז התיר כרם רבעי ור"נ סובר שהתיר לשון של זהורית ומפרש שם טעמא דידי' דלכן סובר דלא התיר כרם רבעי דהרי אמרו לר"א כבר נמנו עליך חבירך וריב"ז הי' רבו של ר"א לא חבירו והנה כבר כתבנו דאי אמרינן הטעם משום עיטור שוקי ירושלים אז מסתבר כחכמים שהתקנה הי' קודם החורבן יען דכבר רבו הפירות וא"צ לעיטור שוקים אבל אי אמרינן כרם רבעי אז הטעם משום נסכים ואז מסתבר לומר דהתקנה הי' לאחר החורבן דלא הי' צריכין יין לנסכים וא"כ לפי"ז י"ל דרבינו סובר דע"כ הלכה כר' יוסי דתקנה הי' אחר החורבן דאית לי' כר"פ דריוב"ז התקין שלא להעלות כרם רבעי א"כ מוכח דהי' אחר החורבן מדקאמר כבר נמנו חבירך והא ריב"ז רבו הי' אלא וודאי הי' לאחר החורבן דכבר נתגדל ר"א והי' רק חבירו כמש"כ בפנ"י דמעיקרא הי' רבו ואח"כ הי' חבירו והיינו בסוף ימיו לאחר החורבן וא"כ כיון דתקנה הי' לאחר החורבן ע"כ תני כרם רבעי ומשום נסכים והא דרי"ו אמר משום עיטור שווקים א"כ לדידי' ע"כ התקנה הי' קודם החורבן משום שרבו הפירות י"ל דסובר כר"נ דריב"ז ביטל לשון של זהורית א"כ הא דנמנו חבירך באמת לאו היינו ריב"ז ושפיר י"ל דהי' קודם החורבן ופסק רבינו כר"פ דריב"ז ביטל כרם רבעי והא דנמנו חבירך היינו ריב"ז דהתקנה הי' לאחר החורבן ולכן פסק כמ"ד כרם רבעי ודו"ק:
**והנה** במשנה פ"ה דמע"ש כרם רבעי עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד ומשרבו הפירות התקינו שיהא נפדה סמוך לחומה ותנאי הי' בדבר אימתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהי' ר' יוסי אומר משחרב ביהמ"ק הי' התנאי הזה ותנאי הי' בדבר אימתי שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו שיחזור הדבר לכמות שהי' ואיתא בירושלמי א"ר אחא זאת אומרת שב"ה עתיד להבנות קודם למלכות בית דוד דכ' ובדם ענבים סותה ופי' בפני משה דמדיוק מקרא זה נשמע דבנין המקדש קודם למלכות בית דוד כדמתרגם אונקלוס רישא דקרא אסרי לגפן עירה יסחר ישראל לקרתי' עמא יבנון היכלי' ובדם ענבים סותה קדריש על מלך המשיח כמו שפי' בת"י על המשיח ולית מליך ושולטן דיקום קדמוי מסמק טווריא מן אדם קטיליהון לבושוי מעגעגין באדמא מדמא לעצור דענבין וא"כ קשיא לר' יוסי דהתנו לכשיבנה בית המקדש יחזור לכמות שהי' לעטר שוקי ירושלים בפירות וכי מה איכפת לעטר שווקי ירושלים עד שלא תחזור להיות בשלוה שעדיין בידי האומות:
**והנה** קשה לי לפירושו דהנה בירושלמי לעיל איתא דהתקנה הי' משום דבראשונה הי' עושין יין בטהרה לנסכים ולא היו ענבים מצויין התקינו שיהא עולה לירושלים מהלך

יום לכל צד ולא נזכר הטעם דאיתא בבבלי ביצה דף ה' כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות וכמש"כ בתויו"ט שם שהם שני טעמים דתחילה תיקנו משום יין לנסכים רק על כרם רבעי ואח"כ תקנו גם על שאר פירות משום כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות וא"כ כיון שיבנה המקדש ויצטרכו יין לנסכים א"כ שפיר הצריכו תנאי שיחזור הדבר לכמות שהי' ומאי פריך הירושלמי (ועתויו"ט פ"ה שכתב לפרש דלכן הוצרכו לתנאי לכשיבנה ביה"מ יחזור הדבר לכמות שהי' משום דחשו שלא יהא להם בי"ד גדולים ולא יוכלו לבטל תקנתם יען דבנין ביהמ"ק יהא תחילה ועדין בן דוד לא בא ותמוה הא בירושלמי מבואר דר' יוסי לא מצי אתיא כמ"ד דבנין ביהמ"ק תחילה) והנה לכן נראה לפרש כונה אחרת בירושלמי הנ"ל דזאת אומרת קאי אר' יוסי דס"ל דתנאי הי' לכשיבנה ביהמ"ק יחזור לכמות שהי' שיצטרכו יין לנסכים דהנה הא דאיתא לעיל בירושלמי דתיקנו שיעלו כרם רבעי משום דצריכין יין לנסכים י"ל דאינו חולק אגמ' בבלי דהטעם משום עיטור שוקי ירושלים דבאמת היינו טעם אחד כיון שהי' צריכין יין רב לנסכים שהי' עושין בטהרה עי"ז נתמעטו הפירות בשוקי ירושלים ולכן תיקנו שיעלה הכל לירושלים והוא מדוייק בלשון הירושלמי בראשונה הי' עושין יין בטהרה לנסכים ולא הי' ענבים מצויין דהיינו דלכן לא הי' ענבים מצויין בשוקי ירושלים ולכן תקנו כדי לעטר שוקי ירושלים א"כ הכל חד טעמא והנה זה ניחא אי ביהמ"ק יבנה תחילה קודם לביאת בן דוד א"כ עדיין לא תהא ברכה מצויה וע"כ חשו שלא תהא מצוי יין לנסכים ולעיטור שוקי ירושלים בפירות לכן שפיר הי' תנאי שיחזור הדבר לכמות שהי' אבל אי בן דוד בא תחילה א"כ תתקיים הנבואה שיהא יין לרוב וא"צ לחוש שלא יהא להם יין לנסכים א"כ למה הצריכו תנאי שיחזור לכמות שהי' וזהו דקאמר בירושלמי זאת אומרת דהיינו מדר' יוסי נשמע דס"ל בנין ביהמ"ק קודם לביאת בן דוד דהא כתיב ובדם ענבים סותה א"כ ענבים יהא מצוי להן ואת אמרת הכין דתנאי הי' בדבר שיחזור לכמות שהי' והא לעתיד לא יהא צורך בתקנה זו אע"כ דס"ל בנין ביהמ"ק קודמת לביאת בן דוד (ובספר מאמר פתיל תכלת כ' לפרש הירושלמי דכונתו להוכיח דביהמ"ק יבנה קודם לביאת משיח רק כ' ע"ד אחר דאיתא במדרש ויחי אין סותה אלא כי יסיתך אם יטעו בהלכה תהא מתכבסת בתחומו והכונה על לעתיד שישובו השופטים ויהא בי"ד הגדול יושבין בלשכת הגזית ויתבררו כל הספיקות בהלכה ובשו"ת חו"י סי' קצ"ב הביא גי' אחרת כבס ביין לבושו שהוא מחוור להם דברי תורה ובדם ענבים סותה שהוא מחוור להם טעויותיהן אר"ח אין ישראל צריכין למלך המשיח לברר הלכה לפי"ז יתפרש הכי דעל מתניתין קאי דקתני רי"א אומר משחרב ביהמ"ק היה התנאי הזה ותנאי הי' בדבר אימתי שיבנה ביהמ"ק

יחזור הדבר לכמות שהי' והוצרכו להתנות כן כמו שביאר בתויו"ט משום שאין בי"ד יכול לבטל דברי בי"ד חבירו אא"כ גדול הימנו וחששו שמא אותו בי"ד שיהי' בבנין ביהמ"ק שלעתיד בב"א לא יהי' גדולים מהם בחכמה ובמנין לפיכך הטילו הם עצמם תנאי בדבר שאימתי שיבנה תבטל התקנה ממילא ועלה קאמר ר"א זאת אומרת מדחששו על בי"ד שלא יהי' גדולים מהני ש"מ שביהמ"ק עתיד להבנות קודם מלכות בית דוד דאי בנין ביהמ"ק יהא אחר ביאת המשיח יקשה דכ' בדם ענבים סותה שהפירוש שאז יהא בי"ד הגדול בחכמה ובמנין מכל בתי דינין שעמדו להם לישראל מימות יהושע ואת אמרת הכין שחששו שאז לא יהא בי"ד גדול בחכמה אע"כ שבית המקדש עתיד להבנות קודם ביאת המשיח ואז עדיין לא יהא בי"ד הגדול והשבת השופטים עדיין):

**אמנם** זהו טעמא דר' יוסי א"כ נשמע דלרבנן דס"ל דהתקנה הי' בזמן הבית כשרבו הפירות ותנאי הי' לכשירצו יחזור לכמות שהי' אם יתמעטו הפירות לא ס"ל דתנאי זה הי' לכשיבנה בית המקדש משום דס"ל דבן דוד בא תחילה ל"ש לומר שיעשו תנאי שיחזור לכמות שהי' כיון דבן דוד בא תחילה יתקיים בוודאי נבואת יעקב אבינו ע"ה ובדם ענבים סותה חכלילי עינים מיין ולא יהא צורך לתנאי זה א"כ נשמע דלת"ק ביאת דוד תקדים לבנין ביהמ"ק וכמו שכ' רבינו בה' מלכים:

**ובהא** ניחא לי מה שכתב רבינו בפ"ג מה' ממרים דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו אפי' נתבטל הטעם ודוקא ע"י מנין אחר שגדול בחכמה ובמנין והראב"ד השיג מביצה דף ה' דאיתא שם דאמנו ריב"ז והתירו וריב"ז לא הי' גדול כאותו דור שבימי הבית ובלח"מ כתב לישב כיון שגם בימי הבית כבר עשו תקנה אחרת כשרבו הפירות שיפדו סמוך לחומה לכן יכולין בי"ד אחר לבטל התקנה לגמרי אף שאין גדול ממנו ואולם תמוה לי הא זה רק לת"ק אבל לר' יוסי דס"ל דאחר חורבן הי' תקנה זו (והיינו דריב"ז כמש"כ בתויו"ט) לא עשו כלל תקנה בזמן הבית כשרבו הפירות שיפדו סמוך לחומה א"כ הדרה קו' לדוכתי' איך יכול ריב"ז לבטל תקנה ראשונה לאחר החורבן כיון שאינו גדול ממנו והנה בתויו"ט הביא ראי' ממשנה זו לדעת רבינו מדקתני דכשרבו הפירות תקנו שיפדו חוץ לחומה ותנאי הי' בדבר שיחזור לכמות שהי' ע"כ משום דחשו שמא יתמעטו הפירות ולא יהא בי"ד גדול בחכמה ובמנין שיוכלו לבטל תקנתם לכן התנו תנאי שיחזור לכמות שהי' מוכח דאף בבטל הטעם בעינן בי"ד גדול ולדעתי אין מכאן הוכחה כלל דהנה בתויו"ט הקשה ע"ז למה הצריכו לעשות תנאי דפשיטא כיון שלפי תקנתם שיפדו חוץ לחומה כדין דאורייתא שיש יכולת בכל בי"ד לתקן כפי מה שצריכין ותי' דלשון התקינו משמע שעשו תקנה חדשה שלא להעלות רק שיפדו חוץ לחומה

לת"ק מפני שזלזלו בשער הפירות ולר' יוסי כדי שלא לעטר שוקי ירושלים כשהוא ביד האומות ע"כ חשו שבי"ד שאחריהם לא יהא יכולת בידם לבטל תקנתם ע"כ התנו תנאי זה א"כ קשה שאין כאן ראי' לשיטת רבינו די"ל מטעם אחר הצריכו לתנאי משום דבאמת לא רצו לעקור תקנה ראשונה פן יתמעטו הפירות ואי הי' נמנין לבטל תקנה ראשונה לא שייך להטיל תנאי שיחזור לכמות שהי' לכך הניחו תקנה ראשונה במקומה רק תקנו שיפדו דוקא חוץ לחומה ובתקנה שפיר שייך לעשות תנאי שאם יתמעטו יחזור לכמות שהי' וכן לרי"ו לא רצו לבטל תקנה ראשונה פן יבנה ביהמ"ק במהרה לכן עשו תקנה אחרת שיפדו חוץ לחומה דוקא ובזה הוא דיכולת בידם להטיל תנאי לכשיבנה ביהמ"ק יחזור למקומו וא"כ אין מכאן ראי' לשיטת רבינו:

**אמנם** לפי"ז י"ל דאתיא שיטת רבינו בפשיטות דהא לכאורה קשה מנ"ל מדריב"ז דצריך מנין אחר להתירו הא באמת ריב"ז לא התיר תקנה ראשונה רק עשה תקנה אחרת שלא להעלות ועשו תנאי שיחזור לכמות שהי' א"כ לא התירו כלל תקנה ראשונה דא"צ היתר כלל אך לק"מ דאי א"צ מנין אחר א"כ ממילא נתבטלה התקנה ל"ש לומר שעשו תנאי שיחזור לכמות שהי' א"כ לפי"ז ניחא דל"ב בי"ד גדול כלל כיון דעשו תקנה אחרת ובתנאי לכשיבנה ביהמ"ק א"כ לא עקרו תקנה ראשונה בכהא"ג א"צ בי"ד גדול אחר:

ה') **אולם** לי נראה שיטה אחרת דרבינו פסק באמת דלא כר' יוסי דהנה הקשו לפי שיטת התויו"ט דהוא תקנה שלא להעלות א"כ קשה אמש"כ רבינו בפ"ט ממע"ב דאחר החורבן התירו לפדות חוץ לחומה דאיכא איסור להעלות לירושלים בזמן החורבן כדי שלא לעטר שוקי ירושלים שבידי האומות (עיין בצל"ח ובתוס' רע"א שעמדו ע"ז) ולכן נראה שהת"ק מודה דאחר החורבן ג"כ הי' תקנה שיפדו חוץ לחומה ורק בהא פליגי דלת"ק הי' תקנה בזמן הבית שלא להעלות רק תלוי בתנאי שאם ירצה יחזור לכמות שהי' ולא התירו תקנה הראשונה אבל אחר החורבן אימני עלה ריב"ז והתירה דהיינו שעקרו תקנה ראשונה לגמרי ולא הי' תנאי בדבר שיחזור לכמות שהי' כיון שחרב המקדש א"צ לתנאי דממנ"פ כשיבנה ביהמ"ק במהרה יהא יין מצוי לרוב לנסכים (דהא רבינו נקט כרם רבעי ע"כ משום דס"ל דתקנה הי' משום יין לנסכים והא דנקט הטעם כדי לעטר שוקי ירושלים הא בארנו לעיל דהכל טעם אחד) וא"צ עוד לתקנה זו א"כ לעתיד בודאי נשאר על דבר תורה שאם ירצו יעלו ואם ירצו יפדו חוץ לחומה (והיינו משום דת"ק סובר דבן דוד בא תחילה כאשר בארנו לעיל) וע"ז בא ר' יוסי ואמר משחרב בית המקדש הי' תנאי זה והיינו דבא לחלוק על הת"ק דס"ל דתקנה הי' בזמן הבית ובזה עשו תנאי אבל לאחר החורבן התירו לגמרי בלי הטלת תנאי ע"ז בא לחלוק ואמר משחרב המקדש הי' תנאי

זה דגם משחרב המקדש הצריכו לתנאי לכשיבנה ביהמ"ק יחזור לכמות שהי' דס"ל ביהמ"ק יבנה תחילה ועדיין בן דוד לא בא א"כ יהא צורך לתנאי הזה א"כ ע"כ לאחר החורבן לא התיר ריב"ז לגמרי רק עשה תקנה שלא להעלות ותלוי בתנאי שכשיבנה ביהמ"ק יחזור לכמות שהי' א"כ לפי"ז א"ש דרבינו פסק כת"ק ולכן כתב דלאחר החורבן התירו לפדות חוץ לחומה ולא כתב דתקנה הי' שלא להעלות דזה דעת ר' יוסי אבל רבינו פסק כת"ק והא דלא הביא דתקנה הי' כשרבו הפירות שלא להעלות דלפמש"כ הא דעשו תקנה כשרבו הפירות יפדו חוץ לחומה הוא רק מפני שלא רצו לעקור תקנה ראשונה אבל מאחר דלאחר החורבן התירו לגמרי תקנה הראשונה ממילא נעקרה תקנה זו דתקנו שיפדו חוץ לחומה וגם לעתיד כשיבנה ביהמ"ק יהיו רשאין לפדות חוץ לחומה דנעקרה התקנה לגמרי (וידוע שיטת רבינו דמה שלא יהא נהוג גם לעתיד אין מדרך רבינו להביאו) ודו"ק:

**מעתה** נתישבה קו' ראב"ד מריב"ז דאימנו עלה והתירו דהנה בפ"ב ממע"ב כתב רבינו דאם אין מזבח אין אוכלין מע"ב בירושלים ופירות הנכנסין לתוכה ירקבו וכן הדין בנטע רבעי (ועצל"ח בשמעתין מה שעמד לחקור על זה) א"כ לפי"ז שפיר הי' ריב"ז יכול לבטל תקנה ראשונה דתקנה ראשונה הי' לעלות לירושלים ולאכול שם אבל עתה שחרב הבית ואין לנו מזבח ואין יכולין לאכול כלל בירושלים רק אם יכנסו לירושלים ע"כ ירקבו א"כ ע"ז לא הי' תקנה מעולם ושפיר אף בי"ד שאין גדול כראשונים יכול לבטל ושפיר אמנו עלה ריב"ז והתירו (רק לר' יוסי דסובר דביהמ"ק יבנה תחילה א"כ יהיו רשאין לאכול בירושלים לכן סובר דלא אימנו עלי' להתיר כיון שאם יבנה ביהמ"ק יש מקום לתקנה הראשונה להעלות לירושלים רק עשו תקנה כ"ז שלא יבנה אסור להעלותו ותלוי בתנאי שאם יבנה יחזור לכמות שהי' דהא אפשר לקיים התקנה הראשונה להעלות לירושלים ולאכול שם) וזה ברור:

ו') **והנה** בהאי ענינא נראה לי לבאר מה דקשה עוד לדעת רבינו דס"ל דצריך בי"ד גדול מראשונים מהא דריב"ז תיקן שיהיו מקבלין את העדים ממנחה ולמעלה והא ריב"ז לא הי' גדול כראשונים בזמן הבית שתקנו שלא לקבל את העדים מן המנחה ולמעלה אך א"ש דהנה בגמ' איתא דרב יוסף ס"ל ביצה אסורה משום דצריך בי"ד אחר להתירו ופריך והא ריב"ז אימנו עלה והתירו ומשני כי אימנו אעדים אביצה לא אימנו ואביי פריך הא מעיקרא לא אימנו אביצים רק אעדים, אימנו אעדים אימנו נמי אביצים ורבא קאמר מי לא מודה ריב"ז דאם באו מן המנחה ולמעלה דנוהגין היום קודש ולמחר קודש והנה תמהו אדרב יוסף דס"ל דלא אימנו אביצה הא שפיר קאמר אביי דאימנו אעדות

אימנו נמי אביצה וכן הא דרבא תמוה הא ע"ז אנו דנין אם נוהגין למחר קודש דאי ביצה מותרת היינו משום דאין נוהגין כלל למחר קודש וכן הקשו בתוס' מנ"ל דנוהגין למחר קודש לריב"ז:

**ולכן** אומר דהנה לקמן איתא דנהרדעי סברי דביצה מותרת דלא מצינו אלול מעובר מימות עזרא ופירש"י דזה שפעם אחד נתאחרו לבוא ותקנו שלא יהיו מקבלין עדות החודש מן המנחה ולמעלה דבאותה שנה קבלו העדים ולא הי' מעובר רק שתקנו שאם יארע פעם אחרת לא יקבלו עוד לפי"ז אני אומר דמיד דתקנו שמכאן והלאה לא יקבלו עדות באותו יום רק ביום שלאחריו ויהא יום שלאחריו קודש מה"ת תיקנו שבזו השנה ג"כ יהיו נוהגין למחר קודש משום דלשנה הבאה כשיבואו עדים מן המנחה ולמעלה ויהא למחר קודש יאמרו אשתקד מי לא הי' נוהגין חול לכן תקנו שמעתה ישמרו למחר קודש והי' מיד בשנה זו שני ימים קודש והוה קדושה חדא ממש באותה שנה:

**ובזה** מדוייק הלשון דנוהגין היום קודש ולמחר קודש דהא למחר מצד הדין הי' קודש ולפמש"כ ניחא דהכונה דתיקנו בשנה זו מיד לנהוג למחר קודש ומעתה זהו טעמא דרב יוסף דס"ל ג"כ כשיטת רבינו דא"י להתיר רק בי"ד שגדול מהראשונים רק בהא דתיקן לקבל העדים מן המנחה ולמעלה לא חלה מעולם דהא לא מצינו אלול מעובר ואף באותה שנה קיבלו העדים מן המנחה ולמעלה ולכן שפיר יכולין לבטל תקנה זו שתקנו שלא לקבל (דהא רבינו כתב אם פשטה תקנה בכל ישראל וא"כ כיון שלא חל התקנה א"כ לא פשטה כלל) ואמנם תקנה השני' שתקנו מיד בשנה ראשונה שינהגו למחר קודש והי' קדושה אחת וביצה אסורה תקנה זו חלה באותה שנה וכיון שחלה שוב אין בי"ד אחר יכול לבטל אם אינו גדול כראשונים ולכן ס"ל דאביצה לא אימנו דהא אין יכולין לבטל בזה תקנה הראשונה והיינו נמי דרבא דקאמר מי לא מודה ריב"ז דאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין היום קודש ולמחר קודש היינו דריב"ז ע"כ מודה דבאותה שנה שבאו עדים מן המנחה ולמעלה שהי' נוהגין למחר קודש מצד התקנה וא"כ כיון שנהגו קדושה אחת א"כ אף שתיקן ריב"ז שיקבלו העדים מן המנחה ולמעלה אבל תקנה זו שיהא למחר קודש כמו בשנה ההיא לא נתבטלה וא"כ ביצה אסורה וא"כ מיושב שיטת רבינו דל"ק מריב"ז דהא דתיקן ריב"ז שיקבלו עדים מן המנחה ולמעלה היינו משום דתקנה ראשונה שלא לקבל עדות לא חלה מעולם כיון דלא מצינו אלול מעובר ובאותה שנה הא קבלו העדות וא"ש מאוד:

**אך** לכאורה קשה הא מדברי רבינו בפ"ה מקידוש החדש נשמע דס"ל דכמה פעמים הי' יום שני קודש יען שעיברו החדש א"כ לית לי' דלא הי' אלול מעובר מימות עזרא א"כ

לדידי' ע"כ אירע הרבה פעמים דבאו העדים מן המנחה ולמעלה ולא קבלום עד יום שני א"כ חלה התקנה ויקשה איך התיר ריב"ז תקנה ראשונה כיון דלא הי' גדול כראשונים: **אולם** י"ל דהנה בתוס' הביאו גי' ר"ח אם לא באו עדים מן המנחה ולמעלה והי' נוהגין היום קודש ולמחר קודש נראה הכונה כך דהנה רבינו בפ"ג מקדה"ח כ' דאם באו עדים ביום ל' והעידו שראו בליל ל' אפ"ה מקדשין החודש למפרע ביום ל' והנה זה הי' קודם תקנת חכמים שתיקנו שלא לקבל עדות מן המנחה ולמעלה וכן לאחר תקנת ריב"ז שתיקנו שיקבלו מן המנחה ולמעלה לכן גם כשבאו ביום ל"א מקדשין למפרע אבל כשתקנו שלא יקבלו מן המנחה ולמעלה נכלל באותה תקנה שאם באו ביום ל"א שמקדשין ביום ל"א לפי"ז הכי קאמר אם לא באו עדים מן המנחה ולמעלה אלא באו ביום ל"א (והעידו שראו בליל ל' ע"כ הי' מעברין החודש ביום ל"א) א"כ נהגו היום קודש ולמחר קודש מצד התקנה והוה קדושה חדא ממש א"כ אף דלאחר תקנת ריב"ז מקדשין ביום ל' למפרע דזה הי' יכולת ביד ריב"ז לבטל תקנה ראשונה כיון שלא חלה תקנה זו מעולם אבל מה שנהגו לפי תקנה ראשונה שהי' ביום ל"א קודש (היכי דהעידו שראו בליל ל') זה לא נתבטל דתקנה זו נכלל בתקנה ראשונה ג"כ דכמו שתקנו שינהגו היום קודש יען שהתחילו לנהוג בקדושה כן תקנו נמי אם יבואו ביום ל"א שהתחילו לנהוג ע"כ בקדושה פן יבואו העדים ויעידו שראו בליל ל"א וכן תיקנו שיגמרו בקדושה דהיינו שיקדשו יום ל"א ותקנה זו אין יכולת ביד ריב"ז לבטל דתקנה זו שיהא יום שני קודש נכלל בתקנה זו שינהגו יום ל"א קודש ותקנה זו חלה מיד בשנה ראשונה כנ"ל והוה קדושה חדא וביצה אסורה וא"כ אף לאחר תקנת ריב"ז היכיא דלא באו עד יום ל"א והעידו שראו בליל ל' שמקדשין החודש למפרע ע"כ יום שני נשאר קודש כיון דהתחילו לנהוג קודש פן יבואו עדים ויעידו שראו בליל ל"א א"כ אף שבאו והעידו שראו בליל ל' ומקדשין למפרע יום הל' אבל יום שני צריכין לגמור בקדושה כיון שהתחילו לנהוג בקדושה כן יעידו שראו בליל ל"א כמו שהי' קודם תקנת ריב"ז:

**וא"כ** ניחא אף דסובר רבינו דהי' אלול מעובר היינו בגוונא שבאו עדים ביום ל"א והעידו שראו בליל ל"א שזמנו הוא באמת מצד הדין לקדש יום שני אבל הא לא אירע מעולם שיבואו עדים ביום ל' מן המנחה ולמעלה או ביום ל"א והעידו שנראית בליל ל' לא אירע מעולם באמת א"כ תקנה זו לא חלה מעולם שפיר יכולת ביד ריב"ז לבטל תקנה ראשונה ולקבל עדות החודש ביום א' בין שבאו מן המנחה ולמעלה בין שבאו ביום ל"א והעידו שראו בליל ל' אבל תקנה ראשונה שיהא כקדושה חדא שצריכין לנהוג קדושה ביום השני משום שהתחילו בקדושה זה אין יכולת בידם לבטל ושפיר הוה גם עתה קדושה

חדא והביצה אסורה ודוק היטיב והוא עצה עמוקה:

**והנה** ראיתי בצל"ח שכ' דלפי דברי רבינו שסובר דמקדשין החודש למפרע ניחא הא דקאמר שתקנו שהיום קודש ולמחר קודש מצד מנהג יום שני קודש א"כ סובר דזה הדין הוא לפי תקנה ראשונה ולדעתי זהו תמוה מאוד דבוודאי לפי תקנה ראשונה שחשו לקילקול המוספין (כמש"כ רבינו בפ"ג) כש"כ דאיכא קילקול מוספין אם יקדשו למפרע רק אדרבא דינו של רבינו משכחת רק קודם שעשו תקנה ראשונה או לאחר תקנת ריב"ז שמקדשין תמיד יום הל' וזה ברור:

ז') **והנה** רבינו בפ"ג מקידוש החודש כתב הטעם בהא דתיקנו שלא לקבל עדות מן המנחה ולמעלה משום שלא ידעו אי להקריב התמיד שמא יבואו העדים ואין יכולין להקריב מוסף ובלח"מ תמה דבמשנה מבואר מטעם שקלקלו הלוים בשיר וע"ש שנדחק ולי נראה לישב דהנה בר"ה פליגי מאי קילקול השיר חד אמר שלא אמרו שיר כל עיקר ור"ז אמר שאמרו שיר של חול עם תמיד של בין הערבים ופריך מברייתא דקתני התקינו שלא יהו מקבלין את העדים שיהא פנאי להקריב תמידין ומוספין ויאמרו שירה שלא בשיבוש מכלל דאמרו שירה אלא שאמרו בשיבוש ויש להבין מוסף מאן דכר שמי' אך באמת בתוס' הקשו על מתניתין דקתני מפני שקילקלו הלוים בשיר תיפוק לי' משום מוסף ותי' דעשה דרבים דמוסף דחי וא"כ יפלא כיון שלא הי' שום קילקול משום מוסף יען דעשה דחי א"כ מה צריך ר"ז לומר דתקון כדי שיהא פנאי להקריב מוסף הרי גם עתה יכולין להקריב מוסף ונראה הכונה כך דהנה בתוס' תי' עוד דהקריבו תמיד על תנאי ואם באו עדים הקריבו אח"כ בתורת התמיד והקשו ע"ז הניחא למ"ד שלא אמרו שירה כל עיקר י"ל דבאמת עדים לא באו והי' מחר קודש ולא אמרו שירה כל עיקר שעבר הזמן עד הערב שנשתהו לבוא ולכן לא אמרו כלל דשירה של חול לא אמרו שמא יבואו עדים ויהא זה במקום מוסף אבל למ"ד שאמרו שירה של חול עם תמיד של בין הערבים יקשה הא בשל בין הערבים כבר הי' העדים כאן דזהו הי' הקילקול שאמרו שירה של חול ואמאי אמרו של חול כיון שידעו שהיום יו"ט וכ' במהר"ם דאין לפרש דקילקול הלוים הי' שאמרו עם של מוסף שיר של חול דאין בזה קילקול דהוה כקורא בתורה ולכן רק קשיא להו איך קתני שאמרו של חול עם תמיד של בין הערבים ול"נ לישב קו' התוס' דהנה קו' תוס' רק קשה יען דסברי דלמ"ד אמרו שירה של חול היינו דמ"ד זה פליג אמ"ד דלא אמרו שירה כל עיקר וגם אהא פליג דהוא סובר דאסור לומר שירה של חול על של מוסף דבזה נתבטל התנאי שהתנו שיהא של מוסף כיון דאמרו שירה של חול ויהא ע"כ זה התמיד ואידך סובר דיכול לומר שירה של חול על של מוסף כקורא

בתורה ולדעתי י"ל דבהא לא פליגי דגם ר"ז מודה דמצד הדין אסור לקרוא שיר של חול אקרבן זה שהתנו בתנאי שיהא של מוסף ואי יקראו של חול הרי קבעוהו לתמיד של חול דמוסף בחול ליכא אלא דסובר דהקילקול אירע דבאמת כהנים התנו שיהא מוסף בתנאי שיבואו עדים אבל הלוים קילקלו שטעו וקראו של חול א"כ שוב אף שבאו העדים לא הי' אפשר לקיים התנאי שיהא זה קרבן מוסף דקבעוהו לתמיד והי' כאן באמת קילקול שלא הקריבו עי"ז קרבן מוסף ואין הקילקול משום דקראו של חול ולא של יו"ט דבזה אין קפידא כ"כ שזהו רק דרבנן ומשום זה לא הי' מתקנים שלא לקבל העדות (כמו שהקשה בפנ"י באמת) אבל הקלקול הוא שטעו ואמרו שירה של חול ונמצא שלא הקריבו הקרבן מוסף דקבעוהו לתמיד וע"ז שפיר תניא בברייתא כיון שעי"ז יצא קילקול במוסף לכן התקינו לקבל רק עד המנחה כדי שיהא פנאי לעשות מוסף ואחריו התמיד ולומר שירה שלא בשיבוש שלא יטעו עוד לומר שירה של חול וזהו כונת רבינו ג"כ שכ' משום שלא ידעו איך לעשות שלא היו יכולין להקריב את המוסף והנה הי' צריכין לעשות תנאי אבל הלוים קלקלו שאמרו של חול ונתבטל התנאי (דלב בי"ד מתנה בזה אם יאמרו שירה של חול נקבע הוא לקרבן תמיד) ולא יכלו להקריב מוסף ולכן התקינו לקבל עד המנחה שיהיו יכולין להקריב מוסף ותמיד ונקט רבינו כלשון הברייתא ודו"ק:

**ואולם** קשה לי דמשמע מדברי רבינו דאחר שהתקינו זאת באותו יום הקריבו התמיד והעדים באמת לא נתקבלו אז כשבאו למעלה מן המנחה והי' יום המחרת יו"ט מה"ת והקריבו למחר קרבן מוסף ויקשה הרי אמרו לא מצאנו אלול מעובר משום דגם אז שנשתהו לבוא לא עיברו את האלול אלא קידשו יום ל' והתקנה לא הי' רק על זמן אחר אם יאחרו לבוא וכפירש"י להדיא ביצה דף ו' והנה לכאורה יש לומר לפמש"כ רבינו בפ"ה מקה"ח דאם באו ביום ל"א והעידו שראו בליל ל' שמקדשין למפרע וכמו שהבין דבריו בצל"ח בשמעתין דביצה א"כ באמת הי' קילקול שלא הקריבו ביו"ט הקרבן מוסף כיון שקידשו למפרע יום ל' אך הנה הא כבר בארנו דדברי הצל"ח אינן נכונים בזה דבוודאי לפי התקנה ראשונה גם בבאו ביום ל"א הי' מקדשין יום ל"א קודש מה"ת והקריבו המוסף ביום השני ועוד דמדברי רבינו שכ' שלא ידעו מה לעשות בקרבן מוסף לא משמע דאייריא בכהא"ג:

**והנה** בלח"מ כתב שהכונה שלא ידעו מה לעשות מפני המוסף וכן התנו שיהא מוסף אם יבואו עדים והיינו כמ"ד שלא אמרו שירה כל עיקר דהא כתבו תוס' בר"ה דף ל' דלהאי מ"ד ע"כ לא באו עד יום ל"א דלכן נתקלקלו שהמתינו עד הערב שמא יצטרכו לעשותו מוסף ולכן עמדו ותיקנו דבפעם אחרת לא יקבלו רק עד המנחה ולא יהא חשש

קילקול מוספין ויאמרו שירה של חול ובאמת לא באו העדים ולא הי' פנאי עוד לומר שירה והיינו כדברי רבינו אלא דא"כ קשה גם לשיטת תוס' א"כ מצינו אלול מעובר וצ"ע:
**ובזה** מקום אתי לישב מה דתמוה לי אשיטת רבינו שבפ"ה מקידוש החודש כ' דבני א"י נוהגין רה"ש ב' ימים משום דבני א"י הרחוקים הי' נוהגין לפעמים ב' ימים מפני ספק ואף בבית הוועד לפעמים ב' ימים מפני שהי' מצפין שיבואו עדים כל יום ל' ויום שני כשבאו ביום שני לכן גם בא"י ב' ימים (מכאן מוכח דרבינו לית לי' הך דנהרדעי דלא מצינו אלול מעובר כמו שבארנו לעיל) וקשה לי דהנה הריא"ף רפ"ק דביצה כתב מדרבא אסור ביצה דקדושה אחת הוא מוכח דגם לבני א"י צריכין לשמור ב' ימים של רה"ש ובעל המאור השיג דרבא קאמר רק לדידהו שהי' מקדשין עפ"י הראי' והי' ספק שמא באו מן המנחה ולמעלה ע"כ גם אחר תקנת ריב"ז יום שני נהגו קודש אבל כיון דעתה שמקדשין עפ"י החשבון כל א"י כבית הוועד דאם באו לשם מקודם מנחה דהי' נוהגין ביום שני חול והמלחמות השיב כיון דלרחוקים דהי' ספק אי באו מן המנחה ולמעלה הי' צריכין לשמור ב' ימים כקדושה אחת דמיא והי' ביצה אסורה להם לכן גם לדידן אסור דהרי בימי רבא כבר בקיאין בקביעי דירחי ע"י חשבון המועדות אפ"ה ס"ל דביצה אסורה (ודחי בזה דברי רבינו אפרים שחולק אריא"ף דהא דהי' עושין ב' ימים לא משום וודאי שהוטל עליהם לחוב לשמור ב' ימים אלא משום ספק שמא באו מן המנחה ולמעלה עתה שעושין החשבון מימי הלל בן ר' יהודא נשיאה נתבטל טעם האיסור ודחי מרבא דהי' מקדשין עפ"י החשבון של הלל וכן בימי רב אשי כבר קידשו עפ"י החשבון) והנה רבינו שנתן הטעם דלכן בא"י ב' ימים משום דבזמן שקידשו עפ"י ראי' הי' צריכין לשמור מספק וא"כ יקשה כקו' בעהמ"א דעתה הכל כבית הוועד ובבית הוועד לא הי' מטעם קדושה אחת רק מספק דהא אי לא באו עדים כל היום מה שהי' שומרים יום הראשון הוא רק מספק ואיגלאי מילתא למפרע דחול הוה וא"כ איך נלמד מזה דלבני א"י נוהגין עתה ב' ימים כיון דעתה ליכא ספק:
**אמנם** לפמש"כ א"ש שיטת רבינו (ויתכן זה לישב גם שיטת הריא"ף) דהכונה כך דגם בבית הוועד לפעמים הי' שומרים ב' ימים קודש אי לא באו כל היום רק למחר ביום ל"א יקדשו יום אתמול כיון שהעידו שראו הלבנה בליל ל' ויום ב' נהגו קודש משום שהתחילו כבר לנהוג בקדושה פן יבואו העדים ויעידו שראו בליל ל"א א"כ צריכין לנהוג כל היום בקדושה מצד התקנה הראשונה דכל יום שהתחילו לנהוג בקדושה צריכין לנהוג כל היום בקדושה א"כ הוה קדושה חדא לא מטעם ספק לכן גם עתה שמקדשין עפ"י חשבון שיום א' הוה קודש גם השני צריך להיות קודש דקדושת יום שני לא נתבטלה לאחר

תקנת ריב"ז וצריכין לשמור מדרבנן והוה שפיר קדושה אריכתא גם לבני א"י דאף דלפי שאנו מקדשין עפ"י החשבון הוה כאילו באו עדים קודם מנחה דלא הי' נוהגין יום שני קודש דהא אף בבאו ביום ל' דמקדשין למפרע דמי לאילו קידשו ביום א' קודם מנחה אפ"ה נהגו ב' ימים קודש לכן גם עתה נוהגין ב' ימים קודש:

**ואידי** דאיירי אזכיר דבר נכון שאמר לי כבוד תלמידי הרבני החריף מו"ה יהושע סג"ל לעווינגער נ"י מפה לפרש בזה דברי הגמ' דר"ה דף כ"א והכי איתא התם לוי איקלע לבבל בחדסר בתשרי אמר בסים תבשילי' דבבלאי ביומא רבה דמערבא אמרי לי' אסהיד אמר להו לא שמעתי מפי בי"ד מקודש ובתוס' תמהו האיך יניחם לאכול ויש כאן וודאי איסור כרת דאורייתא ולהנ"ל יאמר דהכי הוה עובדא דעברוה לאלול שלא באו עדים ביום השלשים אבל אחר כמה ימים באו והוקבע אח"כ ר"ח למפרע ביום ל' ויוהכ"פ הי' באמת בעשירי ליום השלושים של אלול ואי לא היו באים העדים הי' יוהכ"פ בעשירי ליום ל"א שהוא י"א מיום ל' שכבר עברוהו לאלול ואמר להו כדי להפחידם דבסים תבשילי' דבבלאי ביומא רבה דמערבא לפי מה שעברו תחילה אלול הי' יוהכ"פ בי"א מיום ל' דאלול ואי לא באו העדים אח"כ באמת הי' להם מכשול רב לבני בבל רק הוא לא גילה להם שאח"כ חזרו וקבעו ר"ח ביום ל' ויוהכ"פ הי' בא"י בעשירי ביום זה שהי' בבבל באמת ע"כ כשאמרו לי' אסהיד אמר להו לא שמעתי מקודש כיון שלא הי' שום מכשול לפניהם ע"כ לא גילה להם:

**והנה** רש"י תענית דף ט"ו מפרש הא דאנשי משמר אסורין לשתות יין ביום דהיינו אנשי מעמד כהנים לוים וישראלים הקבועים ועומדים והרי אינן ראוין לעבודה משום שכרות משמע דס"ל דדין שתויי יין דפסולין לעבודה איכא נמי גבי לויים ובספר גבורת ארי תמה עליו מי דחקו לפרש דקאי אלוים וישראלים הא לא מצינו שלשתויי יין אסור בשיר כ"ש ישראל שמאנשי מעמד דהא התורה לא אסרה אלא בכהן העובד והנה רבינו בפ"ג מכהמ"ק כ' דלוי אונן מותר לעבוד ולשורר משמע הא שתויי יין אסור ונראה דהיינו מהא"ט שכ' בסוף פרקין דאסור לשתויי יין או פרועי ראש ליכנס למקדש שאין זה כבוד ומורא לבית הגדול והמקדש שיכנס בו כשהוא מנוול ורבינו הוציא כן מהא דתענית והביאו רבינו בפירקין דאנשי משמר אסורין לספר ולכבס כדי שלא יכנסו למשמרתן כשהם מנוולין:

ח) **עד שיקבע בבית אב ובמשמרתו**. וקשה לי התינח כהנים אבל לוים אמאי מותרים לשתות הא מצות שמירת מקדש מוטל על כל הלוים וחייב לשמור אף מי שאין יודע בית אב שלו כמו שכ' בפ"ג מכהמ"ק וא"כ לפמש"כ הכ"מ לפרש דברי רבינו דאף בלא

בנין בית המקדש אפשר להקריב קרבנות א"כ כש"כ דמצות שמירה יהא אפשר לקיים קודם בנין בית המקדש על תלו וא"כ יהא אסור לשתות יין פן יצטרכו לעמוד ולשמור:
**ועוד** קשה הא הכהנים ג"כ חייבין לשמור כמש"כ רבינו בפ"ח מבהב"ח א"כ מי שאין יודע משמרתו יהא אסור לשתות יין פן יהא החיוב עליו לשמור דבכל יום אפשר שיתחייב במצות שמירה ואין לומר דמצות שמירה אפשר לקיים גם כששתה יין אם רק אינו שיכור ז"א דהא רבינו לקמן בה' י"ז כתב דאסור ליכנס בהר הבית כשהוא שתוי יין א"כ איך ישמור משמרתם שמחוץ לעזרה ושבפנים בעזרה וצ"ע:
**עכ"פ** יש ללמוד מזה דבזמנינו עתה שאין מקריבין קרבנות ליכא מ"ע דשמירת הבית דאל"כ יהיו אסורים לשתות יין כדי שיהיו ראוין לשמור וא"ל דהא שפיר ראויין לשמור מחוץ להר הבית אף כשהם שתויי יין ובשמירה בהעזרה הא בלא"ה א"א דאנו טמאי מתים ואסורים ליכנס להר הבית דאין לומר הא מצות שמירה מוטל על כל ישראל והלוים והכהנים מותרים בעבודת ציבור דט"ה בציבור ז"א דכל זמן שא"א להקריב קרבנות ל"ש להתיר הכניסה משום דהותרה בציבור:
**ובאמת** מהא"ט גופי' נראה לי דבזה"ז ליכא מ"ע דשמירה כלל כיון דחוץ לעזרה א"א לקיים מ"ע דשמירה לא מחייב בשמירת הר הבית ג"כ דהכל מ"ע אחת ומאחר דא"א לקיים עיקר המ"ע דשמירת העזרה ל"ש לומר דחייב לשמור את הר הבית בפרט לפמש"כ הספרים הקדושים דשמירת המקדש הוא כדי שלא יהא אחיזה להחיצונים א"כ מה אהני אם שומרים מחוץ להר אכתי יש להם אחיזה בעזרה כיון שאין שם שמירה דרק אם שומרים בעזרה שלא תהא להם אחיזה צריך גם הר הבית שמירה שלא יהא להם אחיזה עכ"פ בהר הבית אבל בשמירת הר הבית אכתי לא נעלנו הדרך שלא יהא ח"ו אחיזה להחיצונים במקום העזרה גופי':

## הלכה ח

א) **כהן שגדל שערו אסור לו להכנס מן המזבח ולפנים ואם נכנס ועבד חייב כשכור שעבד שנאמר ויין לא ישתו כל כהן וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו מה שתויי יין במיתה אף מגודלי פרע במיתה אבל אין מחלל עבודה**. ובדין י"ד כתב קרועי בגדים ופרועי ראש דין אחד להם שנאמר ראשיכם לא תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו הא אם עבד והוא קרוע בגדים חייב ויש לתמוה טובא מה צריך ללמוד מקרא דיחזקאל כמו דיליף קרוע בגדים מקרא דתורת משה גם פרוע ראש נוכל למילף בשלמא אשמעתין דסנהדרין דיליף ג"כ פרוע ראש מקרא דיחזקאל ולא יליף מקרא דראשיכם לא תפרעו לא קשיא משום דההיא צוואה אינה לדורות והוראת שעה היתה שלא יפרעו על המת

ואפי' שלא בשעת עבודה הוזהרה עש"י וכ"כ בחיה"ר שם (וריטב"א במ"ק דף ט"ו כתב יען דבשמיני למלואים היה להם דין כה"ג לכן הוזהרו שלא יפרעו) והביא ראי' לזה מדהוצרך קרא בכה"ג את ראשו לא יפרע מכלל דלכהן הדיוט שרי שלא בשעת עבודה וא"כ ע"כ הוראת שעה היתה הא דנאסרו כל הכהנים לפרוע על המת אפי' שלא בשעת עבודה ולכן א"א למילף משם לדורות לכך הוצרך לדרשא דיחזקאל אבל רבינו דיליף לענין קרוע בגדים מדברי תורה יקשה א"כ א"צ קרא לפרוע ראש מדברי קבלה:

**ואמנם** בחיה"ר כ' בשם הרמב"ן דאי לאו קרא דיחזקאל לא אפשר למילף מקרא דראשיכם לא תפרעו די"ל דבאמת אינו לדורות וכן גם קרוע בגדים אין לילף אבל עתה דביחזקאל כ' דפרוע חייב בכהנים א"כ שוב אמרינן דהאי קרא דראשיכם לא תפרעו ובגדיכם לא תפרומו לדורות ג"כ ילפינן דקרוע בגדים ג"כ חייב כמו פרוע ראש ולפי"ז גם דברי רבינו ניחא לכאורה אך הר"ן חולק ע"ז דאמאי ל"ח בברייתא דאלו שבמיתה גם קרוע בגדים אי נאמר דמהאי קרא ילפינן דחייב אלא ודאי מהאי קרא א"א למילף דזה אינו לדורות ופרוע ראש רק מיחזקאל למדנו דחייב (והר"ן הקשה לעצמו א"כ הא אמרינן קרוע בגדים עבודתו פסולה ותי' היינו שנקרעים לגמרי ופסול משום מחב"ג וממילא אית בה מיתה אבל קרועי בגדים דאייריא בי' הוא כעין קריעה על המת בהא סובר לא אסרה תורה רק לשעה והנה כן צריכין גם לומר לדעת רבינו שכתב דאין מחלל ובקרועי בגדים פסק בפ"ט מכהמ"ק דעבודתו פסולה מוכח דמחלל עבודה אע"כ כאן אייריא רק בקרע כעין על המת דל"ד מחב"ג (ועמש"כ מזה להלן על דברי הרדב"ז שהעלה ג"כ כדברים אלו ולא הביא שכבר קדמוהו בזה בחיה"ר) ועוד הקשה לרמב"ן א"כ למה אמרו על פרוע ראש אין מחלל עבודה כיון דאית לן קרא בקרוע בגדים שהן מחללין עבודה מקרא דובגדיכם לא תפרומו הרי הוקשו פרועי ראש לקרועי בגדים וה"נ הוה ילפינן מקרא דיחזקאל אי לאו דמשני הלכתא גמירי הא אי הוי לן הקישא מקרא ע"כ אית לן למיעבד הקישא לגמרי אף לחלל עבודה והנה לפי"ז נסתרו דברי הרמב"ן וקשיא גם לרבינו ואמנם הא לא קשיא לדעת רבינו די"ל דסובר באמת דגם קרוע בגדים אין מחלל כיון דהלכתא בפרוע ראש דאין מחלל לכן גם קרוע בגדים אין מחלל וכן מורה לשון רבינו לקמן שכתב דין קרועי בגדים ופרועי ראש שווין דאין מחללין אבל קושיא ראשונה קשיא גם לדעת רבינו והנה בקו' זו הרגיש גם הכ"מ וכ' דקרא אפשר לפרש דהכי קאמר אעפ"י ששאר אבלים שלא קרעו ולא פרעו המה במיתה הני אינם בכלל חיוב זה ולכאורה דבריו תמוהים דהנה זהו גמ' ערוכה ודרשינן דאחר שלא קרע חייב מיתה ומזה הקשה באמת הר"ן וכן בחי' ר' יונה בסנהדרין אדברי רבינו דקרא מידרש להכי דאחר שלא פורם חייב מיתה וא"כ

איך כ' הכ"מ לישב בזה דברי רבינו דאדרבא מזה סתירה וצ"ל שכונת הכ"מ אי לאו דיחזקאל הוה מוקמינן קרא לדרוש לאחר שלא פרע ופרם חייב אבל כיון דיש הלכה דפרוע ראש חייב א"כ מוקמינן קרא כפשטי' שהם במיתה בעבודה והא דדרשינן במ"ק אחר שלא פרע חייב רק ע"ד אסמכתא ולא דאורייתא כמו שצידד גם בחיה"ר שם וכן בריטב"א במ"ק צידד לכאן ולכאן מראה פנים לכל צד די"ל דקרא לחייב בעבודה וגם די"ל דאבילות תספורת יהא מה"ת והנה הא דדייק הר"ן דע"כ אינה לדורות מדמזהר קרא בכה"ג אף שלא בשעת עבודה מוכח לכה"ד ליכא איסור שלא בשעת עבודה דקרא רק נאמר לשעה שלא בשעת עבודה הנה לדעת רבינו ע"כ לומר דקרא זה איירי רק בשעת עבודה והא דצריך קרא בכה"ג היינו באמת להזהיר אפי' שלא בשעת עבודה וכן מדוקדק לשון רבינו בדין י' שכ' נאמר בכה"ג את ראשו לא יפרע ואמנם אף אי נפרש כרמב"ן דדוקא לשלא בשעת עבודה ג"כ יש לישב הא דהוצרכה תורה להזהיר לכה"ג משום דכה"ג מוזהר להסתפר כל ז' ושאר כהנים רק בל' יום וכן משמע לכאורה מדברי רבינו בפ"ד מכהמ"ק דמעיקר הדין חייב להסתפר כל ז' ואמנם יותר נראה שאין זה מעיקר הדין דסגי בל' יום והא דבעי כל ז' אינו אלא משום מלך ביפיו תחזנה ובזה ניחא מה דקשה לכאורה הא דאמרינן בכמה דוכתין נזיר וכה"ג הא לא משכחת כלל כיון דכה"ג מסתפר כל ז' ונזיר צריך גידול שער ל' יום אבל לפמש"כ שאין בזה מעיקר הדין משכחת שפיר וראיתי בשומ"ש מ"ד סי' ס"ב כ' לישב דהא דכה"ג מסתפר כל ז' רק משום כבודו אבל כשהיא לנזירות א"כ זה כבודו ורשאי לגדל ולכאורה יקשה עליו דא"כ לא אסרה תורה בכה"ג רק כשמגדל שערו ואין בדרך כבוד והרי רבינו כתב בסוף פרקין שאף בישראל אסור כניסה למקדש כשהוא דרך ניוול מוכח דבכה"ג הזהירה תורה אף כשהוא מגדל שער והוא לכבודו אך י"ל בישראל היינו אחר ל' אבל קודם ל' ל"ש כלל דרך ניוול ומותר אפ"ה בכה"ג הזהירה תורה לספר כל ז' כי כן כבודו אבל אם כבודו אדרבא לגדל שער עד ל' א"צ לספר ואולם קשיא לי בגמ' דסנהדרין פריך ואימא לא לירבו כלל יקשה א"כ אי צריכין לספר מצד הדין קודם ל' א"כ לא משכחת כה"ג נזיר ובברכות דף כ' מוקי קרא דולאחותו לכה"ג והוא נזיר מטמא למ"מ א"כ מקרא דולאחותו מוכח דמשכחת כה"ג נזיר וא"כ איך ס"ד דלא לירבו כלל דאז לא משכחת כה"ג נזיר ול"ל ולאחותו דל"ש לומר שאין זה רק לכבודו דהא לס"ד דלא לירבו כלל אפי' בכהן הדיוט מה דכהן הדיוט מוזהר בשעת עבודה דלא לירבו כלל מוזהר כה"ג מצד הדין שלא בשעת עבודה כמו אליבא דמסקנא דלאחר ל' דכהן הדיוט מוזהר בשעת עבודה מוזהר כה"ג שלא בשעת עבודה

כן נמי לס"ד דלא לירבו כלל מוזהר כה"ג שלא בשעת עבודה אפי' קודם ל' ולא משכחת כה"ג נזיר:

ב') **ודע** דקשיא לי לדעת רבינו דקרא בגדיכם לא תפרומו איירי לענין עבודה וכבר הרגיש הר"ן דפשטי' דקרא איירי שלא יקרע על המת וע"כ לרבינו הכי קאמר לא יפרע ואם קרע ובא לעבוד עבודה חייב מיתה דאזהר תורה דלא יקרע כשבא לעבוד עבודה משום דאי יעבוד בזה יהא חייב א"כ קאי קריעה אבגכ"ה ובגדי כהונה בלא"ה אסור לקרוע משום דכתיב לא יקרע ואולי קורע על מתו חשוב מתקן לגבי יצרו כדאיתא במס' שבת א"כ תורה לא אסרה רק קריעה דרך השחתה וזה אין קריעה דרך השחתה כיון שעושה כן לשכך מרירותו אולם לפמש"כ בפ"א מבהב"ח גם כהא"ג חשוב דרך השחתה כיון שאינו לתקון הבגד רק לצרכו כמו מבשל בעצי הקדש דלוקה כדאיתא במכות דף כ"א (אך לפי"ז יש להבין מנ"ל כלל לדרוש לא יקרע דחייב קורע בגכ"ה דלמא הכונה דא"צ לקרוע ע"ד דדרשינן לא יבדיל א"צ להבדיל כדאיתא בזבחים דף ס"ד וכי תימא מהיכא תיתי דצריך לקרוע י"ל דהו"א כששמע שמת נהי דבשרוצה לעבוד אסרה תורה אבל שלא לעבוד ס"ד מחוייב לקרוע אף בבגכ"ה כתבה תורה דא"צ לקרוע אך לק"מ דלא יקרע במעיל כתיב בכה"ג והוא אסור לקרוע על מת אף שלא בשעת עבודה) אמנם לדעת חיה"ר א"ש דקרא לא קאי אבגכ"ה אלא אשלא בשעת עבודה שלא יקרע על מתו אפי' כשלבוש בבגדי חול ורק לשעה נאמרה ולא לדורות הדרן לדמעיקרא דהא דכה"ג מספר כל ז' אינו מעיקר הדין ובל' סגי א"כ קשה קושית הר"ן למה הוצרך להזהיר בכה"ג אך דעת רבינו דכהן הדיוט אין חייב להסתפר אלא בכניסה לעבודה ובשעת עבודה אבל כשאינו עובד א"צ לגלח כל ל' כמבואר ממש"כ בדין י' וראב"ד חולק אפי' כשאינו עובד וא"כ י"ל היינו דהזהירה תורה בכה"ג לחייב לגלח כל ל' אפי' שלא ליכנס למקדש וכמו שהוא לראב"ד בכה"ד הוא לדעת רבינו בכה"ג ונתישב בזה ממילא השגת הראב"ד דמכאן הוכיח רבינו שיטתו דכהן שאין עובד אין מגלח לל' יום דאי אפי' שלא בשעת ביאה חייב לגלח א"כ יקשה קו' הר"ן למה הזהירה תורה בכה"ג כיון שגם כהן הדיוט הזהירה תורה כיון דרבינו יליף כן מקרא דדברי תורה דראשיכם לא תפרעו א"כ רבינו לשיטתו מוכרח לפרש דלא הזהירה תורה רק לכהן העובד והוסיפה בכה"ג אף שלא בשעת ביאה ג"כ חייב לגלח וכ"כ להדיא בפ"ה מכהמ"ק דאפי' בעת שלא יכנס למקדש מגלח עצמו והוא נכון אך לכאורה יקשה א"כ למה הצריך רבינו היקש לשתויי יין דאין אסור רק בשעת עבודה הא ממילא מוכח מדהוצרכה תורה להזהיר בכה"ג י"ל אי מהא הו"א בכה"ד דוקא בשעת עבודה ממש לכן יליף משתויי יין דבכניסה לעבודה ג"כ חייב:

**הנה** כתב רבינו בדין ח' דפרועי ראש במיתה מקרא דיחזקאל ובה' י"ד בקרועי בגדים יליף מקרא דלא תפרעו ואמאי לא יליף פרועי ראש מהאי קרא דכ' לא תפרומו וראיתי בחי' הרש"ש מו"ק דף כ"ד שהרגיש בזה וכתב דמצינן לומר דולא תמותו לא קאי רק אדסמוך לי' אקרועי בגדים ולא על ראשיכם לא תפרעו דכתיב לעיל מיני' כדאמרינן כהא"ג במנחות דף כ"ז (עתויו"ט ספ"ט דסנהדרין):

## הלכה י

ג') **כה"ג אסור לגדל פרע ולקרוע בגדיו לעולם שהרי תמיד הוא במקדש ולכן נאמר בו את ראשו לא יפרע וכו'**. משמע דעיקר הוא בשביל המקדש בעת שהוא במקדש וקשה דבה' כהמ"ק פ"ה כתב דאסור אפי' כשאין נכנס למקדש רק לזה י"ל דהא דקאמר הכי היינו רק לטעמא דמילתא כיון דכה"ג עובד בכל עת שירצה לכך אסור באמת אפי' בשעה שאין נכנס למקדש משא"כ כהן הדיוט שתלוי במשמרתו ולכן לא אסור רק בעת בואו למקדש ובזה יש לישב קו' הראב"ד:

**והנה** אמש"כ רבינו ולכך נאמר בו את ראשו לא יפרע הקשה בשו"ת הנ"ל הא כמו דיליף כה"ד מפרע דנזיר כמו כן נוכל ללמוד גם כה"ג וכתב לישב דרבינו דקדק לומר דלא יקשה על התורה למה כ' זה בכה"ג ראשו לא יפרע והלא כה"ד ג"כ מוזהר ע"ז ולכן כתב דבכה"ג איכא איסורא לעולם:

## הלכה יב

**ואנשי משמר אסורין לספר**. וכ"כ בפ"ו מכלי המקדש כדי שלא יכנסו למעמדם כשהן מנוולין אלא יספרו מקודם לכן אסרו לספר ולכבס והנה לכאורה קשה לי דהנה דעת הר"ת בהא דאיתא בפ' ואלו מגלחין דף ט"ו דאסור לגלח בחוה"מ כדי שלא יכנסו לרגל כשהן מנוולין דהיכיא דגילח קודם יו"ט מותר לגלח בחוה"מ ומייתי שם מהא דתנן גבי אנשי משמר דאין מגלחין בימי משמר מטעם שלא יכנס למשמרתו כשהוא מנוול וכולם תמהו עליו אמאי לא קחשיב במשנה דאלו מגלחין גם זה דגילח קודם יו"ט דמגלח בחוה"מ ובנב"י או"ח סי' י"ג העלה דר"ת לא התיר רק בפועל עני דאל"ה הא איכא משום איסור מלאכה ולכן לא קתני במשנה כיון דאין שרי אלא ע"י פועל עני יעו"ש וא"כ קשה הא בתענית דף ט"ו ג"כ סתמא קתני דאין מגלחין בימי משמר משמע אפי' אם גילח קודם שנכנס ובהא ל"ש דלא קתני משום דבעי פועל עני ועוד קשה לי דהא במ"ק דף י"ג איתא דאי שלמה משמרתו בתוך הרגל מותר לגלח ברגל ויקשה אם איתא דכשגילח קודם הרגל מותר לגלח בחוה"מ א"כ גם בימי משמר אם גילח קודם שנכנס למשמרתו שרי לגלח בימי משמר א"כ למה אם שלמה משמרתו בחוה"מ מותר לגלח הא אפשר

לו לגלח קודם יו"ט בימי משמר כיון שגילח קודם שנכנס למשמרתו אך לכאורה י"ל דהא ל"ק דהא מבואר בתענית שם וכ"כ רבינו בה' כהמ"ק דביום ה' מותרים לגלח מפני כבוד השבת וא"כ למה בכלה משמרתו ברגל מותר לגלח כיון שהי' אפשר לו לגלח קודם הרגל בימי משמרתו לכבוד הרגל דכמו דשרי לכבוד שבת ה"נ שרי לכבוד הרגל אך י"ל דבגמ' מבואר דבשחל יום א' דרגל ביום ה' וא"כ ערב החג היינו יום ד' ול"ש שיגלח מפני כבוד רגל דליכא כבוד רגל כיון שגילח קודם ימי משמר אין כאן ניוול ומעתה א"ש שוב גם הא דמותר לגלח בחוה"מ ול"א דהי' אפשר לגלח בתוך ימי משמר דז"א דהרי ביום ד' אין כאן ניוול עדיין ואח"כ הוא יו"ט ושבת ואי אפשר לגלח לכן מותר לגלח בחוה"מ אלא דלפי"ז לכאורה אדרבא מכאן ראי' לדעת הר"ת דאי אייריא בשלא גילח ערב משמרתו למה התירו לגלח בחוה"מ היכא דשלמה משמרתו הרי ימי המשמר וימי חוה"מ כיומי אריכתא דחוה"מ דמיא דלתרווייהו טעם אחד שלא יכנס כשהוא מנוול אלא וודאי דאייריא בגילח קודם שנכנס למשמרתו ואם איתא דגם כשגילח קודם הרגל אסור לגלח בחוה"מ א"כ גם כשגילח קודם למשמרתו וכלה משמרתו בחוה"מ למה שרי לגלח בחוה"מ:

**אלא** דיש לומר דהא באמת לדידן דתני כל המשמרות שוות באימורי רגלים ובחילוק לחם הפנים כמאן דלא שלים משמרתו דמי ולכן כששלמה משמרתו ברגל אסור לגלח ותנא ברא דסובר מגלחין משום דסובר דהוה כשלמה משמרתו הא לא"ה גם הוא הי' מודה דאין מגלחין אף שע"כ אייריא בגילח קודם שנכנס למשמרתו כמו שהוכחנו לעיל א"כ למה יאסר לגלח בחוה"מ אע"כ דלא כר"ת אולם טעמא בעי למה בכילה משמרתו ברגל מותר לגלח בחוה"מ כיון דאין היתר מטעם שגילח קודם שנכנס למשמרתו לכן נראה דהנה בח"ס שם הקשה בשם אחרונים וז"ל מ"ט לא התירו לגלח עיו"ט האחרון כמו אנשי משמר ולפענ"ד איסור שנאסר מפני כבוד יו"ט ראשון שלא יכנס כשהוא מנוול לא הותר מפני ניוול יו"ט אחרון דזהו כבודו של יו"ט שיכנס ליו"ט אחרון כשהוא מנוול משא"כ אנשי משמר שאיסור גילוח הוא מפני כבוד הרגל אתי איסור ניוול דשבת ודחי לי' ולפי"ז יש לומר דבר חדש אף דאסור לגלח עיו"ט האחרון אבל כשגילח קודם יו"ט מותר לגלח ערב עיו"ט האחרון דבהא ל"ש לומר זהו כבודו של יו"ט ראשון שיהא ביו"ט שני מנוול דהא גילח קודם הרגל אבל בשאר ימי חוה"מ אסור לגלח דלא כר"ת ומעתה ניחא הך דמו"ק דהא מוקי בגמ' דאייריא דיו"ט הוא ביום ה' א"כ כשכלה משמרתו אחר שבת הוא יום רביעי אחר יו"ט א"כ כשיגיע עיו"ט האחרון הוא מנוול ושרי לגלח מפני כבוד יו"ט האחרון כיון שלא הי' מנוול קודם שיכנס יו"ט דהא בעיו"ט עדיין לא הי'

מנוול כיון שגילח קודם למשמרתו (דשיעור ניוול היינו אחר ז' ימים דבני מלכים מגלחים מע"ש לע"ש כדאיתא בנזיר דף ה'):

**והנה** אח"ז ראיתי בח"ס או"ח סי' נ"ד שכ' להוכיח מדבעי למימר כהן ששלמה משמרתו ברגל יגלח ברגל וקשה אמאי כיון שפשע ולא גילח קודם שנכנס למשמרתו למה נתיר לו לגלח ברגל אע"כ צריך לומר דגילח ערב משמרתו ואפ"ה אסור לגלח במשמרתו דלא פלוג רבנן אע"ג דליכא איסור מלאכה וה"ה בחוה"מ עכ"ד וכונתו כמש"כ כיון דע"כ אייריא בגילח קודם משמרתו אם איתא דמותר תוך משמרתו אמאי מותר אחר ששלמה משמרתו כיון שהי' אפשר לגלח קודם רגל תוך משמרתו ואמנם לפמש"כ אין מזה הוכחה די"ל כיון שגילח קודם שנכנס למשמרתו א"כ לא הוה צריך לגלח קודם רגל דליכא ניוול דאל"כ יקשה הרי בלא"ה מותר לגלח משום כבוד יו"ט א"כ לכאורה אדרבא מכאן ראי' לר"ת ולנוב"י דהשתא דע"כ בגילח קודם מותר מהא"ט לגלח בחוה"מ רק שכבר דחיתי זאת מדתנא דידן סובר דלא מיקרי שלמה משמרתו ואסור לגלח ואף תנא ברא הוה מודה דאסור לגלח בחוה"מ אף שכבר גילח בערב משמרתו:

**אמנם** בהא מצאנו תשובה לדברי הנוב"י שרצה לקיים דברי הר"ת דאין שרי אלא ע"י פועל עני שבזה ניחא לי' דלא יקשה לר"ת אמאי לא קתני לי' במשנה דאלו מגלחין אם גילח קודם המועד ולפמש"כ אין מזה ראי' דהא דלא קתני במתניתין דאלו מגלחין משום די"ל דסבירא לי' כתנא דמתניתין דקאמר דאף דכלה משמרתו ברגל אסור לגלח ברגל ולהאי תנא י"ל דבאמת ס"ל דאם גילח קודם המועד אסור לגלח בחוה"מ ואף לגלח ערב יו"ט האחרון אסור אמנם להאי תנא דס"ל דכששלמה משמרתו תוך הרגל מותר לגלח י"ל דמותר לגלח לכבוד הרגל כשגילח קודם הרגל ועכ"פ לגלח בעיו"ט אחרון שרי שפיר:

**הנה** בגבורת ארי' תענית דף י"ז הקשה הא דאמרינן שם דפרועי ראש אין מחללין עבודה דהא דאיתקש לשתויי יין רק למיתה לא לחילול עבודה והקשה נאמר אין היקש למחצה ועוד נאמר דאיתקש לחילול ולא למיתה ותי' דבקרא דיחזקאל דכ' צמר ופשתים לא יעלה עליהם ואח"כ כתיב פרע לא ישלחו כסום יכסמו ראשיהן וכל כהן לא ישתו יין ואלמנה לא יקח א"כ רישא וסיפא דקרא בכה"ג למה כתב פרע לא ישלחו באמצע ששייך בכהן הדיוט ומה גם כי כסום יכסמו ל"ש רק בכה"ג דהיינו שצריך גילוח ראשו של זה בצד ראשו של זה ואי נאמר דלחילול איתקש א"כ ממילא גם מיתה חייב לפני ולפנים אביאה ריקנית וא"כ יהא חמור כה"ג מזר יעוש"ה:

**ולדעתי** פשוט אי אמרינן דאיתקש לחילול א"כ קאי גם אכסום יכסמו דכה"ג שאם לא

גילח באופן זה הוה בדידי' פרע ראש והרי קיימ"ל בזבחים דף י"ט דמה שאין בזרעו של אהרן אין מעכב באהרן א"כ ע"כ אין מחלל לכן שוב אמרינן דאין מחלל אף בכהן הדיוט:

## הלכה יד

**אעפ"י שעבודתו כשרה ולא חללה וכו'**. והנה דברי רבינו סותרים עצמו דכאן כ' דקרוע בגדים אין מחלל עבודה ובפ"ט כ' דעבודתו פסולה והנה בטה"ק זבחים דף י"ח הביא בשם הרדב"ז דבגדים מקורעים היינו במקומות הרבה אבל קרועי בגדים דכ' כאן איירי מענין קריעה על המת שהוא במקום אחד לכן אינו מחלל עבודה ועיין ברע"ב פ"ג דמכות משנה י"ב דקריעה היינו הבגד ופרימה היינו חוטי התפירה ולפי"ז א"ש לשון רבינו דהתורה כתבה לרבות אפי' פרימה אסור ובהא אין מחלל עבודה אבל בקרועי בגדים הוי כמחוסר בגדים כמש"כ הרמב"ן בסהמ"צ לכן מחלל עבודה ג"כ:

**והנה** בתפארת ישראל הקשה הא איתא ביומא באחת למעלה ושבע למטה דמצליף בשביל שלא יטנפו בגדיו אף שדבר מועט משמע דהוה מחולל א"כ כמו מטושטשין אף בדבר מועט כן בקרועין ג"כ אף בדבר מועט מחולל ול"נ דשם ביומא הקפידא שלא יתיז על הבגד ויטמא בגדיו דדם חטאת הפנימית שניתז על הבגד טעון כיבוס כדאיתא פ"ח ממעה"ק:

## הלכה טו

**יראה לי כהן הנכנס מן המזבח ולפנים שתויי יין או פרוע ראש לוקה**. וראב"ד השיג דמעלות רק דרבנן ובכ"מ הביא שרבינו חולק בזה עם הרמב"ן דרבינו מפרש הא דדרשו בספרא מנין שאין חייב אלא בשעת עבודה היינו ביום שהעבודה כשרה ורמב"ן חולק דהכונה בשעת עבודה ממש אבל ליכנס בלא עבודה אין איסור מה"ת ולי נראה כדברי רבינו דבב"מ דף פ"ט מסיק הגמ' בבואכם בשעת ביאה לא יהא שיכרות ה"נ בשעת דישה לא יהא חסומה א"כ מוכח דאסור בשעת כניסה שלא יהא שתוי אלמא משום כניסה הוא דחייב ואולם קשה לי דרבינו כתב להלן דאם שתה בין המזבח ולפנים ויצא ג"כ חייב ומפרש כן הספרא ביציאה מנין ת"ל אתה ובניך והראב"ד השיג דיציאה הכונה בשתה בחוץ ונכנס דתורה אמרה בשעת ביאה לא יהא שיכרות וא"כ קשה על רבינו נהי דמפרש בספרא יציאה היינו ביצא אבל עכ"פ מגמ' דב"מ מוכח דהכונה בשתה בחוץ ונכנס דחייב דבשעת ביאה לא יהא שיכרות ממש והוא כלשון הראב"ד:

**אך** לכאורה גם אראב"ד קשיא כיון דמפרש יציאה מניין היינו בשעת ביאה לא תהא שיכרות א"כ איך חולק על רבינו דחייב אכניסה בלא עבודה אך לק"מ דהראב"ד בביאה להיכל מודה דחייב רק בנכנס בין מזבח ולפנים פליג דאין חייב אכניסה:

**ולישב** דברי רבינו נראה דאדרבא מהא סייעתא לפירושו בסיפרא דיציאה מניין הכוונה בשתה בפנים ויצא דאין לפרש דהכונה דשתה בחוץ ונכנס דלזה א"צ לדרוש מקרא דאתה ובנך דזה ילפינן בב"מ מדכתיב להבדיל ע"כ הכי קאמר בשעת ביאה לא תהא שיכרות (והיינו ע"ד דאמרינן שם דף ק"י היכי דמפרש קרא לכ"ע דרשינן טעמא דקרא וכיון דמפורש להבדיל בין הקודש ע"כ אף שתה בחוץ ונכנס חייב) וכן דרשינן בשעת דישה לא תהא חסימה ולכן מפרש דהכונה בשעת יציאה היינו ששתה בפנים ויצא והבן:
**ויש** לתמוה על הכ"מ שכ' לפרש לדברי הראב"ד הא דבת"כ אמרו אין לי בביאה דבואכם משמע כשהם נכנסים ממש רגל אחד בפנים ורגל אחד מבחוץ לא ישתו אבל לשתות קודם שנכנסו לא קמ"ל ולהאי קרי יציאה דכששותים עדיין הם בחוץ ויפלא שלא הביא שזה גמ' ערוכה בב"מ שם דפריך בבואכם הוא דאסור אין הא מישתי ומיעל שפיר דמי בתמי' והא כתיב להבדיל אלא בשעת ביאה לא תהא שיכרות ופלא:
**והנה** בכ"מ התעורר מנ"ל כל הדרשות הללו ומנ"ל לחלק דאם נכנס בלא עבודה לוקה ואם עבד ח"מ והכתוב לא הבדיל ביניהם והרמב"ן השיג שאם הכתוב מדבר מביאה גרידא יתחייב מיתה ואם מדבר מביאת עבודה מנ"ל אזהרה על ביאה גרידא ובספר התוהמ"צ פ' שמיני כ' לישב וז"ל דמ"ש בבואכם אל אוה"מ אינו משום הביאה רק משום העבודה לפמש"כ רבינו בפ"ב מה' אלו ה"ב דכהן שנכנס להיכל שלא לעבודה לוקה וכמש"כ הכ"מ בשם הסמ"ג דהשתחוי' ג"כ אינה מותרת רק בגמר עבודה ולפי"ז מ"ש בבואכם אל א"מ פי' בעת עבודה כי לא יצויר שיבואו לא"מ בלא עבודה וכן הדין דאם נכנס מן המזבח ולפנים ולא עבד אעפ"י שאח"מ לוקה וכן אף ששתה בעת יציאה לוקה ואם עבד אף במזבח ח"מ כי מ"ש בבואכם אל א"מ אין הטעם משום ביאת א"מ רק משום שעבד אז ובגמר עבודה נכנס לא"מ להשתחוות וכל דינים אלה ידעינן ממה שהקדים לכתוב אתה ובנך אתך ומזה ידעינן שמ"ש יין ושכר אל תשת הוא מאמר פוסק בפ"ע שתחלה הזהיר בסתם שלא ישתה יין ושכר אף בשאינו עובד ואח"כ פי' טעם האזהרה הכוללת הזאת כדי שבבואכם אל א"מ לא תמותו שפי' שכשיעבדו עבודה שתויי יין יתחייבו מיתה ולכן הוזהרו אף כשאינם עובדים ומזה נודע שהאזהרה היא החלטית אף בשאינו עובד ומיתה א"ח רק כשעובד בין בהיכל בין במזבח בין בביאה בין ביציאה דאי מ"ש בבואכם אל א"מ דוקא א"כ איך יהי' זה נתינת טעם לאזהרה החלטית שלא ישתו אף סמוך למזבח כדי שלא ימותו בבואכם למה יבואו לא"מ והם בחוץ וע"כ שפי' בבואכם אל א"מ בעבודה לא יכנסו שתויי יין לפנים פן יעבדו עבודה ויתחייבו מיתה עכ"ד:
**והנה** החינוך פ' אחרי כ' וא"כ לדעתן כל שנכנס להשתחוות אפשר שאינו במלקות וכ'

בפרד"ר ד' מח"ד אם קבלה נקבל ואם לדין יש תשובה בפרוע ראש וקרוע בגדים אליבא דרמב"ם הוא אפי' בין האולם ולמזבח אבל ביאה ריקנית אליבא דכו"ע לא נאסרה כי אם בהיכל וא"כ פרוע ראש שנכנס להיכל יתחייב אליבא דהרמב"ם משום פ"ר ומשום ביאה ריקנית ואליבא דהרמב"ן יתחייב משום ביאה ריקנית דוקא והמדקדק בדברי הרמב"ן בפ' שמיני בפ' קרבו שאו אחיכם יראה דס"ל דאפי' להשתחוות אסור ליכנס להיכל ומ"מ הדין במחלוקת הוא שנוי שתוס' מנחות דף כ"ז סברי דהשתחוי' הוי צורך עבודה וכ"כ סוף חגיגה והסמ"ג לאווין חולק ע"ז:

ד') **שלא** יכנסו כהנים הכשרים לעבודה מן המזבח ולפנים פרועי ראש למקדש שנאמר ראשיכם אל תפרעו ועכ"מ מה שהקשה ובסהמ"צ האריך רבינו בזה והרמב"ן בסהמ"צ הקשה עליו מה שכ' דבכלל הלאו גם בין האולם ולמזבח דהא זה אינו אלא מעלה בעלמא שמנו ספ"ק דכלים ועוד דאינו חייב אלא דוקא בשעת עבודה אבל לא על ביאה ריקנית והנה במהרמ"ש כ' דרבינו הוכיח כן מסנהדרין דף כ"ב דפריך פרועי ראש מנ"ל ומשני מקרא דיחזקאל ראשם לא יפרעו ומסיק שם דהוא הלמ"מ ואתי יחזקאל ואסמכי אקרא והר"ן בחי' הקשה הא מבואר בהדיא בקרא ראשיכם אל תפרעו ותי' דאפשר לומר דזה היה רק לשעה שביום החינוך הי' להם דין ככה"ג אמנם מדברי רבינו בסהמ"צ נראה דלא ניחא לי' שיהא דינם ככה"ג דהרי בפ' אמור כתיב בכה"ג את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום ואפי' שלא בשעת עבודה אפי' בביתו אסור לו לפרום א"כ אי ביום החינוך הי' דינם ככה"ג א"כ יאסרו אפי' בביתם אלא וודאי אין דינם ככה"ג א"כ קשה קו' הר"ן מאי מקשה מנ"ל הא מבואר בקרא ולכן ס"ל לרבינו לתרץ דבקרא דיחזקאל כתיב ופרע לא ישלחו ואת בגדיהם לא יפרומו ואידך קרא כתיב ויין ושכר לא ישתו בבואם אל חצר הפנימית ואמרינן בסנהדרין דהוקש פרע ליין ושכר ולשון הקרא בבואם אל חצר הפנימית כ' הרד"ק דהאולם הוא חצר הפנימית שהוא המקום שנקרא היכל ובקרא אוה"מ ומזה למד רבינו שכהנים אסורים לילך בין מקום מזבח לאולם פרועי ראש והיינו דפריך בגמ' פרועי ראש מנ"ל דנהי דכתיב בקרא ראשיכם אל תפרעו מ"מ הא בקרא כתיב ולא ימותו והיינו בשעשו עבודה דח"מ ומנ"ל בין המזבח ולאולם כשלא עשו עבודה וע"ז משני שפיר מקרא דיחזקאל דכ' אל החצר הפנימית והיינו האולם וגמ' גמירא לה ואתא יחזקאל ואסמכי' אקרא ופי' הקרא דפרע לא ישלחו ובגדיהם לא יפרומו ולא ימותו היינו חיוב מיתה הוא דוקא אם עשה עבודה ובאותו היום לא היו רשאים לעשות עבודה שהי' אוננים ובקרא דכ' ופרע לא ישלחו ע"כ אינו על אותו היום עצמו שהרי ל' יום מקרי פרע וממנ"פ אם אותו היום כבר עברו ל' הרי כבר הי' פרע ל' א"כ הציווי לא הי' אלא על יום

שיבא למחר לכה"פ וביום של מחר לא הי' אוננים דאונן לא מיקרי אלא ביום המיתה דאורייתא מיהו בגדיהם לא יפרומו שייך שפיר באותו היום שנצטוו וסיום הקרא דלא ימותו נראה דקאי על ב' האזהרות על קריעת בגדים דשייך גם על אותו היום ובאותו יום לא עבדו עבודה א"כ ל"ש חיוב מיתה אבל הא דכ' ראשיכם אל תפרעו ע"ז שפיר קאי האזהרה דלא ימותו דהוא שעת עבודה וכו' א"כ מוכח מקרא דיחזקאל דהא דכ' דהקרא דראשם ובגדיהם קאי בין אשעת עבודה ועשו עבודה בין אשעת עבודה ולא עשו עבודה אלא שהלכו מן המזבח ולפנים לאולם ושפיר פסק רבינו כל הני לאווים דכתיבי בקרא: **ובהא** ניחא גם מש"כ רבינו שלא יכנס כהן הכשר לעבודה שתויי יין למקדש מהמזבח ולפנים שנאמר יין ושכר אל תשת וכו' בבואכם אל אוה"מ והיינו כמו שבארנו דכן מבואר בקרא דיחזקאל כדאיתא בסנהדרין דעד יחזקאל גמרוהו בהלממ"ס ואתי יחזקאל ואסמכי אקרא כדכתיב שם שתויי יין לא יבואו אל חצר הפנימית ועל הלממ"ס אין עונשין אבל כבר כ' הר"ן פ' כלל גדול במשנה דאבות מלאכות מ' דהיינו אם עיקר הדבר מהלממ"ס אז אין לוקין על הלכה אבל אי הלממ"ס מפרש הקרא אז לוקין על הלכה וממילא ה"נ זה טעמא דרבינו דס"ל דלוקין ע"ז דאיכ"ל דהקרא דבבואכם אל אוה"מ כולל גם מקום הביאה אל אוה"מ היינו בין אולם למזבח (והנה במה שדרש קדוש יהי' אגידול פרע שער ראשו דמצורע דאינו קדוש ליכא עשה דגידול פרע שער ראשו כמש"כ רבינו פ"ו מנזיר קשה לי דבתענית י"א איתא בזה פלוגתא דלמ"ד דנזיר נקרא חוטא א"כ האי דכתיב יהי' אשער קאי אבל מאן דס"ל דקאי אגופו של נזיר דדריש לעולם ילמוד אדם עצמו כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו או דדריש היושב בתענית מיקרי קדוש א"כ ס"ל דלא מיקרי חוטא והנה רבינו בפ"ג מה' דיעות הביא הך דנזיר מיקרי חוטא א"כ ע"כ האי דכתיב קדוש יהי' אשער נזיר קאי א"כ איך דריש דבמצורע דל"ה קדוש ליכא עשה דגדל פרע הא לא קאי כלל אגופו של נזיר רק אשער וביותר יקשה דהא דנזיר נקרא קדוש נפקא לן מאידך קרא דכ' כל ימי נזרו קדש הוא לד' כדאיתא בספרי שם אבל קרא דקדוש יהי' שער ראשו לכו"ע קאי אשער כדמשמע בקידושין דיליף מזה דשער נזיר אסור בהנאה ודריש גידולו יהא קדוש ואולי גם רבינו סמוך אאידך קרא דכל ימי נזרו קדוש יהי'):

## הלכה טז

**ודין הנכנס ככה מן המזבח ולפנים ודין היוצא משם אחד הוא כיצד כגון ששתה ויצא וכו'**. והראב"ד השיג אם כדבריו א"צ שישתה יין בין האולם ולמזבח ומה שאמר בת"כ מניין אף ביציאה לומר שאף אם שתה בחוץ ונכנס להיכל חייב דה"ק רחמנא בזמן ביאה לא תהא שכרות בהיכל ובמזבח מיתה נמי איכא עכ"ל והנה אין להתחלת דבריו הבנה

כלל והכ"מ כ' וז"ל וכ' הראב"ד א"א אם כדבריו א"צ שישתה יין בין האולם ולמזבח וכו' נראה שטעמו דאין לומר לחייב ביציאה היינו שהכניס יין בפנים ושתה שם דמי נתן יין בפנים ודבריו תמוהין מאוד בפירושו דמה קושיא היא זו אטו לא אפשר דהכניס עמו יין לפנים ואף דהוה חולין בעזרה דלמא עבר והכניס או דשתה מיין לנסכים ואף דמעל מ"מ ילקה משום שתויי יין אך כונת הראב"ד כך הוא דלפי דעת רבינו דכונת הת"כ הוה לאשמעינן דחייב אף על היציאה ל"ל לפרש התוספתא דמיירי בשתה יין לפנים הו"ל לפרש דמיירי בשתה בחוץ ולענין ללקות שתים אחת על הכניסה ואחת על היציאה וזה שכ' הראב"ד דלפי דבריו בפירושו א"צ שישתה יין בפנים רק אם שתה בחוץ משכחת לה ולענין ללקות שתיים אך לישב דברי רבינו מקושיא הנ"ל נראה כיון דבת"כ אמר מניין אף ביציאה ת"ל אתה ובנך והוא תמוה מנ"ל כן ועיין בכ"מ שעמד בזה ולדעתי יש לומר הכונה דראייתו הוי ממ"ש אתה לבניך אתה משמע כדומה לך וכמו שדרשו חכז"ל בע"ז גבי נח אתך בדומה לך ה"נ הכונה בדומה לך היינו אהרן הי' אז בפנים כדמוכח בפ' שמיני שנאמר להם ומפתח אוה"מ לא תצאו מוכח שהיה אז באוה"מ ורמז לו שאם אז ישתו יין יתחייבו וא"כ מוכח דחייב גם על היציאה ולכך אין לומר דהכוונה לחייב שתיים על הכניסה ועל היציאה דזה לא נלמוד מלשון אתך בדומה לך דהרי אהרן לא נכנס אז שתויי יין ומה בדומה לך איכא ובע"כ הכונה רק דאם ישתה יין בפנים חייב על היציאה ואפשר לישב גם דברי הכ"מ דגם הוא מפרש כונת הראב"ד כן רק דקשה לו מה הקשה הרי י"ל דקיימ"ל תפשת מועט תפשת וכיון שכן מוטב טפי לאוקמי הריבוי על אם שתה יין לפנים ולחייבו שתים לכך כ' הכ"מ דכונת הראב"ד הוי כיון דמי הכניס יין לפנים א"כ הוה מלתא דלא שכיחא לכך טפי מסתבר למדרש על אם שתה בחוץ ולחייבו שתיים מלמדרש ממנו אם שתה בפנים ולחייבו אחת כיון דהוה מלתא דלא שכיחא כך העלה בחכש"ל או"ח סי' קכ"ח:

## הלכה יז

**אבל ישראל שגדל שערו עד שנעשה מחלפת וכו'**. וקשה לי מחגיגה דף ד' דקתני וכל מי שאינו יכול לעלות ברגליו לאתויי מאי לאתויי מפנקי דכ' מי ביקש זאת מידכם כי תבואו רמוס חצרי ופירש"י דאסור ליכנס במנעל שברגליו להר הבית דכ' מי ביקש זאת ותוס' הקשו הא ילפינן בברכות משל נעלך וע"כ לישב דכונת רש"י דליכנס לעזרה יש בו בזיון יותר ע"כ קרא תגר עליהם מי ביקש זאת מידכם רמוס הרי אף דמפנקי והולכין כן לא בדרך ניוול רק מפני דמפנקי ביותר אפ"ה אסור וא"כ ה"ה פרוע ראש אף דלא הי' דרך ניוול אסור ליכנס לעזרה:

**אולם** באמת מוכח מדברי רבינו בפ"ב מחגיגה שמפרש להאי דלא כפירש"י דאינו משום דאסור ליכנס אלא משום כיון דאינו יכול לילך בלא משענת פטרה תורה מראי':

**וטעמו** דרבינו דאין מפרש כפירש"י מוכרח לפי שיטתו דהא ממעט שם בעלי קבין מדכתיב פעמים ואי כפירש"י משום דאין נכנסין בהן לעזרה והא בשבת דף ס"ו תנן דקיטע בסמוכות שלו נכנס לעזרה ואפי' קיטע בקב שלו ס"ל לשמואל בירושלמי שם דנכנסין לעזרה משום דל"ה מנעל לגבי אחרים ואפי' לר"י ומכש"כ לר"מ יעו"ש א"כ מוכח דלאו משום איסור כניסה לעזרה אלא משום דאין יכול לילך ברגליו פטור:

**ובהכי** יש לישב מה שהקשה במשל"מ בפ"ז מבית הבחירה דהשמיט רבינו הך דקתני לחלק בין קיטע בסמוכות שלו ובין כסא וסמוכות שלו לפמש"כ ניחא דרבינו ס"ל דבזה דאין דרך בזיון רשאי ליכנס בעזרה ואפי' בקב מותר ליכנס ע"כ לא מצינן לחלק בין סמוכות שלו כיון דאפי' בקב שלו נכנס כדס"ל לשמואל וכן ס"ל דאף בכסא וסמוכות שלו דקתני בסיפא דאין נכנסין לעזרה הא מהך דחגיגה נשמע דנכנסין כיון שאין דרך בזיון דרק ר"מ ס"ל כן דס"ל דכסא וסמוכות שלו משום דמלוכלך בטיט כפירש"י שם אבל ברייתא דחגיגה פליג וס"ל דאין זה דרך בזיון והוה כמו אנפליא דבגד דשרי ליכנס לכן לא הביא כלל דין זה דכיון דאין זה דרך בזיון נשמע ממילא דמותר ליכנס א"כ אדרבא מהך דחגיגה ראי' לדברי רבינו די"ל גם פ"ר כשאין דרך בזיון שרי ליכנס:

**ובהא** ניחא לי הא דתנן בשקלים פ"ג דלא יכנוס בסנדלו לתרום הלשכה משום חשד וכתבו רבינו בפ"ב דשקלים וקשה הא תיפוק לי' דאסור ליכנס בסנדל לעזרה לפמש"כ ניחא דהיכי דהוא אינש דמפנקי מותר ליכנס אבל מפני החשד לא יכנס וראיתי בשו"ת מהרי"א אה"ע סי' קנ"ג שעמד ע"ז וכ' דמהא נשמע דלא קיימ"ל כר"מ בשבת דלא יכנס הקיטע בקב שלו דכל שאין דרך בזיון שרי ליכנס רק מפני החשד ולדעתי דחוק לאוקמא כן דאייריא בקיטע אלא דאייריא במפנקי שרשאי ליכנס ג"כ מהא"ט דל"ה דרך בזיון ע"כ צריך רק לטעם דלתרום לא יכנס מפני החשד:

**אסור** ליכנס לעזרה שתויי יין ופרועי ראש רק אם גידל שערו עד שנעשה מחלפות ונראה ראי' לזה דהנה בג"א בתענית דף ט"ז הקשה הא דמשני דפרועי ראש אין מחלל עבודה הא עכ"פ א"ר לעבודה לכתחלה ומשני דחשש אגב חביבותי' מיקרי ועביד ולכן בשתויי יין דפסול דיעבד חיישינן אבל פרועי ראש ל"ח דלא מחלל ויקשה לדברי רבינו כיון דבלא"ה אסור ליכנס שתויי יין ופ"ר לעזרה ל"ש החשש אגב חביבותי' עבדי דל"ד להא דיומא דעביד עבודה בבג"ח כיון דרשאי ליכנס אולם לפמש"כ רבינו אדרבא בפרועי

ראש יש לחוש יותר כיון דרשאי ליכנס בנעשה מחלפת ולעבוד אסור א"כ יש לחוש דמקרי ועביד אגב חביבותי' וע"ז משני דלא מחלל עבודה לא גזרו:

## פרק ב

### הלכה א

**אין כה"ג נכנס לקדש הקדשים אלא מיוהכ"פ וכו'**. עמש"כ רבינו בפ"ה מכהמ"ק ומש"כ התויו"ט פ"ז דתמיד והבאתיו שם:

**כעת** ראיתי בספר נר מצוה שבא לידי בשעת הדפסה שכ' וז"ל הנה נא מפשט דברי רבינו משמע דהנכנס לקה"ק בשאר ימות השנה אפי' לעבודה אפי' כה"ג חייב מיתה וכהן הדיוט שנכנס לעבודה אפי' ביוהכ"פ חייב וכ"ג שנכנס שם אפי' ביוהכ"פ שלא לעבוד חייב וכגון שנכנס לשם פעם חמישי עוד י"ל כיון דהזהיר הכתוב שלא לעבוד עבודה בפנים אלא מיוהכ"פ ליוהכ"פ א"כ כל הנכנס שם בשאר ימות השנה אפי' לעבוד הוה כאלו נכנס שלא לעבודה דהא עבודתו פסולה וכמאן דליתא דמי והו"ל ביאה ריקנית וחייב והנה על מה שהקשה הכ"מ דמנ"ל קדה"ק ועוד כיון דכ' מבית לפרוכת דמשמע קדה"ק מנ"ל כל הבית וכ' דאלו לא נאמר קאמר וכו' ובמשל"מ תמה דהא פליגי בזה בפ' הקומץ דף כ"ז דר"י אית לי' האי סברא דאי לא נאמר קאמר אבל רבנן פליגי ואמרו דהא לא מצית אמרת דהיכל כולו איקרי קודש שנאמר והבדילה הפרוכת וא"כ רבינו דפסק כרבנן קשה האיך כתב סברת ר"י ובספר מקראי קודש כ' לפרש דבגמ' הכי קאמר אלו הוה כתיב אל הקודש וגם אל פני הפרוכת ולא הוי כתיב מבית לפרוכת הוי כמו והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קדה"ק ורבנן איירי אי לא הוי כתיב אלא אל הקודש לחוד דאז הוה אמינא תפסת מועט תפסת והוי דוקא קדה"ק ובהכי ניחא מה שהקשה עוד המשל"מ מזבחים דף פ"ב ת"ר פנימה אין לי אלא פנימה היכל מניין ת"ל אל הקודש יאמר קודש ואל יאמר פנימה אמר רבא בא זה ולימד על זה יקשה דאכתי לרבנן לא מצית אמרת הכי דהיכל איקרי קודש שנאמר והבדילה הפרוכת ודוחק הוא לומר דאותה סוגיא אתיא כר"י ולפמש"כ ניחא דשפיר אתיא האי סוג' דזבחים אפי' לרבנן:

**הנה** דעת רבינו נראה דבאוה"מ אם נכנס בביאה ריקנית אם עבד שם עבודה והקטיר שם אינו חייב מיתה אלא תוס' ביומא דף ה' ד"ה להביא כ' דבאה"מ אפי' בביאה ריקנית חייב והא דאמרינן בזבחים דף י"ט דסקד"א דגם בביאה ריקנית ומוכח דלפי האמת א"ח בביאה ריקנית היינו בגשתו אל המזבח אבל באה"מ שפיר איכא למימר דאפי' בביאה ריקנית חייב ובאמת זה קשה איך ס"ד דאל המזבח יחייב בביאה ריקנית הא כ' בהדיא

לשרת ובטה"ק הקשה עוד דאם נימא כדברי התוס' א"כ איך הקשה שם בזבחים דבבואם אל אוה"מ ל"ל הא איצטריך לביאה ריקנית ובמהרמ"ש תי' דתליא אי אמרינן מקרא נדרש לפניו או אלפני פניו והכ' דכ' בבואם אל אוה"מ או בגשתם אל המזבח לשרת איכא למימר דקאי גם על בבואם אל אוה"מ או דקאי רק על המזבח ורבינו נראה דס"ל כחכמים בר"ה דף ט' דמקרא נדרש גם לפני פניו ולכן סובר דהאי לשרת קאי גם על אל אוה"מ א"כ י"ל דתוס' קאי למ"ד דלא קאי אלפני פניו ולא על בבואם לכן חייב אביאה ריקנית וגמ' דזבחים קאי לס"ד דמקרא נדרש אלפני פניו לכן גם אל אוה"מ א"ח אביאה ריקנית דהא כתיב לשרת את"ד:

## הלכה ב

א) **והוזהרו כל הכהנים שלא יכנסו לקדש שנאמר ואל יבא בכל עת אל הקודש זה קדהק"ד מבית לפרוכת להזהיר על כל הבית**. ותמה במשל"מ אף אי נפרש כהכ"מ שכונתו אי לאו דכ' מבית לפרוכת הוה דרשינן קודש זה קדקד"ש ע"ד תפסת מועט תפסת יקשה כיון דרבינו פסק כרבנן איך כ' סברת ר"י ונראה לישב דהנה במשל"מ הקשה איך אמרי רבנן ההוא לא מצית אמרת דהיכל כולו איקרי קודש הא בזבחים דף פ"ב איתא דאי לא כתיב פנימה הו"א אל הקודש היינו פנים ובא זה וגילה ע"ז (והנה פשוט יש לישב בודאי בכ"מ אמרינן תפסת מועט תפסת והיינו קדהק"ד ורק כאן כיון דכבר כתיב אל פני הכפורת שהוא במיתה א"כ שוב ל"ש תפסת מועט תפסת שהרי המועט כבר אמור ורק לדרוש דקאי על כניסת קדהק"ד ע"ז שוב שייך לומר גם היכל איקרי קודש ומה שהקשה עוד במשל"מ דאמאי לא קאמר בזבחים שם הניחא לר"י כתבתי בפ"ב מפה"מ) ונראה לישב דהנה במשל"מ עמד על הלשון ההוא לא מצית אמרת משמע רק זה א"א לומר ולכן נראה וודאי גם רבנן אי לאו דכתיב מבית לפרוכת הוה אמרינן אל הקודש היינו קדהק"ד כמו בזבחים רק הכי קאמרי רבנן דהנה בקרא כתיב ואל יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת אל פני הכפרת ולא ימות ודרשו דאל הקודש בלאו והיינו דאי ס"ד גם היכל במיתה א"כ שוב יקשה כדמקשי לר"י השתא היכל במיתה כש"כ מבית לפרוכת וכש"כ אל הכפורת ממש וע"כ דבלאו אבל אי לאו בית הפרוכת הו"א אל הקודש היינו בית הפרוכת והוא ג"כ במיתה והא דיקשה א"כ אל פני הכפורת שהוא במיתה ל"ל הלא זה קשה גם בלא"ה לרבנן עתה דכתיב בית הפרוכת וע"כ דאתיא לדרך משופש וכדאיתא בגמ' א"כ גם אי כתיב אל הקודש ואמרינן דקאי אבית הפרוכת והוא במיתה לא יקשה אל הכפורת מיבעיא דבעי לדרך משופש וא"כ כהא"ג שייך לדרוש אל הקודש שהכונה ג"כ על פנים על כניסת הפנים ובמיתה זה שפיר

נוכל לטעות אי לאו בית הכפורת והוה אמרינן בין אל הפרוכת וכן כל קדהק"ד בפנים הכל במיתה ולא קאי אהיכל משום דתפסת מועט וכהך דזבחים דקאי רק אפנים ועתה דכתיב בית הפרוכת ע"כ אל הקודש קאי אהיכל ובא זה ולימד על זה אבל לר"י דסובר גם עתה דכתיב בית הכפרת ג"כ רק בלאו (והיינו משום דסובר אם איתא דבמיתה א"כ אל הכפורת מיבעיא כדפריך לרבנן ולית לי' לדרך משופש) א"כ לפי"ז שפיר מקשו רבנן א"כ לא לכתוב בית הפרוכת דאין לומר דהו"א קודש בלאו והיכל בלא כלום כיון דהיכל ג"כ איקרי קודש והבן:

ב') **ואל יבא בכל עת**. הנה בכ"מ כ' דלדעת רבינו אם נכנס להשתחוות אין איסור אולם בספר החינוך מבואר דלהשתחוות הוה ג"כ ביאה ריקנית ובספר מנחת חינוך הקשה אי השתחוואה הוה עבודה א"כ לא משכחת דליתחייב אביאה ריקנית דהא נאמר הואיל ואיבעי הוה משתחווה ול"ה ביאה ריקנית וגם א"כ הוה הת"ס שמא ישתחווה ונראה לישב דיש להביא ראי' להיפך דהשתחוואה הוה עבודה דאיתא בשילהי תמיד שהכה"ג נכנס להשתחוות ג' אוחזין בו אחד מימינו ואחד משמאלו ואחד באבנים טובות וכו' הגביהו לו הפרוכת נכנס והשתחווה ויצא ונכנסו אחיו הכהנים והשתחוו ויצאו הרי דל"ה ביאה ריקנית כשנכנס להשתחוות ועוד קשה לי בסוכה דף מ"ד דאמר ר"ל דבע"מ נכנסין בין אולם ומזבח להקיף בערבה ול"ה ביאה ריקנית א"כ כש"כ דהשתחוואה ל"ה ביאה ריקנית לכן נראה דהענין כך דהשתחוו' מצד עצמו ל"ה עבודה א"כ מי שנכנס סתמא להיכל אף אם אח"כ השתחווה לא מיקרי השתחוואה זו עבודה דנאמר דלא הוי ביאתו ביאה ריקנית אבל אם מתחילה נכנס כדי להשתחוות א"כ מעיקרא לא הוי ביאה ריקנית וכמו בהקפה בוודאי מי שנכנס סתמא בין אולם ולמזבח ולקח שם לולב והקיף ל"ה הקפה זו בכלל עבודה דהקפה לאו עבודה היא אבל אם מתחילה נכנס כדי להקיף ל"ה ביאה ריקנית ובהכי מיתרצא קו' המנ"ח על נכון דל"ש הואיל דאף אם באמת השתחווה אח"כ מיחייב דהשתחוואה מצד עצמו לאו עבודה הוא רק דאם מתחילה נכנס ע"ד זה א"כ לא הי' מעולם ביאה ריקנית דאף דלאו עבודה הוא עכ"פ אין ביאתו ריקנית כמו להקיף המזבח בערבה דל"ה ביאה ריקנית ודו"ק:

**ונראה** ראי' עוד לדברינו מהא דאיתא במדרש על פסוק וכל אדם לא יהיה באוה"מ בשנה שמת שמעון הצדיק אמר להם בשנה זו הוא מת א"ל מניין אתה יודע א"ל בכל שנה זקן אחד לבוש לבנים נכנס עמו ויצא עמו בשנה זו נכנס עמו ויצא עמו בכבוד ופי' במ"כ דקשה לו למדרש מקרא דוכל אדם לא יהי' באוה"מ יעו"ש וקשה לי עדיפא הוה לי' להקשות הא הנכנס לפנים חייב מיתה בי"ש ואף אי לא נכנס רק להיכל חייב אפי' שלא

בעידן עבודת הכה"ג אבל לפמש"כ ניחא דאם נכנס כדי להשתחוות ל"ה ביאה ריקנית אף אי ההשתחוואה ל"ה עבודה מצ"ע אח"ז ראיתי בשו"ת נטע שורק שהביא המדרש הנ"ל ומפרש דהוה ס"ד דנכנס לסייע לכה"ג ל"ה ביאה ריקנית יעו"ש:

ג') **מבית לפרוכת להזהיר על כל הבית**. עכ"מ שהקשה ותי' באם לא הוי כתיב השתא דכתיב קרא מפרש מבית לפרוכת על כל הבית והמגיה תמה ממנחות ולי קשה מגמ' דיומא דף כ"ד אמר קרא ולמבית לפרוכת ועבדתם מבית לפרוכת הוא דעבודת מתנה ולא עבודת סילוק הא בחוץ אפי' עבודת סילוק אי הכי ועבדתם נמי אל מבית לפרוכת הוא דעבודה תמה ולא עבודה שיש אחרי' עבודה הא בחוץ אפי' עבודה שיש אחרי' עבודה ועבדתם הדר ערבי קרא בעי רבא עבודת סילוק בהיכל מהו לפנים מדמינן הרי דמבית לפרוכת היינו קדק"ד:

## הלכה ג

**כהן שנכנס לקדש הקדשים**. בגמ' אמרינן דלרבנן איצטריך אל פני הכפורת למעוטי דרך משופש והקשה במשל"מ אמאי השמיטו רבינו ולי קשה עוד דהנה בפ"ב מפה"מ כתב רבינו אם הכניס דם דרך משופש דהיינו דרך גגות דאין נפסל יען דכתיב הבאה א"כ ה"ה כאן דכתיב אל יבא נתמעט דרך משופש ואמאי לא הביא רבינו גם כאן והנה אפשר לומר דרבינו סמך אמש"כ בפ"ג מה' אלו אפי' טמא שנכנס לפנים ל"ה ביאה דרך גגות א"כ כש"כ בטהור שנכנס לפני ולפנים אלא דעומד לנגדינו קו' תוס' למה לן אל פני הכפורת למעט משופש הא נתמעט מאל יבוא וע"כ דהך דרך משופש הוה מילתא אחריתי מהך דטמא הנכנס דרך גגין דבפ"ג א"כ ל"ש דסמך רבינו אהא דלקמן אך נראה דהנה קו' תוס' למה לי קרא לדרך משופש הא כתיב אל יבוא יקשה באופן אחר ג"כ אהא דקאמר בגמ' כיון דכתיב בית הפרוכת ל"ל אל הכפורת דהוה כש"כ ופירש"י דכבר נתחייב כאשר בא בית הפרוכת ויקשה הא נפ"מ בנכנס דרך משופש כדקאמר בזבחים וע"כ דכתיב אל יבא נתמעט אף בנכנס דרך גגין דפטור לגמרי א"כ איירי ע"כ בלא נכנס דרך גגין א"כ שוב איתחייב בכניסה מבית לפרוכת א"כ סובר הוא עצמו דנתמעט מאל יבא א"כ ל"ל אל הכפורת למעט דרך משופש והנה לישב קו' זו ע"כ דנאמר דלא כפירש"י שפי' דהקו' דנתחייב כבר מביאת בית הכפורת אלא דהקו' רק מכח קו"ח וא"כ באמת סובר דלא נוכל למעט משופש מאל יבא לפטור בנכנס אל הכפורת בדרך משופש ורק דאפ"ה קשה למה לי אל הכפורת תיפוק לי' מקו"ח דבית הפרוכת וע"ז משני אל הכפורת קאי למעט דרך משופש ונראה הוכחה לפי' זה דהרי לעיל בגמ' פריך ל"ל בית הכפורת דהשתא אל הקודש דהיינו היכל חייב כש"כ ביהכ"פ ופירש"י שם ג"כ דכבר איתחייב מהיכל ויקשה

הא נפ"מ בנכנס דרך משופש והנה לישב זאת ע"כ חדא מתרתי או דנתמעט מאל יבא א"כ בדרך משופש פטור אף בנכנס אל הכפורת או דהפי' דלא כפירש"י דאין הקו' מכח דכבר איתחייב מביאת היכל דהרי משכחת בנכנס בדרך משופש ורק הקו' מכח קו"ח (וכמו שכ' במשל"מ להוכיח מהא דמשני ר"י דהו"א קודש היינו פנים דעכ"פ קשה דחד גופי' הוה א"כ לכתוב היכל בפירוש כהך דפסחים דף פ"ב וע"כ דל"ה חד גופי' דמשכחת בנכנס בדרך משופש ולא נתמעט מאל יבא ואף דדברי המשל"מ אין מוכרחים די"ל בנכנס להקטיר להיכל וכמש"כ בט"א בחגיגה שהקשה ג"כ קו' זו והובאה בקונטרסי ע"ט כהנים הנדפס אצל שבילי דוד על יור"ד לאדאמוה"ג זצ"ל וכתב דמשכחת בנכנס להקטיר או להשתחוות והנה לפי"ז יקשה רבנן דמקשו לר"י רק מטעם דהיכל איקרי קודש וכן ר"י דסובר דבא זה ולימד ע"ז ע"כ דסובר דל"ח גופי' א"כ ע"כ יען דנפ"מ בנכנס דרך משופש ולא נתמעט מאל יבא וא"כ רק קו"ח הוה א"כ מה מקשה ר"י לרבנן לכתוב בית הפרוכת אל הכפורת מיבעיא דלפירש"י הקו' דנתחייב משעת ביאת בית הפרוכת הרי משכחת בנכנס בדרך משופש וע"כ דהקו' רק מכח קו"ח וכמש"כ (אלא דרבנן דסברי דרך משופש פטור יקשה א"כ לכאורה לעיל ג"כ פטור א"כ עדיין חד גופי' הוה א"כ למה צריכין לומר יען דהיכל איקרי קודש בלא"ה ג"כ מיותר בית הפרוכת כיון דחד גופי' הוה ול"ש נכנס דרך משופש דהרי אז פטור אבל לק"מ דרק נתמעט מאל הכפורת אבל נכנס לבית הפרוכת בדרך משופש שפיר הוה נוכל לחייב בלאו גם בדרך משופש כיון דלא דריש מאל יבוא אלא דלפי"ז יקשה אם בית פרוכת חייב בלאו בדרך משופש א"כ איך אפשר למעט אל הכפורת אף מלאו ונצטרך לומר דעכ"פ בלאו חייב אך כ"ז היינו לרבנן כאשר הוק' לר"י אבל לרבנן דבית הפרוכת במיתה וכיון דחייב בדרך משופש דלא דרשי אל יבוא וחייב מיתה א"כ איך אפשר למעט אל הכפורת מדרך משופש וע"כ שוב אמרינן גם בבית פרוכת פטור בנכנס דרך משופש לרבנן עצמן א"כ הוה חד גופי' א"כ לרבנן שפיר מוכח דבהיכל רק בלאו דאי במיתה א"כ איתחייב מהיכל דל"ש בדרך משופש דהרי אז פטור לגמרי וכמש"כ לעיל בדין ב' ולפי"ז לרבנן שפיר שייך לדרוש דבא זה וגילה ע"ז כמבואר למעלה) וא"כ עכ"פ מוכח דכאן הקו' מכח קו"ח דלא כפרש"י רק רש"י לשיטתו דפי' לעיל בדר"י ג"כ דהקו' מבית לפרוכת מיבעי' יען דנתחייב כבר בהיכל א"כ גם כאן מפרש כן אבל לפמש"כ משל"מ דרק מקו"ח דל"ה חד גופי' יען דמשכחת בדרך משופש א"כ גם כאן הקו' מכח קו"ח אלא דלפמש"כ דלפי דברי הט"א משכחת בלא"ה בנכנס להקטיר הקטורת א"כ לעולם מצי סבור דרך משופש פטור לגמרי וא"כ הקו' כאן נוכל לפרש שפיר כפירש"י דכבר איתחייב משעת ביאת בית הכפורת:

**ולפי"ז** יש לישב דברי רבינו דהנה אביי בזבחים דתי' בדרך משופש ע"כ סובר מביאה א"א למעט דרך משופש וא"כ כאן קאי הגמ' ג"כ בשיטת אביי אבל רבא דמסיק הבאה אמר רחמנא א"כ גם כאן נתמעט דרך משופש מאל יבא ולא דרשינן מאל הכפורת דרך משופש והא דא"כ תיקשי ל"ל אל הכפורת לזה י"ל דכל עיקר הקו' רק יען דחד גופי' הוא וכבר נתחייב בביאת בית הפרוכת כפרש"י אמנם לדידן ל"ק די"ל דלפמש"כ הכ"מ בדעת רבינו דלהשתחוות שרי וא"כ משכחת בנכנס בבית הפרוכת להשתחוות והשתחוה אבל עד אל הכפורת נכנס שלא להשתחוות א"כ שפיר צריך קרא דאל הכפורת והא דגמ' פריך אל פני הכפורת מבעיא ולא קאמר בנכנס להשתחוות י"ל דגמ' סבור דכאן גם להשתחוות אסור בבית הכפורת כאשר השיג באמת בבה"ז על הכ"מ בזה דרק להיכל שרי ליכנס להשתחוות אבל מדברי רבינו נראה כמש"כ הכ"מ א"כ אין מיותר כלל הך אל הכפורת ולפי"ז א"ש כיון דרבינו פ"ב מפהמ"ק ממעט מיבוא דרך משופש ומפרש דרך משופש היינו דרך גגות וא"כ ממילא גם מאל יבא נתמעט דרך משופש דהיינו דרך גגות ולפי"ז א"צ רבינו להביא כיון דגם בטמא נתמעט נכנס דרך גגין כמש"כ בפ"ג מה' אלו:

**אך** יקשה דבפ"ה ממעה"ק נראה שרבינו סובר רק בנכנס להיכל להשתחוות שרי ואולם י"ל דקאי בנכנס לעבודה ממש ועשה עבודה ואח"כ הלך אל הכפורת שלא לצורך עבודה ושפיר מתחייב וצריך קרא ע"ז והא דגמ' כאן לא מתרץ כן נראה דהנה בזבחים שם בעי רבא בנכנס דם שעיר לפנים אי נפסל כיון דבהיכל מקומו לא קרינן בי' אשר יובא אל הקודש לא קרינן גם פנימה או דילמא עכ"פ שלא במקומו הוא (ועיין טה"ק בזבחים שכ' בזה לישב הא דהשמיט רבינו בפ"ב מפה"מ הך דרבא בנכנס ע"ד פנים לא נפסל עד שיבוא לפנים יען דבלא"ה צריך פנימה בכהא"ג שנכנס להיכל להזות שם מקומו חייב בנכנס גם לקדהק"ד יעו"ש ולפי"ז גם בנכנס לעבודה בבית הפרוכת תליא בזה) ולפי"ז א"ש גם כאן שייך ספק זה מי נימא כיון דנכנס לעבודה אל בית פרוכת א"כ לא קרינן אל יבוא א"כ שוב פטור אף בנכנס אח"כ שלא לעבודה עד אל הכפורת או נאמר דאפ"ה חייב ולפי"ז למסקנא בזבחים גם כאן מסתבר דחייב וצריך שפיר אל הכפורת בנכנס לעבודה לבית הפרוכת ואח"כ אל הכפורת שלא לעבודה חייב אבל דרך משופש נתמעט מאל יבא ולפי"ז גם הסברא של ט"א שכ' דמשכחת בנכנס להיכל לעבודה דחייב אח"כ אביאת בית הכפורת תליא ג"כ באיבעיא זו דלצד האיבעיא אמרינן כיון דלא קרינן אל יבא אל הקדש יען דנכנס לעבודה שוב לא קרינן אל יבא בית הכפורת ושפיר פירש"י דהקו' דכבר איתחייב מביאת היכל אבל למסקנא דזבחים שפיר משכחת בנכנס להיכל לעבודה ולא הוה היכל ובית הכפורת חד גופי' (ועשמ"ק מנחות נראה כט"א) ואולם הא

קשיא כיון דלא ידע מאל הכפורת למעט משופש וכן לא דריש אל יבוא א"כ מ"פ אל הכפורת מיבעיא דכבר איחייב מבית פרוכת הא משכחת בדרך משופש דלא ידע עדיין דפטור כהא"ג (וראיתי להעתיק בכאן דברי המאירי ביומא דף ל"ד שהביאו בשי"צ ומזה נלמד לדעת רבינו וז"ל אין הכהנים רשאין ליכנס להיכל שלא בשעת עבודה שנאמר ואל יבא בכל עת ואעפ"י שזה נאמר בבית קד"ק מ"מ מבית לפרוכת כל ההיכל וכל שנכנס להיכל שלא לצורך לוקה ובקד"ק חייב מיתה בי"ש אחר שכן יש לשאול על מה הוצרך להקשות מוכל אדם לא יהי' ואף הפסוק למה הוצרך והלא חייב על הביאה הואיל ושלא לצורך עבודה היא אפשר שאינו חייב אלא דרך ביאה ר"ל דרך פתחים קטנים שבצידי עזרה פטור ובא להשמיענו שבשעה זו מיהא לא יכנס בשום פנים או שמא בא ליכנס אף לצורך עבודה כגון להכניס את המנחה עכ"ד):

## הלכה ה

**כהן שיצא מן המקדש בשעת עבודה בלבד חייב מיתה.** והקשה במשל"מ שלא הביא הא דר"ע ביומא דף פ"ה דלהחיותו אפי' מעל מזבחי ותי' דרבינו לשיטתו בה' רוצח דאפי' רציחה דוחה עבודה אפי' מעל מזבחי א"כ כש"כ להחיותו וא"צ להשמיענו והא דפוסק דלא כר"ע דסובר דוקא להחיותו אפי' מעל מזבחי כ' במשל"מ יען דבסנהדרין דריש מזבחי המיוחד אפי' קרבן התמיד שהוא ק"צ אפ"ה רציחה דוחה אותה א"כ ע"כ דלא כר"ע דלר"ג צריכין לדרשא דמזבחי ולא מעל מזבחי ולהחיותו אפי' מעל מזבחי וקשה לי לדבריו דע"כ ר"ע ג"כ דריש מזבחי המיוחד דאל"כ א"כ לדידי' ק"צ לא דחי אפי' מעם מזבחי ובק"י דחי דהרי בגמ' קאמר למ"ד נדונ"ד א"ק קרא איירי בק"י ור"ע סובר בשבת קי"ד נדונ"ד אין קריבין א"כ לפי"ז לר"ע דוקא בק"י מעם מזבחי ולא מעל מזבחי א"כ דוק מינה דלהחיותו אפי' מעל מזבחי וא"כ איך דייק ר"ע קו"ח דפנ"פ דוחה שבת כיון דדוחה עבודה כש"כ דדוחה שבת דהרי להחיותו ג"כ לא נדע דדחי רק ק"י וק"י א"ד שבת ולא יו"ט וא"כ מינה לי' פנ"פ דוחה שבת אע"כ דר"ע ג"כ דריש מזבחי המיוחד וסובר דתרתי שמעת מיני' דמעם דריש ולא מעל וכו' וממזבחי דריש זבחי המיוחד ג"כ דחי אבל לא מעל מזבחי אבל להחיותו אפי' מעל מזבחי ואפי' בק"צ ועבודת ק"צ דוחה שבת כש"כ דלהחיותו דוחה שבת וא"כ אין הוכחה מגמ' דלא קיימ"ל כר"ע והטעם דר"ע דריש תרתי משום דלר"ע דדריש מעם ולא מעל ידעינן שפיר תרתי דהרי כל דרשת אביי דק"צ אינו נדחה מפני רציחה היינו מכח קו"ח דהשתא דאמרינן אין רציחה דוחה שבת אין רציחה דוחה עבודה מקו"ח דעבודה דוחה שבת ואפ"ה רציחה אין דוחה אותה א"כ קו"ח דא"ד עבודה והנה אי אמרינן דרשא דמעם מזבחי ולא מעל קודם שהתחיל בעבודה

ע"ז ליכא קו"ח דהרי קו"ח דרציחה אין דוחה שבת הוא בגונא דשבת חל מקודם א"כ רק נאמר דרציחה א"ד שבת שהתחיל מקודם לכן גם רציחה א"ד עבודה בכבר התחיל אבל עבודה שלא התחיל עדיין ליכא קו"ח דלא נדחית מפני רציחה וא"כ יצא לנו דר"ע שפיר דריש תרתי מזבחי המיוחד דדוחה ק"צ ואפ"ה דרשינן ולא מעל משום דע"ז יש קו"ח מכח דאין דוחה שבת שהתחיל מקודם וא"כ קשה שפיר דהרי אין שני דרשות מיותר ומנ"ל לרבינו דסוג' דסנהדרין חולק אדר"ע וזה ברור בשיטת רש"י שפי' הסוג' כר"ע וע"כ כמש"כ דלר"ע שפיר תרתי ידעינן וגם ר"ע צריך לדרשא דמזבחי וא"כ קשיא לרבינו:

**אמנם** נראה דדברי רבינו מוכרחים דמזה עצמו מוכח דלא כר"ע דהרי לפמש"כ הקו"ח רק שייך דאין רציחה דוחה עבודה היינו בהתחיל וא"כ קשה הא דקאמר רבא לא מיבעיא למ"ד נדונ"ד קרבין אלא אף למ"ד אין קרבין ושייך קו"ח אלא דכתוב מעם מזבחי המיוחד לו דאתי ואפקי' מקו"ח והיינו דע"כ לא דרשי מעם ולא מעל דאי דרשי כר"ע א"כ לא אתי קרא ואפקי' מקו"ח דהא קרא אייריא בלא התחיל וקו"ח רק בהתחיל אע"כ דלא כר"ע וא"כ ממנ"פ מוכח דלא כר"ע דהרי אי נאמר קו"ח אייריא בלא התחיל וממזבחי ילפינן דדחי אפי' ק"צ בלא התחיל כפירש"י א"כ ר"ע דדריש מעם ולא מעל ע"כ לא דריש קרא לק"צ רק למעט מעל מזבחי א"כ מוכח מסוגי' דסנהדרין דלא כר"ע כמש"כ משל"מ ואי נאמר כיון דקשה לר"ע אי לא דריש מעל מזבחי א"כ מנ"ל ק"צ אע"כ דריש ג"כ מעל מזבחי ודרשא דמעם ולא מעל נדע מכח קו"ח דלא דחי בק"צ א"כ ע"כ דקו"ח רק שייך בכבר התחיל א"כ שוב מוכח דלסוג' דסנהדרין דממעט ממזבחי המיוחד דדחי אפי' ק"צ ואפי' בהתחיל רציחה דוחה אותה דלא כר"ע ודו"ק:

**ובמש"כ** נראה לישב קו' תוס' ביבמות ל"ל קרא דמזבחי המיוחד דק"צ ג"כ דוחה הא מדמצריך לא תבערו לומר דרציחה א"ד שבת ע"כ כדקאמר בגמ' שם דהו"א דנילף בקו"ח מדרציחה דוחה עבודה א"כ מוכח כבר דדוחה ק"צ דהרי ק"י א"ד שבת ולפמש"כ ניחא דהנה רש"י פי' דקו"ח ביבמות קאי אף לר"ע דרציחה א"ד עבודה רק קודם שהתחיל וע"ז קעביד קו"ח דידחה שבת וצריך לא תבערו דא"ד שבת אבל דרציחה דוחה עבודה משהתחיל לא נדע רק מדרשא דמזבחי המיוחד דמזה נדע דאפי' משהתחיל ג"כ דחי ק"צ דכיון דדריש מזבחי המיוחד א"כ שוב לא נוכל לדרוש לא מעל מזבחי כמש"כ משל"מ ודחי אפי' בהתחיל ואמנם לכאורה י"ל דתוס' סברי דא"א לפרש הקו"ח דרציחה דוחה עבודה היינו קודם שהתחיל דא"כ איך נעביד קו"ח דידחה שבת הא שבת בא קודם לרציחה וע"כ דהקו"ח הוא דדוחה עבודה משהתחיל וע"ז עביד קו"ח דדוחה שבת שהתחיל מקודם וא"כ שפיר הקשו תוס' מדצריך קו"ח מוכח דדוחה ק"צ ואפי' בהתחיל

ול"צ מזבחי וע"כ כתי' התוס' אלא דא"כ ממילא מוכח דסוג' דלא כר"ע אלא דדוחה אפי' מעל מזבחי ולכן לא פסק רבינו כר"ע והבן:

**ועוד** נראה ראי' לרבינו דהנה תוס' שהוק' איך יליף דדוחה שבת שהוא בקום ועשה מעבודה שנדחה בשב וא"ת ונראה דסברתם רק שייך אי דרשינן מעם ולא מעל אבל אי נדרוש מעל מזבחי ג"כ מורידין א"כ הוה קום ועשה וא"כ ע"כ דקו"ח קאי אף אם כבר התחיל בעבודה ושפיר הוה קו"ח מדדחי עבודה דחי שבת ומוכח דסוג' דיבמות דלא כר"ע ובזה יש לישב קו' אוה"ד אר"ע דעביד קו"ח דלהחיותו דחי שבת הא איכא למיפרך דרציחה תוכיח שדוחה עבודה ואין דוחה שבת י"ל דשאני רציחה דא"ד לר"ע יען שהוא בקום ועשה אבל להחיותו דדחי אפי' מעל מזבחי א"כ דחי בקום ועשה ה"ה דדחי שבת שהוא בקום ועשה וא"ש:

**ואמנם** תיקשי לרבינו קו' אחריתי דתוס' הקשו דילמא משום דגברא לא חזי ותי' כיון דמעל מזבחי לא ירד ע"כ חזי וא"כ לרבינו דמעל מזבחי באמת ג"כ אמרינן דירד יקשה תיפוק לי' משום דגברא לא חזי אך י"ל דהרי רבינו בה' רוצח כ' בשוגג דוקא מעם מזבחי ולא מעל מזבחי וא"כ אי ס"ד דגברא לא חזי א"כ אפי' בשוגג ג"כ ל"ח והבן ואמנם לדעתי הא"ט דפסק רבינו דלא כר"ע משום דבמכילתא מסיק דמבטלין עבודה מידו ויוצא ליהרג וגם יש לחלק דרבינו איירי בכבר נגמר דינו אז אפי' מעם מזבחי ובזה ניחא גם מכילתא דאיירי בנגמר דינו דקאמר יוצא ליהרג:

**ודרך** אגב אזכיר מה שהקשיתי שם באותו ענין על תוס' דהוק' להבערה דחייב אף דמקלקל ותי' דכר"י אתיא דחשוב תיקון והנה זהו משום דמצוה הוה כמש"כ תוס' בשבת דף ק"ו ולפי"ז קשה לי דגמ' פריך מאי או אינו דקאמר ומשני מה לי חומרא רבה מה לי זוטא ולהנ"ל יקשה דילמא לכן צריך לא תבערו דהו"א כיון דהוה מקלקל רק משום מצוה הוה תיקון א"כ מסתברא דמצוה יכול לדחותה דהרי אי לאו מצוה ל"ה איסור כלל ולכן צריך לא תבערו אבל בעלמא מנ"ל דדוחה דילמא ל"א כלל סברה דמה לי חומרא רבה מה לי זוטא (ובפ"א מה' ביהב"ח כתבתי בכעין זה לענין מילה דדחי שבת):

**הנה** במשל"מ כתב דמ"ש רבינו כהן שיצא מן המקדש חייב מיתה מדסתם ולא חילק משמע דבשום צד לא יניח העבודה ויצא וביומא דף פ"ה איתא נענה ר"ע ואמר וכי יזיד איש על רעהו מעם מזבחי כגון שיודע ללמד זכות על האדם שנידון בבי"ד ליהרג וא"כ יש לתמוה למה לא ביאר רבינו דין זה שאם יש לו ללמד זכות שיניח עבודה ויבוא וילמד יעו"ש מה שתי' ובספר נר מצוה כ' לתרץ דתליא זה בפלוגתא דיומא דף ו' אי ט"ה בציבור או דחויה היא ופסק רבינו כן לענין טומאה וכן כ' בפ"ב ממילה דשבת

דחוי' וכל כמה דמצינן לאהדורי שלא להרבות בחילול שבת א"כ כש"כ וקו"ח דס"ל דדחויה היא העבודה אצל פיקוח נפש דהא עבודה דוחה שבת ואיכא למימר ומה שבת דקילא מעבודה אמרינן דחויה היא עבודה שהיא חמורה לא כש"כ דל"א הותרה א"כ ע"כ סוג' דיומא כמ"ד שבת הותרה דאי למ"ד דחוי' היא אפשר שימתינו עד שישלים עבודתו ואח"כ יבוא וילמד זכות ורבינו שפסק כמ"ד דחוי' הוא ס"ל דאפי' להחיות אינו מפסיק אלא משלים עבודתו ואח"כ יבוא וילמד זכות אמטו להכי סתם דבריו וכ' דכהן שיצא חייב מיתה אך אכתי קשיא על רבינו מה שהקשה המשל"מ בפ"ה מביצה דאמאי השמיט רבינו ההיא שאמרו ביומא דפ"ה שההורג במזיד והלך והתחיל בעבודה דאינו מפסיק לבוא לידון אלא משלים עבודתו שנאמר מעם מזבחי ולא מעל מזבחי ולא מצינו מי שיחלוק בדין זה ונראה דרבינו פסק כאביי דאמר רב שתי טעויות טעה יואב שאינו קולט אלא גגו והוא תפס בקרנותיו וטעה שאינו קולט אלא מזבח בית העולמים והוא תפס במזבח של שילה אביי אמר בהא נמי טעה שאינו קולט אלא כהן ועבודה בידו והוא זר ומשמע לי' לרבינו דיואב שוגג הי' ואפ"ה אמר רב שאינו קולט אלא גגו ואביי הוסיף דבעינן נמי כהן ועבודה בידו לאפוקי זר מכלל דבמזיד אפי' בגגו והוא כהן ועבודה בידו אינו קולט וסוגי' זו פליגא אסוגיא דיומא דאמר מעם מזבחי ולא מעל מזבחי ופסק רבינו כסוג' דמכות משום דקיימ"ל דהלכה כבתראי:

**עוד** הקשה במשל"מ מסנהדרין דאמרו רציחה דוחה עבודה והיינו אף בהתחיל כבר לעבוד אף דמפירש"י לא משמע כך כ' דבש"ס מוכח כן דאל"כ מ"פ לאביי אלא הא דכ' מעם מזבחי תקחנו למות ויקשה הא אצטריך לזה דלא נעבירהו מהעבודה נראה דקו' הגמ' דמ"מ גוף הקרא דמעם מזבחי לא צריך כלל והי' לו לכתוב דמעל מזבחי לא תקחנו למות:

**אולם** במכילתא איתא מעם מזבחי מגיד שמבטלין עבודה מידו ויוצא ליהרג ותמוה דהא דרשינן מעם מזבחי ולא מעל מזבחי משמע דאף שעבודה בידו מבטלין העבודה וצריכין לחלק בין היכיא שכבר נגמר דינו דמבטלין עבודה ובין היכיא דיוצא לדון ולא נודע אם חייב כלל דאין מבטלין עבודה:

**והנה** בהך דסנהדרין מ"ט וכן במכות דף י"ב דטעה יואב דאחז בקרנות המזבח ראיתי בשומ"ר סי' מ"ב הביא קו' חמורה בשם הגאון מו"ה העשיל ז"ל שהרי במלכים א' סי' ב' איתא דאדוניהו קדם לו בטעויות אלה שהרי כתיב ויקם ושב ויחזק בקרנות המזבח ובאמת ניצל שקלטו מזבח ותי' דאדוני' שאני שהי' מתירא שלא יהרגהו מלך בדין מלכות

וברח ונסמך למזבח שאז ניצל שפיר אבל יואב שהרגו שלמה מצד שנתחייב בדין לכן לא הי' ניצול רק בשוגג לכן רק ניצול כשהוא על המזבח:

## הלכה ו

א) **אונן מחלל עבודה**. הנה בטה"ק זבחים דף ט"ו הקשה מנ"ל אזהרה לאונן באכילת קדשים דהא דילפינן ממשה רבינו ע"ה יען דחשש שמא טעו בקרא דמן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר שיצא חילל ולעולם ליכא אזהרה כלל באונן ונ"ל עפ"י ריטב"א ביומא דף י"ד דהיכיא דיש ל"ת ל"ב קרא לעיכוב א"כ י"ל בשלמא אי איכא ל"ת ניחא דהי' סבור משה שאהרן טעה בזה שמעכב ונפסל הקרבן אבל אי ליכא אזהרה מה היה טעות אהרן לפי מה שחשב משה שטעה:

**והנה** סברת ריטב"א נראה דהיינו משום כ"מ דאמר רחמנא ל"ת אי עביד ל"מ כמש"כ בשעה"מ ובטה"ק רפ"ב חקר היכי דיש לאו פשיטא דמחלל משום דכל מה דאמר רחמנא ל"ת אעל"מ ומסיק כיון דבעי שינה הכתוב לעכב ל"א האי כללא אבל דעת הריטב"א ע"כ אינו כן דבאמת אמרינן דל"מ וא"כ א"ש דסבור משה דבזה טעה אהרן כיון שיש אזהרה מעכב אבל אי ליכא אזהרה מהיכי תיתי שיטעה שמחלל עבודה ולפי"ז י"ל דפליגי ר"א ותדברי"ש בסברת ריטב"א דר"א סובר כסברת הריטב"א דבל"ת א"צ לעכב וכיון שמוכח דעכ"פ אזהרה איכא א"כ אין לפרש שאמר להם שמא עברתם על אזהרה וטעיתם לשרוף כיון שבאמת הדין כן דבאיכא ל"ת מעכב ודרי"ש סובר דאף בל"ת בעינן שינה הכתוב לעכב רק משרע"ה חשב שטעו בזה גופי' דמעכב כיון דאיכא ל"ת כסברת הריטב"א:

**ונראה** לפרש עוד דפליגי בפלוגתא דאביי ורב אשי מנחות דף כ"ו דרב אשי דריש ולא עון המקדישים ואביי אמר עון ודחיתיו אבל שמאל הכשירו ביוהכ"פ והקשו תוס' לאביי נאמר דנושא עון דציץ מרצה על אונן בשלמא לרב אשי ניחא דהוה עון המקדישים והנה קו' תוס' לכאורה תמוה איך שייך לומר דיהא נושא עון אונן כיון דילפינן מקרא דמחלל עבודה וצ"ל דקו' תוס' עכ"פ אונן בציבור יהא ציץ מרצה וכדרצה ללמוד בזבחים מקו"ח מטמא ומעתה התינח אחר שיש קרא אבל אי לאו קרא דאחר שיצא חילל א"כ נהי דידעינן אזהרה אבל חילול לא ידעינן דאדרבא נדרוש עון אונן שיהא ציץ מרצה אי עבד באנינות ולכן סובר תדברי"ש דמקרא דמהן הקריבו רק נשמע אזהרה אבל לאו לא נשמע דהו"א דציץ מרצה ומשה חשב שטעו דאין מרצה וצריך קו"ח אבל ר"א סובר כרב אשי דלאו עון ציץ באונן א"כ נלמד ממילא דגם חילל דמהיכיא תיתי לומר המקדישים א"כ כיון דידעינן אזהרה ידעינן שמחלל דל"ש ריצוי ומשה רק חשב שטעו ובאמת אינו כן דהא אין כאן סברא דציץ מרצה על אונן א"כ מדאמר להו משה שמא הקרבתם אונן

מסתמא דעתו דלכן שרפוהו יען דבאמת הדין כן שמחלל עבודה ודו"ק:
**והנה** בפסחים דף ס"א איתא במכסת נפשות שאין הפסח נשחט אלא למנוייו שחטו שלא למנוייו יכול יהא כעובר על המצוה ת"ל תכוסו הכתוב שינה עליו לעכב וקשה לי לפמש"כ הטה"ק הנ"ל דבקדשים ל"א דאעל"מ (ולא ביאר טעמא דמילתא אמנם דבריו מתבארין יפה עפמש"כ בטה"ק בריש זבחים הא דבעינן בקדשים שינה לעכב משום דבמקום שלא שינה לא נאמרה רק לתוספת מעלה ולכן בדיעבד אין בהם עיכוב וא"כ במשה לא שייך דעבר אמימרא דרחמנא לא מהני דלא מיקרי עבר אמימרא דרחמנא כיון דתורה לא אמרה אלא לתוספת מעלה) ולפי"ז קשה לי איך קאמר יכול יהא כעובר על המצוה וכשר והא לפי מה שביארנו עיקרא דמילתא דכשר יען דלא הוי כעובר על המצוה דרק נאמרה לתוספת מעלת קדשים א"כ אי אמרת דהוה כעובר על המצוה שוב ע"כ פסול מטעם אעל"מ וא"צ קרא לעיכוב בקדשים וצ"ע:
**עוד** קשה לי דהנה כבר עמדו תוס' בזבחים דף ב' להקשות הא דקטן ששחט קדשים פסול משום דאין מכוין הא סתמא כשר ובטה"ק כתב לישב דהא ביבמות דף ק"ד באלם ואלמת שחלצו חליצתן פסולה אע"ג דקריאה לא מעכבא אבל עכ"פ בעינן ראויין לקריאה כדר"ז דאמר כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ע"ש בתוס' שמבואר בדבריהם דבכל דינים שבתורה איתא להאי כללא אף שאין הדין כן רק לכתחילה אפ"ה ראוי מיהת בעינן לכך קטן דא"ר לחשוב לשמו דמחשבתו כמאן דליתא דמי מפסל הקרבן אמנם תוס' בקידושין דף כ"ה כ' דהיינו טעמא דסגי בראוי לבילה משום דמה דשינה עליו הכתוב לעכב כמה פעמים לכתוב בלולה ולא בלשון ציווי ולפי"ז בקדשים רק היכי דשינה הכתוב אף דל"ה בלשון ציווי עכ"פ ראוי בעינן אבל היכי דלא שינה הכתוב ל"ב ראוי לבילה בקדשים והך דיבמות בחליצה שפיר אמרינן אף שאינו רק לכתחלה ואינו מעכב בעינן ראוי (לבילה) [לקריאה] דבחולין ל"ב שינה לעכב ולכן במחשבה בקדשים ל"ב ראוי לחשוב כיון דל"ה רק לכתחילה ובדיעבד סתמא כשר א"כ הדרה קו' תוס' לדוכתי' אמאי פסול במחשבת קטן דהא ל"ב ראוי למחשבת קדשים:
**אמנם** יש להביא ראי' לסברת הטה"ק דבטו"א בר"ה דף ה' הקשה הא דאמרינן בקדשים בכמה ענינים דאין מרצה ואי עביד הורצה ואמאי ל"א כיון דנדחה נדחה וכן הקשה בטה"ק זבחים דף פ' להנ"ל י"ל דמה שנאמר בקדשים ולא שינה הכתוב לא נאמר רק לתוספת מעלה בעלמא א"כ י"ל ה"נ היכיא דלכתחילה אין מרצה אינו מטעם דיחוי רק לתוספת מעלה ולא חשוב נדחה ול"א בי' מה שנדחה נדחה וא"ח ונראה ודו"ק:
**והקשה** הכ"מ אם אין עובד למה לא יצא ונראה דאי מצות לילה דרבנן א"כ אי עומד

ומקריב אימורין ופסק עד הלילה מה"ת רשאי לגמור ההקטרה בלילה לכן לא יצא אבל אי יצא יצטרך לרחוץ ידים כדאיתא זבחים דף כ' דיציאה פוסל וכש"כ יציאה כהאי שאין ראוי לעבוד היום אבל אי לא יצא א"צ רחוץ ידים בלילה כדאיתא שם דף י"ט ויגמור עבודתו:

**וכן** דקשה לי דבכה"ג אמרינן דיגמור אבל כהן הדיוט לא יגמור עבודה ויקשה הא לקמן פ"ו כ' בנודע שהוא חלל אמרינן דגומר העבודה ואין מתחללת ועטה"ק זבחים דף ט"ז ד"ה היכן מוזהר תימא מה שהקשה וכן הקשה בשעה"מ ובגבורת ארי' בתענית ויבואר עוד אי"ה:

**אמנם** יש לחקור להיפוך בכהן הדיוט אמרינן יגמור אבל מה שעבד מרגע שמת עד ששמע לא מתחלל והיינו כהך דנודע שהוא חלל שאין מתחללת למפרע:

**והנה** מהאי דזבחים דלר"ש הי' עומד ומקריב אפי' עד י' ימים קאמר הגמ' דאי מהתם משום דלא פסק משמע אי לא פסק יש סברא להכשיר שלא חל פסול הלינה ואי פסק חל הלינה א"כ מ"ש מאינך דצריך להפסיק:

ב') **ואם עבד והוא אונן של תורה חלל עבודתו**. הנה מוכח מזה דאי הוה מדרבנן אין מחלל עבודה דלא הוה מחולל מה"ת כמו שנראה מפירש"י בזבחים דף ט"ו שפי' דהא דאונן מחלל כל זמן שלא נקבר דהכונה ע"כ אימים שאחר יום מיתה דאי ביום מיתה אף אחר קבורה הוה אונן כדאיתא במנחות דף ק' מי איכא למ"ד דלית ליה אחריתה כיום מר ע"כ דסובר רש"י דמחולל דרבנן ג"כ עבודה פסולה וזה דלא כמשל"מ פ"ו מתרומה שחקר דהוה תרומה מחוללת מדרבנן גם מה"ת הוה כמחולל:

ג') **כה"ג עובד כשהוא אונן שנאמר ומן המקדש לא יצא ולא יחלל כלומר ישב ויעבוד עבודה שהוא עוסק בה ואינה מתחללת**. הנה הכ"מ מפרש דברי רבינו דסובר דר"י ור"י פליגי בכה"ג ומדרבנן אסור להתחיל ופסק כר"י דגומר אבל לר"י מדרבנן אסור לגמור וצריך להפסיק להניח עבודה ולצאת ובכהן הדיוט אין גומר מה"ת דמחלל עבודה וכן במשל"מ צידד לומר כן אלא דהוסיף דלא צריך להתחיל בעבודה אלא די אם עוסק בה ואח"כ מסיק במשל"מ דבאמת א"צ שיהא עסוק אלא אף מתחיל לכתחילה (ודבר זה הכרח דאל"כ יקשה על רבינו למה לא פסק כמשנה דפ"ג דהוריות דמקריב אף לכתחילה) והא דכ' רבינו עבודה שהי' עסוק בה היינו דיש איסור להניח מקרא דלא יצא אבל אם יוצא מתחיל ובברכ"י סי' ע"א הביא משבות יעקב שכ' לפרש כדברי הכ"מ דרק גומר אבל לא מתחיל מדרבנן אבל לדעתי לא כדברי אלו ולא כדברי אלו דרבינו מפרש כפירש"י דברייתא זו איירי בכהן הדיוט דאי בכה"ג א"צ לצאת אדרבא אין רשאי

לצאת כדי שלא יטמא עצמו כדאיתא בסנהדרין דף י"ח אלא אייריא בכהן הדיוט ופסק כר"י דאסור לגמור ואף דבעלמא הלכה כר' יוסי פסק כאן כר' יודא משום טעמא שאבאר דהנה בברכ"י הביא ריטב"א הקשה אי בכהן הדיוט אייריא אמאי לר"י יגמור הא חילל ותי' דר' יוסי משמע לי' הא דחילל דוקא בעבודה שהתחיל אחר ששמע אבל בעבודה שהי' עסוק בה לא אסרה תורה כלל והנה בפ"ח מתרומות פליגי ר"א ור"י בהי' מקריב ע"ג מזבח ונודע שב"ג לר"א פסול ור"י מכשיר ובבע"מ עבודתו פסולה והנה בקידושין דף ס"ו במקוה שנמצא חסרה אר"ט משל לנמצא ב"ג שעבודתו כשרה אר"ע משל לנמצא בע"מ שעבודתו פסולה מה בע"מ פסולו בגופו וביחיד אף מקוה וכתב הריטב"א לפרש דהכי מייתי דאין לתמוה אמאי תעלה טבילה לטהרות שעשה אתמול שהרי בנמצא ב"ג דעבודתו פסולה מכאן ולהבא ולמפרע כשרה אע"פ שנודע שאתמול פסול הי' שכן הוא דין תורה עכ"ד ובפנ"י המתיק יותר כיון שהי' בחזקת כשר הו"ל האי חזקה כודאי שהכשירה תורה אף בדיעבד ור"ע משיב אדרבא יש לדמותו לבע"מ דלא נחשב ככשר אף שהי' בחזקת כשרות יעו"ש ומעתה הנך רואה בסברת ריטב"א שכ' דאונן שנודע לו כשהתחיל בעבודה לא אסרה תורה הוא כסברת ריטב"א בב"ג שעבד קודם שנודע דהכשרתו התורה וחזינן דאפ"ה בבע"מ ל"א סברא זו ומעתה ע"כ הא דסובר ר' יוסי באונן דיגמור ולא מדמי לבע"מ היינו משום דסובר הא דבע"מ חילל כשאר אוקימתא או מאחר שעבד חילל או מהן הקריבו היום כדאיתא בזבחים דף ט"ז ומעתה רבינו דפסק לקמן דאונן מחלל מקו"ח דבע"מ א"כ כמו בבע"מ ל"א סברא זו ואף למפרע חילל א"כ ממילא לא קיימ"ל בהא כר' יוסי דסובר דלא אסרה תורה כיון שהי' בחזקת שאין אונן כמו בבע"מ והבן:

**והנה** פשוט י"ל עוד דבתרומות פליגי ר"א ור"י באמרו לה בעליך גרשך ר"א אומר תבלע ור"י אומר תפלוט וכן הי' אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר ר"א אומר יגמור ר"י אומר לא יגמור הרי אף דהתחיל בהיתר לא יגמור ופסק רבינו כר"י בפ"י מתרומות ופ"ד ממעשר וא"כ לכן לא פסק כאן כר"י דאתיא כר"א דתרומות והבן והנה בירושלמי פ"ח דתרומות קיבל מהן שיזרוק משמע דבעינן התחיל ממש לא כמשל"מ דרק עסוק בהן סגי ומוכח ג"כ דאייריא בכהן הדיוט אמנם תוספתא פי"א דזבחים וירושלמי הוריות פ"ג ר"ש אומר יגמור מוכח דרק מה"ת אסור להתחיל וכדעת הרמב"ן בסהמ"צ וא"כ פשיטא שזה גם דעת רבינו וסובר דהלכה כר"ש כיון שבגמ' דידן נוכל לאוקמא דרי"ו כר"ש ואייריא בכה"ג דאסור להתחיל ומותר לגמור:

**והנה** במשל"מ כתב להוכיח דע"כ לכ"ע מה"ת רשאי כה"ג להתחיל לר"י דסובר לא

יגמור מה"ת גומר דאל"כ יקשה עדיין מהא דמפרישין לו אשה אחרת דא"ל ביוהכ"פ זכור הוא דז"א דאי מה"ת אין חילוק בין יוהכ"פ לשאר ימים ולדעתי תמוה דהרי בגמ' מפרש דכל הקו' משום טרדה דאונן ל"ש כיון שמגרש על תנאי רק דמוטרד בין לפירש"י דבעינן דרך גדולה בין לתוי"ש דע"י טרדה ישכח ויאכל א"כ רק מדרבנן משום גזרה שפיר קאמר ביוהכ"פ דכ"ע לא אכלי לא גזרינן ובזה תשובה גם לדברי מג"א סי' תרי"ב דהקשה אשמעתין למה לא פריך בכל יוהכ"פ נגזור שיאכל ולדעתי כיון דגמ' מפרש משום טרדה והיינו דהא גזרינן באונן משום טרדה ישכח ויאכל לכן שפיר פריך מיוהכ"פ וע"כ גם מתחילה ידע זאת כיון דבאמת אין אונן דמגרש לה על תנאי ורק הגמ' פרושי מפרש לה א"כ ל"ק מיוהכ"פ דעלמא דודאי לא ישכח אמנם דברי מג"א נכונים מאוד עפ"י תוי"ש הנ"ל דאף שטרוד אפ"ה כיון דכ"ע לא אכלי ל"ח שיאכל א"כ כש"כ בעלמא דל"ח שיאכל והטעם נ"ל דאף דטרוד ל"ח כיון דאין ראוי לאכול חי משא"כ שאר ימות השנה אלא דא"כ נסתר שוב ראיות מג"א די"ל בשר חי א"ר לכן ל"ג וכן מסיק באמת במג"א:

**אח"ז** ראיתי בחכ"צ סי' קנ"ז העלה כדברינו דחשש דמשום טרדה ישכח ואך מה שהקשה בחכ"צ אפירש"י טבעה ספינתו בים לא יאכל מן הקדשים וכן הקשה במשל"מ כבר הקשה כן בתוי"ש אמנם ל"נ לישב דעת רש"י דהרי במ"ק דף ט"ז דרשינן אונן אין שולח שלמים דבזמן שהוא שלום פירש"י דעתו מיושבת עליו ול"א דמעתה טבעה ספינתו לא ישלח כן כאן שייך לענין אכילת קרבנות בכהנים בזמן שדעתם מיושבת והבן:

**והנה** בחכ"צ הקשה אפירש"י וכי לא ידע שאין איסור נוגע באוכלין ביוהכ"פ ול"ג שיאכל והרי אמרינן מדיחה אשה ידה ונותנת פת לתינוק וכן התירו קניבת ירק מן המנחה ותמהני מה הקשה מקניבת ירק הרי באמת לדעת הר"ן רק מן המנחה ולמעלה כדי שלא יבוא לאכול והא דנותנת פת לתינוק הביא מג"א שם בשם הב"ח דאייריא בתינוק שא"י ליטול מעצמו א"כ חכ"צ יפה השיג לפירש"י לשיטתו בקניבת ירק שלא פי' מטעם שיבוא לאכול ואמנם מדברי חכ"צ למדתי תי' על קו' מג"א דלא פריך בכל יוהכ"פ נגזור שיבוא לאכול די"ל ביוהכ"פ פר ושעיר פנימי נשרפין ול"ג שיבוא לאכול דאל"כ בכל שנה נגזור שיאכל מן העולה שהיא כליל ורק קו' הגמ' דיומא היינו ע"י טרדות האינות וכמש"כ וא"ל דילמא יאכל משלמים דאתמול לזה שפיר י"ל כמש"כ המג"א דרק גזרינן שיאכל אם עוסק בהן ומתקינו לאכול כקניבת ירק וא"ש:

**אמנם** מכאן קשה לי אמש"כ הט"ז דמה שמפורש בתורה אין חכמים יכולין לאסור והרי דעת תוס' כה"ג אסור להקריב מדרבנן ויוצא ממקדש ותורה אמרה בפירוש מן המקדש לא יצא ולא יחלל אבל לדעת רש"י ניחא ועמש"כ מזה בפ"ה מכהמ"ק ומה שהקשה

במשל"מ מפ"ד מה' אלו איך משוי שליח הא לא מצי עביד איהו:

**והנה** קשה לכאורה בגמ' יומא דפריך מיוהכ"פ יקשה הא בפסחים מבואר דשבת חמור ובדילי אינשי מיני' א"כ כש"כ יוהכ"פ דחמור יותר משבת כתוס' חולין דף ק"א דיש סליחה וכפרה א"כ לכן בוודאי בדילי אך לפמש"כ המג"א סי' תרי"ב לפרש קו' הגמ' היא משום דחיישינן שטעה בשאר ימים וע"ז משני כיון דכ"ע לא אכלי הוא יודע ה"ט דעובד אונן ביוהכ"פ ולא טעי בשאר ימים א"כ ניחא דלא משני יוהכ"פ בדילי דחמור כיון דהגמ' לא פריך כלל אמאי ל"ח שיבוא לאכול ביוהכ"פ א"כ להר"ן דסובר בקניבת ירק דחיישינן דיבוא לאכול ביוהכ"פ וכן בירושלמי פ"ד דפסחים גבי חילוק לחם הפנים דחיישינן שיבוא לאכול יקשה שפיר הא יוהכ"פ חמור משבת והנה מש"כ המג"א לחלק דיוהכ"פ שאני דאין אוכל שום דבר יקשה א"כ מ"פ מיוהכ"פ וצריך לשנויי כ"ע לא אכלי ולא תי' דשאני יוהכ"פ דאין אוכל שום דבר אך לפירוש מג"א גופי' דלא פריך מיוהכ"פ דחיישינן שיבוא לאכול אלא מדיעבד אונן ביוהכ"פ ולא חיישינן שגם אונן בשאר ימים יאכל ניחא:

## הלכה ז

**מניין שאונן מחלל קו"ח מבע"מ**. וקשה לי דבגמ' מבואר מאן דיליף קו"ח מבע"מ ע"כ צריך לומר דאזהרתו מהן הקריבו היום וכמ"ד משום אנינות נשרפה (ועמש"כ בפ"ה מהלכות אלו בארתי במש"כ רבינו דפנחס הי' עמהן ע"כ פסק משום טומאה נשרפה כדמוכח בשמעתין דף ק"א) וא"כ רבינו דפסק בפרק זה דאנינות לילה מדרבנן משום טומאה נשרפה וא"כ מנ"ל אזהרה וכיון דאין לנו דרשה לאזהרה ליכא קו"ח מבע"מ דשאני בע"מ דמוזהר כדאיתא בגמ' ואיך יליף רבינו בקו"ח מבע"מ:

**ולישב** נראה דרבינו סמך עצמו אשמעתין דזבחים דף ק"א דנראה דחולק אסוג' בדף י"ז כמו שהקשו בתוס' דשם מבואר דגם למ"ד משום טומאה נשרפה האי הן הקריבו הכונה וכי אני הקרבתי הם הקריבו וא"כ שפיר נוכל לילף מזה אזהרה לאונן דהכי קאמר לי' משה וכי הקריבו אונן וטעיתם לשרוף כמו שפי' תוס' בדף י"ז למ"ד משום אנינות נשרפה כן יש לפרש גם למ"ד משום טומאה לפי הסוגי' בדף ק"א ומה שנראה לי בישוב ב' הסוג' שלא יקשה אהדדי נראה דשמעתין בדף י"ז קאי לשמואל בדף ק"א דמוקי דרנ"ח משום אנינות נשרפה היינו דמשה לא זכר כלל מאיסור אכילה באנינות ולפי"ז למ"ד משום טומאה א"כ האי הן הקריבו דקאמר אין הכונה וכי הם הקריבו אני הקרבתי רק הכונה כמו שהוא לתוס' בדף ק"א לפי מה שהפכו הסוג' כדי שיהא מתואמת לשמעתין בדף י"ז ולדידי א"צ להפוך הגי' כי בדף ק"א ע"א מוכח בלישנא דגמ' דלר"ש האי הן

הקריבו קאי שסבור משה שהקריבו אוננין ואמר אהרן אני הקרבתי ולא הן רק דגמ' שם קאי להדי' אליבא דרבא דגם לרנ"ח הותר אנינות בקדשי שעה והטעות הי' בקדשי דורות ומעתה כמו דלרנ"ח מפרשינן האי הן הקריבו וכי הם הקריבו אני הקרבתי אבל בדף ט"ז דקאי לשמואל דלרנ"ח הי' טעות באנינות לגמרי דבאמת נוהג אנינות ולר"ש הי' הטעות בשל יום א"כ סובר סוג' זו דלשמואל יש הבדל בכונת הכתוב אליבא דרנ"ח ור"ש דלרנ"ח האי הן הקריבו וכי הם הקריבו אני שהקרבתי יען דמשה סבור דאין נוהג אנינות כלל והם אמרו מפני אנינות נשרפה לדידי' האי הן היום הקריבו אין הכונה וכי הם הקריבו אני הוא שהקרבתי אלא הכונה בניחותא הן היום הקריבו ואכלתי שכיון שהם אוננין איך יאכלו אבל הן היום הוא בניחותא וכמו שהוא לתוס' בדף ק"א לפי מה שמהפכין הסוגי' ע"ש בבה"ז היטב מעתה עלו דברי רבינו לנכון דכיון דלרבא דפליגי בקדשי דורות אין הבדל בין רנ"ח ור"ש בהא דהן הקריבו דלתרווייהו מתפרש היטב בלשון בתמי' א"כ שפיר שייך למילף אזהרה מהן הקריבו שמשה אמר להם וכי עברתם להקריב אונן וטעיתם לשרוף ומוכח אזהרה וכיון דיליף כבר אזהרה ידעינן חילול מקו"ח מבע"מ ואז שוב א"צ לפרש שאמר להם שטעו לשרוף אלא כך אמר להם וכי הקרבתם אוננין ולכן שרפתם וכמו שכתבו תוס' בדף ט"ז ולפי"ז הא דלא יליף רבינו חילול מהן הקריבו לא משום דסובר משום טומאה נשרפה דהרי מדף ק' מוכח גם למ"ד משום טומאה נשרפה מפרשינן האי הן הקריבו דלא הקריבו באנינות אלא דסובר כתדברי"ש דסובר דלא מוכח מהן הקריבו רק אזהרה אבל לא דמחלל ודו"ק:

**מחלל עבודה קו"ח מבע"מ.** הנה בשעה"מ הקשה על רבינו דהנה נאמר חלל יוכיח דאין אוכל ואין מחלל עבודה הן אמת דקו' זה איתא בגמ' לתדברי"ש ורק אגמ' ל"ק די"ל דתדבר"י סובר כר"א דמחלל עבודה אבל ארבינו קשיא דהוא פסק בפ"ו כר"ש דאין מחלל עבודה א"כ י"ל חלל יוכיח והנה כקו' זו הקשה עוד בשעה"מ אהא דיליף בגמ' זר בקו"ח מבע"מ נאמר ג"כ חלל יוכיח (וכן הקשה בתוס') ותי' יען דרק בזרעו של אהרן אמרינן כן אבל זר שאין מזרעו של אהרן לכן ל"מ לעשות יוכח מחלל אף דתוס' תענית דף י"ז כ' דאמרינן חלל יוכיח היינו רק אערל שג"כ מזרעו של אהרן אבל אזר ל"ש סברא זו ואך זה ניחא אקו"ח דזר אבל כשבא לילף מבע"מ שפיר י"ל ערל יוכיח והנה אזר י"ל עוד דבגמ' דקידושין מבואר דחלל משום דאינו פוסל בגופו ודבר אחר גרם לו ליפסל אבל זר פסולו בגופו ותוס' תענית כתבו כן אערל שג"כ אין פסולו בגופו דאפשר למול וזה ניחא ג"כ אקו"ח דזר אבל אקו"ח דבע"מ שפיר קשיא דחלל ג"כ אין פסולו בגופו

ולכן נראה לתרץ דל"ש כלל יוכיח מחלל דאין אוכל כיון דלא ידעו שהוא חלל ומכאן ולהבא כמו שאין אוכל מחלל נמי עבודה לשיטת רבינו בפ"ו:

## הלכה ח

**ואעפ"י שכה"ג עובד אונן אסור לאכול בקדשים שנאמר ואכלתי היום הייטב בעיני ד'.**
וטעמא דמילתא נראה משום דאונן אין דעתו מיושבת עליו ובעינן לאכלה למשחה בדרך גדולה ובב"ק דף ק"י אמרינן אכילה ע"י הדחק ל"ש אכילה עבודה שע"י הדחק שמה עבודה ותוס' הקשו הא אכילה גסה שמה אכילה ולדעתי בקדשים שאני כתיב למשחה דרך גדולה וא"כ א"ש בעבודה ל"ש אין דעתו מיושבת עליו אבל באכילה אסור באין דעתו מיושבת עליו דהוה כאכילה על ידי הדחק:
**והנה** רש"י הביאו במשל"מ כ' ביומא דכשהוא טרוד באכילת קדשים ובעינן למשחה דרך גדולה ותמה ע"ז דע"י טירדא יהא אסור באכילת קדשים ותוס' ישנים תמהו יותר מהא דברכות אלא מעתה טבעה ספינתו בים נמי וקאמר איבעי לי' ליתובי דעתו והנה להנ"ל יש לישב שיטת רש"י כיון דאין דעתו מיושבת הוה כאכילה ע"י הדחק דל"ש אכילה אמנם לדעת תוסי"ש דאמרינן איבעיא ליתובי דעתו י"ל ג"כ זה שייך שם דבאמת לא חל אנינות עליו דהרי גירש על תנאי אבל בחל עליו אנינות וחייב להתאבל ל"ש איבעי ליתובי דעתו כיון דחייב להתאבל וראי' לזה דבמס' מ"ק דף ט"ז אמרינן אבל אין אבל משלח קרבן שלמים דבעינן בזמן שהיא שלם ולא בזמן שהוא אונן ופירש"י יען דאין דעתו מיושבת עליו (וכן פסק רבינו בפרקין) והנה ע"כ לתוס' כהא"ג דחייב להתאבל גם תוס' מודה דטירדא מונעת מאכילת קדשים כמו דאין משלח קרבנותיו דל"ש לומר איבעי ליתובי דעתו כיון דחייב להתאבל אין יכול לשמוח ושייך שפיר למשחה דרך גדולה וא"כ א"ש דאונן כה"ג אף שמקריב אפ"ה אין אוכל:
**ובזה** זכיתי להבין דברי רבינו בפ"א מאבילות שכ' אבילות יום ראשון מה"ת שנאמר ואכלתי היום הייטב בעיני ד' וכ"מ תמה מה ענין איסור אכילת קדשים לאבילות אבל לפמש"כ א"ש דרבינו מייתי כמו דאהרן כה"ג רשאי להקריב אפ"ה אמר ואכלתי היום הייטב בעיני ד' מוכח דאסור באכילה ואמאי כיון דרשאי להקריב וע"כ יען דבזמן שהוא שלם אמרה תורה והתינח אי חייב להתאבל אבל אי פטור מה"ת להתאבל יקשה כסברת תוי"ש איבעי לי' ליתובי דעתו אע"כ דחייב להתאבל ול"ש דאיבעי ליתובי דעתו וזה דבר נעים:
**ובמש"כ** א"ש קו' גדולה שהקשה בדל"צ הא דמ"ק בעי מהו שינהוג צרעת ברגל ופשיט מהא דכה"ג נוהג צרעת וכה"ג כרגל דמי מדמקריב אונן והקשה הנ"ל הא כיון דכרגל

דמי א"כ איך רואין הנגעים כלל בכה"ג הא אין רואין נגעים ביו"ט וכבר הקדימו בזה הריטב"א ולפמש"כ א"ש דלכאורה יקשה איך פשיט מכה"ג דכרגל דמי הא בב"ק דף ק"י אמרינן נהי דמקריב אונן יען דחס רחמנא עליו אבל שליח ס"ד דלא משוי א"כ איך קאמר דכרגל דמי הא חזינן דנוהג בו אנינות ויותר יקשה כיון דאונן מקריב ואין אוכל חזינן דנוהג בו אנינות ול"ח כרגל (וראיתי אח"ז שכן הקשה גם בריטב"א דף ט"ו) ויותר יקשה לדברי רבינו הנ"ל דאבילות נשמע מקרא דואכלתי היום דאין אוכל קדשים ע"כ שאין אוכל באנינותו וא"כ כיון דכה"ג אין אוכל אונן אינו אוכל כשהוא אבל ג"כ ונוהג בדידי' אבילות וכ"כ רבינו להדיא בפ"ז מאבילות דגם כה"ג חייב להתאבל א"כ חזינן אף דאין אבילות ברגל בכה"ג נוהג אבילות ול"ח כרגל א"כ איך פשיט מכה"ג דיש בו צרעת דנוהג גם ברגל הא חזינן אבילות נוהג בכה"ג ואין נוהג ברגל והוא קו' נאותה וראיתי אח"ז שבאמרי א"ש סי' ק"ט הרגיש בקו' זו:

**והנה** לכאורה אפשר לומר לפמש"כ המשל"מ פ"ג מאבל דלענין אכילת קדשים נוהג אנינות בשבת ויו"ט וקשה לכאורה עליו ממ"ק דא"כ איך קאמר כה"ג כרגל הא ברגל גופי' נוהג אנינות וצריך לומר זה לענין אכילה אבל לענין הקרבה באמת אין נוהג ברגל ושרי כה"ג להקריב באנינות ביו"ט והטעם נראה לי כך דהנה הראשונים פליגי בזה"ז דליכא קדשים אין שמחה מה"ת ביו"ט וקשה לשיטתם מהא דאין אבילות נוהג ביו"ט וכ' בשו"ת אמרי א"ש שם דנהי דשמחה אין מה"ת אבל להיפך להתאונן ולהצטער אסור באמת ביו"ט וא"כ א"ש לענין אכילה דבעי שמחה דוקא נוהג אנינות ביו"ט דל"ש ביו"ט יש שמחה דאין מחויב לשמוח שמחה מצ"ע רק שלא להתאבל ולבכות ושוב אסור באכילת קדשים אף דבאכילת קדשים חייב ביו"ט משום שמחה כשהוא אונן אין חייב לשמוח כיון דליכא חיוב שמחה מצ"ע של יו"ט רק משום הקרבן ואי ליכא קרבן אין חייב לשמוח אבל לענין הקרבה אינו משום דבעי שמחה בפועל אלא יען ששרוי בצער וזה אסור ביו"ט לכן שרי להקריב אונן ביו"ט וגם כה"ג שרי להקריב אונן וא"כ נתישב קו' הנ"ל וגם קו' ריטב"א מכה"ג אונן דאין אוכל דהרי גם ברגל אין אוכל באנינות:

**אבל** רש"י במו"ק פי' ברגל אונן משלח קרבן משמע שבא לתרץ קו' הנ"ל מאונן דאין מקריב ברגל ולכן כ' דמשלח קרבן א"כ לרש"י גם הקרבה ברגל באנינות אסור א"כ הדרה קו' לדוכתי אכן עפמש"כ ניחא דבשלמא הא דאין אוכל יען דחייב להתאבל וליכא שמחה ואכילת קדשים בעי שמחה ולכן גם כה"ג אין אוכל באנינות וביום ראשון דאבילות (והיינו לדעת רבינו בפ"א מאבל דרק יום מיתה וקבורה מה"ת) אבל לענין הקרבה הא דאין כהן מקריב אונן אין משום דבעי שמחה רק דתורה פסלה אונן לעבודה ואיסור זה

התירה תורה בכה"ג דחס רחמנא עלי' כדקאמרת בב"ק והיכי דל"ש שמחה בכה"ג כרגל שוויא רחמנא ומעתה כן י"ל לענין נגעים הא דאין רואין ביו"ט כ' רבינו פ"ז מיו"ט דאי מטמא לי' נמצא נהפך יו"ט לאבל דיו"ט בעי לב שמח ולכן בכה"ג אתי שפיר דל"ש לומר דהוה כרגל דהא חזינן דאבילות נוהג בכה"ג וחייב להתאבל וברגל א"ח להתאבל וע"כ היכיא דהטעם משום שמחה ל"ש לומר דכה"ג כרגל אבל לענין שינהוג בו צרעת שפיר מייתי ראי' מכה"ג דמקריב אונן וחשוב כרגל דהיכיא דאין הטעם דכהן הדיוט אין עובד משום דבעי שמחה אלא גזה"כ בהא כה"ג שוויא כרגל דקיל עכ"פ לענין לשלוח קרבן באנינות ולכן כמו דאין נוהג צרעת ברגל לא הי' לו לנהוג צרעת בכה"ג ומדנוהג צרעת בכה"ג מוכח שפיר דגם ביו"ט נוהג ויצא לנו דחדא מתורצת בחברתה כיון דרק בעבודה אונן כרגל שוויא רחמנא אבל לענין אכילה נוהג בו אנינות ואבילות לכן שפיר רואין בכה"ג ולא קפדינן שנהפך רגל שלו לאבל אבל לענין לנהוג צרעת שפיר מייתי ראי' מכה"ג דמקריב אונן (ואף דלענין אין רואין נגעים איכא עוד טעם דאין דנין ביו"ט הנה זה בוודאי ל"ש בכה"ג דהא דן ודנין אותו כמש"כ רבינו בפ"ה מכהמ"ק) והנה בשעה"מ פ"ג ממעה"ק הוכיח דאנינות נוהג ביו"ט מפסחים דף צ"א דאוכל פסחו לערב אבל לא בקדשים דסבר אנינות לילה דרבנן ותיפוק לי' ביו"ט ליכא אנינות מוכח דביו"ט נוהג אנינות ול"נ דיש להשיב לפמש"כ בש"א דבלילה ראשונה ליכא מצוה לשמוח א"כ בלילה הי' שייך אנינות דרשאי להתאבל ולכן רק קאמר משום אנינות לילה דרבנן רק דיקשה א"כ למה בקדשים אין אוכל נהי אנינות לילה עכ"פ אסור מדרבנן אבל כיון דאנינות דרבנן בוודאי אין נוהג ביו"ט כמש"כ במשל"מ א"כ לישתרי בליל יו"ט בקדשים וא"ל דרק ביום אמרינן אי אנינות דרבנן אין נוהג ביו"ט משום שמחת יו"ט אבל בליל יו"ט אף דאנינות רק דרבנן נוהג שפיר דז"א דא"כ בליל יו"ט יהא אסור בבשר ויין כשאר אונן:

**כעת** ראיתי בשו"ת שומ"ר סי' פ"ח כתב לישב קו' הנ"ל דכל הטעם דלכה"ג הוה כל השנה כרגל משום דהתורה אמרה שיקריב אונן ולפי"ז כיון דאין אוכל ומטעם דכ' ואכלתי חטאת היום ומזה נלמד מצות אבילות א"כ ממילא שוב נוהג כל דיני אבילות דהרי התורה גילתה שינהג אבילות דהיינו כיון דבקדשים כתיב לאכלה למשחה וכיון דא"י למיתבי דעתי' דמצוה להתאבל א"כ אסור לאכלה ולכן דוקא להקריב שרי באנינות יען דבזה ל"ב שמחה א"כ מוכח דחייב להתאבל דלא כמש"כ בקרית ספר דכה"ג דחייב באבילות דאינו רק מדרבנן יעו"ש ובשעה"מ פ"ג ממעה"ק:

**והנה** במשל"מ האריך אי בעי דוקא התחיל בעבודה או שלא התחיל בעבודה ובשו"ת שו"מ מהד"ר ח"ג סי' קי"ט כתב דמבואר בירושלמי פ"ב מסנהדרין דשם אמרו כה"ג

מקריב אונן ואינו אוכל דברי ר"מ ר"י אומר כל אותו היום ר"ש אומר גומר כל העבודה שבידו ורמב"ן בסהמ"צ בשורש ה' הביא דברי הירושלמי ופוסק כר"ש א"כ בוודאי גם רבינו פוסק כן יעו"ש:

**אמנם** המהרש"ל בתשובה סי' ע' הקשה אהא דאיתא בכתובות דף ד' הרי שהי' פתו אפוי' וכו' הר"ז בועל בעילת מצוה ופורש ואמאי והא אונן פטור מכל המצות ולהרבה פוסקים אינו רשאי להחמיר כדאיתא בירושלמי:

**ול"נ** לישב לפי מה דכ' הרשב"א בברכות דף י"א וכן בסוכה דף כ"ה דמדכ' בשבתך בביתך ילפינן דהעוסק במצוה פטור מן המצוה ומן ובלכתך בדרך ילפינן דאפי' בהליכה לדבר מצוה אעפ"י שאין הליכה גופי' מצוה רק הכנה למצוה נמי פטור ממצוה אחרת ואסור להניח הכנת מצוה זו ולעשות אחרת וכיון הא דאונן פטור מכל המצות לדעת המהרש"ל הוא מהא"ט דעוסק במצוה פטור מן המצוה לפי"ז כאן דפתו כבר אפוי' הוא עוסק בהכנת המצוה א"כ אדרבא פטור הוא ממצות אינות ולא חלה עליו אינות כלל ולכן חייב לבעול בעילת מצוה:

**ונ"ל** עוד דהנה תוס' שם כתבו דקרי לי' בעילת מצוה משום דכתיב כי בועליך עושיך ואמרינן אין אשה כורתת ברית אלא למי שעושה אותה כלי ואפי' בנשא אלמנה דג"כ חייב בז' ימי משתה כמש"כ הר"ן בכתובות דף ז' וגם אהא קאי הא דפתו אפוי' הוה זה עונה ראשונה שלה והוה זכות האשה לכן משום אינותו דידי' לא פקעה זכות דידה ולא מפטר ממצוה זו שעליו מוטל להשלים חוקה (וכהא"ג כתבו בסי' ס"ו דהא דמשיב בק"ש מפני הכבוד ואם שמע קול רעם אין מפסיק בו לברך יען שזה כבוד המקום וזהו כבוד המקום אבל זהו כבוד בו"ד וזהו זכותו לא פקעה ע"י שעוסק במצות ק"ש ועמג"א סק"ה:

**ולפי"ז** לכאורה יצא לנו דבר חדש דאונן חייב במצות כיבוד אב דזהו זכות דידי' דמשום אינות שלו לא פקע זכות האב וכן מסתברא אבל קשיא מהא דאיתא בפ' ואלו מגלחין הכל מחוייבין לעמוד בפני נשיא חוץ מאבל וחולה וכ' הלבוש סי' שע"ו משום שטרודין בצערן וה"ה דגם אונן פטור ולהנ"ל הא משום צער דידהו לא פקע זכות הנשיא וזהו זכותו דידי':

**שוב** ראיתי בשבות יעקב בסי' ט' שכ' טעם אחר דאין אבל וחולה חייב לעמוד יען דבעינן קימה במקום הידור כדאיתא בקידושין דף ל"ב ובאבל דמעולל בעפר ל"ה הידור ע"כ פטור מקימה לפי"ז ניחא קושיתינו אכן כ' שם דלפי"ז נהי דא"ח אבל רשאי לעמוד דאין בו איסור והביא ראי' מהא דכ' ביעקב וישתחו ישראל על ראש המטה ופירש"י כדי לחלוק כבוד למלכות הרי דאף חולה רשאי לחלוק כבוד וה"ה באבל ולפמש"כ היינו

טעמא דמפני הכבוד דמלכות שהוא זכות דאחרינא לא פקע זכותו אלא דלא מחייבין משום דאין בו הידור לכן עכ"פ אם רוצה לחלוק כבוד רשאי שפיר:

## הלכה ט

א') **אנינות לילה מד"ס**. עכ"מ למה פסק כן ונראה להכריח דהלכה ע"כ כמ"ד אנינות לילה מד"ס דהנה מ"ד דסובר אנינות לילה דרבנן סובר מפני אנינות טומאה נשרפה ויש להכריח דהלכה כמ"ד מפני טומאה דהנה בטה"ק באמת נתקשה א"כ עיקר חסר מן הכתוב מן מה שתירץ אהרן למשה ומעתה י"ל דבאמת מהא"ט חולק אידך מ"ד וסובר מפני אנינות נשרפה אמנם קו' טה"ק יש לישב דהנה בפסחים פליגי בדף ל"ד אי היסח הדעת פסול הגוף או פסול טומאה והנה אי פסול טומאה א"ש דשייך מפני טומאה נשרפה דע"י אנינות יש כאן הס"ד ונטמאה אבל אי פסול הגוף הוה ל"ש מפני הטומאה נשרפה יען דהס"ד דאז אין הפסול משום טומאה אלא משום הס"ד ומשום הס"ד עצמו ל"ש לומר דנשרפה דהרי משרע"ה אמר לאהרן שמא מפני צער הס"ד והשיב אפי' כאלה וכאלה ח"ו להקל בקדשי שמים אבל אי הס"ד עצמו אין פוסל שפיר י"ל דהס"ד ושוב נטמא באונס ע"י הס"ד ומיושב קו' הטה"ק דכיון דהי' אונן ואסור באכילה הס"ד ונטמא באונס אלא דאפ"ה יפה הקשה בטה"ק כיון דקאמרי רבנן לעיל שאהרן השיב ח"ו שאני מקיל בקדשי שמים ע"כ סובר הס"ד פה"ג לכן שייך לומר ח"ו להקל בקדשי שמים כיון דזה עצמו הוא הפסול אבל אי פסול טומאה ל"ש דח"ו להקל בקד"ש דבזה לא נפסל עדיין א"כ ל"ש לומר דהכונה שנטמא ע"י הס"ד ושפיר הקשה בטה"ק אמנם להלכה דהס"ד פסול טומאה כמש"כ במק"א א"כ שפיר י"ל ע"י טומאה נשרפה היינו ע"י שהס"ד נטמאה אח"כ באונס וא"כ לפי"ז שפיר הלכה מפני טומאה נשרפה דכל הטעם דסובר מפני אנינות היינו משום דלא רצה לפרש משום טומאה דקשיא לי' קו' טה"ק אבל להלכה דהס"ד פסול טומאה כקו' טה"ק שפיר י"ל דמפני טומאה נשרפה שאירע טומאה באונס ע"י הס"ד אבל אנינות לילה מד"ס ולכן פסק רבינו אנינות לילה מד"ס:

**והנה** בתוס' דף ק' ד"ה דאי ביום קו"ח ממעשר הוק' בלילה נמי נימא קו"ח דהא ר"י אית לי' אנינות לילה דאורייתא לדורות ובבה"ז תי' עפמש"כ רש"י לעיל דכאן מפני שכולן אוננין הותר אנינות לילה מגזה"כ הקשה דמאי סברא יש להקל בלילה מביום אמנם די"ב תי' היטב לחלק בין יום ולילה דביום הי' משה כהן דכל שמונת ימי המילואים שימש בכה"ג וא"כ משה דלא הי' אונן הי' יכול לאוכלו ולא שייך סברת רש"י דאין כאן כהן אבל בלילה דמשה כבר הי' זר ואין שם כהן שפיר י"ל כסברת רש"י שהותר להם לאוכלן באנינות:

**אמנם** ל"נ באופן אחר נאות מאוד דהנה אונן פטור מכל המצות ואפי' כשירצה לקיים העשה אין רשאי להחמיר על עצמו מפני כבוד המת ובקדשים דהוה מ"ע ואכלו אשר כופר בהן אסור לאכול באנינות מפני שמקיים העשה ואסור להחמיר על עצמו א"כ יש כאן איסור לאונן כמו בכל המצוות וחוץ מזה יש לאו דלא אכלתי באוני ממנו והנה בלילה דאין זמן קבורה א"כ הרשות לקיים העשה ורק נשאר איסור דלא אכלתי באוני וזה התירה תורה בקרבן שעה אבל ביום דיש איסור כשמקיים המצוה זה לא התירה תורה כלל ודו"ק ועטה"ק שתי' עפ"י שיטת רש"י יומא י"ד דיש איסור אכילת קדשים משום טירדה ובלילה ליכא טירדה התירה התורה אבל ביום יש עוד איסור טירדה לא הותר אבל מש"כ נראה יותר:

**והנה** תוס' הוק' לפירש"י אהא דיליף קו"ח ואזהרה מהן הקריבו דהכי אמר להם משה שמא עברתם והקרבתם אונן והקשה תוס' א"כ נשמע שוב דגם חילל דמשמע אי עברו שפיר הוה שרפי ותי' דשמא טעיתם שישרפו ואמנם רש"י שלא פי' כן נראה דאף אי שפיר עבדו שישרפו לא מוכח חילול דהנה בטה"ק ריש פירקין חקר למה צריך קרא בזר דמחלל עבודה תיפוק לי' כיון דמוזהר ועבר אמימרא דרחמנא לא מהני ותי' דצריך קרא לעכב בקדשים ול"א אעל"מ ולדעתי מתוס' זבחים דף קי"ד במחוסר זמן מוכח בקדשים שייך ג"כ אעל"מ וכן הוא באמת במנחות א"צ שנה לעכב וא"כ יקשה כקו' הטה"ק למה צריך קרא לחילול אולם נראה דבאמת יש לומר דפסול ומעכב ואפ"ה מרצה דהא יש פסולים דכשרים ואין מרצין כגון טומאה אי אמרינן טומאה דחוי' בציבור א"כ פסול ומרצה דציץ מרצה לכן צריך קו"ח הקרבן נפסל ואין נאכל ויצא לבית השריפה (וכהא"ג לקמן דף כ"ו בנתן את הניתנין למעלה למטה שנתכפרו בעלים והבשר פסול) וא"ל שם משום שנטמאה דז"א דאף אי לא נטמא כגון בשחט זר טהור ולא נטמא בשר אפ"ה למ"ד ט"ד אין הבשר נאכל כמש"כ תוס' יומא דף ז' (ודע דיש לחקור דמתוס' הנ"ל משמע רק יען דבלא"ה הי' לנו לומר דמחלל אלא בציבור אין מחלל משום דט"ד בציבור אבל עכ"פ אין הבשר נאכל לפי"ז היכא דכהנים טהורים ורק כ"ש טמאים (או ברוב ציבור טמאים דג"כ נעשה בטומאה א"כ לא נטמא הבשר א"כ כיון שלא נטמא הבשר שנשחט בסכין טהור אלא שהדם נתקבל בכ"ש טמא הי' לנו לומר דבשר נאכל ג"כ) ומעתה ניחא דהנה לעיל דף ד' פריך גם בשחט שלא לשמן לפסלו ופירש"י משום דלא נעשה זריקה כהלכתו אין מותר בלא זריקה וכתב בטה"ק שם דכונת רש"י לתרץ בזה קו' תוס' שהוק' הא לא שינה הכתוב לעכב וכ' דרש"י רצה לתרץ זה נהי דלא שינה הכתוב לעכב היינו דמרצה אבל עכ"פ לא ניתר באכילה בלא זריקה כהלכתו והבשר אסור יעו"ש וא"כ לפי"ז י"ל

דרש"י כאן לשיטתו דהכי אמר משה שמא עברתם על האזהרה להקריב אונן על כן צריך שריפה דנהי דאין מחלל ומרצה הבשר עכ"פ אין נאכל ופסול כמו בהקרבה בטומאה ולא נטמא הבשר דבציבור מרצה וצריך שריפה אבל לומר שאין מרצה לא נשמע מדברי משה ממה שצריך שריפה ולכן צריך קו"ח וזה נכון מאוד ובזה ניחא לישב קו' הנב"י הנ"ל וכאשר יבואר:

ב') **והנה** בנוב"י סוף מהד"ק דהגמ' שם מקשה והיכן מוזהר ומסיק מהן הקריבו וקסבר מפני אנינות נשרפה ובמס' זבחים דף ק"א אמרו למ"ד מפני אנינות נשרפה הי' להם לאוכלה לערב ומשני קסבר אנינות לילה מדברי תורה הרי דאי אמרינן דאונן מחלל אתי בקו"ח מבע"מ ע"כ לומר דחטאת אהרן נשרפה מפני אנינות ואז מוכח דאנינות לילה הוא מדאורייתא והרי רבינו כאן פסק אנינות דלילה מד"ס כן הקשה בנו הגדול והוא זצ"ל כתב דקו' עצומה היא וכתב לישב כי סוג' זו שבזבחים היא אחת מסוגיות הפוכות כי בדף ק' הסוג' להיפוך דקאמר בשלמא לרבנן היינו דכתיב היום אלא לר"נ מאי היום חובת היום אלא לרבנן מאי הן היום הכי קאמר הן הקריבו אני הקרבתי פירש"י ה"ק לי' דאמרת דילמא באנינות הקרבתיהו וכי הן בני שהם הדיוטות הקריבו הנה לפי זה הוא להיפך דמ"ד מפני אנינות נשרפה הן היום היינו לחלק בין קדשי חובת היום שהוא לדורות ובין קדשי שעה ולמ"ד מפני הטומאה נשרפה אבל לענין אנינות אין חילוק בין שעה לדורות רק החילוק בין יום ללילה א"כ הן היום הקריבו היינו וכי הן הקריבו א"כ מפורש שאסור להקריב אונן אבל למ"ד מפני אנינות לא נתפרש כלל בהך קרא שום דבר שאסור להקריב אונן רק איסור אכילה לאונן בק"ד וכבר הרגישו בזה בתוס' ולעיל גריס להיפך אלא מהן הקריבו וקסבר מפני הטומאה נשרפה עכ"ד:

**וראי'** נראה לדברי רבינו דתוס' דף י"ו ד"ה קסבר הוק' אמאי לא מתרץ דסובר לעולם מפני אנינות נשרפה אלא דסובר כתדבר"י דדריש מהן הקריבו רק דלא סבירא לי' דהוה לאו ולמה צריך לתרץ דסובר מפני הטומאה נשרפה ולהנ"ל ניחא דגם רי"ש סובר מפני טומאה נשרפה ודו"ק:

**והנה** בהאי אנינות לילה לענין קדשים יש לי חקירה דתלוי אי לילה אחר היום בקדשים דאז אנינות לילה דרבנן מב' טעמים חדא דיומא אחריתא הוא ועוד כיון דלילה שייך ליום שאחריו שהוא יום קבורה אין מח"ז לבו ביום ושרי מיד אבל אי לילה אחר היום שלפני' אנינות לילה מה"ת חדא דכיומא אריכתא וגם ל"ש אמח"ז לבו ביום דלמחר ביום שרי דיום המחרת יומא אחרינא כמש"כ בפ"ג מאימ"ז דהאי דאין מח"ז בלילה תליא אי לילה אחר היום שלפני' או ליום שלאחרי' ובזה ניחא קו' תוס' דבלילה ג"כ נעשה קו"ח די"ל

דבאמת יש איסור לקיים מ"ע כמו כל מצות אלא לענין זה אנינות לילה דרבנן דבעניני חולין יום אחר הלילה א"כ הלילה כיום המחרת ורק יש איסור דלא אכלתי באוני יען דבקדשים כיום שלפניו זה שפיר הותר בלילה:

**והנה** כבר כתבתי קו' נוב"י שהקשה כיון דפסק כמ"ד מפני אנינות נשרפה א"כ אנינות לילה מה"ת ולי יקשה עוד דמבואר בפסחים דף פ"ב דלמ"ד מפני אנינות נשרפה פסול דם יוצא לשריפה בלי ע"צ ומ"ד מפני טומאה נשרפה סובר דרק פסול הגוף אך פסול דם בעי עיבור צורה וא"כ רבינו דפסק בפ"ד מק"פ דבדם ובעלים תעובר צורתו ע"כ פסק כמ"ד מפני טומאה נשרפה ואיך פסק כאן כמ"ד מפני אנינות:

**וצ"ל** כמש"כ נוב"י לתרץ דרבינו אף דסובר קו"ח מאונן אפ"ה סובר שפיר כמ"ד מפני טומאה נשרפה וכסוג' המוחלפת בזבחים דף ק"א וא"כ ניחא גם הא אך ברש"י פסחים דף פ"ב משמע דלא כנוב"י אלא דלמ"ד מפני טומאה נשרפה אית לי' ג"כ הא דהן הקריבו אני הקרבתי דמותר להקריב אונן יעו"ש:

## הלכה י

**טובל ואוכל לערב**. הנה בפ"ו מק"פ מבואר שזה דוקא במת לאחר חצות אבל קודם חצות אנינות דוחה הפסח והנה טעמא דמילתא לא נתבאר למה במת קודם חצות אפקעי' אנינות מפסח אמאי לא נימא דעשה דפסח שיש בו כרת דוחה עשה דכשהוא שלום ולא כשהוא אונן וכבר עמד בטה"ק זבחים דף ק' להקשות כך אפירש"י שם ד"ה לאחותו דק"ח אפקעי אנינות מפסח ולא כ' משום דדוחה עשה דטומאה וא"ח לטמאות וא"כ אמאי לא דחי אנינות ונראה לישב כיון דאונן פטור מכל מצות שבתורה א"כ ליכא עליו עשה דפסח כלל ולכן אנינות אפקעי מפסח אבל אחר חצות שכבר חל עליו חיוב פסח דחי לעשה דאנינות והנה לכאורה יש להקשות לפמש"כ הנוב"י סי' כ"ח דאונן חייב במצות ספירת העומר דעד כאן ל"א דנדחו מפני אנינות אלא מצוה הנוהגת בשעת אנינות שאז נראה שביטול המצוה הוא מפני כבוד המת אבל מצוה שנמשך כמה ימים אחר קבורת המת זה לא נדחה מפני כבוד המת וא"כ כיון דאם לא יקריב ק"פ ביום יתבטל בלילה מאכילת ק"פ ואנינות לילה רק דרבנן א"כ הוא הפסד מצוה אחר שיעבור האנינות א"כ גם ביום מצוה עליו להביא ק"פ א"כ קשה אמאי ידחה למצות פסח לכן נראה דאדרבא באמת מהא"ט הוא דאמרינן במת אחר חצות דפסח דוחה אנינות כיון דחל חיוב פסח אין עשה דכשהוא שלם דוחה המצוה שחייב בלילה דמפסיד מצות אכילת פסח שלא בשעת אנינות לכן אונן חייב במצות פסח והא דמת ק"ח דאנינות דחי למצות ק"פ נראה דהיינו כיון דתורה אמרה כשהוא שלום מביא ולא כשהוא אונן ל"ש

דעשה דפסח ידחה דאנינות דהרי ע"ז עצמה כתבה תורה העשה שלא יביא קרבן דשלם בעינן והוא מתנאי הקרבן כמש"כ בצל"ח ספ"ג דפסחים כהא"ג לכן במת א"ח דכבר חל החיוב בשעה שהיה שלם קרינן בי' כשהוא שלם מביא חייב בהבאת ק"פ משום דעשה ע"כ איכא דבלילה הא ליכא אנינות ושפיר דחי עשה דכשהוא שלם:

**והנה** בטה"ק כ' לישב שיטת רש"י וז"ל משום דמאן לימא לן דמה שאמרה תורה כשהוא שלם הוא מביא ולא כשהוא אונן הוא איסור נפרד בפני עצמו דילמא היינו משום שראתה חכמת התורה שהקרבן אינו עושה פעולתו כ"ז שהוא אינו שלם וא"כ ליכא עשה דפסח כלל שאינו מקיים המצוה ול"ד לכה"ת כולה שעשה דוחה ל"ת או עשה חמורה דוחה עשה הקל מפני שהעשה האחרת הוא איסור נבדל בפ"ע והעשה שהוא רוצה לקיים הוא על מתכונתה כשהוא דוחה את הל"ת או את העשה משא"כ במת א"ח אין נצמח פחיתותן בפסח כלל והוא נידון כאלו שלם יעו"ש ולדעתי אף דלפירש"י אפשר לפרש כן בדעת רבינו א"א לומר דזה הטעם לחלק בין מת ק"ח לאחר חצות דהנה רבינו בפ"ו מק"פ כ' דעבר ושחט ק"ח וזרקו טובל ואוכל לערב ובלח"מ הקשה מנ"ל דהא לרבא רק מת אחר חצות טובל ואוכל אבל ק"ח אפשר אף דיעבד אינו אוכל ולכן נראה דלדעת רבינו מהא"ט הוא דל"ש עשה דפסח דחמורה שחייב כרת ידחה לעשה דכשהוא שלם כיון שנאנס יביא פסח שני כמש"כ רבינו שם להדיא דלא ישחוט לכתחילה רק ידחה לפ"ש והא דאיתא בפסחים דף נ"ט דעשה דפסח דהוא בכרת דוחה עשה דהשלמה היינו בשפשע ששכח ע"י פשיעתו להביא מקודם וא"כ א"י לעשות פסח שני והוה בכרת לכן דחי לעשה דהשלמה דאין לומר דכונה כפשטיה כיון שיש עכ"פ כרת בעשה דפסח חמורה דוחה דהא מהרש"א הקשה דרש"י פי' מחכ"פ כגון זב ומצורע ולא כ' יולדות ותי' דלחד מ"ד אשה בראשון פטורה מכה"ת אין עשה דידה דוחה עשה יקשה עכ"פ הוה עשה חמורה שיש בה כרת והעשה אלים ע"כ דס"ל לרש"י דרק אי איכא חיוב כרת אז הוה עשה חמורה לדחות עשה קלה (ועתוס' זבחים דף ק' ד"ה הא ובבה"ז ובצ"ק שכ' לחלק דהיכי דממילא מידחי פסח אז אין עשה דוחה עשה ולפי דבריו ניחא ג"כ שיטת רבינו דל"ש ע"ד עשה כיון דפסח ממילא מידחי ע"י אנינות לכן כאן שנאנס שנעשה אונן שנדחה לפ"ש אין כאן עשה דכרת לכן ל"ד עשה) וכל זה לכתחלה אבל בדיעבד ששכח אוכל ע"כ לערב כמו בכל אין עשה דוחה עשה דהוא רק לכתחלה אבל בדיעבד יצא כמו שהסביר הנוב"י סוף חלק א' דאמרינן איפכא מאי אולמי האי עשה מהאי עשה דנימא דלא יצא מכח מצוה הב"ע וא"כ לפי"ז הא דק"ח לא יביא היינו משום דל"ש עשה דוחה עשה דל"ה עשה חמורה דליכא כרת אבל אחר חצות שכבר חל עליו חיוב פסח

ועליו לקיימו ואם יפשע יהא מזיד ולא יכול להביא בפ"ש הוה עשה דכרת לכן דחי לעשה דאנינות:

**ובמש"כ** לעיל ניחא לישב מה שהקשה תוס' דמשמע דלר"ש שו"ז אף שכבר נעשה אונן משום דאנינות לילה דרבנן ויקשה והלא אנינות יום דאורייתא ואסור להביא קרבן כשהוא אונן וכי תימא דעשה דפסח דחי לעשה דאנינות דכשהוא שלם הוא מביא א"כ היכיא דייק מיני' אנינות לילה דרבנן אפי' הוא מה"ת עשה דפסח דחיא לה לפמש"כ לעיל ניחא דהא ל"ש עשה דפסח דחי לעשה דאנינות דהא דפטור הוא ממ"ע ובשלמא אי אנינות לילה דרבנן ממילא חייב ביום ג"כ כיון שמפסיד המצוה אחר שכלה האנינות כסברת הנוב"י אז עשה דחי שפיר לעשה דאנינות אבל אי אנינות לילה דאורייתא ובלילה ג"כ פטור מהעשה אז לא מצי עשה דפסח לדחות דאין חיוב עשה עליו כלל דאונן פטור מן המצות ודו"ק:

## הלכה יב

א') **טמא שרץ וכל כיוצא בזה משלחין קרבנותיהן**. והנה תוס' בגיטין ומנחות הקשה כיון דא"ר לבילה לסמיכה בילה מעכבת בו ותי' דילפינן מקרא דדריש בת"כ ומטהר מזובו ולא מנגעו ש"מ דטמא משלח קרבנו דבהבאת קרבן אייריא ובטו"א מגילה דף ח' הקשה דמכאן לא מוכח דהרי קרבן זיבה הוא מתורים או בני יונה וקרבן עוף א"צ סמיכה לכך אף שטמא מנגעו מביא קרבן ועוד הקשה דע"כ הא דדרשינן ולא מנגעו גבי זב וזבה לאו אקרבן קאי דבעודו מצורע א"א להביא קרבן דהא במ"ק דף ט"ו ילפינן מקרא וביום בואו יקריב בזמן שראוי לביאה ראוי להקרבה בזמן שא"ר לביאה א"ר להקרבה א"כ ש"מ דמצורע א"מ קרבן וע"כ האי מזובו ולא מנגעו לא לענין קרבן אייריא אלא נפ"מ שתהא טהור מטומאת מו"מ דזב כמו שפי' תוס' שם עכ"ד ול"נ דחדא מתורצת בחברתה כיון דזב שהוא מצורע אין מביא קרבן א"כ הא דדריש מזובו ולא מנגעו היינו ע"כ לומר דאייריא בהביא קרבן צרעתו וקמ"ל דימי צרעתו עולה לימי ספירת זיבה וא"כ יקשה איך משכחת שיביא קרבן צרעתו הא טמא אין משלח קרבנותיו והרי הוא טמא בטומאת זיבה אע"כ דבשאר טומאות מביא קרבן אף דאין יכול לסמוך אקרבן צרעתו שהוא בהמה מפני טומאת זיבה דעדיין מחכ"פ לזיבתו מוכח ע"כ דסמיכה אין מעכב בשאר טומאות ולכן טמא משלח שפיר קרבנותיו:

**אך** לכאורה א"א לפרושי הכי דא"כ עדיפא מיני' יקשה נהי דסמיכה אין מעכב וטמא משלח קרבנותיו הא מצורע צריך להכניס ידו אבהונות ויקשה למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה מהאי דרשא דמזובו ולא מצרעתו הא כיון דטמא טומאת זב א"י להכניס ידיו

בשלמא לאביי דסובר הואיל והותר לצרעתו הותר לקרבן בזבחים דף ל"ג ניחא די"ל ה"נ הותר לצרעתו הותר לזיבתו אבל לרבא דסובר ל"א הואיל ואישתרי קשיא ואולי י"ל מכאן הוכיח רבינו בפ"ג דפסק דביאה במקצת ל"ש ביאה אך לכאורה יש לדחות דהרי רבינו סובר במחכ"פ שנכנס אינו לוקה רק איסור עשה איכא וא"כ י"ל דעשה דטהרת מצורע דאלים דגדול השלום דחי עשה דמחכ"פ אך י"ל דאכתי מהא דדרשינן בנדה דף ל"ז מזובה ולא מנגעה ובדידה ל"ש עשה דגדול השלום דמצורעת מותרת בתשמיש המטה כדאיתא בכריתות דף ח' וע"כ משום דביאה במקצת ל"ש ביאה:

**והנה** בטו"א הקשה עוד אי ס"ד האי דרשא מזובו ולא מנגעו וכן מזובה ולא מנגעה לענין קרבן אייריא א"כ ל"ש תרי קראי דא"ל כדאמרינן בנדה דף ל"ז דחדא מחברי' לא אתיא דבכל חד איכא חומרא בטומאתו משא"כ באידך דלענין קרבן ל"ה זה פירכא דהא ט"מ דחמור שטעון הזאה אפ"ה מביא קרבן כדאיתא בפסחים הנה י"ל מזה ראי' לשיטת רבינו להלן דבט"מ אין משלח קרבנות וכן נראה דעת רש"י במ"ק שם דמפרש דפשוט מאדר"י יקרב חטאתו זה עשירית האיפה שלו אלמא שלא יכול להקריב קרבנותיו עד שיטהר מט"מ וה"ה מצרעתו א"כ ע"כ הא דפסחים ערל וכן יפרש רבינו וא"כ ראי' לשיטתו:

ב') **חוץ מן הפסח שאין שו"ז על ט"ש**. והנה כן כתב בפ"ו מק"פ והראב"ד שם השיג עליו דרבינו מחלק בין ט"י דשרץ לט"י דמת ובגמ' מדמי להדדי ובצל"ח ובשעה"מ הקשו כיון דפסק אשו"ז על ט"ש א"כ ציבור עבדי בטומאה כדאיתא זבחים דף כ"ב ורבינו בפ"ד מה' אלו פסק דציבור ט"ש לא עבדי בטומאה וכן קשה מפסחים דף פ' דאיתא ג"כ דציבור דט"ש עבדי בטומאה לרב דסובר אשו"ז על ט"ש ובצל"ח הקשה מדף ס"ט דט"ש ליתי' ביחיד ועבדי בטומאה ונראה כי הנה יש לדקדק בדף צ' קאמר דיליף אשו"ז מדרי"צ ואמאי לא יליף מדכ' לפי אכלו כקו' תוס' דף ס"ט ומה שתי' בתוס' כבר הקשו בש"א ה' יו"ט ונראה דתוס' הוק' למה לא אמר להם לטבול ותי' דבאמת כן השיב ויקשה היכן נרמז זה בתשובתו ונ"ל דהנה בדף ס"ט איתא כל דליתי' בציבור ליתי' ביחיד ואין חיוב לטבול א"כ א"ש קו' תוס' דהשיב להם פרשת פסח שני ודרשינן מינה איש נדחה ואין ציבור נדחין דכל שביחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה וכל דליתי' בציבור ליתי' ביחיד ואין חיוב לטבול ומיושב קו' מהרש"א בדף צ"ג דהא חייבין כרת ודו"ק:

**אך** לכאורה הא גמ' דחי סברא זו דאף דליתי' בציבור איתא ביחיד נ"ל שזה תליא בפלוגתא דפסחים דף ז' דרבנן סברי ל' יום קודם פסח שואלין ודורשין מדאמר בי"ד בניסן פ' פסח שני ורשב"ג סובר דמהא אין לילף דבעי ל' יום רק יליף דבעי י"ד יום מדאמר להו בר"ח שחיטת פסח וטו"א מגילה דף כ"ט הקשה מנ"ל י"ד דילמא רק עשרה

ימים דקאמר להו משכו וקחו בעשור ושחיטת פסח רק איידי ועוד במאי פליגי דרבנן לית להו דאיידי קאמר להו ונ"ל דבוודאי היכיא דליכא הכרח ל"א איידי רק כן הכונה דע"כ לומר דאיידי קאמר להו דסובר כמ"ד כל דליתי' בציבור ליתי ביחיד ואין חייבין לטבול א"כ הי' הכרח לומר להם כן זה הפרשה דמזה למדו גם הדין דאין חיוב לטבול אך רבנן לית להו איידי דסברי דאדרבא חייבים לטבול דל"א כל דליתי' בציבור ליתי' ביחיד וא"כ לא נצטרך לומר להו פ' פ"ש בע"פ אע"כ מוכח דשואלין ל' יום קודם והא דיקשה לרבנן קו' תוס' אמאי לא אמר להו באמת דיטבלו די"ל דסברי רבנן דגם בט"י דמת אשו"ז ויש חילוק בין ט"י דמת לט"י דשרץ א"כ ל"מ טבילה ולפי"ז י"ל רב דסובר בדף פ' ציבור עבדי בט"ש ע"כ משום דסובר דאין חיוב לטבול דליתי' ביחיד א"כ דיחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה וכיון דליתי' ביחיד וא"ח לטבול כסברת רשב"ג א"כ שפיר יליף מדרי"צ דאשו"מ דל"ק כקו' התוס' דיאמר להם לטבול דכך היתה התשובה באמת ללמדם דאין חיוב לטבול וא"צ לחלק בין ט"י דמת לטבול יום דשרץ אבל לדידן דקיימ"ל דאף דאיתי בציבור ליתי' ביחיד כרבנן דדרשי ל' יום קודם פסח שואלין וא"כ חייבין לטבול ואם לא יטבלו ולא יוכלון לעשות הפסח יהיו חייבין כרת וכמש"כ רבינו בפ"ה מק"פ א"כ אי אפשר לילף מדרי"צ דיקשה קו' תוס' דיאמר להם לטבול וע"כ כמש"כ רבינו דאף בט"י דמת אשו"ז וא"כ לא נוכל לילף באמת הא דאשו"ז מדרי"צ כקו' הראב"ד דלא דמי טבול יום דמת לט"י דשרץ רק ילפינן אשו"ז מלפי אכלו א"כ טמא ל"ל כקו' התוס' דע"כ אשו"ז דל"ש כתירוצם דקיימ"ל כרבי דרגל בפ"ע ומיושב השגת הראב"ד דלרב ליתי לי' באמת חילוק בין ט"י דמת ושפיר יליף מדרי"צ וניחא דרבינו לא כ' כלשון הגמ' אשו"ז רק כ' הר"ז טובל ואח"כ שוחטין וכבר עמד ע"ז הצל"ח (רק בה' ביאת מקדש כתב כן) לפמש"כ א"ש לאשמעינן דחייב לטבול דרבינו סובר אף דליתי' בציבור איתי' ביחיד רק רב דסובר א"ח לטבול נקט אשו"ז על ט"ש רק נדחה ולפי"ז א"ש דנהי דסובר אשו"ז על ט"ש אפ"ה ציבור לא עבדי בטומאה דהטעם איתא בזבחים יען דיחיד נדחה וזה שייך אי א"ח לטבול אבל אי מחויב לטבול באמת אין יחיד נדחה דהרי חייב לטבול ואי לאו יהא חייב כרת א"כ ציבור לא עבדי בטומאה (ועטה"ק זבחים כ"ב שהעיר בזה דנאמר בט"ש דיש לו תקנה לטבול אינו נדחה לפ"ש) ולפי"ז הא דאמרינן בגמ' דליתי' בציבור אפ"ה איתי' ביחיד וחייב לטבול היינו אף אי הוה אמרינן ציבור עבדי בטומאה יחיד חייב לטבול אבל אחר דמסיק באמת דאיתא ביחיד ממילא ע"כ גם איתי' בציבור דנדחו ולא עבדי בטומאה דל"ש כל שביחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה דהא יחיד אנ"ד דהא חייב לטבול ורק אי אמרינן כדס"ד מעיקרא ולפמש"כ סובר כן רשב"ג ורב דכל

דליתי' בציבור ליתי' ביחיד שייך לדרוש כל שביחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה וא"כ רבינו דס"ל דחייב לטבול א"כ גם בציבור לא עבדי בטומאה וכ"כ מזה בקונטרס על ט"כ הנדפס משמי בשבי"ד על יור"ד מאדאמוהגזג"ל:

ג') **אבל טמא מת אין מקריבין עליו קרבן כלל עד שיטהר**. וכ' הכ"מ שלמד כן מזבחים דף כ"ב דלזקני דרום בדיעבד מקריבין עליו ולר"ל אין מקריבין אף דיעבד אף בשאר קרבנות ודבריו תמוהים טובא דבזבחים קאי לזקני דרום דשו"ז על ט"ש א"כ לדידי' הא דאמרינן ערל וטמא משלחין חוץ מפסח ע"כ קאי אטומאת מת א"כ שאר קרבנות שולח אף ט"מ ורק בק"פ אמרינן דט"ש משלח אבל לא ט"מ א"כ ע"כ הא דלר"ל אין משלחין קרבנותיהן קאי אפסח אבל שאר קרבנות אף ט"מ משלח וכך פירש"י וזה היפוך דברי הכ"מ וגם מסברא יקשה דכמו בט"ש סובר דחלוק ק"פ משאר קרבנות ע"כ משום דבעינן בק"פ בשעת שחיטה בעי' ראוי לאכילה משא"כ בשאר קרבנות ל"ב ראוי לאכילה כן נמי בט"מ יש חילוק בין ק"פ לשאר קרבנות דק"פ דבעי ראוי לאכילה אין משלח ושאר קרבנות משלח:

**ונראה** לישב דהנה רבינו בפ"ד מה' אלו כ' דט"ש אין עושין בטומאה והקשה בס' קרבן חגיגה סי' כ"ז מזבחים מסוג' הנ"ל מוכח למ"ד אשו"ז ציבור עבדי בטומאה ורבינו הא סובר אין שו"ז על ט"ש ותי' דהך ט"ש לאו היינו פלוגתת עולא ורב רק קאי על ט"ש שטבל דבהא פליגי דלמ"ד שו"ז על ט"ש היינו בכבר טבל וא"כ לפי"ז פסק רבינו באמת כמ"ד שו"ז על ט"ש אחר שטבל לכן סובר דלא עבדי בטומאה יעו"ש דפח"ח ולפי"ז נתישבו דברי רבינו דהיינו דמפרש ג"כ כדברי הק"ח וא"כ הא דאמרינן ערל וטמא משלח חוץ מפסח קאי אט"ש קודם טבילה ואחר טבילה גם בפסח מהני הא במת אף שאר קרבנות אין מקריבין קודם שטבל ובק"פ מהני אף אחר שטבל וא"כ זהו דקאמר ר"ל מה במקום שנטמאו בעלים בשרץ משלחין קרבנותיהן והיינו בשאר קרבנות קודם טבילה ובק"פ אחר טבילה במקום שאין משלחין דהיינו שנטמאו במת דאז בשאר קרבנות אין משלחין קודם שטבל ובק"פ אין משתלח אף אחר שטבל כמש"כ בפ"ו מה' ק"פ א"כ אין דין שכהן אין מרצה והן הן דברי רבינו ומכאן סיוע לפירושו של הבעל קרבן חגיגה (ואולם למש"כ הכ"מ דבשאר קרבנות ג"כ אין כשר עד אחר הע"ש צריכין אנו לפרש דברי ר"ל דהכי קאמר מקום שאין משתלחין במת היינו אף אחר טבילה אין משלחין) והנה על קו"ח דר"ל מתרצי ז"ד סובר דמשתלחין הכונה דעתה מחדש לו דז"ד סברי לא לבד אחר טבילה שו"ז כמש"כ הק"ח אל' דסברי דמשלחין קרבנותיהן ושו"ז עליהן אפי' קודם טבילה וסברי כהך דפסחים דלמ"ד שו"ז על ט"ש אף בקודם טבילה:

**ועתה** אומר דמסוג' זו הוכחה לדברי רבינו וסיוע לפירוש הק"ח דלקמן דף כ"ג פריך לרמב"ח מהא דאין נושא אלא עון טומאה במאי עסקינן אי בט"ש הא לא אישתרי בציבור אלא בטומאת בעלים ומוכח דבעלים שולחין קרבנותיהן בט"מ וקשיא לרמב"ח ומשני לעולם בט"ש ושם טומאה בעולם אישתרי וסוג' תמוה כמו שהקשה בתוס' הא אי אשו"ז על ט"ש באמת אישתרי בציבור (וא"כ נוקי לעולם בט"ש וציץ מרצה בדיעבד ביחיד ובציבור אישתרי לכתחלה עצ"ק וטה"ק) ואי סובר שו"ז א"כ מאי קאמר דלא אישתרי בציבור הא בלא"ה א"צ ריצוי ציץ כלל כיון שאין נוגעין בבשר ובלילה כבר טהורים הם לאכילה ובטה"ק הקשה מאי משני שם טומאה בעולם הא למ"ד אשו"ז באמת הותרה בציבור ולהנ"ל א"ש הכל דהנה דרשא דעון טומאה הוא נושא הנה בוודאי קאי אף אקודם טבילה וא"כ אף אי אשו"ז על ט"ש אפ"ה אין נעשה בציבור בטומאה כשיטת רבינו וא"כ שפיר פריך אי לימא ט"ש הא לא אישתרי בציבור אבל אי שו"ז על ט"ש פשיטא דא"א לאוקמא דהא א"צ ריצוי ציץ ולכן רק פריך למ"ד אשו"ז דשייך ריצוי ציץ ביחיד אלא דא"א לאוקמא מטעם דלא אישתרי בציבור וע"כ בטומאה שנטמאו בעלים וע"ז משני לעולם בט"ש ושם טומאה הותר בעולם בט"מ ולא יקשה הא אי אשו"ז על ט"ש ציבור עבדי בטומאה דז"א דאף אי אשו"ז על ט"ש שקודם טבילה אפ"ה ציבור לא עבדי בטומאה וכמו שבארנו לעיל היטב:

**והנה** ע"ד הפילפול נראה לישב עוד דהנה יש להבין הא דאמרינן וטמא משלחין קרבנותיהן לא מצי עביד איהו לא משוי שליח לפמש"כ הראשונים בשחיטה הוה שליח דידן וצ"ל דבאמת יכול לעשות איהו דהיינו לעמוד חוץ לעזרה ולשחוט בסכין ארוכה וא"ל הא סכין כ"ש ואין עושין של עץ רק של מתכות ומטמא לסכין והדר מטמא לבשר ז"א דט"ש אין מטמא לסכין א"כ מצי עביד איהו לכן משוי שליח ולזריקה הא א"צ שליחות דשלוחי דשמיא נינהו והתינח בט"ש אבל בט"מ דל"מ לשחוט בסכין ארוכה דמטמא לסכין (עתוס' פסחים דף ע"ט ובדורש לציון שעמד על דבריהם דאפשר ע"י קתא ואמנם בתוס' יומא דף מ"ה מוכח דאף בקבע בית יד הוה חציצה) ולכן ע"כ צריך לומר דבאמת אשו"ז על ט"מ אף בשאר קרבנות ולמ"ד שו"ז על ט"מ בשביעי שלו ול"א דמטמא לסכין י"ל דסובר דל"ב סכין כ"ש דכשר בשל עץ ופשוטי כ"ע אין מקבלין טומאה ומדברי רבינו בפ"ד ממעה"ק נשמע דס"ל דסכין בעינן כ"ש א"כ לא מצי עביד איהו וא"י לשחוט בעצמו ולא מצי משוי שליח לכן א"י לשלוח קרבן דבשחיטה בעינן שליחות ולכן ט"מ אין משלחין קרבנותיהן ואין מקריבין עליהן וא"כ מש"כ רבינו עד שיטהר היינו אחר טבילה ודו"ק:

**והנה** בירושלמי פ"ז דפסחים איתא להדיא דקאמר ר"ל ג"כ אהא דזקני דרום מה לבעלים שכן ייפותה כוחן בשאר כל הטומאות בשנה משא"כ כהן הורע כחו בשאר טומאות בכל השנה וע"כ פי' כל הטומאות היינו ט"ש בכל השנה בשאר קרבנות כדברי הכ"מ ועיין ירושלמי פ"ק דחגיגה וז"ל ר"ח בעי קומי ר"ז מהו למשלח חגיגתו ע"י אחר א"ל נשמעיני מן הדא מוכי שחין וטמא פטורין מן הראי' וישלח חגיגתו ביד אחר א"ר יוסי זאת אומרת שאינו משלח חגיגתו ביד אחר ר' שמי בעי או חילוף וכ"י חזר ר' שמי ואמר מוכי שחין שעפ"י שאין ראויין לבוא יעוש"ה:

**שוב** ראיתי בקרית ספר להמבי"ט שכ' וז"ל נראה דהוה מדרבנן דמדאורייתא לא בעינן חזי לביאת מקדש אלא בחגיגה דתלוי' בביאה קפיד בה קרא אבל שאר קרבנות בעופות ובכור ומעשר דלא בעו סמיכה לא קפיד אביאה דהא מעשרות ותרומות כתיבי נמי בההוא קרא:

## פרק ג

### הלכה א

**נראה** לי בטעם הדבר עפ"י מש"כ רבינו בסוף ה' טומאת צרעת דברים נמרצים וז"ל לפיכך רשאי למי שרוצה לכוין אורחותיו להתרחק מישיבתן ומלדבר עמהן כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסכלותם וזה דרך ישיבת הלצים הרשעים בתחילה מרבין בדברי הבאי כענין שנאמר וקול כסיל ברוב דברים ומתוך כך באין לספר בגנות הצדיקים כענין שנאמר תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק ומתוך כך יהיה להן הרגל לדבר בנביאים ולתת דופי בדבריהם כענין שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי אלקים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו ומתוך כך באין לדבר באלקים וכופרין בעיקר כענין שנאמר ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על ד' אלקיהם והרי הוא אומר שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ מי גרם להם לשותו בשמים פיהם ולשונם שהלכה תחילה בארץ זו הוא שיחת הרשעים שגורמת להם ישיבת קרנות וישיבת כנסיות של עמי הארץ וישיבת בתי משתאות עם שותי שכר אבל שיחת כשרי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה לפיכך הקב"ה עוזר על ידן ומזכה אותן בה שנאמר אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו ויקשב ד' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ד' ולחושבי שמו ע"כ נשלח מחברות ב"א:

**אמנם** בספר החינוך כ' משרשי המצוה לפי שענין הטומאה ידוע לחכמים שיחליש כח הנפש השכלית ויערבב אותה ויפריד בינה והשכל עליוני השלם ותהי נפרדת עד אשר תטהר על כן במקום הקדוש והטהור אשר רוח אלקים שם א"כ להיות בו האיש המלוכלך

והענין הזה יש לדמותו לפלטרין של מלך שמרחיקין ממנו כל איש צרוע ונמאס בגופו אפי' במלבושיו וכמש"כ כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק:

## הלכה ב

א) **זה המחנה הוא מחנה שכינה וכו'**. עכ"מ שהוא למד כן מספרי ולכאורה יפלא למה בחר בדרשא דספרי ושבק לדרשא דגמ' בפסחים דף ס"ו יליף מבדד למצורע וממחניהם זב וט"מ ונראה לישב דהנה בצל"ח הקשה ר"י דדריש ממחניהם תן מחנה לזה דאכתי אם לא כתוב צרוע וכל זב מנ"ל דקרא דולא יטמאו עלי' קאי:

**והנה** על דברי רבינו דיליף מבנין אב יקשה הא על בנין אב אין לוקין כמו שאין לוקין על מה דיליף מקו"ח וא"כ הא דיליף ממצורע דכל אחד שחמור ממנו חמור משליח חבירו א"כ לא הי' לוקה על זה המחנה לכן נראה דבוודאי רבינו סובר דהלאו קאי על שניהם מדכתיב מחניהם תן מחנה לזה אלא דלא ידעינן מאן נינהו לזה צריך בנין אב דתן לכל אחד מחנה חמור דכל שחמור ממנו שלוחו חמור ממנו והבן:

**והנה** במשל"מ הביא דברי הרא"ם מנ"ל דמצורע חוץ לג' מחנות דילמא במחנה לוי' ותי' דיליף מד"כ מצורעים ומשל"מ הקשה מדברי קבלה אין ראי' והנה כבר השבנו ע"ז בפ"ו מבהב"ח דיש להוכיח כן מקרא דאת והב בסופה דדרשו בברכות דקאי אמצורעים אמנם במשל"מ העלה דמחניהם לשון רבים משמע ע"כ תן מחנה לזה ולזה רק הקשה דילמא זב במחנה ג' ומצורע במחנה לוי' ולי נראה כיון דדריש מבדד דאף מערי חומה משתלח כמש"כ רבינו להלן ונהי דרק בעשה אבל עכ"פ דוק מינה שגם סיפא דקרא לבדו היינו חוץ לירושלים דירושלים ג"כ מוקף חומה וזה ברור ובאו"ח תי' קו' משל"מ דא"כ למה נכתב שלא כסדר מצורע זב ואח"כ ט"מ אי זב חמור לכתוב זב קודם מן החמור אל הקל אע"כ מצורע חמור ולכן כתיב מצורע תחילה דאז מצורע הוה מן החמור אל הקל:

**ואמנם** תמה באור חדש לדעת רבינו דכל החמור ממנו שליחו חמור ממנו והקשה דילמא זב חמור ולפמש"כ א"ש כיון דבדד ממעט מוקף חומה א"כ ע"כ מצורע חמור דמשתלח חוץ לירושלים והבן:

**ובאו"ח** כתב עוד דרש"י פי' מחנה ג' ידעינן מחוץ למחנה מושבו משום דרצה לישב קו' המשל"מ דילמא זב חמור לזה פירש"י דמחוץ למחנה מושבו דכתיב במצורע מיותר דהא כתיב בדד ישב אלא להורות ליתן מחנה ג' ותמהני דהרי בדד ישב אינו מיותר כמש"כ רבינו דמזה יליף מצורע נשלח ממוקף חומה רק ע"כ כמש"כ מזה עצמו מוכח מחנה ג' דלא עדיף מעיר מוקף חומה:

ב) **לפיכך משלחין את המצורע חוץ לב' מחנות**. וכ"כ רבינו בפ"י מטמ"צ וכתב שם דמודיע לרבים שהוא טמא כדי שיפרשו ממנו ולכאורה יש להקשות דבגמ' דמ"ק איתא דתרתי נשמע מיני' דצריך להודיע צערו לרבים כדי שיתפללו עליו ואמאי לא הביא רבינו רק דרשא זו כדי שיפרשו ממנו ונראה דרבינו ס"ל כיון דאמרו בנדרים דיש לחוש דאיתרע לי' מזלא אם יפרסם חוליו ע"כ לא הביא זאת ובהא ניחא לי אחריתא דהנה איתא במס' שמחות פ"ו דכשהי' לאדם חולה הי' מקיף הר הבית ואומרים לבמה לך להקיף ואומר שיש לו חולה ואומרים השוכן בבית זה ירחם עליו וכן מי שנאבד לו אבידה הי' מקיף הר הבית ואומרים לו מי ששוכן בבית זה יתן בלב מי שמצאה ויחזיר לך וכך מי שהוא אבל או מנודה אומרים לו ד' ינחמך ורבינו בפ"ז מה' בהב"ח הביא הך דאבל ומנודה אבל הך דחולה ונאבד לו אבידה לא הביא ובשו"ת חיים שאל סי' כ"ה הקשה אמאי השמיטו רבינו לפמש"כ ניחא כיון דרבינו לא הביא הך דיודיע צערו לרבים לכן לא הביא נמי דין זה דהא תליא בהא פן איתרע מזלא:

**והנה** רבינו בפ"ח מביהב"ח כ' דמ"ע לשמור המקדש הוא רק בלילה ובספר דרך הקודש כ' דמקרא דכ' על חומותיך הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה משמע דצריך לשמור בין ביום בין בלילה כיון דדרך לשמור העיר בין ביום בין בלילה ממילא צריך גם המקדש לשמור גם ביום ולהנ"ל יש לישב דבוודאי על העיר צריך שמירה גם ביום כיון דיש אנשים שאסורים לבוא אל העיר כמו מצורע לכן הדרך לשמור גם ביום אבל במקדש ובהר הבית דביום הא שכיחי שם כהנים ולויים א"צ לשמור ביום שלא יכנס טמא וערל או שתויי יין לדעת רבינו לעיל בפ"א רק בלילה אי ל"ה שומרים הי' יכולין ליכנס אף מי שאין רשאי ליכנס לכן רק בלילה צריך שמירה ואף דרבינו כ' בה' ביהב"ח ששמירה הוא רק מפני כבוד הפלטרין הנה להאי טעמא בוודאי א"צ שמירה ביום:

## הלכה ג

**עמשל"מ** שתמה שרמב"ם לא הביא דין דבע"ק ועפ"ח מבהב"ח שהביא המשנה דתמיד מוכח דבע"ק אסור בהר הבית ועיין תוס' מו"ק דף ט"ו ד"ה ובועלי נדות ועיין בהג' רש"ש שם:

## הלכה ח

**הטמא המשולח**. עכ"מ שהקשה למה פסק דלא כר"ח ותי' דר"ח לא שמיע לי' הברייתא מדלא אמר הלכה כר"י ובצל"ח דחה דבריו ותי' יען דר"ל דדריש פסח הבא בטומאה אין משתלחין מקרא דוישלחו ע"כ סובר כר"י לכן הלכה כר"י ואמנם הקשה א"כ דפסק כר"י א"כ ע"כ וישלחו מן המחנה לדרשא דר"א בשעה שאין ט"מ משתלח אין שאר טמאים

משתלחים וא"כ למה בפ"ד מה' אלו פסק רבינו דשאר טמאים שנכנסו חייבין כרת על הביאה וכן הקשה בשעה"מ:

**ונראה** לישב דהנה באו"ח ובשעה"מ תמהו דגמ' קאמר יאמר ט"מ ואל יאמר זב ומצורע הא אין מזהירין מן הדין ובאוהל דוד תי' דר"ש סובר באמת בסנהדרין מזהירין מן הדין ואמנם הקשה עדיין דפריך גמ' לר"י שפיר קאמר ר"ש ומסיק בדר"א יקשה לר"י אין מזהירין מן הדין א"כ לא יכול לסבור כר"ש ואמנם נראה דהנה במכות דף ט"ו פליגי ר"ל וריו"ו בפלוגתא דקיימו וביטלו ובנוביי"ת צ"א העלה דתליא זה אי לאו שאין בו מעשה לוקין ולרי"ו דידי' במכות שם דסובר לאו שאין בו מעשה לוקין סובר ביטלו ולא ביטלו והנה מבואר שם בתוס' דלר"ל דביטלו ולא ביטלו וסובר דלאו שקדמו עשה ג"כ אין לוקין גם על לאו דלא יטמאו מחניהם אין לוקין דקדמו עשה דכתיב וישלחו מן המחנה ומעתה לפי"ז כיון דבלא"ה אין לוקין א"כ שפיר קשה לא יאמר זב דל"ש אין מזהירין מן הדין כיון דבלא"ה אין לוקין אך לכאורה קשה ע"ז א"כ איך קאמר בגמ' ברייתא דקתני מצורע שנכנס לירושלים לוקה כרי"ו הא לר"י ג"כ לא לקי לק"מ דגמ' קאמר רק לאפוקי דר"ש דלר"ש הוה ניתק לעשה דהיינו כפי' התוס' שנתקו מלאו וליכא לאו כלל ולר"י ל"ה ניתק לעשה דהיינו דלא נתקו מלאו ושייך בו הלאו אלא דלא לקי משום שקדמו עשה וממילא דלמ"ד קיימו ולא קיימו וכן הלכה דלקי שתים וא"כ רק הכונה דאתיא כר"י לאפוקי מדר"ש דלא נתקו לעשה אבל לא כר"י ממש דלדידי' לא לקי מטעם קדמו עשה אבל הברייתא יסבור קיימו ולא קיימו ושפיר חייב וא"כ ל"ש יאמר ט"מ ואל יאמר זב ומצורע כיון דאין מזהירין מן הדין וא"כ לפי"ז א"ש דברי רבינו דהנה הצל"ח הקשה מאי קאמר יאמר ט"מ ואל יאמר זב ומצורע הא אי לא כתיב זב ומצורע א"כ לא ידעינן הלאו דולא יטמאו על מי קאי וא"כ צריך לכתוב זב ומצורע לכן פי' דהקו' להיפוך למה צריך קרא דבדד ישב כיון דיש כבר דרשא דזב ומצורע והנה ע"ז קשה כנ"ל דצריך בדד דאי לאו בדד ישב הוה אין מזהירין מן הדין ולכך צריך בדד דאז בעשה שפיר מזהירין מן הדין כידוע וכן בט"מ וזב ג"כ אחרי שכבר כתיב בדד ילפינן בבנין אב דכל החמור ממנו שלוחו חמור כדאיתא בספרי וכמש"כ רבינו לעיל שוב מזהירין מן הדין וא"כ צריך בדד ומאי פריך וע"כ כמש"כ דלר"י הוה לאו שקדמו עשה ובלא"ה אין לוקה:

**אבל** לדידן דלוקה על לאו דולא יטמאו א"כ צריך קרא בבדד דאז מזהירין מן הדין כיון דיש עשה ובנין אב וא"כ אף דכתיב בדד צריך לכתוב כל צרוע וכל זב דאל"ה לא ידעינן על מאי קאי וכן אי לאו בדד לא הוה לקי כיון דליכא לא עשה ולא בנין אב אין מזהירין מן הדין א"כ לדידן לא אייתר קרא דכל צרוע ולא קרא דבדד וא"כ לעולם דלא כר"ם

ואפ"ה א"ש דמצורע ל"ה ניתק ולכן פסק רבינו דלוקה ואפ"ה פסק דלא כר"א דלדידן דלאו שקדמו עשה לוקין צריכי תרי קראי כאמור וא"צ לאוקים כדר"ח:

**וא"ש** ג"כ קו' הכ"מ למה פסק כר"י הא ר"ח הכריע כר"ש דלפמש"כ ר"ש ע"כ לטעמי' דמזמה"ד וא"כ אי לאו בדד הי' לוקה ורק דכתיב בדד ואיכא עשה סובר דניתוק מלאו רק לעשה אבל לדידן דאין מזמה"ד אין לנו לומר שניתקו מלאו אלא דבדד בא לומר ליתן מחנה ג' דאי לאו בדד ל"ה ידעינן מחנות כיון דצריך לכתוב זב ומצורע דאמזמ"ה לכך ע"כ לית הלכתא כר"ח ולא כר"ש ודו"ק:

**ולא יבוא אל תוך המחנה זה מחנה לוי'**. ובצל"ח תמה שהוא נגד מסקנת הגמ' דמסיק דויצא אל מחוץ למחנה זה מחנה לוי' ותי' דכל עיקר הוכחת הגמ' דאיפוך יען דקשיא לי' אכתי לא עיילתי' אפקותי' וזה רק קשיא יען דגמ' סובר דלא נדע עוד כלל ב"ק אפי' באיסור עשה אבל רבינו דיליף מבנין אב ממצורע שזב אסור במחנה אחת יותר ממת ושרץ וא"כ ה"ה בע"ק עכ"פ ידעינן כבר שבאיסור הוא שוב לא קשיא אכתי לא אפיקתי' אעיילתי' כיון שעכ"פ אסור בעשה שייך אפקותי' אבל שוב א"ל להיפוך ודרשינן ויצא מחוץ למחנה זהו מחנה שכינה יעו"ש דפח"ח ול"נ בדרך פשוט דקשיא לי' לכאורה דגמ' פריך אכתי לא עיילתי' ואח"כ פריך ל"א אכתי לא אפיקתי' ופי' בצל"ח דממנ"פ פריך אי נטמא בחוץ א"כ מ"ק ויצא ואי בנטמא בפנים מאי קאמר ולא יבוא דע"כ בצאתו ממחנה שכינה מוכרח לעבור תוך מחנה לוי' ולכן הקשה אכתי לא אפקתיו ממחנה לוי' אעילתי' אתה מזהירו שלא יעול שמה:

**וא"כ** קשה לי הא מחילות לא נתקדשו כדאמר ר"ו לעיל א"כ שייך שפיר לא יבוא אל המחנה רק יצא דרך מחילות וצ"ע וע"כ לומר דגמ' קאי למ"ד מחילות נתקדשו דהוא פלוגתא כמו שבארנו בפ"ו מבהב"ח (עיין ירושלמי פ"ז דפסחים לחד מ"ד מחילות נתקדשו כמש"כ הראב"ד בפירושו לתמיד) וא"כ לדידן דלא נתקדשו מדרש קרא שפיר בנטמא בפנים שצריך לצאת מן מחנה שכינה ואל יבוא אל מחנה לוי' אלא יצא דרך מחילות לחוץ להר הבית (דבפתוחות להר הבית לא מצי איירי כיון דבפתוחות גם לעזרה גם בכהא"ג הא יש למחילות דין הר הבית כמו שבארנו בה' ביהב"ח מטעם דפתוחות לקודש או מטעם דכיון דפתוח להר הבית קדושת הר הבית יש לו) לכן רק משכחת במחילות היוצאות חוץ להר הבית דכהא"ג חול גמור הוא כמש"כ בשעה"מ בה' בהב"ח:

**והדבר** מוכרח דא"א לפרש דיוצא מן המחנה היינו לוי' כפירש"י דקשה א"כ פשיטא שלא יכנס למחנה שכינה ונדחקו דאי לא הוה כתיב רק מחנה אחת ע"כ הוה מוקי לה למחנה שכינה ול"נ לישב לפמש"כ הצל"ח דלר"א דדריש כ"ז שאין משתלח ט"מ

גם זב אין משתלח משום דסובר כרי"צ בר אבדימי דדריש ב"ק מקרא זה דאל יבוא אל המחנה ולפי"ז י"ל דרי"צ סובר ג"כ כר"א ולר"א שפיר מסתבר לומר דהו"א דיצא ממחנה לויה ויהא רשאי ליכנס למחנה שכינה דכיון דסובר דאין זב משתלח רק בשעה שט"מ משתלח אבל בשעה שזה אין משתלח גם זב אין משתלח והיינו איסור כרת אבל איסור יש ופירש"י דלא נתמעט רק מכרת אבל בצל"ח פסחים דף ע"ט כ' טעמא דר"א דרק שייך לדרוש בשעה שאין ט"מ משתלח היינו אמחנה שכינה אבל אמחנה לוי' ל"ש לדרוש כן דלא משתלח לעולם וא"כ נשאר זב ומצורע באיסור כניסה דמחנה לוי' דלא הותר ומעתה בשעה שציבור עושין בטומאה א"כ איכא סברא דחייב לצאת ממחנה לוי' דלא הותר אבל רשאי ליכנס למחנה שכינה שהותרה למת הותר לזב ומצורע לזה אמר קרא דאל יבוא למחנה שכינה שבאמת אף שכבר הוא במחנה לוי' אפ"ה אסור הוא במחנה שכינה דגם במחנה אתי קרא לגלות דלא נאמר כצל"ח דכיון דנתמעט מכרת אז אף איסור ליכא במחנה שכינה לזה קמ"ל קרא במחנה שכינה גופי' יש איסור עכ"פ אף דכרת ליכא וא"כ לדידן דלא קיימ"ל כר"א אלא דחייבין כרת בשאר טמאים א"כ ל"ש כלל לומר דיצא אל מחוץ ואל יבוא היינו למחנה שכינה דאי ממחנה לוי' צריך לצאת א"כ פשיטא דאסור ליכנס למחנה שכינה וא"כ ע"כ צריך לפרש ויצא מחוץ למחנה אמחנה שכינה ואל יבוא למחנה לוי' והא דיקשה אכתי לא אפיקתי אעילתי לזה שפיר י"ל דיצא דרך מחילות כיון דלדידן מחילות לא נתקדשו ודו"ק:

ג') **עוד** נראה לישב טעמו של רבינו דנקט ולא יבוא אל המחנה זה מחנה שכינה ע"ד שכתבתי לעיל דקשה לפי מסקנת הגמ' בולא יבוא אל המחנה היינו מחנה שכינה יקשה ל"ל קרא כיון דיצא ממחנה לוי' כש"כ ממחנה שכינה ונראה ליישב דבזבחים דף ל"ג מסיק לעולא במצורע שראה קרי בע"פ כיון שהותר לצרעתו הותר לקריו והוק' תוס' א"כ ל"ל לטעם דעשה דכרת דוחה הא אמרינן כיון דהותר צרעתו הותר קריו ותי' דבמחנה לוי' לא שייך הותר כיון דמחוסר כפורים אינו אסור במחנה לוי' ועדיין צריך תבלין עכ"פ כיון דמחנה שכינה הותר כש"כ מחנה לוי' ואמנם י"ל מחנה שכינה ג"כ לא הותר רק ביאה במקצת ולא כולו אך תוס' יבמות הוק' באמת למה לא הותר כולו (ומה שתי' דומיא דבא בקצרה לדעתי אין דומה לשם גם דרך הקצרה לא הותר לגמרי) ועוד קשה לי הא בפסחים דף צ"ה דריש כל שאין אתה קורא אל מחוץ למחנה תשלחום אין אני קורא וישלחו מן המחנה דהיינו מהיכל א"כ אף היכל הותר א"כ כש"כ במצורע זה שהותר ביאת עזרה במקצת יש להתיר כולו ונראה דא"ש כיון דבבע"ק יש קרא אל מחוץ למחנה תשלחום למעט מחנה לוי' וא"כ ל"ל קרא דאל יבוא למעט מחנה שכינה לכן י"ל דקרא

אתי לאשמעינן כהא"ג במצורע שהותר ביאתו לעזרה במקצת א"כ מסברא דהותר כולו וא"כ הו"א נהי דאתה משלחו ממחנה לוי' דלא הותר (במצורע שנעשה בע"ק במחנה לוי' ואף בע"פ משכחת דנהי בברייתא קתני דדוחה עשה דכרת עשה היינו בכבר טבל דאי לא טבל אין דוחה דהוה עשה ול"ת כמש"כ תוס' ואף לפירש"י בט"י דזב כזב דמי וא"כ ע"כ עשה דכרת דוחה עול"ת בכ"ז רק בכבר טבל אבל לא טבל אין דוחה כיון דהוה בע"ק א"כ אשו"ז עליו קודם שטבל ואין כאן חיוב כרת כלל כדמוכח מפסחים דף ס"ט וליכא עשה דכרת כלל וא"כ משכחת שפיר שיהא אסור במחנה לוי') ואפ"ה ביאה במקצת בעזרה הותר כיון שהוא מצורע ושוב ס"ד שהותר לגמרי לכן צריך קרא אל יבוא אל תוך המחנה מחנה שכינה והיינו דקאמר תוך המחנה אל תוך העזרה ביאת כולו דלא הותר כולו ומיושב קו' תוס' דיבמות דלכן לא הותר כולו דקרא דאל יבוא אל תוך המחנה ע"כ לאסור בא ביאת כולו ודו"ק (חוץ מדרכינו י"ל קו' הנ"ל מפסחים לפמש"כ תוס' בפסחים דבהיכל איכא עכ"פ איסור עשה לפי"ז י"ל גם אי נימא דממילא הותר ביאת כולו היינו האיסור כרת אבל איסור עשה איכא ובזה ניחא גם קו' תוס' זבחים הנ"ל דלפירש"י דט"י דזב כזב מה"ת אסור א"כ מאי קאמר עשה דכרת דוחה עשה הא הוה עשה ול"ת להנ"ל י"ל כיון דבפסחים דף ס"ז קאמר ויצא אל מחוץ למחנה זה מחנה שכינה ואל יבוא זה מחנה לוי' כגי' רבינו א"כ הוקש להדדי וכיון דביאה במקצת הותר כדמסיק עולא לבסוף א"כ אין אני קורא ויצא אל מחוץ למחנה לכן אף במחנה לוי' ליכא לאו דאל יבוא אל המחנה וליכא רק עשה דעשה נשאר עכ"פ ולזה קאמר דעשה דפסח דכרת דוחה עשה אך לכאורה מירושלמי סוף עירובין איכא למשמע דבביאת כולו איכא כרת רק שיש לדחות דסובר כמ"ד ביאה במקצת ל"ש ביאה להאי מ"ד בוודאי בביאת כולו איכא כרת דלדידי לא הותר כלל דה"א ל"ה ביאה כלל) והנה לפי"ז התינח לעולא דביאה במקצת שמה ביאה שייך לדרוש כן אבל רבינו דס"ל דלא שמה ביאה א"כ ל"ש לדרוש ויצא אל מחוץ היינו מחנה לוי' ואל יבוא היינו מחנה שכינה דיקשה כש"כ דאסור במחנה שכינה ול"ש לומר במצורע דהותר ביאה במקצת הו"א דהותר כולו כיון דל"ש ביאה לא הותר כלל וע"כ לדרוש כדמעיקרא ויצא אל מחוץ מחנה שכינה ואל יבוא אל המחנה זה מחנה לוי' ואי דיקשה אכתי לא אפיקתי' אעילתי לזה שפיר י"ל ג"כ ע"ד שכ' לעיל כיון דלדידן מחילות לא נתקדשו הו"א דיצא דוקא דרך מחילות ודו"ק:

ד')

**ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה שכינה וכו'**. והקשה בכ"מ דבגמ' פריך ע"ז אכתי לא אעיילתי' אפיקתי' ומשני איפוך וא"כ יקשה איך כ' רבינו נגד מסקנת הגמ' רק כס"ד

דגמ' וי"ל דלכאורה יש להקשות דילמא לכן כתיב תחילה ויצא אל המחנה כדי שיהא לאו שקדמו עשה דלא לילקי אך ז"א דממנ"פ למאן איירינן אי לרבה במכות דף ט"ו דס"ל דביאמ"ק לאו שקדמו עשה היינו כל שכתוב קודם הוה קדמו עשה הא הוא סובר אף קדמו עשה חייב ואי כר"פ דמסיק לאו שקדמו עשה אין לוקין הא לדידי' ביאמ"ק בטומאה אינו ניתק לעשה כלל כיון דא"א לקיים אח"כ דהיינו דלא בא לתקן מה שעשה ועבר ונכנס בטומאה כמבואר בריטב"א אך אכתי תיקשי דהא ניחא לפמש"כ הצל"ח לפרש הא דקאמר אכתי לא אעיילתי' דממנ"פ פריך אי בעומד בחוץ א"כ לא אעיילתי' אפיקתי' שעדיין לא נכנס מדבר איציאתו ואי בנטמא בפנים אכתי לא אפיקתי' עיילתי' א"כ בעומד בחוץ אין ניתקן האיסור ולוקין ואמאי כתבו תחילה אבל לפירש"י שעומד בפנים ורק פריך אכתי לא עיילתי' למחנה לוי' שיצא ממחנה שכינה ועומד במחנה לוי' ואתה מדבר איציאתו א"כ בנטמא בפנים שפיר הוה קדמו עשה וניתקן האיסור כמש"כ בריטב"א א"כ מ"פ אכתי לא אעיילתי' אפיקתי' דילמא לכן נכתב ויצא כדי שיהא לאו שקדמו עשה דאין לוקין אך לק"מ דבוודאי אי קאי הכל אמחנה אחת שייך דקדמו עשה אבל אי קאי אמחנה שכינה והלאו אמחנה לוי' ל"ש קדמו עשה ובהא ניחא דכדפריך ואימא תרווייהו למחנה שכינה אמאי לא הקשה אכתי לא אעיילתי' אפיקתי' דלדברי הצל"ח אף בעומד בחוץ מצי להקשות אכתי לא אעיילתי' אפיקתי' משום די"ל דנקט שיהא לאו שקדמו עשה ובנטמא בפנים:

**אך** אכתי קשה לפי דעת הר"ת בזבחים דף ל"ג וכ"כ המפרש בריש תמיד בנטמא בפנים לא גזרו לצאת לבעל קרי ממחנה לוי' א"כ דילמא הכי מתפרש הקרא ויצא אל מחוץ למחנה ממחנה שכינה יצא אף שנטמא בפנים אבל ממחנה לוי' לא יצא אבל אם נטמא בחוץ לא יבוא למחנה לוי' ובשלמא לדעת הצל"ח דמפרש בעומד בחוץ ע"ז הוא דפריך אכתי לא אעיילתי' אפיקתי' א"ש אבל כבר הוכחתי דעיקר כפירש"י דפריך מנטמא בפנים א"כ יקשה הך ולכן נראה דבאמת היינו טעמא דרבינו דהוכיח דקרא דאמר ויצא ממחנה שכינה אבל לא ממחנה לוי' כיון שנטמא בבע"ק בפנים לא הצריכה תורה לצאת ולכן כיון דחזינן דתורה לא הצריכתו לצאת כשנטמא בפנים במחנה לוי' לכן גם מדרבנן לא גזרו בשנטמא בפנים וכשיטת ר"ת:

**ובזה** יש לישב קו' המשל"מ דרבינו לא הביא דבע"ק משתלח חוץ מב' מחנות ולפמש"כ ניחא דרבינו ס"ל בנטמא בע"ק בפנים באמת אין משתלח דלא כרי"ו וכדס"ד מתחילה ויצא אל מחוץ למחנה קאי אמחנה שכינה ורק מדרבנן אסור ולכך תנן בא וישב לו אצל אחיו הכהנים:

ה') **מצורע שנכנס לירושלים לוקה וכו'**. ובכ"מ הקשה דפסק דלא כר"ח עוד קשה לי דהנה במכות דף ט"ו איתא אמר ריי"ו לאו שקדמו עשה לוקין וכ' הפנ"י דאתי לאפוקי דר"ח דזהו קדמו עשה ולא הוה ניתק לעשה ולקי ור"ח סובר קדמו עשה ג"כ ניתק הוה (והיינו כר"ל) והנה רש"י פי' אליבא דר"ח מצורע הוה ניתק דעשה מיותר דאי לאטעוני עשה ול"ת כבר כ' וישלחו מן המחנה וכונת רש"י דביבמות מסקינן בא למקדש טמא ל"ה קדמו משום דכתבו רחמנא לעשה ול"ש וא"כ במצורע ל"צ לעשה ע"כ לנתוקי וא"כ לפי"ז הא רבינו בפ"א מנערה ס"ל כמ"ד קדמו עשה אין לוקין דלא כריי"ו א"כ ע"כ הא דביאמ"ק בטומאה לקי משום דקרא אתי לעשה ול"ת אבל במצורע עשה יתירה לא לקי אקדמו עשה דלנתוקי לאווי אתי אף שנכתב בפירוש וא"כ כיון דלא פסק כריי"ו אמאי לא פסק כר"ח וא"ל משום דבעי קרא לדרוש מחנה לזו ומחנה לזו ז"א דהא רבינו הביא דרשא דמחנה לזו מקראי אחרינא ועוד יקשה דילמא ר"י דחולק אר"ח היינו לשיטתו בסוף חולין דשלח מעיקרא משמע דקדמו עשה לוקין א"כ לכן מוקי קרא למילתא אחריתא אבל לרבינו דפסק קדמו עשה אין לוקין הו"ל לפסוק כר"ח וכר"ש ובשלמא הא דחייב אביאת מקדש ולקי אף דקדמו עשה י"ל כמש"כ להלן בשם הרז"ה ביש כרת לוקה אף שקדמו עשה אבל כאן דרק לאו בעלמא הא קדמו עשה אין לוקין לכן נראה לפמש"כ לעיל שטעמו של רבינו דס"ל קדמו עשה אין לוקין אף דהלכה כריי"ו דסובר קיימו ולא קיימו דהיכא דשייך לומר אעל"מ כרבא דנתבטל מעשיו אף שקדמו עשה הוה ג"כ נותק והיינו היכא דניתקן האיסור (ועמש"כ לעיל) וא"כ לפי"ז באמת פסק כריי"ו רק באונס דשייך אי על"מ שפיר הוה ניתק אף שקדמו עשה אבל במצורע שנכנס חוץ למחיצתו דל"ש אי עביד ל"מ דלא ניתקן האיסור א"כ ניחא קו' הכ"מ דכאן ל"ש אעל"מ כיון דלא מותקן איסור זה שנכנס חוץ למחיצתו ואעל"מ ול"ש שיתבטל מעשיו דכבר עבר מה שעבר ולכך קדמו עשה ל"ה ניתק וא"כ הלכה כריי"ו נגד ר"ח לכך לא פסק כר"ח (והנה רבינו בדין י' כ' ולא יטמאו מחניהם קאי אמחנה שכינה וכ"מ הקשה דקאי אשאר מחנות ולפמש"כ הפנ"י במכות ראי' לפירושו של רבינו דקאי רק אמחנה שכינה) והבן:

**אמנם** הנראה לענ"ד די"ל דרבינו שפיר פסק כר"ח דהא כ' אם נכנס למוקפת חומה אף שאין רשאי שנאמר בדד ישב אין לוקה והוא דבר חדש ובצל"ח רצה לבאר דבדד ישב קאי אמוקפת חומה ונכנס לירושלים סובר ר"ח דלא לקי דניתק לעשה מחוץ למחנה מושבו אולם בדברי ר"ש לא נזכר רק בדד ישב לכן נראה שרבינו מפרש כתוס' האי ניתק לעשה שנתקו מלאו לחיוב עשה בלבד כמו בחולין דף פ"א גבי מחו"ז א"כ י"ל דגם רבינו מפרש דר"ח קאי אמוקפת חומה וניתקו לעשה מפרש כתוס' דרק ניתקו לאיסור עשה

וכדמפרש רבינו גם הך דחולין גבי מח"ז שניתקו לעשה דלא יהא בו אלא עשה וכמש"כ בפ"ג מאימ"ז:

**מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו לוקה.** עכ"מ שהקשה למה לא פסק כר"ח וראיתי באוה"ד שבועות דף ד' שתי' דהא טעמא דר"ח דפוטר מצורע שנכנס לפנים דהכתוב נתקו לעשה דכתיב מחוץ למחנה מושבו ופירש"י דלעשה א"צ דכ"כ בדד ישב והי' קשה לרבינו דהא אכתי איצטריך להא דאיתא בת"כ הביאו תויו"ט פ"ק דכלים מחוץ למחנה מושבו מכאן אמרו הטמא יושב תחת האילן וטהור עובר טמא וכתב הק"א שנלמד מדכתיב מושבו והלא כבר כתיב בדד ישב ונראה דבאמת ר"ש בפסחים דמפיק האי קרא שיהי' ניתק לעשה פליג על הך מתניתין אבל רבינו פסק כהך ת"כ דתנן בברייתא בעדיות כוותי' מ"ח ס' עמד וכו' מכלל דאי לא עמד לא נטמא הטהור משום הכי פסק דלא כר"ח יעו"ש:

ו') **שם** הקשה בשעה"מ ובצל"ח דלקמן בפ"ד מה' אלו פסק כת"ק דר"א דס"ל בשעה שט"מ משתלחין אין זב משתלח וקשיא מכאן:

**ונראה** ליישב דהנה בצל"ח הקשה דדרשת ר"א דחוק מאוד לילף היקש שפטור מכרת ולאיסור לא נדרש היקשא והעלה הוא דהאיסור משום שאר המחנות דלא הותר ולפי"ז י"ל דה"ט דרבנן דר"א דלא דרשי כוותי' דקשיא להו כנ"ל אי נדרוש ההיקש יש לנו לדרוש שיהא מותר לגמרי ולכן נראה דבפסחים סובר ר"י ורבא רובן ט"מ ונעשו זבין הואיל ואידחי איידחי כיון דט"ד בציבור והנה יש להבין דמשמע דעבדי בטומאה ויקשה נהי דאידחי איידחי היינו כניסה למקדש אבל זב דאסור במחנה לוי' וזה לא הותר לט"מ וא"כ איך שייך הואיל ואידחי איידחי ויותר תימא דתוס' הקשו דבברייתא קאמר מטעם עדל"ת תיפוק לי' משום הואיל והותר לצרעתו ותי' דמחכ"פ לא נאסר במחנה לוי' ל"ש הואיל והותר וא"כ יקשה בט"מ ונעשו זבים איך הותרו במחנה לוי' וא"ל גם במחנה לוי' מטעם עשה דכרת דוחה ל"ת ז"א דהא תוס' הקשו למ"ד ט"י דזב כזב דמי א"כ הוה עול"ת ולכן סברי ט"י רק דרבנן וא"כ ל"ש עשה דכרת דוחה דהא הוה עול"ת ובשלמא לפירש"י דהוה מה"ת אפ"ה דחי ע"כ דעשה דכרת דוחה עול"ת א"ש אך באמת גם לפירש"י לא ניחא דיקשה בלא"ה למה נקט מצורע שטבל לקריו אף בלא טבל שייך עשה דכרת דוחה וצ"ל דקאי למ"ד אשו"ז על ט"ש א"כ אי לא טבל לקריו אשו"ז עליו מצד קריו א"כ אין כאן חיוב כרת כלל כדאיתא בפסחים דף ס"ט וא"כ יקשה בנעשו זבים אכתי איך הותרו במחנה לוי' ולישב נאמר דנעשו זבין היינו בראי' אחת ושני' ואיירי באמת ג"כ בטבל לקריו א"כ שייך עשה דכרת דוחה איסור דמחנה לוי' ורק דט"י עכ"פ אסור

במחנה שכינה לזה אמרינן הואיל והוא ט"מ והותרה והואיל ואידחי אידחי ולפי"ז י"ל הא דכ' כל צרוע וכל זב היינו לדרוש בנעשו ט"מ ואח"כ זבים וטבל א"כ שייך הואיל ואידחי אידחי:

**אמנם** התינח למ"ד הואיל ואידחי דהיינו דט"ד אבל אי ט"ה בציבור והואיל והותרה הותרה ל"א כדאמר רבא שם א"כ ע"כ כר"א לדרוש דבשעה שאין ט"מ משתלחים כיון דר"א ור"י סברי ביומא דף ט' ט"ה בציבור אבל לדידן דהודחה שפיר צריך קרא לט"מ שנעשו זבים דנאמר הואיל ואידחי (וכן י"ל לאידך מ"ד דסובר דאמרינן הואיל ואישתרי דגמ' קאי למ"ד ט"ה א"כ הואיל ואישתרי אישתרי א"כ ל"צ קרא לזה אבל רבינו דס"ל ט"ד ואית לי' דל"א הואיל ואידחי לכן צריך קרא בכהא"ג וא"צ לאוקמי כר"א) ולכן אף דפסק כרבי בדרשא דבדד אפ"ה לא פסק כר"א דקראי דדריש ר"א צריכין בכהא"ג בנעשו ט"מ ואח"כ זבים ודו"ק:

**אך** קשה לי קו' אחריתי דרבינו נקט לקראי בהיפוך דאל מחוץ למחנה זו מחנה שכינה וכתבנו להלן משום דקשה אי אל מחוץ למחנה היינו מחנה לוי' א"כ קרא דאל יבוא היינו למחנה שכינה ובארנו דתליא אי כר"א או כעולא דביאה במקצת שמה ביאה ושייך לומר דמחנה לוי' אסור ומחנה שכינה הו"א דמותר אבל לדידן דלא קיימ"ל כר"א ולא כעולא בביאה במקצת ע"כ לדרוש אל מחוץ למחנה היינו מחנה שכינה וא"כ לפמש"כ דגם לדידן משכחת דבמחנה שכינה שרי ובמחנה לוי' אסור כגון בט"מ שנעשו זבים א"כ נוכל לדרוש ויצא מחוץ למחנה מחנה לוי' ואל יבוא אל המחנה מחנה שכינה דהא דעשה דכרת דוחה היינו בשטבל אבל בלא טבל לא דחי וא"כ שייך לומר דהתורה הזהירה ויצא מחוץ למחנה לוי' ורק אכתי ס"ד יכנס למחנה שכינה דשם איכא סברא לומר הואיל ואידחי ט"מ אידחי ט"ז וקרי לכן צריך קרא:

**אך** א"ש דבאמת יש להבין אי אמרינן סברא דהואיל ואידחי אידחי א"כ למה צריך לדרשא בשעה שאין ט"מ משתלח הא גם מסברא אין משתלח אך י"ל דהו"א לדרוש כנ"ל כדרי"צ ב"א דקרא דאל יבוא אל המחנה לאסור מחנה שכינה דלא נאמר הואיל והותרה לכן צריך קרא דבשעה שאין ט"מ משתלח אז אף בנעשו זבים ובע"ק אין משתלח וקרא דאל יבוא אל המחנה ע"כ למחנה לוי' כדקאמר תחילה:

**ובלא"ה** י"ל דבאמת כיון דשייך אידחי אידחי מהיכי תיתי דקרא אתי לאפוקי מסברא זו אלא יש לנו לומר דגמ' סובר ט"ה בציבור וא"כ ס"ד דאפ"ה אמרינן הואיל ואישתרי קמ"ל קרא דל"א הואיל ואישתרי לכן אל יבוא אל מחנה שכינה (או דגמ' סובר דל"א הואיל ואידחי) וא"כ לדידן דט"ד בציבור וקיימ"ל כרבא א"כ ע"כ לרבא לא דרשינן אל

המחנה זה מחנה שכינה כיון דלדידי' ס"ל אידחי אידחי לכן ע"כ כדמעיקרא דאל יבוא אל המחנה היינו מחנה לוי' (גם י"ל עוד דרבינו סובר דל"א הואיל ואידחי אידחי וא"כ רק מקרא ילפינן דבשעה שאין ט"מ משתלחין אין זב משתלח בכהא"ג שנעשה זב פטור משילוח דגלי קרא וגמ' דפסחים קאי דאמרינן מסברא הואיל ואידחי וא"כ א"צ לקרא בכהא"ג שנעשו זבין אח"כ ולכן ע"כ מוקי דר"י כדר"א ודו"ק:

ז')

**המצורע שנכנס לירושלים לוקה.** וכ' הכ"מ דפלוגתא הוא בפ' אלו דברים בפסחים דף ס"ז בין ר"י ור"ש וכבר כתבתי דבשעה"מ תמה דמזכי שטרא לבי תרי לקמן בפ"ד מה' אלו כת"ק דר"א ובספר מחכם ספרדי מהרב ר"ח מודעי ראיתי שכ' לישב דרבינו ס"ל דמ"ש חוץ לחומת כל ערי ישראל אינו כמש"כ תוס' ורש"י בפי' המשנה במס' כלים וז"ל ומיהו מההיא קרא לא מצי למידרש שיהי' מצורע משתלח חוץ לעיר המוקפת חומה דדילמא אין שייך דין ג' מחנות אלא בירושלים דאין הפסק במחנות שכולן סמוכין זה לזה הרי דיש ס"ד לומר דבכלל הג' מחנות הוא שאר ערי ישראל ורבינו ס"ל כהאי פי' שאר א"י הם בכלל ג' מחנות הכתובים בתורה דס"ל כמש"כ תוס' שנתקו הכתוב לעשה היינו מחנה ישראל אבל שאר מחנות חייב מלקות והיינו משום דס"ל דג' מחנות דוקא הם הכתובים אבל רבינו ס"ל דערי ישראל בכלל ג"מ א"כ משנתקו הכתוב לעשה היינו שאר ערי ישראל המוקפות חומה וכמו שהיא מחנה ישראל לדעת התוס' כן הוא שאר ערי ישראל לדעת רבינו וזהו שדקדק בלשונו ר"ח ואמר מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו ולא קאמר שנכנס לירושלים דקאי אף אשאר ערי ישראל דהוה בכלל ג' מחנות ואתא קרא דבדד ישב לנתקו לעשה וזהו דפלי"ג ר"י ור"ש דר"י ס"ל דאף בשאר ערי ישראל חייב דאינו ניתק לעשה ול"ש שאר עיירות פטור משום דנתקו וזהו דפסק רבינו כר"ש לגבי ר"י ופסק דבג' מחנות חייב אבל אם נכנס לשאר ערי ישראל אינו לוקה משום שנאמר בדד ישב דהיינו שנתקו לעשה ולא מטעם שכ' הכ"מ דפסק כר"י:

**עוד** י"ל דרבינו אינו פוסק לא כר"י ולא כר"ש אלא כסוגיין דאלו הן הלוקין דף ט"ו דקאמר התם ר"י כל לאו שקדמו עשה לוקין עליו ומנ"ל דכ' וישלחו מן המחנה ולא יטמאו את מחניהם ופירש"י דמצינו כתיב ל"ת שקדמו עשה ותנינן עליו דלוקין ולא סגי בקיום העשה הרי דמצורע הו' לאו שקדמו עשה וקאמר ר"י דלוקין משמע דלר"י לא ס"ל כהני תנאי אעפ"י דיש להקשות דר"י הוה דלא כר"י ור"ש ורבינו פוסק כרי"ו דמצורע הוי לאו שקדמו עשה ולוקין עליו כיון דהעשה אינו סמוך לו:

ח')

**מצורע שנכנס לירושלים לוקה**. והנה בכ"מ הקשה הא מלשון רבינו בה"ג לכאורה נראה דס"ל כר"ש דיליף חילוק מחיצות כר"ש והא לר"ש ס"ל דבדד ישב נתקו הכתוב לעשה וכ' שרבינו ס"ל כר"י שלמד מן ולא יטמאו את מחניהם והוא תמוה דהא בגמ' דף ס"א מקשה ור"י שפיר קאמר ר"ש ומשני ההוא מיבעיא לי' לכדתניא ר"א אומר יכול נדחקו זבים ומצורעים ונכנסו לעזרה בפסח הבא בטומאה יכול יהי' חייבין ת"ל וישלחו כל צרוע והא רבינו לא פסק כר"א א"כ א"א לומר דפסק כר"י אבל באמת דברי רבינו מקורם מספרי פ' נשא דאיתא שם ממש כלשון ר"ש דיליף מכל צרוע חילוק מחנות רק דלר"ש ס"ל כן מסברא דכל שחמור מחבירו שלוחו חמור ומיותר האי בדד ישב לומר דנתקו לעשה ולכן ס"ל מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו אינו לוקה אבל לשיטת הספרי הוצרך בדד ישב שזה מלמד על הכלל כולו שחמור מחבירו שלוחו חמור מחבירו ולכן שפיר פסק דמצורע שנכנס לירושלים לוקה דס"ל כספרי דל"ה ניתק לעשה ועד"ז העלה בס' התורה והמצוה פ' נשא:

ט')

**נכנס לעיר מוקף חומה וכו'**. והנה הכ"מ לא הראה מקומו שיש חילוק בין ירושלים למוקף חומה דאין לוקה ובצל"ח העלה דר"ח דקאמר בדד ישב לבדו ישב חוץ למחנה מושבו הכתוב נתקו לעשה מוכח להדיא שרק ממושבו דריש דנתקו לעשה והטעם יען דמחנה לוי רק סמיכות זה לזה א"כ ל"ש ניתק רק אמחנה ישראל וא"כ בדד ישב ע"כ לא בא לנתוקי לאו דבזה לא כתיב מחנה רק ע"כ כונת ר"ח אשאר עיירות מוקפות חומה דהוה בעשה אבל אם לוקין ותמוה לי אדבריו דתוס' פ"ט דעירובין ד"ה וקדשו ערי חומה הוק' מנ"ל הא דבמצורע משתלח חוץ לחומה הא לא כתיב בית חומה גבי מצורע ותי' כיון דכ' חוץ למחנה מושבו ילפינן בגז"ש ממושב דכתיב בית מושב עיר חומה א"כ יקשה לפמש"כ צל"ח וכן נראה באמת דעת רבינו שמבדד ישב למד מוקף חומה מנ"ל הא דל"ש גז"ש כיון דלא למדו ממחוץ למחנה מושבו דזה רק לירושלים בשלמא אי מוקף חומה דינו כמו ירושלים ולקי משום דמחד קרא יליף ניחא אבל לרבינו דערי מוקף חומה לא לקי דמקרא דבדד נפקא מנ"ל דאתי למוקף חומה דבמצורע לא כתיב מוקף חומה:

## הלכה ט

א') **נכנס המצורע להר הבית לוקה שמונים**. וכן מצורע שנכנס לירושלים לוקה והנה זה נלמד מלאו דלא יטמאו מחניהם כפירש"י פסחים דף ס"ח ד"ה פטור (דלא מצינו לאו אחר זולת זה וכן כ' בה"י ולא יטמאו מחניהם זה מחנה שכינה וכן בסהמ"צ ל"ת ע"ז ולא יטמאו מחניהם זה מחנה שכינה ונכפלה אזהרה זו ואל המקדש לא תבוא מ"מ

נאמר דאזהרה זו קאי ג"כ אמצורע) ופסק דלא כרב חסדא וקשה אמאי נהי דבדד ישב אין מיותר מ"מ לא גרע משאר לאווין שקדמו עשה דאין לוקין ה"ה מצורע ולמה לוקה וכן בעל קרי במחנה לוי' רק זה י"ל דאיכא ב' לאווין א' ולא יטמאו מחניהם ב' ולא יבוא תוך המחנה משא"כ מצורע דליכא אלא לאו אחד ולא יטמאו מחניהם אמאי לא ניתק מקרי דומה ללו תהי' לאשה דלא מיותר אפ"ה לא אמרינן דבא לעשה ול"ת למאי דהדר רי"ו אלא לנתוקי לאווי ומיהו עשה דוישלחו כיון דלא ניתק למקצתו דהוה ב' לאווין לא ניתק לכולו אבל מבדד ישב קשה:

**והנה** בס' שושנת העמקים כלל כ' הביא דברי הריטב"א מכות דף י"ד כ' דרי"ו דהדר בי' וסובר דהבא למקדש טמא לוקה דהוה ב' לאווין ואין חילוק בין מקורבין למרוחקין עוד תי' בשם בעהמ"א דשאני התם דאית בי' כרת ומשמע דבכרת לא מהני ניתק ולוקה והנה מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו דפסק רבינו דלוקה כנ"ל יקשה הא לית בי' כרת וכ' מיהו מזבחים דף ל"ב דמסיק לענין מלקות בביאה במקצת אף דלית בי' כרת אפ"ה ל"ה ניתק דלא ניתק הלאו למקצתו ועוד דעיקר הלאו לא ניתק אף לאו דביאה במקצת לא ניתק וקשה דהתם אליבא דעולא קיימינן ואיהו סובר במכות דף ט"ו דאונס מש"ה ניתק דלא יאמר וכו' אלמא סובר דלאו שקדמו עשה לוקה א"כ קשה ממצורע וכבר בארנו לעיל:

ב') **או מחוסכ"פ שנכנס לעזרת ישראל וכו'**. והראב"ד השיג מחסכ"פ שנכנס למקדש יש בו כרת ובתוספתא דכלים תניא כל הטמאין אפי' מחס"כ הרי אלו חייבין כרת ובכ"מ תמה ממנחות דף כ"ז דאיתא דחייב כרת וכתב בשם הרי"ק דתליא בפלוגתא אי ט"י דזב כזב דמי ורבינו פסק דלא כזב דמי גם מדברי הר"ש משמע דסובר דתליא אי כזב דמי ובשו"ת חכ"צ סי' קס"ב תמה דמדברי ר"ש אין ראי' דרק לענין פסח שבא בטומאה סובר תנא דכלים דלאו כזב דמי אבל לענין טומאת מקדש לכו"ע חייב ובבה"ז דף ט"ז כ' דמדברי תוס' שם נלמד לישב שיטת רבינו ותמה בחכ"צ דדברי התוס' הם היפוך דברי רבינו:

**ולכן** נראה לישב על נכון בהקדים מש"כ רבינו בפ"ד מה' אלו דמחסכ"פ מחלל עבודה אבל פטור ממיתה בי"ש וראב"ד שם השיג הא אמרינן עוד טומאתו בו לרבות מחכ"פ וכן מבהונות של מצורע ועוד וטהרה ביולדת מכלל שטמאה ואמרינן בזבחים דט"י דזב כזב דמי ובתוספתא דזבחים מנה אותו עם אותן שבמיתה והנה עוד יש להקשות על דברי רבינו שכ' אזהרה מולא יחלל וגם ובא השמש וטהר מכלל שעדיין לא טהר וגמ' סנהדרין פ"ג איתא רק דרשא דולא יחללו ותוס' באמת הקשו אמאי לא דרש מוטהר מכלל שטמא ותי' כמה תי' דמזה לא מוכח שטמא הוא לעבודה וגם מחלל וא"כ למה

כתבו רבינו ועוד כיון דסובר בט"י דרשא דוטהר מכלל שטמא לענין חיוב מיתה א"כ גם במחכ"פ נדרש וטהר מכלל שטמא כדאיתא בסנהדרין ורבינו כ' במחכ"פ הדרשא דוטהרה מכלל שטמאה לענין שמחלל ולמה לא נילף מזה גם לענין מיתה כמו בט"י דיליף רבינו דח"מ מוטהר משום דכבר גלי קרא לא יחללו א"כ גם לענין מחכ"פ נילף מוטהר לענין מיתה כיון דגלי קרא ט"י וכמש"כ תוס' בסנהדרין וזבחים דף ט"ז:

**ולישב** נאמר דהנה תוס' הקשו מהני דוכתי דמוכח מחכ"פ חייב בביאת מקדש כמו שהקשה הראב"ד וכתבו דדוחק לומר דכל הני כמ"ד דמחכ"פ לאו כזב דמי ול"נ להכריח כדבריהם דהא תוס' בזבחים ובסנהדרין הקשו איך יליף מוטהרה דבמיתה הא רק יליף מחילול דתרומה ונימא כתרומה דא"ח מיתה במחכ"פ כן בקדשים וכ' דכיון דיליף מוינזרו דטמא ששימש במיתה וכיון דשמעינן דמחכ"פ טמא לענין חילול מוטהרה חייב מיתה ג"כ אף דבתרומה גופי' א"ח מיתה והנה דבריהם תמוהים כיון דעכ"פ חיוב מיתה לא ילפינן רק מחילול דתרומה א"כ נימא כתרומה דא"ח מיתה ועוד קשה לי דהנה בחהר"ן בסנהדרין כ' לישב מה דהקשו תוס' ל"ל ולא יחללו נילף מוטהר דט"י איקרי טמא ותי' כיון דקרא דובא השמש אייריי רק לענין תרומה לא נדע דטמא רק לענין תרומה דאייריא בי' וכן לענין וטהרה דמחכ"פ אי לאו מחילול דכ' בט"י לא הוה ידעינן לענין עבודה כיון דקרא לא אייריא רק מביאת מקדש ואכילת קודש לא לענין מחכ"פ ששימש ואולם תוס' בסנהדרין כ' באופן אחר דוטהר משמע טהר יומא משא"כ וטהרה א"א לדרוש כן ואי דנילף ממחכ"פ דכ' שם וטהרה מכלל שטמאה א"כ לילף לט"י (וכונה כמש"כ בחיה"ר בשם תוס' שזו טומאה פורחת וזו שאינה פורחת ורק ע"י קרא דולא יחללו נדע שאין לחלק בין טומאה פורחת ויש לנו לימוד מכלל שהוא טמא) ובזבחים הקשו עוד הא כתיב קרא דאשר יובא במים מטמא ותי' אי לאו קרא דולא יחללו ל"ה דרשינן מחכ"פ מוטהרה מכלל שטמאה ולא טבול יום מוטהר מכלל שטמאה משום דקלושא טומאתייהו אבל מכיון דאשכחן קרא בהדיא לט"י אע"ג דקילא טומאתייהו תו דרשינן מוטהרה מחכ"פ (והנה בתחילת דבריהם כ' גם ט"י וסיימו במחכ"פ משמע דסברי דלאחר שכבר ידעינן מקרא דולא יחללו א"צ בט"י דרשא דוטהר מכלל שטמא וזה שלא כדברי רבינו דמוכח דסובר דגם דרשא דוטהר מכלל שטמא צריך בט"י וצריך טעם ויבואר):

ג') **עוד** הקשו תוס' הא כתיב וטמא להדיא ותי' דצריך קרא גבי עבודה וגבי אכילת תרומה וקדשים דלא ילפינן מהדדי אבל וטהרה דכ' גבי יולדת דרשינן מיני' מחכ"פ דאסור בקדשים וגם מחלל עבודה דאשה כשרה לשחוט קדשים א"כ שייך בה חילול

וכ' בצ"ק לפרש דהנך קראי דפ' הערל לענין אכילת תרומה וקדשים איירי וא"א לילף מיני' לענין עבודה דדוקא להנך איקרי קמא מ"ה צריך קרא גבי עבודה אבל וטהרה דכ' גבי יולדת סתמא כתיב וטהרה מכלל שהיא טמאה לכל בין לעבודה בין לקדשים דאשה כשרה לשחוט ושייך בה חילול והנה דבריו תמוהים דלפמש"כ מדברי חיהר"ן מוכח גם בקרא דוטהר סתמא אייריא לענין אכילה וביאת מקדש ואולם בבה"ז כ' לפרש דלא נוכל למילף קדשים אע"ג דאיקרי טמא לגבי תרומה משא"כ לענין מחכ"פ שפיר ילפינן דקרא דוטהרה לענין קדשים אייריא דטמא מחלל עבודה אע"ג דהאי קרא באשה כתיב ואשה לאו בת עבודה היא ע"ז כ' דאשה כשרה לשחיטה ומשכחת בנגעה בבשר (ובצ"ק השיג דזה לא מיקרי חילול ולכן פי' הוא דהיינו יען דלכתחלה לא ישחוט וכ"ז דוחק ויבואר להלן) והנה פי' הבה"ז מסכים לדברי חה"ר שכן גם כונתו דוטהרה דרשינן כיון דאיירי מביאת מקדש ילפינן גם לענין שימוש (ולפי"ז בקרא דוטהר אף דכ' קרא דולא יחללו לא דרשינן מכלל שטמאה לענין עבודה כיון דקרא אייריא לענין תרומה א"א לדרוש לענין עבודה אבל מדברי רבינו מבואר דדריש גם לענין עבודה דט"י מוטהר וצריך טעם ויבואר) עכ"פ מבואר מדברי תוס' דנהי דסברי כסברת חה"ר דבוטהרה אייריא שפיר גם לענין שימוש כיון דקרא אייריא ממקדש רק דהקשו הא ל"ש באשה חילול ותי' דשייך חילול דכשרה לשחיטה ונ"ל דכונתם לפמש"כ תוס' לעיל קו"ח מיושב דאוכל היינו במורם מקדשים א"כ ל"ש לילף אשה מיושב בקו"ח דמחלל להאי מ"ד אשה אין מחללת עבודה ולמ"ד דיליף מוינזרו בנ"י דרשינן ולא בנות שפיר מחללי עבודה (ובטה"ק ריש פרקין כ' דשייך קו"ח מיושב באשה אולם זהו אי נפרש יושב אוכל בשאר קדשים כתי' תוס' ביומא יען דצורך גבוה שרי לאכול בעזרה ביושב אפי' בקדק"ד א"כ שייך קו"ח גם באשה והטה"ק שכ' דשייך קו"ח באשה דאוכלת במורם מקדשים כיון דאין אוכלת בק"ק שייך קו"ח מיושב לא נחית לזה דתליא בב' תי' של תוס') אבל לתוס' כאן ל"ש באשה קו"ח ואין מחללת רק למ"ד דיליף מוינזרו וא"כ תוס' כאן שפיר כ' דבאשה שייך חילול בטומאה דהיינו בהקטרה אבל משום זרות ליכא באשה חילול רק משום טומאה והא דכ' תוס' דאשה כשרה לשחוט כונתם דאי לאו דכשרה לשחוט והו"א דגריעה מזר אז בלא קו"ח דיושב הא שייך חילול בקו"ח מזר שכשר לשחוט רק כיון שכשרה לשחוט א"כ משום זרות ל"ש חילול באשה רק משום טמא שהקריב מעתה חזינן דעכ"פ צריך לטעם דשייך באשה חילול א"כ יקשה איך ילפינן מוטהרה לענין מיתה במחכ"פ כיון דל"ש באשה מיתה משום טומאה דבלא"ה חייבות מיתה משום זרות וא"ל דעכ"פ כיון שמחלל ודינו כטמא לענין חילול שוב חייב מיתה מקרא דוינזרו דיקשה א"כ קו' תוס'

הא חיוב מיתה מחילול דתרומה ובתרומה עצמה מחכ"פ אין פוסל ובשלמא אי שייך חיוב מיתה מקרא דוטהרה שייך לומר שפיר כיון דטמא לענין חילול ה"ה לענין מיתה כמו שפי' בצ"ק אבל כיון דקרא לא אייריא ממיתה רק מוינזרו נילף יקשה שפיר כקו' תוס' הא בתרומה אין פוסל מחכ"פ ולישב קו' זאת אומר בוודאי אי מחכ"פ דזב כזב דמי לכל מילתא והרי הוא כטמא ממש א"כ שייך לומר כתי' התוס' כיון דילפינן דטמא הוה חייב מיתה אף דל"ש בתרומה אבל אי לאו כזב דמי לכל מילתא לא מסתברא שיהא חיוב מיתה בעבודה כיון דאין פוסל בתרומה וא"כ ע"כ הכרח לומר אי לאו כזב דמי דליכא חיוב מיתה בטמא ששימש וא"כ נתישב קו' ראב"ד מהא דביולדת כתיב וטהרה מכלל שטמאה דע"כ רק לענין חילול אבל לענין מיתה אי לאו כזב דמי א"א לילף מתרומה כקו' תוס':

**ולפי"ז** א"ש מה שהקשיתי דדוקא בט"י דשייך בתרומה א"כ שפיר י"ל דילפינן מוטהר מכלל שטמא אלא דמזה לא הוה ידעינן רק לתרומה כמש"כ תוס' וחהר"ן ולכן צריך קרא דחילול וכיון דילפינן מחילול שפיר שייך לדרוש מכלל שטמא לענין דט"י ולענין מיתה אף דקרא דוטהר רק בתרומה אייריא כיון דכ' חילול אבל במחכ"פ אף דכתיב וטהרה א"א לילף לענין מיתה כיון דבאשה ל"ש מיתה משום טומאה ורק מקרא דוינזרו נילף חילול מתרומה וזה ל"ש בתרומה דאין פוסל במחכ"פ ולפי"ז כיון דלמ"ד לאו כזב דמי ל"ש לדרוש וטהרה לענין חיוב מיתה במחכ"פ ששימש א"כ הא דילפינן מוטהרה גם לענין ביאת מקדש היינו ג"כ לאו לענין חיוב מיתה (אף דילפינן לענין מחכ"פ היינו מקרא דטומאתו בו לחייב על ביאת מקדש לא מקרא דוטהרה דאי לאו קרא דטומאתו בו ל"ה ילפינן מוטהרה כמש"כ תוס' כיון דכ' ולא יתחטא אבל כיון דכ' טומאתו בו ילפינן לענין ביאת מקדש) ולכן ס"ל לרבינו דגם לענין ביאת מקדש פטור מכרת דוטהרה לא קאי לענין חיוב כרת למ"ד לאו כזב דמי וא"כ יצא לנו לישב שאר השגת הראב"ד בפ"ד דכיון דגם לענין ביאת מקדש סבירא לי' לרבינו דפטור יען דלאו כזב דמי ממילא אזלה השגת הראב"ד בפ"ד ורק נשאר השגתו בפ"ג דבתוספתא איתא דחייב כרת על ביאת מקדש לזה שפיר י"ל דכיון דלאו כזב דמי גם חיוב כרת על ביאת מקדש ליכא דהא הראב"ד בפ"ד השיג מגמ' יען דקאמר ר"ע כזב דמי משמע דראב"ד ג"כ מודה אי לאו כזב דמי א"ש דפטור מבאמ"ק א"כ נתישב דברי רבינו דפוסק כמ"ד לאו כזב דמי:

**וטעמא** דידי' דס"ל כמ"ד לאו כזב דמי נ"ל יען דבנזיר דף מ"ה מסיק לכו"ע ט"י דזב לאו כזב דמי בט"י שאינו בר כפרה דהיינו בן ב' ראיות וא"כ ה"ה מחכ"פ לבד לאו כזב דמי ורק היכא דשייך תרתי דהיינו ט"י דמחכ"פ דהיינו בג' ראיות אז כזב דמי וכמו

שפירש שם בשמ"ק וא"כ מחכ"פ לבד וכן ט"י דזב לבד שאינו בר כפרה לאו כזב דמי א"כ נתישבה היטב השגת הראב"ד דדרשינן עוד טומאתו בו לרבות מחכ"פ דהא תוס' הוסיפו להקשות מהך דנזיר מסיק לאו כזב דמי ואפ"ה דריש טומאתו בו לרבות מחכ"פ ולפמש"כ נכון דהאי לאו כזב דמי היינו בט"י וכן מחכ"פ לבד והא דדרשינן מטומאתו בו היינו מחכ"פ שהוא ט"י כמש"כ בשמ"ק להדיא:

**ויש** להביא ראי' לדברינו מיבמות דף ע"ה ואי כ' רחמנא עד מלאת הו"א אפי' בלא טבילה והו"א דסגי במחכ"פ הע"ש כ' רחמנא אשר יטהר וע"ש בתוס' דאי לא כ' רחמנא ובא השמש הו"א בטבילה במידי דלאו בר כפרה והע"ש במידי דבר כפרה חזינן דהו"א דקרא לא ממעט רק ט"י שהוא מחכ"פ וע"ש בתוס' ד"ה מכלל דט"י לא אתיא ממחכ"פ ופי' במהרש"א דף ע"ה ד"ה דאי דהכונה דשאני ט"י דמחכ"פ מט"י שאין בר כפרה כן י"ל בסוג' דנזיר דיש חילוק בט"י שאין בר כפרה לט"י שבר כפרה וצריך קרא לכהא"ג אבל מחכ"פ שאין ט"י באמת פטור:

ד') **אלא** דעדיין קשה לי מהא דמנחות דמחכ"פ חייב כרת ואצ"ל ט"י וא"כ ע"כ מוכח דסובר דלאו כזב דמי דאי כזב דמי א"כ מחכ"פ חמור יען דמחוסר מעשה כדמוכח בדף ט"ז דקאמר דט"י לא אתיא ממחכ"פ דמחוסר מעשה וע"כ קאמר דיליף מטמא ומחכ"פ דסוף סוף קלישא טומאתו ופירש"י דחד מינייהו לאו מחמ"ע וע"ז משני מחכ"פ כזב דמי (ובצ"ק הקשה דעכ"פ נגד ט"י הוה מחכ"פ מחמ"ע ותי' דמחכ"פ נגד טמא אין מחמ"ע שהרי טבל וטה"ק הקשה דעכ"פ שניהם שווין שיש בהן חסרון מעשה אף דהחסרון אינו שוה ועוד הא קיימ"ל פירכא שאין כתובה בתורה רק מסברא מכניסין בקו"ח וא"כ ה"נ נימא מה מחכ"פ שמותר בתרומה אף שמחמ"ע מחלל ט"י דאסור בתרומה כש"כ שיחלל ול"נ דחדא מתורצת בחברתה בוודאי פשוט אי יליף ממחכ"פ דמחמ"ע שצריך קרבן א"כ פירכא הכתובה בתורה היא דזהו חומרא דידי' אבל אי יליף מטמא ומחכ"פ דאין שווין בחסרון מעשה דידהו רק מסברא הוה זה ג"כ פירכא דעכ"פ נגד ט"י הוה חסרון מעשה בדידהו שפיר מכניסין בקו"ח וא"כ ע"כ ברייתא סובר מחכ"פ דזב לאו כזב דמי ולכן ט"י הוה אצ"ל נגד מכ"פ ואפ"ה חייב במחכ"פ וקשיא לדברי רבינו:

**אך** נראה דא"ש דרש"י שם הביא ספרי ולא יתחטא היינו בדמים מוכח דחייב כרת והנה בנזיר יליף מקרא דטומאתו בו וכ' תוס' כאן דלכן לא ילפינן מקרא דטומאתו בו לטהרה וכן בט"י קרא דיהי' א"כ ע"כ קאי דלא דרשינן האי לא יתחטא בדמים (כי זהו דרשא בספרי דדריש רבי התם כן) והנה צריך להבין למה הביא רש"י דרשא דספרי ולא גמ' דנזיר ולפמש"כ לעיל בשם שמ"ק א"ש דגמ' דנזיר אייריא ממחכ"פ שלא טבל ויש

בו תרתי ט"י וגם מחכ"פ וא"כ צריך רש"י להביא דרשא דלא יתחטא בדמים ומעתה הברייתא דמחייב מחכ"פ במיתה ע"כ כרבי בספרי דדריש ולא יתחטא בדמים דט"י כבר אמר מקרא דמי נדה לא זורק עליו ומעתה א"ש הכל דהנה בחיה"ר בסנהדרין הקשה למה לא יליף טמא ששימש מהיקש לזר ותי' יען דרבי יליף מטמא בגז"ש לענין בע"מ ששימש במיתה ולכן אי לא קרא דחילול רק מהקש אין הדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בגז"ש וא"כ גמ' דיליף טמא מחילול כרבי אתיא ולפ"ז י"ל הא דקאמר מחכ"פ במיתה מקרא דוטהרה ואמר מר טמא ששימש במיתה והיינו לרבי דיליף מולא יתחטא בדמים א"כ קרא דוטהרה אייריא לענין חיוב מיתה דביאת מקדש א"כ ה"ה דמשמע דאייריא לענין חיוב מיתה דמח"כ ששימש אבל לדידן דלית לן דרבי מקרא דולא יתחטא בדמים א"כ לית לן חיוב בטמא מקדש מקרא דוטהרה וכן לא ילפינן לענין שימש מחכ"ר מקרא דוטהרה שיהא במיתה ואי דניליף מטומאתו בו לזה י"ל דרבינו או דמפרש כפי' הרא"ש בשמ"ק בנזיר דקאי בט"י שמחכ"פ דתרתי איכא לכן חייב כרת או דכיון דבגמ' דידן מבואר דלא דרשינן כרבי ולא יתחטא בדמים רק מקרא דטומאתו בו ובספרי איתא למ"ד דחולק ארבי דריש מקרא דיהי' לענין הזה ולא שינה וקרא דטומאתו בו לענין הזה ושינה ולא דריש עוד טומאתו בו לענין הזה ושינה וטבל ולא העריב שמשו א"כ למאן דחולק ארבי לא דריש מטומאתו בו מחכ"פ א"כ לכן פסק רבינו כספרי בזה דלא דרשינן מחכ"פ מטומאתו וע' מכות דף ח' קאמר רבא אנא מועוד קאמר ובספרי דריש ועוד לענין לא טבל ועכ"פ יצא לנו דטעם אחד לדברי רבינו בהא דמחכ"פ פטור מכרת בבמ"ק ובשימש בטומאה ממיתה דכיון דאין הלכה כרבי דיליף מולא יתחטא למחכ"פ לא קיי"ל כברייתא דמנחות דמחייב מיתה במחכ"פ וכן לא קיי"ל כגמ' דסנהדרין דמחייב במחכ"פ ששימש דכל זה לרבי ודו"ק היטב ונראה הוכחה לזה דקיי"ל דלא כזב דמי מיבמות דף ע"ד וכפר עלי' וטהרה מכלל שהיא טמאה ואי ס"ד בקדשים איקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ותוס' הוק' דה"ל למימר איקרי כאן וטומאתו עליו ונכרתה דלטוה"ג קיימינן ובערוך לנר תי' יפה דהרי גם אי בתרומה קשה ג"כ הא אסור לאכול בטוה"ג אע"כ דלא פריך מטוה"ג די"ל איקלשא טומאתו ואין חייב אטוה"ג בין בקדשים בין בתרומה רק הקו' מטומאת בשר דכתיב אשר יגע בכל טמא משמע אפי' כל דהו וא"כ איך יכול לאכול הא נטמא בנגיעתו ושפיר פריך רק איקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא וע"כ דלא כזב דמי דאי כזב דמי ל"א איקלשא טומאתו ובזה נתישב דברי רבינו שבפי"ח מפהמ"ק כתב דאכילת קודש בטומאה ילפינן מקרא דוינזרו דכתיב בתרי' איש איש אשר יקרב וכו' וטומאתו עליו ונכרתה דרשינן שכל טומאתו עליו לאפוקי ט"י

שאכל שפטור להנ"ל ניחא דהרי קשה קו' התוס' אמאי לא אמר איקרי כאן וטומאתו עליו אע"כ אדרבא וטומאתו משמע כל טומאתו וממעטינן ט"י ומחכ"פ ולכן רק פריך מהבשר אשר יגע בכל טמא משמע טומאה כל דהו ודו"ק והנה עוד נראה לישב שיטת רבינו דהנה הא אי מחכ"פ כזב או לא כזב דמי נראה דתליא בסברא זו דהנה לדעת רבינו בס' המצות דטמא חייב לטבול א"כ אין הטבילה רק להתיר בקדשים ואי לא התיר עצמו חייב כשנכנס או אכל קודש ועכב בטומאה א"כ לפי"ז אי נאמר הא דמחכ"פ צריך כפרה היינו כדי להתיר בקדשים א"כ לכן הוה כזב כטמא עצמו אבל אי הא דצריך להביא כפרה אף כשאין רוצה לאכול בקדשים והוא מ"ע בפ"ע כמש"כ בטה"ק בשם הרמב"ן בפר' מצורע א"כ לא כזב דמי דבזב קודם טבילה אין חייב לטהר רק משום להתירו בקדשים והנה דעת רבינו בפי"ח משגגות במש"כ שכן מביא קרבן עוף על הספק שבא לאשתרויי בקדשים משא"כ שאר קרבנות ספק אין מביאין מספק חולין לעזרה א"כ מוכח שרק לאשתרויי בקדשים אתי א"כ לפי"ז לכאורה יסבור כזב דמי לכן נראה הסברא להיפוך דהנה לדעת זה דכ' בס' המצות דא"ח לטבול היינו בלא רגל אבל ברגל חייב לטהר אף אם אינו רוצה לאכול בקדשים צריך להביא כפרה כדי שיטהר ברגל דצריך להיות טהור א"כ אם יבוא למקדש חייב כמו זב אבל מ"ד לא כזב סובר הסברא דרק כשרוצה לאכול בקדשים צריך לטהר עצמו א"כ לכן ל"ה כזב דטומאתו כבר פקע וא"צ לטהר עצמו ברגל להביא הכפרה אי לא שרוצה לאכול בקדשים א"כ טהור הוא רק כדי לאכול בקדשים עדיין צריך טהרה לכן לא הוה כזב כדמוכח מהא דפסחים דף נ"ט ר"י בנו של ריב"ב אומר אף בכל השנה מביא כפרתו ואוכל בקדשים לערב והיינו אם הביא קרבן קודם תמיד יביא כפרתו אחר תמיד כדי לאכול בקדשים ומוקי בגמ' בחטאת העוף שאין כאן עשה דהשלמה וא"כ אי איתא דיש מצוה בלא אכילת קדשים להביא כפרתו א"כ אף כשאין רוצה לאכול בקדשים ג"כ יביא אחר תמיד דמקיים מצוה ואין עובר בעשה דהשלמה בחטאת עוף אע"כ רק אם רצה לאכול בקדשים יש מצוה להביא כפרתו א"כ מוכח ממילא דלאו כזב דמי:

ה') **מחכ"פ** שנכנס למקדש אינו בכרת אלא בלאו וכ"כ בפח"י מפסהמ"ק דט"י שאכל קודש אינו בכרת אלא בלאו ובחי' מהר"מ ברבי שבועות דף י' הקשה דגמ' שם פריך לר"ש דסובר שעיר ר"ח מכפר אבשר טמא ורגלים מכפרים אאין בו ידיעה ואיש בה ידיעה ופריך דילמא מכפר אדיוהכ"פ ומשני אחת בשנה כפרה אחת בשנה ולא שתי כפרות וקשה ע"ז לפמש"כ רבינו בפ"א מתשובה יוהכ"פ מכפר על קלות בלא תשובה ועל החמורות בתשובה וא"כ אימא רגלים מכפרי במילתא דקודש כגון מקדש במחכ"פ

ובקודש טב"י ועל זדון ואף דפנימי מכפר על כל זדון אימא רגלים מכפרי נמי ואפ"ה לא הוי כפרת פנימי שתיים בשנה דפנימי מכפר בלא תשובה על הנך דהוי קלות בלא כרת ורגלים מכפרים עם תשובה דוקא משום זבח רשעים תועבה:

**ול"נ** לישב עפמש"כ בסדר משנה לתרץ מה דקשיא לרבינו דסובר דקלות ל"ה זבח רשעים ומכפרי יוהכ"פ בלא תשובה ובגמ' משמע אף קלות לא מכפרי בלא תשובה ותי' דהנה במשל"מ הקשה הא בפעם אחד ל"ה זבח רשעים ומ"פ בגמ' דזבח רשעים תועבה ותי' דתליא בפלוגתא דת"ק ור"ש בחולין אי ממעטינן מומר מעם הארץ או משב מידיעתו דלת"ק ל"ה זב"ר בפעם אחת ולר"ש הוה זבר"ת אף בפעם אחת וא"כ אי מוקי סתמא דשבועות כר"ש יקשה על ריו"ו בשבת דף ס"ט דסובר כר"ש דיליף מאשר לא תיעשנה דבעינן שב מידיעתו ממילא סובר נמי ר"י אף בזה כר"ש דאפי' בפ"א אינו מביא קרבן והוה נמי בכלל זבר"ת וא"כ יקשה הא ריו"ו סובר בעלמא הלכה כסתם משנה א"כ ריו"ו לשיטתו פריך שפיר בשבועות דהוה זבר"ת והוכרח ר"ז לתרץ דאתיא כרבי דיוהכ"פ מכפר אאין שבין בתשובה אבל רבינו לשיטתו דאיהו פסק בה' מעה"ק כת"ק דר"ש דבעינן רגיל באותה עבירה אבל בפ"א ל"ה זבר"ת וא"כ לא הי' צריך לדחוקי בשנויא דחוקי דשני ר"ז לומר דהך סתם משנה אתיא דלא כהלכתא כרבי אלא דלרבינו שפיר י"ל דהך משנה דשבועות אתיא כהלכתא כר"י דפליג ארבי וסובר דאין יוהכ"פ מכפר בלא תשובה ואפ"ה ל"ק דהוה זבר"ת די"ל דהשעיר מכפר על הקלות בלא תשובה דמייריא דלא עבר רק פ"א או שתים דכל זמן דלא רגיל לא נתמעט (ורגיל ל"ה אלא בד"פ כמש"כ בפ"ג ממעה"ק) ושפיר מכפר השעיר המשתלח אעפ"י שלא שב מידיעתו דהא אין הלכה כר"ש דדריש השב מידיעתו והיינו דתנא דמתניתין ס"ל דעל הקלות שעיר המשתלח מכפר אעפ"י שלא עשה תשובה ואפי' אליבא דר"י דלא פליג ר"י ארבי דיוהכ"פ אין מכפר באין שבין אלא בחמורות לא בקלות עכת"ד מעתה א"ש דהרי כאן בשבועות דפריך רגלים אדיוהכ"פ אליבא דר"ש פריך ולר"ש בוודאי אף בקלות אין מכפר בלא תשובה א"כ ליכא לאוקמא דפנימי מכפר אקלות דמקדש וקדשיו בלא תשובה ודרגלים בעשה תשובה אחמורות דלר"ש גם בקלות אפי' בפ"א הוה זבח רשעים תועבה ואי אפשר לכפר בלא עשה תשובה והנה אמת נכון הדבר:

ו') **מחוסר כפורים שנכנס לעזרת ישראל וכו'**. והראב"ד השיג דמחכ"פ שנכנס משער ניקנור ולפנים חייב כרת והכי תניא בתוספתא דכלים ומרן ז"ל שם תי' דסבר רבינו כמ"ד מחכ"פ דזב לאו כזב דמי והקשה בס' נר מצוה דבפח"י מה' פהמ"ק הי"ד כ' רבינו האוכל קדש אחר שטבל קודם שיעריב שמשו או קודם שיביא כפרתו לוקה וא"ח כרת שנאמר

וטומאתו עליו עד שתהי' כל טומאתו עליו וכ' הכ"מ דסובר רבינו הא דתנן בפי"א דפרה כל הטעון ביאת מים מה"ת אם בא אל המקדש וכו' חייב עלי' מלקות ולא כרת וה"ה לאוכל קודש גם בפ"ד מבאמ"ק כ' הכ"מ לתרץ קו' הראב"ד דאם היינו יכולין לפרש הא דתנן ואם בא אל המקדש בין לפני ביאתו בין לאחר ביאתו במים חייב היינו מלקות אבל מכרת פטור מאחר שטבל הוה ניחא אבל לרבינו שכ' בפרק הקודם חייב כרת קשיא ומלבד שדברי הכ"מ סותרים זא"ז קשה לפירושו דאיך אפשר שיפרש הראב"ד שחייב מלקות ולא כרת אף שעדיין הוא טבול יום והלא איהו ס"ל מחכ"פ בכרת משער ניקנור וכש"כ ט"י ונמצאו דברי הכ"מ סותרים זא"ז יעו"ש שהביא כן להקשות בשם מקראי קודש וכ' לתרץ דהא דבפי"ח מה' פסה"מ רק לענין אוכל קודש דמיעטו קרא מכרת מדכ' וטומאתו עליו ונכרתה עד שתהי' כל טומאתו עליו אבל גבי ביאת מקדש לעולם ס"ל דחייב כרת אפי' לאחר ביאתו דבהדיא רבתה תורה לכרת שנאמר טמא יהי' לרבות ט"י כדתניא טמא יהי' לרבות ט"י עוד טומאתו בו לרבות מחכ"פ ואולם במחכ"פ שנכנס למקדש דסבר רבינו שאינו לא בכרת ולא במלקות אע"ג דנתרבה מעוד טומאתו בו ע"ז כ' הכ"מ דס"ל דמחכ"פ דזב לא כזב דמי ומה שהקשה על דברי הראב"ד יש לפרש דהכי קאמר דאי לאו דכ' רבינו שחייב כרת בט"י היינו יכולין לפרש דראב"ד יפרש המשנה דפרה דחייב היינו רק במלקות ולא בכרת ואמנם מה שהקשה הראב"ד על רבינו י"ל דסובר כמ"ד דלאו כזב דמי ורק דאכתי קשה קו' הכ"מ דבפי"ט מסנהדרין כ' דמחכ"פ חייב מיתה כ' לתרץ בשם הרב מגילת אסתר דמש"כ רבינו בפ"ד מביאת מקדש דפטור אייריא במחכ"פ שמסר קרבנותיו ביד בי"ד וכיון שמסרם לא הוי מחכ"פ לגמרי לענין שיהא חייב מיתה דכל העומד ליקרב כקרב דמי ומש"כ בפי"ט דסנהדרין דחייב מיתה אייריא כשלא מסר קרבנותיו ביד בי"ד וא"ש:

ז')

**מחכ"פ**. וראב"ד השיג מתוספתא ובכ"מ הקשה למה הצריך להביא מתוספתא ובחכ"צ סי' קס"ב כ' דרצונו לומר שתוספתא זו פרושה דמשנה דכלים דקתני וחייבין עלי' חטאת דקאי נמי אמחכ"פ וכיון דסתם משנה היא ותני לה גבי הלכתא פסיקתא אין לזוז ממנה עכ"ד:

**אמנם** יש ראי' מקרא לדעת רבינו דמחכ"פ מותר ליכנס לעזרה מה"ת דאיתא בשבת דף נ"ה ששהו את קיניהן ופי' הריא"ף וכן הרד"ק דזהו פי' דקרא אשר ישכבון שהיו שוכבין הנשים פתח או"מ ושהו עד שקרבו את קיניהן והרי פתח אוה"מ הוא העזרה שהוא כנגד חצר המשכן ויקשה איך נכנסו כשמחכ"פ ולרבינו ניחא ואמנם רש"י פי' שהיו שוהין

נשיהן כדי לאכול קדשים וליכנס לעזרה א"כ א"ר אולם מנדה דף פ' שפירש"י דטובלת ליל פ' לביאת מקדש והרמב"ן והר"ן הוק' עליו דאסור ליכנס מוכח דרש"י סובר ג"כ כדעת רבינו והרמב"ן ור"ן יסברו כראב"ד דאסור מה"ת:

**אך** י"ל דרש"י סובר ג"כ מה"ת והא דפי' דטובלת ליל פ' י"ל דאף דמחכ"פ אסור במקדש מקרא דעוד טומאתו בו מכ"מ ביולדת שרי ליכנס כדמוכח מיבמות דף ע"ד דיליף מובמלאת ימי טהרה דבהערב שמש רשאי ליכנס ומהרש"א שם תמה דמחכ"פ אסור ליכנס לעזרה וע"כ לישב דביולדת גלי קרא עד מלאת ותו לא מותרת ליכנס ל"ל כ"א ופ"א אלא דגם לפי"ז יקשה למה הוצרך רש"י לפרש ששהו נשיהן כדי ליכנס ולא פירשו כריא"ף ששכבו הנשים פתח אוה"מ הא אף דאסור מה"ת לנכנס מחכ"פ ביולדת גלי קרא דעד מלאת אסור ותו לא ועכ"פ לדעת ריא"ף ורד"ק י"ל דסברי מכח קו' מהרש"א מוכח דביולדת גלי קרא דשרי ליכנס מחכ"פ:

**אמנם** לדעת רבינו דהוא מדרבנן אתיא הך דיבמות כפשטי' עד מלאת ותו לא דמחכ"פ מה"ת שרי ליכנס לעזרה ונתישב קו' מהרש"א והוא ראי' נכונה לשיטת רבינו:

ח') **מחכ"פ** [**אינו**] **לוקה**. וראב"ד השיג וראיתי בפמ"ג בפתיחה לטרפות הקשה א"כ הא דפסק רבינו בספק נולדה קודם שנתגייר מביאה קרבן מספק ויקשה כיון דליכא רק לאו אמאי מביאה מספק למש"כ רבינו בעצמו בפ"ט מביכורים לענין חלה דמפריש מספק רק משום דאיכא חיוב מיתה כפירש"י ולדעתי לק"מ דהנה קודם שהגיע זמנה להביא הקרבן פשיטא דלחומרא אסורה לאכול בקדשים משום איסור כרת א"כ מוטל עלי' שוב חיוב להביא הקרבן כשיגיע ח' כדי להכשירה בקדשים א"כ אף דכשיגיע ח' דליכא רק מחכ"פ ל"ה רק לאו אפ"ה הא חייבת בקרבן להכשירה בקדשים שהיתה אסורה עד שהגיע זמן להביא הקרבן וזה ברור עד שאני תמה על פמ"ג שלא הרגיש בזה ומה שיש להאריך עוד בענין זה עמש"כ בפ"ד מבכורות ובפ"א ממחכ"פ ועיין ירוש"ל סי' נ"א מה שתי' דהספק אי נולדה אחר שנתגיירה כהא"ג ליכא חזקת פטור יעוש"ה ועיין פלתי סי' ס"א:

## הלכה י

**וכשם ששלוח טמאים מן המקדש בעשה כך אם יכנסו עוברים בל"ת וכו'**. וקשה מהא דאיתא במכות דף ט"ו דלמ"ד לאו שקדמו עשה אין לוקין גם אטמא שנכנס למקדש אין לוקין וא"כ קשה לרבינו בפ"א מנערה פסק דקדמו עשה אין לוקין כשקיים העשה א"כ אמאי לוקין ודוחק לומר דבלא קיים אייריא אבל ביצא מיד באמת לא לקי דלא משמע כן ועוד דלדעת רבינו לא קיים היינו שנתבטל הדבר לגמרי כגון שמתה מאילי' וזה ל"ש

כאן דע"כ יוצא פעם אחת (כמש"כ הראשונים דל"ש ביטלו למ"ד ביטלו ולא ביטלו דע"כ יוצא פעם אחת) אך י"ל לפמש"כ הריטב"א בשם תוס' דלמסקנא אף שקדמו עשה לוקין אבימ"ק דב' לאווי איכא א"ש לכאורה אך באמת ז"א דהא לדעת רבינו עשה מנתק אף שני לאוין כדמוכח בפ"א מתמורה שכ' ב' טעמים דעשה אין ש"ב מוכח דס"ל דבעלמא מנתק ב' לאוין ומכש"כ היכא דמקיים העשה בידים דעדיף דמנתק ב' לאוין (אולם לשיטת הרז"ה דסובר דבלאו דכרת אף שקדמו עשה לוקין ניחא ועי' תוס' שאנץ מכות ותוס' חולין פ"א) עוד קשה לי דהנה בריטב"א ובפנ"י הקשו בביאמ"ק א"א לקיים העשה קודם הלאו כלל רק אחר הלאו א"כ איך הוה לאו שקדמו עשה וע"כ דבימ"ק מילתא אחריתא הוא משום דאיכא כרת ול"מ ניתק או דבאמת א"א לתקן וא"כ ל"ק מכאן דע"כ ביאמ"ק מילתא אחריתא אולם ז"א דהרי אפשר בביאת מקדש במקצת דעשה קדמו ושפיר הוה קדמו עשה כמו באונס וא"כ בשלמא למ"ד קדמו עשה לוקין ניחא אבל לרבינו דפסק באונס שקדמו עשה אין לוקין אף שאפשר לקיים קודם הלאו א"כ יקשה (וכמבואר בפ"ג מה' אלו דס"ל ביאה במקצת ל"ש ביאה כיון דגמ' מסיק האי לא יגע אתי לכדר"ל דנוגע בקודש לוקה אבל עשה דוישלחו איכא אף בביאה במקצת והוה קדמו עשה שפיר וא"כ לרבינו בפ"א מנערה דפסק אף באפשר לקיים קודם הלאו דלו תהי' לאשה אפ"ה הוה ניתק) אמאי כ' רבינו כאן דלוקין:

**ונראה** לישב דהנה באמת יש להקשות אמש"כ רבינו דלאו שקדמו עשה דלו תהי' לאשה אין לוקין ובגמ' איתא משום דכ' כל ימיו כמו שהקשה בלח"מ פח"י מסנהדרין דרק לר"ל דסובר לאו שקדמו עשה אין לוקין דהוי ניתק אז א"צ לקרא דלא יוכל לשלחה אבל רבינו דס"ל קיימו ולא קיימו כרי"ו א"כ קדמו עשה לוקין רק הטעם דכ' כל ימיו א"כ למה כ' רבינו ולו תהי' לאשה:

**ואומר** לישב דהנה זה ניחא לאביי דס"ל אי עביד מהני א"כ הא דכ' לו תהי' לאשה הוה קדמו עשה דהא אי לאו קרא דכל ימיו אע"מ ורק כיון דכ' כל ימיו אמרינן דלא מהני כיון דלא מהני לא לקי (וכמו דמסיק בתמורה לל"ק כפירש"י) וע"ז פריך דל"ד ללאו דחסימה א"כ לא לילקי כל שקדמו עשה ומשני אטו גרע ופריך מניתק לעשה דלא לקי ומשני התם לתקוני לאווי אתי הכונה דיהא ניתק לעשה ופריך הניחא למ"ד קיימו אבל למ"ד ביטלו א"כ כשלא ביטלו ג"כ לא לקי אף דלא תיקן האיסור וע"כ הא דניתק לא לקיים היינו משום דכשביטלו אהני מעשיו ולקי אבל לא ביטלו דלא ניתקן האיסור ולא מהני מעשיו לא לקי לכן אף בקדמו עשה כהאי דאונס וכן שאר קדמו עשה אם קיים העשה ולא מהני מעשיו לא לקי אף דלא ניתק ולכן לר"ל אמרינן דניתק שוה לקדמו עשה דלא

לקי בלא ביטלו ולרי"ו היכא דקדמו עשה ולא קיים העשה דאהני מעשיו לקי אבל בקיים דלא אהני מעשיו לא לקי ולכן באונס לא לקי ובשאר קדמו עשה לקי כיון שאהני מעשיו אבל בניתק לעשה כנותר וקיים העשה לא לקי דבא לתקוני הלאו ויש חילוק בין קדמו עשה לניתק לעשה:

**אבל** למ"ד אי עביד ל"מ א"כ אף דלא כתיב כל ימיו ג"כ ידעינן דל"מ א"כ שפיר י"ל דלו תהי' לאשה אף דקדמו עשה הוה ג"כ ניתק כיון דל"מ ממילא מתקיים העשה דולו תהי' לאשה ולכן לא לקי ורק לאביי דאי עביד מהני א"כ אית להו כל ימיו ל"ש לפטור באונס משום שקדמו עשה כיון דלא מקיים ע"כ העשה לבסוף ל"ש לומר דניתק דאי בעי עביד אי בעי לא עביד וכפירש"י בתמורה לליישנא קמא ולכן שאר קדמו עשה אף אי נתבטלו מעשיו או שחזר בעצמו לקי לרי"ו ורק דלר"ל אף כהא"ג לא לקי (ובזה ניחא הא דגחלת מזבח דקדמו עשה ולקי כיון דל"ש אעל"מ) וא"כ יקשה למה בטמא שנכנס למקדש לוקה הא אעל"מ כיון דהאיסור נמשך ממילא מתקיים העשה ובשלמא לרמב"ן ניחא דלא מיתקן האיסור אבל לפמש"כ דהיכא דנמשך האיסור דאפשר לתקן שלא יעבור עוד אמרינן אעל"מ קשה מטמא שנכנס למקדש ולכן נראה דאשעת ביאה אנו דנין דמיד שנכנס עבר הלאו והביאה עצמה אין איסורה נמשכת דמה שמוסיף איסור בשהייתו זה איסור אחר לכן ע"כ העשה מילתא בפ"ע לכן ל"ה ניתק לעשה (ע"ד שכ' הרמב"ן לפי דרכו) אלא דיקשה אכתי מנטמא בפנים דאיסורו נמשך בשהייתו וע"י דנאמר דלא מהני ינצל מהאיסור דלהבא והוה ניתק לעשה אולם הא זה יקשה גם לרמב"ן וכמש"כ הריטב"א דנטמא בפנים לכ"ע מתקן האיסור לזה י"ל דבשלמא היכי דאפשר לבטל המעשה מכאן ולהבא וממילא מתעקרא גם מעיקרא שפיר אמרינן אעל"מ אבל בנטמא בפנים דאיסורא בעבר זמן שהי' אף דנאמר אעל"מ שלא יעבור מכאן ולהבא א"א לומר שמתעקרא האיסור למפרע במה שעבר ושהה בפנים שיעור שהי' ואי לא שהה שיעור שהי' הא באמת לא לקי:

**אך** לכאורה יקשה א"כ האי כל ימיו למה כתבה רחמנא י"ל דאתי להא דאמר רבא בגיטין סוף מכילתין דגלי קרא באונס דלא מהני אבל בעלמא מהני לב"ש ורבינו פסק בהא כב"ש כמש"כ הב"ש סי' קי"ט ובהא ניחא מה שהקשה הפנ"י שם הא צריך כל ימיו דיהא ניתק לעשה לפמש"כ ניחא בוודאי אי לאו שקדמו עשה חייב אף דמתקיים העשה אח"כ צריך קרא כל ימיו לנתוקי דלא לילקי כמש"כ תוס' בתמורה אבל אי לאו שקדמו עשה פטור היכי דמתקיים ע"כ אחר הלאו ומיתקן האיסור בו אז א"צ לומר דכל ימיו לנתוקי רק לגלות דבעלמא ל"מ וא"כ גמ' בגיטין מסייע ג"כ לרבינו דא"צ כל ימיו לנתוקי

רק מלו תהי' לאשה (וזה תליא בב' לשונות בתמורה וא"ש) ודו"ק:

**ובהכי** ניחא מש"כ רבינו דלא קיימו עשה לוקה היינו בנתבטל העשה וכ' הלח"מ דסובר בלא קיים לחודי' לא לקי רק בנתבטל וא"א לקיים עוד אז לקי ולכאורה הוא נגד משמעות הגמ' לפמש"כ י"ל דלרבא דל"מ מעשיו לקיים העשה וע"כ ממילא ניתקו לעשה לכן לא לקי רק כשנתבטל העשה דא"א לקיים העשה ולנתק הלאו וגמ' דמכות קאי לאביי דאי עביד מהני מעשיו ולא ניתקו לעשה כיון שלא קיים מיד ובזה יש לפרש הפי' המשנה לרבינו בחולין סוף מכילתין שכ' דר"י סובר ניתק לעשה לוקין ובגמ' הא איתא טעמו דר"י יען דסובר דהוה לאו שקדמו עשה דשלח מעיקרא משמע ולפמש"כ י"ל זהו לאביי אבל לרבא דאי עביד לא מהני ל"ש שלח מעיקרא משמע דע"כ לא אהני וחייב לשלחו עתה וניתקו ממילא לעשה גם אחר שנטלו וא"ש:

**והנה** אח"ז ראיתי בשעה"מ פ"א מחומ"צ הביא להקשות אמש"כ רבינו בה' סנהדרין דלקי אביאמ"ק ובניתק לעשה לא חילק רבינו בין קדמו עשה ותי' עפ"י רמב"ן בכ"י דל"ה ניתק לעשה דלא מיתקן הלאו ותמהני חדא מה הקשה מכח מש"כ רבינו סתמא ולא חילק הא שפתיו ברור מללו דקדמו עשה אין לוקין וכן מש"כ בשם רמב"ן כ"י הא הוא מבואר בחי' הריטב"א ובאמת כל זה לא סגי כאשר בארנו דאכתי תיקשי מנטמא בפנים דמיתקן האיסור ולכן הנכון כמש"כ דאף בנטמא בפנים ל"ש אעל"מ ובטיל המעשה דאין כאן מעשה לבטל:

## הלכה יא

א') **הנוגע במקדש מבחוץ פטור שנאמר לא תבוא**. וקשה לי טובא דזה ניחא למ"ד דדריש לא יגע דנוגע בקודש לקי דהיינו ר"ל א"כ הו"א אף במקדש כן דחייב בנגיעה לכך אמרינן דכתיב אל תבוא אבל בנגיעה פטור וכן אי ביאה במקצת שמה ביאה דרשינן אנגיעה פטור אבל אביאה במקצת חייב דדמי לנגיעה שהוא במקצת כדאמרינן זבחים דף ל"ג אבל למ"ד ל"ש ביאה ואנגיעה דקודש פטור כמש"כ רבינו בפי"ח מפה"מ א"כ ל"צ כלל למעט נגיעה דמקדש וא"כ פלא מאוד שכתבו רבינו דא"ל דהרי עכ"פ איסורא איכא בנגיעה דקודש כמש"כ הלח"מ פט"ז מסנהדרין דעדיין קשה דרבינו כתב נגע במקדש פטור ושפיר יקשה דהא פטור גם בקודש א"כ ל"ש למעט מקדש ועוד הא דכ' רבינו דאסור לטמא הקדשים לא מכי יגע יליף אלא ממש"כ ברפי"ח דאסור לגרום הפסד לקדשים דהוה כמטיל מום בקדשים:

**ובזה** נראה ליישב קו' מהרש"א על תוס' מכות ט"ו שתי' דלרי"ו מוקי קרא לתרומה ולא לנגיעת קודש דיליף טומאתו טומאתו והקשה דזה רק לאכילה ואכתי נוקי קרא

דבכל קודש לא תגע לנגיעה דקודש ולהנ"ל י"ל דלא ניחא לאוקמא לנגיעה דקודש כיון דבמקדש פטור אנגיעה ה"ה אקודש דאיתקש למקדש ולכן מוקי אתרומה:

**ולקו'** התוס' דלא מוקי אקודש נראה לישב דקודש שנטמא מצותו בשריפה א"כ סובר רי"ו דלא מסתבר דחייבה תורה מלקות ויותר מסתבר לאוקים אתרומה דשריפת תרומה רק מחשש תקלה כמש"כ רש"י שבת דף כ"ה אבל מה"ת ליכא מצוה בשריפה:

ב') **אם נגע מאחורי' פטור**. נראה דהיינו כמו דאמרינן בפסחים היכל לתוכו עשוי דמחוץ לא נתקדשו וכן משמע בתוס' שבועות דף ט"ו דלא קידשו בתודה החומות רק מבפנים:

## הלכה יג

**כל שנטמא בטומאה מן המת שהנזיר מגלח וכו'**. והראב"ד השיג ונראה לבאר דהנה בפ"ה מנזיר כ' רבינו לחלק בין פירש מן הטומאה למחוברין דאז אין לוקה אם חזר ונטמא למת אחר ובש"א החדש סי' י"א הקשה ממש"כ רבינו בפ"ה מט"מ אדם הנוגע באדם שנגע במת אף במחוברין רק טמא טומאת ערב וא"כ אמאי בפירש וחזר ונגע חייב הא אין כאן הוספת טומאה דאף דכשהוא מחובר למת הנוגע בו אין טמא רק ט"ע ונראה לישב דכבר עמדו תוס' להקשות דבנזיר דף מ"ב אמרינן טומאה במחוברין אדם באדם לאו דאורייתא וקשה מע"ז דף ל"ז דגם במחוברין שייך טומאה ופירש"י באדם במת דהיינו ראשון ולכן תי' בתוס' כאן בשני כאן בשלישי ולכן אומר דהנה בכ"מ הקשה מבב"ק דף כ"ה דסובר רבא כל טומאה שאתה מטמאן לא יהי' פחותין מז' אולם בתויו"ט פ"א תי' דזה רק בכלים הנוגעים באדם טמא טומאת ז' ולפי"ז דסוג' דע"ז אייריא בכלים הנוגעים באדם שפיר טמא מדאורייתא וסוגיא דנזיר היינו בחיבורי אדם באדם שם לאו דאורייתא והפירוש כך חיבורי אדם במת מה"ת והיינו אם אין כאן שוב אדם הנוגע באדם זה אלא כלים הנוגעים באדם אבל חיבורי אדם באדם לאו דאורייתא ולפי"ז א"ש לרבינו דשלא במחוברין חייב משום דמוסיף טומאה לענין כלים משא"כ כ"ז שפי' לא מטמא כלים ט"ז ולפי"ז י"ל הראב"ד ס"ל אף בפירש וחזר ונגע פטור דאפי' כלים הנוגעים באדם הנוגע במת ג"כ מה"ת אין טמא ט"ז א"כ ליכא הוספת טומאה כלל ולכן פטור אך בהא גופי' אי לראב"ד חיבור כלים או אדם לאדם הנוגע במת הוא טמא ט"ז מה"ת במחוברין נסתבך בו במשל"מ דבפ"ה מט"מ כ' רבינו אדם באדם רק טמא ט"ע אבל כלים באדם הנוגע במת או אפי' כלים באדם הנוגע בכלים הנוגעים במת טמאין ט"ז בין במחוברין בין שלא במחוברין טמא ט"ז והראב"ד השיג בהא דכלים באדם ואדם בכלים דזה רק במתנות או במחוברין ובאדם באדם לא השיג משמע שמודה לרבינו דרק ט"ע עכ"פ מתבאר מדבריו דאדם בכלים וכלים במת טמא ט"ז אבל כלים באדם הנוגע במת אין

מבורר דעתו רק במשל"מ חקר יען דראב"ד כ' דמקראות אלו איירי במחוברין משמע דקאי אפי' אכלים באדם ואדם במת וכ' עוד יען דלראב"ד כלים במת הוה חיבור לטמא אדם ט"ז כש"כ כלים באדם ואדם במת ואפי' אדם באדם הנוגע במת הי' לו לטמא ט"ז ולכן השיג המשל"מ אראב"ד והנה לפי"ז לראב"ד יש כאן הוספת טומאה לכלים אם האדם מחובר למת אמנם תמהני שלא הביא דברי הראב"ד שבפי"ח מט"מ שכ' וז"ל ואני אומר שאין שניים טמאים ז' בשום דבר אלא או בחרב או בחבורין או חבור אדם באדם או חבור אדם במת וחבור לאדם במת הוא העיקר מה"ת עכ"ל ולכאורה נראה דאדם באדם ג"כ טמא ומיושב קו' המשל"מ דמדלא השיג על רבינו סובר דרק ט"ע ולמה באדם בכלים הנוגעים במת ט"ז ולפמש"כ באמת גם אדם באדם ט"ז אלא בלשון הראב"ד שכ' וחבור לאדם במת הוא העיקר מה"ת משמע אבל אדם באדם לא רק אדם במת הוה חיבור וכי תימא למאי נפ"מ י"ל לטמא כלים וא"כ אדם באדם אין ט"ז אבל כלים באדם או אדם בכלים ט"ז כמש"כ בפ"ד מנזירות וא"כ ל"ה צריך המשל"מ להוכיח דאדם באדם לא מדשתק הראב"ד דהרי כאן ביאר דבריו אמנם לי הי' נראה כי אפי' כלים באדם אין טמא ט"ז ורק אדם במת הוה חיבור מה"ת והכונה כפי' רש"י בנזיר כאן בחיבורי אדם במת היינו רק שהאדם נוגע במת זהו הוה במחוברין מה"ת ונפ"מ דמותר ליגע במת אחר דאין כאן הוספת טומאה ולפי"ז לראב"ד אדם באדם או כלים באדם אין ט"ז ולפי"ז כשפירש וחזר ונגע אין כאן הוספת טומאה לכן פסק דאפי' בפירש א"ח כשנגע ויצא לנו ממש"כ דרבינו וראב"ד לשיטתו דהנה בפ"ה מנזירות ומשל"מ פ"ט מט"מ כ' דרבינו מפרש הסוג' דנזיר כפי' התוס' דאביי אליבא דרבה הוא דמחלק בין במחוברין והלכה כרבה והראב"ד מפרש כפירש"י דר"י מחלק בין במחוברין ולרבה אין חילוק דתמיד פטור והלכה כרבה לשיטתם אז לי גם בזה דלפי' התוס' במחוברין היינו אדם באדם הנוגע במת ולרבינו עכ"פ בזה הוא כתוס' דהיינו כלים באדם ואדם במת טמא ט"ז במחוברין ולכן חייב בפירש ונגע אח"כ לראב"ד גם בהא כפירש"י דמחוברין היינו אדם במת ונפ"מ באם נגע במת אחר שפטור ולכן כ' בפי"ח אדם במת הוא מה"ת ולכן רבה דלא מחלק במחוברין משום דסובר דנהי דאדם במת הוא מה"ת אבל כיון דלטמא אדם וכלים אין מטמא א"כ אין כאן הוספת טומאה וכן פסק הראב"ד כרבה אך אכתי יקשה לרבינו כיון דסובר דאפי' שלא במחוברין כלים באדם ואדם בכלים הנוגעים במת ט"ז א"כ אין כאן הוספת טומאה דאפי' לא חזר ונגע ג"כ מטמא כלים הנוגעים בו ט"ז לכך נסתר מה שהעלינו בסוג' דנזיר היינו לענין כלים דהרי אפי' שלא במחוברין ג"כ ט"ז:

**ולכן** אומר דרך אחר בכונת רבינו דלעולם אין כאן הוספת טומאה וא"צ הוספת טומאה

וחילוק בין במחוברין הוא כך דיקשה לכאורה כאן סובר במחוברין פטור ומ"ש בכלאים דחשבינן בשיעור פשיטה ולבישה כאילו פשט ולבש וחייב ואמאי לא נאמר כן בטומאה וצריכין לומר דשאני הכא דדרשינן לא יחלל פרט לזה שמחולל כבר ולפי"ז סובר רבינו הכונה כך בוודאי אף דכבר מחולל אפ"ה בפירש וחזר ונגע חייב דעכ"פ מטמא עצמו ודרשא דפרט לזה שמחולל אהני לן רק למחוברין שלא יתחייב דהרי בלא"ה לא קעביד כלום רק דנאמר שיתחייב על כל או"א משום דבידו לפרוש בשהה כשיעור כמו בכלאים לזה דרשינן פרט לזה שמחולל קרא דלא מתחייב דאין בו מעשה ול"ח כאילו פירש וחזר ונגע וא"כ אינו כלל משום הוספת טומאה (ועמש"כ בקונטרסי על טומאת כהנים) ודו"ק:

**אמנם** כל זה לפי הבנת הכ"מ שפי' דהשגת הראב"ד הי' ממש"כ רבינו הנוגע בכלים דהרי זה ג"כ טעון ביאת מים אבל ל"נ כונה אחרת בדברי הראב"ד דמטעם אחר השיג על רבינו דהנה בירושלמי סובר ר"י אחר שטבל הוא דפטור אבל קודם שטבל חייב ומפרש שהראב"ד כפי' הר"ש דקאי אנגע באדם או בכלים שנגעו במת ולפי"ז הנה רבינו שכ' דחייב אאדם שנגע באדם או בכלים הי' אפשר לישב דהיינו דאז חייב אף אחר שטבל אבל קודם שטבל חייב שפיר אפי' אאדם שנגע באדם אף שאין נזיר מגלח והא דאמרינן דחייב אף אחר ביאת מים היינו לטומאה שנזיר מגלח או לענין מלקות ואזיל הראב"ד בזה לשיטתו בפ"ד מה' אלו שפליג על רבינו כיון שחייב כרת אט"י ופי' הכ"מ דהשגתו דאי לאו דברי רבינו היינו יכולים לפרש דט"י רק חייב מלקות (ובמשל"מ בדין י"ט תמה על הכ"מ בזה דכו"ע מודו דחייב כרת בט"י ולפמש"כ א"ש דנפ"מ באדם שנגע באדם דא"ח כרת אחר שטבל ואשימוש בטומאה חייב ושפיר השיג הראב"ד) ולפי"ז השיג גם הכא שפיר בשלמא אי רק למלקות א"ש די"ל דמשכחת לה בקודם שטבל לכן ל"ב טומאה שנזיר מגלח ואחר שטבל א"ח כרת רק אטומאה שנזיר מגלח ואשאר טומאות רק מלקות (כמו שצידד בירושלמי למ"ד דא"ח כרת אשני שנגע בראשון אבל עכ"פ מלקי לקי ומטעם שבארנו) דגם בנזיר אף שאין מגלח מלקי לקי אבל כיון שכ' רבינו דאף אחר שטבל חייב כרת ואפ"ה סובר דחייב בדברים שאין נזיר מגלח א"כ נמצא דברי רבינו סותרים זא"ז וזה ברור בכונת הראב"ד (ולפמש"כ בכונת הראב"ד ניחא מה שתמה עליו הצל"ח פסחים דף ע"ט דקאמר אבל נטמא במת מתעביד בטוה"ג מוכח כלי שנטמא במת חייב כרת והוא קו' הר"ש בפ"ק דכלים ולפמש"כ א"ש דראב"ד רק באחר שטבל חולק אבל קודם שטבל מודה דחייב אף שאין נזיר מגלח עליו) ואמנם לישב דברי רבינו נראה דהוא סובר כיון דקתני כל הטעון ביאת מים חייב כרת משמע כפשטי' ולא לענין מלקות אף בדברים שאין נזיר מגלח ור' יוסי דמחלק בטבל היינו אשלישי שנגע בשני

קאי אבל שני שנגע בראשון חייב אף בטבל אף שאין נזיר מגלח ורי"ו פליג דאשלישי שנגע בשני אף קודם שטבל א"ח דלא כפי' הר"ש רק כפירושו של הכ"מ וא"ש:

**כעת** הגיע לידי ס' מרכבת המשנה ח"ב (נשלח לי מהבחור המופלג החו"ש מו"ה יונה פאנפעדער נ"י) ובה' ט"מ כתב לבאר דברי הירושלמי שהביא הכ"מ ודברי רבינו וז"ל וה"פ דר' ינאי קאמר דא"ח אלא על שני שנגע בראשון דהיינו אפי' אדם שנגע באדם שנגע במת אע"ג דטמא רק ט"ע אבל שלישי שנגע בשני אע"ג שהוא טמא ט"ע כגון אדם שנגע באדם שנגע בכלים או בכלים שנגעו בכלים א"ח על ביאת מקדש וקמפרש טעמא משום דכ' ואיש אשר יטמא ולא יתחטא הטעון חיטוי בשום מקום דהיינו שני שנגע בראשון דאשכחן אדם שנגע בכלים שנגעו במת טעון חיטוי דהיינו הזאה הלכך אפי' אדם שנגע באדם נמי חייב דה"ל שני שנגע בראשון משא"כ בשלישי שנגע בשני לא אשכחן שיהי' האדם טעון חיטוי הלכך אדם הנוגע באדם שנגע בכלים פטור אע"ג דהוה ראשון לטומאה וטמא ט"ע דומיא דאדם שנגע באדם שנגע במת ופריך התיכון הרי אדם הנוגע בכלים פי' וכלים הנוגעים בו הם שלישי שנגעו בשני ונמי טעונים חיטוי הלכך בדין הוא שאף אדם שהוא שלישי וטמא ט"ע יהי' חייב כיון דאשכחן שלישי דטעון הזי' ומשני ר' אבין בטומאת איש פי' דנהי דאשכחן שלישי טעון הז' בכלים הרי לא אשכחן שלישי באדם טעון הזי' מילתי' דר' אבין וכו' פי' דמשיב דאע"ג דמייתי סייעתא ממילתי' דר' אבין דשלישי ליכא לרבויי מהאי קרא מיהו ר' אבין דדריש בטומאת איש באיש והרי דרשינן הטעון חיטוי נמצא הוה איפכא כיון דאדם באדם אע"ג דהוה שני בראשון א"ח הואיל דאינו בן הזי' הלכך אף אדם בכלים דטעון הזי' נמי פטור דהו"ל איש בכלים ולא מרבינן אלא איש באיש דהיינו אדם שנגע במת א"ר יוסי והוא שטבל אדם שנגע בכלים ואפי' אדם שנגע באדם א"ר אילא הוא עצמו וכו' וכדר' אבין ופריך ר' זריקא מהא דתניא כלי שחציו מן הגללים א"ח הא כולו מן האדמה חייב לאו בנוגע דהו"ל שני שנגע בראשון ומשני תפתר בשזרקו ופריך דלשון חייב שבברייתא משמע קרבן ועל זריקת הכלים פטור מן הקרבן ואיתותב ר' אילא ור' אבין א"ר אלעזר אף אנן תנן במתניתין סייעתא למילתא דאמוראי ר' אבין ור' אילא דתנן כל טומאה וכו' ובנזיר אינו מגלח על השני שנגע בראשון וקשיא לרי"ו ומשני רי"ו דהאי כללא רק לענין מין הטומאה שהנזיר מגלח אבל כל שהנזיר מגלח על הראשון חייבין על ביאת מקדש אף על השני א"ר ירמי הוינן סברינן מימר דקס"ד דלא נחלקו ר"י ור' אילא אלא לענין קרבן אבל לענין מלקות אפי' הרביעי חייב דהיינו אדם שנגע בכלים שנגעו באדם שנגע בכלים ותני ר' יוסי ופליג דתנן כל טומאה וקשיא לר' יוחנן אלא וודאי דהא דקאמר רי"ו דחייב על

שני שנגע בראשון היינו מלקות אבל שלישי אפי' ממלקות פטור ודחי אר"י בר בון אבל חצי לוג וכו' השלישי לוקה ומפרש רבינו דהיינו מכת מרדות מדבריהם ובהכי נתבארו דברי רבינו בה"ה דהך כללא דר"י כפי מסקנת ירושלמי אטומאה קאי שיהי' מין טומאה שהנזיר מגלח עליהן ומבואר מירושלמי הזה דאין הנזיר מגלח אלא על הראשון שנגע במת בלבד דהוה אה"ט אבל חייבין על ביאת מקדש על השני שנגע בראשון דהו"ל טעון טבילה ד"ת ובהכי נתבארו דברי רבינו בפ"ג מביאמ"ק ומתורץ השגת הראב"ד וההגה' הנכונה והפשט הברור כשמש כמש"כ את"ד וכדבריו כ' גם בשירי קרבן בירושלמי שם:

## הלכה טז

א) **המכניס טמא שרץ למקדש וכו' אבל הזורק וכו'**. והשיג הראב"ד אי מכניס טמא שרץ חייב למה על כיבוס בגדים רק לקי מ' והקשה בכ"מ מה הקשה על רבינו הא הם דברי ת"כ והעלה לדעת רבינו דרק במכניס אדם ט"ש חייב אבל לא אבגדים ולדעתי לא שמיעא לי' היינו לא סבירא לי' לראב"ד הא לכן נ"ל דעת רבינו כך לחלק בין הכנסה לזריקה דמכניס וודאי חייב כרת אבל זריקה מרחוק הוה רק גרמא לכן רק לוקה ויצא לו כן מירושלמי פ"ז דנזיר דשם פריך למ"ד דשני בראשון פטור מתוספתא כלי שחציו מן האדמה וחציו מן הגללים א"ח על ביאת מקדש אבל אם כולו מן האדמה חייב ומשני דאיירי בזרקו דהיינו שזרקו הראשון לפנים חייב דאראשון חייב שפיר ופריך על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כיבוס בגדים מ' ומשני במכניס וקשה לי לפי הבנת הכ"מ דגם במכניס רק מ' א"כ מוקי הך תוספתא דא"ח על ביאת מקדש לענין מלקות הנה מלבד שפירושו דחוק מאוד לומר דהמקשן ס"ד דעל כיבוס בגדים לוקה דוקא בהכניסן עמו וע"ז משני בהכניסן דאיירי ג"כ בהכניסן כמו שפי' בפני משה דזה דחוק דמשמע א"ח היינו כרת דאם כולו מן האדמה חייב כרת אלא דקשה לי עוד דבירושלמי קאמר אח"כ דלא פליגי רק לכרת אבל למלקות חייב לכו"ע בשני בראשון א"כ אמאי מוקי במכניס לוקי בשני בראשון רק לענין מלקות חייב כיון דגם אי במכניס אייריא לענין מלקות ולזאת אומר פי' אחר דירושלמי מקשה כיון דמוקי בזרקו והא על כיבוס בגדים רק מ' והיינו ע"כ בזרקו והתוספתא אייריא לענין כרת ואי בזרקו ליכא רק מלקות ומשני במכניס דאז שפיר חייב כרת ולעולם בראשון וזהו ברור וא"כ יצא לנו אזריקה רק מ' ואכניסה חייב כרת אפי' בכלי:

**ובזה** א"ש גם שיטת רש"י בעירובין דפי' מכניס כלי טמא שרץ למקדש חייב כרת ויקשה מת"כ ול"ש תי' הכ"מ כיון דרש"י פי' בכלי לא באדם ובמשל"מ הקשה מרש"י סנהדרין

דף פ"ח דמכניס בגד טמא חייב כרת ותמה דרק לוקה ותמוה הא רש"י לשיטתו בעירובין דפי' הא דשמואל בכלי ט"ש דחייב כרת וע"כ הך דת"כ בזריקה כמש"כ:
ב')

## הלכה יז

**אבל בגד שהוא ראשון אם הכניסו למקדש אין לוקה.** והשיג הראב"ד גם ט"ש רק ראשון הוה ובמשל"מ תמה דהאי קרא באוכל נבילה דמטמא בגדים בשעת אכילה איירי ואינו אלא ראשון ול"נ כונת רבינו אבל בגד ראשון אם הכניסו היינו בגד שהוא ראשון לטומאה שנגע באדם שנגע בכלי שנגע במת נמצא דהוה שלישי לנגיעה ואין החסרון מצד שהוא ראשון לטומאה אלא מצד שהוא ג' לנגיעה וסובר רבינו כלי שטמא טומאת מת אפ"ה ל"ה אלא ראשון מצד שהוא שלישי לנגיעה פטור אף ממלקות אפי' בכניסה וכיון דלענין אדם פטור מכלום כמש"כ לעיל ממילא בכניסת בגד ג"כ רק מכת מרדות וזה שהי' פשוט לרבינו דאין לוקה כיון שגם לענין ביאה רק מכת מרדות אבל בגד שהוא ראשון לנגיעה כמו בגד שנגע בשרץ אף שאינו אב הטומאה רק ראשון לטמא אוכלין ולא כלים היינו יען ששרץ אין עושה אב הטומאה אבל כיון דהוה ראשון לנגיעה חייב וכן בטומאת נבילות הוא ראשון לנגיעה אלא דכך דינו להיות רק ראשון לטומאה לכן חייב:

**והנה** בצל"ח פסחים דף ע"ט הביא ראי' לשיטת רבינו דלכאורה קשה דשם אמרינן בנטמא בט"ש יעשה בטומאה משמע דנעשה בטומאה ויקשה לרבינו בפ"ד מה' אלו דפסק ט"ש אין נעשה בטומאה אבל לשיטת רבינו כאן שאין לוקה על הכנסת בגד טמא למקדש אלא בבגד שהוא אב הטומאה אבל בגד ראשון לטומאה אינו לוקה אלא מכין אותו מכת מרדות וא"כ י"ל דלא העמידו דבריהם במקום עשה דפסח וכ' דמכאן יצא לרבינו חילוק זה והנה לפמש"כ דרק אזריקה פטור אבל אכניסה חייב יקשה קו' הצל"ח ונראה דלק"מ דאייריא בנטמאו הסכינים בשרץ בפנים דליכא חיוב להוציא ואף דשהוי טומאה לא משהינן וצריך להוציאו היינו שרץ עצמו אבל בכלי שנטמא בט"ש א"צ להוציא והבן:

ג') **המכניס** (**כלי**) [**בגד**] **ראשון אינו לוקה.** ובמשל"מ הקשה מת"כ פ' אחרי דאיתא שם יכול על בגדים יהא ענוש כרת ת"ל ובשרו לא ירחץ ונשא עונו הא כיצד על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כיבוס בגדים בארבעים ונראה שרבינו סמך עצמו על ספרי פ' נשא דאיתא שם ריי"צ אומר על רחיצת גופו ענוש כרת על כיבוס בגדים לא ענש וס"ל דגם אינו לוקה ופליג ריי"צ על ר"י דרק ר"י לשיטתו דס"ל היכי דכ' לאמר לוקין על לאו הבא מכלל עשה

כדאיתא ס"פ כל שעה לכן ס"ל דלקי על כיבוס בגדים אבל רי"צ לית לי' האי דרשא א"כ לא לקי דהוה רק לאו הבא מכלל עשה וכן העלה בס' התורה והמצוה פ' נשא:

## הלכה יח

א') **וכן טמא שהכניס ידו למקדש וכו'**. הנה רבינו פסק דביאה במקצת שמה ביאה מדרבנן עכ"פ וקשה לי א"כ הא דדייק הגמ' דביאה במקצת ש"ב דאי לש"ב ליעול ידי' וליסמוך דהא עכ"פ מדרבנן ש"ב וע"כ ס"ל דסמיכה דאורייתא א"כ אף אי ש"ב ג"כ קשה ליעול וליסמוך כדפריך אח"כ ארב יוסף ליעול להדיא ומשני גזירה שירבה בפסיעות וזה ל"ש בכניסת ידו וא"ל דסובר באמת דלאו דאורייתא ז"א כיון דביאה במקצת אסור מדרבנן עכ"פ א"כ אף אי ל"ש ביאה ג"כ ל"ק ליעול וליסמוך כיון דהאי סמיכה רק דרבנן וע"כ דסמיכה מה"ת א"כ קשיא אף אי ש"ב ג"כ קשיא ליעול ולסמוך דרחמנא אמר ול"ש תי' הגמ' שירבה בפסיעות כיון שאין נכנס וא"ל ליגזור שמא ימשך ז"א דלמ"ד מה"ת ש"ב ל"ג בטמא שימשך כמש"כ תוס' ריש פירקין ורק למ"ד לש"ב רק מדרבנן ע"כ גם בטמא גזרינן שימשך וכמש"כ להלן ותדע דהרי במצורע שחל שמיני שלו אמרינן לעיל דמכניס ידיו לבהונות אבל כולו לא הותר כמש"כ תוס' יבמות דף ז' יען דכתיב בקרא להדיא אל המקדש לא יבוא חזינן דלא גזרינן שיכנס כולו כן בסמיכה נתיר לכנוס ידיו ועוד קשיא לי מאי משני הגמ' הכל בכתב מיד ד' השכיל והוק' תוס' הא ע"כ צריך לעשות פישפש ותי' דלאו דאורייתא ויקשה א"כ מאי צריך לקרא דמיד ד' השכיל הא בלא"ה אהני לן בפישפש מידי דאסור להכניס ידיו כיון דביאה במקצת שמה ביאה מדרבנן עכ"פ אסור להכניס ידיו וא"ל כמו אי מה"ת סמיכה בעי אמרינן ליעול ולסמוך אף אי ש"ב אפי' בכל שרי לכנוס כמו כן אי לאו דאורייתא וביאה במקצת דרבנן ג"כ מותר לכנוס ז"א דאי ביאה במקצת שמה ביאה מדרבנן נראה הסברא דאסרו ביאה במקצת דילמא אתי לאמשוכי א"כ בוודאי מבטלין סמיכה דרבנן משום איסור ביאה במקצת דרבנן דגזרו משום דילמא אתי לאמשוכי:

**עוד** יש להקשות לשיטת רבינו עד"ז דהנה תוס' לעיל דף ל"ב כתבו הא דפריך אי תיכף (לשחיטה סמיכה) [לסמיכה שחיטה] ל"ד משכחת סמיכה בטמאים הא כתיב לפני ד' ותי' דהקו' אי ביאה במקצת לש"ב א"כ אפשר דמעייל ידיו לפנים ומקיים לפני ד' רק תיכף לסמיכה שחיטה ליכא לרב יוסי דמרחק צפון עכ"פ משכחת סמיכה בטמאים וע"כ תיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא אלא דסמיכה דמצורע לד' ומעתה יקשה כך מאי פריך לעיל אי במקצת לש"ב ליעול ידי' ולסמוך אף אי ש"ב ג"כ קשיא ליעול ידי' ולסמוך דרחמנא אמר אך להא י"ל דסובר תיכף לסמיכה שחיטה לד' ל"ש ליעול ידי' ולסמוך

דרחמנא אמר דהרי יכול להוציא קרבן לחוץ כיון דתיכף לס"ש ל"ד ואין לדחות עכ"פ בעינן לפני ד' ז"א דמאי אולמי האי כללא מהאי כללא טמא אסור ליכנס בעזרה וכן כללא סמיכה דוקא בעזרה א"כ מהיכא תיתי לקיים כללא דסמיכה דלפני ד' ולבטל כללא דטמא אסור בעזרה ודוקא למאי דמשני סמיכה בכל כחו בעינן פריך ליעול להדיא משום דיהא תיכף לס"ש אבל כאן משום דיהא סמיכה בעזרה אין לבטל כללא להתיר טמא ליכנס לעזרה וא"כ שפיר פריך אי ש"ב ניחא אבל אי לש"ב ליעול ידי' ולסמוך דמדרבנן עכ"פ בעינן תיכף לס"ש וגם בעינן לפני ד' ועוד אי לש"ב א"כ ע"כ סמיכה דמצורע ל"ד דהרי יש היקש מה סמיכה בטהורין אף שחיטה בטהורין ויקשה הא אף סמיכה אפשר בטמאין בהכנסת ידי' לפנים וע"כ דסמיכה דמצורע לד' וא"כ הכי פריך אי ש"ב ניחא אבל אי ל"ש ביאה ע"כ סמיכה דמצורע לד' אבל מדרבנן בעינן סמיכה ליכנוס ידיו ולסמוך וא"כ הא ניחא אי מדרבנן לש"ב אבל לרבינו דמדרבנן ג"כ ש"ב יקשה איך דחינן איסור דרבנן דכניסה משום סמיכה דרבנן הא יש לחוש שמא ימשך כאמור:

**ונראה** לישב דהנה תוס' לעיל הוק' תיפוק לי' מהיקש סמיכה לשחיטה כר"ש במנחות דף י"ט ונראה ליישב דהנה ר"ש סובר במנחות דף ס"ב אשם מצורע טעון סמיכה מחיים א"כ י"ל דסובר סמיכה דמצורע מה"ת עי' תוס' דף ע"ב וא"כ י"ל דלית לי' היקש דסמיכה בטהורין דסובר דאיכא באמת סמיכה בטמאים ויסבור דלש"ב ומקיים לפני ד' דמעייל ידיו ולכן מוקי היקש לזרים אבל גמ' בזבחים קאי אי ש"ב א"כ ע"כ ליכא סמיכה בטמאים משום דבעינן לפני ד' (או דסובר סמיכה בכל כחו בעינן או דסובר סמיכה דמצורע לד') א"כ ע"כ לדרוש סמיכה בטהורין דוקא אף שחיטה בטהורין ולא אייתר קרא לזרים וא"כ לפי"ז ניחא דגמ' פריך אי לש"ב ליעול ידיו וא"ל אז ע"כ סמיכה ל"ד די"ל כר"ש דלא דרשינן כלל דליכא סמיכה בטמאים ומקיים לפני ד' שפיר יקשה ליעול ידיו אף דמדרבנן ש"ב הא סמיכה מה"ת:

ב) **טמא שהכניס ידיו למקדש חייב מכת מרדות**. וראב"ד השיג דר"ל רק איפרך לס"ד דקאמר דיש בו כרת אבל רבינא דמסיק דרק מלקות יש לא איפרך והכ"מ תי' דלר' אבהו לא אייריא כלל לענין ביאה במקצת כפירש"י לכך אף מלקות ליכא והנה לכאורה קשה דמד"ר אבהו לא נשמע כלל דאין חייב בביאמק"צ דאף דלישנא דרבינא הכי משמע וכפירש"י אבל הא גופא קשה דהרי לר"א מצי ג"כ סובר ר"ל ביאבמק"צ כיון דיליף נגיעה בקודש מלא תגע שאף במקצת א"כ ה"ה במקדש ביאבמק"צ חייב מלקות כמו נגיעה דקדשים אך הדבר ניחא דהנה לר' אבהו א"א לומר רק או דבאבמק"צ פטור ממלקות או אף דכרת חייב דהוא יליף מביאת מקדש דהוה דבר שיש נט"ש ואי ביאבמק"צ רק לוקה

א"כ גם מקדש ל"ה דבר שיש נ"ש וע"כ או דחייב כרת או דפטור אף ממלקות וא"כ את"ל דלרא"ב חייב כרת הרי מזה איתותב ר"ל א"כ שוב ע"כ פטור לגמרי וא"כ רבינו פח"י מפהמ"ק כתב דרשא דבאמ"ק יש בו נט"ש כר"ל דהביא דרשא דבכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבוא דאייריא בדבר שיש בו נט"ש א"כ ע"כ ביאבמק"צ לש"ב לענין מלקות ולא לענין כרת מדאיתותב ר"ל והבן:

**והנה** לפי"ז יש לכאורה לומר לרי"ו דלא יליף מלא תגע דמביאבמ"ק לא ילפינן משום דביאבמק"צ עצמו אין בו נט"ש רק לאו ויסבור רי"ו לפי"ז דבמק"צ לקי:

**מעתה** יש לפרש הסוג' דתמורה שם אחר דמייתי פלוגתא דר"ל ורי"ו אי יליף טומאתו טומאתו או יליף מביאמ"ק מייתי הא דרי"ו דלאו שקדמו עשה ולפמש"כ י"ל דהא בהא תליא דהנה ברז"ה כתב למסקנא לאו שקדמו עשה אין לוקין והא דקשיא מבאמ"ק משום דיש בו כרת והנה זה ניחא אי ביאה במקצת לש"ב כלל או דחייב כרת א"כ קרא רק אייריא מדבר שיש בו נטנ"ש וא"כ אז שפיר קדמו עשה אין לוקין ואי דקשיא מביאת מקדש שאני דיש בו כרת וא"כ ר"ל לשיטתו לאו שקדמו עשה אין לוקין ורי"ו דסובר ביאמק"צ א"כ ע"כ קדמו עשה לוקין כמו בביאמק"צ ולכן רי"ו לשיטתו קדמו עשה לוקין ורבינו דסובר בביאמק"צ ל"ש ביאה סובר שפיר לאו דקדמו עשה אין לוקין כמש"כ בפ"א מנערה ואפ"ה פסק בביאמ"ק דלקי דביש כרת חייב אף שקדמו עשה ונתישב מה שהקשיתי לעיל וכן הקשה בשעה"מ אמאי לוקין אביאמ"ק הא קדמו עשה דלפמש"כ ניחא כיון דיש כרת לוקין ודו"ק אך אכתי קשה ממצורע שנכנס לירושלים דרק לאו איכא כמש"כ לעיל ואף ג"כ קדמו לעשה אמאי לוקין לכן נראה כמש"כ שם בציץ דל"ש אעל"מ לכן לקי ודו"ק:

**ובזה** יש לישב קו' ריטב"א שם דאמר כתיבא ותנינא הבא אל המקדש טמא אף שקדמו עשה והא א"א לקיים רק אחר עבירת הלאו ולפמש"כ אי ביאבמק"צ ל"ש ביאה א"כ הוה קדמו עשה דעשה דוישלחו יש קודם שנכנס ראשו ורובו אולם לפמש"כ דרי"ו סובר שמה ביאה א"כ הדרה קו' ריטב"א לדוכתי' ולפי"ז י"ל דבאמת בזה מיושב קו' ריטב"א למה חזר רי"ו כיון דמאונס ל"ק דכתיב כל ימיו א"כ ע"כ מוכח דלוקין מדלוקין אטמא שנכנס ולפמש"כ ניחא דאף אי לוקין אקדמו עשה מי ניחא הא ביאמ"ק א"א לקיים תחילה רק לבסוף כקו' ריטב"א והוה ניתק ואמאי לוקין וע"כ שאני מקדש שבכרת כהרז"ה או מטעם דלא מתקן האיסור כשיטת הרמב"ן וא"כ ה"נ י"ל קדמו עשה אין לוקין וטמא למקדש שאני כנ"ל:

ג') **הנה** דעת רבינו דביאה במקצת ל"ש ביאה והראב"ד השיג דהא אמרינן התם דעשה שיש בה כרת הוא ובכ"מ הקשה דהא רבינא מסיק שם דף ל"ג ב' דלענין מלקות אתמר ובס' שושנת העמקים כ' ע"ז ולי העני אפשר לומר דכרת ממש קאמר הר"א ז"ל ורבינו הוא דאמר הכי וכפירש"י שם ד"ה לענין דמהיקשא דנגיעה ובמגע לית כרת וזה למ"ד דון מיני' ומיני' משא"כ למ"ד דון מיני' ואוקי באתרא א"כ בוודאי כיון דיליף מהיקשא ביאה במקצת שמי' ביאה תו אוקי באתרא וחייב כרת בביאה במקצת ורבינא הכי ס"ל במנחות דף ס"ב ורבינא אליבא דעולא אמרה אבל באמת איכא כרת ועיין במ"מ ה' א"ב פ"ב דר"מ סובר דון מיני' ומיני' ויש חולקין וס"ל דאמרינן דון מיני' ואוקי באתרא והאריך עוד ומסיק סוף דבר כפי הנראה בהא דהואיל ואישתרי הוא מחלוקת הר"ם והראב"ד להר"ם ל"א הואיל וכו' וביאה במקצת ל"ש ביאה ולהראב"ד ביאה במקצת לוקה וקשה קו' התוס' עשה ול"ת היא ומההיא דשבת דף קל"ב וע"כ דאמרינן הואיל ואישתרי אישתרי כיון דבלאו גרידא הוא כטומאה כמש"כ תוס' יבמות ועיין בפ"ו מה' ק"פ ה"ז בהשגות הראב"ד שחילק בין היכא דהשבות הוא שיכול לבוא לידי איסור כרת העמידו דבריהם במקום כרת ולפי"ז יש הוכחה דביאה במקצת שמה ביאה מה"ת דאי מדרבנן א"כ השבות הוא מטעם דילמא יכנס כולו ויכול לבוא לידי איסור כרת א"כ אמאי לא העמידו דבריהם משום בהונות גופא אלא ש"מ דמה"ת הוא:

ד') **הכונס ידו לוקה מכת מרדות**. וראב"ד השיג בגמ' איתא דחייב כרת ועכ"מ שנדחק ועוד קשה מנ"ל דחייב מדרבנן כיון דסובר דלית הלכתא כעולא ונראה דרבינו וראב"ד לשיטתם לעיל דלדעת רבינו מחכ"פ במקדש רק דרבנן ולראב"ד מה"ת ומעתה יקשה כיון דרק מדרבנן א"כ מאי משני הואיל והותר לצרעתו הא משום צרעת רק מדרבנן אסור ואיך הותר איסור ט"י שהוא מה"ת וכמש"כ רבינו לעיל וגמ' ע"כ קאי אי מחכ"פ דזב ג"כ כזב ומה"ת שייך שפיר הואיל והותר אבל לרבינו יקשה כיון דסובר לאו כזב דמי וע"כ לומר דבאמת לית הלכתא כעולא דכיון דרבינו בה' ק"פ פסק כברייתא דמצורע שראה קרי בשמיני בע"פ דעשה דכרת דוחה עשה דדבריהם א"כ יקשה הא עכ"פ איסור ביאה במקצת מה"ת ול"ש הואיל והותר כיון דמחכ"פ רק דרבנן ולכן ע"כ פסק דלא כעולא דמ"ד מחכ"פ דזב לאו כזב ע"כ סובר דלא כעולא ודו"ק:

**ועוד** יש ליתן טעם דמברייתא זו דמצורע בע"פ עצמו מוכח דלא כעולא דהנה תוס' הוק' כיון דהותר למה צריך לטעם עשה דכרת דוחה הא הותר ותי' דוקא מחנה שכינה הותר אבל מחנה לוי' לא הותר יען דמחכ"פ לא נאסר במחנה לוי' ונראה ליישב לפמש"כ לעיל בשם הצל"ח פסחים דף ס"ט לר"א דדריש בשעה שאין משתלח זב אין משתלח ופטור

מכרת אבל איסור יש וביאר בצל"ח משום דרק מחנה שכינה הותר אבל מחנה לוי' לא הותר דמעולם לא נאסר שם ט"מ וזהו כסברת תוס' הנ"ל ממש ולפי"ז י"ל זהו שייך לר"א אבל לרבנן דחייב כרת ולא דרשי כר"א וחייב כרת משום דסברי אי הותר מחנה שכינה כש"כ מחנה לוי' א"כ יקשה כאן אי אמרינן הותר מחנה שכינה כש"כ מחנה לוי' ולמה צריכה הברייתא לטעם עשה שיש בו כרת דוחה ומוכח ע"כ דלא כעולא דלא שמה ביאה ולא הותר כלל מחנה שכינה והבן:

**ובזה** יש לומר דבר נחמד דלכאורה י"ל פשוט דמחנה שכינה באמת ג"כ לא הותר דרק ביאה במקצת הותר אבל ליכנס כולו לא הותר כמש"כ תוס' יבמות ובמחנה לוי' נכנס כולו לכן צריך לטעם עשה דכרת ואולם תוס' יבמות הקשה באמת למה לא הותר ליכנס כולו כיון דהותר מקצת אך י"ל טעמא דמילתא דהנה בפסחים מסיק אימא ויצא אל מחוץ למחנה מחנה לוי' ואל יבוא למחנה שכינה והקשה רש"י פשיטא דלא יכנס כמש"כ למעלה ולהנ"ל י"ל דהו"א בכהא"ג דהותר מקצת במצורע גם בע"ק הותר כולו אבל רק מחנה שכינה הותר ומחנה לוי' לא הותר:

**וא"כ** הו"א דקרא קאמר ויצא אל מחוץ למחנה ממחנה לוי' אבל יכנס למחנה שכינה כיון דהותר ביאה במקצת הותר כולו לזה קאמר קרא דאל יבוא אל המחנה מחנה שכינה ומיושב קו' התוס':

**ולפי"ז** י"ל לדידן דפסק רבינו לעיל דאל יבוא אל המחנה זו מחנה לוי' א"כ אי ס"ד דביאה במקצת הותר א"כ הותר כולו וכיון דכולו הותר שוב גם מחנה לוי' הותר וא"כ למה צריך לטעם עשה דכרת לכן ע"כ לית הלכתא כעולא ודו"ק (אמנם יותר נראה ליישב עפי"ז דברי רבינו דפסק דאל מחוץ למחנה מחנה שכינה כמו שבארתי לעיל עפי"ז היטב) אולם עדיין יקשה הא רבינו מסיק דלאו הוה וא"כ א"צ הואיל והותר לצרעתו ולא קשיא מברייתא ולמה לא פסק כרבינא דלאו הוה כמו שהוק' הכ"מ ונראה דהנה קשה לי הא כאן הוה תרי לאוי דבע"ק שנכנס להר הבית עובר בלאו דלא יבוא אל המחנה כמש"כ רבינו לעיל וכשנכנס לעזרה עובר משום לאו דולא יטמאו כמש"כ הכ"מ ג"כ לעיל וא"כ נמצא דיש כאן לאו דלא יטמאו ולאו דאל יבוא ואין עשה דוחה תרי לאווי (כמש"כ הר"ש בספר הכריתות ובדרל"צ דיי הקשה מנזיר מ"ב מה לי חד לאו וכו' אך י"ל שם בב"א אבל כאן הוי תרי לאווי זה אח"ז לא דחי אך בפני' ביצה דף ח' כתב דאף כהא"ג דזא"ז ג"כ מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין) וגם עשה יש ונהי דעשה דיש בה כרת דוחה עול"ת כמש"כ תוס' בדף ל"ג אבל תרי לאווי ועשה לא מצי דחי וצריך לומר דגמ' כאן קאי למ"ד דיליף בפסחים דף ס"ג בע"ק מקרא דוכל זב היינו לר"ש וכן רבי יודא ממחניהם חולקים

ארי"צ בר אבדימי כמש"כ בצל"ח וחולק ארב יצחק דדריש מקרא דאל יבוא וא"כ ליכא רק לאו דולא יטמאו לכן שפיר עשה דכרת דוחה אבל לדידן דהוה תרי לאווי יקשה גם לרבינא וע"כ לומר במחנה שכינה ל"ל עשה דוחה לתרי לאווי רק מטעם דהואיל דהותר לצרעתו הותר לקריו וכל זה ניחא אי מחכ"פ דזב כזב דמי א"כ שייך דהותר לצרעתו אבל לדידן דמחכ"פ דזב לאו כזב דמי כמש"כ לעיל א"כ ל"ש הותר לצרעתו א"כ ע"כ לית הלכתא כרבינא ואפי' לאו ליכא בביאה במקצת ודו"ק:

**ואמנם** הא דפסק רבינו דאסור מדרבנן ולא דמותר לגמרי לזה שפיר י"ל דלמד מההיא דיומא שרמז הראב"ד דקאמר שהוא דרבנן ואף שראב"ד כ' שאין משם ראי' היינו דמשם אין להוכיח ולומר דאין הלכה כעולא אבל לפמש"כ טעמו של רבינו דפסק דלא כעולא מטעמא אחרינא ורק לענין שעכ"פ מדרבנן אסור שפיר י"ל דלמד מההיא דיומא:

**וראי'** לדברי רבינו דתוס' הוק' לפירש"י שכ' דתליא בפלוגתא אי ט"י דזב כזב דמי והרי רבא סובר דכזב דמי ואפ"ה בפסחים דף צ"ב אמר רבא לא העמידו דבריהם במקום כרת משמע דט"י רק מדרבנן ולהנ"ל ניחא די"ל דבאמת במחנה לוי' מה"ת אסור רק עשה דכרת דוחה ורק לענין כניסה למקדש דהוה ביאה במקצת ע"ז אמר לא העמידו דבריהם במקום כרת ודו"ק:

ה') **טמא שהכניס ידו למקדש מכין אותו מכת מרדות**. הנה בשו"ת חו"י כ' דנשמע לכאורה דרבינו פסק כמ"ד ביאה במקצת שמה ביאה ובפ"ד מה' מחוכ"פ כ' דמביא אשם מצורע עד הפתח ומכניס שתי ידיו וסומך ובגמ' זבחים דף ל"ג מקשי לימא מסייע למ"ד בבמ"ק שמה ביאה מדתניא כל הסמיכות שהי' שם קורא אני תיכף לסמיכה שחיטה חוץ מזו שהי' בשער ניקנור ואי אמרת דל"ש ביאה לעייל ידי' ולסמוך משמע דוודאי למ"ד דש"ב א"א לעייל ידי' רק מכניסים הבהמה לתוך חלל השער ושם המצורע סומך ואעפ"י דבעינן לפני ד' ע"כ ס"ל דאף דלא נתקדש מיקרי חלל שלו לפני ד' כדאיתא בסוטה דף ח' א"כ קשיא לרבינו דס"ל דש"ב וס"ל דמכניס ידיו וסומך (ואף דהא עכ"פ צריך להכניס ידיו לבהונות די"ל התם שאני דגזה"כ וכן פירש"י להדיא בפסחים דף פ"ה) ואין לומר דס"ל לרבינו יען דגמ' משני הא מני ריבר"י דס"ל מרחק צפון אבל רבינו ס"ל דכל העזרה צפון המזבח כשר לשחיטה ע"כ דמעייל ידיו דז"א דהרי רבינו ס"ל דסמיכה בכל כחו בעינן א"כ א"א לאוקמא דבאמת מכניס ידיו לסמיכה ואפשר לומר דרבינו ס"ל ביאה במקצת ל"ש ביאה ורק מדרבנן מכין אותו מכת מרדות דס"ל כר' אבהו דלענין מלקות איתמר ופירש"י ולא יליף מהאי קרא אלא לטמא שנגע בקודש לא לענין ביאת מקדש ואפ"ה פשיטא לי' באיזה מקום שמדרבנן אסור ואזלה לה ממילא השגת

הראב"ד דכ' דסוגיא דפ"ג מוכח דלקי דוודאי כל הסוגי' ההיא אזלה בשיטת ר"ל אי אמר דביאה במקצת ש"ב ואותה ברייתא דכל הסמיכות ס"ל דלא מעייל ידי' משום דס"ל מרחק צפון אבל רבינו דס"ל כרבי דכל העזרה כשר ס"ל שפיר ביאה במקצת ל"ש ביאה דאותה ברייתא ע"כ נדחית דשפיר גם במצורע קרינן סמוך לסמיכה שחיטה דמכניס ידיו לסמיכה יעו"ש:

**ולכאורה** דבריו תמוהים דמה עלה על דעתו לומר דהוה דאורייתא כיון דקאמר דלוקין מ"מ משמע וודאי שהוא דרבנן כמש"כ הכ"מ ועוד אי הוה דאורייתא בוודאי יקשה מנא לי' הא ומהיכן נלמד מה"ת דאיסורא עכ"פ איכא ועוד אי מעיקרא הוה מסתברא לי' לומר דאיכא איסורא דאורייתא אמאי הוה ניחא לי' אח"כ לומר דהוה רק דרבנן:

**ונראה** לפרש דבריו על נכון דהנה רש"י בפסחים דף פ"ה כתב אהא דאר"ש מ"מ לא נתקדש שער ניקנור מפני המצורעין דהיינו כמ"ד ל"ש ביאה לעונשו על כך דמכניס ידיו משם לעזרה אי נמי שמה ביאה גזה"כ והעמיד הכהן לפני ד' מזה נראה דהוה ס"ל להחו"י מעיקרא דלכו"ע איסור דאורייתא איכא וכן משמע באמת בסוגיא דזבחים דף ל"ב דאיתבי' ר' הושעיא לעולא ממצורע ואי אמרת ביאה במקצת ש"ב אידי ואידי עשה שיש בה כרת ומשני שאני מצורע הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו ופירש"י דהיינו שמכניס ידיו לבהונות וא"כ יקשה למסקנא אדרבא למ"ד ל"ש ביאה מאי הותר לצרעתו איכא דאיכא איסור תורה לכו"ע ונראה דנפקא לי' מאידך דרשא דס"ל כר"ח שם דף ל"ג דדריש וסמך ושחט מה שחיטה בטהורים אף סמיכה בטהורים וע"כ דביאה במקצת ש"ב מה"ת דאל"ה הא שפיר סמיכה אף בטמאים דמעייל ידי' וסומך מעתה א"ש דברי החו"י דהוה ס"ל מעיקרא דלרבינו הוה איסור דאורייתא וע"כ הוקשה לו ממה שפסק בה' מחכ"פ דמצורע מעייל ידיו וסומך רק אח"כ הדר החו"י ודן לישב דעת רבינו דס"ל דרבנן דהיינו כיון דהביא דברי רבינו דס"ל דסמיכה בכל כחו בעינן א"כ שוב נסתר ההוכחה שכתבנו מדמקיש סמיכה לשחיטה מוכח דביאה במקצת ש"ב דהא אפשר סמיכה בטמאים דמעייל ידיו דהא אי בעינן סמיכה בכל כחו אכתי לא משכחת סמיכה בטמאים א"כ לא נשמע דבביאה במקצת איכא איסור תורה כלל לכן הדר למילתא לקיים דברי הכ"מ דבאמת ליכא איסור דאורייתא רק איסור דרבנן והא דיקשה הא מדקאמר מתוך שהותר לצרעתו הותר לקריו דאיכא עכ"פ איסור תורה בביאה במקצת י"ל לפי מה דס"ל להחו"י עתה אין הוכחה די"ל אפי' אי ליכא רק איסור דרבנן ג"כ שייך הותר לצרעתו הותר לקריו דהא באמת אי הוה יצא לו מאתמול קודם דאיחזי לקרבן לא הוי אמרינן הותר לצרעתו כדקאמר וראה קרי בו ביום כמש"כ תוס' זבחים דף ל"ב הנ"ל

הא דקאמר מתוך שהותר לצרעתו יען דאי הוה ראה מאתמול ל"ה אמרינן מתוך שהותר לצרעתו יעו"ש א"כ ה"נ אי הוה דרבנן אי הוה יצא לו מאתמול ל"ה אמרינן הואיל והותר לצרעתו אלא דהעמידו דבריהם במקום עשה דכרת כמש"כ תוס' יבמות דף ז' לכן שפיר הדר החו"י ממה דהוה פשיטא לי' מעיקרא דאיכא איסור תורה עכ"פ ואמנם מה שהקשה החו"י דאכתי תיקשי מנ"ל לרבינו הא דאיכא איסור דרבנן עכ"פ י"ל דנפקא לי' מהאי שמעתא דיומא דהקשה מינה הראב"ד לרבינו והוא ס"ל דלקושטא דמילתא האי סוג' דיומא ס"ל דאיכא איסור דרבנן דהא קשיא קו' הראב"ד דמאי ס"ד לאסור ביאה במקצת בטבילת מעלות דרבנן ע"כ דפשיטא להו דעכ"פ מדרבנן אסור מכח האי דרשא דעולא דמה נגיעה במקצת אף ביאה במקצת דנהי דל"ה דרשא גמורה לר' אבהו אבל עכ"פ אסמכתא הוה וכיון דפשיטא להו דאסור משום דאסמכי אקרא לכן שפיר מספקא להו אי גם במעלות דרבנן החמירו לאסור ביאה במקצת אח"ז ראיתי בשו"ת ר"מ איגרא או"ח שכ' בקיצור דרמב"ם פסק כמ"ד ל"ש ביאה וראב"ד השיג והוא באמת א"ש משום דפוסק כרבא ביבמות דף ח' דאמר ערוה לא צריך קרא ע"ש בתוס' ד"ה רבא דע"כ לית לי' דעולא דהואיל ואישתרי אישתרי ע"כ דלא הותר כלל ביאה במקצת במצורע משום דס"ל דלאו שמי' ביאה ועמש"כ בפ"ג ממעה"ק:

ו') **והנה** בהא דביאה במקצת שמה ביאה הנה לכאורה נראה דהכונה דתורה דחייבה אביאה במקצת ג"כ כמו דחייבה תורה אביאת כולו אולם מתוס' זבחים דף צ"ה שהקשו אהא דקאמר שם דמעיל שנטמא מכניס מקצתו פחות מג' לכבסו הקשו ממ"ד ביאה במקצת שמי' ביאה ואי תוס' הוה מפרשין כנ"ל לא הוי מקשין מידי דרק אביאת אדם שייך לומר דאמקצת אדם נמי חייב רחמנא אם נכנס אבל בבגד ל"ש לומר חייב אמקצת בגד נמי דהא אי הכניס בגד שאין בו גע"ג לא מיחייב דהא אין טמא בפחות מג' אלא ע"כ דתוס' ס"ל דהא דביאה במקצת ש"ב היינו דהוה כאילו כל האדם נכנס ע"כ סברי דגם בבגד נימא דהוה כאילו הכניס כל הבגד כיון שמחובר ליותר מג':

**אך** לולי דבריהם היה נראה לפרש באמת דאין הכונה כנכנס כולו אלא דתורה חייבה אמקצת אדם נמי דהיינו דלא תאמר שדי אבר שנכנס אל מה שבחוץ וכאילו לא נכנס כלל לפנים לזה גילתה תורה ביאה במקצת חייב ולא שדי אמה שבחוץ אבל בוודאי גם להיפך דנימא שדי מה שבחוץ אמה שבפנים בוודאי ל"א דאיך נימא נשדי כל גופו אחר אבר אחד כדמוכח בר"פ בהמה המקשה גבי אבר יוצא דל"א שדי גופו בתר אבר אחד יעו"ש וא"כ באמת לא תיקשי ממעיל:

**ותדע** דהנה תוס' לפי הבנתם דהוה כאילו נכנס כולו לפנים דאמרינן שדי מה שבחוץ

אחר אותו אבר כדי שיתחייב וע"כ הקשו מבגד דנימא ג"כ כאילו נכנס כולו לפנים דשדינן כל הבגד לפנים ואז אנו צריכין לתירוצם שכ' לחלק דבגד שאני דהואיל ויכול לחתכו לא חשוב כאלו נכנס כולו תימא לי טובא מהך דפ' בהמה המקשה דאיתא שם הוציא ראשו הוה כולו ופריך הא תנן יצא ראשו מת הוה בכור לנחלה הא יצא אף בכור לנחלה נמי לא הוי ומשני בהמה מאדם לא יליף משום דחשיבא פרצוף פנים דידי' ולהנ"ל הא שאני אדם כיון שהוציא ראשו הוה כיצא כל גופו דא"א לחתכו ולהוציא דרך דופן אבל בהמה דאפשר לחתוך ראשו ושאר הוולד להוציא דרך דופן ע"כ לא הוי כילוד אע"כ דאין לחלק וצ"ע וכן קשה מחולין דף ע"ה דילמא בבהמה שאני דל"ה בלוע לטהר דאפשר לחתכו אמנם לכאורה יש לישב דעיקר כונת דבריהם לחלק דבע"ח א"א לחתכו דעכ"פ ניטל חיותו ואיכא צער בע"ח אבל באמת ז"א דהא שם אמעיל קאי דעובר בלא יקרע אפ"ה כ' תוס' דאפשר לחתכו אולם יש לומר דאפ"ה א"ש דבאמת קשה איך כ' תוס' דאפשר לחתכו הא איסורא קעביד לכן נראה דכונת תוס' דליכא איסורא משום לא יקרע כיון דעושה כן לתקוני לכבס הבגד ואי אמרת דביאה במקצת הוה ביאה א"כ אין תקנה לאותו בגד שפיר הוה לתקוני ושרי לחתוך רק בגמ' דס"ד דאיכא תקנה להכניסו פחות מג' א"כ יש תקנה אחרת לכן שפיר אסור לחתכו דעובר בלא יקרע דהא בהא תליא אי ליכא תקנה אחרת הוה לתקוני הבגד ממילא א"ע אך בפ"ט מבהמ"ק הבאתי דברי הק"ח דבמעיל דכ' לא יקרע עובר בכל גוונא ובשו"ת שו"מ סי' כ"ח ביאר הדבר דנהי שאינו מתכוין להשחית אבל מ"מ דרך השחתה הוה שהשחתה היינו שמקלקל הבגד ומשחית הבגד והרי ע"כ צריך להשחיתו כדי שיצא מידי טומאה וזה נקרא ג"כ דרך השחתה אבל אף שאינו מכוין להשחית כל שהוא דרך השחתה לוקה:

**ואמנם** ל"נ פשר הדבר כך כמש"כ בפ"א מבהב"ח דברי הרא"מ שכ' לחלק דרק מקלקל שאינו עושה כדרך האומנין פטור בשבת ולענין ע"ז כל שמקלקל ומפחיתו משויו הוה מקלקל ולא קרינן בי' ולא ידבק בידך כן יש לחלק הכא דלענין בגדי כהונה אין עובר אלא היכא דהוה קילקול גמור הא היכא דל"ה קילקול גמור אלא שמפחיתו משויו ל"ה מקלקל וא"ע ובמעיל אף במקלקל כזה שמפחית משויו ג"כ עובר דהוה קילקול קצת עכ"ל:

**וכבוד** ידידי הרב הגדול מוה' יונתן נ"י שטראסער מפעסט אמר לי דבר נכון דלפמש"כ מהרי"א לפרש הפסוק והי' פי ראשו בתוכו שפה יהי' לפיו סביב מעשה ארג כפי תחרא יהי' לו לא יקרע שהכוונה שבעת עשי' יהא ארוג כן מתחילה שיהי' פי ראשו בתוכו ולא שיעשה חתיכה גדולה שיצטרך אח"כ לקרוע כדי שיהא פי ראשו בתוכו א"כ הקושיא מעיקרא לא קשיא דלאו מאיסור השחתה אייריא קרא אלא מאופן עשייתו שלא יצטרך

לבוא לידי קריעה:

**אך** ל"נ לישב קו' תוס' זבחים עד"א ולא יקשה מה שהקשיתי מפ' בהמה המקשה דהא בביצה דף ל"ז אמרו דשאני בהמה מחבית דאיברים ינקי מהדדי א"כ י"ל רק בבע"ח דינקי מהדדי הוה ביאה במקצת כאלו נכנס כולו דשדי מה שבחוץ בתר מה שבפנים אבל בבגד דל"ש ינקי מהדדי לכן ל"א דחייב אמקצת בגד ואולי גם כונת תוס' כך דאפשר לחתכו כי כל חתיכה בפ"ע אבל בבע"ח דינקי מהדדי הוה כולו חיבור אחד אבל לא משמע כן מדבריהם שכוונו לזה:

**וראי'** לזה דהנה תוס' בחולין דף ע"ג קאמר חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי והקשו תוס' מפ' העור והרוטב דל"א כן ותי' דל"א כמאן דמפרתי רק היכא דעומד ליקצץ אבל באבר מן החי דהכל אסור ואין עומד ליחתך ל"א כמאן דמיפרתי ולפמש"כ לפרש תוס' בזבחים הוה מצי לתרץ בפשיטות כמו בזבחים בבע"ח דינקי מהדדי דא"א לחתוך ואין עומד לחתוך ל"א כמאן דמיפרתי רק באוכלין דאפשר לחתוך ומוכח דכונתם בזבחים רק לחלק בין אדם למילתא אחריתי:

**אמנם** הא קשיא גם לתוס' בחולין שכ' לחלק דחיבורי אוכלין כמאן דמפרתי היכא דאחד היתר ואחד איסור עומד לחתוך א"כ ג"כ יקשה עפי"ז מה פריך בריש בהמה המקשה הא תניא הוציא ראשו אם חי לא הוה בכור לנחלה דכילוד דמי והא טובא קמ"ל דהו"א רק באדם דל"ש עומד לחתוך ע"כ הוה כילוד כולו אבל בבהמה דהראש שיצא הוה אוכלא דמיפרתי דאי הוה הראש אסור והבהמה מותרת עומד לחתוך לכן הו"א דל"ה כילוד קמ"ל דהוה כילוד:

## הלכה יט

א) **נכנס דרך גגות**. והנה במשל"מ האריך דעכ"פ אם שהה אח"ז חייב כרת ועמד לחקור בביאה ריקנית שנכנס בדרך משופש שפטור על הכניסה אי חייב על השהי' והעלה דפטור דרק בטומאה כיון דאפי' אם נכנס טהור ונטמא בפנים חייב לכן גם שהה חייב אבל בביאה ריקנית דאין חייב אביאה פטור גם אשהי' והביא ראיות לדבריו וקשה עליו דביומא דף נ"ג פריך ותיפוק לי' משום ביאה ריקנית ולא משני בנכנס דרך משופש אע"כ דחייב אשהי' ומה שהביא ראי' מכלתה עבודתו עומד ומתפלל אינו ראי' כיון דנכנס ברשות לצורך עבודה לכן הותרה אצלו השהי' ג"כ דלא ניתנה תורה למה"ש כדאיתא כהא"ג ביומא דף ס"ט גבי בגדי כהונה וכן הא דהביא ראי' בנכנס בקטורת שלימה וחסירה דא"ח על השהי' היינו ג"כ מהא"ט כיון דהביאה ל"ה ביאה ריקנית ונכנס ברשות משום השלימה פטור על השהי' אבל בנכנס דרך משופש לא נכנס ברשות אלא דלא

מחייב דל"ה דרך ביאה לכן אשהי' שפיר חייב:

**ומה** שהקשה מתוס' מנחות דלא תי' דחייב אשהי' י"ל דשם דכ' ואל יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת אל פני הכפורת לכן הקשו דכל דלא מיקרי ביאה מה חילוק יש בין בית לפרוכת לאל פני הכפורת וע"כ דדרך משופש דרך ביאה הוה רק משום דכ' אל פני הכפורת נתמעט דרך משופש:

**והנה** בס' דרך הקודש העלה דכמו דנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו ל"ש ביאה כן נכנס לבית המקדש בשאר טומאות ג"כ ל"ש ביאה וקשה לי א"כ לדברי הראב"ד דהקשה לקמן בפ"ד ט"י *ששימש* איך משכחת והקשה במשל"מ הא משכחת בנכנס דרך גגות כמש"כ תוס' זבחים דף ל"א ואמנם אי נאמר כדרך הקודש יקשה אכתי משכחת בנכנס דרך אחוריו למקדש ולהר הבית וליכא כרת:

**אך** לכאורה גם לתוס' יקשה א"כ דמשכחת בדרך אחוריו הא דאמרינן במצורע בע"פ עשה דוחה הא אפשר בדרך אחוריו דגם בהר הבית כתיב ביאה דאל יבוא אל המחנה כמש"כ רבינו לעיל והא לאו ביאה הוה אך י"ל עכ"פ עשה יש ואדרבא בזה יש לישב קו' תוס' זבחים דף ל"ג דהא הוה עשה ול"ת ולפמש"כ א"ש דל"ת ליכא דמשכחת בנכנס דרך אחוריו אבל עשה דוישלחו מן המחנה שייך אף בדרך אחוריו ולכן נקטו דעשה דכרת דוחה עשה:

ב) **הבא** דרך גגין א"ע וכו' ובמהרמ"ש פ' תצא הקשה מכאן אהא דאיתא בפסחים דף ס"ח א"ל אכתי לא אעיילתי' אפיקתי' להנ"ל קשה הא צריך קרא ללמד שאם היה במחנה שכינה ואירע לו טומאה שהחיוב לצאת ממחנה שכינה ואז כשיצא לא יבוא אל תוך המחנה דרך ביאה ואמנם תמהני למה לא הביאו רבינו ולא אישתמיט בש"ס לומר כן דאם רוצה לצאת ממחנה שכינה למחנה לוי' צריך לצאת ממחנה שכינה למחנה לוי' שלא כדרך ביאה ועוד הא בספ"ק דמידות איתא דמסיבה ומחילה היתה תחת ביהמ"ק והי' לו לצאת לחוץ למקום שלא הי' מחנה לוי' א"כ זה גופי' קמ"ל דלא יבוא למחנה לוי' אלא יצא תחת המחילה שאין בו איסור כלל ותי' דהא קרא מיירי ביוצאים למלחמה שהי' שם ארון מחנה שכינה ומקום לויים מחנה לוי' ואז ל"ש שיהא שם מחילות ושפיר פריך וכ"ז אי לא בא קרא הזה אלא לשעת מלחמה אבל בספרי פלגינהו דת"ק דר"ש אמר דמקרא הזה לל"ת נאמר ור"ש אמר דיצא חוץ למחנה היינו חוץ למחנה לוי' ולא יבוא אל תוך המחנה היינו מחנה שכינה משמע דבזה פליגי ת"ק סובר דמקרא לדורות נאמר על קדושת עולמים ור"ש סובר כדמסיק בשמעתין דפסחים ועפי"ז ניחא דרבינו פ"ג מה'

אלו פסק כס"ד דפסחים ובכ"מ הקשה דהא בגמ' דחי זה להנ"ל א"ש דרבינו סובר כספרי וקאי הקרא על בית המקדש ועל הר הבית וזה כונת ת"ק דר"ש ופסק כוותי':

## הלכה כ

א') **נמצא בעזרה מוציאין אותה וכו'**. במשל"מ עמד לחקור להיכן מוליכין אותו די"ל דאין מוציאין אלא חוץ לעזרה והוה כמו בנמצא חולץ"ז דא"מ אותו לא משום איסור טילטול אלא דאסור להוציא חוץ להר הבית לירושלים אך הביא מירושלמי מוכח דמוציאין אותו אף ממקום שאין חייבין כרת דהיינו חוץ להר הבית והקשה הא הוצאה דאורייתא דהר הבית רה"י וירושלים רה"ר והעלה דרק כרמלית הוה וכן מוכח מהא דהקשה בס' באר שבע מביצה דמטלטלין שרץ מידי דהוה אגרף של רעי אע"כ משום איסור הוצאה אתיין עלה לא משום טילטול אך יש לדחות דהר הבית ל"ה מקום דירה לא שרי משום גרף של רעי:

**אמנם** לא הועיל בזה דהא אכתי קשה לרשב"נ דסובר דאף מעזרה אסור להוציא ובהא ליכא איסור הוצאה רק משום טילטול וקשה מביצה דשרינן לטלטל אולם כבר עמד ע"ז הראב"ד בפירושו למס' תמיד שכ' וז"ל אע"ג דגרף של רעי מותר לטלטל למקום אחר היינו דוקא גרף של רעי אבל גחלת או מיאוס אינו יכול לטלטלו אלא דתמוהין דבריו דבביצה איתא דשרץ דומה לגרף של רעי אמנם הרא"ש במס' תמיד הביא כל זה וכ' דהטעם משום טילטול ואח"כ כ' די"מ משום הוצאה ותמה עליהם דדוקא לענין טומאה הוה עזרה רה"ר עכ"ד נשמע מדבריו דס"ל באמת מהא"ט אין מוציאין מעזרה דעזרה רה"ר הוה רק שהרא"ש דחי פירושם דמעזרה א"מ ע"כ משום טילטול א"כ למ"ד דא"מ מהר הבית ג"כ משום איסור טילטול דלא כמשל"מ וכן דעת רש"י שרק משום טלטול נגעו בה כמו שהביא במשל"מ והעלה אח"כ דבאמת אין מוציאין חוץ להר הבית אלא למקום שאין מדרך כף רגל דאיסור הוצאה לא הותר ואולם בשירי קרבן ריש עירובין כ' דמוציאין אותן למחילות שפתוחות חוץ להר הבית:

**ומעתה** לכאורה י"ל דהא"ט דרשב"נ דאין מוציאין מעזרה דכיון דמהר הבית א"י להוציאו משום הוצאה א"כ ע"כ כופה עליו פסכתר בהר הבית וע"כ צריך לטלטל כלי לדבר שאין ניטל לכן טוב לכסותו בעזרה ובזה ניחא גם חקירת המשל"מ למה אם מוציאין מעזרה מוציא אח"כ אף ממקום שא"ח עליו כרת ומטלטל שלא לצורך כיון דאם נמצא שם א"מ די"ל לפמש"כ המשל"מ בכל מקום בהר הבית כופה עליו פסכתר א"כ יעשה איסור לטלטל כלי לדבר שאין ניטל לכן טוב להוציאו למקום שא"צ לכסות בכלי אלא דכבר כ' בשירי קרבן דכיון דשרי לטלטל מטלטלו עד למקום שרוצה כמש"כ מג"א סי' ש"ח לכן

אם מוציאין מעזרה שע"כ מטלטלו מוציאו חוץ להר הבית ג"כ אבל בנמצא בהר הבית מעיקרא אין מטלטלין וכן מה שחקר המשל"מ להיכן מוציאין דכל הר הבית שוה דמאי דתנן החיל מקודש ממנו רק מעלה בעלמא ול"נ דלק"מ דהרי רשב"ן ס"ל דרק מבין אולם למזבח מוציאין ולא מעזרה ואף דזה ג"כ רק מעלה אע"כ באמת מוכח מכאן כדעת רבינו בפ"ב מה' אלו דכל הני מעלות מה"ת הן א"כ גם חיל מקודש יותר משאר הר הבית לכן מוציאין אותו חוץ לחיל אלא דקשה לפמ"ש הכ"מ בפ"ה מבה"ח דאין רשאין לטלטל רק בחיל דהיינו הסורג רק דיש להביא מהכא ראי' לדעת רבינו דס"ל שם דחיל ג"כ חומה ומוציאין אותן חוץ לחומת חיל דרשאין לטלטל בין חומת חיל לסורג:

**והנה** עוד הקשה במשל"מ דרש"י פי' כופין פסכתר בעזרה או בלשכה משמע בשאר מקומות אין כופין וכ' דאולי סובר רש"י דוקא במקומות הללו דהיינו בעזרה ולשכה דרוב תשמישם של כהנים שם מ"ה צריך לכפות הפסכתר כדי שלא יטמאו הכהנים אבל במקומות אחרים לא אבל מ"מ לא ידעתי מניין לו עכ"ל ולדעתי דברי רש"י מוכרחין דהנה קשה לי דבשבת דף מ"ג אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת יקשה מכאן אמאי ניטל פסכתר לכסות השרץ כיון דשרץ אין ניטל כשהוא חוץ לעזרה אך לק"מ דהא בפסחים דף ה' איתא ג"כ אם יש חמץ ביו"ט כופה עליו כלי והק' התוס' הא אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל ותי' כדי שלא יבוא לאוכלו מותר א"כ ה"נ כדי שלא יטמאו הכהנים מותר וא"כ ממילא מוכרחין לומר בנמצא בשאר מקומות דלא שכיחי כהנים אין מטלטלין פסכתר לכסות דהא אין מטלטלין כלי לדבר שאין ניטל:

ב)

**ומוציאו בפשוטי כ"ע**. ובכ"מ הקשה כיון דנטמא בטומאת משא אדם ובגדים א"כ למה משהא בחנם להוציא בפשוטי כ"ע ונראה ליישב דהנה הקשיתי לעיל הא אין מטלטלין לדבר שאין ניטל ורק ע"כ כמש"כ משום שיהוי טומאה לא משהינן התירו לטלטל לדבר שאין ניטל א"כ לפי"ז ניחא הא דמוציאין הטומאה משום דאף אם לא יוציאו ויטלטל פסכתר עושה איסור דמטלטל לדבר שאין ניטל לכן עדיף להוציאו וע"ז פליגי מר סבר שיהוי עדיף ומוציאו באבנטו ומ"ס דיוציאו במש"כ אף דמטלטל מוקצה דהא גם אם לא יוציאהו רק כופה פסכתר ג"כ עושה איסור דמטלטל כלי לדבר שאין ניטל אבל בנמצא טומאת משא דטמא הכלי עצמה וגם האבנט אם יוציאהו באבנטו א"כ שוב לא חזי והוה הוא גופי' מוקצה ויטלטל בע"כ דבר המוקצה א"כ מוטב שיהא כופה עליו פסכתר ועוד בטומאת משא דנטמא גם הכהן כן עדיף לכסות עליו פסכתר א"כ ע"כ הא דקתני דמוציאין רק בטומאה שאין בה טומאת משא לכן סתם רבינו בצבת דהיכא דמוציאין

רק בצבת והיכא דהוה טומאת משא אין מוציאין כלל רק כופה עליו פסכתר:
**ועוד** נראה ליישב דדעת רבינו בפ"ח מכהמ"ק דלא הותר באבנט שיש בו כלאים אלא בשעת עבודה ויקשה א"כ מ"ט דמ"ד באבנטו הא כיון שנטמא האבנט וא"ר לעבודה א"כ לבוש כלאים שלא במקום עבודה ואפשר גם להראב"ד היכא דנטמא ואין הבגד ראוי לעבוד בו עבודת הקרבנות דאיכא משום כלאים אלא די"ל כיון דעכ"פ גופו ראוי לעבודה דלא נטמא גופו ליכא איסור כלאים כיון שראוי ללבוש אבנט אחר אך התינח בטומאת שרץ דלא נטמא גופו וראוי לעבודה אבל בנמצא בטומאת משא דנטמא גופו וא"ר לעבודה א"כ אי יוציא באבנטו הוה לבוש כלאים ואין לו היתר בשעה שאחר העבודה אלא ע"כ לומר דכהא"ג לכו"ע אין מוציא באבנטו אלא צריך לפושטו מעליו ולהוציאו בצבת דאי יוציא באבנטו נטמא גופו ובגדו וא"ר לעבודה ויעבור באיסור כלאים ע"כ פושט אבנטו ואח"כ מוציאו בצבת גם י"ל דהנה בירושלמי מוקי דתליא בפלוגתא דר"א ור' יהושע אי שב וא"ת עדיף או קום ועשה עדיף וא"כ שייך שפיר הפלוגתא גם בטומאת משא דנהי דאם מוציא בפשכ"ע נטמא גופו ואבנטו ל"ה אלא שב וא"ת אבל אי מוציא באבנטו א"כ מטמא בגדי קודש ומרבה הטומאה בידים:
**והנה** לפי דברי הירושלמי נראה דפסק רבינו דשב וא"ת עדיף לכן מוציאו בצבת וא"כ קשיא דבירושלמי תלה נמי בפלוגתא דפסחים דלר"א תקרו לה שם קודם שתאפה ולר"י אין זה חמץ שמוזהרין עליו ורבינו פסק בהאי דפסחים דלא כר' יהושע ולר"א הא קום ועשה עדיף וא"כ נראין לכאורה כסותר דבריו אך הנה תמהתי ע"ז בה' פהמ"ק דפסק רבינו דיתננו במתנה אחת כר"י דשוא"ת עדיף ויבואר אי"ה בה' פהמ"ק:

## הלכה כא

א) **אחד טמא שנכנס למקדש וכו'**. עמשל"מ שהאריך והנה רבינו בפ"ג מה' אבל כתב כהן שנכנס לאוהל המת או לבית הקברות בשגגה ואחר שידע התרו בו אם קפץ ויצא פטור ואם ישב שם כדי השתחוי' כמו שבארנו בענין טומאת מקדש הר"ז לוקה נכנס ויצא וחזר ונכנס ויצא אם התרו בו על כל פעם לוקה על כ"א וכו' וכתב אח"כ עוד בכהא"ג נכנס לאוהל וישב שם עד שמת או שנכנס בשידה ופרע עליו חבירו גג השידה חייב בלא יטמא ובלא יבוא כי שניהם באים כאחד ובכ"מ תמה הא הוה לאו שאין בו מעשה והנה בש"א החדש תמה עליו מדברי עצמו שבפ"י מכלאים שכ' הכ"מ דלכן חייב על כל פעם דיכול הי' לפשוט וללבוש חשוב כמעשה וא"כ ה"ה כאן (והנה בבכ"י סי' שע"א הקשה ג"כ על הב"י שהביא דברי הכלבו שכ' ג"כ בנכנס בשגגה לוקה והשיג עליו הב"י הא לאו שאין בו מעשה הוא ולכן תמה עליו בבכ"י מדברי עצמו שבפ"י מכלאים

הנ"ל ואמת השגה זו אינו מכיר כי ב"י כ' עוד אח"כ דין אחר מכלבו בנכנס בשידה ופרע חבירו מעזיבה די"א דלא לקי אפי' בשהי' דאין בו מעשה וא"כ אמאי בנכנס בשגגה לוקה לכן הקשה ב"י שפיר הא אין בו מעשה והיינו כתמיהת הלח"מ על דברת רבינו שכ' דבנכנס בשידה דלא לקי ובנכנס בשגגה פסק דלקי ולפי"ז י"ל דגם כונת הכ"מ הי' להקשות כיון שראה דבה' נזירות פסק בפרע מעזיבה דלא לקי וכמו שיבואר) והנה בפ"ה מנזירות כ' דנכנס בשגגה לוקה משום לא יבוא ומשום לא יטמא אולם בפ"ו כ' בנכנס לביהמ"ק בשידה ופרע חבירו מעזיבה ונטמא אעפ"י ששהה אינו לוקה ויקשה דבה' אבל כ' אם חבירו פרע מעזיבה לוקה וכן בפ"ה פסק בנכנס בשגגה לוקה וכאן ס"ל דפטור וכבר עמד ע"ז בלח"מ ובראב"ד תמה דהא בעיא בגמ' רק אי צריך שהי' אבל בשהה פשיטא דחייב (וכ"מ רצה לפרש דרבינו ס"ל להיפוך דבעיא אי מחייב אשהי' וש"א דחה דלא משמע כן ועוד קשה לי למה בפ"ה מנזירות בנכנס לבית שיש שם גוסס או נכנס בשידה וכן בה' אבל גבי כה"ג לא הזכיר דבעי שהי' כמו באם נכנס בשגגה ונראה לישב דהנה תוס' בנזיר דף מ"ג הקשה הא אין בו מעשה ותי' שסייע לפרוע מעזיבה ובש"א סי' י"ב תמה טובא אדברי תוס' משבועות דף י"ג דמוכח שם מדבריהם דחשוב יש בו מעשה דבהכניסה עשה מעשה ופלפל שם בדבר אם יש לחלק בין הי' מעשה בהיתר כמש"כ במשל"מ והקשה עוד דלתוס' דאיירי בסייע לפרוע המעזיבה א"כ הך דשבועות ונזיר דף י"ז באיבעיא אי צריך שהי' ג"כ בסייע לפרוע המעזיבה וז"א דא"כ ל"ה באונס וכ"כ תוס' שם ועוד א"כ אמאי נקט כלל שחבירו פרע ועוד דאכתי בגוסס מה מעשה יש ונראה לי לבאר דבריהם כי בגמ' דנזיר רצה לאשכוחי שיתחייב ב' בפ"א ברגע אחד וא"כ ע"כ איירי בלא שהי' כלל (וכמש"כ רבינו כאן דהוה כאחת טומאה וביאה דהיינו דל"ה מאוחר אבל מה דקדמה לא איכפת לן דכש"כ דחייב וכמש"כ המשל"מ דחייב משום דהוה כטומאה בחוץ ולפמש"כ הוא באמת נטמא תחילה והא דיקשה אכתי למה לא כ' רבינו דטומאה קדים נ"ל משום דבה' י"א כתב רבינו דמדרבנן לוקין על ביאה במקצת ולענין ביאה במקצת ל"ה טומאה קדים רק בב"א וקמ"ל כל ששב"א ל"ח מאוחרת וחייב בביאה במקצת וכיון דצריך רבינו לאשמעינן כן משום איסור דרבנן בביאה במקצת כ' כן גם לענין חיוב דאורייתא אף דלענין חיוב מה"ת בעינן ביאה בכולו והוה טומאה קדומה) ועתה א"ש דהנה תוס' בשבועות ונזיר שם כ' הא דהוה מעשה היינו כיון דהי' פנאי לצאת ולכנוס והיינו כהך דכלאים כדי פשיטה ולבישה חשוב כמעשה עמשל"מ פ"ג מביאת מקדש דתרתי בעי ורק האיבעיא אי צריך שהי' בשיעור השתחוי' אבל שהי' פשיטא דצריך ולפי"ז הך דנזיר דף מ"ג דכתבנו דאייריא בלא שהי' א"כ שפיר יקשה הא אין בו

מעשה ואף דהתחלה הי' במעשה דזה רק אמרינן היכא דיש שיעור כדי יציאה וכניסה וכאן דצריך להיות בפ"א ע"כ בלא שהי' וא"כ שפיר הקשו תוס' הא אין בו מעשה ובזה ניחא לתמיהת ש"א מפ"י דכלאים דשם היינו בשהי' חשבינן תחילת המעשה אבל כאן בלא שהי' ומה שהקשה מגוסס הנה כבר הקשה כן בכ"מ ה' אבל ותי' דאיירי כשנכנס התרו בו שלא יכנס דימות מיד וש"א השיג הכי ידעו שימות מיד לזה י"ל דלא התרו בו שימות מיד רק שאל יכנס וישהה שם ב' או ג' ימים אשר רוב גוססים מתים בג' ימים כמו שהעלה בש"א סי' א' ובב"מ סי' י"ז וברוב גוססים למיתה מלקינן נמי מלקות כגון באשה שהניחה בעלה גוסס שכ' רבינו בפ"ט מתרומות דלא תאכל אם התרו בה ואכלה חייבת וכן ראיתי אח"ז בשמ"ק בשם הרא"ש דאיירי בהתרו בו אל תכנס ול"ה הת"ס כיון דרוב גוססין למיתה:

**ולפי**"ז א"ש גם דברי רבינו דלא כ' בנכנס לבית שיש שם גוסס או בנכנס בשידה לאוהל המת דחייב ב' לא הזכיר שהי' כלל דא"א דאז אינו בב"א והא דיקשה אמאי לוקה הא זהו קו' הכ"מ באמת ותי' כנ"ל דאיירי בסייע ובזה ניחא מה שהקשיתי דבפ"ה מחייב רבינו בפרע מעזיבה ובפ"ו כ' דפטור דכאן איירי בפרע בעצמו ועשה מעשה ולא איירי בשהי' כלל:

**ונ**"**ל** שהדבר מוכרח דאיירי בלא שהה דהנה בפ"ו כ' רבינו נזיר והוא בביה"ק לוקה על שהייתו והקשה בלח"מ מיני' ובי' הרי לרבינו האי בעי אי יתחייב בשהי' ועוד אמאי לא מוקי הך בעיא דרבא דנזיר והוא בביה"ק דאיירי בהתרו בו לצאת אי מהני שהי' או דילמא לא גמירי שהי' ואפי' שהה אינו לוקה וכן תמה נמי במשל"מ אפי' לפי' הראב"ד דליבעי אי צריך שהי' בהתרו בו לצאת ובשעה שנזר לא התרו בו וגם בש"א הקשה כן ולי יקשה כי ר"א דבעי אי צריך שהי' וש"א השיג דהרי בעי אי צריך שהי' משמע דשהה פשיטא דחייב לכן סובר רבינו דהך בעיא דרבא איפכא אי מתחייב אשהי' אבל בעיא דר"א הוא כפשטי' אי צריך שהי' שכן מפורש בדבריו אי צריך או א"צ ואיירי בנזר בקבר והתרו בו לצאת א"כ בשהי' פשיטא דחייב ורק בעי אי צריך שהי' דאפשר דאפי' לא שהה שיעור השתחוואה ג"כ חייב כיון דשהה כדי יציאה חשיב כאילו עשה מעשה יציאה וכניסה והיינו כאילו המעשה שעשה שנכנס לקבר כאלו אותה מעשה הלבישה עושה שנית אבל בעיא דרבא הוא איפכא דבלא שהי' פשיטא דפטור דאין בו מעשה דל"ש לומר כיון דשהה כדי שיעור יציאה חייב דהוה כאלו עשה מעשה ראשונה עתה שנית דז"א דאף אם עשה מעשה ראשונה עתה לא היה מתחייב כיון שהוא בשידה מכוסה במעזיבה ולומר דשהי' הוה כאלו יצא ונכנס כמו שהוא עתה בשידה מפורעת

בלא מעזיבה זה לא שייך כלל כיון דלא עשה הוא מעשה הפרעת המעזיבה ול"ד לבעיא דרב אשי דהוא עשה איסור דנזר בקבר רק לא התרו בו אז לכן כשהתרו בו עתה מעשה הראשונה נחשב כמו שהוא עתה נזיר:

**וא"כ** בהך בעיא דרבא פשיטא דבלא שהי' לא מתחייב דאין בו מעשה ורק בעי אי בשהי' כדי השתחוי' חייב אפי' בלא מעשה וחידש לן רחמנא דחייב אפי' אין בו מעשה כיון דגם גבי מקדש חשיב זה חידוש דלא מתחייב רק בשהה כאן נמי חידוש הוא דחייב בלא מעשה בשהה וא"ש הא דלא מוקי בהתרו בו לצאת דבכהא"ג פשיטא לי' דבשהי' כדי השתחוי' חייב ורק בעי אי צריך כמש"כ באיבעיא דר"א באמת כן והנה בדברי רבא אין מפורש כמו בלשון דר"א צריך או א"צ לכן שפיר מפרש רבינו פי' אחר כמש"כ כ"מ ומעתה א"ש דברי רבינו תחלה כ' דנדר בקבר ושהה חייב והיינו בעיא דר"א דפשיטא בשהה חייב ורק בעיא אי צריך או א"צ משום דאלו עביד השתא הוה מעשה באיסור וחייב בשיעור כדי יציאה וכניסה אפי' בלא שיעור כדי השתחוי' ואח"כ כ' אם נכנס לשם בביה"ק בשידה דבהא א"א לפרש דבעי אי א"צ שהי' דרק סגי בשיעור כדי השתחוואה דז"א דאין בו מעשה ולומר דחשוב כאלו עשה מעשה ראשונה עתה א"א לומר כן דגם עתה אלו עשה כן אין מתחייב וא"ש דבנכנס בשגגה מחייב בשהה עכ"פ דשייך ג"כ לומר אלו יצא עתה ונכנס מתחייב לכך יש להסתפק אי צריך כדי השתחוואה ג"כ אבל בשהה כדי השתחוי' פשיטא וא"כ א"ש קו' ראשונה בפ"ה בנכנס באוהל המת בשידה וכן בה' אבל דלא הזכיר שהי' דע"כ איירי בפרע בעצמו ג"כ ועשה מעשה ול"צ שהי' אבל אי פרע חבירו לא מתחייב בשהי' כמש"כ רבינו בפ"ו:

ב') **עוד** נראה לי דהנה גוף הסברא דאמרינן דחשבינן תחלת המעשה כאלו הוא עושה עתה מצינו דוגמתו בהא דפליגי בפ' כיצד הרגל באשו משום חציו דכ' הריא"ף שם דהוה כאלו עשה בידים והקשה בנמ"י א"כ כשמדליק בע"ש והולך ודולק נאמר כאלו הדליק בשבת ותי' דאזלינן בתר התחלת המעשה דחציו מיד כשיצא מידו כאלו עשה כבר ההיזק דאי אפשר לאהדורי וכן בהדליק בע"ש כל ההדלקה נמשך אחר מה שהודלק בע"ש ובירושלמי פ"ב דשבת במשנה דלא יקוב שפופרת של ביצה שכ' הטעם משום דלא הותחל בכל טפה וטפה וכן איתא לענין רחיים דאסור ליתן מבעוד יום משום שלא הותחל בכל חטה ופי' המפרש דזה לא הי' כאלו התחיל להדליק (או לטחון) בשבת כיון דמבע"י לא הי' התחלה באותה טפה משא"כ כשהשמן בנר ודולק ונמשך כל השמן אחריו הוה כאלו כולו הודלק מבעו"י וכן בכתובות דף ל"א פריך דנאמר הגבהה צורך אכילה ומשני התם אי אפשר להגבהה בלא עקירה הכא אפשר לאכילה בלא הגבהה

דאי בעי גחין ואכיל ופירש"י ומההיא שעתא אתחלה לה מלאכה וכ' אח"כ עוד משעת עקירה סופו לקרוע לו שיראין לפי"ז אני אומר דנהי דבגמ' תי' דתליא בא"א לאהדורי מ"מ אין הכונה לשלול כל דאפשר לאהדורי ע"י מעשה דזה חשיב כאלו כבר נעשה רק כונה לשלול לאפוקי היכא דא"א לאהדורי בלא מעשה כמו בהגבהה לצורך אכילה אם יהא בשב וא"ת ולא יאכל ליכא איסור א"כ ה"נ בלבוש כלאים אם יהא בשב וא"ת כמו שהוא עתה א"כ לעולם יהא לבוש כלאים וצריך מעשה יציאה לאהדורי חשיב מעשה אבל בנכנס בשידה אפשר לאהדורי דהרי אם לא יפרע מעזיבה ולא יעשה מעשה לא ימשך ממילא האיסור אין ליחשב מעשה כניסה להתחייב כשפרע לו חבירו ולכך פסק גם בשהי' פטור (אלא דיקשה ממה שכ' רבינו בנדר בקבר ושהה דחייב והרי שם אם לא עשה מעשה קבלת הנזירות לא הי' נמשך ממילא האיסור אך י"ל דעכ"פ שהי' הטומאה נמשך ממילא וכן בנכנס בשגגה אבל בשידה לא נמשך ממילא הטומאה כלל אם לא ע"י מעשה דפרע מעזיבה) ובהא ניחא קו' תוס' בשבועות ממכות דלר"ב לא מחייב אשהי' כדי פשיטה ולפמש"כ א"ש דהנה לפי סברא הנ"ל אם האיסור שנתהוה נמשך ממילא אחר המעשה חשוב כאלו עשה מעשה באיסור וזהו שייך לחייבו פ"א כגון בהי' שוגג והודיעוהו כי לבש כלאים חייב בשהי' כדי לבישה וכן לענין טומאה לחייבו אחת אשהי' אבל לומר דיתחייב שתים בהתרו בכל שיעור שהי' זה ל"א דנאמר כאלו הפשיט ולבש דמעשה פשיטה אין נמשך ממילא ורק פעם ראשון שייך כן דנמשך למעשה חשוב כאלו עשה איסור במעשה אבל לא דנאמר כאלו פשט ולבש דהפשיטה אין נמשך ממילא א"כ א"א לחייב על כ"א ואחד אבל פ"א בין לענין כלאים או לענין טומאה מודה דחייב אשהי' דחשבינן לתחילת המעשה:

**והנה** תוס' בשבועות שם הקשו הא דבעי אי חייב אשהי' הא כבר מחולל ועומד הוא אם הוא במחוברין כמבואר בנזיר דף מ"ב ותי' כיון דיכול לפרוש חייב דמיקרי מוסיף טומאה והנה רבינו בפ"ה מנזירות פסק בפירוש ונגע חייב על כל אחד ואחד ובמחוברין א"ח משמע אפי' בידו לפרוש וא"כ יקשה איך בפ"ה בנכנס בשגגה פסק דחייב אשהי' וכן בנזר בקבר חייב אשהי' ויקשה הא מחולל ועומד הוא בשלמא אי א"צ שהי' א"ש דלקי אף דכשנכנס בשגגה כבר נטמא ונתחלל אפ"ה אח"כ כשנוגע ולא יצא מתחייב דמה שנטמא בשוגג ל"ח נתחלל אבל אי צריך שהי' א"כ בשהה כדי יציאה דהי' בידו לפרוש ול"ה אונס כבר נתחלל במזיד איך יתחייב אח"כ בשהה שיעור כדי השתחו' וכן יקשה לפמש"כ בטעם דל"ה בו מעשה בשהי' משום דחשוב כאלו עשה עתה אותו מעשה שעשה תחילה הי' מתחייב וא"כ יקשה הרי גם אם יטמא שנית ג"כ אין מתחייב

כיון שנטמא כבר במזיד כששהה שיעור יציאה ואין לומר כיון דחשבינן כאלו פירש וחזר ונטמא א"כ ל"ה במחוברין שפיר חייב ז"א דא"כ בנגע במת ובידו לפרוש אמאי חשוב במחוברין נאמר דחשוב כפירש וחזר ונטמא ועוד דהא הראב"ד סובר בפ"ה אפי' פירש וחזר וטימא אין מתחייב דמחולל כבר א"כ יקשה דבפ"ו כ' בהשגות בפרע חבירו מעזיבה ושהה לוקה וכן הקשה בש"א סי' י"א אמנם לפמש"כ ניחא דלענין לחייבו פ"א באותה טומאה עצמה אף דמחולל מתחילת שהי' אפ"ה חייב דל"ש מחולל ועומד דהא בחיוב זה הוא דמתחלל (כעין סברת תוס' חולין דף י"ד באותה שחיטה לא נעשה מומר) אבל לחייב על כל אחת בהא ס"ל רבינו דבמחוברין ולראב"ד אפי' בפירש מיקרי מחולל ועומד:

**ובהא** ניחא הא דאיתא בסנהדרין דף ס"ה דר"ל ס"ל דל"ח ידעוני משום דלית בי' מעשה ופירש"י אף דלוקח בפיו העצם בשעה שמדבר עכ"פ העצם מדבר בעצמו ואין בו מעשה וגם רי"ו מודה לזה רק דמוקי כר"ע ויקשה מ"ש כאן בשהי' דחשוב כמעשה משום דהכניסה הוה מעשה א"כ גם בידעוני ההכנסה ליהוי נחשב מעשה ויתחייב אף דבשעה שמדבר אין עושה מעשה והנה רבינו בפ"ו מעכו"ם פסק דחייב חטאת וע"כ דחשוב מעשה משום הכנסה בפיו ובלח"מ שם תמה דאיך פסק דחייב חטאת וע"כ דהיינו כרי"ו אליבא דר"ע הא בה' שגגות פ"א כ' כל עבירה שחייבין על זדונה כרת חייבין עלי' בשוגג חטאת חוץ ממגדף פסח ומילה וא"כ ה"ה ידעוני משום דאין בו מעשה ותי' דבה' שגגות חשיב רבינו ידעוני במעשה משמע דיש ידעוני בלא מעשה שמדבר בלי שימת עצם ובזה א"ח חטאת אבל בשימת עצם חשוב מעשה והנה יש להקשות על לח"מ דהרי בסוגי' מבואר דאפי' מעשה זוטא ליכא בידעוני דהיינו אפי' עקימת שפתיו ליכא ואי מדבר בלי שימת עצם א"כ עכ"פ יש כאן עקימת שפתיו ולכן הי' נ"ל דבה' שגגות אייריא במעשה דהיינו דחשיב זה שמדבר בפיו עקימת שפתיו למעשה לר"ע וכאן אין עושה מעשה כלל בשימת עצם בשעה שמדבר וא"כ היינו כפירש"י וא"כ שוב יקשה מ"ש משהי' דחשוב מעשה משום הכניסה אבל לפמש"כ לעיל ניחא דכל שאין האיסור נמשך ממילא למעשה אינו חשוב כמעשה וכאן ג"כ אם לא יעשה מעשה עקימת שפתיו או מעשה ההקטרה לא נעשה האיסור דאין מדבר מעצמו לכן לא הוי כמעשה:

**ונראה** לי ראי' לדברינו ממש"כ רבינו בפי"ב ממעה"ק בהניח שאור ונתחמץ המנחה לוקה וחשוב כמעשה ומ"ש בנכנס בשידה דלא לקי לפי הנ"ל א"ש אם לא נעשה מעשה לאהדורי ימשך ממילא החימוץ חשוב כמעשה ודמיא לנכנס בשגגה דחייב אשהי' משום דטומאה נמשך ממילא ודו"ק:

ג') **אך** אי קשיא לי הא קשיא לי דרבינו בפ"ה מה' מלכים כתב דאין לוקין על לאו דלא תשוב מצרימה משום דאין בו מעשה דבכניסה ליכא איסור רק השהי' להשתקע שם אסור וזה אינו מעשה ויקשה מ"ש מכאן דאם נכנס בשגגה או שנדר בקבר לחייבו אשהי' משום דטומאה נמשך ממילא וכן כאן השהי' במצרים נמשך ממילא ול"ד לפרע מעזיבה דשם אין נמשך ממילא הטומאה ואין לומר רק בנמשך הוא דכ' רבינו דלא לקי דאם אין נמשך שהי' ממילא ורק נמלך אח"כ ז"א דא"כ איך כ' דלא לוקה על לאו זה הרי משכחת בנכנס להשתקע:

**ולכאורה** י"ל דהנה רבינו בפ"א מחגיגה כ' מי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולת ראיה עובר על ל"ת דלא יראה פני ריקם ואינו לוקה על לאו זה דאין בו מעשה והקשה בש"א סי' ל"ב הרי עושה מעשה בכניסה ותי' כיון דעיקר המעשה אין האיסור רק האיסור שלא קיים מה שציותה תורה המצוה שתלוי במעשה זה לא לקי והנה לפי"ז א"ש גם בנכנס למצרים אין זה האיסור רק שלא קיים המצוה שתלוי במעשה דהיינו שלא להשתקע לכן נחשב כאלו אין בו מעשה אלא דיקשה הרי בנזר בקבר ג"כ אין הכניסה איסור רק זה שנזר ולא יצא אפ"ה מחייב והנה לפי תי' ב' כל שנמשך ממילא וא"צ מעשה לאהדורי חשוב כמעשה יקשה ג"כ מהך דר"פ אבל לפי תי' ראשון שכתבנו דלא מתחייב רק אם נוכל לומר אילו עביד השתא היה דבר זה באיסור לכן נחשב כאלו עשה מעשה באיסור לפי"ז י"ל בהאי דלא תשוב מצרימה ל"ש לומר שנשתקע שם חשיב מעשה משום הכניסה דהא ל"ש לומר אם עביד השתא הי' איסור בכניסה במעשה דז"א דכניסה לעולם אין איסור וכן בראיית פנים אין הכניסה איסור רק זה שהוא ריקם וא"א להיות המעשה גם עתה באיסור דבגוף מעשה כניסה אין איסור:

**והנה** תוס' יבמות דף צ"א העלו דבסדין בציצית חשוב שב וא"ת כי אין מתחייב רק אחר עיטוף והקשה מכלאים דחשוב בשיעור פשיטה מעשה ותי' דבכלאים נתחייב בלבישה דעיקר איסור בלבישה משא"כ בציצית לא נתחייב רק עד אחר שנתעטף והבין בש"א סי' ל"ב דהכוונה דבציצית המעשה בהיתר חשבינן כמעשה ולדעתי אין כן כוונת התוס' רק כוונתם כמש"כ בכלאים הלבישה באיסור א"כ חשבינן בשהי' כדי פשיטה ולבישה כאילו לבשה שנית והוה מעשה באיסור משא"כ בציצית אי אפשר לחשב המעשה דעיטוף בשעת חיוב ציצית דל"ש דנחשב כעשה שנית דאף אם יתעטף שנית יהא כן דתמיד אין בעיטוף חיוב ציצית ובזה א"ש גם הך דידעוני דל"ח מעשה לשיטת רש"י משום דא"א שיהא המעשה דכניסת עצם עצמו האיסור רק דקשיא לזה מפי"ב ממעה"ק בהנחת שאור ג"כ המעשה הוא תמיד רק בהיתר דא"א שיהא גוף המעשה איסור מעולם:

**ונ"ל** ראי' לדברי הש"א דהרי בברכות דף כ' מסיק דהא דמטמא לממ"צ משום דשב וא"ת שאני ואמאי הא הרי מטמא עצמו בידים בערב פסח ועל כרחך דהמעשה לא נאסר מעולם והאיסור הוא רק ביטול המ"ע וזה הוה שב וא"ת אך יקשה לזה דהא בנדרים דף ו' מבואר בטימא עצמו עובר בב"ת דנזירות טהרה ופי' הרא"ש שם אחר ג' רגלים והקשה הט"א א"כ איך ילקה הא אין בו מעשה דשהי' אין בו מעשה וראיתי באוהל דוד שתי' לפמש"כ תוס' בשבועות דחשיב מעשה בשהי' כיון שתחילה הי' במעשה א"כ גם בב"ת הא תחילה הי' ע"י מעשה בידים ולדעתי דאכתי קשה דהא בטו"א שם הקשה איך יתחייב בב"ת הא טהור ג"כ לא מתחייב רק אם נכנס לעזרה וטמא ליתא בביאה דפטור מראי' כמבואר בחגיגה א"כ לא משכחת ב"ת דא"ל נתחייב על שלא טיהר עצמו דז"א דאטו עדיף אי לא עלה לרגל דא"ע בב"ת ולמה יגרע בטמא ועוד דיקשה איך משכחת דילקה על ב"ת הא גם בטהור לא מחייב רק בבא לעזרה ואם בא ולא הביא הנדרים עובר ויקשה הא אין בו מעשה וכמש"כ רבינו לענין ר"פ וכן בטמא אף בנכנס באיסור בעזרה ולא הביא הנדרים ליכא מלקות בב"ת כיון דאין בו מעשה דאף דעשה מעשה כניסה אין זה בלאו דב"ת דב"ת הוא רק מניעת המצוה שנמנע מלהביא דבב"ת גם עשה יש רק י"ל דבאמת ה"ט דרבינו מפרש הך דנדרים בלא מלקות כמש"כ בפ"א דנזירות וכן בפי"ד ממעה"ק דאין לוקין על לאו זה וע"כ מטעם האמור אולם עדיין יש לעיין דרבינו בפ"ג מעבדים כ' דלאו דלא תשלחנו ריקם הוא ניתק לעשה דזה ממש כמו לאו דר"פ דחשיב לאו שאין בו מעשה:

**ונראה** ליישב דהנה במשל"מ הקשה אמאי לא חשבו בגמ' דף ט"ו לאו דהענקה דמשכחת ביטלו אי נשרפו נכסיו אין חייב בתשלומין ותי' דאפי' אי אין חייב בתשלומין ג"כ לא לקי כשביטלו משום דאין בו מעשה וזה תימא רבתי דיקשה א"כ אמאי נקט רבינו טעם זה דניתק לעשה דלפעמים משכחת שילקה לטעם זה דניתק דהיינו כשנתבטל והי' לו לומר טעם זה דלאו שאין בו מעשה כולל יותר וכהא"ג הקשה המשל"מ בעצמו בפי"ח מפהמ"ק דכ' רבינו שם אנותר דלא לקי משום דניתק לעשה והקשה הכ"מ הא הוה לאו שאין בו מעשה לא לקי משום דניתק ותמה במשל"מ דטעם דאין בו מעשה כולל יותר דאי משום דניתק דאכלו ארי הרי נתבטל ולקי ואמנם אני אמרתי ליישב קו' המשל"מ דנהי דרבינו בפ"א מנערה פסק כמ"ד קיימו ולא קיימו היינו היכי דיש בעיקר הלאו מעשה אבל אי ליכא מעשה אז רק אם ביטלו בידים חייב דאז הוה מעשה ואפשר אפי' בביטלו בידים ג"כ פטור דבשלמא כשיש מעשה בהלאו נמשך המעשה עד אשר נתבטל העשה ולוקה כמש"כ למעלה דבשהי' חייב מהא"ט וא"כ לפי"ז י"ל אף למ"ד לאו שא"ב

מעשה לוקין היינו היכא דאין ניתק לעשה אבל אי ניתק לעשה דבשעה שעבר העבירה אין כאן חיוב דניתק לעשה לכן אף אי ביטלו בידים פטור:

ד') **עוד** יש להקשות בשיטת רבינו והראב"ד דהנה תוס' שבועות דף י"ז הקשו הא דבעי אי חייב אשהי' הא כבר מחולל ועומד הוא אם הוא במחוברין כמבואר בנזיר דף מ"ב ותי' כיון דיכול לפרוש חייב דמיקרי מוסיף טומאה והנה רבינו בפ"ה מנזירות פסק בפירש ונגע חייב אכ"א ואחת ובמחוברין א"ח משמע אפי' בידו לפרוש וא"כ יקשה איך פסק בפ"ה בנכנס בשגגה דחייב אשהי' וכן בנזר בקבר דס"ל בפ"ו דחייב אשהי' ויקשה הא מחולל ועומד הוא ואיך יתחייב אשהי' בשלמא אי א"צ שהי' א"ש דלקי אף דכשנכנס בשגגה כבר נטמא ונתחלל אפ"ה אח"כ כשנודע ולא יצא מתחייב דמה שנטמא בשוגג ל"ח נתחלל אבל אי צריך שהי' א"כ בשהה כדי יציאה דהי' בידו לפרוש ול"ה אונס כבר נתחלל במזיד איך נתחייב אח"כ בשהה שיעור כדי השתחו' ויותר יקשה עוד לפמ"ש ע"י מעשה שמתחלה נחשב כאלו עשה עתה אותה מעשה וחייב אשהי' א"כ יקשה דהרי גם אם יטמא עצמו שנית ג"כ אין מתחייב כיון שנטמא כבר במזיד כששהה שיעור יציאה ואין לומר כיון דחשבינן כאלו פירש וחזר וטימא א"כ ל"ה כמחוברין וחייב שפיר ז"א דא"כ בנגע במת ובידו לפרוש אמאי חשוב מחולל במחוברין נאמר דחשוב כפירש וחזר וטימא וביותר יקשה לשיטת הראב"ד דסובר בפ"ה אפי' פירש וחזר וטימא אין מתחייב דמחולל כבר ויקשה דהא בפ"ו כ' בהשגות בפרע חבירו מעזיבה ושהה דלוקה וכן הקשה בש"א סי' י"א אך נראה לישב דדוקא לחייב על כ"א ואחת בהא סובר רבינו במחוברין ולראב"ד אפי' בפירש דמקרי מחולל ועומד משא"כ לחייבו פ"א באותה טומאה עצמה אף דמחולל מתחילת שהי' אפ"ה חייב דל"ש מחולל ועומד דבחיוב זה הוא מתחלל:

ה') **והנה** הראב"ד כ' עוד שם ואנחנו עתה כולנו ט"מ ועוד אין עליהם חיוב טומאה עכ"ל וקשה לי דהא דכ' ג"כ דכולנו ט"מ ע"כ היינו שנטמאו כולנו בשוגג או באונס וא"כ כבר מחולל הוא וקשה הרי בפ"ו פסק ראב"ד דחייב בשהה ויקשה הא מיד שחבירו פרע מעזיבה נטמא בשוגג ונתחלל איך חייב אח"כ בשהה במזיד וע"כ בנטמא בשוגג ל"ח מחולל וא"כ אמאי כהנים אין מוזהרין בזה"ז והנה לפמש"כ י"ל בשהה חייב היינו משום דבאותה טומאה בפעם ראשון נעשה מחולל:

**ועוד** י"ל דשאני הכא כיון דהן בחזקת טמאים וא"א ליטהר אלא דא"כ יש לעיין גם לרבינו דסובר בפירש חייב דמוסיף טומאה דיטמא אחרים טומאת ז' דהרי בלא"ה אנו טמאים וא"א ליטהר ואין לומר דרבינו לית לי' סברת הראב"ד דכולנו ט"מ ז"א דרבינו בפי' המשנה בפ"ג מפרה כ' ג"כ סברא זו דכולנו ט"מ והביא תוספתא כי גם בימי עזרא

הי' כן ונראה לי דרק ראב"ד לשיטתו שייך דכהנים פטורים בזה"ז משום דא"א ליטהר דהוא סובר בפ"א מה' אלו דכהנים מותרים לשתות בזה"ז דל"ח למהרה יבנה אבל רבינו סובר שם דאסורים לשתות במכיר בית אב שלו דחיישינן למהרה יבנה א"כ יהא לנו גם אפר ליטהר הוה שפיר מוסיף אטומאה אם יטמא אותה טומאה וודאית עכהא"ג בנוב"י נ"ה וז"ל עכשיו שכולנו ט"מ יש כאן ס"ס ודחה זה דמ"מ אם היום יבנה מקדש יש נפ"מ בטומאה זו אם מחמת שטמאה מת תיכף תקבל הזאה שהרי זה כמה ימים שלא בא באוהל המת תקבל הזאת שלישי וביום החמישי תקבל הזאת שביעי ואם היא טמאה נדה מחמת ראי' זו טמאה מעתה ז' ימים ודו"ק:

### הלכה כד

ב') **ויצא בקצרה שיעור ארוכה פטור וכו'**. והנה תוס' חולין ובשבועות כ' דלכן יציאה דרך אחוריו יען דאורחי בהכי כתלמיד הנפטר מרבו ול"נ על דרך אחר דרבינו בפ"ז מבה"ב כ' כל שהשלים עבודה ונסתלק מהלך אחורנית מעט מעט כמו שפוסע אחר התפלה לאחוריו א"כ לפי"ז אורחי' בהכי לילך אחורנית מעט מעט לכך בהלך בקצרה שיעור ארוכה פטור כיון דברשות הוא הולך מעט מעט והוא דרך כבוד שמים אבל יצא במרוצה בארוכה חייב כיון דצריך לילך מעט מעט לא הותר לו לצאת בדרך זה בארוכה שאין זה דרך היציאה במקדש:

**אמנם** קשה לי על תוס' הלא גם כניסה דרך אחוריו פטור א"כ אכתי יכול ליכנס דרך אחוריו להר הבית עד עזרה דהרי גם בהר הבית כתיב ביאה וכל זה לפמש"כ בדרך הקודש דבכל ביאה ביאת טמא דרך אחוריו ל"ש ביאה:

## פרק ד

### הלכה ד

א') **וכן טמא שטבל וכו' אבל מחכ"פ עבודתו פסולה וכו'**. עי' ראב"ד וכ"מ ולי נראה לישב דהנה בפ"ג הבאתי קו' תוס' זבחים וסנהדרין איך חייב מיתה במחכ"פ הא יליף חילול מתרומה ומחכ"פ אין פוסל בתרומה ותי' יען דיליף דטמא הוה א"כ ידעינן שבמיתה ולי נראה לישב קו' תוס' דהנה בחיהר"ן הקשה למה יליף מחילול ולא יליף מהיקשא מקרא דוינזרו דאיתקש לזר דגם זר חייב מיתה מקרא דוהזר הקרב יומת ותי' יען דרבי יליף בע"מ מטמא ואי טמא הוה דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש והנה תוס' זבחים דף ט"ז הוק' ג"כ בזה ותי' דלכך צריך גז"ש יען דבוינזרו הוה בכלל גם אכילת קדשים בטומאה וזה בכרת ולא נדע אי לילף מזרות דבמיתה או ממקדש בכרת

ולכך צריך גז"ש דחילל:

**ועוד** הקשה חיה"ר בהיפוך נילף גם זרות מקרא דוינזרו דחייב מיתה ותי' משום עבודה תמה קא יליף מקרא דזר הקרב דבאותו קרא כתיב ועבדתם וילפינן מזה עבודה תמה ומעתה אמור בוודאי ללוי דיליף מוינזרו דזר מחלל א"כ עיקר הלימוד דזר במיתה מקרא דוינזרו אלא דגמ' נקט קרא דזר הקרב כמש"כ הר"ן משום עבודה תמה והנה למ"ד זה באמת ל"צ ליליף טמא מחלול דגם מוינזרו מוכח דטמא במיתה מזר הקרב:

**ומעתה** נתישב קו' תוס' הנ"ל דשפיר מחכ"פ במיתה דטמא ששימש ידעינן דבמיתה מקרא דוינזרו וגם נקט דילפינן מחילול משום דאי ידעינן מחילול אז גם בע"מ נוכל ליליף אבל באמת גם מוינזרו מוכח שבמיתה וא"כ י"ל דלא ילפינן מחכ"פ במיתה מחילול דתרומה ושפיר אמרינן מחכ"פ פטור:

**ומעתה** א"ש ברווחא דהנה לרבינו דמביא בטמא דרשא דחילול קשה לדידי' קו' הר"ן דניליף מוינזרו כיון דהא דיליף מחילול רק משום בע"מ ולרבינו בע"מ במיתה:

**אך** לפמש"כ ניחא דרק למ"ד דיליף דזר מחלל מוינזרו אז שייך לומר דניליף טמא מהיקשא דזר מקרא דוינזרו אבל רבינו בפ"ט הביא פסוק בזר מקרא דוהזר הקרב יומת לא מקרא דוינזרו וכן דמחלל לא יליף מקרא דוינזרו א"כ טמא רק מקרא דחילול לכן מחכ"פ א"א לילף דבמיתה יען דבתרומה עצמה מחכ"פ אין פוסל ולכן פסק דל"ה במיתה ודו"ק:

**ובזה** ניחא לי מה דהביא רבינו אדובא השמש וטהר מכלל שטמא ובגמ' רק מביא קרא דחילול משום דלמ"ד חילול בזר מוינזרו א"כ גם חיוב מיתה בזר מוינזרו וקרא דהקרב יומת דנקט רק משום דמשם ילפינן עבודה תמה א"כ גם טמא ידעינן מהיקשא דזר מקרא דוינזרו והא דנקט קרא דחילול רק משום רבי וא"כ לרבי ל"צ קרא דטהר מכלל שטמא ע' השגת הראב"ד דאיך משכחת הא חייב משום במ"ק והקשה בכ"מ למה לא הקשה אגמ' ותי' הכ"מ דאי לאו דברי רבינו הו"א דרק חייב אביאת מקדש בלאו לא בכרת ובמשל"מ הקשה טובא חדא דמוכח בכמה דוכתין דט"י לכ"ע חייב כרת:

**וליישב** דברי הכ"מ וגם דברי הראב"ד כבר בארנו לעיל בפ"ג דאין רחוק לומר דלקי ואינו בכרת בט"י והיינו בטומאה שאין הנזיר מגלח אמנם אומר לישב דעת ראב"ד באופן אחר דהנה לכאורה קשה לראב"ד שכ' בפ"ג דאין חייב כרת רק כשנזיר מגלח וא"כ מ"פ הגמ' טמא ששימש איך משכחת יקשה דמשכחת בטומאה שנזיר מגלח דא"ח אביאת מקדש וחייב בשימש מקדש דדוקא לענין ביאת מקדש באה הקבלה דאין חייב אמה שאין נזיר מגלח דהיינו אדם באדם או אדם בכלים אבל לענין שימש במקדש חייב וליישב

נאמר דבוודאי לענין שימש במקדש בטומאה קודם שטבל מסתברא דחייב אף אמה שאין נזיר מגלח אבל היכא שטבל בזה מסתברא לחלק בין מה שנזיר מגלח דאז חייב ובאין נזיר מגלח פטור מכרת ולא חייב רק מלקות כמו שבארנו לעיל בפ"ג יפה וא"כ בט"י שפיר נוכל לתרץ דמשכחת ט"י ששימש במיתה בטומאה שאין נזיר מגלח (וזה כונת הכ"מ דהו"א דרק לקי והיינו בט"י במה שאין נזיר מגלח) אבל רבינו דכתב לעיל דחייב אף אמה שאין נזיר מגלח עד ביאת השמש שפיר קשה ט"י ששימש איך משכחת אמנם יקשה אכתי גם לראב"ד במחכ"פ איך משכחת דמחכ"פ לראב"ד לעיל חייב כרת ויקשה איך משכחת ונראה לישב דהנה משל"מ הקשה עוד אמאי לא מוקי דמשכחת ט"י ששימש בנכנס בדרך גגות דל"ח אביאה רק אשהי' ומשכחת שפיר בהיפך בצינורא מבפנים ולי נראה דהרי תוס' זבחים דף ל"א כתבו דדוחק לאוקים שנכנס דרך גגות יען דאסור במחנה לויה ואיך יכנס דרך גגות דרך הר הבית ולפי"ז לכך לא מצי לאוקים בדרך גגות דתינח ט"י דמת אבל ט"י דזב א"א בדרך גגות אמנם במחכ"פ דמותר במחנה לויה שפיר י"ל בנכנס דרך גגות ויכול ליכנס ממחנה לויה לעזרה דרך גגות ולכן הקשה רק מט"י אלא דקשה דאי קו' ראב"ד מט"י דזב חזרה קו' הכ"מ למקומה למה לא הקשה אגמ' דא"ל דרק לקי ז"א דזה שייך בט"י דמת בטומאה שאין נזיר מגלח כאמור אבל לפמש"כ דט"י דמת בלא"ה לא קשיא יען דמשכחת בנכנס דרך גגות רק מט"י דזב קשיא לי' דא"א דרך גגות וא"כ קשה שוב בט"י דזב לכו"ע חייב כרת ואמאי לא הקשה אגמ' ולישב זה נאמר כך בוודאי גם אגמ' קשיא רק אגמ' י"ל בנכנס דרך גגות ובט"י דמת דיכול ליכנס דרך גגות אבל רבינו דכ' להלן במחכ"פ פטור ממיתה יקשה עליו כקו' הראב"ד להלן דמחכ"פ בכרת:

**וע"כ** דרבינו סובר דאי מחכ"פ בכרת ובשימש במיתה א"כ איך משכחת ומוכח דא"ח מיתה וע"כ דלית ליה לרבינו דאיריא בנכנס דרך גגות דדחיק לי' לאוקים בכהא"ג א"כ יקשה גם מט"י איך משכחת דל"ש בדרך גגות כיון דדחיק לי' לאוקים כך ועוד דבט"י דזב ל"ש כלל דרך גגות כנ"ל א"כ בוודאי יקשה איך משכחת וע"כ בעומד בחוץ ומהפך בצינורא א"כ שוב גם במחכ"פ משכחת ואיך הוכיח רבינו דא"ח במחכ"פ והבן זה הוה נראה לי בדעת הראב"ד:

**ועתה** אומר לישב גם דברי רבינו דהנה הך טמא ששימש ע"כ אייריא בט"מ אבל ט"י ששימש נוכל לאוקים בשאר טומאות וממילא לא קשיא ט"י איך משכחת כאשר אבאר דהנה בזבחים דף י"ז עשה צריכותא מט"י ומחכ"פ והקשה תוס' לא לכתוב בטמא ונילף ממחכ"פ בקו"ח וכתב בטה"ק די"ל דמחכ"פ אסור בציבור דיוצא מגופו לא הותר בציבור

אבל טמא בט"מ דמותר בציבור הו"א אף ביחיד אין חייב מיתה ולפי"ז א"ש דהנה מקשים בשם הגאון ח"ס זצ"ל דמשכחת בנגע באודם ולובן של אנדרוגינוס לפמש"כ רבינו בפ"א ממשכב דאמ"ח בביאת מקדש דנתמעט מזכר ועד נקבה תשלחו זכר וודאי ונקבה וודאית אבל בשימש במקדש ל"ש זה ונראה לישב דלפי האמור דקרא בטמא רק צריך בט"מ א"כ ל"ש בנגע בלובן ואודם דאז לא הותר בביאת מקדש דרק ט"מ הותר בציבור וכל זה בטמא אבל ט"י דקעביד גמ' צריכותא שכן מחוסר מעשה א"כ ל"צ לאוקים בט"מ שהותר בציבור דשפיר מצי אייריא אף בשאר טומאות ונוכל לאוקים בנגע בלובן ואודם ומשכחת שחייב משום טמא ששימש ולא משום ביאת מקדש וכל זה בט"י אבל במחכ"פ שיוצא מגופו דוקא ול"ש שנגע בלובן ואודם דאז ל"ה מחכ"פ שפיר קשה איך משכחת ולכך שפיר הוכיח רבינו דמחוכ"פ אין חייב כרת ונתיישב היטב השגת הראב"ד:

ב) **ועוד** נ"ל דהנה לכאורה יש להשיב על קו' הגאון הנ"ל דדחיק לי' לגמ' לאוקמא בנגע בלובן א"כ לא אייריא קרא מט"מ כלל (והרי בקרא דוינזרו בנ"י דמשם יליף טמא ששימש כתיב גם ט"מ) ורק י"ל דקו' הגאון עד"ז דהרי לכאורה קשה לפמש"כ לעיל בטומאה שאין נזיר מגלח פטור מביאת מקדש א"כ משכחת בכהא"ג דחייב אשימש במקדש וכן לדעת רבינו נהי דסובר דחייב אי אין נזיר מגלח יקשה דמשכחת בפסח שרוב ישראל טמאים וכהנים טהורים דאפ"ה נעשה בטומאה וא"כ גם אם יש כאן טמא מותר ליכנס אבל אסור לעבוד שאר עבודות כיון שיש כהנים טהורים וא"כ פטור אביאת מקדש וחייב אשימש במקדש וצ"ל דקו' הגמ' טמא ששימש איך משכחת בשאר טומאות שאין ט"מ כמו טמאי מגע שרץ וזב וע"ז הקשה שפיר הגאון גם בשאר טומאות משכחת בנגע בלובן ואודם ואמנם לישב י"ל דאפ"ה שפיר פריך איך משכחת דהרי בקרא הנ"ל כתיב אשר תצא ממנו שכבת זרע א"כ אייריי גם בטומאה יוצאת מגופו ול"ש לאוקים בנגע בלובן ושפיר יקשה איך משכחת דמסתברא האי וינזרו אטומאות שבכל הפרשה קאי (עכהא"ג זבחים דף י"ז) ואמנם בט"י שפיר י"ל דאיירי בט"מ כיון דהאי פרשתא דולא יחללו בענין ט"מ כתיב כמו שפירש"י בזבחים שם אהא דפריך דילמא אולא יקרחו קרחה קאי וא"כ לא יקשה איך משכחת די"ל דמשכחת בטומאה בע"פ שנעשה בטומאה וכהן טמא מותר ליכנס ואסור לעבוד שאר עבודות כיון ששאר כהנים טהורים משא"כ במחכ"פ יקשה שפיר איך משכחת דל"ש בנעשה בטומאה דזה רק בט"מ וכן ל"ש בנגע בלובן ואודם דמחכ"פ רק בטומאה היוצא מגופו וא"כ ע"כ מחכ"פ אינו במיתה ודו"ק היטב:

**ודע** דלקו' הנ"ל שהבאתי לעיל מהא דאנדרוגינוס וכן מהא דאין נזיר מגלח י"ל פשוט לפמש"כ בהפלאה כתובות דף ל"א בשם הראב"ד דאין חייב בביאת מקדש ושימש בטומאה באין נזיר מגלח ובאמת בראב"ד לא נזכר רק ביאת מקדש ונראה דפשיטא לי' לבעל הפלאה דה"ה דשימש בטומאה פטור והטעם נ"ל דרבינו בפי"ט מפהמ"ק כ' דכמו דא"ח אביאת מקדש אין חייב באכילת קדשים בטומאה שאין נזיר מגלח ומעתה י"ל לפמש"כ רש"י ותוס' בזבחים דף י"ד דקרא דוינזרו בנ"י דמיני' ילפינן שימש בטומאה איירי בין באכילה בטוה"ג ובין בשימש בטומאה א"כ ממילא כמו דא"ח אבימ"ק אין חייב אשימש מקדש בטומאה כיון דא"ח אאכילה בטוה"ג רק היכא דחייב אביאת מקדש ודו"ק ורק הא יקשה דא"כ משכחת בפסח הבא בטומאה דבוודאי רק אביאה פטור אבל אכילת קדשים בטוה"ג או לשמש בעבודה לא הותר וא"כ שפיר קשה דמשכחת שימש בטומאה שיהא חייב וא"ל כיון ששימש בשאר קרבן א"כ לא שהה שם משום עבודת ק"צ ז"א כיון דאף משנכנס לעבודת ק"צ בהיתר מין חייב אשהי' כדמוכח מיומא דכה"ג מתפלל לאחר שכלתה עבודתו וכ"כ לעיל דהטעם יען שנכנס בהיתר עיין לעיל פ"ג מה שכתבנו על זה עוד נ"ל לישב קו' הח"ס הנ"ל לפמש"כ תוס' שבת דף קל"א דהא דממעט אנדרוגינוס מזכר ועד נקבה היינו בראה לובן ואודם בב"א ובמהרש"א תמה מאי סברא איכא בזה כיון דממנ"פ טמא ונראה דהנה הקשו הראשונים לדעת רבינו דספק מותר מה"ת א"כ למה צריך למעט קרא דזר וודאי לא יבוא הא ספק יבוא וכ' בפ"ח סי' ק"י דצריך למעט היכא דאיכא ממנ"פ לאיסורא אפ"ה ממעט דל"ה ממזר וודאי ושריא רחמנא ולפי"ז י"ל דגם בראה לובן ואודם כאחת נתמעט דעכ"פ ל"ה וודאי וא"כ ניחא קו' הנ"ל דגם הא דנגע בלובן דפטור אביאת מקדש ע"כ היינו ג"כ משום דהוה ספק דמותר מה"ת ומקרא נשמע דאפי' באיכא ממנ"פ ג"כ פטור דתורה לא טימאתו אלא כאשר הראי' היתה וודאית ואם הראי' אינה וודאית פטור עלי' א"כ ממילא נמי לענין שימש בטומאה כיון דעכ"פ הראי' היתה בספק לא טימאתו התורה ופטור עלי':

**והנה** במשל"מ הוכיח מתוס' דף ל"א דסברי ביאה במקצת ל"ש ביאה ואפי' מדרבנן ליכא איסור דאל"כ למה כתבו שם רק למ"ד ביאה במקצת ל"ש ביאה א"א להכניס ידו הא אף למ"ד ל"ש ביאה מדרבנן אסור להכניס ידו לדעתי אין ראיה דכיון דדרך גגות גופי' דרבנן א"כ ביאה במקצת שרי דרך גגות כיון דביאה במקצת ג"כ דרבנן למ"ד ל"ש ביאה ופשוט:

**שוב** אח"ז ראיתי בערל"נ יבמות דף ל"ב דמשכחת בטומאה שאין נזיר מגלח וכן הקשה דמשכחת בבע"מ טמא דעל בע"מ אין חייב מיתה ומשום טומאה חייב לרב חייא ביבמות

דף ל"ב או באונן דרק בלאו ואם נטמא (דטומאה לא הותרה אצלו) חייב אשימש בטומאה ואכניסה פטור ולפמש"כ א"ש הכל דקרא אייריא בכל טומאת זב ומגע זב:

**הנה** הראב"ד השיג עליו דכיון דטבול יום שנכנס למקדש בכרת היכא משכחת לה טבול יום ששימש במיתה והא איכא נמי כרת בשביל ביאת מקדש ובספר נר מצוה כ' דנראה לכאורה דדעת הראב"ד כיון דחייב כרת לא חל עליו חיוב מיתה בשביל ששימש וכ' דאפשר לומר דבעלמא מודה הראב"ד דטמא וט"י שנכנסו למקדש ועבדו שחייבין כרת ומיתה והכא דוקא השיג יען שכ' רבינו וכן טמא שטבל ועבד משמע דחייב מיתה ולא כרת מפני שלא שהה שם ע"ז השיג דבטמא שטבל היכי משכחת שיהא חייב מיתה גרידא ולא כרת כיון שכבר נתחייב כרת בכניסה דאין לומר דמשכחת בנטמא בעזרה טומאת ערב וטבל שם ויצא בקצרה וביציאתו הפך בצינורא אבר על המזבח ז"א דכיון דירד וטבל איכא שיעור שהי' כדי השתחוי' כבר חייב כרת יעו"ש והנה בכ"מ כתב דיש חומרא במיתה בי"ש יותר מבכרת:

**ונראה** דתליא בהא דפליגי בשבת דף ס"ט דרבא ס"ל מיתה במקום כרת עומדת והנה לדידי' שפיר מיתה חמור אבל אי אמרינן דמיתה אין עומדת במקום כרת ע"כ דמיתה קיל מכרת ובזה י"ל דתליא הא דפליגי בכתובות דף ל' אם מיתה בי"ש בשוגג פוטר מתשלומין לרנבה"ק תליא ג"כ בהאי סברא:

ג') **כן טמא שטבל ועבד וכו'**. והקשה הראב"ד ט"י ששימש במיתה היכי משכחת לה והא חייב משום ביאת מקדש וכונתו דל"ש לומר כמש"כ רבינו על טמא ששימש במקדש כגון שהיפך בצינורא דאף אי נטמא בפנים וטבל בפנים כבר שהה כדי השתחוי' וכמש"כ המשל"מ לעיל בפ"ג ונראה לישב דלכאורה א"כ תיקשי קו' הראב"ד על אביי דמשני כגון שהופך בצינורא אכתי תיקשי דט"י היכי משכחת ובמשל"מ עמד ע"ז וכתב דבאמת ר"ז דפריך היכי משכחת לה הוה קשיא לי' גם אט"י דלסברא דידי' דלא מחייב אהיפוך בצינורא גם אט"י ואביי דמשני כגון שהופך בצינורא וקמ"ל דהיפך בצינורא דזה הוה עבודה ממילא גם בט"י ניחא כגון שעומד בחוץ ומהפך בצינורא וכמש"כ הראב"ד ולכן רק הקשה הראב"ד על דברי רבינו דלא כתב בט"י האיך משכחת לה ולכן נראה דדעת רבינו ג"כ דהא דר"ז הקשה איך משכחת לה גם אט"י קשיא לי' והכי קא קשיא לי' דבאמת הקשו תוס' הא נפ"מ אי לקי דנפטרו מידי כריתתן והלך חיוב כרת ונשאר עליו חיוב מיתה ונראה דר"ז הכי פריך לפי סברתו דלא משכחת עבודה בלי שיעור שהי' אם כן איך אפשר לחייב כלל גם אשימוש דהא שימוש בטומאה היינו שהי' ממש (וכהא"ג כ' רש"י פ' אמור איש איש כי יקרב וא"א לומר שחייב על הנגיעה שהרי נאמרה כרת על האכילה

ואם על הנגיעה חייב לא הוצרך לחייבו על האכילה דא"א לאכילה בלא נגיעה א"כ היינו נגיעה וכן כ' תוס' שבת דף ע"ג סברא כזו ע"ש בד"ה וצריך לעצים דנראה דאפי' לר"י דמחייב אמלאכה שאצל"ג בעינן צריך לעצים וכ' המהר"ם לפרש דאם לא צריך לעצים קוצר ע"מ להצמיח אין לחייב תרתי גם משום זומר דהיינו חיוב חדא ועמש"כ בקונטרסי על טומאת כהנים) וא"כ אשימוש גופי' ליכא חיובא כלל אפי' היכא דנלקו ונפטרו מידי כריתתן וע"ז משני אביי דמשכחת במהפך בצינורא א"כ משכחת כבר שימוש בלי שהי' והוה שפיר זה חיוב בפ"ע מעתה שוב י"ל דנפ"מ היכא דנלקו דנפטרו מכרת דחייב אכתי אשימוש א"כ ניחא ג"כ גם בט"י דנפ"מ היכא דלקי דאכתי חייב משום שימוש בטומאה וא"כ נתיישבו דברי רבינו כיון דכ' לעיל דמשכחת שימוש בטומאה בהיפך בצינורא ממילא ל"ק כלל בט"י היכא משכחת דנפ"מ היכי דנלקו דנפטרו מוכרח דחייב משום שימוש בטומאה אך אכתי תיקשי עכ"פ הא גופי' קשיא אר"ז דפריך היכי משכחת לה ואמאי לא משכחת כשעמד בחוץ והקטיר ע"י צינורא ארוכה כמש"כ הראב"ד בשלמא להראב"ד ניחא דעיקר קושיתו דר"ז משום דלא הוי סבירא לי' דהיפוך בצינורא הוה עבודה דחייב עלי' אבל לרבינו דע"כ לא מפרש כן קו' ר"ז רק כמו שביארנו דלא משכחת שימוש בלא שהי' אין לחייב תרתי קשה אמאי לא הא משכחת בעומד בחוץ ומקריב בפנים ע"י צינורא ונראה דרבינו ס"ל דבעינן עומד בפנים בשעת הקרבה כדמוכח ממש"כ רבינו בפ"א מפהמ"ק עמד בחוץ וקיבל בפנים פסול וס"ל ה"ה בשאר עבודות כן דפסול בעומד בחוץ וכן מוכח דעת התוס' זבחים דף י"ד ויומא דף מ"ב שכ' דהא דשחיטה לאו עבודה הוא יען דאם עומד בחוץ ושוחט בפנים נמי כשר מוכח דפשיטא להו דעבודה א"א לעשות רק כשעומד בפנים:

**הנה** העולם מקשים בשם החת"ס דמ"פ טמא ששימש איך משכחת לה הא משכחת בנגע בלובן ואודם דפטור אביאמ"ק כמוש"כ רמב"ם פ"א ממשכב ומושב כמש"כ לעיל ואמנם לכאורה לק"מ דהנה רבינו פי"א משגגות סובר דלא חייב רק ביש ידיעה וודאית לבסוף באיזה טומאה נטמא א"כ הא דפטור בנגע בלובן ואודם היינו דל"ה ידיעה וודאית (אף דרבינו כתב משום דממעטינן מקרא דמזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי ונקבה וודאית הנה כבר הקשה בלח"מ באמת למה צריך קרא ובאוה"ד תי' דנפ"מ אי נקרע ונודע למפרע שהי' זכר וודאי ואנדרוגינוס ע"כ כדי נקטי' משום דברי' בפ"ע והתינח באנדרוגינוס עצמו שראה לובן או אודם י"ל דכי נסבי משום דברי' בפ"ע וצריך קרא באמת רק לטומטום ונקרע אח"כ אבל בדין שכ' רבינו דאחר שנגע בלובן ואודם של טומטום ואנדרוגינוס ל"ש כדי נסבה א"כ בלא"ה פטור דל"ה ידיעה וודאית בסוף באיזה

נטמא דלובן ואודם של אנדרוגינוס לעולם נשאר בספק באיזה טומאה א"כ באמת ל"צ קרא ולרבינו לא כתב קרא רק בטומטום ואנדרוגינוס שראו לא באחר שנגע רק פטור דל"ה ידיעה וודאית) והנה כמו בביאת מקדש בעינן ידיעה וודאית כך באכילת קודש בעינן ידיעה וודאית לפי"ז י"ל גם בשימש פטור דילפינן מאכילת קודש וא"ש:

**אלא** דבאמת תמוה לי דרבינו שם כתב הוא עצמו שנגע בלובן ואודם שראה חייב ויפלא הא הוה ידיעת ספק באיזה טומאה נטמא וצע"ג:

**אמנם** לי קשה בפשיטות יותר דהא משכחת כגון שנטמא בטומאה שאין נזיר מגלח דפטור על ביאמ"ק אולם הנה נאמרה משמי' דהגאון מו"ה משולם זצ"ל לישב קו' הנ"ל לפמש"כ רבינו פח"י מפהמק"ד שדין אכילת קודש ומקדש שווין הן וטמא יליף בסנהדרין חילול מתרומה ואכילת תרומה ואכילת קודש שווין עתוס' יבמות דף ע"ג ד"ה אסור ושבועות די"ד וא"כ מהאי קרא דאימעט מקדש אימעט ג"כ טמא ששימש כי זה נלמד מאכילת תרומה לפי"ז מתורץ גם קושיתנו:

**ואולם** קשה לי בשבועות דף י"ד דמסיק הא לא קשה שם טומאה אחת היא כלומר כיון שמי שנטמא בשרץ או במת שהוא טמא לענין קודש ולענין מקדש ואין ביניהם הפרש לענין טומאה שהטומאה שמטמא לענין קודש הוא מטמא לענין מקדש תרווייהו כחדא חשיבא דהא טומאה אחת היא ואח"ז מסיק לעולם תמני הוה א"כ לפי"ז ע"כ דל"א שם טומאה אחת היא משום דמה דמטמא בקודש כגון שאין נזיר מגלח אין טמא לענין מקדש הרי דלמסקנא ל"ה שווין וא"כ הדרה קו' לדוכתי':

**ולישב** צריך לומר דאף דמעיקרא דקאמר שית הוה דשם טומאה אחת היא הכונה יען דמה דמטמא בקודש טמא במקדש אפ"ה למסקנא דמשני תמני הוה אין הכונה דלא מטמא במקדש אלא אף דשווין בטומאתן אפ"ה בתרתי חשיב להו וכן נראה מפי' הר"י מיג"ש ועמש"כ בפהמ"ק:

## הלכה ו

א) **טומאת התהום אם זרק הורצה**. והנה בלח"מ פ"ו מק"פ הקשה כיון דבגמ' לא איפשיטא אי בכהן ט"ה בטומאת התהום אלא למ"ד שו"ז ורבינו הא פסק דאשו"ז על ט"ש א"כ לא איפשיטא איבעיא ותי' דפסק כאת"ל וכ"כ בספר אורח מישור אך קשה התינח בק"פ אבל בשאר קרבנות הוה איבעיא אכתי בכהן המרצה בתמיד אי הותרה ולישב נאמר דפסק כמ"ד דיליף מועדו מועדו בגז"ש (ועיין בפני משה פ"ט דנזיר) ויותר י"ל כיון דפסק דציץ מרצה בציבור על טוה"ג לכן בט"ה הותרה בציבור בשאר קרבנות ג"כ ורק גמ' דבעי היינו משום דהי' סבור בציבור ג"כ ל"א דציץ מרצה על טוה"ג וא"כ

לכן גם בטה"ת בעי אי מרצה על טוה"ג של כהן אבל רבינו דפסק דמרצה לכן סובר גם בטה"ת מרצה על טוה"ג דכהן:

**והנה** לקו' הראשונה י"ל לפמש"כ לעיל בפ"ג דרבינו מפרש הך דזבחים דהא דשו"ז היינו אחר שטבל ולמ"ד אשו"ז על ט"ש היינו אפי' אחר שטבל וא"כ לפי"ז י"ל הא דקאמר הגמ' בפסחים הניחא למ"ד אשו"ז אלא למ"ד שו"ז על ט"ש ל"ש למעוטי ט"ש היינו אחר שטבל וע"כ מוכח שמרצה בכהן ורבינו פסק דשו"ז אחר שטבל לכן שפיר איפשיטא האיבעיא דמרצה אכהן:

ב') **והנה** במשל"מ הביא ירושלמי פ"ב דיומא ציץ מהו שירצה על טומאת ידים ותמה הא קיי"ל אין טומאת ידים במקדש (כדאיתא בפסחים דף י"ט וכמש"כ רבינו בפ"ח מהא"ט אפי' אם נגע חוץ למקדש וא"ל בנגע חוץ למקדש ובאוכלי קודש הא אין הציץ מרצה על אכילתם ונראה דכונת ירושלמי דהנה רבינו בפ"א מפהמ"ק כ' אימורי קודש שיצאו חוץ לעזרה קודם זריקת דמים אעפ"י שנזרק הדם והבשר בחוץ הזבח כשר וכ' הראב"ד שצ"ל שיצא חוץ למחיצתו ולפי"ז משכחת באימורי קדק"ל שיצאו חוץ לעזרה ונטמא שם מידים ובעי אי ציץ מרצה על ט"י לזרוק הדם דאי אין מרצה א"כ אין חלב אין דם לזרוק וכן הא קשה דהא אין מרצה על אכילות דהא י"ל רבינו פסק שם גם בבשר קדק"ל שיצאו לפני זריקת דמים חוץ לחומת ירושלים ונזרק הדם והם בחוץ לא נפסל הזבח ואם החזירן מקטירן ולכן שפיר קא מיבעיא דהא בנטמאו חלב ובשר לא יזרוק ואם זרק הורצה ובעיא אי ציץ מרצה וזורק לכתחילה בציבור וביחיד דיעבד הורצה כיון דאיכא חלב ודם דהציץ מרצה על העולין החלב שנטמא וכן לפמש"כ לקמן דבק"פ מרצה על האכילות יען שעיקרו לאכילה א"כ כש"כ דא"ש דבעי בירושלמי לענין בשר הפסח שוב ראיתי כי קרוב לזה כ' בגליון הירושלמי:

## הלכה ז

**אלא א"כ היתה טומאה הדחוי' בציבור וכו'**. נשמע דס"ל דציץ מרצה אטוה"ג וכבר תמהו עליו מגמ' דזבחים דף כ"ב ולי קשה מדברי רבינו גופי' בפי"ו משאה"ט וז"ל מפני מה טהרו חכמים ס"ט ברה"ר שהרי הציבור עושין פסח בטומאה בזמן שהטמאים רוב אם טומאה וודאית נדחית מפניהן קו"ח לספק טומאה שאיסור כל הספיקות מדבריהם עכ"ל וא"כ לשיטתו דסובר דהא דט"ד היינו מפני שהציץ מרצה אטוה"ג א"כ מאי קו"ח איכא מטומאה וודאית דנדחית דש"ה דציץ מרצה וצ"ע אמנם נראה לישב לפי מה שבארתי בפ"ב מאיסורי מזבח דכונת התוספתא והירושלמי משום דלכאורה הוה לן להחמיר להצריכם טבילה דזילו טבילו (בצפרא) [בנהרא] כדאיתא בע"ז דף ל"ז ע"ז

נתן רבינו הטעם דעושין בטומאה ול"א זילו טבילו כמו דאמרינן ברוב ציבור ערלים זילו מהלו ה"נ לא אמרינן בהא להחמיר משום דאפשר בטבילה א"כ ניחא גם קושיא זו דאין הכונה לכן להקל יען שהקילו בציבור דהא ש"ה משום דציץ מרצה אלא דלא להחמיר להצריכם טבילה ע"ז שפיר אמרו הטעם דנדחה בציבור דל"א זילו טבילו בנהרא:

**ובהכי** ניחא נמי מה דיש להקשות עוד הא דאמרינן דט"ד בציבור רק באי אפשר לעשות בטהרה אבל אי אפשר הא מהדרינן אטהרה א"כ גם לענין ס"ט ברה"ר נאמר ג"כ היכא דאפשר לא נאמר להקל והא אפשר בטבילה להנ"ל ניחא דהא באמת גם בציבור ל"א זילו טבילו אלא עושין פסח בטומאה (וכן כתב רבינו בפט"ו דאומרים לו שיטבול דאין בכך הפסד ואם טבל הר"ז משובח אבל אין חיוב מהדין):

**אמנם** אכתי יש להקשות טובא דרבינו כ' דאם טומאה וודאי נדחית קו"ח לספק והא באמת בתוספתא איתא אם טומאה וודאית הותרה לציבור קו"ח לספק א"כ תיקשי באמת מנ"ל כלל לרבינו לעשות האי קו"ח כיון דהוא סובר דט"ד בציבור ליכא קו"ח דבשלמא למ"ד ט"ה בציבור וא"צ ציץ לרצויי שפיר עביד קו"ח אבל אי ט"ד דבעי ציץ לרצויי באמת ל"ש קו"ח כקושיתינו ותדע דהא בתוספתא איתא דרשב"ג ס"ל טעם אחר יען דאי אפשר לשאול לרבים והוה כדבר שאין בו דעת לישאל ולמה לא ניחא לו בטעמא דת"ק משום דעושין בטומאה אע"כ משום דס"ל ט"ד ובעי ציץ לרצויי ליכא קו"ח א"כ רבינו דס"ל דט"ד ולכן כ' כאן דהקו"ח דנדחה מפני הציבור ולא כ' דהותרה והא אי רק ט"ד לא אמרינן כלל האי קו"ח ונראה שזה באמת השגת הראב"ד שהשיג דבתוספתא ס"ל רשב"ג הטעם משום דאפשר לשאול ליחיד וא"א לשאול לרבים וכונתו כיון דרבינו ס"ל ט"ד ליתא להא"ט דעושין בטומאה דשם משום דציץ מרצה על טוה"ג ובהא ל"ש לתרץ כמו שאמרנו דעכ"פ נשמע דל"א דחייב לטבול דהא חזינן דרשב"ג פליג וס"ל דליכא קו"ח דש"ה דאיכא ציץ לרצויי ע"כ ל"א זילו טבילו אבל הכא דאפשר בטבילה חייב לטבול דהא בק"צ ג"כ אי אפשר בטהרה מהדרינן אטהרה א"כ דברי רבינו צע"ג (ובה' ק"פ הארכתי):

**אולם** נראה לישב שיטת רבינו משום דלכאורה קשיא הא דמייתי ביומא כתנאי דר"ש אמר כה"ג ביוהכ"פ יוכיח ור"י דחי דהנח לכה"ג ביוהכ"פ דט"ה בציבור אמאי לא מייתי מהך תוספתא דמוכח ג"כ דהוה פלוגתא דתנאי דת"ק דהיינו בן זומא ס"ל ט"ה בציבור ואיכא קו"ח דוודאי הותרה ספק לא כש"כ ורשב"ג דס"ל הטעם דאין שואלין לרבים ס"ל ט"ד א"כ ליכא קו"ח חדא דשאני ציבור דציץ מרצה ועוד כיון דט"ד ומהדרין אטהרה ה"נ אדרבא אית לן למיהדר אטהרה ונחייבוהו לטבול (ועתוס' נזיר דף ס"ו דכיון דמיא לפניך

דייניגן לי' כאלו כבר טבל ולא מיקרי מחוסר מעשה) לכן ס"ל לרבינו דאף למ"ד ט"ד מצי ג"כ עביד קו"ח ופלוגתתן הוא במילתא אחריתא דהא כהא"ג מצינו פלוגתא לענין נגעים בפי"ב אי ירושלים מטמאה בנגעים ומייתי לה במגילה פרק בני העיר וכן ביומא דף י"ב רק דשם משמע דפליגי אי ירושלים נתחלקה לשבטים אבל בירושלמי פ"ק דערלה איתא דפליגי אי בשל רבים מטמאה בנגעים א"כ י"ל דהא דק"צ נדחה היינו משום דברבים אמר הכתוב אנכי ד' השוכן אתם בתוך טומאתם דקילא לי' טומאה כשהוא ברבים וע"כ איכא שפיר סברא להקל בס"ט כשהוא ברה"ר ורשב"ג פליג בהא כדס"ל לענין נגעים דמטמא ברבים:

**ובהכי** ניחא לי נמי מה שכ' הרמב"ן בפ' מטות דבמלחמת סיחון ועוג ט"ה בציבור ע"כ לא היה שם שילוח מחנות ולכאורה דבריו תמוהים כמו שהקשיתי לעיל בפ"ז מבהב"ח דהא דט"ה בציבור רק בצורך קרבן ציבור אבל לפי הנ"ל ניחא דרמב"ן ס"ל דעיקר הטעם דט"ה או ט"ד היינו דברבים מקילין בטומאה כמו בטומאת נגעים דאין נוהג בשל רבים לכן גם בט"מ היכא דעכ"פ איכא רוב ציבור טמאים ג"כ אזלינן לקולא:

**אם** הי' ק"צ ציץ מרצה על טוה"ג ובשעה"מ תמה עליו טובא מפסחים ומכמה דוכתין וכן אני תמהתי עליו כמבואר להלן וכבוד ידידי הרבני המופלג החריף ובקי מו"ה אברהם פריעדמאן נ"י מפה העיר בזה דבר נכון שדעת רבינו מבואר בפירוש המשנה ספ"ח דזבחים וז"ל דבר תורה על ציץ שהוא מכפר טומאת קדשים שנאמר והי' על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בנ"י ואח"כ פירש בפ' אמור אל הכהנים שעון הקדשים שהוא מכפר הוא הטומאה לפי שנאמר אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים וגו' והנה דברי רבינו לכאורה תמוהים דלעיל דף כ"ג איתא דהטעם דעון טומאה מרצה משום דהותרה בכללה בציבור וכן הקשה בתויו"ט שם ועוד דבגמ' איתא עון קדשים ולא עון המקדישים ולכן נראה דחדא מתורצת בחברתה דביחיד אין מרצה אטוה"ג אלא אטומאת קדשים ומטעם דהותרה מכללה בציבור אבל מקרא הנ"ל ל"ה נשמע רק בציבור ובציבור באמת מרצה אטוה"ג כדנשמע מקרא דאשר יקרב וכו' אל הקדשים כנ"ל וא"ש:

## הלכה ח

א) **אין** על מצחו אין מרצה וכו'. והקשה בכ"מ הא בגמ' איתא דאמר ר"ש כה"ג ביוהכ"פ יוכיח וע"כ אין עמ"צ נמי מרצה וא"כ לרבינו דס"ל ט"ד בציבור נשאר קו' הגמ' מכה"ג ביוהכ"פ ע"כ דאין על מצחו נמי מרצה ובשעה"מ כ' לתרץ דפסק כאותה ברייתא דאם יש אחרת אומר הבא אחרת דכ' תוס' דע"כ סובר דאין עמ"צ אין מרצה לכן אומרים לו הבא אחרת או דנאמר דברייתא סובר אף אי איכא ציץ לרצות ג"כ אומרים לו הבא

אחרת א"כ ג"כ אין ראיה מכה"ג משום דא"א כקו' תוס' וא"ל דהקו' מדלא אומר הבא אחרת כתי' תוס' ז"א דמברייתא מוכח דאף אי יש ציץ ג"כ אומרים הבא אחרת (ועיין ירושלמי פ"ז דפסחים בק"צ אומרים הבא אחרת ואם לאו זורק לכתחילה הרי דלא כתוס' וכתבתי לקמן) וקשה לי דלכאורה יקשה על תוס' דכ' דביש ציץ א"צ להביא אחרת הא ר"ש סובר בסנהדרין דף י"ב דמעברין את החודש מפני הטומאה א"כ כש"כ דיש להביא אחרת אי איכא אחרת (ולכאורה יש לחלק לפי שיטת השבות יעקב שכ' שיש בזה בזיון לקדשים א"כ בשלמא מעברין שפיר דאין בזה בזיון לכן מעברין משום מצוה מן המובחר אבל להביא אחרת איכא בזיון קדשים לכן אין מביאין אחרת רק דדעת החכ"צ דמשום מצוה מן המובחר יש להביא אחרת ול"ח לבזיון א"כ שפיר ראי' כמו דמעברין כש"כ דיש לנו להביא אחרת משום מצוה מן המובחר וכן אי אמרינן דהכא איכא חילול שבת א"כ אין ראי' מהא דמעברין דשם ליכא בזיון וליכא חילול שבת אך יקשה א"כ מ"פ מר"י דסובר ט"ה דילמא נהי דהותרה אפ"ה מעברין דאית לנו לאהדורי אהיתרא משום דמצוה מן המובחר והא דס"ל אי ט"ה א"צ להביא אחרת לפי פירוש התוס' היינו משום בזיון הראשון או משום חילול יוהכ"פ אבל לעבר השנה אף אי הותרה יש לנו לאהדורי אהתירא כיון דליכא בזיון ולא חילול שבת ויו"ט) אך א"ש דתוס' הוק' דבא"א א"צ ציץ לרצות וראי' מטוה"ג דא"צ מרצה אמנם הנה דעת רבינו דציץ מרצה על טוה"ג ונראה דתליא בפלוגתא דר"ש ור"י ות"ק בסנהדרין שם לכתחילה אין מעברין ובדיעבד מעובר ובש"א סי' ל"ד הקשה ממנ"פ אי ט"ד אפי' לכתחילה מעברין ואי ט"ה אפי' בדיעבד נמי לא וי"ל דבהא פליגי ר"ש סובר דציץ אמ"ר אטוה"ג וכיון דט"ד לכן מעברין לכתחילה ולר"י אפי' דיעבד לא יען דט"ה בציבור ות"ק סובר לכתחילה אין מעברין דסובר ציץ מרצה בטוה"ג ומהני ציץ בציבור (אף דביחיד א"צ מרצה בטוה"ג) וא"כ כיון דמהני ציץ לרצות לכן לכתחילה אמ"ע אבל בדיעבד מעובר כיון דט"ד בציבור דרק ר"ש דס"ל ט"ד וציץ ל"מ לרצויי בטוה"ג לכן ס"ל אפי' לכתחילה מעברין וא"כ לר"ש לשיטתו שפיר הוק' תוס' הא בטוה"ג ט"ד וציץ לא אהני מידי אפ"ה מרצה כיון דא"א וע"ז תי' מדלא אמרינן הבא אחרת ע"כ ציץ מרצה בטומאת הקרבן ולא יקשה הא לר"ש מעברין דהיינו משום טוה"ג דליכא ציץ לרצויי וזה ברור:

**מעתה** י"ל לדידן דאין מעברין לכתחילה כמש"כ רבינו להלן וכ"כ בה' ק"פ וכן סובר ג"כ דציץ מרצה על טוה"ג א"כ קו' תוס' מעיקרא ל"ק די"ל דאף בא"א ג"כ אין הקרבן עולה לרצון בציבור אי ליכא ציץ לרצות וא"כ יקשה מכה"ג ביוהכ"פ וע"כ לומר דבאמת אין על מצחו ג"כ מרצה וא"כ נסתרו דברי השעה"מ שכתב לתרץ מכח אותה ברייתא דמביא

אחרת דהא לדידן ציץ מרצה אטוה"ג וביוהכ"פ ליכא ציץ וא"צ לתי' של תוס' ונשאר קו' הגמ' בתוקפה מכה"ג ביוהכ"פ:

**והנה** לפי"ז לא מוכח דאותה ברייתא סוברת דאין עמ"צ מרצה מדמביא אחרת די"ל דמרצה אפ"ה מביא אחרת כיון דא"צ לסברת תוס' דאין מביא אחרת אי ציץ מרצה רק מכח הקו' דא"א וכיון דבטוה"ג כ"כ צריך ציץ שפיר י"ל בא"א ג"כ ל"א ט"ה בציבור ובאפשר להביא אחרת אף אי ציץ מרצה ג"כ מביא אחרת אך לכאורה כיון דמסקינן לכתחילה אין מעברין א"כ ממילא מסתברא ג"כ דאין מביא אחרת וא"כ ברייתא ע"כ אייריי באין עמ"צ דאז אמ"ר ולכן מביא אחרת אך יש לדחות דאין זה הכרח דרק להיפוך כתבנו שפיר אי מעברין לכתחילה כש"כ דמביא אחרת אבל מהא דאין מעברין אין ראי' דאין מביא אחרת די"ל דוקא לעבר אמ"ע כיון דציץ מרצה אבל להביא אחרת שפיר חייב להדר אהתירא באפשר דמצוה מן המובחר עכ"פ לעשות בטהרה דהא במצא כחושה בבני מעיים א"כ אמרינן הבא אחרת שמינה כדאיתא במנחות דף ס"ד וא"כ אכתי תיקשי עכ"פ מכה"ג ביוהכ"פ דנהי דמברייתא מוכח דמביא אחרת וכן קיימ"ל (ועיין ירושלמי פ"ז דפסחים ביש לו אומרים לוהבא אחרת אף דהלכה דאין מעברין לכתחילה) דבהא עדיין לא נסתלקה הקו' מכה"ג ביוהכ"פ כיון דרבינו סובר טוה"ג ציץ מרצה אין לנו הוכחה דבא"א מרצה ונסתר תירוצו של שעה"מ וקו' הכ"מ בתוקפה עומדת:

**לכן** נראה לישב דרבינו מפרש הא דר"ש אמר כה"ג ביוהכ"פ יוכיח אינו ראי' מקריבין דע"ז י"ל דילמא באמת לא נטמא קרבן מעולם ביוהכ"פ רק הראי' ממקריבין דהיינו מכה"ג שנטמא בטוה"ג והכא אזלה הראיה מדאין מפרישין כה"ג מטו"מ כדפריך לה לעיל ומשני ט"ה בציבור אבל ר"ש דסובר ט"ד סובר דהא"ט דאין מפרישין דגם באין על מצחו מרצה ור"י משני ט"ה בציבור כדדחי רבא לעיל (ועי' בחי' מהר"ם ברבי שכ' לישב בזה דלדידן דל"ח למיתה בלא"ה ל"ק מכה"ג ביוהכ"פ לכן סובר אין על מצחו אמ"ר ולדעתי ז"א דהרי בחכ"צ הקשה דאדרבא אמאי לא מתקנינן לו אשה אחרת דניחוש שמא תמות הא רבינו פסק דחיישינן לשמא ימות רק דכבר ביארנו בה' כהמ"ק דשמא ימות בזמן מועט ל"ח דיום אחד חשוב זמן מועט וא"כ לענין הפרשה מטומאת מת דהוה לזמן מרובה באמת חיישינן שמא ימות לדעת רבינו) וא"כ לא קשה הא בא"א ט"ד דהא אפשר עכ"פ בפרישה:

**לפי"ז** יש לישב שפיר שיטת רבינו די"ל דתליא בפלוגתא דפליגי אי מעברין מפני הטומאה דר"ש סובר בא"א ג"כ אין מרצה בלא ציץ בטוה"ג א"כ הא דט"ד רק ע"י ציץ לכן מעברין אבל ת"ק סובר בא"א מרצה בלא ציץ ורק באפשר צריך ציץ א"כ לכן אין

מעברין לכתחילה כיון דטומאה מצ"ע ג"כ דחוי' בציבור אף בלא ציץ א"כ ע"י ציץ דהוה תרתי לטיבותא מסתברא לומר שאין מעברין לכתחילה (ע"ד שכ' תוס' בטומאת קרבן אהני ציץ לומר דאין מביא אחרת) ורק לר"ש דל"א ט"ד רק ע"י ציץ אף בא"א לכן סובר מעברין דליכא רק חדא למעליותא שהוא ע"י ציץ מהא"ט מעברין לכתחילה ולכן דייק שפיר ר"ש מכה"ג ביוהכ"פ דל"ש לומר משום דא"א דאף בא"א ג"כ בלא ציץ אמ"ר ולפי"ז כיון דקיימ"ל אין מעברין א"כ ל"ק מכה"ג ביוהכ"פ דנצטרך להפרישו מטומאת מת משום דאף אי נטמא ג"כ הא ט"ד וא"צ ציץ כיון דא"א דהרי לחד מ"ד אף בלא ציץ מרצה בטוה"ג אף באפשר וא"כ ניחא דאין עמ"צ אמ"ר ומיוהכ"פ ל"ק כיון דבא"א מרצה טוה"ג בלא ציץ:

**וראי'** מירושלמי פ"ק דיומא דקאמר דאי אין עמ"צ אמ"ר צ"ל דכה"ג לבוש כל היום בציץ והנה בפ"ח מכהמ"ק כתב רבינו לחלק בין כה"ג שלא בשעת עבודה מותר ולכהן הדיוט אסור והוא מתוספתא ובארנו שם דסובר כה"ג לובש כל היום אתיא כמ"ד אעמ"צ אמ"ר וא"כ מוכח דתוספתא סובר כמ"ד אעמ"צ אין מרצה ודו"ק:

**ובהא** ניחא דתוס' כ' דאף דרבא סובר הותרה בק"פ סובר ט"ד ובשעה"מ וש"א הקשו מסנהדרין דף י"ב מאי פריך מר"י דאמר בכה"ג ביוהכ"פ ט"ה הא בק"פ ט"ד ונראה לישב דלכאורה קשה טובא לשיטת רבינו דציץ מרצה אטוה"ג א"כ איך אמר רבא הואיל והותרה לא אמרינן הואיל ואידחי אידחי אמרינן ואי סובר ט"ד בעי ציץ לרצויי א"כ ל"ש כלל הואיל דאטומאת זיבה ל"ש דציץ מרצה וצ"ל דרבא וודאי ס"ל דאין ציץ מרצה בטוה"ג לפי"ז י"ל דלדידן בק"פ ט"ד אבל בעלמא ט"ה אבל סוגי' דסנהדרין דבארנו דפליגי בהא אי בטוה"ג בעי ציץ לרצויי א"כ שפיר פריך מדרי"ו כיון דסובר ט"ה ומהני בכה"ג בלא ציץ א"כ ה"ה בק"פ דאיכא ציץ לרצויי נמי מהני לכתחילה ואמאי מעברין:

**והנה** תוס' מנחות דף ט"ו כ' דשאני ק"פ דאיכא אכילה לכו"ע ט"ד ולכן צריך לטעם אק"צ חלוק וקשה א"כ מ"פ בסנהדרין מרי"ו דס"ל בכה"ג ביוהכ"פ דט"ה הא שאני ק"פ דהוה מידי דאכילה וכן הקשה בשעה"מ ונראה לישב דזה שכ' תוס' במידי דאכילה ט"ד היינו דווקא בכהא"ג דאיירי התם בשבט אחד טמא דאפשר לעשות בטהורים ויאכלו בטהרה (וכמו שהקשה באמת בטה"ק למה צריכין לטעם דבאכילה ט"ד תיפוק להו כיון דאיכא טהורים ויבואר לקמן) אבל בכהא"ג דסנהדרין שכל ישראל טמאים גם בפסח ט"ה אף דהוה באכילה ועוד כיון דאיכא טהורים יאכלו טהורים עכ"פ בטהרה דבזה בוודאי ט"ד ולכן כ' תוס' דצריך לטעם אק"צ חלוק:

**ואמנם** ל"נ שאין כלל כונת תוס' לומר דביש אכילה ט"ד כאשר הבין בשעה"מ אלא

כוונתם לומר דהא דאמרינן ביומא אי יש שיריים אז מהדרינן אהתירא לא משום דט"ד רק כיון שאפשר בטהרה מהדרינן לאכול בטהרה כמש"כ תוס' חולין דאכילת איסור הוה גנאי ולכן שפיר פריך בסנהדרין כיון דסובר מעברין ע"כ ט"ד וקשיא מר"י דסובר ט"ה:
**ובהא** ניחא מה שהקשה עוד בשעה"מ למה הצריכו תוס' ביומא לתרץ דק"פ הוה ק"י ולא תי' דלאכילה ט"ד והנה קו' זו יקשה רק לפי מה שהבין דכונת תוס' דבאכילה ט"ד אז קשה דנוקי טעמא דרבה בזבחים סובר הואיל ואידחי דבק"פ ט"ד אבל להנ"ל אף אי ט"ה מהדרין אטהרה לאכילה לכן רבא דקאמר ט"ד ע"כ לתרץ יען דהוה ק"י:
**והנה** עוד הקשה בשעה"מ אתוס' הנ"ל דהרי שעיר הנעשה בחוץ נאכל לערב וא"כ מאי משני רבא דלכן אין מפרישין מט"מ דט"ה בציבור הא הוה מידי דאכילה ובהא ט"ד ולפמש"כ ניחא דאף במידי דאכילה ט"ה היכא דא"א רק כיון שאפשר לאכול בטהרה מהדרינן אהתירא וא"ל א"כ עכ"פ כיון דבמידי דאכילה מהדרינן אהתירא הי' לנו להדר לפרוש מט"מ ז' ימים ז"א דהא אינו אלא חששא בעלמא אין חייבין לאהדורי אהתירא משום אכילה בטהרה כיון דמעיקר הדין ט"ה בציבור ודו"ק:
**אמנם** כ"כ לעיל שהקשו מסנהדרין דפריך מר"י דס"ל דט"ה בציבור הא שאני ק"פ דל"ה ק"צ שאין לכל ישראל חלק בו כמש"כ תוס' ונראה לישב דצריך להבין מאי סברא איכא בהא וי"ל דהנה בהגהות ריא"ף פי"ד דשבת כ' דהא דר"א שחרר עבדו משום דלרבים אמרינן חטא בשביל שתזכה או מטעם יען דעכ"פ הוא זכה במצוה זו ומעתה לפי"ז ל"א חטא בשביל שיזכה חבירך אלא כשהוא לרבים וגם הוא זוכה עמהם ומעתה זה הכונה בשלמא בק"צ שלכל ישראל יש בו חלק שפיר ט"ה משום דהוא בשביל רבים וגם זוכה עמהם אבל בק"פ שאין לכל ישראל א"כ אם הוא יכול לעשות בטהרה אף דרבים טמאים הרי לו יש קרבן אחר א"כ אין זוכה עמהם בקרבנם כהא"ג רק ט"ד ומעתה א"ש בסנהדרין דשם כל ישראל היו טמאים כהא"ג שפיר ט"ה למ"ד בשאר קרבנות הותרה דהא כיון דהוא זוכה עמהם לעצמו שיכול לעשות ק"פ כהא"ג ט"ה בציבור בק"פ כמו בשאר קרבנות ושפיר פריך למה מעברין יעשו בטומאה והוא נכון:
ב) **אין** על מצחו אין מרצה. והקשה הכ"מ דכה"ג ביוהכ"פ יוכיח דמרצה ורבינו הא ס"ל ט"ד בציבור ונ"ל דתוס' הקשו הא בא"א ט"ד אף בלא ציץ דומיא דנטמא בטוה"ג ונראה דגמ' שפיר הוכיח דבשעה"מ הביא מתוי"ש כתב יד שהקשו הא פר של יוהכ"פ הוה קרבן יחיד ותי' דכיון דתליא בעבודת שעיר דהוה משל ציבור הותרה טומאה נמי בשל פר לפי"ז י"ל התינח בנטמאו שניהם שייך לומר דא"א טד"ה בציבור אבל בנטמא פרו לחוד או שעיר לחוד ל"ש זה דהנה ר"י סובר במנחות דף ט"ו דאין ק"צ חלוק ושניהם

יעשו בטומאה ולפי"ז כיון דכאן פר ושעיר מעכב זא"ז ותלויות הא בהא א"כ אין ק"צ חלוק ויעשה בטומאה מעתה אי השעיר נטמא דבא בטומאה דהוא ק"צ שוב אמרינן כיון דאק"צ חלוק יעשו שניהם בטומאה (וכ"כ בשמ"ק במנחות דלר"י אק"צ חלוק בנטמא אחת מן החלות אף הכבשים יצאו לבית השריפה דנעשה בטומאה מטעם אק"צ חלוק):

**ובזה** יש לישב תוס' יומא דף נ"א שכ' דפר הבא בשותפות אינו ק"צ ומהדרינן אטהרה ותמה בשי"צ דהא ע"כ מוכח מכה"ג ביוהכ"פ דט"ה א"כ גם פר שבא בשותפות מוכח מכה"ג ביוהכ"פ דט"ה ולפמש"כ ניחא דבפר של יוהכ"פ באמת מהדרינן ע"כ אטהרה דהא אינו ק"צ רק משום דאין ק"צ חלוק בא הכל בטומאה וזה רק בא"א באחר אבל באפשר מהדרינן אטהרה ונעשה הכל בטהרה הפר והשעיר (וכ"ז רק לתוס' אבל לדעת רבינו גם בנטמא פר שייך ט"ה משום שעיר כאשר יתבאר):

**מעתה** מיושב קו' התוס' דא"א באחרת דאף באין אחרת מיקרי אפשר כיון דרק נטמא השעיר למה בא פר בטומאה וא"ל דאין ק"צ חלוק דזה ניחא אי אין על מצחו ג"כ מרצה אז ניחא דשניהם באים בטומאה אבל אי אמרת דאין עמ"צ אמ"ר א"כ למה פר בא בטומאה דמשום דאין ק"צ חלוק אין לעשות הפר בטומאה דכיון דלגבי פר אפשר בטהרה וע"ז אמר ר"י ט"ה בציבור ואמרינן דאק"צ חלוק באו שניהם בטומאה אף דליכא ציץ לרצויי ומיושב קו' תוס' דשפיר אפשר בטהרה לעשות הפר עכ"פ דאמר בטהרה ודו"ק:

**אמנם** לדידן דלא קיי"ל כר"י אק"צ חלוק דטהור בטהרתו והטמא בטומאתו כמו שכ' רבינו בפ' תומ"ס א"כ בנטמא שעיר אין הפר נעשה בטומאה ולא יקשה מכה"ג ביוהכ"פ דהא השעיר באמת הוה א"א והפר דאפשר בטהרה הא נעשה בטהרה וכיון דבא"א אייריא שפיר מרצה בלא ציץ ולא נשמע דאין על מצחו ג"כ מרצה די"ל בא"א ל"ב ציץ לרצויי אך לכאורה הרי קיימ"ל מערבין לקרנות ומערב דם שנטמא עם דם פר (וא"ל דעכ"פ בנטמא בשר שעיר א"צ לעשות גם הפר בטומאה ונכנסין בדם פר טהור לפנים אף דבשר נטמא ואין בשר אין דם וציץ ליכא לרצוי בפנים דז"א דעכ"פ כיון דהקטרת אימוריהם על מזבח חיצון בבגדי זהב א"כ הרי יש בשר אף דבשעת זריקה בפנים אין עליו ציץ כיון דכל הפסול רק משום דנטמא בשר לזה שפיר נוכל לומר דכיון דמקטיר בחוץ בבגדי זהב וציץ על מצחו ומרצה על טומאת בשר שוב יש בשר ויש דם וא"צ ציץ לרצויי בשעת זריקת דם רק ע"כ אייריא מטומאת הדם וזה תלוי במערבין לקרנות) לק"מ דא"כ שוב הוה א"א וא"ל דא"כ גם מר"י ל"ק דמטמא דם פר דא"א דמערבין לקרנות כדסבירא לי' לר"י במנחות דף כ"ב ועוד דעל טהרו של מזבח לכו"ע מערבין כמש"כ תוס' יומא דף נ"ח והוא מירושלמי שם ז"א דהרי לר"י דאק"צ חלוק א"כ בנטמא קודם

שמזה על הכפורת ובהיכל ג"כ עושה שניהם בטומאה מפני שאין ק"צ חלוק משום דאין לעשות מקצת הזאות בפנים בטומאה ומקצת בטהרה וזה ל"ח א"א דהא רק ע"י שאחד טמא אתה רשאי לעשות גם השני בטומאה ולהזות בפנים בטומאה וע"כ דציץ מרצה או משום דט"ה בציבור אבל לדידן דהעבודות אפשר לעשות בטהרה ועושין בטהרה רק לקרנות ע"כ דמערבין וזה א"א ומרצה אף שאין הציץ ראוי לרצות באין על מצח ולא מוכח דציץ מרצה באין על מצחו) וא"ש:

**אולם** אכתי קשה דלשיטת רבינו לא סלקה תי' זה דבא"א מרצה דמנ"ל כיון דטה"ג ג"כ ציץ מרצה דתוס' הוכיחו כן מטוה"ג דליכא ציץ ומרצה אבל לרבינו דבאמת ציץ מרצה אטוה"ג א"כ מנ"ל דבא"א מרצה בלא ציץ ולכן הנכון בזה כמו שכתבנו למעלה דהך דאמר ר"ש כה"ג ביוהכ"פ יוכיח לא אטומאת קרבן קאי רק אטוה"ג מדלא מפרישין כה"ג מביתו משום טומאת מת וא"כ ל"ש לומר א"א שאני דעכ"פ נפרשוהו מט"מ (ועוד דאי משום טומאת דם הא רבינו סובר כמ"ד משקי בית מטבחייא דכן דדם קדשים אין מקבל טומאה ע"כ הא דכה"ג ביוהכ"פ יוכיח אייריא בנטמא טוה"ג וכבר ראיתי לקדוש אחד מדבר אדאמוהגז"ל בספרו שבי"ד ה' ע"ז שכתב באמת לישב בהא שיטת רבינו דסובר אין עמ"צ אין מרצה דלא יקשה מכה"ג ביוהכ"פ יען דסובר דם קדשים אין מקבל טומאה א"צ ציץ לרצות) ולדעתי קשה אכתי כה"ג שטמא טומאת הגוף יוכיח:

ג') **ציץ** על מצחו מרצה אין על מצחו אינו מרצה. ובכ"מ הקשה דבגמ' דיומא מוכח דר"ש דסובר ט"ד סובר אינו על מצחו נמי מרצה דכה"ג ביוהכ"פ יוכיח דאין על מצחו ומרצה ור"י אומר דשאני כה"ג דט"ה בציבור א"כ רבינו אס"ל ט"ד איך כ' דאעמ"צ אין מרצה ובש"א הקשה עוד דגמ' מסיק דלר"י האי תמיד מאי דריש בי' לכדרבא בר הונא חייב אדם למשמש בתפילין קו"ח מציץ דכ' תמיד שאל יסיח דעתו וא"כ רבינו דס"ל ג"כ כרבא א"כ אתי תמיד לומר דאל יסיח דעתו והיינו כרי"ו והא כיון דס"ל ט"ד א"כ האי תמיד מיבעיא לי' לתמיד מרצה אפי' אינו על מצחו (ולכאורה דבריו תמוהים הא בפירוש ס"ל לרבינו דאין על מצחו אין מרצה ולדבר זה העירנו כבוד תלמידי היקר החריף מו"ה מתתי' ה"פ נ"י ונראה דהוה ס"ל לפי קושיתו דאף אם נדחק לפרש דכוונת רבינו דאין על מצחו היינו שאין ראוי למצחו כגון בנשבר אפ"ה תיקשי מהך דתמיד שאל יסיח דעתו) **ונראה** לישב דהנה בח"ס בשבת דף י"ג הקשה כיון דלר"ש אינו על מצחו אמ"ר א"כ הא דצריך למשמש כדי שיהא מרצה דאי לא ימשמש ואין במקומו אין יכול לרצות ואיך שייך לילף מזה קו"ח לתפילין ונראה דהנה בבאר שבע פ' אלו נאמרים הקשה הא תנן שם דאין כה"ג מגביה ידו למעלה מן הציץ וכהנים הדיוטות מגביהין ידן למעלה מן

התפילין ש"מ דציץ חמור ובח"ס כ' דכבר קדמו להקשות כן בספר יראים ותי' דמשמש היינו שלא יכול ויהי' נדרסים ובהא תפילין חמורים שיש בהן אזכרות הרבה הנדרסים ח"ו אבל לענין הגבהת יד דהשמות שבתפילין מחופים בעור הציץ חמור שהשם מגולה הוא ול"נ לישב בפשיטות דבוודאי בשעת עבודה חמורה ציץ מתפילין מטעם הנ"ל כדי שירצה על בנ"י אבל אם נושא הציץ שלא בשעת עבודה דשרי ג"כ כמש"כ בתוי"ש להוכיח מהך דקידושין דף ס"ו בהא דינאי המלך אז תפילין חמורים וקרא אמר והי' על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו היינו שלא בשעת עבודה ג"כ אל יסיח דעתו ושפיר איכא קו"ח ולא קשה קו' הח"ס דהא דאל יסיח אינו משום דאינו על מצחו אמ"ר דאפי' שלא בשעת עבודה שכבר כלה כל העבודה אפ"ה אם הציץ על מצחו צריך שלא יסיח דעתו ואיכא שפיר קו"ח לתפילין ולפי"ז ניחא קו' ש"א ג"כ די"ל אחר דרי"ו מסיק דקרא אתי שאל יסיח דעתו ממילא גם לר"ש דסובר ט"ד שפיר אית לי' דרבה והכי קדריש והי' על מצחו תמיד שאל יסיח דעתו א"כ ממילא נשמע גם באין על מצחו מרצה דהיינו דתמיד מרצה דאי רק כשהוא על מצחו מרצה ל"ל קרא דאל יסיח דעתו פשיטא וודאי דצריך למשמש בו כל שעה כדי שיהא מרצה ואי ל"ה כתיב רק והי' על מצחו לרצון הוה ידעינן דרק כשהוא על מצחו מרצה דט"ד ובעינן שאל יסיח דעתו אע"כ לומר דאף אין על מצחו נמי מרצה ולכן צריך לכתוב תמיד שאל יסיח דעתו ממנו וס"ל דשלא בשעת עבודה אסור ללבוש הציץ דאי שרי ל"ה משמע כלל שלא יסיח דצריך להתיר ללבוש הציץ שלא בשעת עבודה כמש"כ בתוי"ש ורק לר"י דסובר ט"ה בציבור וא"כ אי ל"ה כתיב תמיד ל"ה ידעינן דצריך למשמש בו כל שעה משום דאין על מקומו אין מרצה דהא ט"ה בציבור וע"כ סובר דתמיד אתי רק לחייב למשמש שלא בשעת עבודה ומשום דאסור להסיח דעת מפני קדושת השם החקוק עליו וא"כ שפיר כ' רבינו דרשא זו דאל יסיח דעתו ואפ"ה סובר ט"ד דאדרבא למ"ד ט"ד בציבור אתיא בפשיטות לפי מה דס"ל הש"א דלרבינו אין על מצחו מרצה דע"כ האי תמיד אתי שאל יסיח דעתו דאל"כ לשתוק מתמיד דהוה ידעינן דצריך למשמש בו כדי שיכפר אלא ע"כ דמרצה אפי' אין על מצחו ול"ה צריך למשמש ולכן כתיב תמיד ע"כ דחייב למשמש בו מפני קדושת השם וקו"ח שפיר לתפילין כמו לר"י אולם באמת נראה דרבינו דסובר דאין על מצחו אין מרצה אף דס"ל ט"ד ע"כ לומר דהוא סובר דהאי תמיד רק אתי שאל יסיח דעתו ממנו והיינו אפי' שלא בעידן עבודה (כדמוכח בשבת דרי"ש ס"ל כן ומסתמא רי"ש אתיא ככו"ע בין למ"ד אין על מצחו מרצה בין למ"ד אין על מצחו אין מרצה) וליכא קרא דאין על מצחו מרצה ושפיר י"ל דוקא על מצחו ומקומו הראוי מרצה וקרא דתמיד היינו שלא בשעת עבודה

אם הוא על מצחו צריך שלא להסיח דעת דשרי להניח הציץ אפי' שלא בעידן עבודה דכל בגדי כהונה שרי שלא בשעת עבודה ה"נ רשאי להלביש הציץ וא"כ י"ל אדרבא דמהא"ט גופי' דס"ל דשלא בשעת עבודה ג"כ צריך למשמש אם מניח הציץ ממילא הדין נותן דרק במצחו מרצה דעיקר הרצוי הוא משום מחשבה קדושה הבאה ע"י הציץ לכן יכול לרצות אבל כשאינו על מצחו א"כ ממילא נמי אין מחשבתו קשור בהשם שבציץ לכן א"י הציץ לרצות דבעי טהרת מחשבה שאז ביכלתו לרצות וכן הוא בירושלמי ביומא באמת דהציץ רק מרצה כ"ז שהוא על מצחו ומדויק לשון רבינו שכ' דאעמ"צ מרצה מדכ' והי' על מצחו תמיד ובגמ' איתא דיליף כן ר"י מדכ' ונשא אהרן את עון הקדשים ותמיד אתי שלא יסיח דעת ולפמש"כ ניחא דלמסקנא דאתי קרא דאל יסיח דעתו אפי' שלא בשעת עבודה ממילא נשמע דאעמ"צ אין מרצה א"כ רק צריך ליתן טעם כה"ג ביוהכ"פ דאין על מצחו איך מרצה כיון דט"ד הוא צריך ציץ לרצויי ונראה דא"ש דהנה זה לשון הירושלמי: **בכל** יום כה"ג מלביש בכליו ובא ומקריב תמיד של שחר והולך בתוך ביתו ובא ומקריב תמיד של בה"ע ר' עקיבא אמר לא היה עושה כן אלא בשבתות וביו"ט אית תני הציץ מרצה על מצחו אית תני אפי' בזויות ומפרש דאתיא כריו"ס דבכל יום לובש כדי לרצות על התמיד ויקשה לכאורה הא מבואר במפרשים דרק האימורים מקטיר שזורקין על האש כדתנן במשנה דתמיד וא"כ אי אירע טומאה בשעת זריקה מאי עביד וצ"ל כיון דלובש בשעת הקטרה מרצה על כל עבודות התמיד מעתה קשה טובא הא לקמן דף ע' מבואר במשנה דר"ע סבר וכן ס"ל לחכמים שם בברייתא דהי' מקטיר האימורים של קרבנות היום עם תמיד של בה"ע בבגדי זהב א"כ בשעת הקטרה כבר היה לבוש הציץ א"כ מרצה על כל עבודות היום וקשיא לר"ש מאי קאמר כה"ג יוכיח הא שפיר מרצה בשעת הקטרת אימורים וצ"ל דבאמת ר"ש ס"ל כר"א דס"ל שם דכל עבודת היום גומר קודם הקרבת המוספין בבגדי לבן א"כ אפשר לומר דס"ל דהקטרת אימורים באמת היה מקריב בבגדי לבן שלבש להוצאת כף ומחתה לכן שפיר דייק מכה"ג וקצת משמע כן בפ"ו דיומא במשנה ז' קרען והוציא את אימוריהן נתנן במגיס והקטירן ע"ג מזבח ופירש"י דלאו דוקא דהא בבגדי לבן הוא לבוש עתוי"ט ולפמש"כ י"ל דהוה דוקא דסתם משנה ס"ל באמת דמקטירן בבגדי לבן אולם י"ל בפשיטות יותר דהנה רש"י פי' באמת דצריך שיהא על מצחו בשעה שנטמא הקרבן אמנם בס' גבורת ארי' תמה מנ"ל הא ולפמש"כ ניחא דמוכח כפירש"י דאל"כ יקשה מה שהקשיתי דלא מוכח כלל מכה"ג ביוהכ"פ אמנם להלכה י"ל דהוכיח רבינו מירושלמי דלא כפירש"י דל"ב שיהא לבוש בשעה שנטמא דא"כ הי' צריך הכה"ג ללבוש בגכ"ה קודם שחיטת התמיד פן יטמא הדם

מיד לאחר קבלת הדם אלא ע"כ דלירושלמי פשיטא לי' דלא כר"ש א"כ לא מוכח מכה"ג ביוהכ"פ מידי א"כ ניחא כיון דרבינו פסק בפ"ד מעיוהכ"פ דאימורי החטאת שחובת היום מקטיר עם תמיד של בה"ע בבגדי זהב א"כ ל"ק כלל מכה"ג ביוהכ"פ ולכן פסק שפיר דאין על מצחו אמ"ר ודו"ק:

ד') **אין** על מצחו אין מרצה. ובכ"מ הקשה דמבואר בגמ' דזה למ"ד ט"ה בציבור ורבינו הא ס"ל ט"ד בציבור ע"כ דגם אין על מצחו מרצה דכה"ג ביוהכ"פ יוכיח ונראה לישב בהקדם לבאר שמעתתא דיומא אשר צריכה תלמוד טובא דגמ' פריך עד שאתה מפרישו מטומאת ביתו הפרישהו מט"מ אמר רבא זאת אומרת ט"ה בציבור והקשו תוס' הא בזבחים דף ל"ג איתא דבין אביי ובין רבא ס"ל דט"ד בציבור ותי' דפסח ל"ה ק"צ ממש רק דחי יען שקבוע זמן וכן אילו של יוהכ"פ הוה ק"י אלא דקבוע זמנו ולכן מהדרינן אטהרה ובשעה"מ ובש"א הקשו לפי"ז בסנהדרין דף י"ב דפריך מר"י דס"ל בשמעתין ט"ה בציבור ולהנ"ל הא שאני ק"פ דהוה ק"י לכן מהדרינן אטהרה לעבר השנה מפני הטומאה ועוד קשה דא"כ הדרה קו' לדוכתי' נפרשהו מט"מ דהא בטומאת אילו של אהרן דהוה ק"י ט"ד הוא וכן הקשה בריטב"א לכן נראה לי לישב קו' תוס' באופן אחר דלא יקשה מרבא אדרבא:

**עוד** הקשו תוס' דגמ' מוקי ברייתא דהבא אחרת בפרים של ע"ז בק"צ ואז"ק דא"ד טומאה לכן מהדרינן אטהרה והקשו א"כ אמאי באמת דוחה טומאה אי ליכא אחרת ותי' משום ריצוי ציץ אבל טוה"ג דכהנים לא אידחי לגבייהו כלל דלגמרי חשוב ק"י וקשה דבגמ' משמע דשייך דיחוי אלא דמהדרינן אטהרה דהא תני לה בהדי אילו דאהרן דהוה זמנו קבוע וט"ד רק כיון דק"י לכן מהדרינן אטהרה וכמש"כ תוס' בד"ה כיון דהוה ק"צ לדחות את הטומאה רק דל"א דהותרה כיון דיחיד מייתי לה ועוד הקשו תוס' באמת מאי סברא איכא כיון דכולהו ילפינן מחד קרא דמועדי ד' א"כ א"ל דבמקצת הותרה ובמקצת רק דחוי ותי' דבאמת רק דרבנן עוד הקשו דגמ' פריך מדם שנטמא וזרקו במזיד לא הורצה ומ"פ הא להתיר בשר באכילה לכו"ע ל"א דהותרה ועוד אפי' למ"ד ט"ד קשה דהא רק פליגי אי מהדרינן אטהרה אבל בכבר קרב הקרבן בהא לא פליגי עוד הוק' בהא דפריך דציץ מרצה על הדם ועל הבשר דפירש"י בפסחים דאתיא כר"י דאמר אם אין בשר אין דם דאי כר"א הא אמר דם אף שאין בשר ותי' דאתיא שפיר כר"א דאמר יש דם אף שאין בשר והא דבעי ריצוי ציץ היינו לאקבעינהו בפיגול והקשו המפרשים א"כ מ"פ בשמעתין ל"ל ציץ לרצויי הא מצי למימר דבעי ציץ לאפוקי מידי מעילה דלקבעינהו בפיגול ולי קשה עוד אפירש"י דמוקי כרי"ה הא בפסחים דף פ' מסיק דהא"ט דר"י משום דהיתר

הוא בציבור כפירש"י והא כאן קאי כמ"ד ט"ד בציבור ובאמת תוס' פליג שם בפסחים ומפרשין דטעמא דר"י דציץ מרצה על האוכלין אבל פירש"י לשיטתו קשה והנה בגמ' מייתי דר"ש דכה"ג ביוהכ"פ יוכיח דאין על מצחו מרצה והקשו בתוס' מנ"ל דילמא בא"א דוחה טומאה אפי' בלא ציץ דהא גברא דחיא טומאה אף דליכא ציץ לרצויי דהא ק"צ ע"כ דוחה טומאה והנה במהרמ"ב בתחילת הסוגי' הקשה דקאמר רבא זאת אומרת ט"ה בציבור והא אף למ"ד ט"ד עכ"פ טומאת מת דחי לה הקרבן ע"כ אין מפרישין אותו מטומאת המת (עתוי"ש שכ' דגם משום מת תיקנו כהן אחר דאי נטמא הכה"ג נעשה העבודה בשני וא"כ שפיר פריך נפרישהו מט"מ כדי שלא יטמא ותעשה העבודה בהשני שבו לא נתקיים מצות פרישה אך מפירש"י בריש מכילתין משמע דרק משום טומאת קרי מפרישין אחר לא משום טומאת מת דאי נטמא בט"מ אין נעשה בהשני כיון דבו לא נתקיים מצות פרישה אולם בריטב"א בריש מכילתין איתא להדיא דה"ה בכל הטומאות א"כ ניחא קו' מהרמ"ב ולא תיקשה אלא לפירש"י לדבר זה העירנו ידידי הרב המאוה"ג מו"ה דוד צבי נ"י קאטצבורג מפה) עוד יש להקשות לפמש"כ תוס' דק"פ הוה ק"י והא דדחי משום דק"י הוא א"כ אמאי אמרו בש"ס דדחי משום דהוה ק"צ הא אין זה הטעם אלא משום דזמנו קבוע וכן באילו של אהרן דאמרינן ביומא דף נ"א דדחי משום דזמנו קבוע א"כ למה תלינן לה בטעמא דהוה ק"צ ולכך אומר לישב הכל על נכון דיש להבין מאי זה דקאמר ט"ד לפירש"י רק בקושי התירו מה זה פירושו בקושי עכ"פ התירה תורה טומאה וגם במה פליגי אי ט"ד או ט"ה הא מקראי נפקא למה סובר זה דהותרה לגמרי ואידך ס"ל דרק דחוי וגם זה צריך תלמוד במאי פליגי לישנא קמא ס"ל דט"ה ולא מהדרינן רק בליכא טהורין בבית אב זה וללישנא בתרא לא מהדרינן אפי' אטהורין שבבית אב ועוד קשה לי דהנה הרשב"א בתשובה כ' דהא דפנ"פ דוחה שבת אי הוה דחוי או הותרה תליא אי בקרבן ג"כ אמרינן דשבת וטומאה דחוי הוא ואמנם הרא"ש פ' יוהכ"פ כתב דפנ"פ הותרה בשבת כמו אוכל נפש ביו"ט דכחול שויא רבנן הרי אי אמרינן הותרה לגמרי כמו אונ"פ ביו"ט א"כ איך סובר דט"ה וחייב לאהדורי אחר טהורים שבב"א ואומר דהנה בתוס' פסחים דף ס"ו כתבו דאיכא תנאי דלא דרשו מועדו ממשמעותו רק דילפי מגז"ש ואיכא מ"ד דדרשו ממשמעותו כדאיתא בפסחים דף ע"ז ולפי"ז אני אומר מאן דדריש משמעות מועדו ס"ל דעיקר הטעם דק"צ דוחה שבת היינו משום דז"ק ולמ"ד דילפינן מגז"ש דמועדו ס"ל דעיקר הטעם משום דהוה של ציבור דילפינן מועדו דפסח מתמיד דהוה ק"צ ודחי שבת:

**א"כ** י"ל הא דילפינן תמיד מפסח דדחי טומאה ג"כ עיקר הטעם משום דהוה ק"צ כמו

ק"פ דדחי שבת מהא"ט דהוה ק"צ גם מה דדחי שבת משום דהוה ק"צ ושוב אמרינן כמו דדחי ק"פ שבת משום דהוה ק"צ גם מה דדחי טומאה הוא משום דהוה ק"צ (דאתי בכינופיא וגם א"ש ק"פ על היחיד) ולפי"ז י"ל דמאן דס"ל ט"ד סובר עיקר הילפותא מטעם משמעות מועדו והיינו דזמנו קבוע ולא משום דאיכא מעליותא דק"צ וכיון דרק משום דז"ק לכן רק ט"ד דהא דרק בקושי הודחה יען דז"ק דאי ימתין יעבור המצוה ולא תליא באמת אי איתא בציבור אבל למ"ד מגז"ש א"כ עיקר הטעם בתמיד משום דהוה ק"צ אז שפיר הותרה דהוה מצוה דרבים דאלים כח הציבור ולא בקושי הותרה אלא דכך שורת הדין כל שהוא בציבור דהותרה טומאה כמו דהותרה שבת ולכן אף בק"פ ט"ה דיליף מתמיד (אמנם נראה דזה תליא בפלוגתא דפליגי בעלמא תנאי א"כ ילפינן מינה ואוקי באתרא דלהאי מ"ד שפיר ילפינן תמיד מק"פ דדחי טומאה ואוקי באתרא כמו בשבת הותרה בתמיד גם ט"ה בתמיד אבל בק"פ גופי' שפיר י"ל דרק דחוי אבל אי אמרינן דילפינן מיני' ומינה א"כ ע"כ בק"פ גופי' ט"ה כמו שבת דאז שפיר אמרינן בתמיד ג"כ ט"ה כמו דהותרה שבת אבל אי נאמר בק"פ רק ט"ד א"כ תמיד דילפינן לענין טומאה מק"פ ע"כ ג"כ רק ט"ד אף דשבת הותרה ובהכי ניחא לי הא דאיתא ביומא דף מ"ו דר"ח ס"ל דוחה את השבת וא"ד את הטומאה ורבה ס"ל דוחה את הטומאה וא"ד שבת ואמר אביי דקשיא לרבה מ"ש טומאה דכתיב במועדו אפי' בטומאה שבת נמי במועדו אפי' בטומאה ולר"ח קשיא מ"ש שבת דכ' במועדו אפי' בשבת טומאה נמי במועדו אפי' בטומאה ואמר רבה לדידי ל"ק סופו כתחילתו מה תחילתו דוחה טומאה אף סופו דוחה טומאה ולר"ח ל"ק שבת הותרה טומאה דחוי ופלא חדא אמאי לא פריך לתרווייהו חדא קושיא מ"ש שבת מטומאה וכן מה משני לר"ח ט"ה וט"ד עכ"פ תיקשי הא קרא כתיב במועדו בטומאה כמו דכתיב מועדו בשבת לפמש"כ ניחא דאביי פריך לרבה מ"ש טומאה דדחי דילפינן מק"פ דדחי טומאה מאיש נדחה ואין ציבור נדחין א"כ שבת נמי הא כתיב בי' בפירוש דדחי שבת וכיון דבתרווייהו כתיב מועדו נילף חדא מאידך גם לענין סופו דכמו סופו ד"ט ידחה שבת ואדרבא לענין תחילתו בשבת עדיפא מק"פ דהטעם משום דהוה ק"צ ובק"פ דל"ה עיקר הטעם משום דהוה ק"צ אלא משום דז"ק אי לאו דילפינן מתמיד א"כ איך ניקום אנן ונאמר איפכא בטומאה דחי ובשבת דהוה ק"צ לא ידחה ולר"ח פריך איפכא לטעם אחר דס"ל דדרשא דמועדו היינו ממשמעותי' דמועדו נשמע דדחי שבת ה"נ בטומאה כתיב מועדו נילף נמי ממשמעותי' דסופו נמי דחי טומאה ומשני רבה דלדידי' ל"ק דטומאה שאני דגם תחילתו דחי א"כ אף דהטעם בק"פ באמת רק משום דז"ק אבל כיון דתחילתו דחי סופו נמי דחי משום

דבא מקרבן דז"ק אבל שבת דתחילתו א"ד אף דהוה ק"צ לא דחי נמי סופו ולר"ח ל"ק דשבת הותרה וט"ד וכונתו דבזה מתורץ הקושיא מ"ש שבת דכתיב מועדו דס"ל דלאו ממשמעותי' דמועדו ילפינן דדחי שבת אלא משום דכ' קרא אבל טומאה ילפינן מק"פ א"כ דון מיני' ומינה מה בק"פ רק דיחוי דילפינן מאיש נדחה ובק"פ ל"ה ק"צ רק ז"ק ול"ה אלא דחוי א"כ גם תמיד ל"ה אלא דחוי ודו"ק) מעתה י"ל דבזה פליגי הני תרי לישני דלש"ק לכו"ע ס"ל דעיקר הטעם דד"ט משום דהוה ז"ק וס"ל לר"ש דלכן אף בליכא טהורים בבית אב מהדרינן אחר טהורים בב"א אחרינא ור"נ ס"ל דאי איכא מהדרינן כיון דרק בקושי הוא נדחה יען דהוה ז"ק אבל אי ליכא טהורים בב"א לא מהדרינן עוד דט"ה בציבור משום דעכ"פ כל הני קרבנות הוה גם מצוה דרבים דאף קרבנות של אהרן הוה עכ"פ מצוה דרבים והוא שלוחם לעשות קרבנו וקרבן אחד מעכב את חבירו וכן ק"פ יש מצוה דרבים עכ"פ דנעשה בכינופיא (ונ"ל שזה כונת רש"י שפי' דקרבן של אהרן זמנו קבוע ובדידי' תלה הכונה דאף דעיקר הטעם דז"ק הוה נמי מצוה דרבים דבדידי' תלוי כפרת ציבור) ולכן ט"ה וא"צ לאהדורי אחר בית אב אחרינא והוה ט"ד מצד וט"ה מצד וכן מצינו באונ"פ נמי דלכו"ע הותרה לגמרי אפ"ה במכשירין מחלקין בין אפשר ללא אפשר דלענין מכשירין רק דחוי הוה כמש"כ תוס' פסחים דף פ"ה בשם הר"ח דאונ"פ דשרי ביו"ט מטעם עשה דחל"ת ולכאורה פלא הא ביו"ט לכו"ע מטעם הותרה אע"כ כיון דבמכשירין לא שרי אלא באי אפשר ל"ה אלא מטעם דחוי וכמש"כ בח"ס סי' פ"ה הרי דגם ביו"ט דלכו"ע הותרה אפ"ה אמרינן דמצד אחד ל"ה אלא דחוי ומיושב קושיתינו מאונ"פ ביו"ט דהותרה לגמרי הותרה דבאמת גם באונ"פ לא הותרה לכל מילי דלמקצת דברים ל"ה אלא דחוי:

**אמנם** לל"ב לר"נ א"צ לאהדורי אף אחר טהורים שבבית אב דס"ל דט"ה לגמרי דטעמא דט"ה הוא משום דהוה ק"צ לא משום דז"ק אלא כיון דהוה ק"צ אלים טפי ולא בקושי הותרה דיליף מתמיד כמו דשבת הותרה גם טומאה הותרה אמנם לל"ק דר"נ דס"ל דדחוי הוא דעיקר טעמא משום דז"ק ובקושי הודחה אלא דאפ"ה ס"ל דט"ה דא"צ לאהדורי אחר בית אב אחרינא יען דעכ"פ הוה מצוה דרבים ורב ששת ס"ל דאין רק דיחוי צריך להבין במאי פליגי נראה דפליגי בהא דלר"נ א"צ ציץ לרצויי אטוה"ג והיינו דהותרה בלא ציץ ולכן א"צ לאהדורי אחר טהורים ור"ש ס"ל דצריך נמי ציץ לרצויי אטוה"ג ואין אלא דחוי ולכן צריך לאהדורי אחר טהורים וכאשר יבואר להלן וכעת נדבר מקו' התוס' דרבא אדרבה דלפמש"כ א"ש מאוד דרבא דקאמר זאת אומרת ט"ה בציבור היינו דס"ל כל"ק דר"נ דא"צ לאהדורי אחר בית אב דא"צ ציץ לרצוי לכן נמי א"צ לאפרושי מטומאת מת

אבל בכל זה ס"ל נמי דהוה דחוי מצד יען דס"ל דעיקר הטעם משום דז"ק ובקושי הודחה ודלא כל"ב דר"נ וא"כ ניחא הא דקאמר בזבחים הואיל ואידחי אידחי דמצד עיקר הטעם דז"ק ל"ה אלא דחוי ואמרינן שפיר הואיל ואידחי אידחי א"כ אין כאן סתירה דס"ל לרבא ט"ה אבל לא הותרה לגמרי והא דקאמרי זאת אומרת ט"ה רק לאפוקי מר"ש דס"ל דדחוי וצריכה ציץ לרצוי א"כ ביוהכ"פ דליכא ציץ לרצוי דאין על מצחו אין מרצה צריך לתקוני מט"מ ומיושב קו' מהר"ב די"ל דנהי דעכ"פ ט"ד אפ"ה כיון דבעינן ציץ וביוהכ"פ א"א בציץ אכתי הוה לן לאפרושי גם מט"מ וניחא נמי קו' ריטב"א מאילו של אהרן דהא אילו של אהרן נעשה בחוץ א"כ איכא ציץ לרצוי א"כ אף אי ט"ד ניחא דעכ"פ הא הטומאה נדחית לכן א"צ לאפרושי מט"מ כקו' המהרמ"ב לאמת ובהא ניחא מה דקשה לי טובא לשיטת רבינו דס"ל דטוה"ג צריך ציץ לרצוי כיון דט"ד א"כ איך אמר רבא הואיל ואידחי אידחי והא ט"מ מרצה ציץ לכך אידחי אבל טומאת זיבה דאין ציץ מרצה כלל לא שייך לומר דאידחי וצע"ג:

**אבל** לפמש"כ ניחא דרבא דס"ל דט"ד וגם ט"ה יען דעכ"פ הוה מצוה דרבים א"צ באמת ציץ לרצוי ושייך שפיר הואיל ואידחי אידחי אבל אי הוה ס"ל לכר"ב דצריך ציץ לרצוי ל"ה שייך לומר הואיל ואידחי אידחי:

**ואמנם** טעמא דידהו דפליגי אי בעי ציץ לרצוי נראה דהנה בזבחים דף קי"ג והובא בחולין דף ק"א איתא באכל קדשים בטוה"ג דלת"ק חייב בין אכל טהור בין אכל טמא ורשב"ג פליג דבאכל טמא פטור ואמרו לו לריוה"ג כיון שנגע בו טומאה וקשיא לכאורה א"כ לא משכחת כלל טוה"ג בלא טומאת בשר דא"א שלא יגע בו (אח"ז אתי לידי ספר גבורת ארי ראיתי שהקשה כן) אך א"ש דהנה רבא מוקי שם דבקדם טוה"ג כו"ע לא פליגי דחייב כי פליגי בנטמא הבשר תחילה ומבואר בתוס' דלמסקנא בנטמא בטוה"ג אף דכשאכלו נגע בו וטמאהו כיון דטוה"ג קדים חייב דל"א כיון שנטמא נתחלל דע"י אכילתו הוא דנטמא ובהכי חייבי רחמנא דהכי הוה חיובו של אוכל בטוה"ג מעתה בכהנים טמאים נמי כיון דטוה"ג ע"כ הותרה או הודחה ורשאין לעבוד ולזרוק בטומאה אך השחיטה אפשר בזר טהור וגם אפשר ליזהר שלא יגע כמש"כ תוס' פסחים דף פ' אלא כיון דהטומאה בא ע"י מעשה ההקרבה בטוה"ג אין ק"צ חלוק ורשאי לטמא בידים דם ובשר הקרבה (וזהו לכו"ע אף למ"ד דלית לי' בעלמא דאין ק"צ חלוק כדמוכח בפסחים שם וכבר ביאר בנובי"ת סי' פ"ו דמצוה איכא בהא שלא יהא ק"צ חלוק אף דהוא כ' כן לר"י היינו דלר"י אמרינן אף בב' סדרים או בשני שבטים ג"כ אמרינן אין ק"צ חלוק והיינו דלימוד ערוך הוא בפיו אף שאין בזה סברא רק קבלה היתה בידו כמש"כ רבינו בפי' המשנה במנחות

אבל באותו קרבן אק"צ חלוק אי משום דכיון דהזריקה חמורה שהוא במיתה כש"כ טומאת בשר שהוא בלאו או משום כיון דאישתרי טומאת אימורים אישתרי נמי טומאת בשר כמש"כ תוס' פסחים) ועוד דהא עכ"פ א"א בלא טומאת אימורים אם הכהנים או ביוהכ"פ כשכה"ג טמאים א"כ איכא בכל עבודה בטוה"ג שני דברים אשר צריכין ריצוי טוה"ג וטומאת הקרבן א"כ י"ל בהא פליגי רבא ורבינא דרבא ס"ל דאין מפרישין מט"מ דטה"ג הותרה בציבור ורבינא ס"ל משום דל"ש אבל אי הוה שכיח הוה צריכין להפרישו דט"ד והיינו דרבא לשיטתו דמפרש שם דלכו"ע בנטמא טוה"ג לא פליגי ה"נ א"צ ריצוי אטוה"ג דטומאת הקרבן אינו בא אלא מכח מעשה הקרבה בטוה"ג ולכן א"צ ריצוי ציץ דטוה"ג הא הותרה ורבינא ס"ל כיון דסוף סוף ע"כ מתעבד נמי בטומאת הקרבן גם טוה"ג צריך ריצוי ציץ ולכן ס"ל הכא דט"ד דהא כיון דאי נטמא בטוה"ג ע"כ נעשה הכל בטומאה (דביוהכ"פ אי הכה"ג טמא הוה ככל כהנים טמאים וכפירש"י דכפרה תלוי' בי') ואיכא טומאת קרבן צריך ריצוי ציץ לרצות וצריך לשנוי' דלא שכיח:

**ולפי"ז** יש לישב נמי קו' תוס' דרבא אדרבא דהוא ס"ל דאף דע"כ איכא טומאת קרבן א"צ ציץ לרצות ולכן ס"ל ט"ה בציבור אבל בכל זה עיקר ההיתר אינו אלא דחוי כיון דהוה ז"ק ובקושי התירה תורה (אמנם תוס' פסחים דהקשו הא אפשר ליזהר שלא ליגע ותי' כיון דהותרה טומאת אימורים הותר נמי טומאת בשר וא"צ ליזהר שלא ליגע משמע משום זריקה דנעשה בטומה"ג ל"ה אמרינן דהותר נמי לעשות הכל בטומאה הנה באמת כבר הקשה כן בה"ג רע"א תיפוק לי' כיון דזריקת דם בטומאה שהוא בכרת הותר הותרה נמי ליגע בבשר ולעשות הכל בטומאה והיינו כסברא שכתבנו אולם בירושלמי פסחים דף מ"ג משמע כתוס' דבעי שם בא בטומאת עובדין האיך עבידה שחטו אותו בעלי מומין וזרקו אותו טמאין ופליגי ר' הונא סובר דנעשה בטהרה ור"ז סובר דבא בטומאה ופי' בק"ע דהואיל ואישתרי טומאת בשר ובא בטומאה מבואר כדברי תוס' דרק משום אימורים נעשה הכל בטומאה ועמש"כ בפ"ד כהמ"ק אמנם הא גם לפירוש התוס' מוכרח סברא זו דאק"צ חלוק שכ' הואיל ואישתרי טומאת אימורים אישתרי טומאת בשר א"כ ה"נ שפיר נעשה הכל בטומאה כיון שבוודאי טומאת אימורים אישתרי לבסוף אישתרי נמי בתחילה ורשאי ליגע בקרבן אלא דלכאורה בפר ושעיר שהם קרבנות הנשרפין בחוץ אין מקבלין טומאה כיון שלא הוכשרו אף אם העבירהו בנהר מחיים כיון שהבשר אין מקבל טומאה לר"ש לא נעשה הבשר יד לאימורים וכמו שהקשה בבית שערים ויבואר להלן דזה ליתא דקודם זריקה יש לקרבנות הנשרפים דין ככל הקרבנות וכמו שיבואר א"כ ה"נ כיון דסופו שיקריב האימורים בטומאה ואישתרי טומאת אימורים אישתרי

נמי טומאת בשר ופלא שבנובי"ת או"ח סי' פ"ו הביא סברא זו מבנו הגאון מהר"ש ז"ל שק"פ לא נכשר לקבל טומאה דמשקה בית מטבחיא דכן ואין מכשירין מה"ת והי' יכולין לאכול בטהרה שהכהנים לא יגעו בבשר לפי טעותו של חזקי' דטעה לעבר כדי שלא יהא נעשה בטומאה ופלא דהא עכ"פ הזריקה בטומאה ואי הקרבה בטוה"ג הותרה כש"כ דהותרה טומאת בשר כנ"ל אלא די"ל דגם בזה טעה חזקי' והי' סובר דאפשר לעשות בטהרה שלא יגעו בבשר) אח"ז בשעת הדפסה בא לידי ספר גבורת ארי' על יומא ראיתי שהקשה כן מזבחים דאמרינן כיון שנגע בו טומאהו ד"כ ה"נ לא משכחת טוה"ג בלא טומאת קרבן ותי' דמשכחת בקרומית של קנה ולפמש"כ ז"א דמה"ד אין ק"צ חלוק וא"צ לעשות בקרומית של קנה א"כ משנגע בו טמאהו ואיכא ממילא גם טומאת קרבן):

**אלא** דאכתי תקשה דהא זהו דביוהכ"פ אין ציץ על מצחו הוא רק בעבודה דבפנים בפר ושעיר של יוהכ"פ וזהו מהקרבנות הנשרפין דאיתא בתוספתא דיומא פ"ג דר"ש ס"ל דאין מקבל טומאה כלל אף אם נגע אך א"ש דהא דבשר פר ושעיר הנשרפין אין מקבל טומאה דלשריפה עומד ואינו אוכל שאתה יכול להאכיל הנה זה שייך אחר זריקה אבל קודם זריקה אין להם דין בשר העומד לשריפה ודבר זה למדתי מפירש"י בפסחים דף ע"ז שכ' הא דאם אין דם אין בשר משום דאיסור שהי' עליו מחיים דהיינו הלאו דלא תוכל לאכול בשעריך לא פקע אם לא זרק הדם ובהא ניחא אחריתא שתמהו דהא דם קדשים אין מקבל טומאה מה"ת א"כ ל"ש כלל דם שנטמא ולפמש"כ ניחא דזה בדם שכבר קיבל בכ"ש אבל אם נגע בקרבן מיד לאחר שחיטה דנטמא הקרבן נטמא עמו הדם שהוא חלק מהקרבן וכשמקבל דמו בכ"ש מקבל דם טמא וכיון דאין ק"צ חלוק רשאי הוא ליגע בהקרבן ונטמא הבשר והדם שעמו (אף דדברי רש"י הנ"ל צריכים תלמוד יבואר להלן) א"כ ה"נ על בשר פרים הנשרפים איכא הלאו דלא תוכל לאכול מבשר קדשים קודם זריקה א"כ אין לו עדיין דין בשר העומד לשריפה ושפיר מקבל טומאה (וראיתי בשו"ת בית שערים שנתעצם מאוד בקושיא זו ולפמש"כ לק"מ אח"ז ראיתי כי זכיתי לכוין לאמיתה של תורה כי כן מצאתי בירושלמי פ"ו דיומא דף ל"א לפי גי' הפני משה ר"ז שאל פרים הנשרפין שנטמאו מהו שישרפו כמצותן כריך בשנטמאו לאחר זריקה אבל אם נטמאו לפני זריקה קורא אני עליו במועדו אפי' בטומאה וט"ד והוה כמצותן ולכן נשרפין בבית הדשן ה"נ יש לומר לר"ש דקודם זריקה שפיר מקבל טומאה כמו בכל קרבן והנה בשו"ת הנ"ל הוסיף עוד להקשות דאין לומר דעכ"פ האימורים דלהקרבה עומדים מקבלים טומאה דז"א דהא כיון דבשר לא מקבל טומאה ועומד לשריפה לא נעשה שומר להאימורים ולא הוכשר לקבל טומאה כלל אף אם

העבירהו בנהר לפמש"כ מתוס' פסחים דף כ"א דרק ע"י העור נכשר הבשר לדעתי ז"א דהא חלב הכסלים הוא חלק האימורים והם מתפשטים תוך בשר הבהמה והוא כחלק מהבשר (והא דעולה להקרבה הוא כדאמרינן בחולין דף צ"ג דהבהמה בהילוכה אפרוקי מתפרק) וכיון דהוה חלק מבשר הבהמה א"כ העור שהוכשר כשעבר במים הוא גופי' הועיל גם לחלק הכסלים שבתוך הבשר ולא משום דנעשה הבשר שומר להאימורים שאין עומד' לשריפה שפיר מקבל טומאה ולק"מ וכן מש"כ שם לישב בזה דברי רבינו דל"ק מכה"ג ביוהכ"פ דאין צריך ציץ כלל כיון דאין מקבל טומאה לא הדם ולא הבשר הנה כבר קדמוהו אאמוהגזצ"ל בספרו שבי"ד על יור"ד סי' קס"א אבל באמת במחכ"ת לק"מ ושפיר מקבל הבשר טומאה דאין עומד לשריפה ממילא גם הדם נטמא דהוא חלק מהבהמה והא דדם קדשים אין מקבל טומאה היינו כשנטמא אחר שקיבלו בכלי אבל קודם שקיבלו בכלי הדם היוצא מבהמה שנגע בו בשעת קבלת הדם טמא והבהמה שפיר טמאה כשהעבירוה בנהר ועדיין משקה טופח ובשו"ת נטע שורק כ' דפרים הנשרפים לא הוכשר יען דלמה יעבירהו במים כיון שנשרף עם העור לדעתי ז"א דאין לבנות יסוד על מציאות דמשכחת שהי' מאוס והוצרכו להעבירו בנהר דאין להכניסו במאיסותו לעזרה ועוד לפמש"כ הריא"ף סוף ביצה משקין הבהמה כדי שיעבירו הסירכות בנקל וזהו שייך אף בקרבנות כמש"כ בפ"ב מאיסורי מזבח דהא משקין התמיד בכוס של זהב ואף דזה רק מדרבנן היינו לענין לבדוק אחר סירכות אבל בוודאי אם רואין סירכא צריך להעבירו מחשש נקב וא"כ בכל קרבנות חששו שמא ימצאו סירכא ויצטרכו להעביר הסירכא ורצו שיעבור בנקל ונתנו להם לשתות א"כ א"א שלא יגע בפיו ועוד המשקה טופח והוכשר כל העור ונתכשר כל הבשר והחלב כמש"כ לעיל) מעתה נבואה לישב שאר קו' התוס' דהנה הא דפריך מהי' עומד ומקריב מנחת פרים ושעירים אם יש אחרת אומר להביא אחרת ואם לאו אומר הוה פיקח ושתוק ואי ט"ה בציבור אמאי אומר להביא אחרת נראה לומר דפריך כן לר"ש בל"ב דס"ל דט"ה לגמרי דתליא במה שהוא ק"צ וא"צ ציץ לרצויי אקומץ שנטמא בהקרבתו בטוה"ג וא"צ לאהדורי כלל אטהרה אבל לל"ק ניחא דהא לר"ש ג"כ מהדרינן אטהרה ודחי לא בטומאת פרים דפר העלם דבר של ציבור דאין קבוע זמן ושעירים דקבוע להם זמן אבל הם ק"י לכן מהדרינן אטהרה דהיינו לל"ב דר"ש דט"ה לגמרי העיקר תליא אי הוה ק"צ ולכן שפיר כה"ג דהוא ק"י מהדרינן אטהרה וא"כ ניחא מה שהקשו תוס' א"כ אי ליכא אחרת אמאי קרב דלפמש"כ הא עיקר הטעם דט"ה הוא משום דהוה ק"צ אף דבאמת א"ד רק אי גם ז"ק אבל עכ"פ אי ליכא אחרת שפיר קרב דהא עכ"פ ק"צ הוא ובשעיר כה"ג דהוה ק"י דז"ק נהי דמהדרין אטהרה אבל אי ליכא

אחרת מקריבין משום דנהי דל"ה ק"צ ממש אבל הא הוה צורך רבים לכן כשר רק אם אפשר לאהדורי מהדרינן אטהרה כיון דהוה ק"י משא"כ ק"י ממש דל"ה צורך הרבים לא נדחה כלל הטומאה אף בא"א וכן מה שהקשו מ"ט דמקצת דחוי' די"ל דבוודאי למ"ד דיליף ממשמעות דמועדו באמת כולהו רק דחוי' הוה ולמ"ד דהותרה הא יליף כן מתרי קראי דפסח דאיש נדחה ולא ציבור ובשאר קרבנות הא כתבנו משום דאוקי באתרי' כמו שבת הותרה כן טומאה הותרה וכן מה שהקשו מ"פ מדם דאם זרק לא הורצה גם למ"ד ט"ד נמי קשיא בכבר זרק אמאי לא הורצה די"ל דקו' הגמ' הי' לל"ק דר"נ דס"ל דהותרה מצד אחד עכ"פ אי לא אשכח טהורים באותו בית אב לא מהדרינן אמאי לא הורצה אבל למ"ד ט"ד היינו דס"ל דלגמרי אמרינן ט"ד ובארנו דהא"ט דס"ל דתליא בזמנו קבוע והא דדחי היינו משום דאיכא ציץ לרצויי דהא מסתמא נטמא הבשר והדם דאין ק"צ חלוק ונעשה הכל בטומאה וא"כ י"ל דוקא בכהא"ג ציץ מרצה כיון דנטמא ע"י מעשה הקרבה שנעשה בטוה"ג וכיון שההקרבה גופי' שנעשה בטומאה הודחה לכן גם מה שמקריב הדם טמא הודחה ע"י ריצוי ציץ אבל בנטמא הדם לבד א"כ קדמה טומאת הדם ונתחלל ע"י טומאתו (כמו בבשר שנטמא דפטור כשאכלו בטוה"ג דכבר נתחלל בטומאתו) ה"נ הוה כאלו פקע שם קודש מהדם הוה ס"ל דלא אהני ריצוי ציץ לרצויי אף בק"י דזמנו קבוע ואף בדיעבד שכבר זרק והיינו דאף דנטמא הדם והעולין כיון דטוה"ג הותרה גם טומאת הדם והעולין שנטמא בהקרבתו הותר וכן בנטמא קומץ בשעת הקרבה ט"ה בציבור וא"צ ציץ לרצויי אמנם אי נטמא הקומץ שלא ע"י הקרבה דהיינו דקדמה טומאה עולין שפיר צריך ציץ לרצויי ולכן ל"מ רק להקרבה אבל לא להתיר לאכילה כדאיתא לעיל (וזה שייך בקומץ אבל בדם דבאמת מה"ת אין מקבל טומאה כלל אי ט"ה בציבור ציץ מרצה שפיר להתיר נמי באכילה דל"ש לומר דנתחלל קדושתו ולכן אהני אף להתיר בשר לאכילה):

**ובהא** ניחא הא דהקשיתי לפירש"י דאוקמא כר"י דהא בפסחים מסיק דטעמא דר"י משום דט"ה וכאן הא קאי עתה לאותובי למ"ד ט"ה בציבור ולפמש"כ ניחא דהנה תוס' בפסחים באמת הקשו אפירש"י דא"כ הוה לי' למימר אלא ט"ה בציבור כדקאמר אליבא דריוס"י ולפמש"כ ניחא דוודאי אליבא דר"י דמשני דס"ל ט"ה בציבור היינו דס"ל דהותרה לגמרי משום דס"ל דעיקר הטעם משום דזמנו קבוע אבל הא דקאמר לר"י דס"ל דמותר בציבור אין הכונה דס"ל הותרה לגמרי כל"ב דר"ש ביומא אלא משום דלס"ד שם בפסחים דקאמר סברוה ט"ד בציבור היינו דס"ל דגם טוה"ג אין מרצה בלא ציץ ואין ציץ מרצה על העולין ועל האכילות ע"ז מסיק הותרה הוא בציבור היינו כמ"ד דהותרה

מצד ודחוי' מצד שבארנו דס"ל דטוה"ג א"צ ריצוי ציץ כלל אף דבוודאי ע"י הקרבה בטומאה נטמא נמי העולין והבשר הוה כאלו אין כאן טומאת בשר ועולין כלל כמו לענין אכילה בטוה"ג דחייב דלא חל הטומאה על הבשר לפוטרו מחיוב אכילתו בטוה"ג ה"נ לא חל לענין דנאמר דצריך ציץ לרצויי וא"כ ניחא דלא מצי משני אלא דט"ה בציבור דאז הו"א דהיינו דס"ל כמ"ד דט"ה בציבור לגמרי וא"כ אפי' נטמאו העולין אח"כ ג"כ ט"ה בציבור דא"צ ציץ ולכן משני כמ"ד הותרה הוא בציבור היינו כשנטמאו ע"י הקרבתן בטוה"ג דא"צ ציץ לרצויי וא"כ ניחא ביומא דהכי הוה נמי ס"ל דאתיא כר"י אף דקאי עתה למ"ד ט"ד דלפמש"כ י"ל דרק פריך לל"ב למ"ד דט"ה לגמרי אבל אתיא שפיר כמ"ד ט"ה וכל"ק דהיינו דהותרה מצד ודחוי' מצד דס"ל דעיקר הטעם דדחוי' יען דזמנו קבוע והיינו כמסקנת הגמ' בפסחים דר"י ס"ל דהותר בציבור (ולא קאמר דס"ל ט"ה בציבור) אלא כמ"ד דבציבור שאני יען דעכ"פ הותרה מצד כשליכא למעבד בטהרה באותו בית אב וא"צ ציץ לרצויי אמנם גם מה שתי' תוס' דאתיא כר"א דצריך ציץ לאקבעינהו בפיגול ניחא ג"כ דהא תוס' לשיטתם בפסחים דר"י לית לי' כלל ט"ה בציבור דמזה לא חזר אלא דחזר מצד דס"ל ציץ מרצה על אכילות לכן לא מוקי כר"י רק כר"א ומפרשי דעתה הדר ממה דס"ד דאין ציץ מרצה על האכילות ועתה ס"ל דציץ מרצה על האכילות לכאורה צריך תלמוד איך הדר ממה דהוה פשיטא לי' דלכו"ע אין ציץ מרצה על אכילות ונראה לבאר דהנה רש"י פי' לעיל הא דלר"י אם אין דם אין בשר יען דבשר קדשים נאסר וכ"ז שלא נתכפר בדם זריקה לא פקע האיסור הנה רש"י בזה לשיטתו בקידושין דף נ"ז דמפרש הטעם דש"ח אסור באכילה ובהנאה היינו ג"כ מהא"ט כיון דנאסר מחיים לא פקע האיסור בלא זריקת דם בפנים ואסור בלאו דלא תוכל לאכול בשעריך וכמו שביאר במקנה אמנם תוס' שם חולקין דהא קדשים שמתו פקע מידי מעילה ומפרשין דלכן אסור דיליף מחולין בעזרה דאסורה יען דלא היה בו מעשה המכשיר בחולין ה"נ הא לא נעשה מעשה המכשיר בקדשים וזה ל"ש הכא (וכן מש"כ במקנה שם טעם אחר משום ל"ת כ"ת ג"כ לא שייך הכא דהא לא נעשה בזה תועבה במה שנשפך הדם) אלא דרש"י אזיל הכא לשיטתו בקידושין אמנם לפי"ז לכאורה קשה לי איך ס"ל ר"י דאין ציץ מרצה על האכילות דהא אף אי אמרת דאין מרצה והוה כלא זרק הדם כלל אין כאן אלא פסול זה שישנו על בשר קדשים קודם זריקה א"כ למה לא יהא הציץ מרצה דהא ע"י זריקה פקע האיסור ממילא נמי יהא מרצה ונראה דהא בפסחים דף כ"ד איתא דאמר ר"א דהא דכתיב כל בשר קודש לא יאכל דאתי לומר כל שבקודש פסול הוא בלאו ופירש"י כגון נשפך הדם וקשה טובא לכאורה הא לפירש"י בקידושין משום דאיסור לא פקע בנשפך

הדם איכא לאו על אכילתו כמו באוכל קדשים קודם זריקה וצריך לומר דבאמת ר"א לית לי' סברת רש"י בקידושין דבש"ח אסור משום דלא הוה כפרה בזריקה דהא קדשים שמתו דיצאו מידי מעילה אלא דאסור באמת מהא"ט דכל שבקדשים פסול איכא לאו על אכילתו מקרא דכל קודש לא יאכל כמש"כ במקנה שם מעתה ניחא גם פירש"י בפסחים דר"ש ס"ל שפיר דבנשפך הדם א"צ לטעם דכל שבקודש פסול משום דיש עליו עדיין האיסור שהי' עליו קודם זריקה אבל בנטמא הבשר דע"כ אהני זריקתו לאפוקעינהו מידי מעילה כדקאמר בשמעתין אף לר"א א"כ פקע האיסור שהי' עליו וחל האיסור מקרא דכל קודש לא יאכל כר"א דבהא לא פליגא ולכן ס"ל דאין ציץ מרצה על אכילות דהא אסור משום לא יאכל קודש ולכן למסקנא מסיק שפיר דס"ל לר"י דציץ מרצה על האכילות ומעתה י"ל דהא"ט דר"א דס"ל דציץ אהני לאפוקעינהו מידי מעילה דר"א סובר ג"כ כיון דכ"ז שלא נזרק הדם איכא איסורא מלאו דלא תוכל לאכול לכן אף דנטמא איכא איסור זה רק בנשפך בזה ס"ל לר"א דאזיל איסור זה וחל עליו לאו דכל שבקודש לא יאכל א"כ אי איכא דם לא פקע האיסור שהי' מחיים עד שנזרק אף שנטמא אבל אי זריק דם פקע איסור זה א"כ ע"כ אהני זריקת הדם להוציא מידי איסור לאו זה וחל עליו לאו דכל קודש לא יאכל לכן סובר ר"א כיון דזריקה אתי להוציא מידי איסור זה שהי' עליו ע"כ אהני נמי ריצוי ציץ לאפוקי מידי איסור מעילה ולאקבעינהו בפיגול ולפי"ז ניחא מה שכ' תוס' דלר"א צריך ריצוי ציץ לאפוקי מידי מעילה ותמה בשעה"מ א"כ אף אי ט"ה בציבור ג"כ נאמר דבעי ציץ לאפוקי מידי מעילה ולאקבעינהו בפיגול כמו למ"ד ט"ד ואיכא ציץ דמהני לאפוקי מידי מעילה וא"כ מ"פ בגמ' אי ט"ה בציבור ל"ל ציץ לרצויי הא צריך ציץ לאפוקי מידי מעילה ולפמש"כ ניחא דבוודאי אי ט"ה בציבור בלא"ה מהני זריקה להוציא מידי מעילה כיון דע"י זריקה פקע האיסור שהי' עליו מחיים אף דנטמא הא ט"ה וכיון שפקע האיסור שהי' עליו מחיים מהני לאקבעינהו בפיגול ולאפוקי מידי מעילה בלא ריצוי ציץ (אלא דמתוס' מנחות דף ט"ו משמע דס"ל דט"ה לא עדיף כמו ציץ למ"ד ט"ד אבל לפי מה שבארנו נתבאר דלענין זה לאפקעינהו מידי מעילה ע"כ אהני למ"ד ט"ה בלא ציץ כיון דזריקה ע"כ אהני לאפוקי מאיסור שהי' עליו מחיים) לפי"ז שפיר כ' תוס' דאתיא כר"א דלשיטתם בפסחים למסקנא ס"ל ר"י דציץ מרצה על האוכלין ולר"א אין מרצה אלא דס"ל דאין נפ"מ כלל באי מרצה על האכילות כיון דעכ"פ איכא דם אף שאין בשר ולא צריך זריקה אלא לאקבעינהו בפיגול:

**מעתה** נהדר לסוגי' דיומא דגמ' משני תנאי היא דר"ש ס"ל כה"ג ביוהכ"פ יוכיח דאין על מצחו מרצה משום דס"ל ט"ד נראה לפרש דס"ל ט"ד ואין מרצה בלא ציץ כדס"ל

רבינא וללי"ק למ"ד ט"ד וצריך לאפרושי מט"מ ג"כ יען דצריך ציץ לרצויי וביוהכ"פ ליכא ציץ לרצויי וע"ז פליג ר"ש דבאמת איכא ציץ לרצויי דאין על מצחו מרצה ולכן ניחא דא"צ לאפרושי מט"מ כלל דעכ"פ הא ט"ד בציבור וכקו' מהרמ"ב לאמת וא"כ מיושב קו' תוס' שהקשו דילמא בא"א שאני כמו בטוה"ג דלפמש"כ באמת גם בטוה"ג צריך נמי ציץ לרצויי דהא א"א דלא נגע דאין ק"צ חלוק ונעשה הכל בטומאה א"כ צריך ריצוי ציץ אף דלא נטמא רק ע"י מעשה ההקרבה בטוה"ג אלא וודאי דאף אין על מצחו ג"כ מרצה דרק עון המקריבים אין נושא דהיינו העון שמקריב בטומאה אבל העון שיש בקרבים נוסף על עונו שמקריב בטומאה זה שפיר נושא ולכן צריך דוקא ריצוי ציץ בק"צ ואי לאו הציץ ל"ה דחי דל"ד לטוה"ג דדחי בלא ציץ היינו העון מה שעובד בטומאה משום דכ' קרא למעט עון המקריבים כיון דלא אהני ציץ א"צ ציץ לרצויי עון המקריבים אבל כיון דבאמת גם בטוה"ג איכא מסתמא נמי עון הקרבים דכתיב בי' ונשא עון הקדשים א"ד בלא ציץ א"כ לא אשכחן דירצה עוד בטוה"ג שלא יצטרך ציץ לרצויי לכן ביוהכ"פ דליכא ציץ ל"ה דחי (ומכש"כ די"ל דבאמת עיקר קושיתו דר"ש דא"כ הוה צריך עכ"פ לתקוני להפרישו מט"מ כיון דאי איכא ציץ צריך לרצויי וביוהכ"פ דליכא ציץ אית לן לתקוני להפרישו מט"מ ולא נסמוך דעכ"פ גם בלא ציץ ע"כ נדחה הטומאה מפני הקרבן כמש"כ לישב קו' המהרמ"ב) וא"כ ממילא נתיישבו דברי רבינו על נכון דס"ל ט"ד היינו דס"ל דל"א דהותרה בציבור כל"ב דר"נ דס"ל דתליא עיקר בק"צ והותרה לגמרי הא לא סבירא לי' אלא עיקר הטעם דדחי יען דזמנו קבוע כמבואר בדבריו בפרקין א"כ הוה רק דחוי' אבל ג"כ לא סבירא לי' דק"ד וצריך דוקא ציץ לרצויי יען דאיכא נמי טומאת הקרבין דאין ק"צ חלוק ונעשה הכל בטומאה אלא ס"ל דא"צ ציץ לרצויי אמה שנטמא ע"י הקרבתו דכיון דעון המקריבים א"צ ציץ לרצויי גם זה עון הקריבים שבא על ידי הקרבה ג"כ נרצה דעון הקרבים דצריך ציץ לרצויי היינו משום דכל שאיכא טומאה הוה כנתחלל קדושת הקרבן (כמו לגבי אכילת קדשים טמאים דא"ח אם אכל בטוה"ג שאח"כ יען שנתחלל קדושתו) אבל בנטמא ע"י הקרבתו שטוה"ג שלו קדמה כיון דטוה"ג עצמו נדחה גם הטומאה שבאה ע"י הקרבתו לא תגרום חילול קדושת הקדשים (כמו דחייב מהא"ט באכל בטוה"ג בשר קודש אף שנטמא ע"י אכילתו ובשו"ת בית שערים העלה דלדעת רבינו צריך ציץ לרצויי יען דאיכא נמי פסול קרבן משום דטמא ששימש חילל וצריך ציץ לרצויי ולדעתי ז"א דאי ט"ד ושרי לעבוד לכתחלה ל"ש לומר דצריך ציץ לרצויי שלא יתחלל הקרבן) וא"צ ציץ לרצויי א"כ לא קשיא מכה"ג ביוהכ"פ דהא כיון דעכ"פ ט"ד שפיר דחי לטומאה ביוהכ"פ בלא ציץ כמו בטוה"ג כקושית התוס' באמת

ולכן שפיר מצינן לומר באין על מצחו אין מרצה ואפ"ה נדחית הטומאה ביוהכ"פ כמו בטוה"ג ודו"ק:

**אך** לכאורה יקשה הא רבינו ס"ל באמת דציץ מרצה על טוה"ג משמע דס"ל דצריך ציץ לרצות אך א"ש מאוד דהנה תוס' בשמעתין כ' דבדיעבד בלא ציץ מרצה ואם איכא ריצוי ציץ אז א"צ להביא אחרת ובספר גבורת ארי' הקשה מפסחים דמבואר אי ט"ד ואין ציץ מרצה על אכילות לא משכחת באין בטומאה דהוה כאלו אין כאן לא בשר ולא עולין:

**ול"נ** דבוודאי היכא דנטמא בשר שלא בדרך הקרבתו שפיר נשמע דבטומאת קרבן פסול אפי' דיעבד כיון דאין ציץ מרצה אבל דרך הקרבתו נהי לכתחלה עכ"פ צריך ריצוי ציץ על טומאת דם ועולין שנטמאו ע"י הקרבת הטמא אבל בדיעבד א"צ ריצוי ציץ כיון דטוה"ג דחוי גם טומאת עולין הבאה ע"י מעשה הקרבה נדחה א"כ היכי דכולן טמאים (או בכה"ג ביוהכ"פ דאם הוא טמא אין כהן טהור יכול לעבוד) ט"ה בלא ריצוי ציץ גם אטומאת דם ועולין הבאה ע"י מעשה ההקרבה א"צ ריצוי ציץ ולכן כה"ג ביוהכ"פ א"צ בדיעבד ציץ לרצות ושפיר ס"ל דאין על מצחו אין מרצה דס"ל כרבא דקאמר זאת אומרת ט"ה בציבור והכוונה דט"ה דא"צ ריצוי ציץ דזה ג"כ מיקרי ט"ה אבל לא דהותרה ממש לאפוקי ממ"ד דס"ל דבעי ריצוי ציץ אף בכולן טמאים דהיינו רבינא דקאמר הטעם משום דלא שכיח (או בכה"ג טמא ביוהכ"פ) דס"ל דאף בכולן טמאים צריך ציץ כיון דנטמא הדם והעולין בהקרבת הטמא וקשיא לי' כה"ג ביוהכ"פ איך מרצה כיון דאין על מצחו אין מרצה א"כ ליבעי לאפרושי מט"מ ולכן מוקי באמת הטעם משום דלא שכיח ודו"ק:

ו') **ציץ** מרצה על טוה"ג וכו'. והקשה בגבורת ארי' משבועות דף ט' דאמרינן מ"ט דר"ש דאמר התם שעירי הרגלים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו פי' על האוכל קודש או הנכנס למקדש בטומאה ושעירי ר"ח מכפרים על הטהור שאכל את הטמא דכתיב גבי שעיר של ר"ח ואותה נתן לכם לכפר על עון העדה ויליף עון עון מציץ מה להלן טומאת בשר אף כאן טומאת בשר ש"מ דאין הציץ מרצה על טומאת מקדש ואי מרצה אטומאת הגוף ששימש בטומאה הא מרצה על טומאת מקדש ונילף שעיר של ר"ח מיני' שיהי' מכפר על טומאת מקדש בכה"ג אלא וודאי הא דט"ד בציבור בלא ריצוי ציץ וכן קשה ממנחות דף ט"ו דפריך מהא דאמר רי"ו אפי' שבט אחד טמא וכל שבטים טהורים יעשו בטומאה וש"מ דעל טוה"ג אין הציץ מרצה בק"צ והא דט"ד בציבור הוא בלא ריצוי ציץ ולפמש"כ לעיל ניחא דאי משום שימוש בטוה"ג באמת א"צ ציץ לרצויי אלא הא דצריך ציץ לכתחלה לרצויי משום דא"א בלי נגיעה דנטמא דרך הקרבתו ובדיעבד מרצה בלי ריצוי ציץ:

ז) **עודו** על מצחו מרצה. ותמוה הא פסק כר"ש שט"ד וגם קשה דרבינו הביא שם הקרא של תמיד לרצון להם לפני ד' וזו הנה כר"ש שיליף מזה שתמיד מרצה ושאג"א בסי' ל"ח הקשה שכיון שפסק שטומאה דחוי' בציבור א"כ האיך פסק פ"ד מה"ת חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה קו"ח מציץ והלא כן פסק שט"ד וצריך תמיד על ריצוי ציץ ולא על תמיד שלא יסיח דעתו ממנו עי"ש באורך ובני הרב הגדול החו"ב מו"ה דוד ליב נ"י מק"ק סערדאהעלי כתב לי לתרץ דברי רבינו דתו"י הקשה על מה שתירץ ר"י הנח לכה"ג ביוהכ"פ שט"ה בציבור מאיל של יוהכ"פ דהוה קרבן יחיד ותי' דהי' בחוץ והוה עליו ציץ וע"ז הקשה מפר שנעשה בפנים ותירץ כיון דמעכב את השעיר הוי כק"צ אולם ע"ז יש להקשות דבתמורה י"ד קאמרו רבנן מה בין ק"י לק"צ ק"צ דוחה שבת וטומאה וק"י לא א"ל ר"מ הלא חביתי כה"ג ופר של יוהכ"פ שק"י ודחי אלא משום שזמנו קבוע הלא לפי דברי תו"י ה"ל להשיב כיון דפר מעכב את השעיר כק"צ הוה ובתוס' דף נ' מסתפק אי פר הוה ק"י או ק"צ וא"כ י"ל דרמב"ם כר"ש שטומאה דחוי' בציבור ואעפ"כ הציץ אינו מרצה רק בזמן שהוא על מצחו ואי כה"ג ביוהכ"פ שאין על מצחו ומרצה ל"ק מק"צ משום שאפילו אי טומאה דחוי' יוכל לעשות עבודה ורק קשה מקרבנות יחיד מפר ואיל זו ג"כ לא קשה דבאיל סובר כיון שהיה בחוץ והי' עליו הציץ מרצה ופר כיון דמעכב הוה כק"צ כתו"י הנ"ל ול"ק קושי' השאג"א כיון שכן ל"צ תמיד שתמיד מרצה דאפילו אם אינו תמיד מרצה מ"מ ל"ק אף שטומאה דחוי' א"כ אייתר תמיד ללמוד שצריך למשמש בתפילין כל שעה ומהא"ט שפיר יוכל להביא ג"כ הקרא של תמיד לרצון ולפמש"כ אף לר"ש ל"צ הקרא דתמיד שתמיד מרצה ורק הגמ' קאי כמש"כ תוס' דפר ל"ה ק"צ וא"כ צריך תמיד שתמיד מרצה אבל הרמב"ם סובר כיון שפר מעכב את השעיר הוה ק"צ ל"צ לומר כן ודו"ק:

## הלכה יב

**כיצד דוחה את הטומאה וכו' והיו רוב הקהל שמקריבין אותו טמאים למת או שהיו הקהל טהורים והיו הכהנים המקריבין ט"מ וכו' הרי זה יעשה בטומאה ויתעסקו בו הטמאים והטהורים כאחד וכו'**. ובספר גבורת ארי כתב ואני תמה עליו בתרתי חדא בשאר ק"צ מה ענין קהל להקרבתן להתיר להם כניסת עזרה שבכרת ואפי' למאן דס"ל דט"ה בציבור היינו בכהנים מקריבי הקרבן אע"ג דאיכא טהורים עבדי טמאים אבל מה טיבם של קהל ליכנס לעזרה בשעת הקרבה שאתה מתיר להם ליכנס לעזרה בטומאתן ולא עוד אפי' אי כל הקהל והכהנים טמאים ואין כאן אלא כהן אחד טהור למאי דקיימ"ל כר"ש דט"ד א"ד טומאה אלא מקריב הטהור דאין ק"צ חוץ מפר דוחה את הטומאה

כלל בטומאת רוב הקהל אלא בכהנים המקריבין ולי נראה לישב דהא איתא במשנה דתענית וכי קרבנו של אדם קרב ואין עומד על גביו לפיכך תיקנו מעמד שיעמדו על הקרבן א"כ הגע עצמך אם הי' הציבור טמאים וא"י לעמוד על קרבנן א"כ בטלה המעמד אף אי אנשי המעמד טהורין כיון שאנשי המעמד רק שלוחי הקהל שם כמו שביארנו לעיל בפ"ו ויותר י"ל דאף דתיקנו מעמד אם רוצין הקהל לעמוד בעצמן על קרבנן בוודאי מצוה עבדי לכן שפיר נכנסין לעזרה כדי לעמוד על קרבנן ובפ"ח מבהב"ח הבאתי ראי' לזה מדברי הרמב"ן שהבאתי לעיל:

**עוד** הקשה בג"א לשיטה זו כיון דרוב ציבור ט"מ מהני להקל לגבי כהן המקריב דאם ט"מ אע"ג דאיכא טהורים מקריבו בטומאה וכיון דט"מ דר"צ מועיל אפי' להקל כ"ש דמהני להחמיר והשתא תמה על עצמך הרי שהי' רוב ציבור זבין או מצורעין דאין טומאות האלו נדחין בק"צ אלא ט"מ בלבד אפי' כל הכהנים טהורים אין להקריב תומ"ס כ"ז שהם טמאים אפי' על ידי כהנים טהורים והא וודאי ליתא וכיון דלא אזלינן בתר רוב ציבור ואפי' להחמיר כ"ש דלא ניזל בתרייהו להקל בתר רוב ציבור ט"מ להתיר להקריב כהן ט"מ אע"ג דאיכא טהורים ולפמש"כ ניחא גם קו' זו דברוב ט"מ שפיר אזלינן בתר רוב טמאים והותרו ליכנס לעמוד על קרבנן אבל ברוב טמאים ט"ז דא"א לעמוד על קרבנן אין מעכב זה הבאת הקרבן ציבור דהא עכ"פ אנשי מעמד עומדין על קרבנם ואף אי אמרת דל"מ מעמדן בשליחות הקהל שט"ז ובטלה מצות המעמד הא אין המעמד מעכב הקרבת הקרבן כלל לכן ל"ש לומר דאי רוב ט"ז ניזל בתרייהו להחמיר דלהחמיר אין לציבור שייכות להקרבת הקרבנות רק בט"מ דאפשר לקיים מצות המעמד הותרו ליכנס כדי לעמוד על קרבנן:

## הלכה יג

**פטורים מכרת**. עכ"מ יען דמספיקא לית לן לחיובי' ולי נראה טעמו של רבינו דפסק כן משום דלכאורה קשה בזבחים דף ל"ג סובר רבא דאמרינן הואיל ואידחי אידחי וכן יקשה גם ארב יוסף שנראה דסובר שם דאמרינן הואיל ואישתרי ולרבא אליבא דרב יוסף הואיל ואידחי וא"כ מאי בעי כאן אי אמרינן הואיל ואישתרי וצ"ל דל"ד דהתם תרי איסורים הוה אמרינן הואיל ואישתרי אבל כאן ממקום למקום ל"א הואיל ואישתרי לכך צריך להיקשא דכל שאין אני קורא אל מחוץ למחנה אין אני קורא וישלחו מן המחנה ומעתה כיון דהוקש מקום למקום שוב מסברא לרבא דסובר הואיל ואידחי אידחי גם בהא אמרינן הואיל ואידחי ולכן פסק רבינו כל"ב יען דכן מסברא לרבא לשיטתו א"כ ע"כ ל"ב עיקר ודו"ק:

**ובצל"ח** כ' לישב דלכן מוכח ע"כ כרבא משום דכאן דכתיב אל מחוץ למחנה למידרש בשעה שאין משתלח מן העזרה כבר ידעינן פסח נעשה בטומאה ול"ל לנפש למעט דלא עבדי בטומאה אע"כ דצריך למדרש דפטור אף מהיכל כל"ב דרבא וכהא"ג כ' בצל"ח בדף ס"ו ואולם כבר השגתי עליו לעיל די"ל דהך הקישא לא אתי לפסח דאף אי ציבור לא עבדי בטומאה שייך הקישא זה לכהנים דעבדי קרבן תמיד בטומאה ובמשל"מ הקשה מדברי הכ"מ פ"ט ממעה"ק ואיך כ' הכ"מ דמספק א"א לחיובינהו כיון דכרת בי"ש קמי שמיא גליא ותי' בצל"ח דל"ד דשם כ' הכ"מ שפיר דקמי שמיא גליא משום דקאמר רבינו דפטור ממיתה אבל כאן כ' רק פטורים י"ל פטור ממלקות דחייבי כריתות שהתרו בהם לוקין וגם לפטור מקרבן לכן כ' הטעם דמספק א"א לחיובינהו:

## הלכה יד

**מקצת בית אב טמאים וכו' אם הי' רוב הכהנים בירושלים טמאים וכו'**. ובס' גבורת ארי כ' דהוא תמוה דאיך תלה ברוב כהנים כיון דט"ה אפי' כל הכהנים טמאים ואחד לבד טהור א"ד טומאה כיון דאפשר בטהור ואפי' גבי פסח נמי לא תלוי ברוב כהנים לענין טומאה אלא ברוב ציבור משום דדרשינן איש נדחה ואין ציבור נדחה אבל בכהנים טמאים אפי' רוב טמאים נעשה בטהרה ויתעסקו בו כהנים טהורים תדע דהא תנן בפסחים נטמא הקהל או רובו או שהי' הכהנים טמאים הרי דדייק גבי קהל קתני או רובו וגבי כהנים לא נקט או רובו ש"מ דוקא בכל הכהנים טמאים הוא דעושין בטומאה ואמנם לפמש"כ ניחא דכיון דרבינו סובר דטוה"ג צריך ג"כ ריצוי ציץ לכתחילה כיון דא"א בלא נגיעת קרבן לכך ס"ל דאף באיכא מיעוט טהורים כיון שעכ"פ רוב כהנים טמאים נעשה בטומאה בריצוי ציץ אבל המשנה דרצה לינקט כולהו גווני טומאות של הבעלים וטוה"ג דכהנים וטומאת כ"ש לבד א"כ אייריא ע"כ בטוה"ג בלא טומאת הקרבן כמו בטוה"ג דבעלים דאפשר בלי נגיעת הקרבן וה"נ אפשר בלא נגיעת הקרבן בשחט בקרומות של קנה ואז א"צ ציץ לרצות כלל אטוה"ג לכן דוקא בכולהו טמאים נעשה בטומאה ודו"ק:

ג') **הי' מקצת בית אב טמאים ומקצתם טהורים אעפ"י שרובן ט"מ לא יקריבו אלא הטהורים וכו' אם הי' רוב הכהנים הנכנסים בירושלים בזמן הקבוע טמאים יעשה בטומאה**. ובכ"מ כ' דמקור נובע מיומא דף ו' ופסק כר"ש וכ' וז"ל ואעפ"י שלא הזכירו בש"ס אלא לחזור על בית אב אחר ל"ד אלא משום דלר"נ אפי' על בית אב אחר אין מחזירין אמנם אמש"כ רבינו אם הי' רוב הכהנים הנכנסין בירושלים בזמן הקבוע טמאים יעשה בטומאה לא הער' מקורו ולכאורה יקשה ממנ"פ כיון דרבינו למד מכח סברא

דל"ד בית אב אלא אפי' כל המשמר טמא מחזירין על משמרת אחרת כיון דט"ד בציבור א"כ אפשר דברוב כהנים טמאים אפי' ממשמרה אחרת נמי הכי הוא דעכ"פ אם נוכל למצוא מיעוט טהורין עושין בטהרה ונראה דרבינו הוציא כן מהא דאיתא בב"ק דף ק"י א"ר ששת אם הי' כהן טמא בק"צ נתנה לכל מי שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר ה"ד אי דאיכא טהורים טמאים מי מצי עבדו ואי דליכא טהורים עבודתה ועורה לאנשי משמר הא טמאים נינהו ולא מצי אכלי אמר רבא אימא לבע"מ טהורין שבאותו משמר וקשה טובא הא בליכא טהורים האיך נאכל הבשר הא כל קרבן שקרב בטומאה אינו נאכל אלא מקטירין ממנו מה שראוי להקרבה והשאר הראוי לאכילה נשרף ומשמע אף שהבשר לא נטמא דהא שחיטה כשרה בזר וכן מבואר בתוס' יומא דף ז' ד"ה דם שנטמא דלמ"ד ט"ד אין הבשר נאכל אף היכא דלא נטמא והיינו משום דמאחר שהי' ראוי שהקרבן יהי' מחולל ע"י עבודת הטומאה רק שנדחית מפני מצות ק"צ ודי במה שניתר מה שצורך לרצות בצורך ההקרבה אבל לא לאכילת הבשר וכן מבואר ברש"י זבחים דף צ"ט אהא דאיתא התם טמא בק"צ מהא שיחלקו לו אמנם לדברי רבינו ניחא דהכי משני לעולם דליכא טהורין במשמרה זו וגם במשמרות אחרות רובן טמאים רק שיש מיעוט טהורים מהכהנים הנכנסים בירושלים דבכהא"ג גם הכהנים הטמאים יכולין לעשות בטומאה והוה מידי דאינהו מצי עביד ומשוי שליח כהנים הטהורים (וכ"כ במהרש"א במהד"ב) ושפיר נאכל הבשר לבע"מ הטהורים שבאותו משמר דראויין לאכילה וכ"כ מזה בפ"ד מכהמ"ק:

## הלכה יז

**והרי הדבר מפורש בכתובים וכו' ומה זה שנאמר כי אכלו וכו'**. וכתב בכ"מ לפרש דברי רבינו דקשיא לי' דאדרבא משם ראי' שאין דוחין טומאה מפני קרבן ציבור שהרי חזקיהו שדחתה כתוב עליו כי אכלו את הפסח בלא ככתוב והוצרך לבקש רחמים על שעשה כן לא מפני כך כתיב עליו כן אלא מפני שעיברו אותה השנה מפני הטומאה וקשה לי טובא חדא דא"כ קשיא על רבינו למה הביא כלל הראי' מכתובים כיון דהדרשא דאיש נדחה ואין ציבור נדחה הוא דרשא פשוטה והראי' מכתובים אין ראי' ברורה כלל ועוד דא"כ קשה מדבריו שכ' בה' י"ח ועוד אחרת היתה שם שעיבר ניסן בניסן א"כ תקשה למה כתב כלל האי טעמא דעיבר מפני הטומאה ועל כן עשה שלא כהוגן דאין מעברין מפני הטומאה הא עדיפא לי' לפרש רק האי טעמא שעיבר ניסן בניסן ועשה בזה שלא כהוגן וע"ז אמר הכתוב כי אכלו את הפסח שלא ככתוב ושפיר איכא ראי' מן הכתוב דטומאה נדחית מפני ק"צ משא"כ לפי מה דמפרש מפני שאין מעברין מפני הטומאה

דמנ"ל כלל מהאי קרא דט"ד דהא אדרבא הכתוב אומר כי אכלו את הפסח בלא ככתוב ואף דנאמר דעשה שלא כהוגן מפני שעיברו ניסן בניסן עכ"פ לא נשמע דט"ד בציבור וא"כ ממילא אין כאן ראי' כלל מכתובים דהא להאי טעמא דעיברו ניסן בניסן לא נשמע כלל דט"ד בציבור והנה בכ"מ הקשה לקמן אמאי כתב שני טעמים דבגמ' דסנהדרין פליגי בזה תנאי ואיך מזכה שטרי לבי תרי אבל לפמש"כ הקושיא אלימא יותר כיון דבא רבינו להוכיח דט"ד בציבור לפי פירושו של כ"מ יקשה טובא מנ"ל הא לפי טעם שני שכתב דאין מעברין ניסן בניסן לא נשמע כלל דט"ד בציבור וגם קו' הכ"מ שהקשה דמזכה שטרא לבי תרי צריך ישוב:

**וכן** בשו"ת חיים שאל הקשה על דברי הכ"מ וכ' דדברים ככתבן מרפסין איגרין במש"כ דאף דמשמע דאי הוי מעוברת וכו' היינו לר"ש דמשמע דר"ש סובר דדיעבד דוקא מעוברת ועכ"ז איצטריך לטעם עיבר ניסן בניסן ולא הונח לו לר"ש לומר דבקש רחמים משום דלכתחילה אין מעברין וזה תימה דהא אסיקנא דר"ש סובר דאף לכתחילה מעברין מפני הטומאה והכי שמעינן לי' בהדיא בברייתא דמייתי בסמוך ואמטו להכי הוצרך לטעם עיבר ניסן בניסן גם מ"ש אבל לר"י אע"ג דבדיעבד מעוברת וכו' קשה דר"י סבר דדיעבד אינה מעוברת ומ"ה מייתי ראי' מחזקיה כיון דדיעבד אינה מעוברת דאי סבר ר"י דמצינן למימר דביקש רחמים אמילתא דלא מצי עביד לכתחילה מה יוכיח [הוכיח] מחזקיה גם ת"ק מודה דלכתחילה לא יוכל עשוהו (וכן הקשה בשעה"מ) וכתב בשו"ת הנ"ל דאפשר לומר דקצת ט"ס יש בלשון הכ"מ וצריך להפך התיבות ובמקום מ"ש היינו לר"ש אבל לר"י צ"ל היינו לר"י אבל לר"ש וכוונתו דמרן בוודאי רבינו פסק כת"ק דאם עברוהו מעוברת והא לא איצטריך לי' לומר דעינינו הרואות דכן פסק רבינו וכן היא סברת ת"ק כאשר הביא מרן בלשון הברייתא וזה בעיקר הדין אבל בענין טעם בקשת רחמים כ' דפסק כר"י משום דעיבר מפני הטומאה בקש רחמים דת"ק לא גלי לן טעמי' וע"ז כ' דאע"פ דמשמע דאי הוה מעוברת בדיעבד לא היה צריך לרחמים היינו לר"י והוא האמת והצדק דמשמע דלר"י משום דיעבד אינה מעוברת ביקש רחמים אבל לר"ש אע"ג דדיעבד כותנו דהא דהוצרך לבקש טעם אחר היינו משום דהוא סבר דלכתחילה נמי מעברין ומ"ה הוצרך לטעם עיבר ניסן בניסן אבל אי הוה סבר כת"ק דדיעבד מעוברת הוה מצי למימר דבקש רחמים על מה שעיבר לכתחילה תדע דגם לר"ש דעיבר ניסן בניסן פירשו בגמ' דהיינו ביום ל' של אדר ומוכח בש"ס דלכו"ע אם עיברוהו מעוברת וכן פסק רבינו בפ"ד מקה"ח וע"כ ביקש רחמים משום דלכתחילה אין מעברין ובזה פסק כר"ש משום דתנא דתוספתא נקט טעם עיבר ניסן דמוכרח דבקש רחמים על לכתחילה ממנו

נקח לדידן דקיי"ל כת"ק בעיקר הדין דאם עיברו מפני הטומאה מעוברת דמצינן למימר דבקש רחמים על שעיבר מפני הטומאה לכתחילה עכ"ל:

**לכן** נראה לישב דהנה בשו"ת ש"א סי' ל"ח הקשה הא דאיתא בסנהדרין דת"ק דברייתא ס"ל דאין מעברין מפני הטומאה ואם עיברו מעובר ממנ"פ אי ס"ל ט"ד הוא לעברי' לכתחילה ואי ס"ל ט"ה בציבור אפי' בדיעבד נמי לא דהוה עיבור שלא לצורך וכתב לתרץ דס"ל ט"ד היא ואפ"ה לכתחילה אין מעברין כיון דעכ"פ ראויין לעשות את הפסח בטומאה אע"פ שדחוי' היא מה"ת ובהאי סברא פליגי ר"ש ות"ק ר"ש ס"ל הואיל ודחוי' היא מה"ת מעברין אפי' לכתחילה ולת"ק אפ"ה אין מעברין לכתחילה אבל אם עיברו מעובר כיון דמ"מ דחוי' היא ולא הותרה וה"נ משמע לי מדברי רבינו בפ"ד מביאת מקדש שפסק כמ"ד ט"ד ובפ"ז מה' קידוש החודש ס"ל דאין מעברין ואם עיברו מעובר יעוש"ה הנה הביא ראי' מדברי רבינו לסברתו ולדעתי בהא לא מתורצת דאי סברתו אינה נכונה מאי אהני לי' ראי' מדברי רבינו דהא על רבינו גופי' קשה האי ממנ"פ שהקשה כיון דס"ל דט"ד אפי' לכתחילה נעברו כדמשמע בסוגי' דהא בהא תליא לכך אומר לפרש דברי רבינו על דרך אחר רק תחילה נישב קו' הש"א מה שהקשה אי ט"ה בציבור אמאי בדיעבד מעובר ונראה דלכאורה יש להקשות הא דפריך בגמ' דמדאמר ר"י מעברין אלמא ס"ל לר"י דט"ה בציבור והא תניא ציץ על מצחו מרצה אמר לו ר"י הנח לכה"ג ביוהכ"פ שטה"ב וקשה מאי פריך הא איתא ביומא דף ו' דאף למ"ד ט"ה בציבור אמר ר"נ מודינא דהיכא דאיכא שיריים לאכילה דמהדרין אטהורין וא"כ ה"נ מעברין כדי לעשות בטהרה ולעולם ס"ל לר"ן טה"ב וכמו שכ' תוס' מנחות דף ט"ו ולישב נאמר דלענין עיבור השנה כיון דעכ"פ הותרה הטומאה היכא דליכא לעשות בטהרה א"כ העיבור שלא לצורך דהא בשעה שיבוא לעשות הקרבן דא"א עוד בטהרה ע"כ הותרה הטומאה (רק למ"ד ט"ד כיון דרחמנא בקושי התירה וכל כמה דמצי למיעבד בטהרה עושין לכן מעברין אבל למ"ד דהותרה אלא דרחמנא קפדה למהדרינהו אטהרה א"צ לעיבור השנה) ובשלמא באם נטמא הקרבן והרי לפנינו מנחה אחרת כיון דעתה בשעה זו שעומד לפנינו אפשר בטהרה וודאי דעושים בטהרה וה"ה בק"פ אם אפשר באותה שעה בטהרה ל"א דט"ה כיון דק"פ נאכל כתוס' מנחות הנ"ל (עד"ז שכ' הרשב"א שבת דף כ"ד דמה דאפשר למחר לא חשוב אפשר דאין לך אלא מקומו ושעתו ה"נ באותה שעה הא אי אפשר בטהרה ע"כ אין לעבר כדי לעשות אחר זמן בטהרה אבל אפשר בעת ההיא לעשות בטהרה בקרבן אחר בוודאי מהדרינן אטהרה) ושפיר פריך לר"י אמנם לת"ק דר"י שפיר י"ל דס"ל ט"ה בציבור אפ"ה מעברין דעכ"פ טוב יותר שיעשו בטהרה לאחר זמן א"כ בדיעבד אם עברו

מעובר כדי לעשות הפסח בטהרה דהוה מידי דאכילה ודו"ק:

**מעתה** אומר לישב קו' השני' של ש"א דהיינו דאף למ"ד טד"ה אפ"ה לכתחילה אין מעברין דהנה רבינו בפ"ד מק"פ ב' כתב שהציץ מרצה על האכילות ובלח"מ עמד ע"ז ותי' דרק לכתחילה אין הציץ מרצה על האכילות אבל בדיעבד מרצה וכ"כ התויו"ט בפסחים פ"ז מ"ז ובשעה"מ כאן תמה אדבריהם אמנם הדבר נכון דפסח דעיקרו בא לאכילה א"כ כיון דילפינן מקרא מועדו אפי' בטומאה ואפי' נטמא הבשר דנאכל א"כ ש"מ דהתורה אמרה דבא בטומאה הוא משום דהציץ מרצה דהא למ"ד טד"ב ע"כ הא דהתירה תורה בטומאה היינו משום דהציץ מרצה אבל אי לאו ציץ לא הוה אמרינן דחוי' ולא הותרה ה"נ גבי פסח דהתירה הכתוב באכילה היינו ע"כ משום דהציץ מרצה על האכילות דהא ביחיד הציץ מרצה על טומאת גברי מ"מ בטומאת ציבור מרצה כיון דהתיר הכתוב ליקרב בטומאה משא"כ בשאר קרבנות דאכילה לא מעכבא דלא יהא אלא נאבד ושרוף דאין הציץ מרצה (וסברא כזו כ' הר"ן בפרק הכותב בכתובות דלכן ינתן לכושל שבהן כיון דבע"ח שקדם וגבה גבה אמרו רבנן דיעשה כן לכתחילה ה"נ בזה כיון דהציץ בדיעבד מרצה אמרה תורה שפיר דאפי' לכתחילה מביא דהא בדיעבד באמת הציץ מרצה על האכילות) ודו"ק ולפי"ז ניחא דרבינו פסק ט"ד ואפ"ה ס"ל דאין מעברין דשפיר יש סברא לומר אף למ"ד ט"ד כיון דס"ל דציץ מרצה על האכילות אין מעברין לכתחילה וגמ' דסנהדרין קאי למ"ד דאין ציץ מרצה על האכילות לכן אפי' לכתחילה מעברין (או דנפ"מ היכא דנשבר הציץ וליכא ציץ לרצויי) ולפי"ז יבואר דברי רבינו דזה שכ' רבינו דהדבר מפורש בכתובים לא קאי אמה דכ' דנדחה בציבור דזה הא נפקא מאיש נדחה ואין ציבור נדחה רק קאי אמה שכתב לעיל מיני' דט"ד הוא ולא הותרה ולכן צריכה ציץ לרצויי ומביא ראי' מכתובים דכ' כי מרבית אשר לא הטהרו וא"כ קשיא מהו זה שאכלו את הפסח שלא ככתוב הא דחוי' הוא בציבור ורשאי לעשות בטומאה אלא מפני שעיברו את השנה דלכתחילה אין מעברין כיון דציץ מרצה על האוכלין אבל בדיעבד אם עיברו מעובר כיון דט"ד ולא הותרה ובהא נתישב מה דכ' כי אכלו את הפסח שלא ככתוב אבל אכתי למה הוצרך לבקש רחמים על עצמו כיון דבדיעבד אם עיברו מעובר דט"ד ולא הותרה אלא וודאי דעוד אחרת הי' שם שעיבר את השנה ביום שלשים וע"ז היה צריך להתפלל שירצה קרבנם בחודש השני כיון דלא הודו לו חכמים דהורה שלא כדין וא"ש דבגמ' איתא דפליגי דבוודאי לפי סוגי' הגמ' דלמ"ד ט"ד הוא מעברין לכתחילה דציץ אין מרצה על האכילות והא דאין מעברין קאי רק כמ"ד ט"ה א"כ העיבור שלא לצורך לגמרי א"כ ניחא דהי' צריך להתפלל ולבקש רחמים משום זה שעיבר מפני

הטומאה ע"כ מנא לן עוד לומר שעשה שלא כדין ועיבר ניסן בניסן דהיינו ביום שלשים של אדר ע"כ מפרשי בגמ' דפליג עם אידך מ"ד דס"ל דביקש רחמים יען דעיבר ניסן בניסן אבל להלכה דציץ מרצה א"כ לכתחילה אין מעברין א"כ אכלו הפסח שלא ככתוב אבל אכתי ל"ש לומר דהוצרך לבקש רחמים ע"ז כיון דבדיעבד הא כדין עשו דט' רק דחוי' בציבור ע"כ דהי' שם עוד אחרת דעיבר ניסן בניסן וע"ז לא הודו לו חכמים ע"כ הוצרך לבקש רחמים וא"ש דברי רבינו כראי' מוצקים והנה אמת נכון הדבר:

**ובסמ"ג** עשין מבואר ביתר ביאור וז"ל ועיבור השנה למדנו מחזקי' מלך יהודה שכך כתוב ויועץ המלך ושריו לעשות הפסח בחדש השני ואין לומר שפסח שני היה שהרי פסח שני לא הוקבע לציבור לעשותו כי אם ליחידים כי לעולם הציבור עושין בראשון ועוד כי פסח שני אינו נוהג אלא יום א' שחיטתו בי"ד ואכילתו בליל ט"ו על מצות ומרורים לפי שפ"ש הוא תשלום לזביחת הפסח ואינו תשלום לחג המצות והפסח שעשה חזקי' בחודש השני כל הקהל עשו אותו וחגגוהו שבעת ימים בשמחה גדולה מצינו למידק שעיבר חזקי' השנה מפני הטעם שכתוב שם לא יכלו לעשותו בעת ההיא כי הכהנים לא התקדשו למדי והעם לא נאספו לירושלים עכ"ל אלא שיש לתמוה לפי דבריו הא דאיתא שם ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש מפני שהשיאן לעשות פסח שני ופירש"י לא עיברה אלא השיאן לפ"ש שלא כדין לפיכך ביקש רחמים על עצמו א"כ איך יפרש הפסוקים דעשו חג המצות שבעת ימים ושהכהנים לא התקדשו למדי ובש"ת בנין ציון סי' קפ"ב עמד ע"ז וכ' דזה היה בטעות שחזקי' שלח להעם לעשות הפסח בשני דהיינו פ"ש דאף שטעה וחזר ממה שהי' סבור דנדחו לפ"ש עכ"פ הם אנוסים עתה וצריכין לעשות פ"ש רק שהם חשבו שעיבר השנה וצריכין לעשות גם חהמ"צ שבעת ימים וחזקי' לא רצה:

## פרק ה

### הלכה א

א) **מ"ע לקדש כהן העובד וכו'**. ובספר תורת העולה כתב וז"ל היו הכהנים מצווין בקידוש ידים ורגלים ממי הכיור קודם עבודתן והוא להורות על הכוונה כי הידים הם מקבלים מלמעלה השפע ממי הבאר שכבר נתבאר שהוא מורה על ההשפעה המקבלים מלמעלה כדכ' וידי אדם תחת כנפיהם וכתב הרב המורה פ"ב שידי אדם הם על צורות שיעשה בהן כל מלאכת מחשבת וכמו שביאר שם וכל זה צריך רחיצת ידים מלמעלה ממי הכיור המוזכר ואח"כ היו יורדים המים משם על רגליהם ולכן היו מניחין ידיהן

על רגליהן שהוא מורה על השפעתן למטה וכבר כתב הרב המורה כי שתף שם רגל הוא מורה על הסיבה כמו שנאמר ועמדו רגליו על הר הזיתים שרצה לומר סיבותיו והיו מי הכיור נפסלים בלינה להיות כי חדשים לבקרים רבה אמונתו והיו המים בכיור שירחצו ממנו ד' כהנים נגד ארבע מחנה שכינה המקבלים ראשונה מן המלכות ולא היו מקדשים מיושב אלא מעומד כי אין ישיבה למעלה ונאמר וכל צבא השמים עומדים ממעל לו עכ"ל:

**ול"נ** בטעם קידוש ידים לפמש"כ ר' סעדי' גאון בריש ברכות השקה מים במים דהאדם נברא ממים כדאיתא בסנהדרין דף צ"א ואיתא במס' מקוואות בסופו שיש למים טהרה בגוף ועיין בפי' המשנה והכונה דהגוף טהר ע"י מים יען שיצירתו ע"י מים הוה כמו השקה מים במים ע"כ אהני להשקה למים שבגוף וכן נמי בתוספתא פ"ב דטבו"י וכ"מ פ"י מטומאת אוכלין ה"ח לכך נמי אהני קידוש המים לידים שיתקדשו עי"ז לעבודה (ועיין במדרש תנחומא פ' נשא שהמים שמשקין לסוטה הכונה יען שהאשה נבראת ביצירה הראשונה מן המים ופי' המפרשים יען שנבראת מן הצלע שיש שם תגבורת לחלוחית המים וכן הוא בירושלמי פ"ב דסוטה והובא ג"כ בטור סס"י שע"ו דמים ואפר שבהשקאת סוטה היא משום דיצירת האדם הוא מן המים וסופו לעפר ובפרישה כ' שהכונה על הזרע שנוצר האדם ממנו שדומה למים וכן מוכח מפירש"י סנהדרין דף צ"א שזה שנוצר מן המים משובח פירש"י מזרע האדם שהוא מים ועיין בר' פי"ג ופי"ד ופירש"י על הפסוק ואד יעלה מן הארץ) וראי' לדברינו מחולין דף קל"ט מצא כן בראשו של אדם מהו א"ל דכ' ואדמה על ראשו ופירש"י דלכן לא נקרא רק אדמה יען דאדם ג"כ יסודו מאדמה כן נמי י"ל שפיר כיון דאדם יסודו ממים לכן הוה דינו כמים שמתטהר ע"י השקה במים טהורים ונראה דהא"ט נמי דאיתא בזבחים דלינה פוסל את הידים דכמו דלינה פוסלת המים פוסלת נמי הידים דיסודן ממים וכאשר יבואר להלן עוד:

ב) **מ"ע קדש כהן העובד וכו'**. הנה בשבת דף ו' רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו שחרית וכן כ' רבינו בפ"ב מתפלה והראב"ד חולק ולכאורה נראה דתליא זה בפלוגתא דרשב"א וראש"ש דרבינו סובר דטעם דנט"י משום דנעשה כברי' חדשה לכך צריכין אנו להודות ולהתקדש כמו כהן המקדש ידיו ורגליו מן הכיור והראב"ד סובר כהרא"ש שהטעם שמא יגע במקום מטונף וזה ל"ש ברגלים א"כ יקשה אנן קיימ"ל בסי' ד' כרשב"א א"כ למה השמיט המחבר דצריך ליטול גם רגליו ובנובי"ת סי' ק"נ עמד ע"ז ותי' דתליא במקומות שלא הי' לובשים על רגלים בגדים ע"כ הי' צריך רחיצה כמו כהן שאין לובש על רגליו דצריך לעמוד על הרצפה אבל בדידן דנהוגי ללבוש בגד על הרגלים א"צ רחיצה דל"ד

לכהן שעומד ועובד יחף יעו"ש:

**ולי** קשה טובא לרשב"א שכ' לדמות לכהן המקדש ידיו ורגליו דהא נשיאת כפים איתא בגמ' סוטה דף ל"ח דאיתקש ברכה לשירות לענין שהוא מברך כשהוא עומד אפ"ה הא איתא בגמ' סוטה דף ל"ט כל כהן שלא נטל ידיו לא ישא את כפיו שנאמר שאו ידיכם קודש וברכו את ד' ולא קאמר דמקדש רגליו ג"כ דהא זה לא נשמע מקרא דשאו ידיכם ועוד דהא גופי' קשיא למה צריך לילף מהא דשאו ידיכם קודש ולא יליף מדאיתקש ברכה לשירות כמו לענין עמידה אע"כ דרק לענין נכ"פ במקדש לענין זה ילפינן ברכה משירות וכמש"כ רבנו בפי"ד מתפלה אבל בגבולין לא נשמע מהאי קרא כמו שביאר בשבות יעקב ח"ב סי' א' וכן בח"ג דנטילת ידים אין מעכב לנכ"פ א"כ היכי יליף הרשב"א לנטילת ידים שחרית מרחיצת ידים לעבודה כיון דאפי' לנכ"פ א"צ נטילת רגליו וצע"ג ובהא נראה לי לישב מה שהקשו תוס' סוטה שם אפירש"י שכ' דאייריא בשלא נטל ידיו שחרית ותוס' הקשו תיפוק לי' משום תפלה וק"ש להנ"ל ניחא דסובר בהא כרשב"א דנטילת ידיו שחרית היינו משום דברי' חדשה ויש לדמותו לקידוש ידים בכהנים ולכן עכ"פ כשרוצה לישא ידיו לברכה יש לדמותו שפיר לכהנים דבעי לרחוץ ידיו אבל לשאר מילי הא דצריך ליטול ידיו שחרית אינו משום דנעשה כבריה חדשה אלא כסברת הרא"ש משום דנגע במקום טינופת וכבר כ' הפוסקים דנפ"מ טובא בין אי הטעם משום דנגע או אי הטעם משום דנעשה כבריה חדשה:

ג') **ונראה** לבאר עוד דהנה בברכות דף נ"ג ר' אומר כשם שמזוהם פסול לעבודה כך ידים מזוהמות פסולות לברכה הכוונה דהנה קידוש ידים בעבודה לכהן העובד במקדש לקדש ידיו ורגליו וכלי עשי' כל פעלי בני אדם ע"י הידים וע"י התנועה ממקום למקום ע"י הרגלים וכהן אשר יקדש לד' כל מעשיו לכך יקדש את ידיו ורגליו במים ככל הקרב לשם לגבוה יהי' טהור וקדוש וכדכתיב הרימותי את ידי לד' כי הרים את ידיו מפועלי חכ' להיות מורם לד' כדאיתא במדרש שעשאן תרומה הכונה כי שם תרומה על כי הדבר אשר ראשית יעודו לאכול לשובע נפשו והוא הקדישו לד' מרים אותו במעלתו אאע"ה הרים ידו דכל אשר יעשה בידיו יהיה קדוש לד' לכן אמר אם אקח כי מעשיו במלחמה דד' מלכים לכבוד ד' וארז"ל ירחץ אדם פניו ידיו ורגליו לכבוד קונו כדאיתא בשבת דף נ"ג כל פעל ד' למענהו וקודם אכילה שלא יאכל אדם כבהמה לשובע נפשו רק שכל הנאת הגוף יהי' מכוונים לד' לשמור גופו למען ירבה בכחו לעבודת ד' כי כל כוחות הגוף יהי' משועבדים לו יתעלה וביותר מזה צריך לקדש ידיו ככהן העובד בעת כי קורא ק"ש ומתפלל ומקבל עליו מלכות שמים אשר כלל בזה לשעבד כוחו וגופו לד' ונפשו

לד' שהוא מענין הקרבן שזה כונתו כאלו הקריב גופו ונפשו ולכן קודם ק"ש ירחץ ידיו אשר בזה יראה כי ברצונו להרים ידיו לד' וע"ז הביא שפיר מקרא ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ומעלה אני עליו כאלו הקריב בזה שרוחץ קודם ק"ש בזה שהקדיש פועל ידיו גם זה מראה כונתו שלימה מענין קרבן הכל מהוראה אחת ובזה מקבל מלכות שמים שלימה כי הכל יהי' למענהו כמו בעבודה במקדש כי הקידוש ידים מענין הקרבן ועבודתו:

ד') **כהן שעבד ולא קידש חייב**. עמשל"מ שהביא דעת רש"י ותוס' אי חייב מיתה אביאה ריקנית דהיכל והנה בתוס' יומא כתבו דהאי בגשתם דצריך דלא ליחייב אביאה ריקנית כדאיתא בזבחים דף כ' רק אביאה ריקנית דמזבח קאי אבל אהיכל חייב אב"ר ובטה"ק בזבחים שם הקשה א"כ מנ"ל לרבי דנדרוש מבבואם דלא מחייב אכל גישה דילמא קרא רק אתיא לב"ר דליחייב בהיכל וגם על ראב"ש מנ"ל למדרש דלא צריך רחיצת ידים בכל עבודה רק בביאה לעבודה בפעם אחת הא צריך קרא דליחייב אביאה ריקנית ולי נראה דבוודאי אי הוה חייב בעבודה אכל גישה וגישה א"כ הוה נשמע דעיקר קפידא דקרא אעבודה א"כ למה יחייב בהיכל אבי"ר אבל כיון דדרשינן מבבואם דלא חייב אכל גישה א"כ תליא ג"כ בביאה אז בהיכל לומר החיוב משום בי"ק לבד וכן לראב"ש אי הוה מחייב ברחיצת ידים בכל עבודה א"כ הוה תליא רחי"ד רק בעבודה ל"ה דרשינן דחייב אבי"ק בהיכל אבל אחר דילפינן דמחייב רק בביאה חדשה אבל לא בעבודה חדשה א"כ תליא ג"כ בביאה לכן שפיר י"ל דבהיכל תליא רק בביאה:

**והנה** בתוס' זבחים הוקשו דנילף כה"ג שלא רחץ ידים מיושב דאין חייב ומחלל שלא רחץ ידים דבמיתה א"ד שמחלל ולפי הנ"ל י"ל כיון דבכה"ג חייב בהיכל אבי"ק במיתה א"כ בעבודה שבהיכל עיקר עבודה הזריקה דהוא עבודה תמה ל"ה ידעינן בקו"ח דמחלל מדחייב מיתה דהרי חיוב מיתה אין משום עבודה אלא משום ביאה ריקנית בהיכל והבן:

**מעתה** לפי דעת רבינו בפ"א לענין שתויי יין ופרועי ראש דחייב אביאה לפנים מן המזבח בלאו א"כ י"ל גם שלא רחי"ד בהיכל דקתני במשנה דכלים היינו ג"כ ללאו אבל מיתה ליכא ודו"ק:

ה') **שנאמר ורחצו אהרן ובניו את ידיהם וכו'**. הנה בזבחים דף י"ט דריש מאת ידיהם ואת רגליהם דבב"א נוטל וכן פירש"י בחומש ובשער אפרים סי' מ"ח הקשה ממגילה דף ג' אתי ואת הפסיק הענין ותי' שם בהג"ה דשם ואת אין מיותר רק להפסיק הענין אבל בזבחים דצריכי' לומר את כדי שלא נאמר כריבר"י דרוחץ ב' ידיו עם ב' רגליו שוב אמרינן לערבו אתי וקשה אכתי ממנחות דף צ"א את העולה ואת המנחה דבנסכים הבא

עם הזבח אייריא דואת היינו בב"א ושם את מיותר ולא אמרינן דואת הפסיק הענין לכך נראה דהנה בק"א הקשה מנ"ל דבבא עם הזבח אייריא דילמא בבא בפ"ע רק בא לומר שאחר שיקריב עולה מקריב המנחה ואני אומר דלק"מ דבוודאי א"א לדרוש שבא לומר בזא"ז ובבא בפ"ע דא"כ אדרבא נאמר דבא להפסיק ורק אי דרשינן בבא עם הזבח ומשמעותי' עמו ממש ל"ק דנאמר דאתי להפסיק די"ל דרק היכא דא"א לומר בב"א ממש כהאי דמגילה דרק שייך בזא"ז יום י"ד ואח"כ יום ט"ו אמרינן דאתי להפסיק אבל בורחצו ידיהם דנדרוש בב"א לא דרשינן להפסיק וא"כ ניחא כאן דדרשינן בבא עם הזבח ממש לא דרשינן דאתי להפסיק אבל אי נדרוש בבא בפ"ע רק בזא"ז אז אדרבא יש לנו לדרוש להפסיק ואפי' בזא"ז לא נוכל לדרוש ולכך דרשינן בבא עם הזבח והיכא דנוכל לדרוש ואת עם ממש ל"א דאתי לאפסוקי ודו"ק:

ו') **ורחצו את ידיהם**. הנה כבר האריך לבאר בח"ס או"ח סי' צ' ואמנם לי נראה דמבואר בחולין דף ע"א ובב"ק דף ע"ז דמשני או לרבות את הכלאים אף דאו כשב שכ' בקדשים להוציא את הכלאים הכא מענינא דקרא והכא מענינא דקרא א"כ כן יש לומר בקידוש ידים ורגלים דמסתברא שיקדש כל אחד בפני עצמו אתי את להורות יחד משא"כ במגילה דאיכא סברא דלא תתגודדו שיקראו בבת אחת אתי את להפסיק בין פרזים למוקפין וא"ש:

**והנה** במלש"מ כתב דהר"ש בפ"ק דכלים נסתפק אם הנכנס מן ההיכל ולפנים שלא רחץ יו"ר אי חייב אף שלא עבד ובס' נ"מ הביא דברי הסמ"ג דכ' שאין אזהרה זו אלא בשעת עבודה ולא אביאה ריקנית והביא ראי' מזבחים דף י"ט דיליף ושלא רחוץ דפוסל עבודה מג"ש דחוקה חוקה וכי היכי דמחב"ג לא מחייב הכי נמי כשלא קידש והכי יש להוכיח מדברי רבינו ממש"כ בפ' זה וכהן שעבד ולא קידש חייב מיתה משמע לאפוקי ביאה ריקנית:

**אך** הקשה הא דתנן בפ"ק דכלים ההיכל מקודש ממנו שאין נכנס לשם מי שלא רחץ יו"ר צריכין אנו למודעי במאי קמיירי אי בנכנס לעבודה מאי אייריא היכל אפי' מבין האולם ולמזבח נמי הוא באיסור לאו הבא מכלל עשה וחייב מיתה בי"ש ואי שלא בשעת עבודה הא אפי' הוא רחוץ הוא באזהרה דלא יבוא בכל עת וכ' לתרץ דלא נצרכה אלא להנהו דתנן דאם בונין בהיכל מצותן בכהנים תמימים אבל רק בכשהם רחוצי ידים עכ"ד וכ"כ בדרך הקודש:

**והנה** שיעור מקום הקידוש בגוף ביד כל פיסת היד עד הפרק שבין פיסת היד לקנה

וכתב בתפארת ישראל דה"ה ברגל כל פיסת הרגל עד הפרק שבין פיסת הרגל להקנה הנקראת ארכובה הנמכרת עם הראש ותמה על רבינו שלא כ' השיעור בשניהן:

## הלכה ב

**ומנין שעבודתו פסולה שנאמר חוקת עולם**. עמש"כ בפ"א מה' אלו והנה בתוס' זבחים דף כ' הקשו דנילף קו"ח מיושב והנה קו' זו יקשה ג"כ ל"ל גז"ש דחוקה נילף קו"ח מיושב אך י"ל דבצ"ק תי' דא"כ נדע דמחלל בעבודה שיש בה מיתה עבודה שאין בה מיתה לא נשמע דמחלל ודחי זה דכה"ג ביוהכ"פ הוה עבודה שיש בה מיתה לפי"ז י"ל דזה ניחא על דברי התוס' דשפיר הקשה תוס' אבל אהא דצריך קרא דחוקה לשלא רחי"ד בעלמא ולא יליף בקו"ח מיושב י"ל שפיר כתי' הצ"ק אבל קשה לי דהא אי ל"ה ילפינן בגז"ש דחוקה ממב"ג אז הוה חייב מיתה באמת אף אעבודה שאין תמה כמש"כ רש"י בסנהדרין דף ס"ג ולעיל דף י"ח וכמש"כ בטה"ק לעיל בביאור היטב אמנם לפי מה שנראה מפירש"י דף קי"ב במשנה דהא דפטור אעבודה שאין תמה בשלא רחי"ד הוא משום דקראי משמע דדינם כמו זר וכמו שנראה מדברי רבינו בפ"ט מה' אלו א"ש ודו"ק:

## הלכה ג

**ואם עשה אחד מארבעתן צריך לחזור ולקדש**. וכ' הכ"מ דאם לא קידש עבודתו פסולה חוץ מהיוצא מן המקדש וכ"כ בה"ה שכ' יצא חוץ לחומת העזרה וכו' לא טבל ולא קידש כשרה משמע אבל המיסך רגליו או הטיל מים ולא טבל ולא קידש אפי' בדיעבד עבודתו פסולה עכ"ל כן הוא בתוספתא יומא פ"א כהנים שלא טבלו ולא קדשו ידיהם וכן כה"ג שלא טבל וכו' ובס' חסדי דוד על התוספתא כ' דלא גרסינן כהנים רק כה"ג דבכה"ד ל"ש הא דתני התם בין בגדים לבגדים ובין עבודה לעבודה אבל לק"מ דהא דקתני בין בגדים לבגדים קאי בוודאי אכה"ג אמאי דסליק מיני' אבל לעולם גם כהן הדיוט שהפליג ויצא צריך טבילה אף דיעבד עבודתו פסולה:

## הלכה ד

**יצא מן המקדש וכו' ועבד עבודתו כשרה**. עכ"מ שכ' דבעי' דלא איפשטא ופסק לקולא דאין פוסל עבודה מספק והנה הא יש לישב דבגמ' מבואר דאת"ל דצואה לא פסלה טומאה מהו א"כ הרי קיי"ל כאת"ל אלא דיקשה טובא דבגמ' מבואר דבעיא קאי למ"ד לינה אין פוסל בידים לכן בעי אי יציאה פוסל אבל למ"ד דלינה פוסל כש"כ יציאה דפוסל ולא בעיא כלל וא"כ למה פסק רבינו דעבודתו כשרה וכן הקשה בטה"ק ונראה לישב דהנה רבינו כותב להלן בדין ח' קידש ידיו היום וכו' הידים נפסלות בלינה וכו' קידש בלילה והקטיר החלבים כל הלילה צריך לחזור ולקדש ביום לעבודת היום ובדין ט' כתב

קידש ידיו לתרה"ד אעפ"י שהוא מקדש קודם שתעלה השמש א"צ לחזור ולקדש אחר שהאיר היום שהרי בתחילת עבודה קידש ודבריו אלו תמוהים ביותר כיון דפסק כרבי א"כ איך מחלק בין תחילת עבודה לסוף עבודה דזהו דעת רבא אליבא דראב"ש אבל לרבי אין חילוק בין תחילת עבודה וצע"ג (וראיתי אח"ז שכן הקשה בס' חק נתן הביאו בשלום ירושלים פ"ב דיומא) אמנם לי נראה דלכאורה יש להבין מ"ש רבינו אף שקידש קודם שתעלה השמש והרי לרבא אף שקידש מחצות א"צ לקדש ולישנא קודם שיעלה השמש משמע כאביי דמקרות הגבר לא פסל לינה אולם י"ל דיש לדייק בגמ' קאמר ארי"ו קידש לתרה"ד א"צ לקדש שכבר קידש מתחילת עבודה ומקשה למאן אי לרבי לינה פסלה וקאמר אביי דלינה דרבנן ומודה דמקרות הגבר לא פסלה לינה ורבא אמר כראב"ש ובתחילת עבודה ויקשה א"כ לאביי דקאמר מטעם דמקרות הגבר לא פסלה לינה הא רי"ו דקאמר שכבר קידש מתחילת עבודה משמע כרבא ולישב נאמר דהאי דמקרות הגבר דקאמר היינו באמת טעמא דמילתא לכך לא פסלה מקרות הגבר יען דהוה גם תחילת עבודה ומעתה יתישב לשון רבינו שכ' אם קידש קודם שתעלה השמש א"צ לקדש אחר שהאיר היום שהרי בתחילת עבודה קידש א"כ רבינו פסק שפיר כאביי ואף דכ' מתחילת עבודה הרי גם רי"ו אמר האי לישנא ואפ"ה קאמר אביי משום דמקרות הגבר לא פסלה א"כ שפיר גם לישנא דרבינו מצי אתיא כאביי ודו"ק אלא דאכתי הא גופי' טעמא בעי למה פסק כאביי במקום רבא י"ל יען דאביי מוקי דרי"ו כרבי דהלכתא כוותי' ורבא מוקי דרי"ו שלא אליבא דהלכתא פסק כאביי ויש לתת טעם לפמש"כ מהרי"ק דבקדשים לא נאמר כלל זה דהלכה כרבא לגבי אביי ומה גם לפמש"כ המרדכי היכא דפליגי אליבא דנפשייהו שם הלכה כרבא ולא היכא דפליגי באמוראי אחרינא א"ש דפסק כאביי וא"כ מעתה כיון דרבינו פוסק בלינה א"פ רק מדרבנן א"כ שפיר י"ל גם למ"ד זה שייך האיבעיא בפסול יוצא דהיינו אי פוסל מה"ת או לא פסלה והא דקאמר הגמ' למ"ד לינה לא פסלה דלא פריש אבל יוצא דפריש פסול היינו אליבא דרבא דסובר דלרבי לינה דאורייתא אבל לאביי דמדרבנן פוסל שייך האיבעיא גם לרבי כיון דאין פוסל מה"ת מספקא לי' אי יוצא פוסל מה"ת (והנה י"ל עוד דרבינו פסק כראב"א וכרבא דראה רי"ו דבריו של ראב"ש בתחילת עבודה ובסוף עבודה פסק כרבי וא"כ א"ש ג"כ דכיון דלינה אין פוסל בתחילת עבודה י"ל דשייך למיבעיא ג"כ ביוצא אי פוסל דהרי לפי"ז לרי"ו ע"כ ג"כ לינה רק דרבנן דאי מה"ת אין חילוק בין סוף עבודה לתחילת עבודה וא"כ כיון דמדרבנן שייך למיבעיא ביוצא אי פסול אלא דלישנא דרבינו משמע יותר כדרך הראשון דפסק כרבי וכאביי אליבא דרי"ו) ודו"ק:

**וא"ל** א"כ נהי דבעי אי מה"ת פוסל א"כ מדרבנן משמע דבוודאי יוצא פוסל ואמאי כ' דכשרה י"ל דבעי אי פוסל מה"ת או אין פוסל אפי' מדרבנן והטעם דבלינה גזרו ולא ביציאה דהנה רש"י כתב לינה דרבנן כדי שלא יזלזלו בלינה ובטה"ק הקשה מאי סברא זו לגזור דיזלזלו בלינה או אין לינה פוסל בידים דאין ראי' כלל מדבר שאינו בעין אלא כל עיקר הגזירה יען דמה"ת עכ"פ צריך קידוש לעבודת היום רק שאין פוסל מה"ת אבל העולם יחשבו דמשום לינה צריך קידוש ועתה כשיראו שעושה איזה עבודה על המערכה ישינה אחר עמוד השחר בלי קידוש חדש יזלזלו בלינה ומעתה זה ניחא בלינה אבל ביציאה ל"ש דיזלזלו עי"ז ביוצא דידעו דל"ש יציאה בידים כיון שאין בעין ול"ח גזירה אפי' מדרבנן:

**והנה** מש"כ רש"י גזירה שיזלזלו בלינה היינו במים דיאמרו אין לינה פוסל במים לקידוש ידים ובזה ניחא גמ' דסוכה דף נ"א גזירה לקידוש ידים מלאו ויאמרו שאין פוסל לינה בקידוש ידים ועיין ריטב"א שם שהקשה למה יטעו בזה שלינה אין פוסל לפי הנ"ל י"ל דקאי שם דלינה אין פוסל בידים א"כ שייך גזירה שגם במים יאמרו דלינה אין פוסל:

**ובזה** ניחא קו' טה"ק מאי רצה למפשט מהא דקידש בחוץ הא בפנים ויצא כשר די"ל כיון דיציאה רק פסול מדרבנן לא העמידו דבריהם ולא חייבוהו בקרבן אחר כדי שלא יהא חולין בעזרה ולפמש"כ דבעי ט"י יציאה פסול מה"ת א"ש:

**והנה** אי הטעם דמיפסל היינו מה"ת א"כ ע"כ צ"ל דפסול יוצא לא משום היסח הדעת אלא משום דכיון דיצא מיפסל משום יוצא כפירש"י והא דקאמר הגמ' אסוחי אסיח דעתי' מיני' ע"כ לומר דהיינו כיון דיצא חל פסול יוצא אידים אף שאין בעין ע"י היסח הדעת ובהא ניחא מה שהקשה עוד בטה"ק מאי פשט מפרה הא בפרה כיון דעבודתו בחוץ ליכא היסח הדעת אבל לפירש"י משום פסול יוצא א"ש דע"כ הוה כמסיח דעתו דצריכין גם לטעם דאסיח דעתו דאי משום יוצא לחוד א"כ ביצאו ידיו ג"כ לפסול ובגמ' איתא דפשיטא דכשר (ובאמת זה קשה לי טובא דממנ"פ אי הטעם משום יוצא א"כ ביצאו ידיו אמאי כשר ואי משום היסח דעת א"כ בפרה דעבודתו בחוץ ל"ש היסח דעת) ומעתה א"ש כיון דרבינו ס"ל כאביי דלינה רק מדרבנן א"כ שייך איבעיא אי פסול ביוצא וכיון דהוה ספק מספק לא מיפסל להקרבן וכמש"כ הכ"מ וא"כ מזה ג"כ ראי' לדברינו דאי הכונה דיוצא רק מדרבנן א"כ בלא"ה עבודתו כשרה משום דס' דרבנן לקולא אלא וודאי צריכין לפרש דהאיבעיא ביוצא אי פסול מה"ת אי לא פסול כלל:

**אחר** זה ראיתי דבירושלמי פ"ב דיומא איתא דבעי רק למ"ד לינה פוסל אבל למ"ד לינה א"פ פשיטא דיוצא אין פוסל וזה היפוך סוג' הגמ' ולפמש"כ יש לישב דירושלמי בעי

למ"ד לינה פוסלת אבל בתחילת עבודה א"פ רק דרבנן ובעי שפיר ביוצא ולפי"ז נכונים דברי רבינו מאוד דפסק שפיר כירושלמי דגם למ"ד לינה פוסל שייך למיבעי ביוצא וגמ' דידן אין חולק בזה כמש"כ דגמ' קאי למ"ד לינה פוסל מה"ת א"כ ביציאה פשיטא ולכן בעי למ"ד לינה א"פ אבל למ"ד מדרבנן לינה פוסל שייך איבעיא זו אף ביוצא:

**והנה** בשלום ירושלים שם הביא בשם ס' חק נתן לתמוה ג"כ כקו' טה"ק דבעיא דגמ' רק למ"ד לינה אין פוסל ותי' דרבינו פסק כראב"ש וכרבא אליבא דרי"ו דרק בתחילת עבודה לינה א"פ אבל בסוף עבודה לינה פוסל ושייך שפיר איבעיא ביוצא אי פסול דבתחילת עבודה לינה א"פ את"ד והנה זה כדרך הראשון שכתבתי ולדעתי דחוק לומר שרבינו פסק כראב"ש:

**עוד** נראה לישב שיטת רבינו בהא דפסק כרבי דלינה פוסל בידים דהנה יש לדקדק לאביי למה קאמר קידש לתה"ד כיון דאפי' לסוף עבודה מהני הקידוש ומה גם הלשון שכבר קידש לתחילת עבודה קשה לאביי דלסוף עבודה ג"כ מהני קידוש לכן נראה כך דקאי עתה לפי מה דאיתא לקמן דף כ"א לס"ד דלית לן גזירת שקוע וא"צ לשוקעו אחר תה"ד וא"כ היה סובר דבקרות הגבר רשאי לקדש לכל שאר עבודות שמאז מתחיל עבודת היום ואין פוסל לינה עוד ומקדש והוציא הדשן בלי הפסק אף קידש לסוף עבודת לילה א"צ לקדש למחר וכמש"כ התוס' לפרש דזהו קו' הגמ' ואביי דמשמע דא"צ לשקעו ע"י כלל עוד דאף המים אין נפסלין בלינה מקרות הגבר והיינו דסברי דאי נפסלין א"כ היה לנו לגזור שישכח לשקעו ע"י ולמה מותרין לקדש כל כהנים אף לשאר עבודות ניחוש שיפשע כמו קודם קרות הגבר דאסור להעלות שמא יפשע וע"כ דכשר וא"צ לשקעו ע"י כלל לכן פריך לאביי מדרבי אדרבי דכאן אין מצריכו לשקעו ע"י ובשלמא לרבא דמוקי כראב"ש ניחא דלראב"ש אין נפסלין המים כלל כיון דאין פוסל הידים גם המים אין נפסלין דקאי עתה כמ"ד כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו כפי' התוס' להדיא וכן היא ע"כ שיטת רש"י ג"כ (וסובר ע"כ עתה כראב"ש אף אם קידש לסוף עבודה ג"כ אין צריך קידוש למחר דאל"כ אמאי לא תי' אידי ואידי כראב"ש ובאמת צריך לשקעו דעד כאן לא מוכיח הגמ' דא"צ לשקעו היינו רק יען דסובר דרשאי לקדש בלי הפסק אבל לרבא לראב"ש דרק לתחילת עבודה שפיר י"ל דאח"כ משקעו וע"כ סובר עתה דלראב"ש אין פוסל הידים אף בקידש לסוף עבודה ומטעם שכ' בצ"ק ליישב קו' אחריתא דלסוג' דידן דאין רשאי להעלות עד תה"ד נוכל לפרש דלראב"ש אף לסוף עבודה א"צ לחזור ולקדש ונקט תה"ד משום דאז רשאי להעלות המים והא דלעיל מוקי רבא כראב"ש ורק בתחילת עבודה היינו דלא ידע דאסור להעלות קודם תה"ד א"כ אי איתא דמקדש אף

לסוף עבודה למה אמר קידש לתה"ד) אבל למסקנא דמתרץ דמסיק לי' והדר משקעי לדידי' י"ל דסבירא לי' דבאמת אף מקרות הגבר ג"כ אין מקדש אלא לתה"ד בתחילת עבודה אבל לא לסוף עבודה וא"כ אחר קידוש תה"ד משקעו לבור ול"ג שמא יפשע כיון שאין מקדש רק לתחילת עבודה דלסוף עבודה לינה פוסלת באמת ובזה ניחא מה שהוק' תוס' אלשון דמסיק והדר משקעי' לי' לפמש"כ הכונה דמסלקו שלא יקדשו בו כהנים ופוסק לקדש אחר קידוש לתה"ד ומשקעו לי' לבור:

**וא"כ** גם לאביי דמפרש מקרות הגבר ג"כ לא מתיר אלא לקדש לתחילת עבודה מקרות הגבר ומדוקדק הלשון שכבר קידש מתחילת עבודה דקאמר ר"ש וא"כ מעתה ניחא דברי רבינו דפסק כאביי דאין מקדש אלא לתחילת עבודה מקרות הגבר כמש"כ להדיא אם קידש קודם שעלה השמש א"צ לקדש ביום והבן:

**והנה** לפי"ז יצא לנו לכאורה למאי דתנן במס' יומא דכה"ג תורם הדשן מחצות לילה באמת פסול אף בשקידש לתחילת עבודה לאביי ולרבא אליבא דרי"ו כשר לדידי' לא תלי בקרות הגבר אלא בתחילת עבודה ואולם יקשה לפי"ז א"כ הא דהקשה רי"ו מצפרא נמי יקשה לפמש"כ המפרשים בפ"א מעיוהכ"פ דגם תה"ד עבודתו בכה"ג א"כ מה"ת א"צ לקדש אח"כ בצפרא לעבודת התמיד רק מדרבנן פסול וא"כ מה"ת ל"ש למעט דצפרא כיון שרק מדרבנן פסול דהא לפמש"כ לאביי קידש לתה"ד ג"כ אין פסול אלא מקרות הגבר אבל מחצות מיפסל מדרבנן אך י"ל דבאמת קו' זו יקשה בלא"ה דהרי אף למאי דקאמר אביי מעיקרא דלשאר עבודות מקרות הגבר לא מיפסלא סובר ג"כ דאין שרי לתחילת עבודה אלא מקרות הגבר א"כ קשה כנ"ל כמו שהקשה באמת בטה"ק לכן אומר דאדרבא לפמש"כ יש ליישב הקו' ברווחא דבאמת לפי דרכי דלאביי לא שרי ג"כ רק בקידש לתחילת עבודה א"כ י"ל דלאביי הא דנקט מקרות הגבר לאו דוקא מקרות הגבר ולכה"ג ביוהכ"פ דהתחלת עבודה מחצות ג"כ לא גזרו רבנן וא"כ שפיר פסיק רי"ו דא"ל בקידש לתה"ד דאז אפי' מדרבנן לא מיפסל משא"כ לס"ד דלאביי אף בסוף עבודה א"כ ע"כ תלוי טעם ההיתר רק בקרות הגבר יען דניכר ולא יזלזלו בלינה וא"כ בכה"ג ביוה"כ דמצוה מחצות פסול מדרבנן קשה מ"פ רי"ו מצפרא נמי עכ"פ פסול מדרבנן כקו' טה"ק אבל לפמש"כ דרק לתחילת עבודה מתיר א"כ י"ל מקרות הגבר דקאמר לאו דוקא אלא יען דבשאר כהנים זהו זמנם לתה"ד ועיקר ההיתר משום תחילת עבודה א"כ בכה"ג ביוה"כ דתחילת עבודה מחצות ג"כ לא מיפסל אפי' מדרבנן ושפיר פריך רי"ו ודו"ק היטב:

**עוד** י"ל דהנה הא דרבא דמוקי כראב"ש ובתחילת עבודה ולא מוקי כרבי ואין נראין

דברי רבי לרי"ו בתחילת עבודה ומכשיר יען דרבי פוסל לינה י"ל הוא רק למאי דס"ד ג"כ להלן דרי"ו כרחב"י דפסול לינה במים היא כל הלילה א"כ בשעת קידוש כבר נפסל המים א"כ ל"ש לומר תחילת עבודה שאני דהרי קידש בפסול ודי להפקיע עצמו לתה"ד אבל לא לעבודת היום ולכן מוקי כראב"ש אבל למסקנא דרי"ו כר"ח דלינה פוסל רק בעה"ש א"כ שפיר י"ל אף דרבי פוסל לינה אפי' קידש ביום פוסל ליום המחרת אפ"ה קידש בלילה לתחילת עבודה שנעשה בכשרות רק יש פסול בלינה בשחרית בעה"ש שפיר י"ל לרבי ג"כ אין לינה פוסל כיון דקידש לעבודת יום זה עצמו ממערכה וגישה החדשה ודו"ק היטב:

**והנה** בדרכים האלה יש ליישב ג"כ הא דפסק רבינו יציאה לא פסלה אף דבלינה פסק דפסלה משום דע"כ לתחילת עבודה לא פסלה אף שקידש קודם קרות הגבר ובכהא"ג יציאה לא פסלה דבזה הוה האיבעיא בגמ' היכא דלינה לא פסלה כגון לתחילת עבודה ג"כ אי יציאה פסלה ולא איפשטא ולקולא ודו"ק:

ב)

**אין אדם נכנס לעזרה לעבודה וכו'**. והנה בלח"מ פ"ד ממחכ"פ הקשה דמשמע דרבינו סובר דוקא לעבודה דלא כפירש"י ותוס' שהביאו מירושלמי דאפי' שלא לעבודה מדרבנן צריך טבילה ויקשה עליו מירושלמי והעלה דרבינו סובר כבן זומא ולכן דוקא לעבודה צריך טבילה רק במצורע גזרו משום דדייש בטומאה כמש"כ רבינו שם ובשי"צ וכן במהר"ם ברבי השיגו עליו דנעלם ממנו דברי רבינו בפ"ב מעיוהכ"פ דמוכח דטבילה רק כדי שיזכור טומאה ישינה מדרבנן כדר"י ול"נ לישב דהנה לכאורה יש להקשות דרבינו בעיוהכ"פ כ' הטעם שיפרוש מטומאה ישינה ויטבול לשמה וכן יקשה עוד כיון דסובר בכה"ג צריך טבילה אף שטבל אתמול אדעתי' לעבוד היום וליכנס למקדש אפ"ה שייך כדי שיזכור טומאה ישינה כדי שיטבול לשמה א"כ למה במצורע צריך לטעם דדייש הא י"ל כדי שיטבול לשמה ובלח"מ במחכ"פ הקשה עוד כיון דפסק כדר"י א"צ לטעם דדייש בטומאה ועוד קשה לי לדברי הלח"מ הנ"ל מאביי דקאמר כב"ז ס"ל הא ב"ז קאי אמשנה וא"כ רק בנכנס לעבודה בעי טבילה ורבנן במצורע אייריא שלא לעבודה ולכן נראה בוודאי לר"י דטבילה רק למי שלא טבל אתמול אבל בטבל אתמול סובר דל"צ טבילה כדקאמר במצורע שכבר טבל מאתמול א"כ ע"כ הטעם שיפרוש היינו מעבודה וממקדש כדפירש"י וכדאיתא בירושלמי אבל לרבנן דפליגי אדר"י וס"ל דצריך טבילה אף שכבר טבל מאתמול סובר רבינו דהטעם כדי שיפרוש מטומאה לשמה ויצא מזה עוד חילוק אחר דלר"י דאפי' שלא לעבודה צריך טבילה ולכן דוקא בלא טבל כלל אבל בכבר טבל

א"צ טבילה לענין ליכנס לעזרה וכיון שכן הטעם רק שיפרוש ממקדש ול"ש שיפרוש מטומאה לשמה דלענין כניסה ל"ב לשמה אבל לרבנן דר"י דפליגי דוקא במצורע צריך טבילה אבל שאר כל אדם א"צ טבילה היינו שלא לעבודה רק במצורע דמה דנכנס לבהונות הוא שלא לעבודה (וא"צ למש"כ התוי"ש דהוה כענין עבודה) ורק לעבוד צריך ולפי"ז אף אם טבל כבר מאתמול צריך טבילה ומטעם כיון שרוצה לעבוד שייך שפיר כדי שיזכור טומאה ישינה ויטבול לשמה דלעבודה שייך דצריך טבילה לשמה וא"כ בכה"ג ביוהכ"פ בשחרית דטובל לעבודה צ"ט אף שכבר טבל כדי שיזכור ויטבול לשמה אבל במצורע דרק כניסה לבהונות שלא לעבוד לכן בכבר טבל ל"ש שיזכור ויפרוש לשמה דלענין כניסה א"צ טבילה לשמה לכן רק שייך הטעם דדייש בטומאה:

**לפי"ז** י"ל דלרבנן דר"י שלא לעבודה א"צ טבילה כלל אף שלא טבל מאתמול ושייך שיפרוש מכניסת מקדש אפ"ה לית להו טבילה זו רק לעבודה דשייך פרישה לשמה ולכך במצורע דדייש בטומאה בחוץ אפי' בשכבר טבל אפי' שלא לעבודה כדי שיפרוש ממקדש אם יזכור וכל זה לרבנן דמידות דפליגי אדר"י בשאר אדם א"צ טבילה רק במצורע והיינו שלא לעבודה ואולם רבנן דברייתא דנגעים דפליגי אדר"י י"ל דסברי כר"י דטבילה שלא לעבודה ג"כ ונהי דכבר טבל שאני מצורע דדייש בטומאה:

**אך** י"ל אדרבא מצורע עדיף דלא אסיח דעת דאל"כ נצטרך הזאה ג' וז' וא"כ אי בכל אדם בכבר טבל ל"צ טבילה אף במצורע מסתבר דלא צריך ואלא טעמא דרבנן דברייתא דסברי דבאמת שלא לעבודה א"צ טבילה כלל ורק שאני מצורע דדייש בטומאה:

**ובזה** נראה לישב קו' תוס' דהקשו אהא דבעי אי רבנן כב"ז הלא גם כר"י אתיא ונראה דתוס' סברי דנהי דלר"י בכבר טבל ל"ש הטעם דצריך טבילה שיזכור הטומאה כיון דשלא לעבודה אייריא אפ"ה לרבנן במצורע צריך טבילה משום דדייש ולכן אף שלא לעבודה אבל כיון דחזינן דגמ' קאמר כב"ז ע"כ לישב דבריהם דפשיטא לאביי דכר"י לא אתיא משום דאי ס"ד דסברי שלא לעבודה צריך טבילה רק בשכבר טבל א"צ טבילה באינש דעלמא א"כ ל"ש לומר במצורע בעי אף בכבר טבל משום דדייש דאדרבא כיון דלא אסיח דעתי' עדיף הוא מאינש דעלמא בשכבר טבל דא"צ טבילה שלא לעבודה אע"כ או דטעמייהו כב"ז מה"ת צריך טבילה וכן אף שכבר טבל צריך טבילה או דסברי שלא כר"י דהיינו שלא לעבודה א"צ טבילה כלל רק במצורע דדייש בטומאה צריך טבילה אף שלא לעבודה ול"ש לומר הרי מצורע עדיף דלא אסיח דעתי' והוה ככל אדם דהרי בכל אדם א"צ טבילה אפי' לא טבל כלל ולא מטעמי' דלא אסיח דעת א"כ ל"ש לומר יען דמצורע לא אסיח דעת הוא ככל אדם אלא אמרינן שאר אדם א"צ טבילה כלל אפי'

לא טבל אתמול משום דלא דייש בטומאה ולא מחזקינן בטמא אבל מצורע מחזקינן לי' בטמא ולכן אף שלא הסיח דעת צריך טבילה:

**ומעתה** זהו שכ' רבינו במצורע הטעם דדייש ולכן אף שלא לעבודה צריך טבילה אף שלא הסיח דעת ולא יקשה דהא אתיא כר"י לפמש"כ הא ר"י איירי שלא לעבודה ורבינו כתב כן דוקא לעבודה ולכן נתן רבינו טעם אחר שיפרוש ממקדש דלא כירושלמי יען דירושלמי לשיטתו דמפרש לר"י אף שלא לעבודה א"כ ל"ש טבילה לשמה אבל רבינו דפסק כרבנן דר"י לטבילה רק לעבודה א"כ הטעם משום שיפרוש ויטבול לשמה כיון דרוצה לעבוד ולכן אף שכבר טבל אבל במצורע דשלא לעבודה איירי לא נתן רבינו הטעם דיפרוש מטומאה לשמה כיון דאייריא שלא לעבודה וניחא נמי בהא קו' הלח"מ דאדרבא לרבנן אלו דוקא לעבודה צריך טבילה ורק במצורע אף שלא לעבודה צריך טבילה משום דדייש בטומאה ולפי"ז פסק רבינו כפשטות המשנה דדוקא לעבודה צריך טבילה וכן משמעות המשנה פ"ק דתמיד מי שרוצה לתרום יבוא ויפיסו מי שטבל יבוא ויפיס ובשי"צ הביא עוד ראי' כדעת רבינו דדוקא לעבודה מדקתני בפ"ק דכלים עזרה מחכ"פ הנכנס לשם חייב ואמאי לא קתני דאסור ליכנס שם כל אדם בלא טבילה אפי' שלא לעבודה אע"כ דלעבודה דוקא הצריכו טבילה:

**ובזה** ניחא דיקשה לכאורה אמאי לא כתב רבינו דאסור להכניס ידו בלא טבילה דהא ביאה במקצת שמה ביאה כמש"כ בפ"ג מה' אלו ולפמש"כ א"ש כיון דרק לעבודה צריך טבילה א"כ ל"ש ביאה במקצת דאם פושט ידו לפנים ושחט הא צריך טבילה משום עבודה ולא משום ביאה במקצת:

**אך** לכאורה אכתי קשה דבגמ' שם בעי מהו שיעשה סכין ארוכה אי בעי טבילה לעבודה בלי כניסה והקשה בשי"צ אמאי לא הביאו רבינו דבעי טבילה ותי' כיון דלרבינו כניסה שלא לעבודה א"צ טבילה ה"ה עבודה בלא כניסה א"צ טבילה יעו"ש לפי"ז היכא דהכניס ידו לפנים ושחט אין הטבילה משום השחיטה אלא מטעם ביאה במקצת לעבודה א"כ יקשה אמאי לא כתב רבינו דצריך טבילה לביאה במקצת אך י"ל בוודאי לר"י דטבילה שלא לעבודה כמו במצורע א"כ לא אתיא להוסיף טהרה אלא לפרוש מלבוא לעזרה א"כ שייך ביאה במקצת אבל לרבינו דטבילה לפרוש מטומאה לשמה דהיינו לעבודה צריך טהרה יותר א"כ בא להוסיף טהרה א"כ ל"ש ביאה במקצת רק בביאת כולו לעבודה:

**ובזה** א"ש ג"כ דלא ביאר רבינו האיבעיא אי חוצץ די"ל כיון דבא להוסיף טהרה לטבול לשמה א"כ הוה כמו י"ח דבר כקו' התוס' כמבואר בשי"צ וגמ' דבעי היינו רק לר"י דטבילה שלא לעבודה ג"כ חייב והיינו כדי לפרוש מעזרה א"כ לא בא להוסיף טהרה לכן

ל"ד לי"ח דבר ושפיר קבעי אבל לרבינו פשיטא דהוה כי"ח דבר כיון דבא להוסיף טהרה:
**אך** לכאורה אכתי קשה לפמש"כ תוי"ש ד"ה אין אדם דמכניס ידו לשחוט צריך טבילה אבל לק"מ דתוס' כ' רק יען דסברי שלא לעבודה כך יען דסברי שלא לעבודה א"צ טבילה כלל דהא במצורע עיקר הטעם כדי שיזכור ויפרוש מטומאה לשמה כיון דהוה כעין עבודה שמכניס ידיו לבהונות דאי הטעם כדי שיפרוש ממקדש מה סברא יש דבעינן כעין עבודה א"כ ה"ה במכניס ידיו לשחוט ג"כ בעי טבילה אף דל"ה רק ביאה במקצת אבל לפי מה שבארנו במצורע ג"כ הטעם כדי לפרוש ממקדש לכן שפיר ביאה במקצת במכניס ידיו לבהונות צריך טבילה דאם יזכור יפרוש מלהכניס ידיו במקצת אבל בשאר כל אדם דטבילה כדי לטבול לשמה להוסיף טהרה א"כ י"ל בביאה במקצת ל"ב טבילה לשמה אף במכניס ידיו לשחוט:
ב') **אמנם** יש לומר מילתא בטעמא והוא דתוס' ישנים הקשו דלימא דרבנן כר"י אתיא דתוי"ש אזלי בשיטתם דשלא לעבודה א"צ טבילה דעכ"פ כעין עבודה בעינן כמצורע שמכניס ידיו לבהונות או סמיכה תנופה ושחיטה וע"כ דטבילה כדי שיזכור ויטבול לשמה דלכן תליא בכעין עבודה דאי כדי שיפרשו ממקדש לא הוה בעינן כעין עבודה וא"כ דהטעם שיטבול לשמה א"כ בכבר טבל שייך ג"כ טבילה כמו ביוהכ"פ דיזכור לטבול לשמה ולכן שפיר קשיא להו דרבנן מצי אתיא כר"י אבל כיון דאביי אמר כבן זומא א"כ ע"כ לישב קו' תוס' דלכן לא אתיא כר"י דבאמת לר"י אף שלא לעבודה כלל בעינן טבילה מטעם שיפרוש מקודש א"כ בכבר טבל ל"ש זה א"כ ע"כ רבנן דלא כר"י אלא במצורע הטעם דדייש בטומאה והי' פשוט לאביי כן מדלא מצריך ר"י טבילה היכא דכבר טבל אמנם כבר ביארנו דלר"י א"צ טבילה בכבר טבל משום דסובר דכניסה בלי שום עבודה צריך טבילה כדי שיפרוש מקודם ולכן בכבר טבל ל"ש זה והא"ט דירושלמי שכתבתי דאף שלא לעבודה כלל צריך טבילה (דלא כתוי"ש) א"כ מיושב קו' הלח"מ דבוודאי אי אמרינן כתוי"ש דלר"י בעינן ג"כ מקצת עבודה א"כ א"צ במצורע הטעם דדייש בטומאה לכן בוודאי קשה לדעת רבינו כיון דפסק כר"י (ואף דכ' נכנס לעבודה הנה לשיטת תוי"ש הכונה באמת למקצת עבודה) א"כ א"צ לטעם דדייש דהרי אף שכבר טבל שייך טבילה שיזכור לטבול לשמה שפיר תיקשי קושיתו אבל לפמש"כ דרבינו ס"ל דרק לעבודה בעי טבילה ע"כ דלא כר"י ס"ל רק כרבנן דר"י דלעבודה גמורה בעי טבילה א"כ במצורע ע"כ הטעם משום דדייש בטומאה כדי שיפרוש מקודש:
**ובהא** ניחא הא דכ' רבינו בפ"ב מעיוהכ"פ טבילה ראשונה בכה"ג מדרבנן ובגמ' משמע ה' טבילות הלממ"ס לר"י ולפמש"כ ניחא בוודאי לר"י דשלא לעבודה צריך טבילה א"כ

בכבר טבל א"צ טבילה א"כ הא דכה"ג צריך טבילה שחרית אף שטבל אתמול ולא אסיח דעתי' כל הלילה ע"כ הלממ"ס אבל לרבינו שבארנו דס"ל דרק לעבודה צריך טבילה מטעם שיטבול לשמה שפיר י"ל טבילה ראשונה מדרבנן כדי שיזכור לטבול לשמה אף שכבר טבל שמא אתמול לא נזכר ויזכור היום לטבול לשמה ולכן רק ד' טבילות מה"ת דמוכח מקרא דכשמשנה מבגד לבגד צריך טבילה וכמש"כ בפ"ב מעיוהכ"פ ודו"ק הכל על נכון באורחא חריפתא:

## הלכה ה

א) **יצא חוץ לעזרה טעון קידוש וכו'**. הנה במה שפסק רבינו דיציאה פוסל יש להקשות דבזבחים דף כ' איתא יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים והנה בשו"ע או"ח סי' ח' סעי"א לענין אם צריך לחזור ולברך כשיצא לחוץ והסיר טליתו מעליו וי"א דיש חילוק בין נשאר טליתו קטן עליו או לא והב"ח כ' דהחילוק דאם נשאר הטל"ק עליו לא הסיח דעתו ולפי"ז לכאורה גם כאן יש חילוק בין לבוש בבגדי כהונה כשיצא א"כ הא דבעי למפשט שם מכמה ברייתות דיציאה אינו פוסל נימא דמייריא כשהוא לבוש הבגדים ועוד דבעי למפשט מפרה דמקדש בחול וע"כ כשכבר לבוש בבגדים לכן ל"ה היסח דעת אך הנה רש"י פירש דהאיבעיא אי מפסל דומיא דכ"ש ולא פי' משום היסח דעת די"ל דהא"ט דכשבגדי כהונה עליו ליכא משום היסח הדעת:

**והנה** בשמעתין דזבחים דף כ' איתא איבעיא להו יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים את"ל לינה לא פסלה דלא פריש אבל יציאה דפריש אסוחי מסח דעתי' א"ד כיון דבידו לחזור לא מסח דעתי' ולא איפשיטא והדר איתא איבעיא להו טומאה מהו שתועיל לקידוש ידים את"ל יציאה לא פסלה דגברא חזי אבל הכא דגברא ל"ח מסח דעתי' ולא איפשיטא והנה רבינו פסק בשניהם דבין יציאה ובין טומאה צריך לכתחילה לקדש ואי לא קידש ועביד עבודה אין עבודתו פסולה ולכאורה קשה דהא ידוע שיטת רבינו דכל את"ל פשיטותא הוא וא"כ ק"ל על רבינו דבגמ' ל"ק אלא את"ל לינה לא פסלה ומשמע דלמ"ד לינה פסלה פשיטא לי' דיציאה פסלה ורבינו דפסק כר"א דלינה פוסלת הו"ל למפסק דיציאה פסלה וכבר הקשה כן בטה"ק אמנם נראה דהנה מפירש"י ד"ה יציאה נשמע דמפרש דבעיות הש"ס הי' על שני דרכים א' למ"ד דלינה פוסלת אי פסול מטעם יוצא ולמ"ד לינה לא פסלה אי פסול מטעם היסח הדעת לזה קאמר דאת"ל דלא פסול יציאה רק לענין צד השני של האיבעיא למ"ד לינה ל"פ ואעפ"כ פסול משום היסה"ד לזה קאמר דאת"ל דל"פ יציאה משום היסה"ד משום דגברא חזי אבל אכתי נשאר בספק למ"ד לינה פסלו אי פסול מטעם יוצא וזה לא נפשט באת"ל לכן ס"ל לרבינו דהוה ספק

ועבשעה"מ בפ"ג מה"א מש"כ לתרץ דברי רבינו בכמה דוכתין שלא יסתור לכלל הזה:
**והנה** במאי דבעי בגמ' דף כ' אי יציאה פוסל בידים קשה לי דהא מוכח מדלעיל דפוסל דאי אין פוסל יציאה יקשה א"כ הא דלעיל דף י"ט דריש רבי אי כתיב בגשתם על כל גישה וגישה עתה דכתיב בבואם ע"כ גישה חדשה בכל בוקר ויקשה דילמא הכי קאמר ע"י יציאה בכל פעם צריך בכל גישה נטילה ומנ"ל בבוקר בלא יציאה בגישה חדשה דילמא בכל גישה היכא דיש יציאה עמו ואי לאו בגשתם אלא בבואם לחודי' הו"א ביאה חדשה כשבא מביתו אע"כ איציאה חייב בלא"ה וכן יקשה מדר"ש דקאמר אי בבואם הו"א ביאה ריקנית ולא תי' דהו"א אכל יציאה חייב נטילה אע"כ דבאמת צריך נטילה וצ"ע:
ב') **יצא אם לחזור מיד צריך קידוש ידים**. ובדין שאח"ז כתב אם יצא להסיך צריך טבילה והנה בירושלמי יומא פ"ב דף ח' הקשה להסיך הוה כיוצא לחזור ומשני דעשאו להסיך כמפליג ומכאן הקשה בקרבן עדה על מג"א סי' כ"ה דסובר דאם בה"כ אינו רחוק א"צ לברך כשחלץ תפילין ויקשה הרי כאן מבואר להסיך הוה כהפליג ולדעתי אין זה ענין לשם דהרי כתב רבינו כאן אם לשהות צריך טבילה ואם עבד בלא טבילה אם לא הסיח דעתו כשר ובהסיך אם לא טבל פסול אף דיעבד כמש"כ רבינו אם לא הסיך ולא הסיח דעתו ועבד כשר ובהסיך פסול בדיעבד א"כ חזינן דמסיכה הוה יותר מהפליג דע"כ הוה כהיסח דעת וא"כ הא דקאמר דהוה כהפליג ע"כ לאו דוקא דהוה כיותר מהפליג וא"כ י"ל זהו דוקא לעבודה אבל לתפילין ל"ח אפי' כהפליג כי בעבודה הקפידא שלא יעבוד אם הסיך אינו משום דחשוב כהפליג דהרי הפלגה בדיעבד כשר רק דהוה יותר מהפליג דקפיד רחמנא שלא יעבוד כשהסיך אם לא אחר טבילה אבל בתפילין דל"ש זה שפיר י"ל דמסיכה ל"ה כהפליג והבן היטב:
**הן** אמת למש"כ הק"ע דמסיכה היינו דע"כ מסיח דעתו א"כ מהא"ט צריך ג"כ טבילה וא"כ ה"ה בתפילין מסיכה הוה ע"כ כהיסח דעת אך י"ל דשאני עבודה דחשיב ע"כ כמסיח דעתו שאין יכול להיות דעתו על ידיו כשמסיך אבל בתפילין ל"ה כהיסח דעת שאף שמסיך אכתי דעתו לחזור להניח תפילין ותדע דהרי בגמ' דף כ' קבעי ביצא ג"כ יפסול משום דהסיח דעתו וביאר בטה"ק כיון דאין יכול לעבוד בחוץ ע"כ דלא דמי תפילין לעבודה והבן היטב:
ג') **הטיל מים צריך לקדש שנית**. הנה רבינו בפי' המשנה פ"ב דזבחים מ"א כתב וז"ל וכבר זכרנו לך ביומא שכל המשתין אפי' נטמא גופו יטבול ואינו מקדש שנית ותמוה דהא תנן דכל המטיל מים טעון קידוש ידים ונראה דא"ש דהנה בזבחים דף צ"ג איתא

ר"א אומר מי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עלי' וטהורה ופירש"י דטהורה כשתטבול א"כ כש"כ דאם טבל לטומאתו דאהני טבילה שלא יצטרך קידוש ידים ואף דמבואר בדברי רבינו דבאמת אף שטבל לטומאתו צריך קידוש ידים צ"ל דזה רק לכתחילה (ועכהא"ג נדה דף מ"ב יולדת שירדה לטבול מטומאה לטהרה ונעקר ממנה דם ומסיק דמבעיא לי' כיון דאהני טבילה לדם דאיכא גוואי אהני נמי להאי קמ"ל והנה שם דף מ"ג בעי רבא זבה שנעקרו מימי רגלי' וטבלה מהו דכיון דמצי נקט לה מהני לה הטבילה רק י"ל שם בעיא אי מהני בתורת השקה כמש"כ בה' א' דבהגוף ג"כ שייך השקה ומי רגלים נטהרו בהשקה אלא דאפ"ה מסיק דל"מ טבילה ולא מהני מטעם השקה יען דמבשא"מ ל"מ השקה כמש"כ שמ"ק ביצה דף ז' (ועבד"מ סי' קצ"ט דמייתי לה להוכיח מזה דאשה צריכה להטיל מים קודם שטבלה כהך דזבה שנעקרו מימי רגלי' וירדה וטבלה וכ"כ בשם הראב"ן דל"מ לה הטבילה ותמה טובא הא זה רק לענין מעיינות הזב ולענין טהרות אבל אינה נאסרת משום זה לבעלה ואי משום שצריכה לעצור עצמה ולא יהי' ראוי לביאת מים א"כ אין ראי' מזבה שנעקרו מי רגלי' אלא מקמצה שפתיה ולדעתי נראה דשפיר הביא הש"ד ראי' דאי איתא דרשאית לעצור עצמה דהוה ראוי לביאת מים אף אם עצרה עצמה א"כ ה"נ הרי יכולה לעצור עצמה ומציא נקט לה א"כ כגופה הוה ואמאי לא מהני לה הטבילה אע"כ דאין רשאי לכתחילה לעצור עצמה דא"ר לביאת מים ע"כ מסתמא לא מציא נקט לה לכן בעיא למימר דלא עלתה לה הטבילה ע"כ שפיר הביא ראי' מזה דצריכה להטיל מים לכתחילה קודם שתטבול והא דלא הביא ראי' מקמצה שפתי' י"ל דמשם א"ר יען דל"ה בית הסתרים אבל הוא מייתי ראיה דאף בבית הסתרים אין רשאי לעצור דהא עכ"פ בעינן ראוי לביאת מים (אלא דהראב"ן דכ' דבדיעבד לא עלתה טבילה כהך דזבה לא מצינן לתרוצי דבריו עד"ז אבל הש"ד דהביא רק ראי' לכתחילה שפיר ראייתו ראי'):

ד') **הנה** מדברי רבינו משמע דאם עבד אחר הטלת מים ולא קידש חילל עבודה וקשה הא בגמ' משמע דיציאה לפי שעה לחוד או להטיל מים חד דינא להו וכי היכי דביציאה לחוד לא חילל ה"ה בהטלת מים:

**וכן** קשה עוד במש"כ רבינו אם לא טבל ולא קידש ועבד הואיל ולא הסיח וכו' ולא הסיך רגליו ולא הטיל מים עבודתו כשרה משמע דאם הסיך רגליו ולא טבל עבודתו מחוללת ולא משמע הכי ביומא אלא כל טבילת שחרית אם לא טבל לא מחלל וכבר עמד ע"ז בס' קרן אורה:

## הלכה ז

**כה"ג שלא קידש** [**וכו'**] **דבר המעכב בזרעו שנאמר ורחצו אהרן וכו'**. וקשה לי דרבינו הא הביא קרא זה דבעי ד' כהנים ובגמ' איתא דמאן דיליף מקרא דורחצו אהרן דבעי ד' כהנים יליף לעכב מקרא דוהיתה להם ועוד קשה דבגמ' יליף מקרא דורחצו משה ואהרן דבעי ד' כהנים (ופירש"י אף דכולם לא שימשו כאחד וביאר בצ"ק דמזה מוכח דבעי ד' כיון דלא שימשו כאחד למה כ' ביחד ע"כ דליבעי ד' אולם ברש"י פ' פקודי כ' בו ביום קידש משה עמהן ובצ"ק כ' דשם קאי לר' יונתן דס"ל דקידש הוא עמהן א"כ לא מוכח דכתבו כדי דליבעי ד' עכ"ד והיינו לפי מה שהבין בצ"ק דלר' יונתן ל"ב ד' כהנים אבל לפמש"כ יליף ר' יונתן מקרא דורחצו אהרן דבעי ד' והיינו משום דמקרא דורחצו משה ואהרן לא מוכח יען דמשה קידש עמהן לכן נכתב בהדדי לא דליבעי ד') וא"כ למה נדחק רבינו להביא קרא דורחצו אהרן ומוכרח לומר דפנחס הי' עמהן (עיין בירושלמי פ"ג דיומא מ"ו יליף ג"כ מקרא זה) ומזכה שטרא לבי תרי:

**ונראה** לישב דלכאורה יקשה ר' יונתן דיליף מקרא דורחצו ממנו אהרן ובניו משה ואהרן דבר המעכב בבניו מעכב בו א"כ מנ"ל הך דריב"ח וע"כ דלרי"ו יליף זאת מקרא אחר דורחצו אהרן ובניו הרי ד' ומקרא דורחצו משה ואהרן יליף דבר המעכב בזרעו של אהרן וס"ל לרי"ו דפנחס נתכהן והי' עמהן וריב"ח דיליף מקרא דורחצו משה ואהרן וכן חזקי' דסברי דלא נתכהן פנחס א"כ א"א ליליף מקרא דורחצו אהרן ובניו דבעי ד' כהנים אלא או דהי' שלשה או חמשה ולכן ע"כ מקרא דמשה ואהרן קיליף ולדבר המעכב בזרעו של אהרן ע"כ יליף מקרא דוהיתה להם ולפי"ז פליגי בפלוגתא דתנאי זבחים דף ק"א אי נתכהן פנחס וא"כ כיון דלר' יונתן נתכהן פנחס יליף שפיר מקרא דורחצו אהרן דבעי ד' כהנים ומקרא דורחצו משה ואהרן רק לדבר המעכב והא דלא יליף איפכא מקרא דורחצו משה ואהרן דליבעי ד' כהנים לזה שפיר י"ל כדברי בה"ז דעדיף לילף מקרא דציווי ולא מקרא דעשיי':

**וא"כ** א"ש דברי רבינו דהנה הא דנקט לשתי הדרשות מקרא ל"ק דזה דרכו של רבינו להביא דרשה הפשוטה רק דעיקר הקושיא הי' רק למה לענין ד' כהנים יליף מקרא דורחצו אהרן ובניו וצריך לדחוק דפנחס עמהם ולא מייתיא דרשא הפשוטה מקרא דמשה אהרן ובניו ולישב זה בארנו דכיון דסובר ר' יונתן דפנחס נתכהן מביא קרא זה משום דקרא זה נאמרה בציווי אבל איפכא לא קשיא מעיקרא כלל דלמה לענין דבר המעכב לא מייתי דרשא דורחצו משה ואהרן דע"ז י"ל דמביא דרשה הפשוטה כדרכו בכל מקום (ועח"ס או"ח סי' קע"ג ופלא שנעלם ממנו גמ' דזבחים):

**והנה** שם פליגי רנ"ח אומר מפני אנינות נשרפה ר"י ור"ש אומרים משום טומאה נשרפה שאם אתה אומר מפני אנינות הלא פנחס הי' עמהן ומבואר בגמ' דפליגי אי נתכהן פנחס קודם מעשה זימרי ודבר זה תליא אי אנינות לילה דאורייתא והנה רבינו ס"ל בה' אבל דאנינות לילה לאו דאורייתא א"כ סובר כר"י ור"ש דמפני טומאה נשרפה והיינו כדפרכינהו הלא פנחס הי' עמהן א"כ סובר רבינו ג"כ דפנחס נתכהן וע"כ יליף מקרא דורחצו אהרן ובניו כדיליף ר' יונתן ודו"ק היטיב:

**עוד** יש לישב דהנה רש"י פי' דכהנים דלא קידש משה עמהן ואולם מרש"י בנימוקי התורה משמע שקידש עמהם ביום שמיני והנה בדף ק"ב פליגי תנאי אי משה כה"ג הי' כל ימיו וא"כ י"ל דהאי מ"ד ס"ל משה כה"ג היה והוה ד' כהנים אמנם ר"י ור"ש דאמרו הלא פנחס הי' עמהן ופריך בגמ' משה הי' עמהם ומשני טרוד בשכינה ומייתי עלה כתנאי וא"כ א"צ לומר דטריד הי' בשכינה רק דסברי ר"י ור"ש באמת משה לא הי' כהן וא"כ רבינו ס"ל ג"כ דמשה זר הי' לכן מייתי מקרא דורחצו אהרן ופנחס עמהם ויצא משה ונכנס פנחס (ועיין ירושלמי פ"ק דיומא דף ב' אי משה כה"ג הי' ועתוס' ע"ז דף ל"ד ועיין מדרש רבה פ' שמיני) ודו"ק:

## הלכה ח

**ניעור כל הלילה צריך קידוש**. והנה בבכ"י או"ח סי' ד' העלה כיון דרשב"א כ' דנט"י שחרית בכל יום הוה דומיא דקידוש ידים א"כ אם ניעור כל הלילה צריך נט"י כמו דבעינן קידוש ידים ובמהרמ"ש כ' ע"ז ואני מפקפק על דין זה דהרי רבינו פסק דאם קידש ידים ורגלים לתרוה"ד בקרות הגבר א"צ לחזור ולקדש כשעלה עלות השחר וא"כ חזינן דס"ל דעלות השחר אין עושה לינה וא"כ איך כ' הניעור כל הלילה צריך קידוש ובאמת זו קו' הגמ' בזבחים דף כ' אלא דאביי מתרץ שם דהא דצריך קידוש בניעור כל הלילה רק דרבנן והסמ"ג כ' באמת דרבינו ס"ל כאביי דלא הוי רק מדרבנן דע"כ צ"ל כן דלא יסתרו פסקי רבינו אהדדי וא"כ איך מצינו למימר שגם בנט"י כן:

**והנה** בטה"ק הקשה איך משני אביי דלרבי לא הוי רק דרבנן הא שם דף י"ט יליף לה רבי מקרא דכ' בגשתם אל המזבח אז צריך לקדש ומזה יליף דלינה מועלת והאיך יכול להיות דלא הוי רק דרבנן ותי' במהרמ"ש דיש תרי גוונא דאם קידש ידיו והתנה שיועיל לו ג"כ אלאחר עלות השחר מהני מה"ת כשם שאמרינן בחולין דף ק"ו דנוטל אדם ידיו שחרית ומתנה ואוכל כל היום כולו ה"נ מה"ת מהני תנאי אלא מדרבנן אפי' כהא"ג צריך אם לא היכיא שקידש לתרוה"ד שהוא ג"כ עבודת השם אבל אם לא התנה ולא הי' דעתו על היום איכא למימר דגם אביי מודה דצריך לקדש מדאורייתא:

## הלכה ט

א) **קידש לתרוה"ד קודם שתעלה השמש**. ובספר ארעא דרבנן הקשה דהא זמן תרוה"ד הוא מקריאת הגבר קודם שתעלה השמש דהיינו קרות הגבר וזמן עה"ש משהאיר פני המזרח כדמוכח ספ"ב דמגילה ובפ"א ופ"ב דיומא במשנה ורבינו בפ"א מתמידין כ' דזמן שחיטת התמיד קודם שתעלה החמה משיאיר פני כל המזרח וזמן תרוה"ד כ' משיעלה ע"ה א"כ איך כ' כאן דקידוש ידים לתרוה"ד הוא קודם שתעלה השמש דהא אז הוא זמן שחיטה ותרוה"ד הא קודם לזמן שחיטה ודוחק לומר דפי' עמוד השחר שכ' רבינו אין פירושו כפי' עה"ש דאיתא בפ"ב דמגילה דהתם הוא שהאיר פני המזרח ודרבינו הוא כוכב השחר שהוא מקדים זמן קודם הארת פני המזרח וכפי' הרד"ק שהביא התויו"ט פ"ק דברכות דלא הי"ל לרבינו לסתום שוב ראיתי בא"ח סי' פ"ט דכ' הפוסקים דהאיר פני המזרח והוא זמן מאוחר אחר זמן עה"ש במג"א והפר"ח את"ד:

ב) **קידש וכו' לתה"ד אעפ"י שהוא מקדש קודם שתעלה השמש א"צ לחזור ולקדש אחר שהאיר היום**. והיינו כרי"ו דס"ל דאם קידש לתה"ד א"צ לחזור ולקדש וקשה פשיטא כיון דכבר עלה עמוד השחר ומה מקום לפסול לינה הכא מזה נראה דס"ל לרבינו דעלות השמש הוא דהוה זמן פסול לינה ולא עמוד השחר וכן כ' בפ"ב מתמידים דתה"ד הי' אחר שיעלה עמוד השחר ומזה הוכחה למה שבארתי בפ"א מבהב"ח דאנו מחשיבין יום מעליית השמש לא מעלות השחר:

**אמנם** כבר עמד ע"ז במהרש"א סוכה דף נ"א אהא שכ' תוס' שם ד"ה קרא הגבר דמקרות הגבר ועד צפרא פסול בלינה וכ' המהרש"ל דקריאת הגבר הוא עמוד השחר וצפרא הוא זריחת השמש ובמהרש"א הקשה עליו דבזבחים מוכח דקריאת הגבר הוא קודם עמוד השחר וצפרא הוא עמוד השחר ובעמוד השחר נפסל בלינה:

## הלכה י

**מצוה** (**ערמב"ן פ' תשא דאפי' מצוה ליכא רק כלי בעינן**) **לקדש ממי הכיור ואם קידש מאחד מכלי השרת ה"ז כשר**. והנה בירושלמי פ"ד דיומא דף י"ג פליגי בכה"ג ביוה"כ אי מקדש בכלי שרת בקידוש ראשון ופריך מהאי דכל הכלים כשרים לקידוש ומשני חוץ מקידוש ראשון ומוכח דלמ"ד חוץ מקידוש ראשון היינו בדיעבד ג"כ פסול דאל"ה לישני דבדיעבד אייריא אע"כ דפסול בדיעבד ורבינו שלא חילק כאן וכן בה' עביוהכ"פ ע"כ פסק דבכה"ג אפי' בקידוש ראשון ואפי' לכתחלה מצותו בקיתון של זהב כמש"כ שם והא דכ' כאן לכתחלה מצותו בכיור היינו בשאר כהנים וא"ל דבכה"ג בקידוש ראשון (כיון שמעכב לכתחלה) מצותו בכיור ורק הא דמקדש בקיתון היינו בשאר קידושין

שאין מעכב דא"כ מאי הקשה בירושלמי לישני דחוץ מקידוש ראשון היינו לכתחלה אע"כ דלמ"ד דמקדש בכיור בקידוש ראשון אף דיעבד ולמ"ד אין מקדש אפי' לכתחלה א"צ מכיור וראיתי בקרבן עדה בירושלמי שם כתב דקידוש ראשון דמי לכהנים דמצותו בכיור ובשלום ירושלים הביא כן גם בשם לחם שמים ובעל עבודת יוהכ"פ ול"נ דז"א דהרי ר"ש סובר כה"ג מקדש בכל יום מקיתון ובכל יום ליכא בכה"ג רק קידוש אחד וכן מוכח מסוכה דף מ"ט דגזירה שיאמרו לקידש מים מלאו לכה"ג ויאמרו א"ל פוסל במים לקידוש ידים ויקשה הא אף שיאמרו אין כאן חשש כיון דקידושים האחרונים אינם מעכבים בכה"ג ואולי י"ל אדרבא מכאן ראי' דהי' קשה מהיכי תיתי יטעו שאין פוסל לינה ע"כ מהא"ט יען שאין מעכב אלא דא"א לומר כן דהרי ע"כ הא דיאמרו לקידוש מלאוהו ביארתי בה' תומ"ס דאתיא כרי"ו דכה"ג מקדש בכל יום דאי רק ביוהכ"פ ל"ש הך גזירה ולרי"ו בכל השנה הרי ליכא רק קידוש אחד ואפ"ה כשר מקיתון של זהב לכתחלה וכמו שכתבנו ועמש"כ בפ"ג מבהב"ח ולפמש"כ מוכח ג"כ דאף לכתחלה מקדש מקיתון של זהב לחשיבותו דכה"ג ומה שהביא דרש"י כתב בפ"ג מ"ד דמקדש מן הכיור וע"כ דמשנה דמקדש מן הקיתון היינו חוץ מקידוש ראשון הנה לפירש"י י"ל יען דפלוגתא בירושלמי אי חוץ מקידוש ראשון מפרש כך אבל דנאמר דבעי לכתחלה לכ"ע א"א לפרש כן וכן מוכח מדברי רמב"ן פ' תשא דמוכיח מכה"ג דכיור אין לעכב ואפי' מצוה ל"ה רק כלי בעי כמש"כ לעיל:

## הלכה יא

א) **בין יש בו רביעית בין אין בו רביעית**. עכ"מ שכתב דרבינו מפרש כפי' התוס' דקידח קאי דהיינו שנוטל מכיור בכלי קטן שאין בו רביעית והנה קשה לכאורה לפי' תוס' ורבינו מירושלמי פ"ד דיומא שם פליגי אי כה"ג בקידוש ראשון מכיור ופריך מברייתא דכל הכלים מקדשין ומשני חוץ מקידוש ראשון ומאי פריך הא י"ל דהיינו בלוקח מן הכיור לכן אפי' בכ"ש מקדש כיון דקתני שא"ב רביעית ע"כ אייריא בקידח מכיור ולכן מקדש שפיר והא דקאמר חוץ מקידוש ראשון היינו בכה"ג שמקדש בקיתון ואין נוטל מכיור אך י"ל דהרי גם במשנה דיומא דקתני דכה"ג מקדש בקיתון קתני דהמים מערה מן הכיור ואפ"ה סובר חוץ מקידוש ראשון:

**והנה** לפי"ז דע"כ דוקא בנוטל מן הכיור א"כ יש ליישב גם שיטת רש"י קידח היינו מן הכיור עצמו והא דפריך ממנו אמר רחמנא קאי אברייתא דמקדש בכ"ש והוק' תוס' דלא פריך אמשנה דיומא דכה"ג מקדש בקיתון ולפי הנ"ל א"ש דממשנה לא קשיא יען די"ל דאייריא בניטל מן הכיור כבר קידשו הכיור והא דפריך אברייתא דבכל כ"ש מקדש

דמשמע אף שלא קידש המים בכיור (וכהא"ג תי' בצ"ק) והנה לפי"ז לפירש"י ברייתא איירי במים שלא נתקדשו מן הכיור אבל בקידוש המים בכ"ש לא בכיור לתוס' לכאורה אין כשר לקדש ומדברי רבינו שכ' דמצוה לקדש במים מן הכיור ואם קידש בכ"ש כשר משמע דמצוה לקדש במים מן הכיור ואם לא קידש במים שקידש בכיור כשר א"כ משמע דסובר כפירש"י לכן נראה גם לתוס' א"צ לקדש תחילה המים בכיור רק הא דקידח היינו לומר דנוטל מכלי שיש בו ליטול לד' כהנים אבל לא מכיור דוקא ולא כמו שנראה מדברי הכ"מ:

ב') **בין שאין בהם רביעית וכו'**. והנה בתוס' זבחים שם הקשו למאי דס"ד בלא קידח יש תימא דגרע מנט"י ותי' דנט"י נמי כשיש בו רביעית נוטלין ממנו לידים אפי' לשנים והכא בדהוה בי' רביעית מעיקרא וקשה לי דהנה בגיטין דף ט"ז פריך וכי איכא משקה טופח מאי הוי והתנן הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה וקשה להנ"ל מ"פ הא כאן ע"כ הי' תחילה רביעית ונשאר משקה טופח לכן הוה שפיר חיבור דכמו דאמרינן בנטילה ולקידוש ידים סגי כשהי' מתחילה רביעית ה"נ לענין משקה טופח הוה חיבור היכא דהוה מעיקרא כשיעור רביעית משא"כ כאן י"ל שלא הי' כלל יותר ממשקה טופח ע"כ ל"ה חיבור ואמנם נראה לתרץ דהנה תוס' ד"ה הניצוק והקטפרס הקשו דבחגיגה דף י"ז איתא גבי ג' גוממיות עליונה עשרים ותחתונה עשרים ובאמצע ארבעים וחרדלות של גשמים עוברת ביניהם דפליגי בעליונה אבל בתחתונה כ"ע מודו דעלתה לו טבילה דאמרינן גוד אחית אלמא דקטפרס הוה חיבור ונראה לישב דהנה בסי' ר"א סעי' נ"ג במקוה שאוב ע"י השקה פעם אחת סגי אף דאח"כ נפסק החיבור רק במקוה חסר מיד כשהופסק פסול וא"כ י"ל שם בחגיגה דאיירי לענין לטבול פעם אחת הוה שפיר חיבור כיון דעומד בחיבורו בשעה שטבל וכאן אייריא לענין דנאמר דע"י קטפרס נעשה חיבור לעולם בין שני מקוואות אף אם אח"כ נפסק הקטפרס כגון בפסול שאוב קמ"ל דל"ה חיבור ע"י קטפרס אף דרש"י פי' לענין ב' מקוואות חסרים והקטפרס מחבר היינו דעכ"פ גם בזה הדין כן דא"ח רק לפי הגמ' דחגיגה נוכל לתרץ דהכא אייריא לענין פסול שאוב ולאחר שנפסק הקטפרס ובהא ניחא גם קו' אחריתא שהקשו אח"כ דהכא נאמר דקטפרס ל"ה חיבור ואח"כ מוקי הא דטופח ע"מ להטפיח דס"ל דאמרינן גוד אחית דאם רגליו נוגעת במים גם השני טהור להנ"ל ניחא דשם רק לטבול בו בשעה שמחובר הקטפרס למקוה והמשקה טופח ע"מ להטפיח והך דקטפרס אייריא לענין פסול שאוב לענין אי הוה חיבור אף לכשפסק החיבור שע"י הקטפרס ל"ה חיבור לכשיפסוק:

**וכן** ניחא מה שהקשו תוס' דהכא משמע דטופח להטפיח הוה חיבור ובפ"י דמקוואות איתא דבעי כשפופרת הנוד ונראה לי לישב על נכון דהנה במשנה בפ"ה דמקוואות איתא מטהרין מקוה עליונה מתחתונה כיצד מביא סילן של ברזל ומשיקו כחוט השערה ותמהו מאי מהני כחוט השערה וכתב הרא"ש דבתחילה הי' שפופרת הנוד לבסוף סגי בכשערה דהיינו כשיעור טופח להטפיח כמש"כ לפרש בגידולי טהרה ונראה דהסברא כן כיון שהי' פעם אחת כשיעור כשפופרת הנוד אף דלא נשאר רק חיבור כשעורה סגי א"כ כן י"ל גם כאן דאייריא דהי' מתחילה יותר מטופח להטפיח רק אח"כ לא נשאר רק טופח להטפיח לעשותו מחובר סגי בטופח להטפיח:

**לפי"ז** א"ש גם מה שהקשיתי דע"כ הא דטופח אינו חיבור אייריא ג"כ בהי' מתחילה יותר מטופח רק אח"כ לא נשאר רק טופח בעת החיבור אפ"ה ל"ה חיבור (ובחידושי כתבתי בזה על דברי הש"ך סי' ר"א ס"ק קט"ז על מש"כ המחבר דסגי להשיק מקוה שאוב כשערה כדעת הרשב"א ולעיל פסק דבעי כמוציא רימון וכ' הש"ך דכאן דאין הפסול אלא משום שאובה דרבנן סגי בכשערה ותמהו עליו דהא הרשב"א מספקא לי' כולו שאוב דאורייתא כמש"כ בש"ך לעיל ונראה דשאני הכא דנשאר מחובר בשעת טבילה לכן סגי בכשערה אבל לענין אם נפסק אח"כ החיבור בעינן השקה כשפה"נ והסברא לחלק דהא כ' בבית אפרים דהשקה מהני אי מטעם זריעה או מטעם דנגרר אחר המקוה הכשרה וא"כ לענין נפסק החיבור דבעינן הטעם דהוה כזריעה לכן בעינן חיבור כשפה"נ אבל אי נשאר מחובר דא"צ לטעם זריעה אלא מטעם גרירה לכן סגי בכשערה ובהא ניחא מש"כ המחבר סעי' נ"ב דנקבים מצטרפים לכשפה"נ ובשו"ת חכ"צ סי' מ' השיג ע"ז לפמש"כ י"ל היכא דנשאר מחובר ע"י ההשקה שפיר מצטרפין נקבים הקטנים רק לענין אם הופסק אח"כ בעינן כשפה"נ ונפ"מ לענין שאוב למאי דקיימ"ל דבעינן כשפה"נ כמש"כ רמ"א סענ"ג וכ"כ בס' ג"ט סי' י"א ובהא ניחא הא דכ' הש"ך ס"ק קי"ב בשם רי"ו דלכתחלה יש להחמיר בנסתם הנקב והוא תמוה דלעיל בסקמ"א כ' בשם רי"ו דיש לו לפסול אם הלכו המים שאובים למקוה אחרת עשו"ת כ"ס לפי הנ"ל י"ל כאן שנתטלא והשיק בנקב כשפה"נ לכן אף בהופסק רק לכתחלה כיון דמטעם זריעה לא איכפת לן מה שהופסק אח"כ אבל לעיל אייריא בירד דרך נקב קטן דאין מטעם זריעה אלא משום שנגרר ולכן כיון שהופסק והלך למקוה אחרת ס"ל לרי"ו דפסול ואף דאיירי שנתן למקוה עליונה כיון שיורד למקוה אחרת בנקב שאין כשפה"נ ס"ל לרי"ו דנפסל כיון שהופסק אח"כ החיבור ונפ"מ טובא לדינא דאותו הממלאים המקוה ממקוה הרעזערוו כנהוג צריך שיהא כשפה"נ וכן מבואר בשו"ת ח"ס סי' רי"ב דבעי כשפה"נ וכמבואר בדבריו

דע"כ לית דחש לדברי רי"ו ובשו"ת מהרי"א סי' ר"ט תמה למה הצריך כשפה"נ דלמילוי מים א"צ כשפה"נ וכ' דלאו דוקא ולפמש"כ דווקא נקט כשפה"נ:

ג') **אמנם** נראה דיש לישב עוד בדרך אחר סתירת דברי הרי"ו דכאן הא אייריא שהשני מקוואות אשבורן לכן אף שהופסק אח"כ מטהר כיון דהוה אשבורן מהני השקה מטעם זריעה אבל אם הי' אז זוחלין ל"מ רק מטעם גרירה דנגרר אחר המקוה שאינו שאוב לכן כיון שהופסק החיבור ס"ל להרי"ו דפסול (ובהא ניחא הא דכ' הש"ך ס"ק נ"ה דאין מהני השקה למי גשמים שנעשו זוחלין כמו שהוכיח מס"ע ס' והך דאמה נכנסת היינו במעיין אבל מדברי הר"ש והרא"ש בפ"ג דמקוואות דכ' דאם האמה הנכנסת לשם יש לו מ"ס מטהר אף במי גשמים משמע דס"ל דמהני השקה אף שהם זוחלין להנ"ל ניחא די"ל מטעם זריעה ל"מ אלא מטעם גרירה ונפ"מ דכל זמן שלא הופסק כשר רק אי נפסק החיבור ל"מ ובהא אייריא הש"ך סקנ"ה דמוקי לה דוקא במעין אבל במי גשמים אין מטהר לאחר שהופסק החיבור) והנה לפי"ז בהני מקוואות שנוהגין למלא מהרעזערוו דנעשין זוחלין לא מהני אם לא שאחר שנתמלא התחתונה ונעשין שם אשבורן צריך שיהא להם השקה דרך נקב שממלאין ממנה ואז שוב כשר אפי' הופסק החיבור אח"כ ואפשר שלזה כיון הח"ס שכ' דבעינן נקב כשפה"נ דצריך השקה אח"כ כשנעשה אשבורן לפי דעת הרמ"א סעיף נ"ג דהבא להשיק מקוה שאוב צריך שיהא חיבור כשפה"נ לחוש לדעת הפוסקים דס"ל שאובה דאורייתא כמש"כ הש"ך סקקי"ט ושפיר כ' הח"ס דלית מאן דחש לדעת הי"א שהביא הרי"ו כיון דאייריא במשיקו אח"כ כשנעשה אשבורן אף דלכאורה אכתי הוה לן עכ"פ לחוש לכתחלה לדברי הרי"ו שבש"ך ס"ק קי"ב בזה שפיר י"ל דבכהא"ג היכא שמתחלה נתמלא דרך המקוה שאינו שאוב (הא עדיפא כמש"כ בשו"ת מהרי"א הנ"ל) ולבסוף נעשה השקה גמורה אף הרי"ו מודה דאף לכתחלה כשר לטבול בו:

**ובהא** יש לישב עוד מה שהקשו על הרי"ו דהא איתא להדיא במשנה פ"ו דמקוואות דממלא לעליונה ויורד לתחתונה להנ"ל א"ש דהנה במהרמ"ש סי' קצ"ח תמה הא כיון דנעשין עליונה זוחלין אין מטהר השאובין לכן נראה דאייריא דלאחר שנתמלא העליונה עמדו המים בעליונה למעלה ממקום הנקב וירדו אח"כ דרך שם למקוה התחתונה ולא נעשה עליונה זוחלין כלל לפי"ז י"ל דגם הרי"ו מודה דכשר אם הלכו המים למקוה אחרת דהוה כאלו חלקו המקוה העליונה לשני מקוואות דפשיטא דאין כאן מים שאובים כלל רק הכל כמי גשמים בעוקה אחת שחלקוהו לשניים ולפי"ז יש עצה אחרת למי שממלא ממקוה רעזערף שימלאו המקוה עד שפתה ואח"כ יפתח הנקב שבכותל המקוה וירדו

דרך שם למקוה תחתונה ואם עדיין אין מ"ס בתחתונה ימלאו שנית מקוה הרעזערף עד שפתה וכשנחו המים יפתחו הנקב שלמטה משפתה וירדו המים עד שיהא מ"ס בתחתונה ואח"כ יכולין להוסיף מים כמה שירצו ואז באמת א"צ שיהא בנקב ההוא כשפה"נ (רק שהח"ס לא אייריא בכהא"ג אלא כשיורד המים מיד דרך הנקב למטה לכן הצריך שיהא בנקב כשפה"נ) וכשעושין כן א"צ להשיק לאחר שנתמלא המקוה למקוה הרעזערף (ובשו"ת מהרי"א סי' ר' כתב ג"כ עצה כזו אמילתא אחריתא ובפ"ו מה' איסורי מזבח כתבתי בדרך אחר) וא"ש:

**והנה** בש"ך שם הביא ראי' לשיטתו דאייריא באמה של גשמים דאילו בשל מעין מטהר השאובין ג"כ כדאיתא לעיל סעי' י"א דמקוה מים שאובים שהמשיכו עליו מי מעיין אפי' מי המעיין מועטין מטהרין את השאובים וכתבתי בגליון הש"ך דאף אי אייריי במעיין ל"ק דהכא המעין דוחה את השאובין לחוץ ונעשין זוחלין וכיון דל"מ לטהר השאובין בזוחלין ל"מ לטהר לצאת מידי שאובים אבל לעיל דהעבירוהו עליו שאין יורד כלל לבור ולא נעשו השאובין זוחלין מהני לטהר השאובין לענין זה דכשנעשה אח"כ המעין שהעבירו עליו אשבורן כשר לטבול במקוה ואין פסול משום שאובין:

**הטביל ידיו וכו'**. והוא ברייתא בדף כ"א וכ"מ כ' בשם רש"י במי מערה שהם כשרים לטבילה וה"ה למים ובה"ג השיג דלא מצא כן ברש"י ופלא שכן מבואר ברש"י דף י"ט ע"ב:

## הלכה יב

א) **ובלבד שלא ישתנו מראיתן ויהא כמים הכשרים לטבילה**. והנה בטבילה אין שינוי מראה פוסל זולת אם נפל בו יין ונשתנה מחמת משקה אחר אבל מי צבע אין פוסל המקוה א"כ גם כיור אינו פוסל שינוי מראה אלא בנשתנה מחמת משקה אחרת ותמה בברכ"י או"ח סי' ק"ס שזה נגד גמ' דסוטה דף ט"ו דאיתא שם מה מים שלא נשתנה מראיו ותוס' שם הוק' הך דסוטה אהא דזבחים דמי כיור כמי מקוה ותי' מדרבנן פסול למי כיור וא"כ תימא על רבינו שכ' דכשר כמי מקוה אפי' מדרבנן ובמשל"מ ג"כ רמז כאן לדברי התוס' סוטה ותי' דרבינו מפרש מה מים שלא נשתנה ופי' הברכי יוסף שאין משתנין ע"י האור אף כלי שלא נשתנה ע"י האור לאפוקי נתאכמו ע"י אור ורק אם נשתנה מחמת משקה אחר שנפל לתוכו פסול כמו במקוה והנה שם הקשו עוד מע"ז דף ל"ז דדחי הגמ' דלא דרשינן מה מים שלא נשתנו וע"ז כתבו נמי לתרץ דהוה אסמכתא ובברכ"י שם נתקשה איך מתורץ בזה הך דע"ז והעלה דלפי פירושו ניחא דכונתם לומר דמה מים אינן משתנין כלל ע"י האור לאפוקי כלי אם נתאכם ע"י האור פסול את"ד והביא שם

דעת הרא"ה שהובאה בב"י דבכיור פסול כל מים שנשתנה מראיו מדכתיב שני פעמים מים נלמד דבעינן מים כהוויתן כדמוכח מהך דסוטה דדרשינן מה מים שלא נשתנו והא דאמרו בזבחים דמי מקוה כשרים למי כיור אינו אלא לאפוקי דלא בעי מים חיים דומיא דמי מקוה ואולם קשה לי לדברי הרא"ה מהא דמנחות דף כ"ג דס"ל לזעירי דם שבישלו א"ע עליו דאין ראוי לזריקה עוד תיפוק לי' משום דנשתנה ובדם זריקה הא כתיב ג"כ דם דם כדאיתא בזבחים דף פ"ג ע"ב למ"ד דמערבין לקרבנות אייתר לי' דם דם והא ג"כ פשיטא דדם שבישלו אף שהוא צלול עכ"פ נשתנה ול"ה כברייתו כמש"כ הש"ך סי' קצ"ח סק"כ בשם בה"ג וז"ל אמר רב זו שאמרו דם לח א"ח לא אמרו אלא בשלא נתבשל אבל נתבשל באש בין לח בין יבש חוצץ והיינו משום דכל שנתבשל הדם נסרך ושפיר חוצץ כדאמר שם במנחות הא דסריך הא דלא סריך וא"כ נתמעט מדם דם שנ"פ וצ"ע ועמש"כ בפ"ו מאיסורי מזבח (והנה רש"י חולין דף ק"ה פירש דלכן ללש"ק שם אין נוטלין לידים במים שיד סולדת בהן יען שנשתנו ולא מיקרי מים ולכאורה תמוה שנגד גמ' דע"ז הנ"ל דל"ש במים שנשתנה ע"י האור ונראה לישב עפמש"כ בפ"א מכהמ"ק דלענין שתי' ל"ש יד סולדת דעד שבא לבמ"ע מתקרר וניחא דוקא לנטילה שייך לומר דיד סולדת נשתנו מיקרי אבל בקרא דאוכל בכסף תשבירני דלענין שתי' אייריא קרא שפיר קאמר דמים לא נשתנו דהא כי קשתי לי' כבר נפיק מתורת יד סולדת בו:

**אח"ז** ראיתי בח"ס בחי' חולין הקשה כן על פירש"י וכ' דגמ' דע"ז קאי לפי ל"ב דנוטלין לידים ולפמש"כ א"צ לדחוק די"ל דלאכילה לא מיקרי נשתנה מעולם כיון דלכשיבוא לידי אכילה ע"כ נפיק מתורת יד סולדת א"כ מעיקרא ל"ח שינוי כלל אף דשעה אחת הי' יד סולדת דאין דיחוי אצל איסורים כדאיתא מנחות דף נ"ד רק לגבי נטילה דאי הוה נטל באותה שעה הוה פסול דחל השינוי לכן אף לכשנתקרר אח"כ חשוב שינוי:

**אולם** קשה לי לפירש"י דמשמע דס"ל אפי' נתקרר פסול מתוספתא הביאו הר"ש פ"ט דפרה מי חטאת שהגלידו וחזרו ונימוחו כשרים מוכח דאפי' לקולא א"ד אצל איסורים ואין לומר דא"כ תיקשי להיפוך הא דקיימ"ל מים שאובים שהגלידו וחזרו ונימוחו טהורים והא אמרת דא"ד אצל מצות וכן הוא באמת בתוספתא דטהרות דמים טמאים שהגלידו ונימוחו חוזרים לטומאתן הישינה הנה כבר עמד ע"ז הרא"ש בתשובה וכ' דמים שאובים קיל ממים טמאים ול"נ דרק במים שאובים מהני הגליד דמים שאובים הא לא נפסל אלא לדעת האדם וכיון שהוגלד שלא לדעת האדם א"כ לא גרע משאובים שלא לדעת האדם (ועפי"ז העלתי בתשובה לפסול להקוות ע"י גליד כל שהוגלד ע"י מעשה

אדם שקורין קונסט אייז דכשחזר ונימוחו הוה הכל לדעת האדם חוזר לפסול הראשון) אבל לפירש"י הנ"ל קשה וצ"ע:

ב')

**בין מים חיים בין מקוה**. והנה בה' סוטה פ"ג פסק רבינו דבעינן כלי חדש והקשה בכ"מ דכאן פסק דל"ב מים חיים א"כ ל"ב כלי חדשה כדמוכח בסוטה דף ט"ו דפריך אי מצורע מים חיים אף כאן מים חיים ומשני דאיה"נ דלר"ש מי כיור הוה מים חיים ובתויו"ט שם כתב לישב יען דגמ' דחי איכא למיפרך שכן טעון עץ ארז וקאמר רבה דרשא אחריתי אמר קרא בכלי חרס כלי שאמרתי כבר א"כ לכן בעי כלי חדשה אף דמים ל"ב מים חיים רק מי כיור ובמראה הפנים ירושלמי סוטה שם סייע לדברי רבינו מלשון הירושלמי שם דאמרינן כולה דרבנן יעו"ש:

**כל המשלים למי כיור**. והנה בגמ' איתא דאין משלים לרביעית ופירש"י לנט"י דא"ל לרביעית דטבילה דהא כבר ביטלוהו לרביעית דמקוה והראב"ד מפרש לרביעית דמקוה דנפ"מ לענין קידח בו רביעית כדאמר ר"פ אם קידח בו רביעית מטבילין בו מחטין וצינורות הואיל ומהכשירא דמקוה קאתי דזה לא ביטלוהו א"כ אהא קאי נמי ר"ל דלרביעית דמקוה אינו משלים וא"כ לכאורה קשיא דרבינו כ' כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור ויקשה הא במי מקוה בכלל נמי רביעית דמקוה כהא"ג בקדח עכ"פ וכיון דלרביעית אין משלים טיט שהפרה שותה ממנו איך נתן כלל כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור אך י"ל דרבינו בפ"ח ממקוואות ה"ט כתב טיט שהפרה שוחה ושותה הר"ז נמדד עם המקוה וכאן כתב עם מי מקוה משמע דלרביעית דמקוה ג"כ נמדד עמו ושפיר קאמר דכל שמשלים למקוה משלים למי כיור והא דקאמר דלרביעית אין משלים היינו לנט"י כפירש"י ותוס' ונראה להביא ראי' דבנזיר דף ל"ח פריך הגמ' בפשיטות והאיכא מקוה ומשני בר מההוא דבטלי לרבנן וקשה הא לר"פ אם קידח בו רביעית מטבילין בו כיון שבא ממקוה שלם א"כ לחשבינהו במנין הרביעית אע"כ דאין חילוק כיון שבטלו לרביעית דבא ממקוה שלם ג"כ בטלוהו ור"פ אעיקר דינא קאי אי לא בטלוהו הוה דינא הכא דסגי באם קידח בו רביעית דמטבילין בו א"כ ע"כ הא דר"ל דלרביעית אין משלים היינו לנט"י:

**והנה** תוס' ב"ב דף ס' ד"ה מים דמי בורות פסולים לניסוך וכ"כ הרשב"ם דף ע"ט וקשה דהא בזבחים דף כ"ב אמר ר"ל דמי מקוה כשרים לכיור וא"כ קשה מהא דאיתא בסוכה דמי החג שנפסל הי' ממלאין מן הכיור ומאי פסקא דבכיור הי' מי מעיין כיון שגם מי

מקוה כשר לכיור ולניסוך פסול וכן קשה לדעת רבינו דכ' כדברי שניהם דמי מקוה כשרים לכיור ופסק דהי' ממלאין מן הכיור ובחי' הרש"ש סוכה עמד ע"ז ולא תי' כלום:

## הלכה יג

א) **דכ' ורחצו אהרן ובניו ופנחס הי' עמהן וכו'**. וכ' הכ"מ ותמיהא לי דעדיין לא מתו אז נדו"א והו"ל לאצרוכי ה' אהרן וד' בניו או ו' עם פנחס ולכן הסכים לפירש"י דמביא קרא דמשה אהרן ובניו ומיעוט רבים ב' ובבה"ז כ' דיותר נכון דעת רבינו פירש"י דמייתי קרא דנאמר בעשיית הכיור וא"כ יקשה למה לא רמז קב"ה בציוו דעשיית כיור שצריך שיהא ד' ולכן מביא רבינו קרא דאהרן ובניו דזה נאמר בשעת ציוו עכ"ד (ועצ"ק שנדחק לישב קו' בה"ז) אבל לא העלה לישב קו' הכ"מ דא"כ הי' חמשה או ששה והנה לקו' זו נראה לישב דלא נתכהן רק ב' בניו כדמשמע בזבחים דף קט"ו וגם הכהנים הנגשים זו פרישות נדב ואביהו ופירש"י שנתכהנו בסיני משמע רק ב' אלו (ועיין עירובין דף נ"ד כיצד סדר המשנה וכו' נכנס אלעזר ואיתמר) ועיין בת"כ פ' צו דף מ"ז והשלישי שלש עשרה ופי' בקרבן עדה שלא נמשחו רק ב' בניו וכן בת"כ פ' שמיני דף נ"ז ובנים לא הי' להם שאילו הי' להם היו בניו קודמין א"כ מוכח שלא נמשחו רק ב' וכן מוכח בקרא פ' במדבר ויכהן אלעזר ואיתמר בניו תחתיו משמע לא קודם לכן עיין רמב"ן וא"כ נתישבו היטב קו' הכ"מ דכ"ז שלא מתו נוא"ב לא נתכהן אלעזר ואיתמר ולכן צריך רבינו לומר דפנחס הי' עמהן אלא דעדיין קשה דרבינו כ' ורחצו אהרן ובניו אלעזר ואיתמר והלא עדיין הי' נדו"א בחיים ולמה כ' אלעזר ואיתמר וצ"ל דרבינו נקט אלעזר ואיתמר דאי הוה נקט נדו"א הי' קשה גם אלעזר ואיתמר הי' שם והי' צריך לבאר דלא נתכהנו רק ב' בניו ולכן נקט אלעזר ואיתמר אבל קרא באמת לא אייריא רק מנדו"א יען דלא נתכהנו רק ב' בניו:

ב) **אהרן ובניו ופנחס**. הנה כבר כתבתי לעיל לתרץ דתליא זה בפלוגתא אי פנחס כהן הוה וכעת נראה להוסיף דהנה רש"י פי' דהא דדריש דאף משה הי' עמהן והם ד' אף דלא שימשו כאחד מדכתב ביחד בעינן ד' וצ"ק הביא שתמהו רש"י בחומש פי' ב"ח למילואים שימש גם משה ותי' אדרבא מהכא מוכח דבעינן ד' כיון דלא שימשו ביחד ע"כ לומר דבעינן ד' מדנקט יחד אבל למ"ד דשימשו ביחד לא מוכח דבעינן ד' ולכן ר' יונתן דמשמע דלית לי' הא דבעינן ד' כהנים משום דסובר כרש"י בחומש דשימשו כאחד בח' למילואים א"כ לא מוכח דבעינן דוקא ד' ורש"י פי' כן לחזקי' דיליף דבעי ד' ע"כ דסובר דלא שימשו כאחד והנה נראה דפלוגתא זו אי שימשו כאחד בח' למילואים תליא למ"ד זבחים דף ק"א משה כה"ג הי' א"כ שימשו כאחד אבל למ"ד לא הי' כה"ג רק שימש

ז' ימים ותו לא ולפי"ז אני אומר כדברי הצ"ק ולא מטעמי' שכ' יען דסובר דלא שימשו כאחד מוכח דבעינן ד' דזה אפשר לדחות אף דשימשו כאחד אפ"ה מוכח דבעי ד' כיון דקרא יתירא הוא לגמרי אלא כך י"ל כיון דסובר לא שימשו כאחד סובר דבעינן קרא מיותר לכן סובר דלדרשא דדבר שמעכב בבניו מעכב בו דרשינן מקרא דוהיתה להם חק עולם כדי לאייתר קרא דורחצו ממנו אהרן ובניו לדרשא זו אבל ר' יונתן דסובר ג"כ דבעינן ד' אלא דסובר כיון דשימשו כאחד דמשה כה"ג הי' א"כ א"צ קרא יתירא אלא דקרא באמת אתיא לדבר המעכב בזרעו מעכב בו:

**ובזה** ניחא מה שנתקשה ברה"ז דא"כ איך לא רמז הקב"ה כן בעשי' דבעינן שיעשה לד' כהנים דבעשי' לא כתיב רק ורחצו אהרן ובניו ולהנ"ל י"ל דבאמת בציווי מוכח ג"כ דבעינן ד' כיון שפנחס הי' עמהן כמש"כ רבינו אלא דגם מקרא דעשי' ג"כ נשמע ממילא כיון דשימשו כאחד אף דקרא אין מיותר דבאמת צריך לדרשא דדבר המעכב בזרעו מעכב בו ונתישבו דברי רבינו דיסבור פנחס כהן הי' וסובר בהא כר' יונתן דדבר המעכב מוכח מקרא דורחצו א"כ אין קרא מיותר ע"כ לילף מציווי משום דפנחס הי' עמהן עכ"פ ושוב ממילא מוכח גם מעשי' ורבינו נקט פנחס הי' עמהן מקרא דציווי כר' יונתן ודו"ק:

**אמנם** כל זה לפי דרכו של פירש"י וצ"ק אבל לדעת רבינו י"ל בדרך אחר היפוך פירש"י חזקי' דאית לי' דרשא מיותר לד' כהנים א"כ אף דשימשו כאחד שפיר מוכח ד' כיון דמיותר אבל למ"ד דיליף דבר מעכב בזרעו מקרא זה א"כ לא מוכח אי סובר שימשו כאחד ע"כ סובר דלא שימשו כאחד וא"כ לפי"ז י"ל רבינו דסובר כר' יונתן דקרא אין מיותר וסובר שימשו כאחד א"כ לא מוכח ד' כסברת הצ"ק ולכן יליף מפנחס הי' עמהן ולכן הביא רבינו דרשא דפנחס:

**אך** אכתי קשה כיון דעכ"פ סובר ג"כ דמשה כה"ג הי' א"צ דרשא דפנחס לכן נראה דרבינו סובר כך אי הדרשא מיותר א"כ אף דלא שימשו כאחד אע"כ לומר רק כיון דקרא מיותר ע"כ לאורויי דד' בעינן כאחד אבל אי ל"ה מיותר לא מוכח דד' בעינן דשימשו א"כ י"ל ר' יונתן סובר ג"כ בעי ד' רק דסובר דא"צ לזה קרא מיותר כיון דהי' כה"ג ושימשו כאחד נשמע ממילא דבעי ד' דבוודאי קידשו בב"א ולכן יליף מהאי קרא לדבר המעכב ונשמע גם ד' בעינן אבל רבינו יסבור דלא שימשו כאחד ובהא סובר כר' יונתן דקרא אין מיותר דיליף לדבר המעכב בעינן לכן צריך רבינו לדרשא אחרת דפנחס הי' עמהן ודו"ק והבוחר יבחר:

ג') **לצורך ד' כהנים וכו'**. והוא גמ' מנחות דף י"ט וקשה לי א"כ ליבעי שיקדישו ד' כהנים בב"א ובמשנה דיומא דף ל"ה איתא דבן קטין עשה י"ב דדים לכיור כדי שיקדשו י"ב

כהנים בב"א ומעיקרא לא הי' לו אלא ב' דדים וא"כ לא הי' אפשר לקדש בב"א רק שני כהנים ואמאי ליבעי קידוש ד' כהנים בב"א:

## הלכה טו

א) **הים שעשה שלמה כמקוה הי'**. וכתב הכ"מ ירושלמי פ"ג דיומא דף י' ושם איתא והיו רגליו שבדרום פתוחים כרימונים ותוס' פסחים דף ק"ט הגי' רגליו שבשורים ופי' דכונה דהים עמד על שנים עשר בקר והי' רגלי השוורים שהים עמד עליו פתוחים כרימונים לבטל השוורים מתורת כלי ובשירי קרבן נתקשה בפירושו של הירושלמי ולא הי' לנגד עיניו דברי תוס' הנ"ל אמנם מדברי רבינו משמע שאין מפרש כתוס' דלענין שלא יהא כלי לטבילה אלא דהי' נקובין לענין שלא יפסלו המים בלינה:

**והנה** אני תמה לאיזה ענין הביא רבינו הא דים שעשה שלמה כיון שלא הי' בבית שני כמש"ש תויו"ט בשם ראבי"ה בפ"ה דתמיד דלכן הי' שם בור הגולה שכרו אנשי גולה כדאיתא סוף עירובין וכיון דרבינו אין מביא רק מה שהי' בבית שני למה הביאו בחיבורו ועוד קשה לי בסוטה דף ט"ו פליגי רי"ש סובר מי כיור מים חיים הן וחכמים אומרים כל המימות כשרים והנה לרי"ש צ"ל שמלאו מים של שלמה דמחובר הי' למעין ויש לו דין מים חיים אבל לרבנן כל מימות כשרים א"כ א"צ לומר שמלאו המי כיור מים וא"כ ירושלמי ע"כ כרי"ש אתיא וא"כ רבינו דפסק לעיל כל המימות כשרים א"כ למה כתב דממלאין מן הים:

**והנה** תוס' פסחים דף ק"ט הביאו דברי הירושלמי וז"ל ובירושלמי פריך והלא שאובין הן ואע"ג דכלי שמחזיק מ' סאה בלח שהן כורים ביבש אינו מקבל טומאה דאין מטלטל מלא וריקן לענין שאובה כלי היא כדאמר בי"ח דבר גבי המניח כלים וכו' ושוורים שעשה שלמה הי' נחושת ומקבל טומאה אע"ג דאין מטלטל מלא וריקן דדוקא כלי עץ איתקש לשק ומשני תיפתר בשהיו רגלי השוורים שהי' עומד עליו נקובים כמוציא רימון היינו לבטל השוורים מתורת כלי שלא יקבל טומאה אבל להכשיר המים שבים סגי כשפופרת הנוד ע"ש מבואר מזה דגם לענין קבלת טומאה בעי הנקיבה כמוציא רימון ול"א דאינו מקבל טומאה משום דנעשה להשתמש בקרקע דהיינו להמשיך אלי' המים מהמעיין וא"כ קשיא אמאי הא נעשה להשתמש בקרקע אין מקבל טומאה אמנם כבר כ' בח"ס סי' רי"ח לחלק דרק היכי דתמונתו מוכח עליו דנעשה להשתמש לקרקע אינו מקבל טומאה אבל היכא דאין צורתו מוכחת שנעשה להשתמש בקרקע אז שפיר מקבל טומאה לכן הצריכו לנקוב אותם כמוציא רימון לבטלם מתורת קבלת טומאה:

**וכן** בס' גידולי טהרה סי' ג' הקשה דבמשנה דכלים בפי"א תנן כל כלי מתכת שיש לו שם

בפ"ע טמא חוץ מדלת וצינור שנעשו לקרקע א"כ מ"פ בירושלמי על הא דיש"ש והלא כלי הוא ומאי קושיא הא יש"ש נעשה לקרקע והרי הוא כטובל בתוך גומא שבקרקע ותי' דקבלה היתה בידם שהי' לא הי' מחובר דרק בנין אלא חיבור עראי וכן משמע פשטי' דקרא ואת הים הוריד מעל הבקר משמע דהים הי' בפ"ע ואע"ג דכ' יצוקים ביציקתו היינו הפקעים אבל הים לא הי' מחובר עם הבקר ועיין רלב"ג שכ' שהפקעים שהיו שש מאות הי' להם צורת בקר המריקים מים בפיהם ואפשר שהי' קדור בהם כמין כלי לקידוש ידים ורגלים ואם הדבר כן א"כ ע"כ הים לא הי' מחובר לקרקע דהא לקידוש יו"ר בעינן דוקא כלי שהוא תלוש וקרוב בעיני שזה שנאמר בקרא לרחצה בו הכהנים היינו ג"כ קידוש יו"ר דבלא"ה הדבר תמוה שיעשה ים גדול כל כך בשביל טבילת כהנים לחוד וכל עיקר טבילה זו לא עמדנו על בירורה ומה טיבה דאי לכהנים שהם טמאים האיך יכנסו לעזרה ואי משום טבילה דהנך מעלות דיומא ודחגיגה מאן יימר דכבר גזרו עליהן בימי שלמה ואמנם לדברי רבינו שכ' דהיש"ש כמקוה הי' ואין מימיו נפסלין בלינה כמו הכיור וממנו היו ממלאין הכיור משמע דלדעתו פירוש ולרחצה בו הכהנים ליטול ממנו מים לצורך רחיצת הכהנים וא"כ אין הכרח דלא הי' מחובר והנה בפ"ו ממקוואות כ' רבינו דהלוקח כלי גדול כגון חבית או עריבה ונקבו נקב המטהר וקבעו בארץ ועשאו מקוה כשר והראב"ד השיג דאין מותר לטבול בתוכו עד שיהא המים מעורבין למקוה כשר [ע"כ] ובס' גדולי טהרה תמה עוד יותר דכיון דרבינו סובר שאובים דרבנן א"כ מנ"ל לענין לטבול בכלי שהוא דאורייתא והעלה דרבינו הוציא דינו מהירושלמי הנ"ל דלכך הי' יכולין הכהנים לטבול ביש"ש לפי שהי' מנוקב כמוציא רימון ומוכח דכלי שניקב כדי טהרתו בטל מת"כ ומותר לטבול בו:

**הנה** הכ"מ הראה מקום לדברי הירושלמי פ"ג דיומא וז"ל ויעשו דדין זה ע"ג זה א"ר יונה כיום מרובה של תמיד העליון משום כלי פתוח ברובו והתחתון אין בו משום אוירו של כלי אמר ריב"ל אמת המים היתה מושכת לו מעיטם והיו רגלי השוורים פחותים כרמונים ר"ש בשום ר"א הים בית טבילה לכהנים הוא והים לרחצה לכהנים בו ולא כלי הוא ומשני אמת המים עוברת וכו' ועי"ש מה שפי' בק"ע אבל בשוו"ת בא"פ סי' נ"ג כתב להגי' והכי קאמר ארי"ו כיום מרובה של תמיד ואתי לפרושי המשנה שעשה י"ב דד משום יום מרובה של תמיד ואח"כ פריך ויעשו דדין זה ע"ג זה דרך ארכו מלמעלה למטה וע"ז משני העליון משום כלי פתוח ר"ל שאז יהי' פסול מליטול ידו מן דד העליון שהמים היוצאין מן הדד העליון ויש בו נקבים הרבה למטה ממנו הוא נראה כאלו הי' כלי פתוח ברובו וגם התחתון אין לקדש ממנו משום אוירו של כלי פירוש כיון שהי' סמוך לשוליו

אין המים שיוצאין דרך שם מאוירו של כלי ולכך לא עשו הדדין זעג"ז ואח"כ קאמר ריב"ש אמת המים עוברת וקאי אהא דקאמר כדי שלא יהא ממיו נפסלין בלינה כמש"כ אח"כ שאמת המים נמשך היש"ש שממנו הי' מי הכיור ועד"ז נראה לי פירוש הברייתא דמייתי בש"ס דיומא שחרית במילואו הכונה דהברייתא ס"ל דבאמת עשו הדדין זעג"ז וקאמר שחרית שהי' הכיור מלא עדיין הי' מקדש מן הדד העליון בערבית בירידתו ר"ל שירדו ממיו של כיור ונתמעטו הי' מקדש מן התחתון אבל בשחרית עדיף לי' טפי מן העליון שהיא על אוירו של הכלי יותר מן התחתון ועי"ש דפח"ח:

ב) **הנה** רבים תמהו הא דפסקו בטור ושו"ע סי' ר"א דגיגית הקבועה בקרקע אין טובלין בה הא אם חקקה בקרקע טובלין בה ונראה דלמדו זה מהאי דצינור דאיתא בברייתא דקבעו ולבסוף חקקו אין פוסל המקוה חקקו ולבסוף קבעו פוסל המקוה ובאמת הא מסיק בגמ' שאני שאובין דרבנן וטבילה בכלים הא מדאורייתא אין טובלין וכן תמה בנובי"ת ובס' עצי אלמוגים הקשה בפשיטות יותר אמחבר דס"ל דכולו שאוב מה"ת פסול א"כ למה פסק הך דצינור שקבעו ולבסוף חקקו אינו פוסל הא לדעת הטוש"ע שאובין דאורייתא ובח"ס הביא דברי הפ"י משניות י"ו מכלים גבי אבוס לבהמה שכ' דרק בחקקו ולבסוף קבעו פסול לטבול בו אבל קבעו ולבסוף חקקו טובלין וכ' כדאיתא בב"ק והוא תמוה דבגמ' מבואר להיפוך דזה רק בדרבנן והנה בישועת יעקב תמה עוד הא דמשני שאני שאובין דרבנן הא שאובין דפסולין מדרבנן רק משום גזירה שיטבול בכלים וא"כ אף דקבעו ולבסוף חקקו ג"כ הא איכא גזירה שיטבול בכלים דל"מ קבעו ולבסוף חקקו דהוה דאורייתא א"כ אף דשאובין דרבנן יהא פוסל המקוה ובח"ס סי' קצ"ח הקשה הא בכלים איכא עוד טעמא דהווייתן ע"י טהרה והאי צינור דיש לו ד' לבזבזין הוה כלי המקבל טומאה ל"ה הוייה בטהרה א"כ נהי דשאובין דרבנן היינו בכלי דאין מקבל טומאה אבל בכלי המקבל טומאה ל"ה הוויי' בטהרה וזה הפסול הוא פסול דאורייתא:

**ואמנם** בב"ק פריך הגמ' אי שה"ש קניא אמאי קבעו ולבסוף חקקו א"פ המקוה הא כיון דחקקו הוה כתלוש ול"ה כחופר בקרקע וא"כ ליפסל המקוה ומשני שאובין דרבנן ותמה בח"ס סי' ר"ו א"כ בלא"ה לא מתוקמא האי ברייתא רק בשאובין דרבנן א"כ מאי משני בב"ב דשאני שאובין דרבנן דאכתי אמאי נקל כ"כ כיון שע"י שה"ש הוה כלי רק יען דשאובין דרבנן לקולא ועתה נקל עוד יותר דאף למ"ד דקבעו וחקקו ל"ה כמחובר לקרקע לרבנן דדף משום דשאובה דרבנן א"כ שוב קשיא אמאי תרמי' וכן יקשה להיפוך כיון דבלא"ה מוקי בשאובין דרבנן א"כ מ"פ בב"ק למ"ד שה"ש קני הא שאובין דרבנן שאני והנה בב"ב וכן בב"ק פריך אי הכי אפי' חקקו ולבסוף קבעו נמי ותמה בח"ס מאי פשיטא

לי' להקשות להקל בשאובין דרבנן אפי' בחקקו נמי:

**ונראה** לישב ולבאר תחילה הסוג' דאיתא בגמ' דהאי ברייתא דקבעו מני לא ר"א ולא רבנן ופריך אי לימא ר"א דבית דילמא מוכר בעין יפה מוכר ורבנן מוכר בעין רעה מוכר והנה רשב"ם דמפרש לעיל דמכר מכתשת החקוקה ולא הקבועה היינו דקבעו ולבסוף חקקו וע"כ קשיא לי' דהא שפיר הוה כרבנן ונדחק לפרש דלא קאי אהאי רבנן דמכתשת וזהו דוחק גדול ותוס' מפרשי מכתשת החקוקה היינו ביוצא מן הסלע וא"כ שפיר קאי אהאי דרבנן דמכתשת אמנם תיקשי לפירושם מסוף שמעתין דבעי רב יוסף באיצטרובלא מהו לענין הכשר ולפי' התוס' דרבנן סברי דרק מכתשת היוצא מן הסלע מכור א"כ הא דבאיצטרובלא מכור ע"כ מהאי טעמא שכ' הרשב"ם יען דאין דרכן לטלטלן מן הבית א"כ מאי שייך למבעי באיצטרובלא דבוודאי לענין הכשר לא סגי האי טעמא והוה כתלוש דאין להסתפק כלל כאידך צד האיבעי דכמו דהוה כמחובר לענין מכירה דכל המחובר לקרקע כקרקע דמיא דכר"א ס"ל דזה שייך למבעיא לפי' רשב"ם אליבא דרבנן דמכתשת ס"ל לחלק בין קבעו ולבסוף חקקו א"כ שייך שפיר למיבעי אליבא דרבנן דמכתשת באיצטרובלא אי הוה כמכור כיון דבקבעו ולבסוף חקקו רבנן ס"ל ג"כ דהוה כמחובר לקרקע שייך לדידהו הספק בחקקו ולבסוף קבעו כאיצטרובלא דמקבל הכשר או דאין מקבל הכשר דלר"א הוה גם באיצטרובלא הטעם דכמחובר לקרקע דמי וע"כ שפיר אמרו בגמ' אליבא דרבנן קמבעיא לי' אבל לפי' תוס' דאיתא בפירוש בדברי רבנן דרק מכתשת החקוקה היוצא מן הכותל מכור א"כ אף בקבעו ולבסוף חקקו ל"ה כמחובר א"כ באיצטרובלא לא מקבל הכשר לפי"ז אליבא דרבנן ל"ש כלל למיבעיא ואיך אמרו בגמ' אליבא דרבנן קמבעי לי' ואמת דתוס' מפרשי דאיבעיא דרב יוסף אר"א ורבנן דדף קאי אך דזה דוחק כמו שהקשה תוס' מדנקט אי ר"א האמר כל המחובר לקרקע כקרקע דמי משמע דקאי אר"א ורבנן דמכתשת:

**והנה** בגמ' דחי דילמא משום דמוכר בעין יפה מוכר אלא ר"א דכוורת דאמר כוורת הרי הוא כקרקע ופי' רשב"ם לענין בע"ח וכ' באמרי אש דלכן צריך לפרש כן יען דא"א לפרש דחדא קתני דהוה כקרקע דכותבין עלי' פרוזבול דהא כותבין פרוזבול משום הקרקע אע"כ מילתא בפ"ע לענין בע"ח אמנם זהו דוחק דא"כ אמאי סתם התנא ולא מפרש דכוורת גובין ממנו בע"ח כמו שפירש דכותבין עליו פרוזבול ואח"כ מייתיא הגמ' אלא ר"א דדף אי ר"א אפי' חקקו נמי אי לרבנן אפי' קבעו נמי ויקשה מנ"ל הא דהא רבותא דר"א הוא רק דבחקקו מטהר וע"ז פליגי רבנן וסברי דמטמא ומנ"ל דגם בקבעו ולבסוף חקקו ג"כ מטמאין ע"כ אומר דהנה בריש שמעתין איתא לימא מתניתין דלא כר"מ דאמר

דמכר הכרם מכר הקנים ופי' רשב"ם דמתניתין קתני דלא מכר מכתשת המטלטלת ותוס' הקשו דבגמ' משמע דממפתח נשמע דלא כר"מ ובאמרי אש הקשה מאי ק"ו אי אתיא דלא כר"מ ול"נ דיש הוכחה לכאורה דמשנה כר"מ דס"ל דמכר המכתשת הקבועה והנה מחובר לקרקע איכא בתרי גוונאי שקבוע סתמא בקרקע או ע"י בנין ומבואר בפמ"ג או"ח סי' תרנ"ט דקבוע בקרקע ל"ה מחובר לקרקע כמו בנין באבנים וטיט וכן משמע בתשב"ץ ובתשו' הרא"ש כלל ל"א דקבוע בארץ ל"ה מחובר לקרקע ממש ויבואר להלן וא"כ מ"ש דמכור המכתשת ע"כ מטעם דס"ל כר"מ דמכור את הקנים וס"ל שדרך הקנים שקבועין בארץ בלא בנין לכן אף באין קבוע ג"כ מכור א"כ ה"ה מכתשת הקבוע אבל כיון דמסיק בגמ' דב"ב דף ע"ט דלר"מ באמת אף בלא קבוע בארץ ג"כ מכור את הקנים א"כ ע"כ דלא כר"מ דא"כ אף מכתשת המטלטלת נמי ומשני לעולם ר"מ ושאני התם דקבוע משא"כ מכתשת המטלטלת וא"כ ניחא דעכ"פ מכתשת הקבוע שפיר מכור דעכ"פ לא גרע מקנים ומכתשת המטלטלת גרוע מקנים שאין קבוע כלל ודחי דז"א דהא מפתח קבוע אפ"ה לא קני ע"כ דלא כר"מ וא"כ מכתשת הקבוע דקני ע"כ משום דמחובר:

**מעתה** לפי"ז הא דאיתא בברייתא דרבנן מחלקי בין מכתשת החקוקה ובין מכתשת קבועה הנה יש להסתפק ג"כ אי מכתשת קבועה היינו בלא בנין א"כ מכתשת החקוקה היינו קבועה בבנין בין קבעו אח"כ בין חקקו ואח"כ קבעו מכור ולכן גם איצטרובלא שפיר מכור אבל אי נפרש הקבועה בבנין א"כ מכתשת החקוקה ע"כ היינו יוצא מן הסלע א"כ באיצטרובלא דקני ע"כ צריך לומר יען דאין הדרך לטלטל כל כך כמש"כ הרשב"ם לקמן וא"כ לכאורה מסתברא יותר לפרש דרק קבוע בלא בנין ובקבועה בבנין שפיר מכור ולא יקשה מאיצטרובלא יען דהוה קבוע בבנין ע"כ מכור ולכן כדמייתי ברייתא דצינור ואמר מני לא ר"א ולא רבנן היינו משום דס"ל דקבועה היינו קבועה בבנין א"כ מכתשת החקוקה היינו ביוצא מן הסלע כמש"כ תוס' וע"ז דחי דילמא טעמא דר"א דבעין יפה מכור והיינו דחוזר שוב לסברא ראשונה די"ל לעולם מכתשת הקבוע היינו בלא בניין רק לר"א הוה בקרקע יען דבעין יפה מוכר ורבנן לית להו הא"ט ומסברא קבוע בקרקע ל"ה כמחובר לקרקע אבל מכתשת החקוקה היינו קבוע בבנין שפיר מכור א"כ ניחא נמי דמצי שפיר אתיא כרבנן דקבעו ולבסוף חקקו אין פוסל דהא כרבנן עכ"פ בקבעו ולבסוף חקקו ס"ל דמכור דהיינו מכתשת החקוקה אף דבאמת גם בחקקו וקבעו בבנין ג"כ לרבנן מכור אפ"ה לענין מקוה ס"ל בצינור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל המקוה משום דבשאובין הטעם משום דיש בו תפיסת אדם ולזה לא מהני אף דקבעו בבנין דעכ"פ הא הוה בי' תפיסת יד אדם כדאיתא בירושלמי פרע"ק דפריך אמאי המשתחוה לבית אסור הא הוה

כמחובר לקרקע ומשני דסתותן של אבנים היינו גמר מלאכתן ויש בו תפיסת יד אדם א"כ מצי אתיא כרבנן וכר"א בוודאי מצי אתיא דכיון דבקבעו בקרקע הטעם דר"א יען דבעין יפה מוכר א"כ גם מקבעו בבנין דמכור ל"ק די"ל גם כן האי טעמא דבעין יפה מוכר ולכן חקקו ולבסוף קבעו מכור אבל בצינור דפסול שפיר אף בקבעו בבנין כמו לרבנן דפוסל המקוה דהוה שאובין משום דעכ"פ יש בו תפיסת יד אדם ממילא גם לר"א ניחא דאף בקבעו בבנין פוסל בחקקו ולבסוף קבעו אלא ר"א דכוורת דכוונה דמהאי הכוורת דקתני סתמא דהוה כקרקע יש לפשוט דהא דאמר ר"א כל המחובר לקרקע כקרקע אינה משום דמוכר בעין יפה מוכר אלא מטעם דהוה מחובר לקרקע א"כ נשמע דהא דאמר ר"א כל המחובר לקרקע כקרקע היינו כקבוע בבנין וע"ז פליגי רבנן דל"ה כמחובר לקרקע אף בקבוע בבנין א"כ שוב נשמע דאתיא דלא כר"א ודלא כרבנן דהא פליגי במחובר בבנין א"כ מכתשת החקוקה היינו רק ביוצא מן הסלע וא"כ ניחא דקתני סתמא כוורת דהוה כקרקע לאשמעינן דכללא קאמר ר"א כל המחובר לקרקע כקרקע ומיושב קו' הרשב"ם הנ"ל אהא דקתני דהוה כקרקע דלמאי אתי לפמש"כ ניחא דקתני לאשמעינן דכללא הוא וע"ז דחי בגמ' ש"ה דנקרא יער א"כ שוב אין ראי' מכאן דר"א ורבנן במכתשת פליגי במחובר בבנין אי הוה כקרקע רק י"ל דהטעם משום בעין יפה מוכר ופליגי רק בקבוע בארץ בלא בנין ואח"ז מייתי ר"א ורבנן דדף דהיינו דמהא נשמע דפליגי אף בקבוע בבנין א"כ גם במכתשת טעמא דרבנן דבין קבעו וחקקו בין חקקו וקבעו ל"ה כמחובר וא"כ לא אתיא לא כר"א ולא כרבנן דהא לרבנן אפי' קבעו ולבסוף חקקו ל"ה כמחובר דהא פליגי במכתשת אף בקבעו ולבסוף חקקו דמכתשת החקוקה היינו ביוצא מן הסלע וע"ז משני דילמא ר"א והכא בפשוטי כ"ע וכו' אלא רבנן ושאני שאובה דרבנן היינו דעתה חזר ממה דהוה ס"ל דבדף לרבנן מטמאין אף בקבעו ואח"כ תיקנו מדס"ל כן במכתשת אלא ס"ל דרק אר"א דס"ל בתיקנו וקבעו דמטהרין אהא פליגי רבנן ומטמאין אבל בקבעו ולבסוף חקקו ס"ל שפיר דמטהרין ובאמת במכתשת נמי רק פליגי בקבעו בלא בניין אבל בקבעו בבנין אף בחקקו ולבסוף קבעו הוה כמחובר לקרקע וכדדחי הגמ' לעיל דפליגי באי בעין יפה מוכר וא"כ בצינור לכאורה ג"כ ניחא דעכ"פ בקבעו ולבסוף חקקו אין פוסל המקוה אלא דא"א לומר כן משום דבצינור דאיכא בי' עכ"פ תפיסת יד אדם מיפסל משום שאובין אלא דשאני שאובין דרבנן ואין הטעם משום דיש בו תפיסת יד אדם ופריך אי הכי אפי' חקקו ולבסוף קבעו נמי דעתה שוב הדר לסברא כיון דבמכתשת ס"ל לרבנן גם חקקו ולבסוף קבעו בבנין ג"כ מכור א"כ ה"ה בצינור ג"כ כמחובר דא"ל כמש"כ לעיל משום דשאובין יש בו תפיסת יד אדם דהא עתה ס"ל דשאובין דרבנן שפיר

יש לנו להתיר כמו במכירה דהוה כמכור דלא תליא ביש תפיסת יד אדם ומשני ש"ה דהוה שם כלי דעכ"פ כיון שיש שם כלי לא מיבטל ע"י מה שקבעו בבנין:

**ובהכי** ניחא כל הקו' הנ"ל דאף אי פסול דאורייתא שפיר הוה כמחובר לקרקע רק בשאובין אי הוה דאורייתא ל"ה כמחובר לקרקע כיון דפסול משום דיש בו תפיסת יד אדם א"כ ניחא דל"ש דאכתי לגזור משום טבילה בכלים דבכלים באמת אי קבעו וחקקו אף דהוה דאורייתא הוה כמחובר לקרקע וכן ל"ש דהוי' בטהרה בעינן דכיון דאין מקבל טומאה במחובר לקרקע הוה הוי' בטהרה וא"כ ניחא גם פסק הלכה דקיימ"ל בקבעו ובסוף חקקו רשאין לטבול בו אף דהוה דאורייתא משום דס"ל דשאובין ג"כ אין הטעם משום דיש בו תפיסת יד אדם ולקמן יבואר עוד:

**ובהא** ניחא הא דבעי רב יוסף באיצטרובלא דא"צ לפרש כרשב"ם דהאיבעיא אי כרבנן או כר"א דהא בגמ' איתא דהאיבעיא אליבא דרבנן אלא דהא גופי' איבעיא לי' אי לרבנן רק בקבוע בקרקע פליגי אבל בקבוע בבנין הא ס"ל דמכור דהיינו מכתשת החקוקה וא"כ באיצטרובלא ג"כ הטעם דמכור משום דהוה קבוע בבנין וגם לענין הכשר הוה כקבוע בבנין ועדיף עוד מכותל אי טעמא דרבנן דפליגי אר"א אפי' בקבוע בבנין וא"כ באיצטרובלא הטעם דמכור יען דאין דרכו לטלטלו כלל א"כ לענין הכשר זרעים שפיר מקבל הכשר:

**מעתה** ניחא סוגי' דבב"ק דס"ל דבוודאי פשטא דברייתא דמכתשת החקוקה ולא הוקבעה משמע כפי' רשב"ם דמחלקינן בין קבעו ולבסוף חקקו וא"כ ברייתא דצינור אתיא בפשיטות כרבנן דמכתשת רק גמ' דב"ב הוה מסתפק בהא אי הפירוש בברייתא דפליגי בקבעו בקרקע א"כ בבנין בכל גוונא הוה כמחובר לקרקע או להיפוך אף בקבעו בבנין בכל גוונא בין קבעו ואח"כ חקקו ל"ה כקרקע ע"כ קאמר לא ר"א ולא רבנן אבל גמ' דבב"ק ס"ל בפשיטות דאתיא כרבנן דמחלקינן בין קבעו ולבסוף חקקו ובין חקקו ולבסוף קבעו ולכן פריך למ"ד שה"ש מילתא הוא אמאי אין פוסל המקוה הא נעשה כתלוש ול"ה כחופר בקרקע אבל אי שה"ש לאו מילתא ניחא וע"ז משני שאני שאובה דרבנן א"כ רק למ"ד שה"ש קונה צריך לטעמא שאובה דרבנן לכן פריך אי הכי אפי' חקקו ולבסוף קבעו נמי דהא לא דמיא למכתשת דמחלקי רבנן בין קבעו ולבסוף חקקו כיון דהוה דרבנן ל"ד למכירה ומשני כיון דעכ"פ הי' עליו שם כלי בתלוש מפסל א"כ לפי"ז מיושב עוד קו' הנ"ל להלכה שפיר קיימ"ל אפי' בדאורייתא מחלקינן בין קבעו ולבסוף חקקו דמגמ' דבב"ק מוכח דרבנן דמכתשת מחלקי בין חקקו וקבעו לבין חקקו ולבסוף קבעו כנ"ל לכן לענין טבילת כלים נמי מהני קבעו ולבסוף חקקו אף דהוה דאורייתא

דלא צריכין לחלק דשאובה דרבנן רק אי שה"ש קונה אבל אי שה"ש שחוזר לברייתו א"ק לא צריכה לטעם שאובה דרבנן דאף אי דאורייתא הוה מהני דהוה כמחובר לקרקע כמו גבי מכתשת ונתישבו כל הקו' על נכון:

ג) **עוד** נראה לישב כל הני קו' דלעיל דהנה הקשתי מ"פ הגמ' בב"ק למ"ד שינוי קונה הא בפכ"ד דכלים במשנה איתא דטומאה יורדת ע"י מחשבה ואין עולה ע"י מחשבה אלא ע"י מעשה ואיתא עלה בתוספתא הביאו הר"ש דר"י סובר דמעשה לתקן ל"ה מעשה רק מעשה לקילקול מיקרי מעשה וא"כ יקשה לכאורה דהכי נמי י"ל דמעשה לתקן לעשות צינור לא מיקרי שינוי אך ז"א דרק להוציא מידי טומאה ל"ה מעשה דהא מעשה תיקון אדרבא מהדין שיבוא על ידו טומאה ולא שיעלה הטומאה ממנו לכן ל"ח מעשה לאפוקי מידי טומאה אבל כאן מעשה התיקון עושהו כלי ונעשו שאובין אבל אכתי תיקשי עד"ז דהנה מבואר במפרשים דצינור נעשה לשמש עם הקרקע א"כ לסברת ר"י הנ"ל איך נאמר דע"י שנעשה צינור ויש שה"ש יהא עליו שם כלי ויהא נעשין שאובין כיון דאדרבא ע"י שנעשה צינור לשמש עם קרקע זהו גורם לאפקועי ממנו שם כלי ושלא יהא נעשין שאובין כמבואר בפ"ח דכלים משנה ט' ופ"כ משנה ד' דמשמש עם טהור (וכמש"כ רבינו בפי' המשנה בפ"ו דמקוואות גבי אבק שבמרחץ דאם עשוי מעיקרא לשמש עם הקרקע לא יצא מתורת כלי כשקבעו בארץ אך כבר תמה עליו בתוי"ט ובח"ס סי' קצ"ח וסי' ר"ו האריך בזה) ונראה לישב דבשמ"ק הקשה דלכו"ע ג"כ קשה הא איכא שינוי מעשה ותי' דמה ענין שינוי מעשה לשאובין דרק ע"י שה"ש דשם כלי עלי' איכא משום שאובין אבל משום שינוי מעשה ל"ה זה כלי למפסל משום שאובין וקשה לי התינח למאן דמפרשי דשאובין מיפסל מה"ת דהמים נעשה תלושין ומקבלין טומאה דאין ראוי לטבילה רק מים שהם מחוברין כמש"כ ח"ס סי' רי"ז אבל לטעם דדומיא דמאן שאין בו תפיסת יד אדם א"כ ע"י שינוי מעשה ג"כ עכ"פ יש בו תפיסת יד אדם ואף דל"ה כלי לענין קבלת טומאה אבל עכ"פ הוה כמו לענין זה דחלה עליו מעשה ידי אדם לכך נראה לי לתרץ דתוס' הוקשו הא חטיטה בצינור ל"ה שה"ש ותי' כיון דע"י החקיקה נעשה כלי א"כ החטיטה נעשה בתלוש והנה בש"ך סי' ר"א הקשה הא מסתמא אין החטיטה בסופו ממש א"כ יוכשר בתורת המשכה ובשו"ת אמרי אש תי' דכל הצינור נעשה ככלי שיש בו בית קיבול שיש שם כלי עליו א"כ ל"ש המשכה א"כ כל זה ניחא אי מטעם שה"ש אבל אי מטעם שינוי מעשה אף דהוה כשאובין שהי' בו תפיסת יד אדם הא שוב התכשר ע"י המשכה דאין כל הצינור נעשה כלי א"כ ניחא קו' הנ"ל כיון דכל הקושיא משום דהוה בו תפיסת יד אדם א"כ י"ל אף דלסברת ר"י כהא"ג ל"ח שינוי מעשה וה"ה דל"ח

שה"ש כיון דנעשה מעיקרא לשמש הקרקע לא יכול לגרום זה השה"ש שיהא נעשה כלי לטומאה אבל לענין שאובין דהפסול משום דהי' בו תפיסת יד אדם גם כהא"ג מיפסל דע"י השינוי השם יש בו תפיסת יד אדם ושפיר פריך דלפסול המקוה (כהא"ג ע"ז דף מ"ו דאפי' נטיעת גרעין חשוב יש בו תפיסת יד אדם) לפי"ז יש לפרש בשמעתין דב"ב הא דפריך לרבנן אפי' קבעו ולבסוף חקקו נמי דקשיא ג"כ מ"פ הא בדף ל"ה נעשה לשמש הקרקע וצינור נעשה לשימוש הקרקע אלא דקשיא לי' הא איכא שינוי מעשה דהוה כתלוש דנעשה תלוש ע"י החקיקה כקו' השמ"ק וא"ל כר"י דלא מיקרי שינוי מעשה דהא יש בו תפיסת יד אדם (וא"ל דיטהר ע"י המשכה הא מצינן לפרושי דעשה צינור ב"ד לבזבזין דליכא המשכה) וע"ז משני שאובין דרבנן הכונה דאי שאובין הוה דאורייתא אז הטעם משום דהא יש תפיסת יד אדם ובשינוי מעשה יש בו תפיסת יד אדם אבל אי משום הוי' בטהרה או טבילה בכלים אף דהוה דאורייתא ל"ה עלה שם כלי ע"י שינוי מעשה של החקיקה כיון דנעשה לשמש הקרקע כסברת ר"י הנ"ל דמעשה לתקן ל"ה תיקון ומיושב קו' נוב"י מסוגי' דב"ב אמנם בב"ק פריך מצד שה"ש לא מצד שינוי מעשה וזהו החילוק בין שני הסוגי' כאשר יתבאר דהנה על מה שהקשיתי מר"י לכאורה יש לישב בדרך אחר דבשבת דף נ"ב מבואר דרב יוסף לית לי' כרב יודא דמוקי משנה דהתם יען דאדם מושכו א"כ א"צ לאוקמא המשנה דהתם כר"י א"כ לרב יוסף לשיטתו שפיר פריך ולא קשיא קושיתינו לפי"ז ניחא דלא יקשה קו' שמ"ק משינוי מעשה ויקשה לכו"ע די"ל דלכו"ע לא קשיא דמצי מוקי כר"י דל"ה כהא"ג שינוי מעשה ולכן מקשה רק לר' יוסף דלית לי' דר"י אלא דבאמת אכתי קשה כיון דנעשה לשמש את הקרקע ומבטל לי' כיון דצריך לי' למלאות מים למקוה הוה כקרקע כדאמרינן כהא"ג בעירובין ע"ח גבי חריץ שמלאו בתבן דאם מבטל לי' הוה כנסתם החריץ דכל עיקר הסברא דשה"ש הוה כתלוש משוי' לי' כלי היינו היכא דאיכא למימר דע"י שה"ש נעשה כלי ועתיד ליטלה ולהשתמש בו גם במילתא אחריתא שאינו עומד לשמש את הקרקע (כהא"ג כ' הרשב"א בפ' ראד"מ דעשיית כלי ל"ש להתיר מטעם מכשירין דהא כלי עומד לכל דבר אף למידי שאין מצוה וכ"כ הראשונים בסוכה דף ל"ג דל"ש מתוך בעשיית כלי דעומד אף למידי שאין דבר אכילה) אבל הכא בצינור דצריך לי' ע"כ למלאות על ידו המקוה ואין עתיד ליטול ומבטלו באמת שיהא עומד לשמש הקרקע ל"ש לומר דע"י שה"ש יהא עליו שם כלי אף למ"ד דלית לי' דרי"ו (ובישועת סי' ר"א הקשה כהא"ג אסוגי' דב"ב מטעם דמבטלי ואין עתיד ליטלו אבל קושיתי משום דנעשית לשמש הקרקע אלימא טפי דל"ש כהא"ג דשה"ש גורס שיהא כלי) וע"כ לתרץ גם אקו' זו דעכ"פ הוי בו תפיסת יד אדם

כיון דמעשיו גורמים לשה"ש (וראי' לזה דהנה מבואר בראשונים דאם החטט נתמלא ונכבש בעפר וצרורות דבטל הבית קיבול ובדברי רבינו מבואר דוקא אם כבשו ברגל אז בטיל הבית קיבול ובב"י סי' י"ג הקשה בעירובין מוכח דמבטל לי' סגי אולם לפמש"כ ניחא דלענין שאובין דהטעם משום תפיסת יד אדם לא סגי במבטל לי' דהא עכ"פ מיקרי דהי' בו תפיסת יד אדם ולכן רק בכבשו ברגל אז בטל הבית קיבול א"כ כל הקושיא רק אי שאובים דאורייתא מטעם דיש בו תפיסת יד אדם אבל אי מטעם דהוי' בטהרה בעינן או לטבול בכלים אף דהוה דאורייתא אין לו דין כלי ע"י שה"ש דע"כ מבטל לי' לשמש הקרקע וא"כ א"ש דגם מסוגי' דבב"ק לא תיקשי דרק אי שאובין דאורייתא מהני שה"ש לעשותו כלי אבל לשאר מילי דאורייתא לא משוי' שה"ש שיהא כלי וא"כ ניחא נמי איידך קו' הח"ס די"ל דסוגי' דב"ב קאי למ"ד שינוי מעשה קני א"כ נעשה כלי ע"י שינוי מעשה ולכן פריך לי' ומשני שאובין דרבנן וסוגי' דבב"ק קאי למ"ד שה"ש קני אבל מצד שינוי מעשה ל"ק לי' כלל דנעשה כלי ע"י שינוי מעשה א"כ באמת טעם דשאובין דרבנן מקילינן רק בחדא מטעם שה"ש מילתא או מטעם שינוי מעשה ודו"ק:

**עפי"ז** יש לישב גם מה שהקשה לשיטת הטור דס"ל דשאובין דאורייתא אפ"ה מחלק בין צינור שחקקו ולבסוף קבעו ולהנ"ל ניחא די"ל דהטור ס"ל כר"י דמעשה לתקן לא הוה מעשה וה"ה שה"ש שבא ע"י תיקון שתיקנו שיהא משמש את הקרקע א"א שיהא נעשה כתלוש ולהוציא ממה שהי' חשוב כקרקע ע"י שמחובר לקרקע ולכן לא נעשה שאובין אפי' אי שאובין דאורייתא דבעינן שלא יהא בו תפיסת יד אדם כמו דל"מ שה"ש שבא לתקן ודו"ק:

**עוד** בה שלישי' ליישב כל הקו' דהנה תוס' בב"ק הקשה איך חשוב שה"ש דהא מעיקרא מיקרי עוצבא קודם שחטט בו בית קיבול ונראה ליישב דהנה בח"ס הביא שהראב"ן יש לו שיטה אחרת דצינור אייריא לענין להמשיך עליו מים שאובין דבקבעו וחקקו מכשיר השאובין בהמשכה ובחקקו ואח"כ קבעו אין מכשיר השאובין דל"ה כהמשכה על גבי קרקע ואני אומר דבהא פליגי סוגי' דב"ב ודבב"ק דבסוגי' דב"ב מפרש דהברייתא לענין מי גשמים אי נפסלין בצינור וע"כ קאמר לא ר"א ולא רבנן אבל סוגי' דבב"ק ס"ל דברייתא אייריי לענין הכשר שאובים וא"כ מצי אתיא בין כרבנן בין כר"א די"ל דאף דלר"א הוה כמחובר לקרקע היינו לכל מידי דאנו דנין אי נפסל ע"י הצינור או נעשה שאובין או לענין לטמא לטבול בתוכו אבל להכשיר מה שכבר נפסל י"ל גם ר"א מודה דל"ח כמחובר לקרקע וכן להיפוך י"ל דאתיא נמי כרבנן דהנה הכא ע"כ ס"ל דבאית בי' ג' לבזבזים א"צ לחטוט דבלא חטיטה הוה כלי הראוי' לקבלה ולא יקשה קו' תוס' הא כבר אישתני שם

קודם החטט כיון דאייריא לענין להכשיר השאובים אף אי אית לי' רק ג' לבזבזים כבר ראוי לקבלה הוא שוב א"י לטהר השאובים אבל בב"ב דאיירי לענין להעשות כשאובים ע"כ איירי היכא דחטט באמצע וא"כ י"ל דלענין צינור להמשיך מי גשמים ס"ל לרבנן דפוסל המקוה כיון דאייריא ע"כ ביש לו בית קיבול ממש ע"כ לא מבטל מהיות כלי ע"י שחברו לקרקע א"כ בב"ק דאייריא שאין לו בית קיבול ממש אלא דראוי לקבלה שפיר י"ל דרבנן מודה דקבעו ולבסוף חקקו בטל לגבי קרקע א"כ אתיא בין כר"א בין כרבנן וא"צ לטעמא דשאובין דרבנן ולכן שפיר פריך רק למ"ד שה"ש מילתא הוא ומשני דשאובה דרבנן ולפי"ז רק לענין שאובה דכבר איפסל לא מהני לטהר אבל לענין לפסול לטבול בתוכו או לענין הוי' בטהרה שראוי לקבל טומאה אף דהוה פסול דאורייתא מהני קבעו ולבסוף חקקו ולפי"ז יש ליישב גם לפי סוגי' דבב"ב די"ל דרק לענין דף פליגי רבנן דמטמאין דזה דומה לדבר שכבר נפסל דהרי דבר המטמא לפנינו ואנחנו נטהרנו יען שמחובר לקרקע ע"ז לא מהני מה שמחובר לקרקע אבל לענין לטבול בתוכו שפיר מהני מה שקבעו ולבסוף חקקו דלא יפסל לטבול בתוכו והא דס"ל דצינור פוסל דנעשין שאובין ע"י הצינור היינו משום דשאובין אי הוה דאורייתא הוה הפסול משום שיש בו תפיסת יד אדם להא לא אהני מה דקבעו בקרקע וכמו שבארנו לעיל וא"ש הכל:

**הנה** לעיל הבאתי דברי התשב"ץ דכ' בפ"ו דמקוואות כיצד מביאין סילון וכו' התם משום מחובר לקרקע ובטל לג"ק וכו' אבל צינור זה אי הי' מקבל טומאה מפני קביעתו בכותל לא נתבטל נראה מדבריו חילוק אחר דרק במחובר ממש דהיינו דרק בבנין אז טהור לא משום דנעשה לקרקע אלא משום החיבור דהא דתנן בפי"א משום דנעשה לקרקע רק לומר דמשו"ה מבטל לי' אבל בקרקע לבד ל"מ וכן נראה משמ"ק ב"ב שמביא בשם ראב"ד מכתשת הקבועה ולא החקוקה דהקבועה היינו בבנין בקרקע והחקוקה שלא בבנין אלא הטמינו בקרקע וכן דברי הרא"ש שהבאתי נראה ג"כ דזהו עיקר כונתו לחלק בין קבעו לבד למחובר בבנין רק דהוא סובר עדיפא מתשב"ץ דאף אי אין מחוברים ג"כ טהור כיון דנעשה לחברו לקרקע אבל בטמונים לבד לא נטהר אלא כשטמון בקרקע וגם נעשה לכך ומוכח מהרא"ש דג"כ יש חילוק בין קבעו לבד ובין קבעו וחיברו בבנין אבנים וטיט ועיין בפ"ה דכלים כופת שקבעו בנדבך קבעו ולא בנה עליו בנה עליו ולא קבעו טמא קבעו ובנה עליו טהור הרי אף שהי' כלי מהני קבעו ובנאו עליו לטהרו טומאת מדרס דאו' משא"כ בדף של נחתומין היינו קבעו ולא בנאו לכן מטמאין רבנן דר"א בדאורייתא בדף של מתכת דכל שלא בנאו בסיד ואבנים רק קבעו לבד במסמרים או בטיט דאי בעי שקיל לא מבטל מתורת כלי כמש"כ הר"ש גבי כופת ונדבך הנ"ל ומיושב

ק"י הנב"י משבת דף נ"ב דשם ל"מ משום דל"ה חיבור רק במסמרים לא בבנין וזה לא מבטל מתורת כלי והשו"ע אייריא בקבעו בבנין:

**וכן** כבר הבאתי דברי הפמ"ג סי' תרנ"ט שרצה לחלק בין בנין ע"י אבן וטיט והקשה מחולין בכותל דמקבל הכשר דהוה כתלוש הנה ע"כ לישב זה נאמר כדברי הח"ס שהעלה דאין לדמות הכשר לטומאה והשיג על הש"ך סי' צ"ה שהקשה ג"כ מהך דחולין ותי' לחלק בין ממונא לאיסורא דאף באיסורא אין לדמות להדדי הכשר לטומאה וכן יש לחלק לדרכי בין חיבור ע"י אבנים וטיט לגבי הכשר הוה כתלוש:

**ואך** אכתי תיקשי למה שהעלתי דמשנה פ"ה דכלים אתיא כר"א דדף דכר"א דמכתשת לא אתיא דגם שם בבנין גמור איירי ולכאורה יקשה דסתם לן תנא כר"א דדף אולם בלא"ה מצינו משנה כר"א ברפ"ו דכלים קבע ג' מסמרין בארץ טהורה וכ' הרע"ב משום דכלי מתכות המחוברים לקרקע כקרקע דמי ואין מקבלין טומאה וע"כ כר"א אתיא ויהא מזה הוכחה לדעת הר"ח ברשב"ם דף ס"ז דהלכה כר"א אלא דהוה סתם ואח"כ מחלוקת (וענוב"י סי' קמ"ב) ואין הלכה כסתם וגם יש לחלק בין קבעו לכותל בית דזהו גופי' רק מחובר לקרקע ע"כ ל"ה חיבור ודינו כתלוש אבל בחיברו לקרקע עולם שפיר הוה חיבור ובזה ג"כ יש לישב הך דדף של נחתומין דל"ה מחובר לקרקע אלא לכותל ע"כ ל"ה כקבעו ולבסוף חקקו:

## הלכה יז

א) **יושב מחלל ואין לוקה**. וכ' הכ"מ משום לאו הבא מכלל עשה והקשה בה"ז זבחים דף כ"ד דהא הוה כזר כדאמרינן דמהא"ט מחלל עבודה א"כ ילקה משום זר כמו ערל ששימש דלקי דהוה כזר ובצ"ק וכן בטה"ק לעיל דף י"ז תי' דרב משרשיא דעביד קו"ח זר מיושב ע"כ סובר יושב אין מטעם זרות ופסק רבינו כרב משרשיא ולי נראה לתרץ באופן אחר דהנה הא דאמרינן דהוה כזר הנה הוא משום סברת דאהדרה לאיסורא קמא דכהא"ג לא הותר עבודה והוה כזר ולפי"ז ניחא דזה רק שייך בערל וכן ביושב לענין חילול אבל לא לענין ללקות דהנה בטה"ק דף כ"ג הקשה לזקני דרום דס"ל מתוך שמרצה בציבור מרצה ביחיד אבל בט"ש אין מרצה בציבור אין מרצה ביחיד ומחלל עבודה אמאי הא לפמש"כ תוס' ביצה דף י"ד למ"ד דאית לי' מתוך אף דבא"צ כגון לגבוה נתמעט מלכם ל"א אהדרה לאיסורא קמא כיון שכבר הותרו בפירוש א"כ ה"נ מועדו אפי' בטומאה משמע אפי' ט"ש אלא דהיקשא וקרא דלנפש ממעט ט"ש ואכתי חילול מנלן מאחר דתחילה כבר נתמעט קרבן ציבור שלא יהי' בכלל וינזרו ולא יחללו וא"כ נהי דגלי לן רחמנא אח"כ לאיסורא אבל חילול מנ"ל ולי נראה דלק"מ דלענין מלקות דוקא אמרינן

כהא"ג ל"א אהדרה לאיסורא קמא אבל לענין חילול ולפסול שפיר אמרינן בכהא"ג ג"כ אהדרה לאיסורא קמא:

**ומעתה** י"ל לפמש"כ בשעה"מ ה' ק"פ בכהן הדיוט ביוהכ"פ לא לקי משום דנהי דאהדרה לאיסורא קמא אבל לא לקי דדוקא בדבר שהי' שייך בו עצמו מעיקרא איסור זה רק הותר שוב שייך היכא דלא הותרה אהדרה לאיסורא קמא אבל מה דמעיקרא לא הי' בו איסור כמו כהן הדיוט ל"ש אהדרה לאיסורא קמא (ולפי"ז יש לחקור בקטן שנתחנך ביוהכ"פ לעבודה שנעשה גדול א"כ מעיקרא היה בו איסור זרות א"כ אף שנעשה כהן ונתחנך ביוהכ"פ כיון שלא היה בו היתר מעיקרא שייך שפיר אהדרה לאיסורא קמא ועמש"כ פ"ה מכלי המקדש בהאי דיבמות דף ל"ג בחקירה זו) וא"כ אני אומר זהו ללקות אבל לענין חילול שייך בוודאי אף כהא"ג אהדרה לאיסורא קמא לפי"ז ניחא דוקא בערל שלא הי' לו היתר מעולם שפיר אמרינן דזר הוה ומחלל ולקי ג"כ דאהדרה לאיסורא קמא אבל יושב אדרבא לענין חילול שייך דזר הוה מטעם דאהדרה לאיסורא קמא כדאמרינן בזבחים לעמידה בחרתיו ולא לישיבה אבל ללקות ל"א דזר הוה ואהדרה לאיסורא קמא כיון דבכהן זה הותר העבודה כשהוא עומד ל"ש כשהוא יושב הוא זר ללקות ודו"ק:

**עוד** יש סברא לחלק דוקא ערל הוה כזר ללקות דאין אוכל בקדשים אבל יושב דאוכל בקדשים כדאיתא זבחים דף ט"ז א"כ רק דרשינן דכזר הוה לענין לחלל עבודה אבל לא ללקות דע"כ לא אהדרה קרא לאיסורא קמא לגמרי כיון דזה אוכל וזה ברור:

**עוד** י"ל דהנה לעיל דף ח"י כתבו תוס' באונן לא ילפינן מיתה בגז"ש דלא יחלל משום דבא מכלל אין נלמוד בגז"ש ובדרשא דאין בגדתם עליהם אין כהונתם עליהם ג"כ בא מכלל דרשינן גז"ש חוקה חוקה על שתויי יין וכ' בטה"ק כיון דתורה קפדה בכל עבודות על בגכה"ג א"כ יש למעט אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם כאלו מפורש כן ולדרוש גז"ש אבל באונן לא נזכר כלל בקרא כהן הדיוט לא יעבוד באנינות ומעתה י"ל כן לענין לעמידה בחרתיו ולא לישיבה דלא נאמר אצל עבודה בלא קפיד קרא בפירוש בעבודה דליבעי עומד א"כ ל"ש לדרוש לענין מיתה דליהוי כבר ויהא חייב מיתה בישיבה דל"ה כאלו מפורש דהוה כזר ודו"ק:

ב') **וכן כל העוסק בעבודה צריך שיהא עומד ע"ג רצפה וכו'**. וקשה לי דבש"ס איתא דילפינן דחוצץ בין רגלו ובין הרצפה מן דבר חוצץ בין ידו ובין הכלי וא"כ למה נקטו רבינו דין זה בלשון וכן הא זה עיקר הדין דבין רגלו ובין הריצפה ילפינן מן ידו ובין הכלי והו"ל למינקט את המלמד ברישא:

**ונראה** לישב דהנה בפסחים ס"ה פירש"י והא הוי חציצה בין רגליהן לרצפה דתנן

בזבחים דף ט"ו עומד על הכלי או ע"ג רגל חבירו פסול דבעינן לעמוד ולשרת ואין זה עמידה ובזבחים דף כ"ד אמתניתין הנ"ל דעומד ע"ג כלים ורגל חבירו פסול איתא בגמ' מנ"ל דתנא דברי"ש הואיל ורצפה מקדשה וכ"ש מקדשתו מה כ"ש לא יהא ד"ח ופירש"י לא יהא ד"ח בין כהן לכ"ש כדכ' ולקח הכהן שתהא לקיחה בעצמו של כהן לפי"ז יקשה לפירש"י דכ' דילפינן דאין זה עמידה א"כ למה הוצרך בזבחים למילף מהיקשא לכ"ש הא ילפינן שפיר מן לעמוד דאין זה עמידה וגם יקשה למה צריך לילף גבי ידיו לכ"ש מן ולקח הכהן שתהא בעצמו של כהן והיינו מדכ' ולקח הכהן ולא כתיב ולקח ואמאי לא נימא דאין זה לקיחה כמו שפירש"י בפסחים דלא מיקרי זה עמידה אך הנה יש תרי גונא חציצה אם כורך סביב היד והרגל או שהחציצה על הכלי או על הריצפה והנה גבי יד ממעטינן מולקח הכהן דליכא למעט משום דאין זה לקיחה שהרי כיון שכרך על גבי יד הוא בטל לגבי יד א"כ הוא בגדר לקיחה לכן רק ממעט מן ולקח הכהן שעכ"פ אינו בעצמותו של כהן (ועסי' תרנ"א במג"א סקט"ז ונתבאר לעיל בפ"י מכה"ק) ולכן ברגלו על הריצפה ורגל ועל הכלי מתמעט דל"ה עמידה אבל היכא דהחציצה סביב רגלו אין למעט דלא מיקרי עמידה דהא בטל לגבי רגלו רק צריך למעט מדאיתקש לכ"ש דפסול אף היכא דכרך סביב היד וא"כ ניחא בפסחים דהחציצה בינו ובין הריצפה דיש הפסק על הריצפה קושטא קאמר דנתמעט מולעמוד ולשרת דאין זה עמידה כלל:

**לפי**"ז י"ל הא"ט דרבינו דהא לעיל כ' רבינו הילפותא דלעמוד ולשרת ולא יליף מהיקשא לכן נקט ברישא אם הי' דבר חוצץ בינו ובין הקרקע דבש"ס נקט רבותא דמהקישא נוכל למילף אפי' כרך סביב רגלו אבל רבינו דלא איירי מדין זה דכרך ע"ג רגלו שפיר נקט ברישא שלא יהא חוצץ בינו לרצפה:

ג') **והנה** שם בטור ושו"ע איתא עוד הך דלא יעמוד על דבר גבוה ויתפלל דומיא דעבודה דבעינן שלא יהא דבר חוצץ והרבה תמהו ע"ז בב"י ובב"ח ובטו"ז סי' צ"ח כתב דכונתו דלא יעמוד ע"ג כלי כמו בעבודה דבעינן שלא יעמוד על דבר גבוה דא"כ מוסיף על הריצפה ואסור להוסיף על הבנין כדאיתא פ' כה"ד ה"נ בעינן דומיא דעבודה שעכ"פ לא יעמוד על דבר גבוה ג"ט אבל בפחות מג' מותר לעמוד אף דבעבודה אסור אפי' פחות מג' משום דמוסיף על הריצפה ולדעתי תמוה דהך דכה"ד רק אמרו לגבי מזבח אבל לא מצינו כך שאין רשאין להוסיף על הריצפה רק הטעם דאסור לעמוד על דבר גבוה בריצפת העזרה משום דבעינן עמידה על הריצפה שנתקדשה ואם עומד על דבר אחר אין עומד על הרצפה והוה חציצה והנה זה בוודאי ל"ש לגבי תפלה והדרה קו' לדוכתי' אך יש לומר דהנה ב"ה כטמ"ק פ"ה כתב רבינו הך דלא יעמוד ע"ג דבר אחר משום דכתיב

לעמוד ולשרת וזה לא מיקרי עמידה (וביארתי טעמו שם למה לא הביא הטעם דאיתא בגמ' דבעינן דומיא דכ"ש שלא יהא דבר חוצץ) א"כ ניחא דבגבוה ג' לא מיקרי עמידה ובתפלה בעינן עמידה כדמצינו באברהם דכ' אשר עמד שם אבל בפחות מג' מיקרי עמידה דכארעא סמיכתא דמי אבל בעבודה דכארעא סמיכתא ליכא למימר דהא אסור משום חציצה שמפסיק בין ריצפה המקודשת וכיון דל"ה כארעא סמיכתא שוב אסור משום דלא מיקרי עמידה ואנן בעינן לעמוד ולשרת (ועיין ביערות דבש בדרשות שהקשה מפני מה תפלה דוקא בעמידה ותורה אף בישיבה הלא בתרווייהו שכינה עומדת שם ומתרץ כך דבתפלה השכינה קדמה ואתיא כד"כ דרשו ד' בהמצאו ומשו"ה אסור לישב משא"כ בת"ת השכינה באה אחר ויקשב שעוסקים בה כדכתיב אז נדברו יראי ד' ולכן מותר לישב והנה לכאורה קשה דבאבות פ"ג תנן עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרוי' שנאמר אלקים נצב בעדת קל ואיך קתני שיושבין דהא בברכות דף ו' דרש מקרא דנצב מעיקרא משמע כדקאמר שם עשרה קדמה שכינה ואתיא קודם שיהי' כל העשרה א"כ הדרה קו' לדוכתין דגם בת"ת יהא אסור לישב והנה כן הוא גם במדרש רבה פ' י"ח עומד אין כתיב כאן אלא נצב אטימוס כד"א ונצבתם לי שם על הצור אולם קשה לי מגמ' דנדרים אמר רב גידל אמר רב האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים שנאמר ויאמר אלי קום צא הבקעה ושם אדבר אותך ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ד' עומד הרי דגם עומד מעיקרא משמע:

**והנה** קשה לי עוד ממגילה דף כ"א מניין להרב שלא ישב ע"ג המטה וישנה לתלמידו ע"ג הקרקע שנאמר ואתה פה עמוד עמדי דכביכול אף הקב"ה בעמידה וקשה לי מנ"ל הא שם דקדמה שכינה ע"כ אמר הקב"ה עמוד עמדי דבוודאי היכא דקדמה שכינה כיון ששכינה בעמידה התלמיד ג"כ בעמידה אבל היכא דלא קדמה השכינה רשאי התלמיד לישב בשעת הלימוד כדיליף שם במגילה ממשרע"ה דכתיב ואשב בהר ויקשה איך רשאי ללמוד בישיבה מ"ש מתפלה וע"כ לומר דזה רק בקדמה שכינה ושם במשרע"ה אז לא קדמה לו השכינה ע"כ היה רשאי לישב ולכן כתיב ואשב בהר אבל בקרא דאתה פה עמוד עמדי אמר הקב"ה יען שכבר קדמה שכינה אסור לו לישב רק עמוד עמדי וא"כ מנ"ל ללמוד מקרא זה דגם הרב חייב לעמוד דילמא כוונת הכתוב להיפך להורות לו דאסור לישב בשעת הלימוד כיון דכבר קדמה שכינה לעמוד שם:

**וז"ל** דברת המג"א סי' ס"ו דמפסיק לברכת רעמים ובשערי תשובה הביא דברי הבכור שור דזה קו"ח פריכא דלכבוד המקום אין להפסיק אם עוסק בשבחו של מקום אולם בקידושין דף ל"ג איתא דת"ח א"צ לעמוד מפני רבו רק שחרית וערבית דלא יהא עדיפא

מקבלת מלכות שמים רק שנ"פ ביום שחרית וערבית משמע דעבדינן האי קו"ח אם מפני כבוד בו"ד קו"ח מפני כבוד הקב"ה כדאמרינן הכא שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים ואם מפסיק לכבוד בו"ד ואין מפסיק לכבוד המקום הנה כבוד בו"ד מרובה מכבוד שמים:

**הן** אמת קשה לי מגמ' דמנחות דף צ"ט דאמר ר' אמי אפי' מי שלא למד אלא פרק אחד בשחרית ופרק אחד בערבית קיים לא ימוש ספר התורה מפיך א"כ הת"ח שמקיים לא ימוש ספר התורה זהו כמשמעו שלומד כל היום א"כ בדידי' לר"ש האי קו"ח שלא יהא כבודו מרובה מכבוד המקום הא זה הת"ח באמת מקבל פני רבו כל היום א"כ יהא חייב לעמוד מפני רבו ג"כ כל היום:

## הלכה יט

**נתנדדה אבן מאבני העזרה וכו' הואיל במקומה עומדת.** [ובהל' בית הבחירה פ"א ה"י כתב רבינו ז"ל] ואם נעקרה אע"פ שהיא עומדת במקומה הואיל ונתקלקלה פסולה וכו' והשיג ראב"ד [שם] שלא הביא מה שאיתא עוד בגמ' (זבחים נ"ד) רבה זוטי בעי נעקרה אבן ועמד במקומה דאין דרך שירות בכך (והראב"ד פי' כפירש"י דעמד הכהן בגומא ועבד במקומה) ועוד יל"ד בד' הרמב"ם דמשמע מלשונו שמחמיר יותר בה' בה"ב מבה' ביאת מקדש ועל הראב"ד השיגו דמחליט דאין דרך שירות בכך ובגמ' עלתה האיבעיא בתיקו ואין לנו לפסול העבודה מספק ועוד דלא השיג הרמב"ם רק בה' בה"ב ולא בה' ביאת מקדש ועי' כ"מ פ"ה מביאת מקדש:

**וכתב** לי מע"כ הרב הגאון גיסי מו"ה שמואל בנימין סופר נ"י אבדק"ק דערעטשקע ונלע"ד דרמב"ם מפרש האיבעיא דנתעקרה האבן שהאבן מ"מ נשארת עומדת במקומה אך לפי"ז קשה לכאורה לפרש דמאי קאמר כי קדש דוד רצפה עליונה קדש וכו' כמובן ועוד ק"ל בסוגיין בעי ר' אמי נדלדלה האבן וכו' או דלמא השתא מיהא הא תלישא דהנה איתא בר"פ כיסוי הדם מוקדשים מ"ט לא וכו' ליתיב ולבטלי' קא מוסיף אבנין וכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל וכו' ע"ש ולפי"ז גם דהשתא מיהא הא תלישא כיון דדעתו לחברה וההכרח שיהי' כמחובר כדי שלא חייצא בודאי מבטלו הכהן והכא ל"ש דקא מוסיף אבנין דאדרבא כך היא הבנין הראוי ולמה יהי' עבודת הכהן פסולה גם שהאבן כתלישא הא אין כאן חציצה כלל ונראה לתרץ דבאמת אין כאן חציצה כמו שכתבתי ומ"מ מספקא לי' לגמ' דהוי כתלישא מצד דאין דרך שירת בכך דכיון דמתנדנד האבן לאו אורח ארעא לעשות שירת בכך וכדאי' ברפ"ב דזבחים ע"ג רגלי אדם מטעם דאין דרך שירת בכך פסולה גם דמב"מ אינו חוצץ וכש"כ תוס' זבחים דף ק"י ע"א ושוב ממילא

הוי חציצה ועי' תוס' סוכה דף ל"ד ע"א ד"ה כי היכא וה"נ ליכ"ל דביטלה דסל"ס אין דרך שירת בכך ושוב ממילא חייצא (ואין לך פסול גדול מזה כש"כ מל"מ בה' ביאת מקדש וא"ש):

**ומביא** הגמ' אח"כ רבה זוטי בעי נעקרה האבן ועמד האבן במקומה כפי' הראב"ד ובס"ד ס"ל דמבעי' לי' כי קדיש דוד רצפה עליונה קדיש או דילמא עד לארעית דתהומא קדיש דתינח לומר דביטל האבן אם עד לארעית דתהומא קדיש דתינח לומר דביטל האבן אם עד לארעת' דתהומא קדישדנגרר האבן הנעקר לגבי סדנא דארעא הטפל אחר העיקר כבפ' כה"ד המעט עפר לגבי מזבח אבל אם רק רצפה עליונה קדיש אין סברא לומר דנגרר האבן אחר שאר אבני הריצפה דמה"ת יהי' נגרר אבן אחר אבן כמוה ורק בדבר קטן נגד דבר עצום ורב כנגדו שייך דנתבטל אצלו ועי' או"ח סי' צ' סעיף כ"א כ' רמ"א לא חשוב חציצה וכו' ועי' טו"ז ומג"א שם:

**ומסיק** דפשיטא דעד ארעית דתהומא קדיש וקמבע"ל דרך שירות בכך או אין דרך וכו' דאף דנתבטל לגבי ארעית דתהומא מ"מ י"ל דאין דרך שירות בכך באשר נעקרה האבן ונתקלקלה וא"כ שוב ממילא חייצא דאם לאו אורח ארעא לעשות שירות בכך וצריכה האבן קביעה מחדש לא מהני ביטולו כלל וכדלעיל כך נראה בכוונת הרמב"ם פי' הסוגי' (ובזה א"ש פרכת הגמ' ותבעי' לי' כל העזרה כולה והנה לפירש"י צ"ע קצת דמה נפ"מ אם מבע"ל באבן א' או בעזרה כולה דגם ברצפה כולה נימא דנתבטל אגב ארעא דתהומא ולא רק באבן אחת) ומעתה שפיר כ' הרמב"ם ואם נעקרה אבן והיא עומדת במקומה וכו' ולא נקט שהכהן עומד במקומה בגומא דלפי' רמב"ם לא נמצא דבר זה בש"ס כלל ופוסק רבינו להחמיר כמשמע מלשונו שפסולה אף בדיעבד משום די"ל דאין דרך שירות בכך והוי חציצה ואין לך פסול גדול מזה וספיקו לחומרא והא תינח בנעקרה האבן דאין לנו ספק דנימא כמחובר דמיא כיון דנעקרה לגמרי ונתקלקלה ורק ספק אם יש דרך שירות בכך (ולא מסתפק בגמ' כלל בנעקרה דנימא דכמחוברת דמיא) פוסק להחמיר אמנם בנדלדלה דיש להסתפק דכמחובר דמי פוסק בפ"ה מביאת מקדש להקל בדיעבד ע"ש בלשונו הזהב ולא מחלק שם בין דעתה לחברה דמסתמא דעתו לחברה ואוקי גברא אחזקה שלא יביא חולין לעזרה ובאין דעתו לחברה פשיטא דחייצא וכדאמרינן בגמ' דלא תבעי' לך כלל ובה' בה"ב בנעקרה לגמרי ל"ש לחלק דגם בדעתו לחברה פסול בדיעבד וגם ד' הראב"ד נכונים שפוסק דאין דרך שירות בכך גם שהוא ז"ל מפרש בעי' רבה זוטי כפירש"י וע"כ שפיר תמה על הרמב"ם אמנם קו' הנ"ל מר"פ כסוי הדם ק' אף לבעי' קמא בנדלדלה האבן ועכ"צ לפרש מיהא הא תלישא מטעם דאין

דרך שירות בכך וכשכ"ל ולפי"ז מחליט הגמ' באיבעי' קמא דאין דרך שירות בנדלדל האבן אם לאו כמחוברת דמיא והגם דהאיבעי' זו מודה ראב"ד דיש להקל (וע"כ לא השיג על רמב"ם בפ"ה מביאת מקדש) אמנם בנעקרה האבן ועומד בגומא דעתו להחמיר גם שרבה זוטי מבע"ל ומסתפק דמהאיבעי' קמא מוכח דאין דרך שירות בנדלדל האבן (אי לאו די"ל כמחוברת דמיא) הכ"נ בנעקרה האבן דאין סברא להקל רק מטעם דילמא דרך שירות בכך שפיר ילפינן מאיבעי' קמא דכמו באבן הנדלדל אין דרך שירות בכך ה"נ בעומד בגומא אין דרך שירות בכך ואפשר דכש"כ הוי מאבן הנדלדל דאכתי עומדת במקומה והוי כתלישא מטעם הנ"ל עאכו"כ בנעקר האבן ועומד הכהן בגומא דאמרי' אין דרך שירות בכך כנלענ"ד נכון את"ד ועמש"כ בפ"א מבהב"ה:

## פרק ו

### הלכה א

א) **כל כהן שיש בו מום וכו'**. הנה במג"א סי' נ"ג וכן בא"ר הביאו תשובת מהר"ם שכ' וז"ל שאלת על אדם שנפלו זרעותיו אם ראוי להיות ש"ץ פשיטא דראוי וראוי הוא דאין מומין פוסלין אלא בכהנים ולא בש"צ אדרבא מצוה מן המובחר דמה הקב"ה חפץ להשתמש בכלים שבורים דכ' לב נשבר ונדכה ומשמע אפי' לש"ץ קבוע וראי' מפ"ק דחולין דאין מומין פוסלין בלוים וכשרים לעבודת השיר והביא במג"א דברי הזוה"ק דהא דהקב"ה משתמש בכלים שבורים היינו דוקא בלב נשבר דכא ושפל רוח אבל מי שיש בו מום הוא פגום ולכן כהן בע"מ פסול לעבודה ע"כ בש"ץ יש ליזהר:

**ונראה** לכאורה להביא ראי' מגמ' דידן דס"ל כהזוהר דבגמ' דבכורות פריך א"כ עשית למשה רבינו בע"מ ויש להבין הא משה רבינו לוי הי' ואין בע"מ פוסל בלוים בשלמא בבכורות דף מ"ד דפריך נמי כהא"ג אקרא דנער הי' בוכה א"כ עשית למשה רבינו בע"מ היינו משום דנפסל בקול כפירש"י שם אבל שאר מום אין פוסל בלוים אע"כ כסברת הזוה"ק דעכ"פ פגום הוא מי שהוא בע"מ כמשה רבינו דהי' שליחו של הקב"ה לישראל לא הי' משתמש בו בכלים שבורים אך יש לדחות כדאמרינן בשבת דף צ"ח שאני משה דאין שכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר א"כ גם בזה י"ל שאני משה אי הי' בע"מ ל"ה שכינה שורה עליו אך פשיטא יש לדחות דהא משה רבינו עבד עבודה כל שבעת ימי מילואים ע"כ דלא הי' בע"מ והנה בשו"ת חו"י סי' קע"ו רצה ג"כ לפסול חזן בע"מ או סומא אף דבוודאי הקב"ה משתמש בכלים שבורים יען שידוע שרמ"ח איברים הוי כסא ודמות רמ"ח אורות עליונים ורמ"ח איברים רוחניים שבנשמה וא"כ כל כהא"ג הרי

הכסא פגום ובא"ר תמה עליו שנעלם ממנו הך דחולין דאין מום פוסל בלוים ול"א דא"כ הכסא פגום לכן אמרתי לבאר עיקרא דהאי מילתא דבשבת דף ק"ו אמר ר"פ נקטינן אר"י אבי תרי לא נפיל והא קחזינן דנפל ההוא כדרמי בר אבא אין חי' שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה שנאמר אדם ביקר בל יבין ותמוה א"כ למה אבי תרי לא נפל דכשנדמה לו כבהמה אך א"ש דהנה בפרקי אבות חביב אדם שנברא בצלם חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם אלקים וכתב התוי"ט דכל אדם נברא בצלם ואפי' נכרי אבל צלם אלקים לא זכה אלא אם השלים נפשו ברוחניות והבאתי דבריו בפ"א מכלי המקדש וכונתו מבוארת דיש לאדם ב' צורות צורות אנושיות ואם זוכה יש לו עוד צורה אלקיות ודביקות השגחה הפרטיות ברמ"ח איברים שנברא בצלם אלקים רוחניים כמש"כ החו"י הנ"ל שהוא מושגח בפרטיות מהשי"ת ולכן כ"ז שאדם יש לו שני צורות ששוכן עליו גם רוח ד' אז הוא מושגח ואין שום חי' שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה והיינו בסור ממנו צורה אלקיות אז תוכל הבהמה לשלוט עליו וזה שהביא אדם ביקר בל יבין דהיינו בסור ממנו צורה אלקיות אז נמשל כבהמה נדמו ולפי"ז י"ל בוודאי עפ"י סוד היצירה צריך האדם שיהא שלם ברמ"ח איבריו מה שבא לאדם מצד צורה האנושיות ואז שורה עליו גם צורה האלקיות ברמ"ח איברים רוחניים והוה כבי תרי אבל בחסר אצלו אבר מאיברי האנושיות אז מצד סוד הבריאה חסר לו ג"כ אבר זה מצורה האנשיות כי אין יכולה לשרות עליו צורה שלימה הרוחנית אם אין שלימה בצורה האנשיות אך כל זה מצד סוד היצירה אבל בוודאי אפשר שתהא חופף עליו צורה הרוחניות על ידי השגחה יתירה ולפי"ז שפיר כ' הזוה"ק דהאדם שהוא בע"מ הוא פגום שכן הוא בסוד היצירה אבל כיון שאם יזכה יהא חופף עליו צורה אלקיות שלימה בכל רמ"ח איבריו לכן לא פסלה תורה בע"מ בלוים ולכן גם לש"ץ אין לפסול אם אין שלם ברמ"ח ולכן גם איבריו וכן מתבאר מדברי המדרש ויק"ר פ"ז א"ר אבא כל או שבור או חרוץ והכשיר באדם לב נשבר ונדכה מבואר דאין מה שפסל הקב"ה בבהמה הכשיר באדם פסול בבהמה עוורת לפסול באדם כשהוא עיור או שבור או חרוץ רק שיהא לו לב נשבר ונדכה ומזה שאמרת עוורת נשמע דאין לפסול אדם כשהוא עיור באחד מעיניו דכשהוא סומא בשתי עיניו הא כתבו הפוסקים פסול לש"ץ יען דהוא פטור מן המצות וזה ראי' כלפי החו"י:

**והנה** אמר רב אשי במגילה דף כ"ט מאן דיהיר בע"מ וכן בע"ז דף ו' דפריך ודלמא תמים בדרכיו כ' רש"י עניו ושפל רוח דמי שהוא עניו נקרא תמים וקשיא דמהא מוכח דמום שבאדם הוא הוראה שיש חסרון במעשיו ואיך אמר כאן שזה מעלה שהקב"ה משתמש בכלים שבורים:

ב') **בע"מ שעבר ונכנס לוקה.** והקשה רמב"ן בס' המצות מספרי והזר הקרב יומת לעבודה או אינו אלא אף שלא לעבודה אמרת קו"ח מה בעל מום שלא ענש מיתה אינו ענוש אלא לעבודה זר שיש בו מיתה א"ד שלא ענש אלא לעבודה:

**ובמהר"ם** ברבי ביומא דף כ"ג כ' לתרץ דהנה הא דלרבינו א"ח מיתה אלא לעבודה ל"ק לרבינו מנ"ל כיון דליכא קו"ח ממום משום דפשטא דשמעתתא ביומא שם דקאמר לרב א"ח אלא ד' עבודת לא עבודת סילוק משמע אבל משום כניסה א"ח ורק עיקר הקו' דסובר בע"מ חייב נגד הספרי ע"ז כ' די"ל דרבינו לשיטתו בפ"ט מה' אלו דבע"מ א"ח רק בע"ת שזר חייב וא"כ מוכח מקרא דאזהרה דאל הכפורת לא יבוא גבי בע"מ פי' בכניסה ריקנית דאל"כ קשה ל"ל עד המזבח לרבות ז' הזאות שבפנים כדאיתא שם לאשמעינן דהוה עב"ת תיפוק לי' מדכתב גבי בע"מ אל הפרוכת לא יבוא דהיינו להזות ש"מ דהוי גמר עבודה דאי הוה אחרי' עבודה בע"מ פטור אלא וודאי אך אל הפרוכת משמע כניסה ולא עבודה ולכן צריך קרא לז' הזאות אמנם סתם ספרי הוא ר"ש ור"ש סובר מקלקל בחבורה פטור א"כ סובר קרא דלכל דבר מזבח לא אתא לז' הזאות אלא לתה"ד דחייב כלוי א"כ שפיר י"ל דקרא אל הכפורת דוקא לעבודה וכיון דקיימ"ל כרב בתה"ד פטור א"כ ע"כ בע"מ חייב בכניסה לוקה יעו"ש דפח"ח:

**והנה** לפמש"כ בפ"ט מה' אלו דרך אחר דלר"ש יען דסובר כל הזאה כפרה בפ"ע ביומא דף נ"ט מוכח דקרא לתה"ד דעב"ס חייב א"כ א"ש ג"כ קו' הנ"ל דספרי כר"ש דקרא דלכל דבר לתה"ד וקרא דאך אל הכפורת שפיר י"ל לענין הזאה נכנס אבל ריקנית א"ח אבל לדידן דל"ה הזאה בפ"ע קרא אתי לומר דז' הזאות הוה עב"ת לא לתה"ד א"כ יקשה הא ידעינן מקרא דאל הכפורת אע"כ דחייב בכניסה לבד מזה אייריא קרא דאל הכפורת וא"כ להלכה דתה"ד פטור שפיר בע"מ חייב בביאה ריקנית:

**אמנם** נראה לי בדבר פשוט לישב קו' הרמב"ן דהנה במשל"מ סוף ה' אלו הקשה לרמב"ן בדף מ"ה קאמר ר"ש לר"י וכי תעלה על דעתך שזר קרב אצל מזבח ומשני ר"י אפשר דעביד במפוחא ויקשה לרמב"ן דבשלמא לרבינו משום כניסה ריקנית א"ש אפשר דעביד במפוחא אין קרב למזבח אבל לרמב"ן הקו' משום דעביד עבודה במזבח א"כ מה הואיל בעביד במפוחה עכ"פ עביד עבודה יעו"ש ולפי"ז י"ל דרבינו סובר בהאי פליגי באמת רב"י ור"ש ר"ש סובר כרמב"ן דלאו משום כניסה אלא משום עבודה א"כ ל"ש עביד במפוחה אבל חי' יסבור כרבינו משום כניסה לבד א"כ שפיר משני עביד במפוחא וכן בירושלמי פ"ב דיומא מבואר דפליגא בהא ר"ש דלר"י לית לי' הא דזר קרב וע"כ כמש"כ ולפי"ז ל"ק מספרי דסתם ספרי ר"ש והלא ר"ש סובר ע"כ בלא"ה דלא כרבינו אבל רבינו

פסק דהלכה כר"י לכן מפרש שפיר משום כניסה לחוד ודו"ק:

**ובזה** אור לי להבין דעת קדושים דברי רבינו בפ"ג מתומ"ס שפסק כר"י דג' מערכות הן ובגמ' איתא דר' יוסי כר"ש דיליף מונתנו בני אהרן דהצתת אליתא בראשו של מזבח ורבינו לא הביא דרשא זו אלא קרא דואש על המזבח תוקד וכבר הקשה כך בלח"מ ולפמש"כ ניחא דרבינו פסק בהא ע"כ דלא כר"ש (וכן בתוס' יומא דף כ"ז הוכיחו דר"ש לית לי' וכי ס"ד שזר קרב ולית לי' עביד במפוחא או בזריקה ולכן ל"צ קרא דבג"ז עצים צריך כהן דקרא דוערכו אין מיותר לר"ש והרי רבינו בפ"ב מתומ"ס כתב קרא דוערכו דבעי כהנים א"כ מוכח דפסק דלא כר"ש משום דאיסור גישה אל המזבח לאו משום עבודה אלא משום כניסה אזהר רחמנא וע"ז שפיר שייך אפשר בזריקה ודו"ק) דהרי לרבינו דכניסה לבד אסור א"כ שייך שפיר אפשר דעביד במפוחא דכל הכונה דזר לא יקרב אל המזבח הכונה כניסה לבד וא"כ שייך דעביד במפוחא ולכן הביא קרא דואש המזבח וזה נכון:

**ומוכח** לפי"ז דלרבינו בין בזר בין בע"מ חייב בכניסה לבד אך קשיא ע"ז דתוס' הוק' הכהן ל"ל לר"ש ותי' לאש דהדיוט דהו"א דזורק למזבח והקשו הא ר"ש לית לי' אפשר במפוחא א"כ לית לי' אפשר בזריקה ותי' באש של הדיוט שייך שפיר בזריקה אבל בהצתת אליתא לאו אורח ארעא וא"כ לדברינו דלר"ש לית לי' דעביד במפוחא יען דאין משום כניסה אלא משום דהוה עבודה על מזבח אסור כמש"כ משל"מ לרמב"ן א"כ ל"ש באש הדיוט דשייך זריקה דעכ"פ הרי עביד עבודה אך יש לומר דלפמש"כ קו' תוס' מעיקרא יש לישב דצריך הכהן לאש דהדיוט ולא יקשה וכי ס"ד זר קרב אצל מזבח דכיון דלר"ש הטעם דאין זר קרב משום דעביד עבודה על המזבח אסרה תורה עלי' א"כ באש של הדיוט שפיר הו"א דלא אסרה תורה אף לזר אף דעושה על מזבח לכן צריך הכהן והבן:

**שוב** האיר ד' את עיני וראיתי בתוי"ש דף כ"ז הרגישו בזה דלענין ב' גזרין העלו שם דלא אפשר בזריקה לר"ש ומ"ש מאש דהדיוט דאפשר בזריקה ותי' דיליף בזבחים דף י"ח מהאי קרא הכהן בכהונו ולא לאש של הדיוט א"כ באמת לאש של הדיוט לר"ש א"צ קרא דבעי כהן מסברא דכי זר קרב אצל מזבח ואפשר בזריקה לית לי':

ג') **וכן בע"מ שעבד לוקה**. הנה במשל"מ הוכיח שעובר בב' שמות כששימש בע"מ במזבח כיון דלדעת רבינו לוקה כשקרב למזבח ובשו"מ מ"ד ח"א סי' מ"ו הקשה מיבמות דף ל"ג דאיתא התם דבע"מ ששימש בטומאה חייב שנים וללקי ג' אקריבה למזבח והנה לכאורה י"ל הרי יש כאן גם חיוב ביאת מקדש בטומאה כמו שעמד בזה ברמב"ן וע"כ אייריא בלא שהה וא"כ י"ל גם בבע"מ א"ח אקריבה למזבח אלא בשהה כשנעשה בע"מ

בפנים שחתך בסכין טמא באצבעו כשעמד אצל מזבח ואין חייב רק בשיעור שהי' כמו בטמא דא"ח בנטמא בפנים רק בשיער שהי' דלאו דוקא לענין טומאה בעינן שיעור שהי' אלא אף אביאה ריקנית א"ח בנכנס דרך גגות רק בשיעור שהי' כמש"כ במשל"מ ה"נ בבע"מ איסור קריבה למזבח הוה משום ביאה ריקנית כמו בע"מ שנכנס להיכל וכמש"כ בשעה"מ פ"א מה' אלו אך יש להשיב דהנה משכחת בהי' ק"צ שבא בטומאה דאז א"ח אביאת מקדש לכן לא חייבוהו משום ביאת מקדש אבל בע"מ למזבח חייב אף שבא בטומאה וא"כ שפיר יקשה אמאי לא מחייבין ג':

**אלא** דיקשה א"כ משכחת נמי טמא ששימש שחייב אשימוש וא"ח אכניסה א"כ מאי פריך בשבועות דף י"ז שימש בטומאה היכא משכחת להו הא משכחת בק"צ הבא בטומאה ואולם לפמש"כ בפ"ג מה' אלו קו' הגמ' קאי מטמא בטומאה היוצאת מגופו לא מטומאת מגע ובהא לא הותרה בציבור:

**אך** בפשיטות י"ל דלא חשוב רק שני מיני חיובים טמא ובע"מ אבל מה דאיכא כמה חיובים באיסור אחד לא קחשיב וכהא"ג צריכין לתרץ אהא דאיתא במשנה דמכות יש חורש תלם אחד וחייב שמונה דלא קחשיב רק כמה חיובים שונים אבל מה דאיכא באיסור אחד כמה חיובים לא קחשיב:

**ובזה** ניחא ג"כ הא דמסיק ביבמות אלא בשחיטה ובפרו של כה"ג והא בשחיטה איכא כמה איסורים משום מפרק ומשום צובע שעמד ע"ז בשו"מ וכן במליקה חייב משום נבילה ומשום טריפה כיון דטריפה תחילת נבילה הוא כמש"כ רבינו בפ"ד ממא"ס והכל איסור אחד לא קחשיב מה דאיכא לטפויי לאווי בפעולה אחת:

ד') **ואם עבד פסול וחלל עבודה.** הנה הא דבע"מ מחלל עבודה יש לראות אי מטעם דהוה כזר או פסול אחרינא והנה תוס' דף י"ז הקשו דנעשה קו"ח ערל ואונן מבע"מ שפסול להזאה אף שכשר לתרומה ובטה"ק ובערל"נ ביבמות דף ע"ה תמה מנ"ל לתוס' בע"מ פסול להזאה הא בע"מ רק כזר וזר כשר להזות ולדעתי י"ל הרי בריש פ"ב דזבחים איתא דטמא ובע"מ פסולין לעבודה בבמה אף דזר כשר חזינן אף במקום שזר כשר בע"מ פסול ה"ה לענין הזאה ול"א דדינו כזר לגמרי:

**הנה** במשל"מ העלה דכל שיעור ל"ב מן המזבח ג"כ בכלל האיסור לדעת רבינו ובשומ"ש סי' מ"ו הביא ראי' לדברי הרמב"ן דרק מן המזבח ולפנים באותן כ"ב חייב מיבמות דף ל"ג דקחשיב דבע"מ חייב שתיים ואמאי לא קחשיב שלשה דנכנס אל המזבח בשלמא לרמב"ן ניחא דרק בכ"ב אמה שבין האולם ומזבח עובר יעו"ש שכ' לתרץ ע"ד פילפול:

א) **אין בע"מ נכנסין בין האולם ולמזבח**. הנה דעת רבינו דהוא מה"ת והרמב"ן בסהמ"צ הקשה עליו מסוכה דף מ"ד דר"ל ס"ל דבע"מ נכנסין עם ערבה בין האולם ולמזבח ואי רק מעלה דרבנן איך הותר להם ליכנס כדי לצאת בערבה ובספר ערוך לנר על סוכה כ' לתרץ דר"ל וריו"ו באמת בהא פליגי דר"ל ס"ל דמה שאסר הכתוב לב"מ ליכנס בין האולם ולמזבח היינו כיון שאין ראוי' לעבודה והוי ביאה ריקנית וכמו שכהן אפי' אינו בע"מ לוקה כשנכנס ביאה ריקנית להיכל כמו כן בע"מ דגרע החמיר הכתוב עליו לאסור ביאה ריקנית שלו גם בין האולם למזבח ולכן קאמר ר"ל אם נכנס להקיף המזבח אין זה ביאה ריקנית אצלו ולא אסרה לו התורה אבל ריו"ו השיב דילמא בזקיפה וא"כ א"צ בהרבה כהנים ואפי' אם בנטילה שהותר לכל דילמא אעפ"כ רק לתמימין התיר הכתוב לכנוס ולא לבע"מ דלא משום ביאה ריקנית אסרה לו התורה אלא משום גריעותא ע"י מומו ולכן אפי' לצורך הנטילה והקפה אסור ליכנס ופסק כריו"ו והעלה בזה ליישב מה דתמוה דרבינו לא הביא דין זה ר"ל וכ' יען דהלכה כר"י לגבי ר"ל והקשה ע"ז שהרי מה שהשיב ריו"ו דלמא בזקיפה איתותיב מברייתא דלעיל דמסקינן בנטילה וכן פסק רבינו וא"כ גם מה שהשיב ריו"ו דלמא בתמימים קאי רק למ"ד בזקיפה וה"ק דלמא בזקיפה וכיון דכן מי אמרת בב"מ דלמא בתמימים וכיון דרבינו פסק כמ"ד בנטילה למה לא פסק כר"ל להנ"ל ניחא דפסק כריו"ו יען דטעמו דר"ל משום דהוה ביאה ריקנית ובהא לית הלכתא כוותי' דלאו משום ביאה ריקנית אסור אלא משום גריעותו ע"כ פסק כריו"ו נגד ר"ל יעו"ש:

**ול"נ** לישב בפשיטות דהנה רבינו פ"ז מלולב כ' ובאים העם ולוקחין ממנה ונוטלין אותם כדרך שעושין בכל יום הנה דס"ל דכל העם נוטלין אותם לא הכהנים בלבד וכ' בערל"נ לעיל דף מ"ג ראי' לדברי רבינו ממה דפריך לקמן מ"ש לולב דעבדינן שבעה זכר למקדש ומ"ש ערבה דלא עבדינן ז' זכר למקדש ואי כפירש"י ותוס' דערבה רק הכהנים נוטלין הרי יש חילוק גדול בין לולב לערבה דלולב שהי' מצוה לכל ישראל עבדינן זכר אבל ערבה שלא הי' בכהנים הוי כשאר עבודות שבמקדש שלא עשינו להם זכר אלא ע"כ כדעת רבינו דגם ערבה היתה מצוה במקדש לכל ישראל את"ד:

**ולפי"ז** ע"כ לית הלכתא כר"ל דטעמו דר"ל דשרי ליכנס בערבה משום דל"ה ביאה ריקנית הנה זה שייך רק אי המצוה רק בכהנים אבל אי המצוה בכל ישראל א"כ ל"ש כלל לומר דבנכנס בערבה ל"ה ביאה ריקנית דאינו ענין עבודה בכלל א"כ ע"כ ס"ל ר"ל דהמצוה רק בכהנים אמנם ריו"ו דס"ל דלא הותר כניסה לבע"מ ס"ל דהמצוה בכל ישראל א"כ הוה ביאה ריקנית א"כ לכן ע"כ פסק דלא כר"ל דאין בע"מ נכנס כיון דרבינו ס"ל דמצות

נטילה בישראל וא"ש:

**וכמו** כן ראיתי בילקוט סי' תש"ג דכ' דמצות נטילה בישראל ושם כתוב לאמר ג"כ דבזה"ז דאין לנו מזבח המצוה בהקפה לזכר בעלמא ובזה יש תשובה לדברי הב"ח סי' תרס"ה שכ' דאין לאבל להקיף בערבה דהוא דומיא דפרועי ראש דאסור ליכנס בין אולם ולמזבח ולפי מה שבארנו זה אינו כיון דמצות ערבה בישראל א"כ לא הי' נכנסין כלל בין אולם ולמזבח בערבה א"כ כשאנו עושין זכר היינו לגוף מצות נטילה וזה שייך גם בפרועי ראש ובאבל וכן העלה בטו"ז דאיכא מצוה גם באבל רק דהוא כ' מטעם אחר יעוש"ה:

**הנה** רבינו בסהמ"צ כ' דאזהרת הבע"מ שלא יכנס למקדש הוא מאך אל הכפורת לא יבוא וכ' בלב שמח דמשום הכי אסור להכנס למקדש בכדי שלא יבוא לעבוד העבודה דלא יבוא הוא משום שלא יחלל והוכיח מזה בשדי חמד מ"א דגם בדאורייתא איכא סייג וכן מוכח מריש חולין דדרשינן וכי תחדל לנדור לא יהא בך חטא דהטעם משום שלא משלם:

**אמנם** לי נראה דתליא אי ביאה במקצת שמה ביאה דאי שמה ביאה ל"ש לומר הטעם משום שלא יבוא לעבוד דבביאה במקצת ל"ש האי טעמא אבל אי ל"ש ביאה ואין עובר אלא בנכנס כולו אזי שפיר י"ל דהוא משום סייג אלא דיש להשיב דהא גופי' דביאה במקצת שמה ביאה הוא גופי' רק משום שמא ימשך ליכנס כולו א"כ אדרבא מהא גופי' מוכח דשייך סייג מדאורייתא ועמש"כ בסוף ה' תמורה:

ב') **מפי השמועה למדו שאזהרה שלא יקרב לעבודה וכו'**. וברדב"ז בלשונות הרמב"ם הקשה הא מקרא מלא דיבר הכתוב ומאי מפי השמועה תשובה מפי השמועה למדו דאפי' נכנס לצורך הקרבה לוקה משום נכנס בע"מ למקדש דסד"א דלהוי פטור וקרא דאך אל הפרוכת לא יבוא וכו' היינו היכא דנכנס שלא לצורך עבודה אבל לצורך עבודה הו"א דפטור אמר קרא לא יקרב להקריב דה"ל למכתב לא יקריב מאי לא יקרב להקריב אפי' להקריב לא יקרב וודאי מפי השמועה הוא דדרשינן להאי קרא הכי ולזה דקדק הרב ז"ל כשהביא הפסוק לא סיימו וכ' שנאמר אשר יהי' בו מום לא יקרב משמע דקרא לא מיירי אלא לענין קריבה ומש"כ בסוף לשונו אזהרה זו שלא יקרב לעבודה ה"פ שלא נקרב אפי' לצורך עבודה וא"ת גם זו מאידך קרא נפקא דכתיב ואל המזבח לא יעשה ל"ק דאתא לחייב הנכנס אפי' למזבח שלא לצורך הקרבה ולא זו אף זו קאמר:

## הלכה ג

**הרי זה פסול עד שיעבורו**. אבל אח"כ כשר, וקשה לי הא כיון שנדחה א"ח ונראה דהרי בקרבנות למ"ד בע"ח נדחים צריך קרא מום בם עבר מומם ירצו וא"כ באדם דלכו"ע שייך

דיחוי כמש"כ הרא"ש סוף פ' ואלו מגלחין וקרא ליכא דאם עבר כשר וא"ל יען דכ' קרא כל אשר יהי' בו מום ודריש בת"כ לבע"מ עובר א"כ נדע דאם עבר כשר לעבודה דז"א דהרי גם בבהמה יליף מקרא דאשר יהי' בו מום דפסול להקרבה כמש"כ רבינו בפ"א מאימ"ז אפ"ה צריך קרא דאם עבר מום ראוי להקרבה למ"ד בע"ח נדחים והנה בת"כ דריש באמת מקרא אחר מום בו פרט לשעבר מומו א"כ באמת גם באדם איכא קרא דאם עבר מומו ראוי לעבודה:

**אך** עדיין קשה דהרי בבהמה ידעינן בלאו דרשא דמום בם דעבר מומם ירצו מקרא דואם בהמה טמאה כדדריש בכורות דף ל"ז א"כ מוכח עבר מומם ירצו דאל"ה למה בע"מ עובר לא יהי' נפדה ונשחט במדינה כיון שאף אם עבר פסול להקרבה וכבר הקשה כן הריט"א ותי' דצריך קרא לאם עבר ע"י רפואה דהו"א כיון דכהא"ג נשחט עליו במדינה ונפדה כיון דלא אתיא ממילא א"כ צריך קרא דאפ"ה אם עבר ע"י רפואה כשר להקרבה והיינו דהו"א כדמספקו בתוס' דף ל"ז ע"י רפואה חשיב מום קבוע ואף עבר ע"י רפואה פסול להקרבה קמ"ל קרא וא"כ יקשה גם בכהן מנ"ל באם עבר ע"י רפואה דכשר לעבוד:

**ואמנם** לכאורה יש ליישב דהנה באמת כבר הק' תוס' זבחים דף ע"ז דל"ל מום בם הא בבכורות ילפינן מקרא דמום עובר כשר ותי' דהו"א בקדשים כיון שנראה ונדחה א"ח ונראה ובטה"ק הקשה על דבריהם דמקרא לא מוכח רק דמום עובר אין נשחט במדינה אבל שמותר להקרבה לא נשמע ול"נ שכונתם להקשות אם אסור אחר שעבר למה לא יהא נשחט במדינה וכקו' הריט"א באמת וע"ז פריך דהו"א בקדשים דנדחו רק דיקשה ע"ז הרי גם בקדשים יש קרא דואם בהמה אשר יקריב ממנה מלבד קרא דכ' פסח ועור דכתיב בקרבן כמו שהקשה בריט"א ותימה איך נעלם מתוס' שבדשום יש ג"כ קרא ול"נ שדבריהם נכונים דהנה אי מקרא הו"א נהי דע"כ כשר להקרבה בעבר דאל"כ למה לא יהא נפדה ונשחט עליו אבל הו"א נהי דע"כ כשר להקרבה בעבר דאל"כ למה יהא נשחט עליו אבל הו"א דצריך להקדישו שינית יען שקדושתו נדחה ולכך כתבו התינח בבכור דמוכח ע"כ דלא נדחה דאי נדחה וא"ח להקרבה למה אין שוחטין עליו דל"ש דיקדשנו שנית דל"ש בבכור אבל בקדשים הו"א דנדחה וצריך עכ"פ להקדישו שינית לכן צריך דמום בם ואכתי דהו"א דלכן אסור לשחוט עליו ואין נפדה יען דעכ"פ אי הקדישו שנית חזי להקרבה ואי משום דיחו' ליכא א"כ ה"ה קודש הקדישו אף דאין קרב משום דנדחה אבל משום בע"מ ליכא לכן אין נשחט עליו לכן צריך קרא מום בם עבר מומם ירצו אפי' קודם שיקדישנו שנית ולפי"ז התינח בבהמה אבל באדם ל"ש זה ויש לדמותו לבכור דילפינן מפסח ועור דמום עובר דאין נשחט עליו א"כ חזי להקרבה ולפי"ז באדם ג"כ

סגי בקרא אחד דמום בו עבר מומו ירצה ורשאי לעבוד עבודה:
**אמנם** אפשר לפרש עוד כונת תוס' עד"א דהנה יש מום עובר שבידו להעביר המום והיכא דבידו ל"ש דיחוי אלא מום שעובר ממילא לאח"ז אין בידו שיעבורו כהא"ג הוה דיחוי וא"כ הו"א מום עובר כזה נדחה צריך מום בם וזה דוקא במוקדשין יען דהוה קדושת פה אבל בכור דמרחם קדוש ל"ש דיחוי באמת א"צ קרא לזה דאנ"ד ולכן כ' דקרא רק צריך למוקדשין דהו"א דנדחה והנה בכהן דג"כ קדושתו מרחם ל"ש ג"כ דיחוי ולכן א"צ רק קרא אחד דמום בו כתירוצם השני:
**והנה** בריט"א הביא דרשא דספרי דיליף גז"ש מבכור דמום עובר אין שוחטין עליו ול"ל תרי קראי ותי' חדא לאם עבר רק ע"י רפואה וא"כ יקשה באדם דליכא רק חד קרא מנ"ל בעובר ע"י רפואה דל"ה כמום קבוע וראוי אח"כ אם עבר ע"י רפואה אמנם לפמש"כ א"ש די"ל דקרא חדא צריך לאם עובר רק ממילא ואין בידו וקרא חדא למום עובר שבידו להעביר ע"י רפואה אף שלא ימתין כלל עד שיעבור ממילא ולכן בעינן תרי קראי דאסור לשחטו דהו"א במום דאין בידו מותר לשוחטו עליו אף דהוה מום עובר אבל לעולם בעבר רק ע"י רפואה דהיינו מום קבוע באמה פסול להקרבה אף שעבר מומו ע"י רפואה ובמש"כ א"ש מה שהוק' תוס' ד"ה השתא להאי שינויא דיליף מקו"ח ל"ל קרא דפסח ועור ומה שתי' בתוס' עיין במהרש"א וריט"א שהקשו על דבריהם ולפמש"כ ניחא דצריך קרא בס"ד למום עובר ממילא וכי למום עובר ממילא וגם בידו שיעבור:
**אולם** אי נאמר כתירוצם הראשון דגם מום קבוע אם עובר ע"י רפואה הוה מום עובר י"ל א"כ אדרבא בעובר ע"י רפואה עדיף יען דבידו ול"ה דיחוי משא"כ בשעיבר ממילא ואין בידו להעביר היה דיחוי:
**והנה** נראה להביא ראי' דבהני רפואה למום קבוע ממש"כ רבינו בפ"ז הי"ג במזוהם שף גופו בבושם ועוד והוא גמ' בכתובות דף ע"ו ומבואר שם לתי' קמא אייריא הך בזיעה שאין עוברת ע"י רחיצה אבל עובר ממילא לאחר זמן עתוס' שם ולתירוץ בתרא דמשני דאפשר ברפואה דהיינו בשף כמש"כ רבינו קאי גם אמום קבועין ובעובר ע"י רחיצה הרי בזיעה שאין עוברת ממילא אפ"ה ע"י רפואה ששף גופו עוברת מוכח דמהני רפואה:
**ואולם** בגוף חקירת תוס' אי מום קבוע מהני רפואה והק' מהא דנפגם עור הערוה מום ובניטל כשר ודחו דאפשר אחר שנפגם ל"מ נוטל והנה כיוצא בזה אמרו לענין טריפות אין חוזר להכשירו ואפ"ה מצינו דחוזר להכשירו כגון בכוליא שהקטינה טריפה ואם ניטל כולו כשר אף אחר שכבר ניקב ורק ע"י רפואה א"ה להכשירו כמו שאבאר:
**לפי"ז** יש לומר דע"י רפואה הוה מום קבוע שוחטין עליו במדינה רק בניטל כולו חוזר

להכשירו אבל מה שנתרפא ע"י רפואה ל"מ דאי מהני רפואה לא הוה מעולם מום קבוע רק מום עובר אבל מה שנתרפא ע"י נטילה עי"ז ל"ח מום עובר לומר שאין נשחט עליו אף קודם שניטלה אלא מום קבוע הוה ונשחט במדינה:

**מעתה** קשה לי לדעת הר"מ ברא"ש ס"פ ואלו מגלחין דיש דיחוי בגברא א"כ נהי דאיכא קרא דמום בן דפסול לעבודה הא עבר מום ירצה נוקי קרא בעבר ע"י רפואה דבידו אבל עבר ממילא דנדחה מנ"ל אע"כ בגברא ל"ש דיחוי ונראה לישב כיון דבע"מ חילק ואוכל בקדשים וגם נושא כפיו כמו שבארנו בפ"ד מכהמ"ק א"כ קדושתו לא פקע ל"ש דיחוי אלא דא"כ גם בקדשים נאמר דל"ה דיחוי דהרי נהי דבע"מ א"ר להקרבה קדושתו עליו לאסור בגיזה ועבודה לכן נ"ל דשאני אכילת קדשים דג"כ עבודה דאפי' אכילת תרומה עבודה הוה כדאיתא בפסחים דף ע"ב א"כ לא נדחה מעבודה כלל ולכן כהן שנעשה בע"מ ל"ח דיחוי ובהכי ניחא מה שהקשו תוס' סוטה י"ד כ"ש שנוקבו או בגב"ה שנקרעו ונתלכלכו איך מהני תיקון הא כבר נדחה די"ל כיון דבידו לתקן ולכבס ל"ה דיחוי וכן מוכח מהא דאיתא בע"ז אבני מזבח ששקצו אנשי יון דפריך וליתברינהו ומשני אבנים שלימות בעינן וקשה מה מהני דליתברינהו עכ"פ הא כבר נדחו וא"ח ונראה וצ"ל כיון דבידו לתברינהו ל"ח דיחוי ובה' אימ"ז יבואר עוד:

**אחד מתחילת ברייתו**. הנה בכ"מ לא הראה מקומו והוא בספרי פ' ראה וכן בת"כ פ' אמור יליף כן מקרא לענין כהן בע"מ ובפ"ב מאימ"ז הארכתי:

## הלכה ו

א) **כל מום ששוה באדם ובבהמה מחלל עבודה**. והנה יש להקשות דרבינו בפ"ח מה' אלו כ' עינו אחת קטנה ועינו א' גדולה ובפ"ב מאימ"ז כ' כן גם בבהמה א"כ מחלל עבודה וא"כ למה לא מנה רבינו כן בפ"ז מה' אלו בין מומין דמחלל עבודה ותוס' בכורות דף מ"ג כ' באמת דמחלל וא"כ דברי רבינו צע"ג דלא מנהו בין מומין דמחלל עבודה ובפ"ח מנה דאין שוה בזרעו של אהרן עינו א' קטנה וא' גדולה והא כיון דהוא גם בבהמה א"כ מום הוה אך להא י"ל דבפ"ח אייריא רק אם אחת קטנה מחברתה אבל לא קטנה כשל אווז דבבהמה ל"ה מום רק בקטנה כשל אווז אבל קמייתא קשה עכ"פ למה לא מנהו בפ"ז בין מומי כהנים בעיני אחת קטנה כשל אווז והנה בפ"ב מאימ"ז כ' כיון דב' קטנים פסול כש"כ אחת קטנה כשל אווז וא' גדולה ותימא שלא ראה דבפ"ח כ' רבינו להדיא עינו אחת קטנה ועוד דלדבריו הדרה קו' לדוכתי' א"כ שוה בבהמה ובאדם וא"כ למה לא מנה אותו בפ"ז במומין דמחללין עבודה וי"ל דכיון דבאמת באדם פסול אף שאין קטנה כשל אווז וגדול כעגל א"כ לאו משום מומא אלא משום שינוי לכן אף דשייך גם בבהמה

אין מחלל עבודה דלא כתוס' הנ"ל ולכן לא מנהו רבינו בפ"ז ורק כתבו בפ"ב מאימ"ז במומין המיוחדים בבהמה אף דשם אין משום שינוי דהרי קטנה מעט ל"ח מומא עד שיהא אחד כשל אווז וא' כשל עגל ועדיין צריך תלמוד:

ב') **מומין המיוחדין באדם לוקה.** והנה יש לתמוה דהא בגמ' איתא דאינו אלא עשה ובגמ' דמכות דף י"ח אמר רב גידל אמר רב כהן שאכל לפני זריקה לוקה מואכלו אשר כופר בהן לאו הבא מכלל עשה לאו ודחי בגמ' ומסיק זר שאכל לפני זריקה פטור וכן פסק רבינו בפי"א ממעה"ק א"כ סובר דלא לקי אלאו הבא מכלל עשה ובמשל"מ הרגיש קצת בזה ואין לומר הא רבינו בפ"ה מאימ"ז משמע דס"ל דלוקין אלאו הבא מכלל עשה דהקרבת טמאין הנה כבר כ' שם בכ"מ דהיינו משום דאיכא נמי קו"ח מבע"מ כהא"ג לוקין אף שאין מזהירין מן הדין כיון דיש לאו הבא מכלל עשה כמש"כ רבינו פ"ב ממא"ס:

**ואמנם** נ"ל דדברי רבינו נכונים דהנה קשה לי טובא לפירש"י דפי' לאו הבא מכלל עשה דהכי קאמר דבר ששוה בזרעו של אהרן הוא כהן אבל אינו שוה בזרעו של אהרן אינו כהן והא בקרא כתיב וכל מום אשר יהי' בבני אהרן לא יקריב ובת"כ מרבה מכל מום שאר מומין א"כ שוה זרעו של אהרן גבי לאו כתיב ועוד איך דריש אם אין שוה אינו כהן א"כ יחלל עבודה כדאיתא בזבחים דף כ"ב לעמידה בחרתיו ולא לישיבה ומחלל עבודה כיון דלאו כהן הוא וכן בבגדי כהונה דרשינן כהנים בכהונתם ע"ש דף כ"ג א"כ קשה דיחלל עבודה:

**ולכן** לולי פירש"י דהאי עשה דקאמר הכונה בהנהו דמראית עין רק עשה איכא (אף דזה דרבנן מצינו עשה דרבנן בזבחים דף ל"ב יכול יכנוס למחנה לוי' וכמו שהעלה בראב"ש ר"פ מ"ק) אבל אינו שוה בזרעו של אהרן בלאו והדבר מוכרח דאי הכוונה רק עשה יקשה א"כ הא דקאמר מאי איכא בין מום לשאין שוה בזרעו של אהרן ומשני דמחיל עבודה ויקשה הרי איכא בנייהו גם לאו דבמום לקי ובאין שוה בזרעו של אהרן ל"ה אלא עשה ועוד הרי אין שוה בזרעו של אהרן קאי גם בהנהו דכ' בקרא גבן וחרום דאיכא בבהמה ובהא הא לוקה דהא כתיב בקרא בפירוש ונתבאר שיטת רבינו:

**והנה** בספר איגרא רמא לגאון מו"ה משולם ראיתי בפסחים דף ל"ב כתב להביא ראי' לדברי רבינו דלקי ג"כ מיבמות דף ל"ג דהוק' תוס' איך חל איסור טומאה על איסור בע"מ דטומ' הותרה בציבור ולישב נאמר דמיירי בכהן שיש לו מום המיוחדין באדם שאינו במיתה אף לרבי דס"ל בע"מ ששימש במיתה דכיון דאין מחלל עבודה אינו במיתה ג"כ והוה חמור על קל וא"כ לס"ד דהתנא או חטאת או לאווי קתני יקשה הא רק עשה

איכא אע"כ דאפי' במומין המיוחדין באדם גם כן לאוו איכא ולקי כשיטת רבינו ושוב כתב לסתור הוכחה זו דהא לדעת רבינו בפ"ט מה' אלו אינן חייבין אלא על העבודות שהזר חייב עליהן מיתה וכ' הכ"מ דבע"מ בלא"ה ליכא מיתה ע"כ אפי' לאו ליכא באין עבודה תמה וא"כ קו' תוס' יש לתרץ בפשיטות דהא ליכא לאוקמא בהצתת אליתא דא"כ האיך חשוב בע"מ ששימש בלאו הא אין עבודה תמה וא"כ א"צ לתי' התוס' דהוה קולא דהותרה בציבור וא"כ ממילא ל"ק קו' תוס' השני' הא טומאה ג"כ הותרה בציבור וא"צ לתרץ דאיירי במומין המיוחדין באדם וא"כ אין כאן הוכחה לשיטת רבינו יע"ש דפח"ח אמנם לפמש"כ ניחא דבוודאי הוכחה ליכא להוכיח מזה דין חדש שאינו מבואר בגמ' אבל כיון שבארנו שכן מפרש סוגי' דבכורות דהוה בלאו שפיר נוכל לתרץ קו' התוס' דיבמות דאייריא בבע"מ המיוחדין באדם:

**וכל מי שיש בו מום מן המומין המיוחדים וכו'**. ובמשל"מ תמה דבגמ' איתא דליכא אלא עשה דפריך מאי איכא בין מומא לשאינו שוה בזרעו של אהרן איכא משום אחולי עבודה וכו' מאי איכא בין שאינו שוה בזרעו של אהרן ובין מראית העין איכא בנייהו עשה ופירש"י דהכי משמע השוה בזרעו של אהרן הוי כהן ויעבוד שאינו שוה לא יעבוד ולאו הבא מכלל עשה הרי שאינו עובר אלא דוקא בעשה ובספר פרי האדמה כתב דרבינו אית לי' גי' אחריתי דאיכא בנייהו ל"ת משום דקשיא לי' לגי' רש"י היכי הוה לאו הבא מכלל עשה שהרי הכתוב אמר כל איש אשר בו מום מזרע אהרן לא יגש והיכא אמרינן מי שהוא מזרעו של אהרן יעבוד ומי שאינו מזרעו לא יעבוד ועוד דא"כ הול"ל לעיל דאיכא בנייהו בין מומא לא"ש בזרעו של אהרן דמחיל עבודה ולקי וכן מוכח בת"כ מניין לרבות הכושי והלבקן ת"ל איש איש ריבה ר"ל דאמר הכתוב איש אשר בו מום מזרע אהרן ואח"כ חזר לומר כל איש ריבה את אלו אעפ"י שאינו מחיל עבודה א"כ לדברי הת"כ וודאי חייבי מלקות כיון דכל חד אית לי' קרא בפ"ע את"ד:

## הלכה ז

**אין פוסל אלא מומין שבגלוי אבל שבגוף כגון ניטל כולי'**. הנה בבכורות דף ל"ט בעי חסרון בפנים אי הוה חסרון וקאמר אח"כ כתנאי דפליגי בכרות וכתות אי חסרון בפנים שמי' חסרון ודחי כ"ע ל"ש חסרון גריס כן בצ"ק והנה רבינו בפ"ב מאימ"ז כ' נוטל כוליא פסול להקרבה א"כ סובר דהוה חסרון א"כ יקשה למה באדם כתב דל"ה חסרון אך לכאורה י"ל דוקא בבהמה דכ' תמים ס"ד דשמי' חסרון ופלוגתתם בכרות וכתות בבהמה אלא דע"ז יקשה א"כ הא דמסיק דל"ש חסרון למה סובר רבינו בבהמה דהוה חסרון אך ניחא די"ל בין לגי' צ"ק דל"ש חסרון וקאי פלוגתתם באדם ומוכח ג"כ חסרון בפנים ל"ח

חסרון באדם או לגי' דידן דלכו"ע שמי' חסרון בבהמה ורק פליגי במומין שבגלוי והכונה דנפ"מ באדם דל"ש חסרון שייך פלוגתתם לענין מומין שבגלוי וא"כ לכל התי' באדם ל"ש חסרון ובזה יבואו דברי רבינו לקמן בפ"ז שכ' נוטל רוב המדבר של לשונו על נכון כאשר אבאר שם:

**טריפה עבודתו כשרה דאין בגלוי דכתיב שבר רגל או יד**. וכתב הכ"מ שהוא תוספתא ויליף לה ממום עור או פסח שהוא בגלוי ותמוה א"כ על רבינו שכ' לימוד אחר ובת"כ פ' אמור יליף מאשר בו מום פרט לטריפה ויוצא דופן וגם בדרשא זו מאן רבינו וצריך טעם ובזה ניחא מה שהקשה בצ"ק מנחות דף ו' דפריך מה לבע"מ שפוסל בו מקריבין והקשה גם טריפה נילף בקו"ח שיפסול בו מקריבין ולהנ"ל ניחא דהרי בקרא ממעט לה בהדיא:

## הלכה ח

**ערל הרי הוא כבן נכר וכו'**. והוא גמ' זבחים דף כ"ב ובכ"מ הקשה דלמה כתב דמחלל עבודה ולוקה כזר ונראה לפרש דלכאורה קשה דלעיל בדף ט"ז הקשה תוס' ל"ל הלכתא בערל נילף בקו"ח ותי' יען דאיכא למיפרך כה"ג אונן יוכיח וא"ל שאני אונן כה"ג דאין מוזהר גם ערל אין מוזהר ומעתה יקשה דכל זה לשיטת רש"י דכתב דערל אין לוקה אבל לרבינו דכ' דלוקה יקשה ל"ל הלכתא וקרא דיחזקאל דמחלל תיפוק לי' מקו"ח כיון דמהלכה ומקרא דיחזקאל ידעינן דמוזהר וצ"ל דאמת קמשני דמוכח מקרא דמחלל ולפי"ז י"ל לרבינו שבק קרא זה וכ' דהוה כזר להורות לנו כיון דידעינן דלקי א"כ ילפינן שפיר מקו"ח מבע"מ כמו זר דיליף בקו"ח מבע"מ כמש"כ בפ"ט מה' אלו וזה שכ' דהוה כזר:

**והנה** יש להקשות דבתוס' זבחים דף ט"ו ובחי' רשב"א ביבמות מבואר דלמ"ד ערל כטמא ידעינן דמחלל וא"צ לזה קרא א"כ ע"כ דרבינו לית לי' דערל כטמא ובה' חגיגה פ"ב מבואר דסבירא לי' הטעם דערל כטמא וצ"ע:

**ועוד** קשה דמדכ' רבינו דהוה לי' כזר וביאר הכ"מ דרצה למצוא סמך מתורה ויקשה דעדיפא הוה לי' למסמך מטעם דערל כטמא ואולי י"ל דרבינו סובר תרתי דהוה כזר וכטמא ונפ"מ דפסול בק"צ אף אי ליכא כהן מהול משום דהוה נמי כזר ולכן מצריך שני לימודים ומיושב בזה קו' תוס' זבחים דף ט"ו שלמה לי' תרי קראי לערל מקרא דיחזקאל וערל כטמא די"ל דנפ"מ שיהא לו דין זר שפסול לעבודה בק"צ אף אי ליכא כהן אחר רק ערל:

**שוב** אתי לידי ספר הרדב"ז ללשונות הרמב"ם שהקשה ממנ"פ אי הוה כזר לחייב מיתה ג"כ וכ' דהכי גמירי ללקות ולא לחיוב מיתה והכי נמי משמע מקרא דלגבי מיתה כתיב

והזר הקרב יומת משמע זר הידוע ולגבי מלקות כתיב וזר לא יקרב אליכם ומשמע כל זר וכן העלה בס' נר מצוה:

## הלכה ט

**מדירין אותו על דעת רבים**. הנה בפט"ז מאישות כ' רבינו דבלא ניסת דוקא ולא כתב דמדירין על דעת רבים משום דסובר דצריך לפרט את הנדר לכן לא הצריך להדירה עד"ר וא"כ קשה למה צריך כאן עד"ר כיון דקיימ"ל צריך לפרט את הנדר וכבר הקשה כך במהרי"ט ובבה"ז ותי' דנהי דצריך לפרט את הנדר היינו אם לא נטלה הכתובה אבל א"צ לפרט הסיבה כדי לגרש אשתו הפסולה וע"כ חכם מתיר לכן צריך להדיר עד"ר והא דאיתא בשמעתין דלמ"ד צריך לפרט הנדר ניחא היינו לס"ד הוה ס"ל דצריך לפרט גם הסיבה אבל כיון דמסיק בעד"ר א"כ א"צ לומר עוד דלמ"ד צריך לפרט היינו אף הסיבה וכן כתב המג"א סי' קכ"ח וכבר תמהו דבהא לא מיתרצתא עדיין דהא עכ"פ משמע בגמ' למ"ד צריך לפרט א"צ לאוקמא בעד"ר והא רבינו אין דרכו להביא רק מה שמתבאר בגמ' ועוד דאכתי קשה מדברי רבינו בה' ערכין שג"כ לא כתב דצריך עד"ר כמו שהקשה בשעה"מ לכן נראה ליישב ברווחא דהנה הקשה המהרי"ט לדרכו דתוס' ערכין כ' דגם בנודר ועובד אין מפרט הסיבה רק שהסיבה בכלל לשון הנדר שאסר הנאה מאשתו פסולה וא"כ ע"כ מפרט הסיבה כיון שבכלל לשון הנדר הוא ותי' מהרי"ט דרבינו מפרש כרש"י שידור הנאה ממנה לגרשה ואין בזה משמעות מחמת שהיא פסולה אבל בנדר ליתומים זה מעיקר תנאי הנדר של נודרת אם קיבלה כתובתה א"כ זה מלשון הנדר ממש צריך לפרט וגם זה דוחק דמגמ' עכ"פ לא משמע דיש לחלק ונראה דהנה בסי' רכ"ח סעי' ט"ו הביא המחבר ב' דיעות בנדר שלא יעשה איסור אי מהני התרה והקשה הש"ך אי ס"ד דבמילתא דאיסורא אין לו התרה כלל מאי קאמר ר"פ משום מילתא דאיסורא כיון דבדיעבד ג"כ אין לו התרה למה ילך כלל אצל חכם אע"כ דבדיעבד מותר ועוד מ"פ מעומד ומגרש הא לכו"ע אין לו התרה במילתא דאיסורא ותי' הש"ך דכאן איירי בתולה בדבר איסור כגון פירות אלו אם יעשה איסורא שקיבלה כתובתה אבל היכי דהנדר על האיסור י"ל דלא מהני התרה ונדחו בזה דברי הב"ח שהוכיח מכאן דבדיעבד מהני התרה דאל"כ מ"ט דר"פ דסבירא לי' דא"צ לפרט הנדר ולא חייש למילתא דאיסורא אע"כ באשה במילתא דאיסורא בדיעבד מותר לא חיישינן למילתא דאיסורא ע"כ אך יקשה לש"ך [מה] יענה לקו' הב"ח דמ"ט דר"נ דלא חייש למילתא דאיסורא דהא בכהא"ג במילתא דאיסורא לש"ך ל"מ הותר וכן יקשה מ"פ ילך אצל חכם דילמא באמת אייריא בכהא"ג בנדר ממנה דהוה מילתא דאיסורא דל"מ התרה כלל א"כ לא ילך אצל חכם כלל אך

י"ל דהנה קשה בפלוגתת ר"נ ור"פ דר"נ קאמר א"כ מיגז גייז לי והכי הוה לי' להשיב דל"ח למילתא דאיסורא ועוד מה סברא איכא לומר דאתי למיגזיא הרי עתה אמרת דא"צ כלל לפרט הנדר א"כ מאי מכשול איכא אי נאמר דצריך ואי יגוז יגוז (וכבר הרגיש בזה ברשב"א הביאו בשעה"מ פ"ו משבועות ומכח זה הוכיח דלמ"ד דצריך לפרט אם לא פרט בדיעבד ג"כ ל"מ התרה ואיכא גזירא דאתי למגזיא והקשה מכאן לשיטת ריטב"א דס"ל אם לא פרט מותר) ועוד דתחילה הול"ל דר"פ אמר צריך לפרט משום מילתא דאיסורא ואח"כ טעמא דר"נ דא"כ אתי למגזי' אע"כ דאצ"ל לפרט אך י"ל דהכי קאמר דהנה הא דצריך לפרט הוא רק דרבנן וכן לפוסקים דס"ל דמילתא דאיסורא אין לו התרה היינו רק מדרבנן רק כיון שיש לחוש למילתא דאיסורא סובר ר"פ דצריך לפרט הנדר וממילא חכם לא יתיר וכמו שפסק בסי' הנ"ל דלכו"ע אין להתיר לכתחלה אבל בדיעבד מותר ואי ה"נ בנדר ממילתא דאיסורא ממש ג"כ יש לו התרה בדיעבד אבל א"כ סובר דא"צ לפרט דסובר דעשו תקנה דמשתא דאיסורא ממש אין לו התרה והיכי דתלשה במילתא דאיסורא ל"ח כלל במילתא דאיסורא ורק דזה אי אפשר לתקן כיון דבדיעבד מותר לא נוכל לתקן זאת דאכתי אתי למיגזי' ומאי הועילו חכמים בתקנתן ע"כ עדיף יותר לתקן דבמילתא דאיסורא ל"מ התרה כלל משנאמר דבכל נדר צריך לפרט כדי שלא יבוא להתיר מילתא דאיסורא דאכתי אתי למיגזי' (וכמעשה בירושלמי דאמר נדרנא דלא מרווחנא כדי שנתיר לו נדרו ושחק בקוביא) לכך עדיף יותר דל"מ כלל התרה ובשאר נדרים לא נעשה תקנה כלל דיפרט הנדר וא"כ יפורש הכי ר"נ סובר דעשו תקנה דמילתא דאיסורא ל"מ התרה אף בדיעבד א"כ אף אי ילך אצל חכם ולא יגלה שזה נדר במילתא דאיסורא בדיעבד כדי ג"כ לא הותר וא"כ מוטב לעשות תקנה שבדיעבד ג"כ לא מהני התרה משנאמר דצריך לפרט הנדר דזימנא דלא יפרט דאתי למיגזי' דאפי' במילתא דלאו איסורא חיישינן שישכח לפרט וחכם מאי דשמע מיפר ור"פ ס"ל דלא עשו תקנה דלא יהא מהני התרה כיון דבזה איקרי' דבר תורה דמצוה להתיר א"כ עשו תקנה דיהא צריך לפרט משום מילתא דאיסורא אולם קשה לי לדעת הש"ך מתוס' ערכין הנ"ל שכ' הא דנודר ועובד דהסיבה מלשון נדר שאומר שלא יהנה מאשתו פסולה א"כ איירי בנדרא דאיסורא ממש ואפ"ה פריך בגמ' מזה למ"ד א"צ לפרט הנדר ומוכח דתוס' סברי במילתא דאיסורא ממש מהני התרה דאל"כ מ"פ מנודר ועובד כיון דאין לו התרה לא ילך אצל חכם כלל כקושית הש"ך:

**אך** לפמש"כ דבאמת בהא פליגי ר"נ ור"פ יש לומר דהכי פריך דהנה הר"ן הביא שראב"ד ס"ד לומר הא דע"ד ר' אין לו התרה היינו בנדר ע"ד מצוה שלא לעשות איסור ורק הדר

בי' מגמ' דמכות דף ט"ו דמוכח אף שנדר על דבר רשות אין להתיר והנה לפי"ז י"ל בוודאי לס"ד ידע ג"כ מעד"ר רק הוה ס"ל כראב"ד רק לדבר איסור והנה למ"ד צריך לפרט א"כ שפיר י"ל דהוה מילתא דאיסורא בעד"ר אין לו התרה אף היכא דאין הנדר בגוף מילתא דאיסורא אלא שתלה בדבר איסור כהך דנודר ועובד דהא באמת הוק' תוס' אמאי לא פריך ממשנה דבכורות ותי' דשם הוא אחר שגירש ל"ח שילך אצל חכם ועח"ס שתמה למה לא ניחוש דאחר שגירש ילך אצל חכם כיון שבקל יכול להתיר וליישב נאמר דממשנה באמת ל"ה קשיא לי' די"ל שנדר שלא יהנה ממנה א"כ לא מהני התרה דהוה מילתא דאיסורא רק מברייתא קשיא לי' די"ל שנדר שלא יהנה ממנה א"כ לא מהני התרה דמילתא דאיסורא משא"כ מברייתא דנודר ועובד ע"כ דברייתא אתי לפרש ולהוסיף דא"צ לדור ממנה רק בנדר מפירות אי לא יגרשנה דל"ה מילתא דאיסורא אפ"ה מהני ע"כ קשיא ילך אצל חכם ויתיר לו ואף בעד"ר דהא הוה דבר הרשות כיון שנדר רק מפירות אף שתלה בדבר איסור דא"ל דזה הוה ג"כ כמילתא דאיסורא ואין לו היתר בעד"ר א"כ למה מהני התרה הא לדידי' במילתא דאיסורא אין לו התרה כלל בשלמא אי צריך לפרט הנדר לא יתירנו החכם ואף דבדיעבד א"צ לפרט משכחת בנדר עד"ר דאין לו התרה דל"ה דבר רשות כיון שעכ"פ תלוי במילתא דאיסורא אם לא יגרש אותה דא"ל א"כ אין לו התרה כלל דהא אף במילתא דאיסורא ממש ס"ל דג"כ יש לו התרה כמו שבארנו למ"ד צריך לפרט הנדר:

**ולפי"ז** י"ל ק"ו המקשן היתה באמת כך למ"ד צריך לפרט א"כ אף היכא שאין מלשון הנדר א"צ לפרט עכ"פ משכחת בעד"ר דל"מ התרה דל"ה דבר רשות היכא שתלה במילתא דאיסורא וא"כ ל"מ התרה בעד"ר לכן שפיר תני נודר ועובד אבל אי א"צ לפרט הנדר א"כ בנדר ותלה בדבר איסור הא עכ"פ עיקר הנדר הוה דבר רשות דלפי הק"ו דידי' הוה ס"ל דא"צ לפרט דאין זה מעיקר הנדר א"כ ל"ח מילתא דאיסור א"כ שוב גם לענין עד"ר ל"ה אלא מילתא דרשות ויש לו התרה שפיר ככל נדר עד"ר בדבר רשות וע"ז משני בעד"ר דהיינו דעתה מחדש לו דאף בדבר רשות ממש אין לו התרה בעד"ר דהא למ"ד ברבים יש לו התרה היינו בדבר רשות וע"ז קאמר אבל בעד"ר אין לו התרה ע"כ היינו כמו בדבר רשות א"כ אף למ"ד א"צ לפרט הנדר וס"ל דבתלה בדבר איסורא ל"ה כנדר במילתא דאיסורא אפ"ה בנדר עד"ר אין לו התרה דאף בדבר רשות ממש אין לו התרה בעד"ר א"כ א"ש דרבינו כתב גם כנודר ועובד בעד"ר כמסקנת הגמ' דלא סגי בטעם דצריך לפרט הנדר הא אף למ"ד צריך לפרט א"צ לפרט הסיבה והא דהוה ניחא לי' בגמ' למ"ד צריך לפרט היינו משום דגם בס"ד ידע דל"מ התרה בעד"ר רק דס"ל דזה

רק במידי דאיסורא ולמסקנא אף בדבר רשות עכ"פ מוכח דלטעם דנודר ועובד משום דאיירי בעד"ר לא משום דצריך לפרט דזה הטעם באמת לא סגי כיון דא"צ לפרט הסיבה וא"ש דברי רבינו:

**והנה** עד"ז י"ל עוד בפשיטות דבוודאי בס"ד הי' סבור דע"כ איירי בנדר הנאה ממנה שפסולה ע"כ הוא מלשון הנדר ולא יתיר חכם ולכן עובד אבל אי א"צ לפרט יקשה דילך אצל חכם דהי' סבור עתה בס"ד דמהני התרה אף בנדר מאיסורא וע"ז משני בעד"ר א"כ אחר דמשני בעד"ר י"ל דלא איירי מנדר ממנה (דבנדר ממנה לכו"ע צריך לפרט הנדר שזה מגוף הנדר הוא וגם מטעם אחרינא לא מצי איירי בנדר מאיסורא משום דאין לו התרה כלל) אלא בנדר מדברים אחרים איירי ותלה בדבר איסור כהא"ג מהני התרה דא"צ לפרט כיון שזה רק סיבה והא דנודר ועובד משום דנדר עד"ר ולכן א"ש דנקט רבינו הטעם דעד"ר דל"ש משום דצריך לפרט דזה רק סיבה כיון דאיירי בנדר מדברים אחרים כנ"ל (והנה לפי הבנת הב"ח דלמ"ד א"צ לפרט ס"ל בדיעבד מותר א"כ לכאורה י"ל בהיפוך למ"ד א"צ לפרט רק בדיעבד מותר וא"כ הכי פריך בשלמא אי צריך לפרט א"כ סובר בדיעבד אין להתיר א"כ מצי איירי בנדר ממנה וצריך לפרט דהוה מלשון הנדר אבל אי א"צ לפרט אף בנדר ממנה שהוא מלשון הנדר בדיעבד מותר א"כ ילך אצל חכם ויתיר לו ואמאי עובד ומשני בעד"ר א"כ למסקנא שוב י"ל אף למ"ד צריך לפרט מצי איירי בנדר מדברים אחרים ותלה בדבר האיסור אם לא יגרש אשתו פסולה רק דהכא איירי בעד"ר לכן נודר ועובד וא"כ ניחא שכ' רבינו ג"כ בעד"ר כמסקנת הגמ') ודו"ק:

**אמנם** הרע"ב במס' בכורות כתב דנודר בעד"ר וא"ל דיאמר לדבר מצוה כיון דצריך לפרט הנדר ישאל אותו החכם ויצטרך לפרט לו מאשתו פסולה ובבה"ז עמד עליו א"כ לר"נ דא"צ לפרט מאי מהני בעד"ר אכתי יאמר לדבר מצוה ואמנם כדבריו נראה גם מפי' המשנה לרבינו וכבר תמה עליו במהרי"ט והעלה דהא דצריך לפרט לאיזה דבר נדור אי אין בו דבר עבירה לא תליא בפלוגתא דצריך לפרט הנדר דבוודאי לכו"ע צריך לפרט שלא יהא מתנגד לדבר עבירה כיון שאין לו היתר אלא לדבר מצוה אך זה דחוק דלישנא דרבינו משמע דתליא בפלוגתא דגמ' אי צריך לפרט הנדר ול"נ לפרש כן דכוונת פי' המשניות והרע"ב כשיטת הראב"ד דבדיעבד עד"ר מהני התרה וא"כ לפ"ד הכי פריך למ"ד צריך לפרט ניחא דמסתמא איירי בנדר עד"ר דהא ב"ד מדירין אותו ויצטרך לפרט הנדר שהוא עד"ר ואם יאמר לדבר מצוה ישאלוהו החכם מה דבר מצוה אבל למ"ד א"צ לפרט א"כ לא יפרט שנדר עד"ר ויתירהו החכם דבדיעבד עד"ר גם כן מותר וע"ז משני כמ"ד עד"ר אין לו התרה אף בדיעבד (א"כ אי יאמר שהוא לדבר מצוה לא מהני התרה

כיון שבאמת אינו דמ"צ ורק לס"ד צריך לפרט לכן לא לס"ד ס"ל דבדיעבד עד"ר יש לו התרה דמה יש לחוש שיאמר שהוא דמ"צ כיון דחכם ישאלוהו יצטרך לפרט לו וממילא לא יתיר לו) וא"כ הכי קאמר רבינו בפי' המשנה דקיימ"ל צריך לפרט היכא דנדר עד"ר ושוב ישאלוהו החכם למה נדר ובהא לכו"ע צריך לפרט ואם לאו לא יתיר לו וזה כוונת הרע"ב ג"כ ודו"ק:

ג') **עוד** נראה לי לישב ע"ד פילפולא דאורייתא בהקדם מה שהקשה בספר קדושת ישראל לדעת רבינו בפי"ב מאישות דאין גובים מיתומים קטנים רק קודם שנשאת משום חינא אבל משניסת לא א"כ מ"פ מר"ה דקאמר בניסת לא מ"ט משום דמפיר בעל כי לא ניסת נמי דילמא לאו משום דמפיר אלא דוקא קודם שניסת תיקן ר"ג שתידור משום חינא אבל לא אחר שניסת והנה לכאורה יש לומר בפשיטות דנהי דאין ראי' מהא דניסת לא דיכולה להתיר נדרה אבל הא קו' הגמ' שפיר תיקשה דעכ"פ כי לא ניסת אמאי גובית כתובתה תלך אצל חכם ויתיר לה אך אי קשיא הא קשיא דהנה תוס' הקשו מ"ט דר"ה דניסת לא תדיר הנאה מככר זה ותאכל בפנינו ועוד מ"פ כי לא ניסת נמי אכתי תידור הנאה על ככר זה ותאכל בפנינו ובשלמא לר"א דמפיר בקודמין א"ש אבל לרבנן קשה ותי' דחשודה על פ"א והנה דברי תוס' צריכין ביאור דמאי הקשו מלא ניסת נמי הא כיון דסובר ר"ה דלא מהני בככר זה יהא מאיזה טעם שיהא א"כ שפיר פריך א"כ כי לא ניסת נמי דהרי לדידי' ל"מ בככר זה (עמהר"ם שיף) אך כונתו כך דלר"א דס"ל דיכול להפר נדרים שתידור א"כ בניסת אין גובית ול"ק קו' ראשונה רק שתקשה קו' שני' מ"פ כי לא ניסת נמי הא אפשר בככר זה ולרבנן דס"ל דאין מיפר נדרים שתידור נהי דקו' שני' לא תקשה משום דמצי לומר דעכ"פ פריך שפיר לר"ה דס"ל בניסת לא ע"כ דס"ל דלא מהני בככר זה א"כ כי לא ניסת נמי אבל עכ"פ קושית המקשה דהא גופי' קשיא בניסת אמאי לא מ"ט לית לי' שתידור בככר זה וע"ז תי' תוס' דפשיטא לי' מסברא דחשודה לעבור בפעם אחת אמנם הנה פירש"י לעיל דגריס בברייתא שתידור על כל פירות שבעולם מוכח דסובר דבפ"א ג"כ לא חשודה שתעבור א"כ ע"כ צריך לפרש דבאמת קו' הגמ' הי' כך כיון דניסת אמרת לא ע"כ דסבירא לך האי סברא דבפ"א חשידה שתעבור (ולית לי' כברייתא דלעיל) א"כ כי לא ניסת נמי דא"ל בככר זה ובפ"א ג"כ אין חשודה דהא עכ"פ לר"ה דס"ל דחשודה בפ"א לדידי' לשיטתו יקשה כי לא ניסת נמי מעתה יקשה כך דילמא גם ר"ה ס"ל באמת דבפ"א ג"כ אין חשודה שתעבור כברייתא דלעיל והא דקאמר בניסת לא אין משום חשש שיפר לה אלא משום דל"ש חינא (אבל משום הפרה ל"ח דהא משכחת בככר זה ותאכל

לפנינו) אבל בלא ניסת דשייך חינא תיקנו שתידור וא"ל דתלך אצל חכם דהא תידור ככר זה ותאכל לפנינו דלא חשודה אף בפעם אחת:

ד') **אמנם** נראה לישב דדעת רבינו בפט"ז מאישות ובפי' המשנה דהא דתיקן ר"ג נדר היינו אם ירצו יתומים להעדיף כחם אם ירצו בשבועה ואם ירצו ידורו אותה ובניסת סובר דלא מהני שתידור גובית בשבועה (דלא כשיטת הראשונים בניסת אף בשבועה לא תגבה) א"כ ניחא דל"ש לומר בניסת ליכא חינא לא תיקנו שתידור דהרי אדרבא בניסת גרע דכיון דנדר לא מהני משום דחיישינן שיכולה להפר לכן ע"כ תגבה בשבועה א"כ כי לא ניסת נמי דא"ל בככר זה דא"כ כי ניסת נמי דהא אי הוה משכחת נדר בככר זה גם בניסת הי' יכולין היתומים לבחור בנדר ולא תיטול בשבועה אלא דאכתי קשיא מ"פ כי לא ניסת נמי הא י"ל אף אי נאמר דטעמא דר"ה דלכן לא גביא בניסת יען דיש לה הפרה אפ"ה לא תיקשה כי לא ניסת נמי די"ל דוקא בניסת לא תגבה משום דמפר לה בעל וא"ל תידור בככר זה ותאכל לפנינו די"ל דחשודה שתעבור פ"א (דהא מסברא לא חשודה אפעם אחת כמש"כ התוס' לקמן דאי לאו דר"פ ל"ה קשיא ממשנה די"ל בנדרה מככר זה ואכלה בפנינו) אלא הכונה דהיתומים יכולין לטעון כן דאין סומכין אנדר של ככר זה דחשודה להם שתעבור פעם אחת והנה זה שייך אקו' ראשונה דניסת לא מהני שתידור אככר זה דבניסת מסברא שלא תגבה דל"ש חינא ע"כ יכולין לטעון דאין רוצים בנדר כזה וא"ל דא"כ תגבה בשבועה עכ"פ ז"א דהא באמת לפי אותה סברא דבניסת ליכא חינא גם בשבועה לא תגבה אלא תפסיד (והא דפסק רבינו כשנשאת גובה בשבועה היינו לפי מסקנא דלא ניסת אין מפסדת דאפשר שתידור דצריך לפרט הנדר) אבל בלא ניסת ל"ש להקשות כי לא ניסת נמי דהא שפיר משכחת בככר זה ותאכל לפנינו כיון דאיכא משום חינא מסברא שתיטול בלא שבועה א"כ אין יכולין יתומים לומר דלא תגבה בנדר משום דיכולה לשאול דאכתי תידור בככר זה ותאכל לפנינו ואין יתומים יכולין לומר דאין מאמינים וחשודה להם שתעבור פעם אחת כיון דמסברא שתיטול בלא שבועה וא"כ תקשה טובא מ"פ כי לא ניסת נמי ותפסיד כתובה הא עכ"פ אפשר שתידור בככר זה ואין יתומים יכולין לומר שחשודה שפ"א תעבור על נדרה להפסיד כתובתה אך י"ל דהנה רמב"ן כ' לישב קו' תוס' מככר זה דגם זה יכולה לישאל לאמימר דסובר בשבועות אכלה כולה נשאלין עלי' א"כ י"ל דשפיר ניסת מ"ט לא משום דיכול להפר דא"ל בניסת אין משום דיכול להפר רק משום דליכא חינא דהא עכ"פ באמת שיכולה להתיר אף דנדרה מככר זה דהא ס"ל כאמימר אכלה כולה נשאלין עלי' ותלך אצל חכם לשאול (וא"כ ל"ש לחלק בין אית לה חינא דמה מהני נדרה כלל כיון שבוודאי תשאול ואף דליכא רק חרטה

דהשתא ס"ל ג"כ דיכולה לשאול באכלה כולה או דס"ל דזה מה דמשני גמ' צריך לפרט הנדר לפמש"כ שהכונה אף בדיעבד ל"מ יען דליכא חרטה דמעיקרא א"כ כיון שבלא"ה צריך לטעם זה דליכא חרטה דמעיקרא נקט הא"ט דצריך לפרט הנדר אף בדיעבד מיפר אין יען דליכא חרטה דמעיקרא):

**אלא** דיקשה א"כ הא דפריך מברייתא דניסת נודרת וגבית כתובתה ואמאי לא משני דזה למ"ד משום חינא ובברייתא ס"ל משום מזוני וזה שייך גם בניסת די"ל דעכ"פ הא מיפר לה בעל ומה מהני נדרה אף דמשכחת דמדירין אותה ככר זה ותאכל (כיון דבניסת ליכא חינא אף דאיכא משום מזוני יכולין היתומים לטעון שחשודה להם שתעבור פ"א) ועל זה משני צריך לפרט את הנדר והכונה כך דהנה דעת הריטב"א דהא דצריך לפרט הנדר רק לכתחלה והקשו הראשונים א"כ מה משני צריך לפרט כיון דבדיעבד א"צ לפרט לא תגלה מפני מה נדרה ובשעה"מ הקשה עוד דקאמר דאתי למיגז לדיבורא מוכח אי לא פרט בדיעבד אין מיפר ול"נ לישב דהנה רשב"א בתשובה המיוחסת לרמב"ן הביאו בשעה"מ ה' שבועות הקשה מאי חרטה דמעיקרא שייך כאן הרי אי לא נדרה לא היתה גובית ואי נדרה אדעתה שתשאל א"כ ליכא חרטה דמעיקרא ותי' דנדר כזה שתלוי בתנאי דלא אעשה דבר פלוני לא בעי חרטה דמעיקרא וסגי בחרטה דהשתא ולכאורה קשה לדבריו א"כ הא ע"כ צריכה לומר לחכם הסיבה דהיינו התנאי למה נדרה דאי לא תאמר הסיבה רק נדר נדרתי שלא תאכל מין זה א"כ צריכה לומר שיש לה חרטה דמעיקרא (דזה בוודאי צריכה לומר לחכם אי יש לה פתח או חרטה דמעיקרא) דלא יתיר בחרטה דהשתא ואף למ"ד א"צ לפרט כהא"ג שאין לה חרטה דמעיקרא צריכה להגיד שנדרה משום סיבה פלונית וא"כ צריכה ע"כ לפרט הסיבה (ועוד יקשה דהא ר"פ קאמר דלכן צריך לפרט משום מילתא דאיסורא דהיינו דתליא במילתא דאיסורא כמש"כ הש"ך סי' רכ"ח כמש"כ לעיל א"כ איך קאמר ר"נ דא"צ לפרט דל"ח למילתא דאיסורא הא כהא"ג במילתא דאיסורא הוא דרך קנס ליכא חרטה דמעיקרא כמש"כ הראשונים הנ"ל א"כ ע"כ צריכה לפרט הנדר רק לפמש"כ להלן ניחא דיכולה ליתן סיבה שאינה אמיתית ויתיר החכם) אך י"ל דלמ"ד א"צ לפרט יכול לומר לחכם סיבה שאינה אמיתית כגון שלא אוכל ככר זה קונם עלי אם אלך למקום פלוני והלך דליכא מילתא דאיסורא ויתיר לו החכם דגם זה דרך קנס הוא אף שבאמת נדר משום מילתא דאיסורא אבל למ"ד צריך לפרט צריכה להגיד הסיבה האמיתית וא"כ אי תגלה שנדרה משום שרצתה ליגבות הכתובה לא יתיר לה (אך לכאורה לפמש"כ המהי"ט סי' א' לישב קו' רשב"א דשייך כאן חרטה דמעיקרא דסבורה שיכולה לקבל לחיות בלא אכילת מיני פירות שנדרה ועכשיו

שאינה יכולה לסבול מתחרטת על שנדרתה ואלו הייתי יודע לא הייתי נודרת אלא הייתי מודה בנכסים שבידי ונודרת על האמת א"כ משכחת חרטה דמעיקרא אך י"ל אכתי משכחת שידירו אותה בכל פירות אם גבתה ועתה חוזרת לגבות שינית דחל כשיטת סמ"ג שבסי' רכ"ח וא"כ ליכא חזרה דמעיקרא שסבורה שיכולה לקבל דאטו לא ידעה שא"א לחיות בלי שתהנה מן העולם א"כ רק שייך חרטה דהשתא (וכ"כ באמרי בינה) וא"כ שוב ע"כ צריך לפרט הסיבה וכן בנדרה מככר זה רק חרטה דהשתא איכא דל"ש דסבורה שיכולה לקבל ועתה אין יכולה לקבל דבככר אחד הא יכולה לקבל ורק שייך חרטה דהשתא וע"כ צריך לפרט הנדר) וא"כ בזה מיושב קו' הנ"ל על הריטב"א די"ל סברת ריטב"א כך בוודאי אם לא פרט כלל מהני בדיעבד דדעת החכם למה שנדרה סתם היכי דיש חרטה דמעיקרא אבל כאן שע"כ תאמר סיבה אחרת כדי שידע חכם שנדרה רק דרך קנס וא"צ חרטה דמעיקרא רק מה יש לחוש שתאמר סיבה שאינה אמיתית כגון שנדרה יען שהלכה למקום אחד שאין מילתא דאיסורא א"כ אין דעת החכם רק למה ששמע כהא"ג גם בדיעבד אין מופר לדעת הריטב"א והיינו דמשני צריך לפרט הנדר א"כ ע"כ תגלה טעם האמיתי שנדרה משום כתובה ולא יתירו לה לכן בלא ניסת גובית אבל בניסת לא משום דיכול להפר לה בעלה והנה כן צריכין לומר ג"כ אהא דפריך מנודר ועובד למ"ד א"צ לפרט הא כיון דליכא חרטה דמעיקרא א"כ ע"כ צריכין לפרט שתלה בתנאי ואף לדעת מהרי"ט הא משכחת שידור מכל פירות שבעולם אם לא יגרש דאז חל על כל פירות וליכא חרטה דמעיקרא או בככר זה דג"כ ליכא חרטה דמעיקרא וע"כ צריך לפרט הסיבה וצריכין לתרץ ג"כ כנ"ל דעכ"פ יכול הוא להטעות החכם שיתלה בתנאי דלית בי' מילתא דאיסורא והחכם יתירהו משא"כ אי צריך לפרט הנדר צריך לפרט האמת דאל"ה אף דיעבד אינו מופר ושפיר פריך ומיושב דלא יקשה לריטב"א מאי פריך הא בדיעבד גם למ"ד צריך לפרט ג"כ מיפר לפמש"כ ניחא כיון דע"כ יפרט סיבה שאין אמיתית אז בדיעבד ג"כ אין מופר (כמש"כ בטו"ז סי' רכ"ח דקפידא שלא יקצר בלשונו רק יפרט כל לשונו ממש) אך אכתי תיקשי בניסת ג"כ נדרה עכ"פ מככר זה ותאכל דהיינו דבעל א"י להפר דמיגז גייז ואי דחכם יתיר הא צריך לפרט הנדר א"כ ע"כ תגלה שנדרה משום כתובה ולא יתיר לה בשלמא לתוס' דלית לה התרה באכלה כבר רק דל"מ משום שחשודה לעבור פ"א ניחא אבל לרמב"ן דסובר דמהני גם באכלה כבר דלית לי' לסברת תוס' שחשודה לעבור פ"א קשה ולישב ע"כ נאמר גם לרמב"ן כיון דניסת דליכא חינא ומסברא שלא תגבה יכולין עכ"פ יתומים לטעון שפיר שחשודה להם שתעבור פ"א (דרמב"ן דכ' לתרץ קו' תוס' דאתיא כאמימר אכלה כולה נשאלין עלי' ולא

ניחא לי' לתרץ כתי' תוס' דפ"א חשודה היינו בלא ניסת דמסברא שתגבה משום חינא אין יכולין היתומים לטעון שחשודה להם שתעבור פ"א כדי להפסיד כתובתה אבל בניסת דליכא חינא גם רמב"ן מודה דל"מ בככר זה ותאכל לפנינו דעכ"פ יתומים יכולין לטעון שחשודה שתעבור פ"א) ובזה ניחא הא דהקשינו לעיל דר"נ דקאמר א"צ לפרט דאתי למגזיי אטו עדיף מאם לא תפרט כלל להנ"ל ניחא דהכי קאמר דל"ש משום מילתא דאיסורא ע"כ צריכה לפרט לכתחלה דהרי צריכה לפרט הסיבה כיון דליכא אלא חרטה דהשתא רק דאי א"צ לפרט יכולה לשקר ולומר סיבה שאין אמיתית ואז בדיעבד ג"כ אין מופר דדעתו להתיר רק מה ששמע א"כ הכי קאמר א"צ לפרט לכן דעתו להתיר סתם כל מה שנדרה וליכא למיחש שתאמר סיבה שאינה אמיתית אבל אי צריך לפרט משום מילתא דאיסורא ע"כ תפרט הסיבה ואתיא למיגזיי לומר סיבה שאין אמיתית וזה בוודאי אף דיעבד אינו מיפר:

**אמנם** הנה זה כבר הקשה במהר"ם שיף אמאי לא מוקי הא דנודר ועובד בככר זה דבוודאי כהן אין חשוד לעבור פ"א ולכאורה הא לק"מ דהרי אמרינן בנדרים דף י"ד קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר דלא ישן היום שמא ישן למחר דבתנאי לא מזדהרא אינשי א"כ איך יסמוך בי"ד שיעבוד היום ע"י שידור על ככר בתנאי שיגרש את אשתו ויאכלנו הא בתנאה לא מיזדהר בפרט דיצרו תוקפו אף שנמצא שעבר פ"א על נדרו הא כיון דעתה אין עובר על גוף הנדר רק על התנאי לא מיזדהר אך באמת שפיר הקשה דקו' הגמ' הא קאי לר"נ דא"צ לפרט הנדר והא ר"נ סובר שם בנדרים דגם בתנאי מזדהר אינשי א"כ יקשה דידור בככר זה ויאכלנו ומותר לעבוד דבוודאי גם בתנאי מיזדהר אינשי שלא יעבור התנאי דנמצא עבר אנדרו למפרע (ואפשר דאפ"ה בתנאי כזה שאין עובר למפרע אלא פעם אחת לא מיזדהר דיצרו תוקפו) וצריכין לומר כרמב"ן דגם באכלו כבר יש לו ג"כ התרה אולם אכתי קשה אכתי ידור מכל פירות שבעולם אם לא אגרש אשתי דחל על כל פירות וליכא חרטה דמעיקרא א"כ א"י להתיר וע"כ לומר כרשב"א בתנאי סגי בחרטה דהשתא א"כ צריך לפרט וא"ל דמפרט בשקר א"כ אף בדיעבד אין מופר (והנה כן צריכין לומר ג"כ אהא דפריך מנודר ועובד למ"ד א"צ לפרט הא כיון דליכא חרטה דמעיקרא לשיטת רשב"א א"כ ע"כ צריך לפרט שתלה בתנאי ואף לדעת מהרי"ט הא משכחת שתידור מכל פירות שבעולם אם לא יגרש דאז חל על כל פירות וליכא חרטה דמעיקרא או בככר זה דג"כ ליכא חרטה דמעיקרא וע"כ צריך לפרט הסיבה וצריכין לתרץ ג"כ כנ"ל דעכ"פ יכולה להטעות החכם שתלה התנאי במילתא דלית בי' איסורא ויתירהו משא"כ אי צריך לפרט הנדר צריכה לפרט האמת דאל"ה אף דיעבד אינו מיפר

ושפיר פריך וא"כ ניחא דברי הריטב"א דלא יקשה מ"פ הא בדיעבד גם למ"ד לפרט הנדר מותר אם לא פירט הנדר ולפמש"כ ניחא כיון דע"כ יפרט סיבה שאין אמיתית אז בדיעבד ג"כ אין מותר (כמש"כ טו"ז סי' רכ"ח דקפידא שלא יקצר בלשונו רק יגלה כלשונו ממש) ודו"ק:

**ולפי"ז** נתישבו דברי רבינו כיון דלהלכה קיימ"ל בתנאי לא מיזדהר אינשי א"א לאוקמא הא דנודר ועובד בככר זה אם לא יגרשנו (או בנודר מכל פירות דחל בתלה בתנאי שיגרשנה כיון דבתנאי לא מיזדהר אינשי א"כ אסור בכל פירות שבעולם מחשש שיעבור על התנאי א"כ לא חל אף בתלה בתנאי כשיטת הרא"ש פ' המדיר דלא כסמ"ג שבסי' רל"ב ולכן אמרינן דיהנה מיד ולקי משום שבועת שוא) דכהא"ג בוודאי חיישינן שלא יזהר בתנאי כיון דלא יעבור מעיקרא רק פ"א באיסור נדר ולא משכחת בנודר ועובד רק בנדר ממין אחד אם לא יגרשנה דכהא"ג מזדהר בתנאי כדי שלא יאסר במין זה כל ימי חייו א"כ לשיטת מהרי"ט שייך שפיר חרטה דמעיקרא וא"צ לפרט הסיבה א"כ אף למ"ד צריך לפרט הנדר הא בדיעבד עכ"פ מופר ולא יפרט שנדר לגרש משום שאשתו פסולה א"כ ע"כ צריך לאוקמא רק בנדר עד"ר דבשמעתין ניחא לי' למ"ד צריך לפרט הנדר היינו לר"נ דבתנאי מזדהר אינשי א"כ מצי לאוקמא בנדר מככר זה (או מכל פירות שבעולם וחל שפיר כיון דתלה בתנאי שבוודאי מזדהר בו) א"כ ליכא רק חרטה דהשתא א"כ ע"כ צריך לפרט שתלה בתנאי א"כ שוב צריך לפרט שנדר משום אשתו פסולה דאי לא יפרט התנאי והסיבה האמיתית אף בדיעבד אין מיפר א"כ א"צ לאוקמא בעד"ר ושפיר פריך למ"ד א"צ לפרט הנדר אבל להלכה דלא מזדהר בתנאי לא מצי אירי ובנדר ממין אחד ובזה שייך חרטה מעיקרא כמש"כ מהרי"ט א"כ א"צ לפרט הנדר מעיקר הדין רק משום מילתא דאיסורא ובכהא"ג בדיעבד אם לא פרט כלל שום סיבה ג"כ מופר ולכן צריך לאוקמא דהך דנודר ועובד רק בעד"ר וכמש"כ רבינו בה' אלו משא"כ בה' אישות דשם שפיר מצי אירי בנדר מככר זה ואכלה דשם הנדר על הככר אם לא קיבלה כבר ול"ש דלא מזדהרה בתנאי וא"כ גם אפ"א אינה חשודה (דיתומים לא מצי לטעון דחשודה להם כיון דאיכא משום חינא לא אלימא טענתם למדחי תקנת חכמים אשר חשו משום חינא וא"ל דתלך אצל חכם הא צריך חרטה דמעיקרא ובנדר כזה ליכא רק חרטה דהשתא וצריכה לפרט תנאי הנדר מצד עיקר הדין ואם לא תפרט כל לשון הנדר רק תתלה בתנאי אחר הא באמת גם בדיעבד אין מופר ע"כ א"ל לאוקמא בנדר עד"ר דשפיר סגי בסתם נדר ג"כ דחכם לא יתיר וכל זה בלא ניסת אבל בניסת הא יפר לה בעל וא"ל דיאכילנה ככר זה ובעל הא רק מיגז גייז ואין עוקר הנדר באכלה כולה דאכתי תלך אצל חכם וא"ל

דצריך לפרט הנדר דהא א"כ אכתי עכ"פ לא תעבור רק פ"א ויכולין היתומים לטעון שחשודה להם שתעבור פ"א (דהא בניסת דליכא משום חינא הנה מצד הדין שלא תגבה כמש"כ רבינו בפי"ב) וא"ש דברי רבינו באורחא חריפתא:

**והנה** בפנ"י הקשה אתוס' דכ' הניחא קאי גם לר"נ ומוקי משנה בעד"ר וקשה לתי' זה שכ' תוס' בעד"ר יש לה הפרה ונראה לישב דכ"כ לעיל דרבינו בפי"ב כתב בנשאת ליכא חינא לכן ל"מ בנשאת בנדרה מככר זה אמנם ר"נ י"ל דמוקי משנה בככר זה וסובר דלא חשודה אפ"א דהיתומים אין יכולין לטעון כן דס"ל דמסברא גביא בלא שבועה והיינו כשמואל דלעיל דסובר דנשבעת חוץ לבי"ד דמסברא שתיטול בלא שבועה לכן גם משנשאת גובית ותידור בככר זה וא"צ לאוקמא בעד"ר:

ה') **אמנם** עוד אמרתי בישוב קו' הרשב"א הא לא משכחת חרטה דמעיקרא ונראה דשפיר משכחת דהנה תוס' כ' דפ"א חשודה שתעבור ובארנו דכונתם דיתומים יכולין לטעון שחשודה להם אפ"א (וכן הוא בריטב"א ובזה א"ש מה שהקשה הפנ"י על תוס' דנדרה על ככר זה א"כ איך קתני במשנה שידירוהו מה שירצו יתומים כיון דנדרה מככר זה ואוכלת מיד אין נפ"מ ליתומים איזה מין שתידור להנ"ל א"ש דזה באמת כונת תוס' דפ"א חשודה דהיינו שיתומים יכולין לטעון שחשודה להם והיינו מדקתני ידירו אותם מה שירצו משמע דבהם תלוי הדבר והנה לפי"ז דיתומים יכולין לטעון שאין נאמנת להם אלא בנדר שעומדת באיסור כל ימי' א"כ לפי"ז נוכל לפרש דמה שטוענים שרק נאמנת באיסור שכל ימי חיי' אין הכונה במה שתקבל על עצמה בעת נדרה באיסור התלוי בכל ימי' דגם בזה באמת אין יכולין לסמוך אולי דעתה מחמת חמדת ממון לעבור על נדרה כל ימי חיי' (או להיפוך דסבורה שיכולה לקבל לחיות בלא הנאה זו כל ימי חיי' רק דעיקר סמיכת היתומים הוא דחושבין כיון שבכל ימי' תעשה איסור בוודאי שימים ידברו וסופה להודות שלא להיות באיסור כל ימי' (או למנוע הנאתה כל ימי') וכאשר תתחרט בוודאי תחזור כל מה שגבתה שלא כדין ואף דאיסורא דעברה עבירות כמש"כ הראשונים אפ"ה אפשר שתשאל אצל חכם דהא אם תחזיר להם הכתובה יכול החכם להתיר לה נדרה אח"כ ובזה נח דעת היתומים אבל בניסת לא מפני שבעלה יתיר לה אף שלא תחזיר להם עולמית מה שנטלה מהם וע"ז פריך כי לא ניסת נמי דהא באמת כי לא ניסת נמי יכולה לילך אצל חכם ותתיר דהיינו שנחוש שלא תגלה לחכם למה נדרה רק תאמר שיש לה חרטה דמעיקרא על שנדרה לאסור עלי' הנאת מין זה (ויש לה באמת שפיר חרטה דמעיקרא דהא בשעה שנדרה חשבה אם לא תוכל לעמוד תעבור על נדרה או שחשבה שתוכל לעמוד ולא תהנה כל ימי' ועתה מפני שאינה יכולה לעמוד שלא ליהנות ולעמוד

באיסור כל ימי' גם אין ברצונה ע"כ מתחרטת מעיקרא שקבלה נדר זה עלי') וע"ז משני שפיר צריכה לפרט את הנדר ולכן רק יכולה להתיר אם תתחרט ותחזיר להיתומים מה שגבתה שלא כדין אז יכולה שפיר לשאול אצל חכם דשפיר יתיר לה כיון שהחזירה להיתומים הכתובה וא"ש קו' רשב"א ובזה נראה לי לישב קו' תוס' דנדרה עד"ר (והנה בת"ג כ' לישב קו' תוס' כיון דבפ"א חשודה שתעבור ממילא יש לה היתר גם בעד"ר וא"כ חיישינן שתעבור פ"א כדי שתהא יכול לשאול גם בעד"ר וז"א דכהא"ג אין לה התרה דהטעם דאם עבר יכול לשאול גם בעד"ר יען דגם הרבים מסכימים כדי לעקור הנדר מעיקרא כדי שלא יהא עבירה בידו א"כ היכא דעובר כדי שיהא לו התרה שוב בוודאי אין הרבים מסכימים להתרה דהוה כאומר אחטא ואשוב דל"ה כפרה) ולפמש"כ ניחא כיון שפ"א חשודה שתעבור רק דעיקר סמיכת יתומים שעכ"פ לבסוף תתחרט ותשוב להם כדי שתוכל לשאול ולא תעבור כל ימי' באיסור רק דאנו חוששים שלא תחזיר להם ובכ"ז תלך לחכם לשאול ולא תגלה לו שנדרה משום כתובתה לזה ל"מ עד"ר דהא היכא שכבר עברה דעת הרשב"א הובא במשל"מ דעד"ר ג"כ יש לו הפרה כדי שינצל מאיסור וחכם עוקר הנדר מעיקרא א"כ מה מהני עד"ר דכיון דמתחילה לא הי' דעתה לשאול רק לעמוד באיסור ורק אח"כ תתחרט ותלך לשאול שאין רשות להיות באיסור כל ימי' א"כ בעד"ר נמי יש לה התרה:

**וכן** ניחא מה דקשה לר"ה הא גם למ"ד א"צ לפרט צריך ליישב המשנה וע"כ בעד"ר א"כ למה לא מוקי ר"ה ג"כ בעד"ר להנ"ל ניחא דלמ"ד א"צ לפרט הנדר י"ל דלדידי' ל"מ באם עבר פ"א שיהא לו היתר עד"ר דכיון דא"צ לפרט ע"כ ס"ל עיקר היתר הוא ע"י עצמו שמתחרט ועוקר אותו ומשוה לנדרו נדר בטעות לכן ל"ש לומר יען שעבר פ"א הוה נדר בטעות דלא הוה לי' לעבור אבל למ"ד צריך לפרט הנדר א"כ ע"י החכם נעקר הנדר לכן בעבר פ"א יכול החכם לעקור אותו כדי שלא יהא עבירה בידו:

ו') **והנה** איתא במשנה דגיטין אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה ופירש"י והיתה מפסדת כתובתה התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצה וגובה כתובתה והנה על מה שפירש"י דהיתה מפסדת הכתובה כבר עמד בפנ"י אמנם רבינו בפי' המשנה כ' שכל מה שירצו יתומים שתאמר כל פירות שבעולם אסורים עלי או שתעלה ממונך כולו קרבן דהיינו אם קבלה שום דבר ובח"ס הקשה כיון שכתב רבינו דמה שירצו היינו שתאסור עלי' כל פירות שבעולם א"כ ס"ל כפירש"י דלאיסור טעה נמי חוששת א"כ מה הי' לו לר"ג לתקוני שתהא נודרת ליתומים מה שירצו הך תקנה דמה שירצו למה תעשה הכתובה קרבן דהא קיימ"ל קונם יחידי אין

לו פדיון והנה עוד נראה מפי' המשנה דמעיקר הדין נמי נהי דאם ניסת אין מדירין מ"מ גובה כתובתה בשבועה חוץ לבי"ד ע"כ של יתומים וכן פסק בפט"ז מאישות והקשה מנ"ל זאת:

**ונראה** ליישב דהנה תוס' לקמן הקשו מ"פ כי לא ניסת נמי הא משכחת בתידור בככר זה ותאכל בפנינו ואין לו שאלה והקשה בפנ"י הא במשנה קתני שתיקנו שתהא נודרת כל מה שירצו יתומים ובככר זה מאי נפ"מ במה שירצו יתומים בשלמא בנודרת על מין אחד יבחרו היתומים מה שקשה לה לפרוש אבל בככר אחד ואוכלת לפנינו אין נפ"מ בכל זה ונראה ליישב דהנה לכאורה קשה לפי מה שנראה מתוס' לעיל בתלוי בתנאי מהני בנדר על כל פירות שבעולם וא"כ מאי אהני אם תאסרה בככר זה הא קודם שתלך לבי"ד תוכל לידור בכל מינים אם תלך למקום פלוני ותלך וא"כ חל ואסורה בכל המינים ואח"כ תידור בבי"ד על ככר זה דלא חל הנדר ואח"כ יפר הבעל נדר הראשון ובעל הא מיגז גייז ולא חל נדר השני ומה שאסורה משום נדר הראשון דבעל רק מיגז גייז הנה הא לא עברה רק פ"א ובזה הא כבר כ' תוס' דחשודה לעבור א"כ מה מהני אם תידור ממין ידעו דאכתי לא תעבור רק פ"א דמכאן ולהבא לא תעבור דבעל מיפר לה ועוד יקשה דהנה בשער אפרים הקשה אף כשאכלה כבר הא חכם עוקר נדר מעיקרא כדאמר אמימר בשבועות דף כ"ו ותי' דכאן דליכא רק חרטה דהשתא כמש"כ הרשב"א בתשובה הנ"ל לכן א"י להתיר מה שכבר אכלה וא"כ לפי"ז תידור בכל פירות שבעולם כנ"ל ואח"כ תידור בפני יתומיה על ככר זה ותלך אצל חכם לשאול על נדרה קמא בחרטה דהשתא ולא נעקר לגמרי א"כ לא מצי חייל האיסור שאסרה על עצמה בככר זה וא"ל אכתי הא עברה פ"א מכח נדר הראשון וע"כ דבפ"א חשודה לעבור אכתי קשה מאי קאמר הניחא אי צריך לפרט הנדר הא אכתי תידור בכל מינים שבעולם כנ"ל ולא חל נדר השני שידרוהו היתומים ותלך אצל חכם ותפרט הנדר הראשון ויתיר לה בחרטה דהשתא ולא נעקר הראשון ולא חל השני ועל נדר הראשון לא תחוש דחשודה לעבור פ"א (והנה לכאורה יקשה כהא"ג אהא דפריך הגמ' מהא דנודר ועובר יורד ומגרש למ"ד א"צ לפרט הנדר דלמ"ד צריך לפרט הנדר מי ניחא דילמא נדר על כל פירות ואח"כ נדר בפני בי"ד וילך לחכם ויתיר נדר הראשון דמפרט לי' שפיר כל הנדר וכיון דאין לו חרטה דמעיקרא לא חל נדר השני ולא עבר רק פ"א הנדר הראשון אך הא לק"מ דמבואר בחכ"צ סי' ל"א דאייריא בעושה תשובה א"כ ליכא רק חששא שיצרו יתקפנו וירצה לשאול על נדרו אך באשה שפיר יקשה מה משני דצריך לפרט הנדר הא יכולה לידור בכל פירות שבעולם בתנאי כנ"ל) והנה לכאורה י"ל דיכולין בי"ד להתיר לה תחילה כל נדרים שנדרה אך הנה בישועות

יעקב בתשובה הנדפסת בסוף ספרו לאו"ח דהיכא דתלה בתנאי דקום ועשה אין יכולין להתיר קודם שחל הנדר א"כ אם תתלה בתנאי שתלך למקום פלוני א"י בי"ד להתיר דלא חל הנדר עדיין כ"ז שלא תלך ואם תלך אח"כ חל הנדר הראשון מעיקרא ואח"כ תשאל על הנדר קמא בחרטה דהשתא ולא חל הנדר השני ואף שיש לדחות דחל נדר השני קודם שיחול נדר הראשון אולם באמת זה שהעלה בישועות יעקב דבי"ד יכול להתיר נדר אף שלא פתחה היא בחרטה צ"ע דלדעתי אין לנדר התרה רק באם יפתח הנודר בחרטה אבל אין בי"ד יכולין להתיר לאדם נדרו בלא רצונו דעיקר הטעם דיש לנדר היתר הוא ע"י הנודר רק שצריך לחכם להתיר וכ"כ בח"ס בחי' גיטין בשם רבו מ' נתן אדלער זצ"ל לפרש דברי הירושלמי ואני הבאתי ראי' מהא דנדרים דרב סחורה יצא מר"נ ופתח פתח לנפשו ור"ן הקשה דאין אדם מתיר לעצמו להנ"ל ניחא דעיקר הפתח וחרטה והיתר הנדר בא ע"י הנודר שמתחרט אלא דלא מהני עוד שיאמר חכם מותר לך (כדאיתא כהא"ג במו"ק ח' בראיית נגעים דצריך דוקא הכהן לומר טהור או טמא וה"נ דכוותי'):

**ולפי"ז** יש ליישב קו' הפנ"י דלכן תידור מה שירצו יתומים דאי מה שתירצה עדיין יש לחוש שתידור על מין אחד קודם ותאכל לפנינו ובאמת לא חל מכח נדר הראשון ואח"כ תלך אצל חכם ותשאל על נדר הראשון ונדר השני לא מצי חייל כיון דליכא רק חרטה דהשתא ולכן ע"כ תידור מה שירצו יתומים דאז ל"ח שנדרה מין זה דמינה ידעה דא"ל שתידור על כל מינים שבעולם אם תלך למקום פלוני כנ"ל די"ל דבאמת יהא מוכח כסברת הרא"ש דאף דתלה בתנאי לא חל על כל מינים שבעולם:

**ובהכי** ניחא לי ליישב שיטת רש"י בשמעתין דגריס נודרת ואוסרת עלי' כל פירות שבעולם והוק' תוס' דהא לא חל ורק לקי פ"א והיא חשודה לעבור פ"א כדמוכח דאל"כ תידור על ככר זה ונראה ליישב דלפירש"י אין הוכחה מהא דחשודה אפ"א דהא י"ל דלפירש"י קו' תוס' מעיקרא ל"ק דהנה רש"י בשבועות דף כ"ו מפרש הא דנשאל על הראשונה חלה השניה בעולם וכ"כ שם בנמ"י וא"כ תאסר עליה כל פירות שבעולם ואח"כ תבוא לבי"ד ותאסר עלי' ככר זה ותאכלנו דלא חל ואח"כ תלך אצל חכם להתיר הראשונה והשני לא חל דאינו בעולם כבר לכן לא מהני שתידור בככר זה וא"צ לתי' התוס' לומר דחשודה אפ"א (רק תוס' דהוק' י"ל דסברי כשיטת הריטב"א שם בשבועות בשם התוס' דאף דכבר נאכלים נשאל על הראשונה חל השני') וא"כ מיושב נמי קו' תוס' שהקשו עוד שתאסור עלי' הנאת ממון הכתובה שגבתה אם קבלית מידי להנ"ל ניחא דא"כ אכתי תוכל לאסור עליה את הכתובה אם תלך למקום פלוני ובבי"ד תשוב ותאסר עליה אם קבלת מידי ואח"כ תלך לבי"ד ותשאל בחרטה דהשתא על נדר הראשון וזה

שפיר יתירו לה דאין בזה דבר איסור אבל כיון דרק חרטה דהשתא לא מצי לחול נדר השני ולכן רק תיקנו מה שירצו יתומים כדי שלא תדע איזה מין ומין יאסרו עלי' או אולי לא יאסרו עלי' שום דבר אחר רק הנאת הכתובה וא"ש אלא דיקשה לשיטת רש"י בשבועות מהא דהקשו תוס' בשמעתין בלא דר"ה ג"כ קשה ממשנה דליחוש דאזלה לגבי חכם ותי' בלא דר"ה ניחא די"ל בככר זה ורק לר"ה דסובר דחשודה אפ"א פריך שפיר ולפירש"י דא"א לאוקמא בככר זה דא"כ תאסור תחילה בכל פירות שבעולם ואח"כ תשאל על הראשונה ולא חלה השניה כיון שכבר נאכל ולא עברה אפי' פ"א וא"ל דבעד"ר איירי זה אינו לגבי בעל ל"מ עד"ר כתנ' קמא שבתוס' וכדמשמע מרמב"ן דלשיטת רש"י דסובר עד"ר היינו שרבים מדירין על דעתם בבעל ל"ש זה כיון דנדרה ע"ד הבעל:

ז') **לכן** נראה ליישב עד"א דהנה בח"ס הקשה מה ראה ר"ג לתקן שידורו אותה כיון דאם לא נשבעה הי' מפסדת ולמה תיקנו להפסיד להיתומים ונראה ליישב דהנה בהא דאין נפרעת אלא בשבועה יש שני טעמים דהנה בר"ן כתב דמכאן מוכח מי שיש בידו גזל ותובע חוב מחבירו יכול להשביע אותו דהחוב נפטר ע"י שיש גזילה שלו בידו דאל"כ מה אהני הכא שבועה דילמא גזל בידה שנטלה שלא ברשות ועל הכתובה לא גבתה באמת כלום ואמת נשבעת וא"כ לפי"ז יש כאן שבועה משום דאנו חוששים שיש בידה מיתומים שלא נטלה אותה על הכתובה אבל הריטב"א כ' להיפוך דע"י גזילה לא נפטר מהחוב והעלה דהשבועה בבית דין בפירוש רק אם גבתה על הכתובה דאל"כ הרי תבוא לידי שבועת שקר בשגגה ולפי דבריו ע"כ כאן השבועה דחיישינן לצרכי אתפסה על הכתובה מעתה הנה כאשר נמנעו מלהשביעה לפי דעת הר"ן דחיישינן שיש בידה משל יתומים שלא על הכתובה א"כ אין החשש שחשודה על השבועה אלא מפני חומר השבועה חיישינן שמא נטלתה משל יתומים א"כ בשקרא משתבעת א"כ לא תלוי ביתומים דאף אם רוצים להשביעה אין יכולין להשביעה אבל אם אמרינן כריטב"א א"כ אי תפסה שלא ברשות הרי אין נשבעת בשקר כיון שלא נטלתה לגביית כתובתה ול"ש לחוש מפני חומר השבועה אלא מפני חשש שחשודה שכבר תפסה על הכתובה א"כ כשיתומים מאמינים להשבועה שפיר דמי:

**וכן** יש נפ"מ בקופצת דאם אנו חוששין שנטלה על כתובתה מהני שפיר בקופצת אבל אם אנו חוששין שנטלה שלא על הכתובה לא מהני בקופצת דהא בקופצת בוודאי אין דעתה לישבע רק שלא נטלה על כתובתה אבל אכתי דילמא לקחה שלא על כתובתה ואי קופצת לישבע מעצמה מה מהני דאכתי יש לחוש שנטלתה מיתומים שלא על כתובתה דהיא נשבעת סתמא וחוששת שהשבועה רק אם נטלה על כתובתה אבל כיון דנשבעה

סתם הכל בכלל שגם מה שבתורת גזילה בידה ג"כ בכלל א"כ לא סגי במה שנשבעה מעצמה (והריטב"א כ' דבאמת איירי דנשבעה ע"ד בית דין אבל לכאורה דחוק לומר כן כיון דנשבעה מעצמה) ולפי"ז י"ל דתרתי טעמא איכא דתחילה נמנעו מלהשביעה על דעת בי"ד מפני חשש שמא גבתה מיד על כתובתה ולכן קופצת ונשבעת כדי שלא תפסיד דאומרת יודע אני בעצמי שאמת אני נשבע ובאמת בקופצת איכא חשש שמא יש בידה משל יתומים שלא בתורת גביית כתובתה והיתה נכשלת באיסור שבועה לכן תיקן רשב"ג שתהא נודרת כדי שלא תבוא לידי כך לישבע מעצמה דבשלמא תחלה כאשר היתה נשבעת בבי"ד שלא גבתה על כתובתה אז ליכא משום חומר שבועה משום דאף אם נטלה משל יתומים שלא על הכתובה ליכא מכשול אבל כיון דנמנעו מלהשביעה מפני שחשודה שגבתה כבר והיא יודעת שלא נטלה על כתובתה והיתה קופצת לישבע ובאמת היא נטלה שלא על דעת כתובתה ולאו אדעתה כהך עובדא דדינר דמייתי בשמעתין וכדי שלא תבוא לידי כך שתשבע שבועה בשקר בשוגג התקין ר"ג שתהא נודרת ליתומים ואם לא גבתה באמת תידור ותיטול ולא תפסיד כתובתה ממילא אינה קופצת לישבע וא"ש קו' הח"ס על נכון וגם קו' הפנ"י דהקשה ממשנה דקתני נמנעו מלהשביעה ופירש"י דהיתה מפסדת מנ"ל לפירש"י דהיתה מפסדת דילמא כיון שלא השביעה היתה נוטלת בלא שבועה כמו שהוא באמת שיטת הש"ך סי' צ"ב מדאמרינן בשבועות מ"ח בפוגם שטרו ומת דנוטלין היורשין בלא שבועה דהבו דלא לוסיף עלה דרב ושמואל וא"כ כ"ש בחשוד שאין סברא לומר דחשוד גרע ממת ותי' בפנ"י מדקתני התקין ר"ג שתהא נודרת וגובית כתובתה משמע שלא היתה גובית ולפמש"כ אכתי קשה דהא צריך טעמא מ"ט דרשב"ג דתיקן שתהא נודרת להפסיד ליתומים בשלמא אי היתה גובית בלא שבועה שפיר תיקן לטובת היתומים שתהא נודרת תחלה ואח"כ גובית וא"כ אדרבא ראי' לשיטת הש"ך מכאן אבל לפמש"כ י"ל דשפיר ס"ל דמפסדת והא דתיקן רשב"ג היינו משום דהיתה קופצת מעצמה ובאה לידי מכשול לכן הצריכו לתקן שתהא נודרת וגובית ולא יקשה מ"ט תפסיד הא בחשוד ל"א שיפסיד רק על היתומים לישבע ואם א"י לישבע ישלמו להנ"ל א"ש כיון שחשודה שכבר גבתה על כתובתה ל"ד לשאר חשוד אשבועה ואיה"נ אי הי' החשש שנטלתה מידי מיתומים שלא על כתובתה דמוריא התירא והי' נמנעין מלהשביעה מהא"ט:

ח) **עוד** אמרתי ליישב דברי רש"י במשנה דמפסדת כתובתה וכן דברי פי' המשנה לרבינו הנ"ל דהנה כבר הבאתי דברי הרשב"א שתמה דגמ' פריך ניחוש דילמא אזלה לגבי חכם ושרי לה הא לא משכחת כהא"ג חרטה דמעיקרא ונראה דשפיר משכחת חרטה

דמעיקרא דהא קיימ"ל פוגם שטרו לא תפרע אלא בשבועה ומבואר שם בתוס' דמסברא שלא תיטול אף בשבועה א"כ לפי"ז יש לומר כך דבאמת אין דעתה להחזיק במה שאין מגיע לה רק נדרה שלא קבלה כדי שעכ"פ טרם שתגבה כולה תחזיר המותר מה שכבר גבתה רק דאם היתה מודית עתה מיד א"כ הי' לה דין פוגמת וכיון שאין משביעין אותה א"כ היתה מפסדת לגמרי ולכן לא רצתה להודות ונדרה שלא קיבלה כלום והא הנדר לא חל עד שתגבה הכל ולאחר שנדרה כבר אף אם תודה שכבר גבתה מעט לא הוה כפוגמת להצריכה שוב שבועה שנית ועל כן חיישינן שמא לאחר שנדרה חזרה מדעתה ואין רוצה להודות להחזיר מה שגבתה כבר ושלא תאסר מחמת הנדר עולמית תלך אצל חכם להתיר נדרה ע"י חרטה דמעיקרא דאילו היתה יודעת לא היתה נודרת דהא מעיקרא שנדרה לא היה בדעתה שתלך אצל חכם רק שאח"כ תודה האמת ותחזיר מה שנטלה כבר רק עתה חזרה מדעתה הראשונה ורוצה לשאול ולא תצטרך להחזיר מה שנטלה והוה חרטה דמעיקרא ושפיר פריך כי לא ניסת תלך אצל חכם לשאול על נדרה בחרטה דמעיקרא אמנם אי אמרינן דנמנעת מלהשביעה היינו שלא היתה גובית כלל והיתה מפסדת רק אח"כ תיקן ר"ג שתגבה ע"י נדר א"כ לא קשיא כלל תלך אצל חכם דליכא חרטה דמעיקרא דא"ל דמעיקרא הי' דעתה להודות שכבר גבתה מעט א"כ למה נדרה ולא הודתה דא"ל שחשבה א"כ תהא כפוגמת כתובתה ותצטרך שבועה ולא תגבה כלל דהא גם עתה בלא נדר היא מפסדת הכל ואפ"ה ע"י נדר תיקן ר"ג שתגבה א"כ גם אם תודה שכבר גבתה מעט תגבה השאר ע"י תקנה דרשב"ג א"כ ע"כ צ"ל דבאמת לא תוכל לשאול ולפי"ז מיושב קו' תוס' דבלא דר"ה לא הוה מצי להקשות אמשנה תלך אצל חכם דבמשנה נוכל לפרש דנמנעין מלהשביעה היינו שתפסיד הכתובה ור"ג תיקן שתגבה בנדר דל"ש חרטה דמעיקרא אבל ר"ה דאמר בניסת לא (דס"ל מודה רב בקופצת ואי אמרת משום דחשודה מה מהני בקופצת דאף דנאמר שיטת רשב"א דצריכה לישבע חוץ לביי"ד למה נשבענה אחר שקפצה ונשבעה ע"כ דר"ה סובר כרב כהנא אמר רב דנמנע מלהשביע מפני חומר שבועה ולהא"ט אינה מפסדת משום שיש לה הפרה ע"י בעל רק תשבע ותטול כמש"כ רבינו בפי' המשנה לכן ס"ל דאי ס"ד דבלא תקנת ר"ג דנמנעין מלהשביע היתה מפסדת כתובתה א"כ אטו ר"ג תקנה עשה להפסיד ליתומים כמו שהקשה הח"ס כנ"ל וע"כ לומר דבלא תקנה ס"ל לא היתה מפסדת ור"ג תיקן לטובת היתומים שעכ"פ תגבה רק ע"י נדר ממילא בניסת דאי אפשר בנדר תגבה בשבועה כעיקר הדין א"כ שוב קשיא בלא ניסת נמי תלך אצל חכם דהא תוכל לשאול ע"י חרטה דמעיקרא דאי היתה מודית היתה כפוגמת והיתה מפסדת הכל כיון דנמנעין מלהשביע ולכן רק

רצונה הי' שידירו אותה וא"כ אז מגיע לה עכ"פ מצד הדין מה שלא גבתה עדיין דכיון שנדרה א"צ שבועה גם משום פוגמת והיינו חרטה דמעיקרא אבל בלא דר"ה הוה ס"ל דבניסת ג"כ גובית ע"י נדר ובלא נדר לא היתה גובית אף בשבועה א"כ אין לפרש דבניסת לא היתה נודרת והיתה נשבעת דא"כ לאחר שניסת עדיף מקודם שניסת ע"כ דבלא נדר היתה מפסדת ולכן אחר שניסת ג"כ אין גובית אלא בנדר א"כ כיון דסבירא לן דהיתה מפסדת שפיר גובית אחר שניסת ג"כ רק בנדר ואי דיפר לה בעל ע"כ דמדרינן לה ברבים א"כ לא קשיא בלא ניסת תלך אצל חכם דהא אין לה שאלה כלל דלא משכחת חרטה דמעיקרא ולא היתה צריכה כלל שתידור ברבים ואין לומר א"כ דהיתה מפסדת אטו ר"ג עשה תקנה להפסיד ליתומים די"ל כמש"כ ח"ס דאי לא היתה גובית כתובתה היתה נהנית כל ימי חי' מנכסי יתומים ולאחר שניסת נהי דל"ש משום חינא אבל עכ"פ איכא משום מזוני כמש"כ במשל"מ פי"ב ממלוה דמשום מזוני איכא כדאי' פ' מי שהי' נשוי (אבל לר"ה י"ל דלית לי' טעם משום מזוני דהוא ס"ל משום חינא ובניסת ליכא משום חינא גם י"ל ע"ד שכתוב בח"ס דהי' נמנעין להשביעה ולהדירה דקילא לה נדרה כשיטתו בכתובות דף נ"ד דיכולין יתומים לסלקה בע"כ בכתובתה ממזונות א"כ אי ניחא להו לסלקה בכתובה ממזונות א"כ לא צריך ר"ג לתקן שתידור אע"כ דאי לאו תקנה לא היתה מפסדת ותיקן ר"ג שלא תגבה בלא נדר וא"כ שייך שפיר חרטה דמעיקרא כנ"ל והנה בח"ס העלה עוד עפ"י הדברים האלה דבימי רב דקילא נדרא היתה מפסדת לגמרי לפי דרכי צ"ל דהא לר"ה ס"ל לרב דמודה בקופצת לכן לדידי' ל"ש לפרש דנמנעו מלהשביעה והיתה מפסדת דבוודאי תמיד היתה קופצת ואם אירע שלא קפצה היתה מפסדת שפיר מדלא נשבעה מעצמה ע"כ גבתה מקצת עכ"פ לכן שייך חרטה דמעיקרא דאי היתה פוגמת כתובתה אז צריכה שבועה דוקא בבי"ד והא נמנעו מלהשביע ובפוגמת לא מהני קופצת) ודו"ק:

**ומדברי** ר"ה גופי' יש להוכיח כן דהנה תוס' הוק' ניסת נמי נדירה עד"ר ותי' לגבי בעל ל"מ עד"ר והיינו משום דכל אשה ע"ד בעלה נודרת אולם יקשה התינח בעלמא אבל כאן דקיבלה טובה שגבתה הכתובה א"כ איך תאמר ע"ד בעלה נודרת דהא ע"כ נודרת ע"ד מי שמקבלת ממנו הטובה י"ל אי נאמר דרב ס"ל דנמנע מלהשביעה ולא היתה מפסדת כתובתה א"כ התקנה לטובת היתומים א"כ לא קיבלה טובה לכן שפיר ע"ד בעלה נודרת:

**ובהא** ניחא גם שיטת הראב"ד דס"ל דלא' עד"ר אין להם שאלה רק על דבר מצוה אבל בדבר הרשות יש להם שאלה והקשה הרמב"ן א"כ למ"ד א"צ לפרט הנדר ע"כ מוקי המשנה בנדר עד"ר וכדאמרינן אהא דעובד ומגרש א"כ מוכח דלא כראב"ד ותמוה א"כ

תיקשי לר"ה אמאי צריך לאוקמא כמ"ד צריך לפרט כיון דגם למ"ד א"צ לפרט א"ש ג"כ כגון בנדר עד"ר להנ"ל ניחא דוודאי לס"ד א"צ לפרט הנדר הכא ס"ל דהיו נמנעין מלהשביעה והיתה מפסדת א"כ איכא קבלת טובה לכן גם בדבר הרשות אין לו שאלה אבל ר"ה דסובר דהי' נמנעין מלהשביעה אבל לא היתה מפסדת א"כ אין כאן קבלת טובה ול"ה רק לתועלת היתומים כהא"ג בעד"ר נמי יש לו הפרה בדבר הרשות כדעת הראב"ד ולכך מוכרח לאוקמא כמ"ד צריך לפרט הנדר:

**ובזה** יש ליישב גם סתירת הרא"ש דהעלה דהא דפריך הגמ' הניחא למ"ד אין לו הפרה ומסיק בעד"ר קאי גם לר"נ דמוקי משנתינו בניסת א"כ משמע דהלכה כר"נ ולמה פסק לעיל הרא"ש כר"ה דדוקא בלא ניסת אבל בניסת ל"א דיפר לה והא למאי דמסיק בעד"ר א"כ גם בניסת מצי אייריא רק דמדרינן לה בעד"ר להנ"ל ניחא דגמ' שפיר מסיק אליבא דר"נ דסובר א"צ לפרט הנדר דמדרינן לה בעד"ר ומהכי גם לגבי בעל דכיון דקיבלה טובה דנתנו לה כתובתה גם בעל א"י להפר והיינו דסובר לר"נ דאם לא היתה נשבעת היתה מפסדת א"כ רק ע"י שנדרה תגבה כתובתה א"כ הוה קבלת טובה אי' להפר אבל להלכה ס"ל כר"ה דאם לא היתה נשבעת ג"כ לא היתה מפסדת כנ"ל א"כ רק חומר שהחמירו חכמים שלא תגבה כתובתה אם לא שתידור לכן ל"ה קבלת טובה ול"מ עד"ר לגבי בעלה ולכן ניסת אין מדירין אותה אפי' בעד"ר:

ב) **והנה** רבינו פסק ג"כ כר"ה והיקשו הא הלכה כר"נ בדינא ועי' בפנ"י מה שתי' לזה ול"נ דהנה רבינו פי"ב ממלוה פסק דנשאת ל"ש משום חינא ולא משום מזוני והקשה במשל"מ הא אם לא תגבה כשנישאת לא תנשאו ויפסידו יתומים מזוני והנה בכ"מ כ' דמ"ד משום מזונא לית לי' משום חינא מ"ד משום חינא אית לי' משום מזוני והנה למ"ד זה ע"כ בנשאת גובית כיון דלית ליה חינא רק משום מזוני ובנשאת אכתי איכא משום מזוני א"כ מינה דלמ"ד משום חינא אף דאיכא משום מזוני כיון דליכא משום חינא לא תגבה ולפי"ז י"ל ר"נ סובר משום מזוני א"כ שייך גם בנישאת לכן לדידי' י"ל דתקנו שגם בנישאת הנדר שהוא לטובת היתומים ואי דיפר לה בעל דעד"ר לא מהני הפרה בעד"ר כמש"כ תוס' לעיל וכמו שהקשה בפנ"י באמת אתוס' דלפמש"כ ניחא דהא לבי"ד אין חשודה ואי דיאמרו יתומים שחשודה להם בפ"א דא"כ דלא עכבה כתובתה לא תוכל לינשא ויפסידו מזונות רק אר"ה לא ניחא לי' ליישב כן דס"ל דמשום חינא ובנישאת הא ליכא משום חינא אף דאיכא משום מזוני לא תגבה כתובתה (כמו ביתומים קטנים דאין גובית כתובתה דליכא חינא אף דעי"ז מפסידין מזונות דלא תוכל להינשא אפ"ה לא חשו לזה ה"נ כיון שנישאת ליכא חינא לא תגבה כתובתה דיאמרו יתומים כיון שהוא

לטובותינו לא נאמן לה אפ"א ואף דא"כ יפסידו מזוני דלא תוכל להינשא ל"ח לה) וא"כ ניחא כיון דסובר רבינו משום חינא ע"כ בנישאת לא חשו לא משום מזוני ולא משום חינא ושפיר פסק כר"ה דרק ר"נ לשיטתו סובר דגם בנישאת מהני דידורו אותה על ככר זה ותאכל לפנינו ויתומים לא יטענו דחשודה אפ"א דע"כ יפסידו מזונות דלא תוכל להינשא וכן לפי דרכי הראשון יש ג"כ ליישב שיטת רבינו דפסק כר"ה דרק ר"נ סובר דמהני עד"ר אפי' באשה שיש לה בעל משום דקבלה טובה אבל להלכה פסק רבינו כר"ה דלא קבלה טובה משום דאף דנמנעין מלהשביעה אינה מפסדת דהא רבינו פסק בניסת נשבעת ונוטלת ע"כ דס"ל דאם לא נשבעת לא היתה מפסדת (דאי היתה מפסדת ל"ש לומר בנישאת דלא תוכל לידור תשבע א"כ קולא להו נישאת משלא נישאת) ולא הוה מקבלה טובה ולכן לא מהני עד"ר לגבי בעלה ולכן פסק רבינו כר"ה:

**אולם** במהרש"א הקשה דתוס' תי' לר"א ניחא דיכול להפר נדרים שתידור א"כ אכתי קשה מאי קאמר כי לא ניסת נמי לכי מינסבא א"כ נוכל להדירה מכבר וניתן לה אך י"ל דגם בס"ד ידע תוס' דיתומים יכולין לומר דחשודה להם שתעבור פ"א ול"מ ככר זה דלכן קתני במשנה שידורו כל מה שירצו יתומים רק לס"ד בתוס' דנהי דיתומים יכולין לומר כן אבל אצל בי"ד אין חשודה וע"כ כי ניסת נמי ידורו אותה בבי"ד דאין לומר דיתומים יטענו דחשודה להם דהא אם לא ידירו אותה תגבה ע"י שבועה כמש"כ רבינו בפט"ז מאישות א"כ מה נפ"מ להם ליתומים אם תגבה ע"י נדר או ע"י שבועה רק הקושיא הי' על הבי"ד למה משביעין אותה כשנישאת כיון דאפשר להדירה בככר ותאכל לפנינו וע"ז תי' דפ"א חשודה דהיינו דגם לפני הבי"ד חשודה שתעבור:

ג') **והנה** בהא דתנן הנושא נשים ותני עלה נודר ועובד יורד ומגרש והקשה בתוס' הא ממשנה גופי' מצי להקשות מפ' מברייתא דתנא עלה ונראה פשוט דבאמת הקשו המפרשים בנדר דאיסורא הא אין לו הפרה כמבואר בס' רכ"ח והוכיח דבאמת דבדיעבד מהני אמנם הש"ך הא הוכיח מדקאמר צריך לפרש משום מילתא דאיסורא מוכח דבמילתא דאיסורא אפי' בדיעבד ל"מ והנה ליישב צריך לומר דסבירא לי' דלא אייריא מנדר הנאה ממנה אלא בנדר עליו מיני פירות אם לא יגרשנה ולפי"ז י"ל בוודאי במשנה דקתני עד שידור הנאה משמע שנדר הנאה ממנה כפירש"י באמת וא"כ ל"ק דילך אצל חכם דהוה מילתא דאיסורא אבל מברייתא דתני עלה משמע שנדר רק לאסור מיני פירות דאל"כ מאי קמ"ל ומוסיף בברייתא (דא"ל דמוסיף בכבר גירשה דהא תוס' בקושיתם לא אסיק אדעתם דאייריא בכבר גירשה) אע"כ דמוסיף כל מין נדרים דעלמא אם לא יגרשנה וע"כ שפיר פריך דילך אצל חכם וא"ש:

**אך** יקשה לפי"ז דהנה כבר עמד בחכ"צ איך חל הנדר הא הוה מושבע ועומד מהר סיני א"כ חשוד גם אנדר כדאיתא בסי' ב' והנה ליישב י"ל אף במושבע ועומד וחשוד לעבור אגוף זה אבל אין חשוד לעבור אמה שנדר לאסור על עצמו שאר גופים דהיינו פירות דעלמא והתינח בנדר מכל פירות אבל לפמש"כ דממשנה ל"ק יען דהו"א דאייריא בנודר הנאה ממנה ע"כ לא יכול להתיר אצל חכם א"כ קשיא הא הנדר מעיקרא לא מהני דהוה מושבע ועומד מהר סיני וחשוד כבר אגוף זה לעבור אשבועתו א"כ מה מהני אם ידור הנאה מגוף זה ונראה ליישב דהנה בטו"ז סי' ב' הקשה א"כ הא דקיימ"ל דאין נפסל לעדות רק בעבר עבירה שיש בו מלקות ואמאי הא בחשוד על השבועה פסול לעדות והרי הכא ג"כ חשוד על השבועה שמושבע מהר סיני ונראה דא"ש דהא בב"ק אמרינן דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע ולא מפסל מהא"ט לעדות א"כ ה"נ נאמר דל"ש למפסל מהא"ט לעדות דהא לא משמע לאינשי דעובר אשבועה אם עובר עבירה והא דפסק בשו"ע דאין נאמן בשבועה ואמאי לא נאמר דלא משמע לאינשי כלל שעובר אשבועה י"ל דלגבי דידי' גופי' שפיר י"ל דלא מפסל דלא משמע לו שמושבע ועובר אשבועה אבל שיהא נאמן לאחרים בשבועה לא נוכל להאמינו דהא כל ענין נאמנות בשחיטה הוא מטעם דע"א נאמן באיסורין דאין אדם חוטא ולא לו ובמומר לד"א ל"ש זה א"כ רק מכח שבועתו יהא נאמן ע"ז אמרינן הא חשוד על השבועה שמושבע ועומד א"כ לומר [אין] דלא משמע לי' דעבר אשבועה דעכ"פ לא נוכל להאמין מטעם ע"א נאמן באיסורין אבל למפסל לעדות זהו פסול הגוף לא נוכל לפוסלו מטעם שמושבע ועומד דהא לא משמע לי' כלל שעבר על שבועה:

**עוד** י"ל בוודאי מי שהוא מומר לתיאבון שעבר כ"פ בוודאי עלה על דעתו שהוא מושבע ועומד מהר סיני דהא אמרינן עבר ושנה נעשה לו כהיתר משום דכבר עלה על דעתו שמושבע ועומד מה"ס אפ"ה עבר ע"כ דחשוד גם אשבועה אבל באם אירע שאחד עבר פ"א אאיסורא ל"ח חשוד על השבועה דמסתמא לא עלה על דעתו שעובר בזה על שבועת עצמו וא"כ ה"נ דמסתמא איירי שאין מומר ולא (עפר) [עבר] רק פ"א לכן ל"ה חשוד על השבועה דלא משמע לי' שמושבע מכבר ע"ז:

**עוד** יש ליישב קו' תוס' למה לא פריך ממשנה בידור הנאה ממנה ומה שתי' בכבר גירשה תמוה מאי נפ"מ אי כבר גירשה דהנה כ"כ דחכ"צ הקשה הא מושבע ועומד מהר סיני אין נאמן בשבועה ותי' דאיירי הכא בעשה תשובה ולפי"ז י"ל דממשנה לא מצי להקשות די"ל דאיירי בעשה תשובה א"כ סגי במדיר אותו בככר זה ויאכל לפנינו דהא לא חשוד אפי' אפ"א אבל מברייתא דע"כ בא להוסיף אפי' לא עשה תשובה א"כ קשה הא מושבע

ועומד וחשוד הוא לעבור פ"א אשבועה רק ע"כ צריך לאוקמא בנדר במין ידועה על כל ימי חייו דל"ש לומר דמושבע ועומד וחשוד דהא לא חשוד שיהא באיסור כל ימיו וא"כ שוב ילך אצל חכם דהא שפיר יש לו התרה שלא יהא באיסור כל ימיו ודו"ק:

ד') **אמנם** בפנ"י הקשה לס"ד דאף בגרושה לא תשבע משום חומר שבועה ומשמע אפי' בחיי בעלה וא"כ כשאמר הבעל שתשבע והיא לא תוכל תפסיד א"כ מה אהני בתקנת חכמים שתיקנו כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו אולם י"ל בוודאי לס"ד דאף דהיתה צריכה שבועה היינו דנמנעה מלהשביעה לא היתה מפסדת כיון דלס"ד אין מטעם חשודה אלא מפני חומר השבועה משום הכי לא היתה מפסדת דל"ש לומר שתפסיד דא"כ בוודאי תהא קופצת לישבע דלא תשמע לנו להפסיד כמש"כ תוס' שבת דף ד' דאיבעי מהו שירד הפת מהתנור קודם שיבוא לידי איסור סקילה והקשו תוס' אטו ישמע לנו ויתחייב סקילה ותי' כיון דעושה כן מתקנת חכמים ליכא סקילה וא"כ ה"נ לא תשמע לנו ואם תשבע ע"כ ניתן לה כתובתה א"כ ל"ש להפסיד כתובתה ולכן לס"ד פשיטא דהיתה נוטלת בלא שבועה רק למסקנא משום דחשודה דמוריא התירא אז ל"ש לומר א"כ לא תשמע לנו ותהא קופצת דאף אי קופצת לא תגבה כיון דחשודה לנו (והא דאמרו בגמ' דמודה רב בקופצת כבר כ' הרשב"א לאחר שקפצה ונשבעת השביעה אותה חוץ לבי"ד) ולכן רשב"ג התקין דתהא נודרת כיון דעכ"פ היתה קופצת דחשבה שתגבה כתובתה בקופצת (ובאמת עי"ז השביעו אותה אח"כ חוץ לבי"ד ולא היתה מפסדת) והיתה באה לידי חטא אם נטלה מידי שלא כדרך גבי' על כתובתה ולכן התקין רשב"ג שתהא נודרת ולא תבוא לידי קפיצה:

**והנה** בר"ן בשמעתין שכ' דמוכח מהכא מי שגזל את שמעון ושמעון חייב לגזלן יכול לישבע שפרעו כיון שגזל דידי' בידו ולכן חיישינן דמוריא התירא ותשבע בשקר שבאמת יש לה מידי משל יתומים שלא בתורת פרעון כתובתה והנה לפי"ז קשה לי לדעת הראשונים בקופצת סגי לגבות כתובתה איך תגבה ע"י קפיצה דידה דהא בדעתה בוודאי רק לישבע אם לא גבתה מידי בתורת כתובה אבל מה שיש לה משל יתומים שלא בגביית כתובתה ע"ז אין דעתה לישבע כלל ואין כאן שבועת שקר לפי דעתה שאין נשבעת רק אם לא גבתה בתורת גבי' על כתובתה ע"י תפיסת צררי מבעל אבל מה שנטלה משל יתומים לפי דעתה עבור טרחתה עי"ז אין דעתה כלל לישבע וא"כ תגבה שלא כדין דבשלמא כשמשביעין אותה בבי"ד משביעין אותה ע"ד בי"ד שאין בידה מידי אף שלא ע"י גבי' דאם יש לה מידי אין מגיע לה כתובה אף שלא נטלה בתורת גבי' כסברת הר"ן הנ"ל:

**אולם** באמת הריטב"א חולק אר"ן דל"ח פרעון מה שגזלו ולא לקחו לפרעון א"כ ה"נ מה

שבי"ד משביעין אותה רק שלא נטלתה בתורת גבי' אבל אם נטלה מיתומים שלא על כתובתה אין משביעין אותה וא"כ לזה שפיר מהני אף אם קפצה ונשבעה דלא נטלתה כתובתה דא"ל שמא יש לה מידי שלא על כתובתה הא לדעת הריטב"א אף בבי"ד אין משביעין אותה על זה והיינו מטעם שבארנו לעיל דמשום חשד בעלמא לא נוכל לומר דחשודה ולא תגבה בשבועה דגם חשוד דעלמא אין מפסיד דבשלמא אי אמרינן דאף אם נטלה שלא על כתובתה ג"כ יש כאן שבועת שקר כדעת הר"ן שפיר הוה קשיא כקו' הפנ"י אטו משום דאנו חושדים אותה ואין משביעין תפסיד היא אדרבא יפסידו היתומים אם הם א"י להשביעה (והם ג"כ א"י לישבע) אבל לפמש"כ דבבי"ד אין משביעין ע"ז אם לקחה שלא בתורת גבי' רק אדרבא משביעין שלא נטלתה כתובתה כבר א"כ בזה בוודאי כיון דראו חכמים דחשודים אשבועתא כדאיתא בירושלמי דקיל להו שבועה הוה מפסדת ורק באם היא בעצמה נשבעת שלא גבתה מכתובתה שלא אתפסה צררי ממילא היתה צווחת שרוצה לישבע כדי שלא תפסיד כתובתה ואז היתה באה לידי מכשול בחומר השבועה וא"כ מהא"ט הצריכה רשב"ג לתקן שתהא נודרת וא"כ השני טעמים אמת מפני חומר עון שבועה ושהיתה השבועה קילא בעיניהם ובהכי נתיישבה שפיר פירש"י וגם א"ש דגמ' דידן אין חולק אירושלמי דתרי טעמים צריכי לן:

**והנה** כאשר התקין רשב"ג שתהא נודרת ליתומים מה שרצו הכונה כך דהיתומים יכולין לטעון שבנדר אשר תעבור רק פ"א אין מאמינים לה (ועכהא"ג בסמ"ע חו"מ סי' קכ"ה דאעפ"י דלא חיישינן למיתה על כל זה לממון כל אדם יכול לומר אני חושש למיתה אעפ"י שיש רוב כנגד זה) לכן אם רוצים לידור אותה באיסור נדר שתהא עומדת כל ימי' הי' יכולין לידור אותה אמנם אם הי' מאמינים לה בנדר אשר אין עומדת באיסור כל ימי' ג"כ נודרים בנדר כזה דחכמים לא חשו שתהא עובר באיסור נדר אף פעם אחת שהרי היא רוצית להיות קופצת לישבע שלא נטלה על כתובתה ומוריא התירא דלאו בשקר נשבעה שהרי לא נטלתה בתורת גבי' על כתובתה רק על טרחתה א"כ הרי נתברר לנו שלא נטלתה עכ"פ על כתובתה מידי רק שאי אפשר להגבות לה בלא שבועה ע"כ תידור בנדר ואין חשודה לעבור באיסור נדר אף פ"א דאם נטלתה על כתובתה לא היתה נודרת וא"כ אי היינו מדירין אותה שכתובתה יהא קרבן עלי' הי' סגי דלגבי בי"ד אין חשודה שתעבור אף פ"א ורק אם יתומים טוענין שאין מאמינים בנדר שבפ"א תעבור אזי יכולין להדירה אותה לאסור כל פירות שבעולם שבזה הרי היא עומדת באיסור כל ימי' ונהי דבי"ד מלקין אותה ותאכל לאלתר וליכא רק איסור שבועה פ"א כיון שעכ"פ היתומים מדירין אותה ואין טוענין שחשודה להם דהרי הדירו אותה בנדר שעומדת עליו

באיסור כל ימי' לכן נאמנת והיינו דהתקין רשב"ג דתהא יכולין להדירה איזה נדרים שירצו דהיינו בנדר שכל ימי' עומדת באיסור שתאסר עלי' כל פירות שבעולם:

**ולפי**"ז אחר שניסת דא"י להדירה שפיר גובית בשבועה חוץ לבי"ד דאל"כ עדיין תהא קופצת ונשבעת דלא תרצה להפסיד ותבא לידי מכשול כנ"ל לכן משביעין אותה חוץ לבי"ד דעכ"פ נשבעת ע"ד בי"ד שלא נטלה על כתובתה מידי אבל אהא אם נטלה שלא ע"ד כתובתה אין משביעין אותה לא תבוא לידי מכשול רק בהא שחשודה שנטלתה כבר כתובתה שייך לומר שתפסיד כאשר נמנעו מלהשביע וא"כ אדרבא י"ל דבקופצת יש חשש שבועת שקר יותר מבבי"ד דבבי"ד דנשבעת על דעתם ואם יש לה מידי שלא על כתובתה אין נשבעת בשקר כיון שאמת שלא גבתה בכתובתה כלום ואם נשבעת מעצמה אז נכלל הכל בשבועה א"כ באתה לידי חטא לכן התקינו שתהא נודרת (אולם קשה לי לדעת הריטב"א מב"מ בהא דשנים אוחזין בטלית דתחילה משני משום מלוה ישנה וקאי גם אחנוני ושכיר ודחי בגמ' א"כ ליטול בלי שבועה ויקשה דניחוש שמא גזילה יש ביד חבירו ולכן רוצה לעכב זה אבל אם נחייבהו שבועה יפרוש שאף שחבירו גזלו ל"ה זה פרעון לדברי הריטב"א) וא"ש:

ה') **ובהכי** נראה לי לפרש הגמ' שם כמין חומר דאיתא בגמ' בההיא איתתא דאמר לה ר"ה מזוני נמי לית לך כשמואל דאמר התובעת כתובתה אבדה מזונות ואמרה לי' כבי תרי עבדית לי והנה צריך ביאור א"כ מ"ט דר"ה דעביד כבי תרי ועוד הא באמת ל"ה כבי תרי דהא לא תליא הא בהא ומצי ליעבד כרב וכשמואל וכבר הקשה כן בב"ש סי' צ"ו ונראה דא"ש דהנה דעת רבינו פ"א מאישות דכשבאו לגבות מזונות תשבע ג"כ בתחילה והקשה הרמב"ן א"כ כיון דנמנעין מלהשביעה א"כ כמו שמפסדת כתובתה כן תפסיד מזוני וא"כ בלא דשמואל ג"כ כיון דאין נשבעת ע"כ תפסיד מזונות בשלמא לדידן רק תשבע בסוף כשבא לגבות בתורת גילגול שבועה אבל לרבינו קשה עב"ש וטו"ז סי' צ"ג והנה בט"ז תי' דבמזונות דהדין דהוה כמוחזקת א"כ אף דחשודה לא תפסיד כדאיתא בשבועות דף מ"ט לב"ש דכגבוי דמי אין מפסיד החשוד שלא לגבות מיתומים ורק דחי זה דכיון בס' אם יש לה כלל מזונות א"כ ל"ה כמוחזקת יע"ש ול"נ ליישב בהקדים סברא אחת היכא דמסברא שתיטול בלי שבועה אף דצריכה שבועה אין הדין שתפסיד באין יכולת לישבע מחמת שחושדין אותה אבל היכא דמסברא לא תיטול רק בשבועה אמרו שתיטול לכן בחשודה הדין נותן שתפסיד לפי"ז י"ל בכתובה מסברא לא תיטול דצררי אתפיס לה כיון שהוא תנאי בי"ד כמש"כ תוס' ולכן אף דאמרו שתיטול עכ"פ בשבועה כשנמנעו מלהשביעה מס' חשודה ממילא תפסיד כפירש"י במשנתינו (אלא דלכאורה מתוס' כתובות דף פ"ח

שכ' דלשון לא תפרע משמע דמסברא הו"א שתיטול בלא שבועה כבר הקשתי שם על תוס' מדקחשיב פוגם שטרו בכלל נשבעין ונוטלין אלא דלכאורה מהא דקאמר בגמ' אלמנה איצטריכא לי' דס"ד משום חינא תיטול בלא שבועה משמע מסברא תיטול בלא שבועה י"ל לפמש"כ פנ"י דהכונה אלמנה איצטריכא לי' אף דיש חינא א"כ היה סברא דחשודה לא תפסיד ותיטול בלא שבועה קמ"ל אבל שנאמר דמעיקר הדין שתיטול בלא שבועה לא ניחא לי' יעו"ש ואפשר להשיב על דבריו דקמ"ל אף ס' חשודה תפסיד) ולפי"ז במזונות נהי דסובר רבינו שצריכה לישבע אבל בוודאי דמסברא גם לדעת רבינו שהיתה נוטלת בלא שבועה דא"ל דלא תיטול מסברא אף בשבועה דזה לא מסתברא דהא ע"כ חייב לה מזונות או כתובה וכיון דרש"י פי' דמפסדת כתובתה ע"כ דסובר בלא שבועה מסברא שלא תיטול א"כ ע"כ מזונות מסברא שתיטול בלא שבועה א"כ ל"ש לכאורה לומר דנמנעו מלהשביע לפיכך תפסיד דאי אפשר שתפסיד הכל רק זה אי לא תבעה כתובתה אבל כיון שתבעה כתובתה ל"ה כמוחזקת על המזונות לכן כיון שנמנעו מלהשביעה ממילא מפסדה ולפי"ז יפורש הכי דבאמת ל"ה כבי תרי דהוא לא סבירא לי' דשמואל דהא הכא דלא גובה ל"ש דשמואל רק דהביא הך דשמואל לומר דעכ"פ אינה מוחזקת וכיון דאינה מוחזקת מהדין שלא תגבה אלא בשבועה וממילא כיון דנמנעין מלהשביעה ע"כ כמו שמפסדת כתובתה אין יכולה נמי לתבוע מזונות רק שהיא אמרה כבי תרי עבדית לי' דהיא לא הבינה שזה משום דנמנעין מלהשביעה רק שחשבה שהוא מטעם דשמואל שתבעה כתובתה ע"כ שפיר אמרה כבי תרי עבדית לי דהא אי אין אני מקבל כתובתי א"כ ע"כ מגיע לי מזונות וכיון דמסברא שאטול בלא שבועה למה אפסיד אם נמנעו מלהשביעני ורק משום דשמואל דתובעת כתובתה מפסדת א"כ שוב הוה כבי תרי כיון שלא אקבל כתובתי אין לי דין כתובעת כתובתה ודו"ק:

ו') **ודאתאן** עלה אהא דבעי בנדרים אי בעל מיגז גייז ומייתי דפליגי בה ב"ש וב"ה נראה לפרש דבר חדש דתליא בהאי סברא דהנה בר"ן לעיל דף י"ב כתב בכל נדר הוה איסורא דאית בי' ממונא דהא הוה איסור חפצא אמנם בר"ן לעיל דף י"א ד"ה דתנן ר"מ אומר הקשה דבשבועות אמרינן דכי לית לי' לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן בממונא באיסורא אית לי' ותי' דבסוטה ועדות לית לי' דהוה איסורא דאית בי' ממונא ונדרים נמי ממונא אית בהו דהיינו חפצא דמיתסר עלי' ויש להבין לכאורה אטו משום זה דנאסר עליו החפץ אית בי' דררא דממונא הא אף דאסור עליו החפץ עדיין ממונא דידי' הוה דהא אפי' איה"נ ממונא דידי' הוה לכמה שיטות ראשונים דאיה"נ מיקרי יש לו בעלים כמש"כ ריטב"א בסוכה דף ל"ה ונראה דכונתו עפ"י הא דאיתא לקמן דף פ"ה דקינים כהנים

נהנין לי נטולין בע"כ דהוה כהפקר ומבואר בר"ן דאם אחר זכה בו ל"מ שאלה ג"כ דא"י להפקיע זכות שיש לאחרים ע"י התרת חכם לפי"ז שפיר אית בי' ממונא דהא זכו בי' אחרינא א"י לשאול עליו לכן אין שלו ועדיף מאיה"נ דאית לי' בעלים דשם ל"ה הפקר רק אפקעתא דמלכא אבל בקונם הוא מפקירו מדעתו ע"כ ל"ה ממונא דידי':

**ובזה** יש ליישב קו' גליון הש"ס מהגרע"א שהקשה מכתובות דף מ"ו דלא ילפינן מנדרים למע"י דנדרים הוה איסורא משא"כ מע"י ממונא לא ילפינן מאיסורא והקשה תוס' הא קידושין הוה איסורא ניליף מיני' ותי' דהוה איסורא דאית בי' ממונא ולר"ן הנ"ל קשה הא גם נדרים הוה איסורא דאית בי' ממונא להנ"ל י"ל הא תינח במי שאין תחת רשות האב דאין לו היתר רק ע"י חכם לכן אם זכו בי' אחרינא לא מצי לשאול להפקיע זכותו מה שזכו בו אחרינא אבל בכל זמן שהוא ברשות האב דמיפר נדרי' הנה בוודאי אף אם זכו בי' אחרינא יכול להפר דבוודאי אז יכול האב להפקיע ע"י הפרתו שלא יזכה אחר בממונא דבתו א"כ ל"ה רק איסורא לחוד ולכן לא ילפינן קידושין דהוה איסורא דאית בי' ממונא:

**והנה** לעיל דף ז' באיבעיא דיש יד לצדקה כתב הר"ן בשם רשב"א דספק איסורא לחומרא והקשה הר"ן מחולין דף קל"ד נשמע דבצדקה ליכא משום איסורא להנ"ל י"ל דמוכח דבצדקה אית בי' משום איסורא דהא הא דיש יד מנדרים יליף והא נדרים איסורא הוא אלא דהוה איסורא דאית בי' ממונא ג"כ ע"כ דצדקה נמי איסורא דאית בי' ממונא הוא ושפיר ספק לחומרא והא דבחולין לא משני ספק איסורא לחומרא היינו משום דלגבי חלה דהוה איסור לבד לא מיקרי איסורא אבל לענין יד לצדקה שפיר מיקרי איסורא אף דיש בו ממונא דהא נדרים ג"כ הוה איסורא דאית בי' ממונא ואזלינן מספק לחומרא משום צד איסורא דאית בי' ועיין רשב"א קידושין דף ס"ו כתב דע"א אין נאמן לאיסור משום דכל שאוסר על חבירו הוה כמפסיד ממון לחבירו ולפי"ז י"ל דזה כוונת הר"ן דנדר הוה איסורא דאית בי' ממונא דכיון דנאסר החפץ עליו הרי קמחסר ממונא אולם לא דמי לשם דבוודאי בשל חבירו שייך לומר כיון שהפסידו הוה כממון אבל בשל עצמו לא מיקרי זה ממונא דאף אי אסור עליו דידי' הוא אולם יקשה להיפוך לפמש"כ הרא"ש פ' הנזקין דלכן אין נאמן לאסור דילפינן לכל עון ולכל חטאת דאין קם כיון שאוסר של חבירו הוא בכלל דלכל עון אינו קם דילמא קרא באמת אתי להיכא דמעיד שחבירו אסר נכסיו על עצמו דהוה איסור חפצא ודומה למפקיר נכסיו א"כ וודאי הוה איסורא דאית בי' ממונא לכן אין ע"א נאמן דמעיד להפקיע ממונא אבל במעיד בשאר איסורין שפיר נאמן אף לאסור דל"ה כמעיד במידי דממונא במה דמעיד שאלו הטהרות נטמאו

דבהעדות לא בא להפקיע ממונא אלא להעיד על האסור וצ"ע:

**מעתה** יש לפרש כך דהנה בהא דנערה המאורסה הוא ובעלה מפירין נדרי' דהיינו מהא"ט כיון דבכל נדר יש בו איסורא וממונא ולכן אף דאי מצד דרא דאיסורא הוה סגי שהארוס יפר אבל צד דרא דממונא א"י הארוס להפר כי זכות זה שייך לאב כמו כל שבח נעורי' שהוא לאב ע"כ שניהם מפירים הארוס מיפר צד האיסור והאב מיפר הצד דרא דממונא וזהו סברת בית הלל דסובר דמיקלש קליש דצד האיסורא עכ"פ הפר הארוס אבל לא מיגז לי' דחלק דממונא א"י לגייז ואמנם ב"ש דסברי דמיגז גייז סובר דכל אחד יכול להפר מקצת הנדר דב"ש לית לי' דנדר יש בו צד דרא דממונא ואין אלא משום איסורא ובזה שניהם שווין וכל אחד מיגז גייז חצי הנדר ולכן אם אכל השני זיתים לקי דכזית אחד עכ"פ לא הי' לו הפרה:

**והנה** קשה לי בזה הא דאיתא לעיל במשנה הפר האב ולא הפר הבעל אינו מופר ואצ"ל קיים אחד מהם ובגמ' פריך ע"ז דל"ל למיתני סיפא ועוד דל"ש אצ"ל קיים אחד מהן דפשיטא דהא תני הפר הבעל אינו מופר וקשה לי דהא נוכל לפרש המשנה כפשטי' כך דהו"א דנהי דשניהם מפירין ואחד א"י להפר דהיינו דאין הנדר מופר לגמרי אבל עכ"פ הו"א דמיגז גייז והותר חלקו של אחד מהן קמ"ל משנה דא"י להפר ולהתיר לגמרי רק מיקלש קליש איסורא וכב"ה דאף חלק של אחד מהם לא הותר כלל ואתי לאשמעינן דלא נימא כב"ש והותר חלקו עכ"פ ע"ז אמר ואצ"ל דקיים אחד מהן דל"מ להתיר חלק האחר לגמרי דבזה אף ב"ש מודים (דמסתברא לומר דאף דסובר מיגז גייז בקיים אחד מהן לא יכול להתיר חלק האחר לגמרי ול"א כהא"ג מיגז גייז וכן הוא בירושלמי להדיא רק דבירושלמי אתי כן אליבא דב"ה דהיינו חכמים דירושלמי דסובר דלב"ה אדרבא אמרינן דא"צ להפר כלל דכבר הפיר האב והותר כל הנדר כשמת הארוס וע"ז מסיק דאם הקים ומת א"י האב להפר ולפי גמ' דידן ל"ש לחלק כן לב"ה דסבירא לן דא"י להפר כלל רק אליבא דב"ש שייך לחלק כן) ושפיר שייך למיתני אצ"ל דבזה אף ב"ש מודים וצ"ע:

**אמנם** קו' הגרע"א הנ"ל יש ליישב עוד עד"א דהנה לקמן פליגי ר"נ וחכמים לר"נ אין בעל מיפר רק כשחל הנדר כבר ולחכמים יכול להפר אף שעדיין לא חל ולפי"ז י"ל בוודאי קודם חלות הנדר עדיין ל"ה ממונא איכא לאוקמא קרא דבנעורי' בית אביה בקודם חלות הנדר דאז לחודי' מיפר רק לאחר דגלי קרא דגם בממונא כל שבח לבית אביה שוב מוקמינן קרא אף לשכבר חל הנדר דאיכא ממונא יכול אב (לחודי' להפר ולא בעי ארוס) להפר ובזה נראה לפרש על נכון הא דאיתא בנדרים דף ס"ז ע"ב דפריך אימא אף ארוס לחודי' מיפר עיין ר"ן שהקשה דתחילה פשיטא לי' דמסתבר דאב לחודי' יכול להפר

ועתה פשיטא לי' להיפך להנ"ל י"ל בוודאי בחל הנדר דאיכא ממונא הנה פשיטא לי' דארוס לחודי' א"י להפר דמה זכות יש לו בדררא דממונא דידה ולכך אב לא ליבעי ארוס אבל ארוס בעי אב דאב מיפר הצד ממונא וגם מקצת צד איסורא אבל הצד ממונא בוודאי א"י הארוס להפר ואח"כ פריך להיפך אימא אב בעי ארוס היינו היכא דלא חל הנדר אב בעי ארוס כיון דליכא רק אמירה לחודי' הנה ארוס יכול לחודי' להפר דליכא צד דממונא רק דררא דאיסורא אבל אב לא מצי להפר לחודי' דזה זכותו של הארוס להפר צד דאיסורא ודו"ק:

ז') **ובהא** רווחא שמעתתא שם דף ס"ח דאיתא התם שמע אבי' והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב זו היא ששנינו מת האב נתרוקנה רשות לבעל והקשה הר"ן כיון דהוה רבותא דאף דלא הספיק לשמוע אסרינן דלא נתרוקנה רשות לבעל א"כ בסיפא דקתני דשמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב ל"ש לומר דהוה רבותא דאפ"ה נתרוקנה דאדרבא בלא הספיק פשיטא דנתרוקנה רשות לאב ומצי האב להפר אולם לפי אשר בארנו ניחא דהנה תוס' ס"פ השולח כתבו בשם ירושלמי אם נראה לקריאה בדידי' אם אח"כ הביא השליח הרי זה ירקבו ואם נראה לקריאה ע"י שליח אז מביא ואין קורא א"כ יש סברא לומר גם כאן הכא בנראה לבעל להפרה אבל רק בשותפות אב דהא אף חלק דידי' הוא מיפר דהא מהא"ט מיפר בקודמין וא"כ פשיטא דלא נתרוקנה לרשות בעל שיפר לחודי' וקמ"ל רבותא אף בלא שמע הארוס דלא נראה להפרה בשותפות האב אפ"ה לא נתרוקנה לבעל חלק כיון שבחלקו היה ג"כ זכות האב אבל בסיפא בלא הספיק לשמוע האב הנה שם דאמרינן נתרוקנה היינו חלק הבעל דחלקו של אב פשיטא דאב מיפר דהא בחלקו צד ממונא אין לארוס שום יפוי זכות ורק על חלק הארוס אמרינן דנתרוקנה א"כ אדרבא היכא דנראה לארוס שנראה כבר להפרה בשותפות דאב פשיטא דנתרוקנה לרשות אב שהרי גם בחיי הארוס הוה ההפרה של חלק הארוס בשותפות דאב א"כ כשמת פשיטא דנתרוקנה ויכול להפר כלל אלא אפי' לא שמע הארוס דלא נראה להפרה חלק הבעל א"כ לא היה לאב זכות להפר בחלקו של ארוס עם הארוס כיון דלא שמע אפ"ה אמרינן דנתרוקנה לאב וא"ש:

**ועד**"ז יפורש ג"כ הא דאיתא לקמן דאף ע"א במאי קמפליגי ב"ש סברי נדרים נמי שראוי לארוס נתרוקנה רשות לאב ומיגז גייז ב"ה סברי אבי' ובעלה מפירין נדרי' ולא מיגז גייז ועיין בר"ן שנתקשה מאוד אמאי לב"ש דסובר מיגז גייז מצי אב לחודי' להפר טפי מב"ה דאמרי מיקלש קליש ועוד הא מכי מית בעל תברי' לגזיזי' כדמוכח לעיל במת האב דלא

נתרוקנה רשות לבעל משמע כיון דמת האב בטלה הפרתו ולי נראה ליישב לפמש"כ לעיל דלמ"ד דסובר מיקליש קליש משום דארוס מיפר חלק צד האיסור ולאב יש זכות להפר משום צד ממונא דאית בי' ובארנו לעיל כיון דלא זכה האב בחי' הארוס בזכות שלו שבא מצד הממון לא מצי לזכות כשמת הארוס דאין מי שיפר לצד האיסור שיש בהנדר ולכן רק מיפר עם ארוס אחרון דלצד האיסור שיש בנדר בזה אין לאב זכות להפר משא"כ לב"ש דמיגז גייז הא לא ס"ל האי סברא שבארנו דל"ד זכות דאב להפר נדר בתו לזכות הבעל להפר נדר ארוסתו לכך ס"ל דבעל מיפר לבדו כיון דגם לאב זכותו הוא להפר צד האיסור שבנדר דצד אב וצד הארוס שווין בהפרת חלקם בנדרה:

**וכן** א"ש מה שהקשה הא עכ"פ במת הארוס בטלה הפרתו ואמאי יפר האב לחודי' ולעיל במת האב אמרינן דלא נתרוקנה רשות לבעל משום דמת האב בטלה הפרתו להנ"ל י"ל דחלק הארוס היינו זכות שיש לו להפר האיסור שבא ע"י נדרה לכן אף שמת לא בטלה הפרתו להאיסור דכבר פקע האיסור אבל במת האב שזכותו משום צד ממון שבנדר וכיון שבנדר עדיין לא הותר בשעה שמת שוב נתבטל הפרתו שבא מכח צד ממון שבנדר דכל זמן שיש איסור יש צד ממון לכן בטלה הפרתו:

**ואמנם** בעיקר הדבר דהוא ובעלה מפירין נדרי' פליגי בה תנאי בנדרים דף ס"ח דבי רי"ש תנא בין איש לאשתו בין אב לבתו מכאן לנערה המאורסה שהוא ובעלה מפירין נדרי' ולתנא דבי רי"ש האי ואם הי' תהי' לאיש מאי עביד לי' לאידך דרבא ולרבא מבעיא לי' לומר שהבעל מיפר בינו לבינה וקשה לי דהנה בירושלמי אמתניתין דלקמן דף ע"ח בוגרת ששהתה יב"ח ואלמנה ל' יום ר"א אומר הואיל ובעלה חייב במזונות יפר וחכ"א אין הבעל מיפר עד שתכנס לרשותו ואיתא בירושלמי דהנ"ל תלוי בכניסה לרשותו דאז אף שאוכלת בבית אבי' מיפר ולהיפך בניזונית מבעלה והוא בבית אבי' לא יפר מעתה קשה לי דילמא לכן צריכין תרי קראי דאי ל"כ רק חד קרא הוה אמינא דוקא בניזונית נמי בבית אבי' בזה הוא דאב ג"כ מיפר קמ"ל קרא אחרינא דאף דהיא ניזונית מבעלה כיון שהיא בבית אביה אפ"ה רק אבי' ובעלה מפירין נדרי' או לאידך גיסא אי ל"ה כתיב רק חדא הו"א הא דארוס מיפר בשותפות דאב אף שעדיין לא נכנס לרשותו יען דניזונית משלו קמ"ל קרא אחרינא דאף באין ניזונית מן הארוס אפ"ה אבי' לבד א"י להפר רק עם בעלה:

**עוד** קשה לי דהנה לתוס' גיטין דף ל"ה הקשו בנישאת ג"כ ידירו אותה עד"ר ותי' דלגבי בעל ל"מ עד"ר דע"ד בעלה נודרת ומבואר ברא"ש ומרדכי שם דאפי' בנתן בעלה רשות להדיר עד"ר ל"מ דמסתמא עיקר דעתה על דעת בעלה ופסקו כן להלכה בסי' רכ"ח

מעתה י"ל דהתינח באחרים אבל באביה ובעלה אף דבעל מיפר לבדו אם נתן רשות להדיר ע"ד אבי' י"ל דמהני אף שנישאת ויצאה מרשות אב כיון דברשות בעלה נדרה ע"ד אבי' בוודאי ע"ד אבי' נודרת ולפי"ז בארוס ג"כ אי לאו קרא דאבי' ובעלה מפירין נדרי' ג"כ הוה אמרינן דעכ"פ אם נתן אבי' רשות להדיר ע"ד הארוס מהני ובעינן הפרתו ג"כ אבל בלא רשות לא מהני בנדרה ע"ד הארוס ואב לחודי' מצי מיפר וא"כ מ"פ ל"ל תרי קראי בין לדידן בין לר"ש דהא י"ל אי מקרא חדא הו"א הא דאבי' ובעלה מפירין נדרי' היינו בנתן רשות להדיר ע"ד הארוס לכן צריך קרא שני דסתמא ג"כ אבי' ובעלה מפירין נדרי':

**וכן** קשיא לעיל ואימא ארוס לחודי' מיפר וכי תימא אב דכתב רחמנא ל"ל מבעי' לי' דאם הקים הקים ואמאי לא משני עדיפא מיני' דבעי אב היכא דנתן בעלה רשות להדיר ע"ד ארוס דאז שניהם מפירין:

**וכן** יקשה במאי דמשני לעיל א"כ בית אשה נדרה ל"ל יקשה הא צריך מבית אשה נדרה לומר דאב שנתן רשות להדיר ע"ד הארוס אפ"ה מיפר לחודי דאי מקרא קמא הוא רק בלא נתן רשות מיפר ארוס לחודי' אבל בנתן רשות אבי' ובעלה מפירין קמ"ל קרא דאם בית אשה נדרה דאף שנתן רשות להדיר ע"ד אבי' לא מהני ומיפר לחודי':

**ובמש"כ** יש ליישב שיטת רבינו שהביא הר"ן בשמעתין דאב יכול להפר אף נדרים שאין בהם עינוי נפש והקשה הר"ן מספרי ומירושלמי דאיתא שם דמקרא דבין איש לאשתו ובין אב לבתו דמקשינן להדדי כשם שבעל אין מיפר אלא נדרי ע"נ ובינה לבינו ונראה לפמש"כ י"ל כן דהנה מבואר בר"ן לקמן דף פ"ו דלא מקשינן לכל מילי א"כ י"ל דלא מקשינן דאין מיפר לבתו אלא בנע"נ אלא בכהא"ג דדומה לנדרי אשתו הנה היא גדולה וכל גדולה הרי היא ברשות עצמה לכל מילי רק בנדרים גילתה תורה שאינה ברשות עצמה ושתלוי בבעל בנע"נ אבל בשאר נדרים הרי באמת ברשות עצמה כמו בכל מילי ואם נרצה לדמות נדרי בתו צריך ג"כ לאוקמא בכהא"ג דהיינו דאב נתן לה רשות לידור ע"ד אחרים כגון ע"ד קרובים ובני משפחתם כנהוג דלא מהני נדרה ע"ד הקרובים ומצי אב מיפר כשהיא נדרי ע"נ דאמרינן ע"ד אבי' נודרת אף שנתן לה רשות לידור ע"ד אחרים אבל שאר נדרים לא מצי אב מיפר דתליא בדעת אחרים דבזה שפיר מהני נתינת רשות דאב לתלות בדעת אחרים אבל בלא נתן רשות להדיר ע"ד אחרים שפיר יש לאב רשות להפר אף נדרים שאין נע"נ דהרי נערה כל זמן שלא נתארסה הרי היא ברשות אבי' לכל מילי ע"כ מצי מיפר אף נדרים שאין ע"נ דבזה לא נשמע מהיקשא דבין אב לבתו לבין איש ואשתו ולכן שפיר כתב דיכול להפר כל נדרים ודו"ק:

ח') **ובזה** אמרתי דבר נחמד דאיתא בריש פרקין דנערה המאורסה דקתני במשנה נערה המאורסה הוא ואבי' מפירין נדרי' ובר"ן הקשה למה לא נקט קטנה ותי' דבאמת ה"ה קטנה בת י"א שנים שנדרי' נבדקין דאב וארוס מפירין נדרי' ול"נ ליישב דדוקא נקט נערה דהנה דעת רבינו דאב מיפר כל נדרים אף שאין נדרי ע"נ אמנם הטור הביא דעת ה"ר יחיאל הביאו בתוי"ט דקודם שנתארסה אף שמת הארוס שהאב מיפר אין מיפר אלא נדרי ע"נ כיון שקודם שמת דאבי' ובעלה מפירין אין מפירין רק נע"נ דהא ארוס אין מיפר אלא נע"נ אמנם דעת הר"ן לקמן דאין אב מיפר כלל אלא נדרי ע"נ וכן הוא בירושלמי בפרקין אמנם נראה דבקטנה לכו"ע אב מיפר כל נדרים דבשלמא בנערה דהיא ברשות עצמה רק תורה גלי בנעורי' בית אבי' שלהפרת נדרים היא ברשות אבי' לכן רק בנע"נ אבל בשאר נדרים היא ברשות עצמה אבל בקטנה דברשות אבי' לכל מילי לכן גם בשאר נדרים אין לה יד לידור רק אם הקם האב אבל אם היפר לה מהני הפרתו בכל נדרים וא"כ לפי"ז ניחא דנקט נערה המאורסה אבי' ובעלה מפירין כיון דתרווייהו אין יכולין להפר רק נע"נ לכן שפיר קתני סתמא אבי' ובעלה מפירין נדרי' אבל בקטנה ל"ש למיתני אבי' ובעלה דהא אבי' מיפר כל נדרים ובעלה אין מיפר רק נע"נ ואי הוה קתני אבי' ובעל מפירין הו"א שבקטנה מאורסה שרק שניהם מפירין ג"כ יכולין להפר כל נדרים ובאמת ז"א דכיון דאין אבי' לבד יכול להפר רק עם הארוס א"י להפר רק נע"נ לכן לא קתני לה כלל שלא להאריך ולפרש באיזה נדר יכולין להפר ודו"ק:

**ולפי"ז** מוכח ממשנה דלא כדעת רבינו ודלא כהטור דאי כהטור דבנתארסה שאני א"כ גם בקטנה כן א"כ ליתני קטנה ולמה נקט נערה (אולם ליישב גם לדעת רבינו י"ל דגם בבעל משכחת דיכול להפר גם נדרים שאין ע"נ כהאי דלקמן נדר משני ככרות ובאחד אין מתענה דמיפר גם לשאין מתענה ושפיר משכחת גם בה דאבי' ובעלה מפירין נדרי' אף בשאין נע"נ):

ט') **ומה** מאוד יתכן לפי"ז הא דאיתא לקמן דף ס"ח אימא אב בעי ארוס אבל ארוס לחודי' מיפר והקשה בר"ן דתחילה פשיטא לי' דאב לחודי' מיפר ועתה פשיטא לי' להיפך וכבר כתבתי לעיל לפרש על נכון אבל לפי דברי הטור א"ש בפשיטות דתחילה ס"ד דאב לחודי' יכול להפר היינו בנדרים שאין נדרי ע"נ דיכול להפר קודם האירוסין ה"נ לאחר שנתארסה יכול להפר בלא ארוס דהא ארוס א"י להפר מה שאין נע"נ וע"ז משני דכ' ואסרה איסור בבית אבי' וע"ז פריך שוב אימא אב ליבעי ארוס דהיינו בנדרים שבינו לבינה דבעל עיקר לכן אב ליבעי ארוס (וכן הוא באמת מסברא בנדרים שבינו לבינה) אבל ארוס לא ליבעי דבנדרים שבינו לבינה העיקר הארוס ודו"ק:

**ובזה** ניחא דבלח"מ פי"ב מנדרים הקשה לדעת רבינו מאי משני השתא במקום ארוס מיפר לחודי' שלא במקום ארוס מיבעיא הא י"ל בוודאי במקום ארוס מיפר לחודי' בנע"נ וקרא אתי דקודם שנתארסה מיפר אף נדרים שאין נע"נ אולם להנ"ל ניחא דאי במקום ארוס מיפר לחודי' א"כ מיפר אף נדרים שאין נע"נ (דרק אי בעי ארוס אז מיפר רק נע"נ כמש"כ הטור אבל אי אב לחודי' מיפר אז מיפר אפי' נדרים שאין ע"נ) א"כ קודם שנתארסה ל"ל קרא דמיפר לחודי' ודו"ק:

י"ב) **ואם עבר ועבד קודם שידיר או שיקבל אעפ"י שהוא נשוי בעבירה לא חילל**. וכתב אח"ז כהן שעבד כשהוא חלל לא חילל משמע מדבריו דלכן אם נושא נשים בעבירה לא חילל דהא חלל גופי' לא חילל עבודה אבל לכתחלה אסור לעבוד כמו החלל ולכאורה צריך הדבר תלמוד מנ"ל הא אמנם הנה הדבר מתבאר משו"ת הרא"ם סי' נ"ט שכ' דהאי פסול דנושא נשים בעבירה ומטמא למתים פסול מדאורייתא דכל זמן שהיא עמו אין בו קדושת כהונה כלל והוא פסול כחלל דילפינן מוקדשתו דפנו בע"כ פי' הלקוהו עד שיגרש וכל עוד שלא יגרש אינו מוקדש בקדושתו של אהרן דאל"כ מאי וקדשתו מקודש ועומד הוא ותניא בת"כ בעמיו להחלו שאם נהג כמנהג זה בזמן שהיא עמו הרי הוא חולין ופירש"י בפי' החומש שהוא מחולל בה בעודה עמו אשתו פסולה א"כ כיון דמחולל קריא רחמנא בעודה עמו אין בו קדושת כהונה כלל לקרא בתורה ולא לישא כפיו אלא הרי הוא כחלל לכל דבריו עד שיפרוש ממנה והא דעבודתו כשרה היינו משום דהא חלל גופי' שנולד מפסול כהונה אם עבד עבודתו כשרה בלא ידע וסיים וכן נ"ל ממשמעות דברי הרמב"ם פ"ו מביאת מקדש ה"ט שהעתיק המשנה דבכורות וסיים ואם עבר ועבד קודם שידיר או שיקבל אעפ"י שהוא נשוי בעבירה לא חילל כהן שעבד ונבדק ונמצא חלל לא חילל שנאמר ברך ד' חילו עכ"ל ונתבארו דברי רבינו דיש בזה פסול דאורייתא דומיא דחלל ואמנם במג"א סי' קכ"ח סקנ"ד כ' דנושא נשים בעבירה רק קנס חכמים שפסול הנה כבר עמד ע"ז בח"ס ח"ו סי' י"ב שבאמת פסול מה"ת וכן העלה בשו"ת מהרי"א סי' מ"ז:

י"ג) **נושא נשים בעבירה**. הנה רש"י פי' כגון גרושה וחלוצה אף דהוה דרבנן וכ"כ המג"א סי' קכ"ח וכ' הפמ"ג דמפירש"י אין ראי' דסובר חלוצה דאורייתא אסור לכהן כדס"ל במכות ריש אלו הלוקין והרע"ב כ' רק גרושה והשמיט חלוצה יען דהוא מדרבנן (ופלא על הפמ"ג דהא הרע"ב פ"ג דמכות כתב ג"כ כפירש"י דחלוצה דאורייתא) והנה לכאורה נראה ראי' דחלוצה ג"כ בכלל נושא נשים בעבירה אפי' אי הוה רק דרבנן דהא בסוטה דף מ"ד איתא דריוה"ג סובר כגון נושא נשים בעבירה גרושה וחלוצה ומפרש בגמ' דפליגי

בעבר עבירה דרבנן ופלא הא חלוצה ג"כ רק דרבנן ועמד ע"ז בתוי"ט וכ' דסמי מכאן חליצה ובתוס' רע"א הביא בשם ראשונים יען דיש לה סמך מה"ת גם לר' יוסי הוה עובר עבירה א"כ ה"נ לענין נכ"פ י"ל דלכו"ע מודה אף דהוה דרבנן כיון דיש לה סמך מה"ת לא ישא את כפיו (ובהכי ניחא דברי הרא"ם שהביא המג"א בקצרה ובח"ס רמ"ו סי' י"ב הביא כל לשונו דנושא גרושה וחלוצה דלא יעבוד ופסול לנכ"פ משום דנתחללה כהונתו ואין משום קנסא כמש"כ לעיל ולכאורה יקשה בחלוצה אי הוה דרבנן איך שייך לומר דנתחללה כהונתו להנ"ל ניחא כיון דאף למ"ד חלוצה דרבנן חמירא כדאורייתא יען דיש לה סמך מה"ת:

**אולם** דקשה לי דהנה בסנהדרין דף ע' איתא דאין נעשה בן סורר באכל אכילת איסור דרבנן ומפרש כגון שאכל בתענית ציבור והא זה אין לה עיקר מה"ת אפ"ה מיקרי עובר עבירה ומתמעט מדכ' אין שומע בקולינו לאפוקי זה שאין שומע בקול הקב"ה ולא פליג שם ר' יוסי וצ"ע:

**ולכאורה** נראה ליישב דלענין ירא ורך הלבב שפיר י"ל דבאיסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת סתמא דמילתא אין ירא מעבירה שבידו דלא חמירא להו לאינשי כ"כ כמש"כ ההמ"ג פ"א מאישות באיסור דרבנן ל"ש חזקה דלא יעבור משום דלא חמירא להו לאינשי אבל בעלמא גם עובר עבירה דרבנן מיקרי עובר עבירה ולכן שפיר כו"ע מודין בהך דסנהדרין אלא דלפי"ז הדרה קו' לדוכתי' מנ"ל דחלוצה מיקרי נושא נשים בעבירה ואי דמצינו כן דחוזר מערכי מלחמה דילמא דוקא שם דיש לו סמך מה"ת ע"כ ירא בלבבו אבל בעלמא לבטלו ממנו א"ע בנכ"פ משום איסור דרבנן דנאמר דנתחללה כהונתו מינא לן וצ"ע:

## הלכה י

א) **כהן שעבד ונמצא חלל עבודתו כשרה ואינו עובד להבא ואם עבד לא חלל שנאמר ברך ד' חילו אף חולין שבו תרצה.** ומבואר בכ"מ דרמב"ם פסק כר' יהושע והקשה דלכאורה משמע בגמ' רק למפרע כשר ומדברי רבינו משמע דלא חילל אף מכאן ולהבא וכ' כיון דלא אשכחן בקרא דמחלל מה"ת שיהא מחלל וע"ז תמה בשעה"מ אי אמרת דלא חילל א"כ מאי מייתי בקידושין דף ס"ו מבן גרושה למקוה שנמצא חסר דלא פסול למפרע והקשה תוס' הא שאני בן גרושה דאף שוודאי חלל מעיקרא אפ"ה כשר ותי' דנפ"מ עכ"פ בשטבל במקוה ועבד ונודע שהי' חסר מקודם יש להכשיר ג"כ כמו בבן גרושה (ועיין במהרש"א שכתב דבטהרות ל"ש זה הסברא רק בכהן שטבל ולכאורה מאי חילוק בזה ונראה דמצינו טמא כשר בעבודת ציבור א"כ ה"ה כאן שפיר י"ל בהוחזק

בכשרות וטבל אף שנמצא חסר גזה"כ דכשר כמו בבן גרושה והבן היטב) וריטב"א ורמב"ן כתבו ליישב קו' תוס' יען דחזינן דאלימא כך החזקה דהי' בחזקת כשרות אין פסול למפרע ה"ה במקוה ולדעת רבינו ל"ש תירוץ הלזה (וראיתי בחידושים שלי על התורה שכן הקשיתי מדידי זה רבות בשנים שזכיתי לכוין לקו' זו) כיון דסובר דמכאן ולהבא כשר ג"כ בדיעבד אין ראי' עדיין למקוה דמכאן ולהבא פשיטא אם עבד כהן שטבל במקוה חסירה דפסול הקרבן דטמא מחלל עבודה א"כ ה"ה דאין לדמותו לבן גרושה להתיר למפרע והניח בצ"ע ועוד קשה א"כ ר"א דפוסל סובר דהוה חלל וודאי ומחלל עבודה א"כ למה פליגי בנמצא חלל ולא פליגי בעלמא בעבר ועבד בן גרושה אי מחלל עבודה אי לאו:

**ולי** נראה ליישב דיש לדקדק בדברי רבינו שכ' אם עבד עבודתו כשירה למפרע ואח"כ כתב אם עבד לא חילל ולא כתב דעבודתו כשירה וליישב כל זה נקדים עוד קו' שעה"מ מפ"י דתרומות דכ' רבינו אם אכל תרומה ונודע שבן גרושה פטור מחומש וחייב בקרן וכ' הכ"מ הטעם יען דרק אם עבד כשר ומכאן ולהבא לא לכך חייב בקרן ויקשה לרבינו דסובר כאן דגם מכאן ולהבא כשר א"כ אף מקרן יפטור לענין בדיעבד גם להבא כשר ואין חילוק לענין לשעבר ולהבא לענין דעבד עוד הקשה בשעה"מ דבה' עדות כ' רבינו היו מעידין שהוא בן גרושה אף שאין באים לחייב לא ממון ולא מלקות אפ"ה לוקה העדים אף דל"ש כאשר זמם לעשות לאחיו כן יעשה לו ולרבינו דחייב לשלם קרן א"כ הכהן מסתמא כבר אכל תרומה וא"כ אם הוא בן גרושה חייב לשלם מה שאכל ובא לחייב ממון ופשיטא דלוקין העדים דהרי באים לחייב ממון:

**ונראה** ליישב הכל בחדא מחתא דהנה יש ב' מיני עבודת עבודה שא"א לתקן אם עבד זר או טמא כגון קמיצה וזריקה ויש עבודות כגון אם קיבל זר או טמא ויש דם הנפש יחזור ויקבל כדאיתא בפ"ג דזבחים וכן בהולכת הדם יכול לחזור כהן ולהוליך (עיין ספ"ק דזבחים) ומעתה זה שנמצא ב"ג דלר"א פסול היינו בין אם עבד מה שא"א לתקן דחילל בין עבודה שאפשר לתקן צריך לחזור ולתקן כגון לקבל דם שנית אבל לר' יהושע עבודה שא"א לתקן פשיטא דלא חילל אלא אף עבודה שאפשר לתקן לחזור ולקבל דם העבודה כשירה אבל מכאן ולהבא לא יעבוד כלל ואם עבד אז יש חילוק עבודה שאפשר לתקן יחזור ויקבל אבל עבודה שא"א לתקן ל"א דיפסול אלא אמרינן דלא חילל ובזה מדוקדק לשון רבינו מתחלה כתב ונמצא חלל עבודתו כשירה והיינו דא"צ לתקן אבל מכאן ולהבא לא כתב רק לא חילל דהיינו עבודה שא"א לתקן ולכך לא כתב עבודתו כשירה דאז הי' משמע אף עבודה שאפשר לתקן ובאמת עבודה שאפשר לתקן פסולה

וצריך לחזור ולקבל לכן רק כתב דלא חילל ומדוקדק לשון רבינו היטב:
**ועתה** נבוא ליישב שאר הקו' בהקדם מה דיש להקשות עוד לפי הבנת הכ"מ ושעה"מ דגם להבא בדיעבד כשר מהא דמכות דף י"ב פליגי בנמצא כה"ג בן גרושה אי מתה כהונה או בטלה כהונה וקאמר דאף לר"י דכשר בנמצא ב"ג רק בעבודה מגזה"כ דבירך ד' חילו אבל לענין שאר דברים הוא כחלל ובטלה כהונה ורבינו בה' רוצח פסק דבטלה כהונה והקשה הכ"מ הא הלכה כר"י ולדידי' יש לפסוק דמתה כהונה ותי' דסובר כתי' הגמ' דרק בעבודה יען שכתיב קרא ותמהני דהתינח אי הי' סובר רבינו מכאן ולהבא פסול שייך בטלה כהונה אף דלענין עבודה רק מכאן ולהבא לענין שאר דברים למפרע ל"ה כהן אבל אי מכאן ולהבא ג"כ כשר א"כ איך שייך בטלה כהונה הרי עדיין כהן כשר מיקרי לענין דיעבד ואי לענין לכתחילה הרי גם למפרע אין כשר לכתחילה ואין כאן חילוק בין לשעבר ולהבא ומאי בטלה כהונה שייך וצ"ע לכאורה אך לפי דברינו נכון מאוד דלמפרע אפי' עבודה שאפשר לתקן כשר ומכאן ולהבא רק לא חילל אבל עבודתו פסולה ואם יכול לתקן צריך לתקן א"כ לענין עבודה הוה בטלה כהונה דהיינו בעבודות שאפשר לתקן א"כ שוב שפיר י"ל כיון דלענין שאר עבודות שאפשר לתקן מכאן ולהבא פסול הוה א"כ למפרע רק כשר מקרא דבירך ד' חילו א"כ שייך שפיר רק לענין עבודה שכך גזה"כ אבל לענין שאר דברים בטלה כהונה:
**ולפי"ז** ניחא דמדמה גמ' מקוה לב"ג כמו בבן גרושה דלענין עבודה שאפשר לתקן הוה (כמהה) [כבטלה] כהונה מכאן ולהבא ופסולה אפ"ה למפרע כשרה יען דעד עתה הי' מחזיקין אותו בחזקת כשרות כן נמי בטבל במקוה ועבד אף שנודע שמקוה חסרה היתה כשר מגזה"כ יתן דעד עתה הי' המקוה בחזקת כשרות דהרי גם לענין בן גרושה לשאר דברים למפרע הוה כבטלה כהונה ורק לענין עבודה א"צ לתקן מה שעבד כבר מגזה"כ כן בכהן טמא שטבל ועבד יש להכשיר למפרע אף דפסול מכאן ולהבא והוא נכון:
(**וא"כ** אדרבא מכאן ראי' לשיטת רבינו דהראי' שפיר מב"ג דנהי דלשאר דברים ל"ה כהן למפרע רק לענין עבודה יען דהוחזק בכשרות וכסברת רמב"ן והנה ראי' לסברת רמב"ן וריטב"א מדרשא דת"כ דדרשו אמו וודאי אביו חזקה מניין ותמהו א"כ לאו אביו הוא ותי' בח"ס כיון דעכ"פ מטעם רוב רשאי לעבוד עבודה וכאילו וודאי כהן הוא שוב הו"א דאסור לטמא לאביו חזקה וא"כ מיושב דרק כאן פליגי ר"א ור"י דבעלמא באמת לא מחלל לכ"ע רק פוסל כבידו לתקן ופליגי שפיר לענין דלמפרע עם נפסל העבודה וצריך לתקן):
**ועתה** נתיישב גם קו' שני' מתרומה כיון דרק לענין לא חילל כשר מכאן ולהבא יען דחלל

אין מחלל עבודה אבל לענין עבודה שאפשר לתקן פסולה מכאן ולהבא רק לשעבר כשר וא"צ לתקן לכן צריך לשלם קרן עכ"פ:

**ולפי**"ז א"ש דכתבו בעדים זוממין דליכא חיוב ממון בבן גרושה דהנה כיון דלענין עבודות שלא אפשר לתקן לא חילל א"כ עכ"פ יש לו לענין זה דין כהן עדיין א"כ למה יצטרך לשלם הקרן ורק ע"כ לומר כן דהנה יש ג' מיני תשלומין בתרומה באכל זר במזיד תרומה שבא ליד כהן צריך לשלם מדינא ואם אכל תרומה שלא בא ליד כהן רק צריך לשלם לצאת ידי שמים ואין ב"ד מחייבין אותו לשלם דממון שאין לו תובעין ובשוגג התשלומין לכפרה ואמנם כיון שזה לענין חילל גם דיעבד כשר וא"כ אין התשלומין לכפרה מהדין דהרי לא משלם חומש וא"כ כאן שהוא שוגג ע"כ תשלומין רק לצאת ידי שמים לכן ל"ש בעדים זוממין שבאים לחייבו ממון דהרי הוה ממון שאין לו תובעין דאם נתנו לו תרומה א"כ הוא תרומה שלא בא ליד כהן עדיין והתשלומין רק לצאת ידי שמים ואף שהוא בשוגג אכל דסבור שכהן הוא והתשלומין לכפרה כיון דלא חילל להבא ולשעבר אפי' מה שעבד ובידו לתקן כשר א"כ גם בשוגג אין תשלומין רק לצאת ידי"ש ולפי"ז כיון שיש עדים שהוזמו א"כ שקר ענו בו והוא יודע בנפשו ששקר הוא א"כ ל"ש דיחייב לשלם לצי"ש להיות לו כפרה כיון שיודע בנפשו שלא אכל אין צריך להביא לכפרה:

**אך** יקשה דבכריתות דף כ"ה פליגי רב ורי"ו בהפריש אשם תלוי ע"פ עדים והוזמו לרב יצא וירעה בעדר דל"ש לבו נקפו א"כ סבור דימצא עדים להזימן ורי"ו סובר אף דמפריש ע"פ עדים והוזמו ירעה עד שיפול בו מום דאמרינן אף כהא"ג לבו נקפו ומקדישו הקדש גמור וכן פסק רבינו בפ"ה מכהמ"ק א"כ לפי"ז גם כאן שאף שהוזמו עדים אפ"ה לצאת י"ש בוודאי ישלם כדי שיהא לו לכפרה דלבו נקפו א"כ באו לחייבו ממון ואמאי כתב רבינו באמרו בן גרושה לא באו לחייבו ממון אולם נראה דאפ"ה ל"ש כאן חיוב ממון כיון שעכ"פ מה"ד אין חייב לשלם ואין ממשכנין אותו ע"י ל"ה כבאים לחייבו ממון וא"ש והבן היטב:

**והנה** אפשר עוד ליישב דכוונת רבינו לא יעבוד היינו שלא יגמור עבודה ואם עבד דהיינו שגמר עבודה לא חילל כיון שהתחיל בהיתר וכמו שסובר רבינו בפ"ה מרוצח באם נמצא רוצח ועבד בשוגג דמזבח קולט ויגמור עבודה (עמשל"מ ה' ביאת מקדש פ"ג) אבל עבודה שהי' בידו לתקן אם עבר ועשה צריך לתקן אבל למפרע אפי' עבודה שבידו לתקן כשרה ואם עשה עבודה אחרת והתחיל שלא ברשות אז באמת חילל ובזה נתיישב ג"כ כל הק' הנ"ל כמובן:

**ומה** שהקשה עוד בשעה"מ דנאמר חלל יוכיח י"ל לפי המבואר בזבחים דף ט"ו דעושה

קו"ח וצ"ד השוה שמוזהרין ומחללין עבודה משא"כ בחלל דליכא רק עשה דבני אהרן הכהנים ודרשינן ולא חללים ע"ב ספרא ובר"ה דף ט"ו היטב א"כ ל"ש יוכיח כיון דאין מוזהר (וראיתי שוב כי בטה"ק בזבחים דף ט"ו הרגיש בקו' שעה"מ ותי' כמש"כ):

**ובזה** שכתבתי למעלה נראה לי ליישב קו' אחריתי הקשה אותה בתשו' מהרי"א א"ח סי' מ"ז דהנה רבינו בפי"ב בה' תפלה כתב דחלל אין נושא כפיו וקשה לפמש"כ בי' שם דהיכא דאין מחלל עבודה שרי לישא כפיו (ושם כ' טעם רבינו לענין שתה יין ג"כ מה דמחלל בעבודה פסול בנ"כ קצת ראי' יש לזה מהוראה דרק אסור במקום דמחלל בעבודה והבן) ולכן לא הביא רבינו דין נושא נשים בעבירה לא ישא כפיו כיון דאין מחלל עבודה וא"כ למה כ' חלל א"נ כפיו הא אין מחלל עבודה ואולם לפמש"כ ניחא כיון דעבודות שיכול לחזור ולעבוד פסול באמת לכן פסול בנ"כ אף דאין מחלל כיון דעכ"פ העבודה פסולה וצריך הכשר לחזור ולעשותו משא"כ בנושא נשים בעבירה לא נפסלה עבודה ואף שיכול הכשר לעשות העבודה ולכך נראה שבאמת בנושא נשים פסולות מותר לישא כפים לדעת רבינו כמש"כ שם אבל בשאר עבירות אין מונעין אותו:

**אלא** דיש להבין לפמש"כ בתשו' הרא"ם סי' נ"ט דהאי נושא נשים בעבירה ומטמא למתים פסול לעבודה היינו מה"ת דילפינן מוקדשתו דפנו בע"כ כדאיתא יבמות דף פ"ח פירש"י הלקהו עד שמגרש וביאר שם הרא"ם דכ"ז שלא גי' הוה מחולל והביא כך מת"כ (והנה מדברי הרא"ם עכ"פ מוכח דבוודאי לא מפרש כפי' השני שכ' דחלל רק בדיעבד קודם שנודע עבודתו כשרה אולם אי נאמר כדברינו לעיל רק מה דעבד כבר כשר ויגמור א"ש גם קו' מהרי"א דלכן אין חלל נו"כ משום דעכ"פ מכאן ולהבא אם התחיל חילל והוה כמו הורג נפש דלא יעבוד ומה שעבד גומר ואין נושא כפיו משא"כ בשאר עבירות דנושא נשים אף אם התחיל לא מחלל לכן נ"כ ודו"ק) והקשה ע"ז א"כ אמאי עבודתו כשרה ותי' דגם בחלל סובר רבינו דעבודתו כשרה ולפמש"כ דבחלל באמת מחלל וע"כ לומר דמהא"ט ג"כ כתב רבינו רק לא חילל אבל לא כ' דכשר א"כ י"ל עבודה שיכול אחר לעשותו באמת פסולה וא"כ הדרי' קו' לדוכתי' למה חלל אין נושא כפיו ובשאר עבירות דנושא נשים לרבינו שרי בנ"כ:

**וליישב** נאמר דבאמת מוכח מכאן דדעת רבינו דלא כרא"ם אלא כמג"א שם דסובר נושא נשים פסולות רק מדרבנן משום קנסא ולפי"ז א"ש דרק חלל שפסול מה"ת פסול לנו"כ משא"כ בשאר עבירות דנשים פסולות דרק דרבנן נושא כפיו דלא קנסו לענין זה:

**אלא** דאכתי קשה דמג"א סי' קכ"ח כתב להיפוך אי פסול מה"ת כמו ערל מחמת מילה רק פסול לעבודה ולא ילפינן אבל היכא דמשום קנס גם לענין נ"כ קנסוהו (משא"כ בהורג

נפש יליף נ"כ משירות כיון דרק משום קנס וה"ה בנושא נשים בעבירה עח"ס חי' סי' י"ב שביאר כן בדבריו) ולפמש"כ מוכח מדברי רבינו להיפוך בחלל דמה"ת פסול לעבודה גם לני"כ פסול אך י"ל בוודאי במידי דל"ה פסול כהונה כמו ערל גם ישראל ערל אין אוכל פסח א"כ לענין שירות ליכא פסול דלא ילפינן ברכה מנ"כ אבל היכא דפסול כהונה שעבר אדאורייתא ועבור זה פסלו לעבוד ה"ה לנ"כ אבל בדרבנן סובר רבינו דלא קנסו בנ"כ ונהי דלמג"א קנסו היינו לשאר פוסקים אבל לרבינו לא קנסי בשאר עבירות ורק הועלנו עכ"פ דלאו יקשה מדברי רבינו דסובר להיפך משום דיש לחלק בין פסול כהנים כחלל ובין ערל דאין פסול כהונה כאמור:

ב) **הנה** בהאי ענינא דמקוה שנמצא חסר דפליגי ר"ט ור"ע בארתי על נכון בה' איסורי מזבח אך אחת אכתוב יען שכבר דברתי מענין זה בפ"ה מה' אלו הנה ביבמות דף ט"ו מייתי הך דשקות יהוא בירושלים והיתה נקובה למקוה וכל טהרות שבירושלים היו נעשין על גבה ושלחו ב"ש ופחתוה ברובה ומייתי הא דתנן עירוב מקוואות כשפה"נ ומוכח דב"ש עשו כדבריהם ותמה הר"ש דבמשנה פ"ו ממקוואות מוכח דקאי לענין לבטל מתורת כלי שלא יפסול בשאובין א"כ מאי הוכרח הגמ' לפרש דקאי לענין עירוב מקוואות ובכ"מ פ"ד ממקוואות תי' דתרי עובדא הוה והך דיבמות לא הי' אייריא לענין לבטל מתורת כלי אלא כדי לערב עם המקוה ועדיין קשה למה הוצרך הש"ס להביא דב"ש עשו כדבריהם מהך דשוקת יהוא שלא נשנה במשנה ולא הביא הך דשוקת יהוא דמשנה ג"כ מוכח דעשו כדבריהם ונראה דבאמת חדא היתה אבל השוקת הי' משמש תרתי דהיינו דהמים היו נכנסין משוקת למקוה וגם הי' מטבילין בתוכו ע"י העירוב להמקוה כיון דבשוקת גופי' לא הי' מ"ס וע"כ הי' צריכין לנקוב השוקת שלא יהיו נפסלין המים שיורדין להמקוה ואחר שהמים במקוה כשרה שוב מהני החיבור של השוקת להמקוה שיש בה מ"ס להתיר לטבול בתוכו אף שאין בה מ"ס ולכן במשנה דמקוואות לא נקט שהי' נקובה למקוה דלא בא לאשמעינן אלא שהי' נקובה שלא יפסול המקוה מכח שאובים אבל כיון דבאמת הי' משמש ג"כ לטבול בתוכו ע"י חיבור למקוה ע"כ נקטו בש"ס יבמות דהי' נקובה למקוה דכל ההוכחה לא הי' אלא מכח הא דהי' נקובה למקוה דאי משום הא דהי' נקובה שלא יפסול משום שאובים ל"ה מוכח דעשו כדבריהם דהי' אומרים דב"ש פחתוהו כדי להתיר לטבול בתוכו ע"י חיבור למקוה ובהא לא מצינו בפירוש דלב"ה סגי בשפה"נ אלא דגמ' פשיטא להו דגם בהא לב"ה סגי בשפה"נ כמו לענין עירוב מקוואות א"כ עיקר ההוכחה מכח הא דעירוב מקוואות דאיתא בפירוש במשנה דסגי בשפה"נ והיינו דב"ה ואפ"ה הלכו ב"ש ופחתוהו מוכח דעשו כדבריהם:

**והנה** במשנה פ"ג דמקוואות בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו לעולם הוא בפיסולו וכו':

**וראיתי** באור זרוע שכ' דלכן אין המעיין מטהר יען דהוה דרך זחילה וכן פי' הרבינו יצחק והאמה נכנסת לו כגון חרדלית של גשמים והוא פלא ונראה דהוא ט"ס וצ"ל אבל הר"י פי' בחרדלית של גשמים דהיינו דהר"י פליג דסובר דמעין מטהר השאובין אף שהוא זוחלין וכבר כתבתי לעיל מזה ובח"ס בחי' לגיטין כתב דהא"ט דסברי דאין מטהר בזוחלין דהוה א"מ וכמו שכ' השמ"ק ביצה דף י"ח דל"מ השקה לטהר השאובין יען מבשא"מ:

**אמנם** קשה לי לדברי השמ"ק מפ"י דמקוואות תנן מלא מי רגלים רואים אותן כאלו הם מים והובא בזבחים דף ע"ח וכ' תוס' דאעפ"י שמראיהן חלוק במקצת ממראה שאר מים אפ"ה כיון דמין מים הם לא בעי רובא לבטולי אלא רואין אותן כאלו הם מים ומתטהר בהשקה והא וודאי מי רגלים הוה א"מ לשאר מים ואפ"ה מהני להו השקה אך י"ל כיון דבבכורות דף ז' אמרינן דמי רגלים היינו מיא עול מיא נפיק א"כ ל"ה אלא כשאר מים והוה שפיר מב"מ (ועמש"כ לעיל בפ"ה מזה):

**ואיתא** עוד שם במשנה שתה מים טמאים טבל והקיאם טהורים מפני שהם טהורים בגוף דנטהרו במקוה ע"י השקה ולכאורה צריך תלמוד איך מהני השקה למים שבגוף אבל כ"כ לעיל דגוף האדם שהוא ברייתו מן המים שייך בי' השקה במים אלא שיש לומר דהוא מטעם אחרינא דידוע דיש נקבים הרבה בגוף כדמוכח ביומא דף ע"ו עפירש"י ד"ה דומיא דשמן והרבה נקבים מצטרפין לשפופרת הנוד לפי"ז יש להביא ראי' למש"כ לעיל בפ"ה דכל זמן שהם מחוברים שפיר מצטרפין נקבים דקים לשפה"נ:

ג') **חלל אין מחלל עבודה**. והנה בשעה"מ הקשה אמאי חייב לשלם הקרן כשנודע שהוא בן גרושה והכ"מ כ' דלכן פטור מחומש יען דאכילת תרומה איקרי עבודה ורחמנא אכשרי' בדיעבד קודם שנודע אינו כזרים לענין חומש אבל לענין תשלומין הוה כזר אבל לפי מה שמוכח מדברי רבינו דכשר מכאן ולהבא א"כ לא לשלם אף קרן ועוד קשה לי דנהי דסביר לי' לכ"מ דגמ' דפסחים דמוקי דאכיל תרומה לא לפטור מקרן רק מחומש אתי היינו למ"ד דל"ה טעה בד"מ אבל רבינו דפסק בה' שגגות דטעה בדבר מצוה פטור א"כ אי סובר רבינו דתרומה איקרי עבודה א"כ לפטר לגמרי כמו שכ' באם הי' בע"פ פטור מלשלם מפני זמנה בהול והנה לכאורה קו' זו קשה בלא זה ג"כ דהיינו אפי' נאמר דלאו עבודה הוא דלמה חייב קרן אפי' כשאין בע"פ דזה צריך לתרוצי בגמ' למ"ד טעה בד"מ חייב אבל אי טעה בד"מ פטור אפי' לא הי' בע"פ לפטור מקרן וכן הקשה באמת

בלח"מ פ"ב משגגות אך אי מהא הי' נראה דל"ק דיש ליישב קו' הלח"מ די"ל דבאמת לפי מה דרצה לומר דטעם דר' יהושע פטור משום דטעה בד"מ לא הי' רק לפטור מחומש אבל מקרן לא שייך לפטור משום טעה בד"מ דהנה תשלומי תרומה אלו ע"כ לא איירי באכל כשר של תרומה אחר דא"כ אפי' כהן כשר צריך לשלם רק ע"כ אכל תרומה שלא באו ליד כהן א"כ תשלומין דידי' רק לצאת ידי שמים כמש"כ הכ"מ פ"ט מתרומה דזר המזיק מתנות כהונה או שאכל רק משום ממון שאין לו תובעין פטור אבל לצאת ידי שמים חייב וא"כ אטו משום דטעה בד"מ יהא פטור מתשלומי קרן לצאת ידי שמים שאכל ממון דלאו דילי' ורק לבתר דמשני דמשום עבודה פטור אז פטור אף מקרן דהוה ככהן כשר או משום דהוה בע"פ דאונס הוא לכן פטור מתשלומין דקרן לגמרי דאונס רחמנא פטרי' (וראיתי בשו"ת איגרא רמא לגאון מוה' משולם זצ"ל שכ' ליישב כעין זה דחייב כשטעה בד"מ משום מזיק רק אחומש פטור מטעם דכל אכילת איסור בשוגג אין נהנה רק בזר ששגג תורה חייבה וגזה"כ לכן כאן פטור מחומש אבל קרן מחייב אבל בזמנה בהול פטור אף מקרן מטעם אנוס והנה דבריו צריכין ביאור שכ' דחייב מטעם מזיק הא קיימ"ל מתנות כהונה פטור וע"כ צ"ל שכוונתו דחייב עכ"פ לצאת לי"ש כאמור) והנה התינח אי קיימ"ל דלאו עבודה הוא אבל אי קיימ"ל עבודה הוא הדרה קו' לח"מ לדוכתי' מ"ש בזמנה בהול בע"פ כ' דפטור ומ"ש היכא דאין זמנה בהול דחייב קרן הא קיימ"ל טעה בד"מ פטור דא"ל דלא מהני לפטור מקרן מטעם דעבודה הוה דרק בדיעבד רחמנא אכשרי' דא"כ אף דנפרש דהא דמשני הגמ' תרומה עבודה הוא הכונה רק בדיעבד כשר ופטור באמת רק מחומש כמש"כ הכ"מ זה רק שייך אי טעה בדבר מצוה חייב כמו דסובר המקשן אבל לפי מה דקיימ"ל דפטור טעה בדבר מצוה א"כ אף דלצאת ידי שמים ל"ש לפטור משום טעה בד"מ אבל כאן דמקרי עבודה ובדיעבד כשר א"כ כיון שטעה בד"מ ועבד עבודה הוה כדיעבד דכשר א"כ גם לענין עבודת אכילת תרומה עלתה לו האכילה ויפטור מקרן וצע"ג:

**לכן** נראה דבאמת קיימל"ן דתרומה ל"ה עבודה ורק לענין עבודה סבר רבינו דיש לו דין כהן כמבואר בירושלמי פ"א דתרומות דלמ"ד דדריש מוברך ד' את חילו אמרינן רק לענין עבודה ובזמן המקדש דינו ככהן ולא לשאר דברים כגון לענין גלות רוצח דדינו כבטלה כהונה וא"י לעולם דהוה כנגמר דינו קודם שהי' כהן דהא בהא תליא כדאיתא במכות דף י"ב דלמ"ד משום ברך ד' חילו אמרינן בטלה כהונה וכמבואר יותר בירושלמי דתרומות ובמק"א הארכתי שכן מוכח ביומא פ"ז דתרומה ל"ה עבודה א"כ לפי"ז שפיר פסק רבינו דחייב בקרן דבשלמא על חומש פטור משום דסובר טעה בד"מ פטור אבל

תשלומי לצאת ידי שמים אי אפשר לפטור משום טעה בד"מ ועבודה ל"ה וכיון דסובר דל"ה עבודה א"כ שפיר חייב קרן לצי"ש ודו"ק היטב:

**ובזה** ניחא ג"כ מה שהקשה בשעה"מ עוד כיון דחייב בתשלומי קרן קשה דרבינו פ"ב מעדות כ' דאם מעידן שבן גרושה דהואיל דאין מחייבין ממון אין בהן דין עדים זוממין וקשה הא מחייבין אותו בתשלומי דתרומה שאכל לפמש"כ ניחא כיון שרק לצאת י"ש חייב משום זה ל"ה עדים זוממין דאולי לא הי' משלם לצי"ש כיון שבאמת סובר שטעה בד"מ פטור אף לצי"ש כש"כ כשיודע בנפשו ששקר העידו בו כמו שבאמת הוזמו לא הי' משלם אף לצי"ש ודו"ק וכהא"ג כ' בטעם המלך:

ד') **והנה** הפרד"ר דרך מצותיך ח"ג על דברת רבינו דחללה שאכלה תרומה היא לוקית אבל אין במיתה כתב וז"ל עוד יש להתיישב בדין זה דחללה שכ' הר"ם דלוקה ואינה חייבת מיתה לפי שהדבר ידוע דכל אשה שנבעלה בעילת איסור שישנה בכל אינה חללה כי אם זונה וחלל לא הוה אלא מאיסור כהונה והר"ם בה' תרומות פ"ו כתב שני חלוקות אלו וז"ל שאם תבעיל לאסור לה ותעשה זונה או חללה כמו שביארנו בה' איסורי ביאה אסורה לאכול בתרומה לעולם כדין כל חלל שהחלל כזר לכל דבר והנה פשט דברים אלו נראה דמילתא דפשיטא הוא שהחלל הוא כזר ואם אכל תרומה חייב מיתה והרמב"ם פי"ט מא"ב כתב אבל חלל של תורה הרי הוא כזר ונושא גרושה ומטמא למתים וא"כ יש לדקדק דאמאי כ' הרמב"ם דחללה לוקית הא כזרה היא ומיתה נמי לחייב וקרא אימא דלא אתא אלא היכא דנעשה מאיסור הישנו בכל דעשאה זונה אבל חללה לא איצטריך קרא משום דהחלל הוה כזר וחייב מיתה ג"כ ובריייתא דפ"ב דיבמות הכי דייקא דקתני בן ט' שנים חלל וממזר שבא על כהנת פסלן ולזה איצטריך קרא ואפשר לומר דס"ל להרמב"ם דהא דאמרינן דחלל כזר לכל דבר הוא דוקא דחלל שנולד מפסולי כהונה אבל האשה הנבעלת לפסול כהונה נהי שנקראה חללה לענין איסור כהונה מ"מ אינה כזרה גמורה ואולם לפמש"כ ניחא כיון דאין מחלל עבודה דברך ד' את חילו כתיב לכן אין במיתה אולם זהו דקשה לי על דברי רבינו מיבמות דף ע"ד איזה דבר שישנו בזרעו של אהרן הוי אומר זו תרומה ופריך תרומה נמי אינה בחללה ומשני חללה לא זרעו של אהרן הוא וא"כ אמאי אין מחלל עבודה משום דברך ד' את חילו והא אין זרעו של אהרן כלל ועי' בזבחים דף י"ד וראיתי בפרד"ר ד"מ ח"ג דהקשה כהא"ג אהא דסובר רבינו דחללה שאכלה תרומה אינה במיתה רק בלאו ויקשה כיון דאין זרעו של אהרן למה לא תתחייב מיתה ואולם קו' זו לא קשיא די"ל אדרבא מט"ה אין במיתה כיון דחזינן דאין

מחלל עבודה ובזה ניחא גם קו' ראשונה שהבאתי לעיל אבל הא קשיא איך שייך ברך ד' את חילו כיון דלא מיקרי כלל זרעו של אהרן:

ה') **אם עבד לא חילל דכתיב ברך ד' חילו**. הנה בתוס' רע"ו פ"ח דתרומות הביא להקשות אמאי לא הביא רבינו דרשא דויו דשלום קטיעא לדרוש דבע"מ פסול למפרע ואני לא זכיתי להבין כיון דלדעת רבינו יליף מברך ד' חילו דאפי' מכאן ולהבא אין מחלל א"כ א"צ קרא לבע"מ דהרי בע"מ יליף מקרא דלא יגש דמחלל עבודה וע"כ הא דצריך בגמ' דויו דשלום קטיעא היינו למאן דסובר דבחלל רק למפרע אין מחלל עבודה ולא להבא והיינו דסובר כמ"ד דכיון דהתחיל בהיתר גומר (עברכ"י ה' תפילין) וא"כ יש סברא לחלק בין מכאן ולהבא למפרע לכן צריך קרא בבע"מ דפסול למפרע אבל רבינו דיליף דכשר מכאן ולהבא ע"כ דסובר דאין סברא לחלק בין מכאן ולהבא למפרע דלית לי' הטעם דהתחיל גומר א"כ א"צ קרא בבע"מ דפסול למפרע ודו"ק:

**או** י"ל דבאמת יש קרא אחריתי דוהיתה לו ולזרעו אחריו וסובר מקרא קמא יליף דאין פוסל למפרע ומברך ד' חילו יליף דכשר מכאן ולהבא ג"כ וא"כ גם כן ניחא דבגמ' למ"ד דדריש והיתה לו ולזרעו דרק למפרע כשר צריך קרא בבע"מ ויו דשלום דפסול למפרע אבל כיון דרבינו הביא קרא דברך ד' דמזה מוכח אפי' מכאן ולהבא כשר ולא יליף כלל מזה דיהא כשר למפרע דהרי לא הביא קרא דזרעו אחריו לפסול בע"מ למפרע והבן:

**והנה** בשעה"מ הביא מדברי תוס' תענית דף י"ז שהקשו נילף ערל מקו' מבע"מ שאוכל ואסור לעבוד ערל שאין אוכל שאסור לעבוד ותי' דחלל יוכיח שאינו אוכל בקדשים וכשר לעבודה מוכח דסברי כפשטות דברי רבינו דכשר לעבודה אך הקשה ע"ז א"כ בפ"ב דזבחים דמייתי זר דמחלל עבודה מבע"מ שאוכל ואם עבד חילל ויקשה דאיכא למיפרך דחלל יוכיח שאין אוכל ועובד בשלמא אי נודע באמת אסור לעבוד ניחא אולם בגבורת ארי' בתענית הקשה אפי' אם נימא דעבד אחר שנודע פסול עכ"פ קודם שנודע כשר א"כ איכא למימר חלל יוכיח וא"כ נאמר זר שעבד ונודע שהוא זר שתהי' כשירה וכ' לתרץ באופן אחר דל"ש יוכיח מחלל שאין אוכל ועובד דהרי בלא נודע ל"ש שאין אוכל דפשיטא דאכל ג"כ ועוד דאכילה עצמה עבודה הוא כהאי דפסחים דף ע"ב א"כ כמו שעובד אוכל ג"כ ועוד תי' דל"ל חלל יוכיח דמה לחלל שאין מוזהר לכך אין מחלל אבל זר דמוזהר מחלל כמו בע"מ:

**אמנם** בשעה"מ הקשה לתוס' כתובות דבשבוי' איכא איסור סקילה דבנה חלל ואם עבד בשבת חייב סקילה והא איתא הכא דאין מחלל עבודה וכן הקשה בהפלאה וכ' דנפ"מ

לפרו של כה"ג ביוהכ"פ שחל בשבת יש כאן איסור סקילה (ועיין פירש"י יבמות דף ל"ג איסור זרות ליכא איסור שבת איכא ויבואר בפ"ט מה' אלו:

ו') **הנה** רבינו הביא דברך ד' את חילו אמנם הנה בירושלמי הביאו הר"ש פ"ח דתרומות איתא דרי"ו משם ר' ינאי יליף מקרא דאל הכהן אשר יהי' בימים ההם ורב פליגי ויליף מהך קרא דוברך ד' את חילו ואיתא בירושלמי מאי ביניהן בין ר"י לרב על דעתי דרב ובלבד בקדשי מקדש על דעתי דר"א אפי' בקדשי הגבול ואיכא עוד בירושלמי ופועל ידיו תרצה כ"ש מזרעו של לוי עבודתו כשרה ולפי"ז הקשה בתוספת רע"א מהא דאיתא שם במשנה גבי אשת כהן שאכלה בתרומה ושמעה שמת בעלה או גרושה וכן עבד ששמע שרבו כהן שחררו דגם בזה פטור לר"י והתם ע"כ הטעם משום דטעה בדבר מצוה דל"ש בזה תי' הגמ' משום ברך ד' את חילו כיון שהוברר הדבר שלא היו בשעת אכילה קנין כספו של כהן והא אלו אינם מזרע לוי כלל וכתב בס' ערוך לנר יבמות דף ל"ד דזה רק קשיא ללוי אבל לרי"ו דיליף מאל הכהן אשר יהי' בימים ההם א"ש דגם האשה והעבד הי' כהנים בזמן ההוא דהיינו קנין כספו של כהן ולפי"ז לדעת רבינו שהביא ג"כ דרשא דברך ד' את חילו א"כ ל"ש לתרץ כתי' ב' בפסחים דאכילת תרומה איקרי נמי עבודה רק ע"כ כתי' קמא דאיירי בע"פ דבהול:

**אמנם** קשה לי מרפ"ט דנזיר במשנה איתא יצא לחירות משלים נזירתו עבר מכנגד פניו דהיינו שברח ר"מ אומר לא ישתה ר' יוסי אומר ישתה דהוה עדיין כברשות רבו דסופו לשוב אליו א"כ קשיא דר"מ אדר"מ דבגיטין סובר ר"מ דחוב הוא לו משום דאי ברח לא יכול למפסלי' בגיטא ואוכל בתרומה דהוה כברשותו וכאן סובר דלא ישתה ול"א דהוה כאלו הוא ברשותו:

**ובשו"ת** זכרון יוסף סי' ג' העלה דדוקא אם הוא זרע כהן רק דהוה זרע פסול הוא דאינו משלם קרן לחומש ועבודתו כשרה אבל אם נודע שהוא זר ולא כהן אז משלם קרן וחומש הגם שהי' שוגג וה"ה אם עבד בלא בגדי כהונה דהוה זר או שעבד כשהוא יושב הכל פסול אבל אם הוא רק זרע פסול אז דרשינן ברך ד' חילו והי' הס"ד דבע"מ נמי זרע כהן הוא ואיצטריך למעט משלום קטיעה ולא חסר:

**אך** קשה לי' מנ"ל מדכ' שלום קטיעה למעט בע"מ דילמא דוקא מחוסר אבר נתמעט ונראה דבמחוסר אבר גם בלוים מיפסל ומקרא משמע דבא רק לפוסלו מכהונה אבל בלוים לא נפסלו מעבודתן דהא מום אין פוסל בלוים אבל מחוסר אבר מיפסל נמי בלוים וכן יש להוכיח מר"פ אלו יוחסין כהני לוי וישראל דפירש"י שלא יוכל לשמש יעו"ש:

ו') **והנה** ידוע שיטת הרי"ף והרמב"ם בשלח ג"ש לעבדו דבעינן מטא ליד העבד והקשו עליו הא אפי' בגט איתא ביבמות דף קט"ז במזכה גט במקום יבם אי זכות הוה לה היתה מגורשת אפי' קודם שמטא לידה וכן קשה ממשנה דתרומות פ"י בהי' אוכל תרומה ונודע לו שנשתחרר פליגי אי חייב קרן וחומש מוכח דמשכחת שיהא משוחרר קודם שבא הג"ש לידו ועיין ר"ן פ"ק דגיטין שהקשה כל זה:

**אולם** נראה לי דבר חדש דרק בעבד אמרינן דתן לאו כזכה דמי דהא הזכות הוא רק משום דלא מצי לומר עשה עמי ואיני זנך וזה הזכות הוא משעה שמטא גט ליד השליח אף שעדיין לא הגיע גט לידו ואין זה הזכות שלא יכול לומר עוד עשה עמי ואיני זנך גורם דיהא נחשב כמטא לידי' אבל בגט אשה במקום יבם אי זכות הוא זה הזכות גורם שיהא נחשב כמטא לידה לכן אמרינן דל"ב מטא לידה דכאלו מטא לידה כבר וכן בהי' אוכל תרומה הוא מהא"ט דלפמש"כ בכוונת תוס' דהא דנייח נפשי' עביד היינו דלכן רוצה שלא יהא יכול לחזור כדי שלא יאמרו היורשים עשה עמי ואני זנך אבל לענין שיהא כאלו מטא לידי' בזה ליכא זכות לעבד א"כ אדרבא אמרינן דרוצים שיהא אדון עליו עד שיגיע לידו דלענין שיהא משוחרר לגמרי ל"ש לומר דנייח נפשי' עביד דאטו משום דהוא עבד טוב ישחרר אותו (והכי קרא דלעולם בהם תעבודו נאמר רק בעבד רע לא בעבד טוב והגון) וא"כ דעתו שכל זמן שלא יגיע בעבד ליתן השטר בידו שיהא נקרא אדוניו והוה חב לאדון אבל באמת אם פגע בעבד שיכול ליתן לו א"כ אפי' לא נתן לו בידו ג"כ משוחרר (כמש"כ הר"ן בגיטין כהא"ג בסוגי' דשליש דאמרינן הימני' אם יאמר לגירושין היינו בפגע בו שיהא יכול ליתן לידו) וא"כ לפי"ז שפיר פליגי אי יבלענו או יפלטנו דבשעה שבא השליח ואמר הנה הבאתי לך שטר שיחרור הנה באותה רגע מיד הרי נשתחרר לכן הוא אסור באכילת התרומה לכן ס"ל דפולטו אולם לכאורה עדיין קשה הא דפליגי אי חייב קרן וחומש ובהא ל"ש תי' הנ"ל אך א"ש דהנה הר"ן הקשה עוד מהא דנתיאשתי מפלוני עבדי דיצא לחירות אף שלא בא גט לידו אך הדבר ניחא כיון דאמר דנתיאשתי הנה מהני מטעם אודייתא כדאיתא לקמן דף מ' וכיון דמהני מצד אודייתא א"כ הוה העבד הפקר ועבד זוכה בעצמו ונהי דצריך ג"ש הא לענין זה לא הוה עוד חב לאדון כיון שפקע ממנו בתורת אודייתא ולכן גם לריא"ף לא בעינן מטא לידו ומהני מה שקיבל השליח השטר שיחרור עבורו וזוכה עבור העבד כיון שאינו חב לאדון:

**א"כ** ממילא נתישבה הקושיא מתרומה דבאו ואמרו לו כי נשחרר דהיינו בנתן גט לשליח ואמר האדון נתיאשתי מפלוני עבדי א"כ שוב משוחרר אף שלא מטא לידו דעבד ושפיר פליגי אי חייב קרן וחומש והוא נכון מאוד:

ז') **ודאתאן** עלה הנה במשנה פ"ק דגיטין האומר תן גט זה לאשתי ושטר שיחרור זה לעבדי אם רצה לחזור א"י לחזור דברי ר"מ וחכ"א זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו שאם ירצה שלא לזונו רשאי משא"כ בגט אמר להם ר"מ הרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שפוסל את אשתו וקשה מאוד למה תלה פסול העבד בתרומה בפסול אשתו מן התרומה וכן מה דהשיבו לו חכמים מפני שהוא קנינו צריך פירוש ובג"מ מפרש דיכול למוכרו לישראל ולפוסלו מן התרומה אבל לשון מפני שהוא קנינו דחוק דהול"ל בפירוש מפני שהוא יכול למוכרו לישראל ולמה דיברו רק ברמז:

**והנה** בפירש"י ד"ה שאם ירצה שלא לזונו הלכך כי משחרר לי' לא מפסיד לי' מזונות הנה דייק הפנ"י דמשמע דרק לא מפסיד לי' והא אדרבא זכות הוא לו דהא אם ירצה לזונו ולאמר עשה עמי ואיני זנך רשאי ועתה שמשחררו מעשה ידיו שלו למזונותיו דמסתמא מעשה ידיו מספיקין לו למזונות כדאמרינן בגמ' עבדא דנהום כרסי' לא שוויא למרי' ולמרתי למאי מתבעי אע"כ דקאי למ"ד דלא יכול לומר עשה וא"ז א"כ ע"כ הזכות הוא מה שנעשה ב"ח רק שלא יצמח חוב מצד אחר מצד המזונות ע"ז פירש"י דעכ"פ אינו מפסיד ע"י הג"ש דגם עתה אם ירצה שלא לזונו רשאי ויאמר לו צאי מעשה ידיך למזונתיך:

**אמנם** לפירושו הנה לכאורה עיקר חסר מן המשנה דמפרש שאם ירצה שלא לזון רשאי ובשלמא אי הכונה כמ"ד עשה עמי ואיני זנך ניחא דשפיר מפרש מה זכות דזכין לאדם שלא בפניו דאם ירצה שלא לזונו רשאי אבל אי הפירוש במשנה דזכות הוא שיוצא לבן חורין אלא דאכתי איכא חוב מהפסד מזונות ע"ז קאמר אם ירצה שלא לזונו כל זה הוה לי' לפרושי:

**ונראה** לפרש דהנה בירושלמי פריך הגע עצמך הי' עבד של קצין אטו המוכר עבדו שלא מדעתו אינו מכור ומפרש המהרש"א דלאו בזכות וחובה תליא אלא כיון דבע"כ יכול למוכרו להוציאו מרשותו לכן א"י לחזור כמש"כ תוס' לעיל דף י' ובנ"י הקשה דעכ"פ הא במשנה ליתא כן דנקט האי טעמא דירצה שלא לזונו רשאי לכן אמינא לפרש כן דבוודאי הא דאמרו דזכין לאדם שלא בפניו היינו דזה גופי' זכות דיוצא לחירות שיהא ב"ח רק דע"ז יקשה קו' ירושלמי הרי שהי' עבדו של קצין עדיין חוב הוא לו דעבדו של קצין מצד עצמו טוב לו מזכות שהוא בן חורין ע"ז אמר שאם ירצה שלא לזוני רשאי א"כ אף שהוא עבדו של קצין עדיין מה שיצא לחירות ונעשה בן חורין זכות מיקרי דכל זמן שהוא עבד אף שהוא עבדו של קצין עכ"פ זהו גופי' שהוא עבד הוא מילתא דגנאי לפניו דכל זמן שהוא עבד עיניו תלוים אל אדוניו שלא יאמרו לו צאי מעשה ידיך למזונותיך ובדלא ספיק א"כ אף שהוא עבדו של קצין ולא יאמר כן זהו גופי' שיש לו רשות לאמר

כן זהו מילתא דגנאי לעבד ולכן החירות הוא זכות (ואפשר שזהו נמי כוונת הירושלמי ג"כ אטו המוכר עבדו שלא מדעתו אינו מכור הרי יכול למוכרו א"כ ענין עבדות תמיד גנאי וחירות מעלייתא ע"כ זכות הוא לו ומיושב קו' מהרש"א שהקשה דלכאורה משמע שזהו מה דאמרו בבבלי אם ירצה ימכרנו לישראל ויקשה א"כ לא משני ירושלמי כלל על מה דהקשה הרי עבדו של קצין ותי' מהרש"א דבאמת לא משום זכות וחובה קאתי עלה אלא כיון דהוה בע"כ א"י לחזור ופנ"י תמה א"כ אמאי קתני במשנה דירצה שלא לזונו דמשמע משום זכות וחובה אתין עלה ולפמש"כ ניחא דשפיר הוה משום זכות וחובה כיון דיכול למוכרו בע"כ זהו מצד פחיתות ענין העבדות א"כ החירות מעליותא שאין בן חורין נמכר ושפיר הוה זכות) משא"כ אשתו א"י שלא לזונה ע"כ תמיד הוה הגירושין מילתא דחובה אף אם היא אשתו של מוכת שחין דזהו גופי' זכות ששם אישות עלי' ובזה א"ש מה שהקשה מהרש"ל לקמן אכתי חוב הוא זה הגט אף דרשאי שלא ליזון לפמש"כ ניחא דזה רק תשובה על מה דפריך מעבדו של קצין דל"ה חוב דרשאי שלא לזונו ממילא הוה כל ענין שיחרור זכות:

**וע"ז** אמר להם והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו בגט א"כ למה יחשב חירות מילתא דמעליותא אף אם הוא עבד של קצין הא חזינן דאוכל בתרומה כמו שאשתו אוכל מן התרומה א"כ חזינן דעבדות הוא ג"כ חשיבות באם הוא עבדו של כהן כן הוא נמי חשיבות באם הוא עבדו של קצין וא"כ ע"י הג"ש הוא פוסל עבדו מתרומה הוה חוב כמו דהוה חוב לאשה יען שכל זמן ששם בעלה עליה זה זכות שלה שנקרא עליה שם אישות ואם בעלה כהן הרי היא אוכלת בתרומה ולכן כשמגרשה ופוסלה מתרומה הוא חוב לה אף שבעלה מוכה שחין יען דשם אישות גופי' הוה זכות דהא אם בעלה מוכה שחין אבל הוא כהן הרי היא אוכלת בתרומה יען דשם אישות דידי' עלי' ולכן הגט הוה חוב לה כמו כן בעבד שע"י הג"ש פוסל אותו מתרומה שאין נקרא עליו שם עבד כהן א"כ הוא חוב לו כמו לאשה (ואין הפירכא דהוה חוב להאי עבד דהא לא איירי דוקא מעבד של כהן רק דקיהיב טעמא דענין עבדות ל"ה חוב מצד עצמו דהא בעבד של כהן היא מעליותא לגבי וכן בעבד של קצין איכא בעבדות צד חשיבות ומעליותא אלא החירות) וא"ש מה דקשה טובא דקאמר הי' עבדו של כהן אטו יען דאם אחד עבדו של כהן הוא חוב לו לכן יהא מיקרי חוב בכל עבד:

**אבל** לפמש"כ אתי שפיר דהשיב לחכמים דאמרי דענין עבדות הוה מצד עצמו ענין חוב והחירות זכות וע"ז אמר דע"כ אין זה מילתא דפסיקתא דעבדות מצד עצמו יהא פחיתות נגד החירות ולכן הג"ש הוה חוב כמו הגט וע"ז אמרו לו מפני שהוא קנינו והיינו

כדמפרש בגמ' דאי בעי שקיל ד' זוזי מישראל ופסל לי' מתרומה א"כ בזה שהוא עבד כהן אין זה זכות שנאמר שכמו שבאשה זכות הוא שם אישות דאוכלת בתרומה משום שם אישות שעלי' כן בעבד יהא בעבדות צד זכות יען דעבד כהן אוכל בתרומה משום צד עבדות דהא לא דמיא דע"כ צד עבדות מצד עצמו פחיתות הוא דהרי אי בעי שקיל ד' זוזי ופסל לי' ומה שהוא אוכל בתרומה הוא רק משום קנין כספו כשורו וחמורו של כהן וכשמוכרו לישראל פוסלו מתרומה דנעשה קנינו של ישראל לכן הוה ענין עבדות שפיר מצד עצמו פחיתות א"כ ממילא זכות הוא לו כשיצא לחירות דהחירות מצד עצמו מעליותא הוא:

**ובאמת** הדבר הזה יוצא מפירוש המשנה לרבינו שכ' וז"ל לומר שזה העבד באכילת תרומה לא הוסיף מעלה עד שתאמר שחובה הוא לו כשיצא לחירות ואמנם זה כמו שתאכל בהמת כהן תרומה מפני שהיא קנין כספו לפיכך אין אצלי מעלה שיפסידנה עכ"ל ובתויו"ט תמה עליו דנתן טעם שאין מבואר בגמ' ולפמש"כ א"ש דהן הן הדברים שאמרנו שרבינו מפרש כן דזה פירוש הדברים מפני שהוא קנינו דל"ח מעלה שהוא עבד כהן שהוא רק כבהמתו כשורו וחמורו שאוכלת בתרומה מפני שהוא קנין כספו ולכשירצה למוכרו לישראל לא יאכל בתרומה מפני שנעשה קנינו של ישראל והנה אמת נכון הדבר:

**והנה** כ"כ שיטת הרי"ף (ורבינו) דבעינן מטא לידו והר"ן תמה עליו טובא ונראה ליישב דזה תליא אי אמרינן דטעמו דשטר שיחרור זכות הוא לו מטעם דמתירו בבת חורין (ולית לי' דיכול לומר עשה עמי ואיני זנך) א"כ אי אמרינן דבעינן מטא לידי' א"כ לא הותר בבת חורין א"כ אי אמרינן דא"י לחזור משום זכות הוא לו א"כ ע"כ דל"ב מטא לידי' דזכה לו לגמרי להתירו בבת חורין כאלו מטא לידו אבל אי אמרינן דזכות הוא לו היינו משום דס"ל שיכול לומר עשה עמי ואיני זנך א"כ כיון שא"י לחזור שוב א"י לומר עשה עמי ואיני זנך אבל זכות זה אין גורם שיהא כאלו מטי לידו דאף אי ל"ה כמטי לידו ג"כ א"י לומר עשה עמי ואיני זנך לכן בעינן באמת מטא לידו ואין מותר בב"ח עד דמטי לידו (והנה בפירש"י במשנה שזכין לאדם כ' וזכה בהן השליח לצרכו יע"ש הנה מפירש"י משמע דקאי כאן בשיטתו דלעיל דף ט' דרק א"י לחזור אבל אין משוחרר עד דמטי לידי' מדכתב שזכה לצרכו ולא כתב שזכה בעבורו וכ"כ בפ"ח) ונראה ג"כ דתליא זה במה שנפרש לקמן אי זכות הוא לעבד שיצא לחירות ומותרת בב"ח אז ע"כ משום זכות צריכין לומר דהוה כמטי לידו אבל אי אמרינן דזכות הוא לו יען שיכול לומר עשה עמי ואיני זנך א"כ כיון שא"י לחזור וא"י לומר עשה עמי ואיני זנך א"כ אין כאן עוד זכות במה שנאמר

שמשוחרר מיד לכן בעינן מטא לידו וא"כ מיושב קו' תוס' לעיל דף ט' שהקשו ממנפ"ש אי זכות הוא לו א"כ יהא משוחרר מיד ורש"י גופי' חזר בו לקמן ולפמש"כ י"ל דס"ד דטעם דמשנתינו כמ"ד דיכול לומר עשה עמי ואיני זנך כדקאמר לקמן שמעת מיני' יכול לומר עשה עמי ואיני זנך אבל למסקנא ס"ל דהזכות הוא שיצא לחירות ומותר בב"ח א"כ זכות זה לא נגמר רק אי אמרינן שהוה כאלו מטי לידו לכן שפיר פירש"י לקמן דף י"ג דאף אי לא מטי לידו ג"כ הוה משוחרר בזה מדוקדק לשון המשנה לפי שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם משמע דקאי על גט אשה והא גט אשה קתני קודם במשנה א"כ הכי הול"ל אין חבין לאדם שלא בפניו דזהו טעמא דגט אשה אבל זכין לאדם זהו טעמא דג"ש והכל ניחא דבאמת הכל קאי אעבד ונתן טעם אחזרה דא"י לחזור אבל אפ"ה בעינן מטא לידו והיינו דלענין שא"י לחזור שפיר הוה זכות דא"י לומר לו עוד עשה עמי ואיני זנך אבל לענין שישתחרר מיד ליכא זכות רק אדרבא חוב לענין מזונות לכן אין משוחרר עד דמטי לידי' ודו"ק:

**ובזה** נראה לפרש דברי תוס' ד"ה ש"מ שכ' לתרץ וז"ל דחשוב קצת חוב משום דעביד לי' נייח נפשי' ומ"מ לא חשוב לי' חב לאחרינא שהרי אינו חייב לו האדון כלום ודבריהם צריך ביאור רב כמבואר לכל מעין להנ"ל ניחא דלשיטת תוס' א"י לחזור ומשוחרר מיד וא"צ דלמטי לידו דבזה הא חב לבעלים דבשלמא לענין שלא יכול לחזור ניחא דל"ה חב לבעלים דכיון דעביד לי' נייח נפשי' ניחא לי' שמצי העבד לעכב על ידו שלא יחזור דאם יחזור פן יפול קיימי ירשי ויאמרו לו עשה עמי ואיני זנך והוא אינו רוצה בכך שיאמרו לעבדו כן אבל בזה שיהא משוחרר מיד קודם דמטא לידי' בזה דלא איכפת לי' לבעלים אם לא יהא מותר בב"ח דזה דעביד לי' נייח נפשי' אין מכריח לבעלים להתירו בב"ח כדי להכיר לי' טובתו אדרבא ניחא לי' לאדון שיהא נקרא אדונו עד דמטי לידו ושוב הוה חב לבעלים:

ח') **הדרן** לדמעיקרא דהנה קשה לי מהא דקידושין דף כ' בהא דבעי אי כהן רבו מוסר לו שפחה כנענית משום דרבי רחמנא מצות יתירות וכן בכהן אי כהן מותר בשפחה כנענית וקשה פשיטא כיון דדפנו בע"כ א"כ ל"ש לומר דיצרו תקפו דע"כ מפרישין אותו וכן בעבד דמפרישין אותו משפחה בע"כ:

**עוד** קשה לי דהפנ"י כתובות דף כ"ב בשם הרשב"א דלמי שאומר ברי לי לא אזלינן בתר חזקה הנה הוא גמ' ערוכה כריתות דף י"ב אמר רב יוסף לא אמרה אלא בינו לבין עצמו ולעצמו פירש"י ד"ה ולעצמו נאמן לאכול טהרות שהוא נוגע דאדם נאמן על עצמו אבל לאחרים לא יאכילם (וערמב"ם פי"א משגגות דין ה' דדעתו משום מיגו וראב"ד השיג

דהלכה כרב יוסף דס"ל דאדם נאמן אצל עצמו כר"ש ובבכור שור ביבמות פ' האשה רבה ביאר דנפ"מ בשניים מעידין שאסור ואחד יודע בעצמו שהעידו שקר דלשיטת ראב"ד שרי לאכול בצינעא ולרמב"ם אסור) והמהרימ"ט סי' י"ד ח"א הוכיח מדאמר ר"נ הלכה כר"י משמע דאין מקום לכוף את האדם במה שבינו לבינו לבין קונו ע"פ אחרים ואפי' בפרהסיא נראה דבכהא"ג אין אנו יכולין לכופו אע"ג דאמרינן התם דרק בינו לבין עצמו ולעצמו דוקא לגבי טהרות דלמא אתי לזלזולי ועיש"ה אלא דלפי"ז קשה לי מהא ביבמות דפנו בע"כ היכא משכחת הא משכחת כהא"ג דבכהן דופנו אף בכהא"ג:

**אולם** על גוף סברת הפנ"י שכ' דלכן צריך התראה דאל"כ הוה מצי לומר ברי לי הקשה בשו"מ מהד"ר ח"ב סי' ס"ו דרשב"א לא אמרה רק לגבי איסור דכשטוען ברי ל"א בתר חזקה אבל כשרוצה לפטור עצמו מעונש מה מועיל טענת ברי הא הוה בעל דבר אינו נאמן נראה ליישב לפמש"כ הסמ"ע סי' קנ"ה דאעפ"י דל"ח למיתה על כל זה לממון כל אדם יכול לומר אני חושש שימות דאף דלמיתה ל"ח יכול לטעון נגד רוב וא"כ כיון דרובא עדיף מחזקה אפ"ה יכול לטעון נגד הרוב ה"נ יכול לטעון נגד חזקה לפטור עצמו מעונש אי לאו דקיבל התראה:

**אחר** זה ראיתי כי סברת הפנ"י מבואר בכ"מ פ"א מרוצח הי"ג אמש"כ רבינו דרודף שהי' יכול להציל באחד מאיבריו אין ממיתין אותו בבי"ד רק דהר"ז כשופך דמים וחייב מיתה אבל אין בי"ד ממיתין אותו ובטור סי' תכ"ה תמה דלמה לא ימותו בבי"ד ובכ"מ כ' משום דבעינן שיקבל עליו התראה והרי לא התרו בו והיא נתכוין להציל ולכאורה תמוה הא קיימ"ל א"צ התראה אע"כ משום דיכול לטעון ברי א"כ סברת הפנ"י מבואר בכ"מ דבלא התראה הוא נאמן לומר דנתכוין להציל אף שהי' יכול להציל באחד מאיבריו ופטור:

ט') **והנה** כ"כ לעיל דבאמת קיימ"ל דתרומה ל"ה עבודה ורק לענין עבודה סבר רבינו דיש לו דין כהן כמבואר בירושלמי פ"ח דתרומות דלמ"ד דדריש מוברך ד' את חילו אמרינן רק לענין עבודה ובזמן המקדש דינו ככהן אבל לשאר דברים כגון גלות רוצח דדינו כבטלה כהונה וא"י לעולם דהוה כנגמר דינו קודם שהי' כהן וכן פסק רבינו כטעמא דברך ה' חילו וכן פסק כמ"ד בטלה כהונה דהא בהא תליא כדאיתא במכות דף י"ב דלמ"ד משום ברך ד' חילו אמרינן בטלה כהונה וכמבואר בירושלמי דתרומות ובמק"א הארכתי שכן מוכח ביומא פ"ז דתרומה ל"ה עבודה א"כ לפי"ז שפיר פסק רבינו דחייב קרן דבשלמא על חומש פטור משום דסובר טעה בד"מ פטור אבל תשלומי לצאת ידי שמים אי אפשר לפטור משום טעה בד"מ ועבודה ל"ה כיון דסובר דל"ה עבודה לכל מילי וסובר דרק למילתא דהוה עבודה דינו ככהן א"כ שפיר חייב קרן לצי"ש ודו"ק היטב:

**ובזה** ניחא ג"כ מה שהקשה בשעה"מ עוד כיון דחייב בתשלומי קרן יקשה דרבינו פ"ב מעדות כ' דאם מעידין שבן גרושה דהואיל דאין מחייבין ממון אין בהן דין עדים זוממין וקשה הא מחייבין אותו בתשלומי התרומה שאכל לפמש"כ כיון שרק לצאת י"ש חייב משום זה ל"ח עדים זוממין דאולי לא הי' משלם לציי"ש כיון שבאמת סובר שטעה בד"מ פטור אף לציי"ש וכש"כ אי יודע בנפשו ששקר העידו בו כמו שבאמת הוזמו א"כ לא הי' משלם אף לציי"ש ודו"ק וכהא"ג כ' בטעם המלך:

**אמנם** הנה בריטב"א בשם הרמב"ן מבואר דבנמצא וודאי חלל עבודתו פסולה למפרע רק בנמצא ספק חלל עבודתו כשרה למפרע אבל מכאן ולהבא מיפסל שאין מכשירין ספיקות לכתחילה אך לכאורה דבריו צריכין ביאור כיון דס"ל בוודאי חלל עבודתו פסולה למפרע רק בספק לא מיפסל למפרע וא"כ לענין להבא לא מסתברא כלל לחלק ולומר דרק לכתחילה מיפסל לא בדיעבד אך כד דייקת אין כוונת הרמב"ן לומר דבדיעבד כשר מכאן ולהבא אלא כוונתו ליתן טעם לדבריו דמוקי בספק חלל דבהא כשר למפרע אבל מכאן ולהבא ע"כ פסול מספק דאיך יכשיר מכאן ולהבא דכל דהוה מכאן ולהבא הוה כלכתחילה ולכתחילה בוודאי אין להתיר מספק:

## הלכה יא

א) **בי"ד הגדול היו יושבין בלשכת הגזית ועיקר מעשיהן התדיר.** הנה בסנהדרין דף פ"ח איתא באין ללשכת הגזית ובשבתות ויו"ט יושבין בחיל ופירש"י הטעם לחד לישנא שלא יהא נראה כיושבין בדין שבלשכת הגזית היו דנין ובמג"א סי' של"ט סק"ג הביא כן להלכה וכ' וז"ל ונ"ל דמהא"ט אסור לקבוע מקום לחליצה בשבת ועיין באה"ע בפי' סדר חליצה ס"ז שנדחק בדבר עכ"ל ובשו"ת שבות יעקב כתב ע"ז ול"נ דאי משום הא לא איריא דהתם קאי על סנהדרין שדנין דיני נפשות שאסור משום עינוי דין על כן גזרינן שלא יהא נראה כדנין בשבת משא"כ לדידן שדנין רק דיני ממונות ואין חשש רק שמא יכתוב ל"ג כולי האי שלא ישבו במקום הקבוע למושב ב"ד ול"נ כדברי המג"א דהא איתא בירושלמי ר"פ כיצד מברכין וז"ל ר' חגי ור' ירמי' סלקין לבי חנוותא קפץ ר"ח ובירך א"ל ר' ירמי' יאות עבדת שכל המצות טעונין ברכה וכ' המפרש מהר"א פולדא דבי חנוותא היינו מושב הדיינים וברך על מ"ע של בצדק תשפוט עמתך והבאתי דבריו בפ"א מה' ביהב"ח ובח"ס או"ח סי' נ"ד כתב דהא"ט דירושלמי דס"ל דמברכין על התחלת מצות כגון לעשות סוכה ה"נ צריך לברך על התחלת הדין אף שאפשר שלא יהא גמר דין נשמע דישיבה במקום קבוע לדין הוה כבר כהתחלת דין וצריכין לברך א"כ ה"נ מהא"ט שפיר יש לאסור לישב במקום הקבוע לדין:

**אלא** דקשה לי דרבינו כ' ועיקר מעשיהן התדיר ודקדק בתויו"ט מאי לישנא דתדיר וכ' יען דשאר דינים הא אין להם לדון תדיר רק כשיבואו לפניהם מעשה רק מעשיהן התדיר לדון את הכהונה וע"כ אין ישיבתן בלשכה קבוע לדון רק לשאר מילי א"כ הדרא קו' לדוכתי' למה בשבתות ויו"ט יושבין בחיל ונראה ליישב דבוודאי קרא איירי שיהא ישיבתן אצל מזבח לדון הכהונה דאם ישראל כתיקונן שלא יהא משפט דיני נפשות וגם אף דיני ממונות נעשה ע"י בי"ד של שלשה ואין אומרים נלך לבי"ד הגדול אבל כאשר ישראל לא היו כתיקונן ושכיח דיני נפשות וגם ד"מ שישראל אין רוצין לשמוע לב"ד של שלשה רק אומרים נלך לבי"ד הגדול והי' ישיבתן תמיד גם לדון את ישראל ע"כ תיקנו שבשבת ויו"ט לא ישבו רק בחיל:

**ונראה** לראי' לפירש"י דלכן הי' יושבין בדין מהא דאיתא בירושלמי סנהדרין דף ו' דבשבתות ויו"ט יושבין בביהמק"ד שבהר הבית ואי איתא דלכן יושבין בהר הבית יען שבלשכת הגזית הי' צר להם א"כ גם בביהמק"ד הי' צר להם אלא וודאי הטעם שלא יהא נראים כיושבין בדין:

**והנה** בע"ז דף ח' וסנהדרין דף נ"ב איתא אקרא דוקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם בזמן שסנהדרי גדולה שבירושלים יושבין בלשכת הגזית בי"ד שחו"ל נוהגין והנה (בפ' מסעי) כתיב והי' אלה לכם לחקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם ופירש"י למד שתהא סנהדרי קטנה נוהגת בחו"ל כ"ז שנוהגת בארץ ישראל והוא גמ' ערוכה וכתב ע"ז הרמב"ן דלאחר החורבן אינו נוהג דנ"פ והקשה א"כ למה כתב לדורותיכם דלא מצינו במצוה שתלוי' בזמן הבית שיאמר בה לדורותיכם בכל מושבותיכם כי זה מורה אפי' בזמן הגלות ואולי הם דורשים חוקת משפט על הסנהדרין שנאמר לפני העדה למשפט ויאמר שתהי' לנו לדורות עדה שופטות גם לאחר החורבן לדון דיני קנסות ויובלות וכל דבר שבממון ומלקות והנה קשה לי ע"ז הא לכל אלה א"צ בי"ד של כ"ג כדאיתא בריש סנהדרין ואף למלקות א"צ כ"ג וסגי בבי"ד של שלשה וקרא דחוקת משפט קאי אבי"ד של כ"ג דדנין דנ"פ אך י"ל דהנה רבינו בספר המצות כתב שציונו למנות שופטים דהיינו בכל עיר סנהדרי קטנה של כ"ג וסנהדרי גדולה בירושלים ובכל עיר קטנה בי"ד של ג' הנה מבואר מדבריו דסובר דגם בי"ד של ג' הוא בכלל המ"ע דמינוי שופטים א"כ לפי"ז כמו דסנהדרין בטלה בזמן החורבן וליכא מ"ע למנות סנהדרין א"כ גם בי"ד של ג' היתה בטלה ולא ינהוג בזמן החורבן לכן כתיב לדורותיכם בכ"מ דהא לדברי רבינו שפיר נכלל בקרא גם בי"ד של ג' וגלי קרא דבי"ד של ג' נוהג בחו"ל אף בזמן החורבן:

**אולם** הנה הרמב"ן שם כ' דמצוה זו נוהגת בכל זמן ובכ"מ אבל בזמן הזה אחר שבטלה

הסמוכות כל המשפטים בטלים מה"ת ואין אנו חייבין במצות מינוי השופטים מה"ת כלל דכתיב לפניהם ולא לפני הדיוטות א"כ סובר דבי"ד של ג' ג"כ ליכא מ"ע בזה"ז למנות ואין דיינין בחו"ל אלא מתקנה ושליחותייהו דקמאי עבדינן וא"כ תיקשי ממנ"פ א"כ גם בזמן שהי' סמוכין למה הי' נוהג בי"ד של ג' בחו"ל דכיון דהכל נכלל במ"ע דמינוי שופטים גם בי"ד של ג' וזה לא נאמר אלא בא"י (ובדברי רבינו בפ"א מסנהדרין ה"ב יש גירסאות שונות כמש"כ הכ"מ שם) ואין לומר הא מרבינן מקרא דכתיב לדורותיכם כמש"כ הרמב"ן הנ"ל בפ' מסעי א"כ גם עתה דבטלי סמוכין נאמר בי"ד של ג' לא בטלה דלדורותיכם קאי גם אזה"ז בזמן החורבן כמש"כ התוס' בקידושין דף ס"ב דבגר כתיב לדורותיכם מוכח דמקבלין גרים אף בזמן דליכא סמוכין וכדאיתא בכריתות דף ט' דפריך אלא מעתה האידנא דליכא קרבן לא נקבל גרים ומשני כי יגור אתכם גר או אשר בתוככם לדורותיכם כתיב:

**והנה** ראיתי בספר אמרי בינה בחו"מ סי' א' שעמד בזה והביא דברי הספרי פ' שופטים דבי"ד של ג' יליף מקרא אחרינא דכתיב ושפטו את העם זה מינוי הדיינים א"כ בי"ד של ג' שפיר נוהג אפי' בזמן החורבן והא דבעינן מומחין ול"א דבזה"ז ג"כ נוהג בי"ד של ג' אף דליכא מומחין הוא מדכתיב לפני אלקים לא סגי דלא ליבעי מומחין ולכן לא מהני מה"ת רק מטעם תקנה דשליחותייהו דקמאי עבדינן (אולם הביא מדברי הנתיבות דכ' דבאמת הוה מה"ת רק שנמסר לחכמים דרק היכא דאיכא נעילת דלת וראי' מקבלת גרים דמהני מה"ת מדכתיב לדורותיכם) והנה לפי"ז א"ש הא דכתיב בפ' מסעי לדורותיכם דאתי אזמן החורבן אבל רק כ"ז דאיכא סמוכין דבזמן דליכא סמוכין נתמעט מ"ד לפני אלהים:

**עוד כ'** באמרי בינה להביא ראי' לדבריו דאי אמרינן דבי"ד של ג' ג"כ נפקא מהאי קרא דשופטים ושוטרים א"כ אמאי לא קתני בריש סנהדרין דאין ממנין של ג' אלא עפ"י בי"ד של ע"א כמו דקתני אין עושין סנהדראות לשבטים אלא עפ"י בי"ד של ע"א אע"כ דנפקא מקרא אחרינא דכ' ושפטו את העם זו מינוי הדיינים כמש"כ הספרי ונתמנו עפ"י הציבור:

**והנה** כ"כ גם הרי"ם בחו"מ סי' א' אך הביא שם עוד ילפותא אחרינא דבי"ד של ג' הוא מה"ת ודמצינו דעזרא תיקן היינו שיהי' בי"ד קבוע זהו מתקנת עזרא דהנה בסנהדרין דף נ"ו איתא דב"נ נצטוו על הדינין מויצו אלקים וכו' וילפינן מאשר יצוה את בניו לעשות צדקה ומשפט ומה שנשנה בסיני נאמרה לזה ולזה ופירש"י לקמן דף נ"ט דכי יהיב קודב"ה תורה לישראל לא שקלינהו להנך מב"נ וכו' ומה שלא נשנה בסיני לישראל נאמרה ולא לב"נ דמי איכא מידי דישראל שרי ולעו"ג אסור ופירש"י דלהחמיר יצאו ולא להקל עליהם ואיתא התם דאמר ראב"י ל"נ אלא להושיב בי"ד בכל פלך ופלך ובכל

עיר ועיר והא תניא כשם שנצטוו ישראל להושיב בי"ד בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר כך נצטוו ב"נ להושיב בי"ד בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר וכ"פ רבינו בפ"ט ממלכים והא וודאי דלא נצטוו רק להושיב דיין שיהי' משפט דהא בדיין אחד סגי ע"ש דף נ"ז וגם בחו"ל דלדידהו אין חילוק וא"כ אף דבסיני נאמר שיהא בי"ד להושיב סנהדרין וסמוכין היינו בעיר שראוי לסנהדרין אבל כשאין שם ק"כ ואין ראוי לבי"ד עכ"פ צריכין להושיב בי"ד של ג' דנשאר המצוה לעשות צדקה ומשפט דמי איכא מידי וכו' וכן ממילא כשבטיל סמוכין לגמרי מ"מ לא בטלה המצוה דלעשות צדקה ומשפט והוא מצוה מוטל על הציבור אלא דבעינן סמוכין דלענין זה ל"ש מי איכא מידי דהחמירו בממון של ישראל לדון רק בסמוכין אבל כיון דהמצוה על הציבור מחוייבין לקבלם עליהם שידונו להם וראי' מהא דדבורה שפטה את ישראל משום דקיבלו עליהם יעוש"ה:

**ונראה** לי ראי' לדבריו מב"ק דף פ"ח אלא מעתה לרבנן יהא עבד כשר לעדות דכתיב והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו ועבד נקרא אחיו והקשו בתוס' הא בכ"מ ילפינן לה לה מאשה ואשה פסולה לעדות דנתמעט מאנשים ותי' דכי גמרינן לה לה מאשה היינו להחמיר לעשותו כעבד לכל הפחות במצות שהאשה חייבת אבל לגרעו מאיש ולפוסלו לעדות באשה לא נלמד דמה"ד כשר הוא לעדות דכתיב ועמדו שני האנשים והאי איש הוא ועובד כוכבים אע"ג דאיש הוא מ"מ אין אחיו יע"ש וכבר תמה במשל"מ פ"י ממלכים על דבריהם וכן בטו"א בריש חגיגה ולפי הנ"ל ניחא דכיון דבאמת עיקר המצוה לב"נ נאמרה שחייבין לדון ולעשות משפט ואז הוה נכרי כשר לעדות רק מסיני לישראל נאמרה ונהי דגם ב"נ מצווה היינו משום דנאמרה ונשנית אבל עכ"פ שייך בהו עדים ודיינים:

ב') **ומכאן** אתה למד שבזה"ז בטלה סנהדרין בטלה סמיכות ואי אפשר בזמנינו להתאסף כל ת"ח שבא"י ולהסמיך ת"ח להיות סנהדרין על כל ישראל אולם מדברי רבינו בפ"ד מסנהדרין לכאורה נראה שגם עתה אפשר להחזיר עטרה ליושנה שכ' וז"ל נראין לי הדברים שאם הסכימו כל החכמים שבא"י למנות דיינים ולסמוך אותם הרי אלו סמוכים ויש להם לדון דיני קנסות מישראל ויש להם לסמוך לאחרים א"כ למה היו החכמים מצטערין על הסמיכה כדי שלא יבטלו דיני קנסות מישראל לפי שישראל מפוזרין ואי אפשר שיסכימו כולן אמנם לדעתי אין ללמוד מזה לנהוג כך בזמנינו אף אם יתרצו כל חכמי א"י להסמיך אחד מהם ומדברי רבינו גופי' אנו למדים דזה ליתא דהנה בפ"א מסנהדרין בפי' המשנה כ' רבינו בזה"ל ויראה לי כי כשתהי' הסכמה מכל החכמים להקדים עליהם איש מן הישיבה וישימו אותו לראש ובלבד שיהא זה בא"י הנה האיש

ההוא תתקיים לו הישיבה ויהי' סמוך ויסמוך הוא אחר כן מי שירצה שאם לא תאמר א"א שתמצא בי"ד הגדול לעולם לפי שנצטרך שיהא אחד סמוך על כל פנים והקב"ה עד שישיבו שופטיך ויועציך כבתחילה אח"כ יקרא לך עיר הצדק וזה יהי' בלי ספק כשיכוין הבורא יתברך לבות בני אדם ותרבה זכותם ותשוקתם לשם ית' ולתורה ותגדל חכמתם לפני בא המשיח עכ"ל הטהור ובגמר דבריו אדם נתפס במה שאמר ותגדל חכמתם לפני בא המשיח והענין כך בוודאי כשנזכה לימות המשיח ויערה עלינו רוח ממקום שיהא נמצא ת"ח אחד עכ"פ אשר בו רוח אלקים אז אם יתאספו כל הת"ח להסמיך אותו שיסכימו כולם כי זה האיש אשר בחר בו ד' יהא סמוך ויכול להסמיך אח"כ אחרים אבל בזמנינו שאין לנו דין ת"ח כלל מה אהני אם יתאספו על ת"ח אחד שיהא סמוך אטו בהסכמה תליא שיהא לו דין ת"ח שזה שאין לנו ת"ח הוא יען שחסר לנו החכמה והיראה עד אשר יערה רוח ממקום ותגדל חכמתם כמש"כ רבינו בפי' המשנה ומזה אירי רבינו גם בה' סנהדרין כשיהא לנו ת"ח כאשר שנו חכמז"ל בפרקי אבות בפרק קנין דמ"ח מעלות שנו חכמים במעלות הת"ח בזה מהני אם יתאספו להסכים לשום עטרה בראשו אבל כ"ז שאין לנו ת"ח כאשר מנו חכז"ל לא מהני אף אם יתאספו כל ת"ח שבא"י דזה הוה כמקדישין בע"מ למזבח דאינו קדוש וכמש"כ בפ"ד מכהמ"ק וע"ז אמרו חכז"ל שהמעמיד דיין שאינו הגון כאילו מעמיד אשרה אצל מזבח דהיינו להסמיך איש שיהא מוסמך להיות מסנהדרין שיושבין בלשכת הגזית אצל מזבח ד' וכמש"כ רבינו בפ"ג מסנהדרין:

**ולא** באתי בזה אלא לפי מה שזה מקרוב עמד ת"ח גדול ומובהק במדינת מצרים לעורר הת"ח שיתאספו בא"י להסמיך ת"ח הראוים להסמיכם עפ"י דברי רבינו שבה' סנהדרין כדי שיהא לנו בי"ד סמוכין אבל אני אומר בעוה"ר שלא באנו לידי מדה זו דלא אהני בדורינו סמיכה כיון שאין לנו ת"ח כזה אשר יהא דינו כת"ח לפי דינא עד יערה עלינו רוח ממרום שתרבה חכמתם לא אהני שום הסכמה שיהא לו דין סמוך ואין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים שיקרב הזמן שיערה עלינו רוח חכמה ויראה ושאר המעלות שמנו חכמים ושיקרב זמן ביאת המשיח בב"א:

ג) **אולם** קשה לי מכאן אמש"כ רבינו בפי"א ממלכים שמלך המשיח יודיע לנו ברוח קדשו זה מיוחס כהן וזה מיוחס לוי ויקשה כיון דלפי דברי רבינו פה הסנהדרין דנין את הכהונה מי הם המיוחסין לעבוד עבודה והא קיימ"ל דלא בשמים היא דכל מה שצריך בי"ד אין לנו לעשות רק עפ"י בי"ד לא עפ"י נביא ונראה דהא דהי' דנין את הכהונה היינו לקבל עדות אם יצא איזה עירעור או קול הי' צריכין לדון עפ"י חוקי התורה אבל

מה שיהי' לעתיד ע"י משיח צדקנו לא יהא אלא גילוי מילתא בעלמא מי הוא המיוחס והוה רק הודעה במילי דמציאות ובמילי דמציאות שפיר עושין עפ"י נביא ובכגון הא ל"א דלא בשמים היא וכמו שכתבנו בפ"ב מביהב"ח וכן מוכח מהא דכ' רבינו שם דאלי' אין בא לא לרחק ולא לקרב ולא לטמא ולא לטהר אלא לעשות שלום וכחכמים בסוף עדיות משמע דמהדין הי' יכול אלי' לטמא ולטהר לרחק ולקרב והי' נאמן על כך מה"ת (וכדס"ל באמת לת"ק בסוף מסכ' עדיות וכמש"כ הר"ן ר"פ עשרה יוחסין) וע"כ יען דהוה רק מודיע המציאות שפיר יכולין לעשות ע"י נביא:

ד') **וכל כהן שנמצא כשר לובש לבנים וכו'**. ומע"כ ידידי הרב המאה"ג החו"ב בח"ת כקש"ת מו"ה אברהם נ"י מ"ש פראנקל נשיא המדינה הקשה לי אמאי השמיט רבינו סיפא דמשנה דמידות דכל כהן שנמצא כשר יו"ט הי' עושה ומה הי' אומרים ברוך המקום ברוך הוא שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן ואין לומר שאין דרכו להביא כזאת דהא בפ"ד מעיוהכ"פ כתב רבינו כזה גבי כה"ג כשהי' יוצא מבית קדשי הקדשים בשלום יו"ט הי' עושה לו א"כ צריך טעם למה השמיטו כאן ויפה הקשה נ"ל ליישב דהנה במשנה דקידושין דף ע"ו אין בודקין ממזבח ולמעלה ולא מדוכן ולמעלה ומפרש בגמ' יען דבי"ד הי' בודקין ולא הי' מניחין לעבוד עבודה ולא לעמוד בשיר לדוכן לכן לא הי' צריך עוד בדיקה ובתוס' הקשו למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין אמאי לא קחשיב תרומה ותי' דזה פשיטא כיון שאין אלא בכהנים אבל כאן איירי אפי' בישראל בעבודות הכשרים בזרים כמו שחיטה דלכתחילה לא עבדי אלא מיוחסים ולכאורה קשה דמשמע מדבריהם דבי"ד בודקין גם הישראלים אי ראויין לקרבה אל העבודה כשחיטה ובמשנה דמידות קתני דכל כהן שהי' נמצא כשר מתעטף לבנים משמע דרק כהנים בדקו אך א"ש דהא כהנים הי' צריכין עוד בדיקה אם אין הם מגזע זר כמש"כ תוס' כתובות דף כ"ד ד"ה שאני התם ולפי"ז רק בכהן שנמצא שאין בו פסול זרות הי' מתעטף לבנים וע"ז אמרו דאם נמצא כשר יו"ט הי' עושה ולא נמצא פסול לזרעו של אהרן אף פסול זרות:

**אולם** תוס' בכתובות דף כ"ד כ' לתרץ עוד דבכלל מזבח תרומה ובכלל דוכן נשיאת כפים וקשה לי לפי"ז ממשנה הנ"ל דקתני דכל כהן שנמצא בע"מ יושב ומתליע העצים ואי איירי הא דאין בודקין מן תרומה ולמעלה הי' מתליע בעצים ג"כ א"כ גם אידך משנה דמידות דבי"ד יושבין ובודקין גם לענין תרומה איירי איך קתני ומי שנמצא בע"מ הי' מתליע בעצים הא לענין תרומה ונשיאת כפים כשר אף כשהוא בע"מ אלא דיש לדחות דהא מדוכן בוודאי מעלין ובגמ' מפרש לה מהא"ט דבי"ד בודקין גם לדוכן ואפ"ה קתני במשנה דכהנים עשו להם יו"ט ולא קתני לוים ע"כ דגם זה בכלל ונקט עבודה דהוא עיקר:

**לכן** נראה דבאמת הא דתנן דברכו השם שלא נמצא פסול בזרעו היינו באמת משום דע"י הבדיקה זכו לכל הני מעלות לא לבד לעבודה אלא אף לתרומה ולנשיאות כפים ולכולהו מילתא דכהונה וא"כ התינח למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין אבל להלכה דאין מעלין מתרומה ונכ"פ ליוחסין א"כ אוכלין תרומה בלא בדיקת הבי"ד דגדולה חזקה כדאיתא בכתובות דף כ"ד ורק לעבודה צריכין בדיקה א"כ ל"ש כלל הא דתנן דעשו יו"ט כיון דבאמת כבר הוחזקו בכהונה מקודם ורק לעבודה הצריכו בדיקה ולא סמכו אחזקה לכן לא מסתבר למימר דעשו יו"ט ולברך השם שלא נמצא פסול כיון דמעיקר הדין כשרים הם מצד חזקה דגדולה חזקה ורק לחביבת העבודה הצריכו בדיקה וגם לענין שמא הוא בע"מ ס"ל כמ"ד דלא הוה צריכין בדיקה דנאמן ע"א דאין בע"מ אלא משום דאיכא לברורי והוה שלח ואחוי הצריכו בדיקה כמו שבארנו לעיל ובפ"א מאיסורי מזבח:

ה') **והנה** בהא דפסק רבינו דמעלין מתרומה ליוחסין תמהו עליו מסוג' דשמעתין דכתובות כאשר יבואר ותחלה נבאר כולה שמעתתא ואח"כ נבוא לבאר דברי רבינו הנה תוס' דף כ"ד הקשו דגמ' משני איבעית אימא במעלין ליוחסין פליגי דר"י סובר מעלין מתרומה ליוחסין לכן אין ע"א נאמן ולא מחשש גומלין והקשו דאכתי קשיא דרבנן אדרבנן וכ' דבאמת אכתי צריך לאוקמא בשכלי אומנתו בידו (אמנם כבר הוכיח בתויו"ט דשיטת רבינו מדלא הביא הך דכלי אומנתו בידו מוכח דמפרש דלמאי דמשני דפליגי במעלין מתרומה ליוחסין לית לי' אוקמתא בשכלי אומנתו בידו וא"כ קשיא אכתי דרבנן אדרבנן ואנחנו לא נדע במאי מתרץ דרבנן אדרבנן) עוד הקשו דלמאי דמוקי בגומלן א"כ סובר ר"י ג"כ דאין מעלין מתרומה ליוחסין והא לקמן דף כ"ח איתא דר"י דסובר דאין חולקין תרומה לעבד בגורן באין רבו עמו סובר דמעלין מתרומה ליוחסין ותי' כיון דהוה הפסידא דכהן מוטב שיאכילנו בתרומה ואל נעלה ממנו ליוחסין משא"כ בעבד אין לחוש לפסידא דעבד כהן אם לא נחלק לו בגורן שפיר מעלין מתרומה ליוחסין ובהפלאה תמה עכ"פ כיון דסובר מעלין ע"כ דבעינן שני עדים וא"כ איך ס"ד דע"א נאמן היכא דליכא גומלין וע"כ דלס"ד ס"ל דאין מעלין ואכתי תיקשי מלקמן דס"ל לר"י דמעלין מתרומה ליוחסין א"כ לא הועיל תוס' בתירוצם כלל וכן הקשה בח"ס:

**עוד** הקשו בתוס' דבמאי פליגי נימרו לכו"ע דבעינן תרי ונעלה ליוחסין או דנאמר דסגי בע"א ולא נעלה ממנו ליוחסין ותי' דפליגי דיטעו להעלות מתרומה ליוחסין והנה אכתי לא מתרצו בזה הקו' מלקמן דעכ"פ מבואר לקמן דפליגי אי חולקין לעבד דאז אין מעלין ליוחסין וכמו שהקשו תוס' לקמן בד"ה מעלין מתרומה ליוחסין דמגמ' משמע דפליגי אי חולקין לעבד בגורן ובתוי"ש וכן במהרש"א הרגישו בזה דלמש"כ תוס' כאן עיקר

פלוגתא לא תליא בחולקין בגורן אלא אי יבוא בי"ד להעלות מתרומה ליוחסין:
**והנה** בשמ"ק הקשה עכ"פ נשמע מכל זה דלמ"ד מעלין מתרומה ליוחסין בעינן באמת תרי ואין ע"א נאמן א"כ הא דקאמר תיבעיא למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין משום דאיסור מיתה נשיאות כפים דאיסור עשה אין מעלין ומאי צריך לכל זה הא כיון דבתרומה בעינן ב' עדים לכן מעלין שפיר אבל בנשיאת כפים דא"צ רק ע"א ע"כ תיבעיא אי מעלין ממנו ליוחסין ותי' בשמ"ק דהכי קאמר כיון דאיסור מיתה לכן אין ע"א נאמן ובעינן תרתי לכן מעלין לתרומה ליוחסין וכן העלה גם בלח"מ אמנם הנה בר"ן מבואר דמפרש יען דמעלין מתרומה לכן אמרו דבעינן תרתי א"כ לא נוכל לפרש משום דעון מיתה בעינן תרתי וגם דדוחק לפרש כן כוונת הגמ' לכן בעינן תרתי משום דהוה איסור מיתה דהיכן מצינו דבאיסור מיתה אין ע"א נאמן אי ע"א נאמן באיסורין גם באיסור מיתה נאמן ע"א:
**והנה** לקמן בנשיאת כפים פליגי ופריך ר"נ הלכה מאי א"ל רבא מתניתא ידענא דתניא אריוס"י גדולה חזקה דאמר עזרא בחזקתכם קיימו במה אכלתם בקדשי הגבול אף עתה יאכלו בקדשי הגבול אבל בקדשים לא יאכלו ואי איתא דמעלין מנשיאת כפים ליוחסין אכתי אתי לאסוקינהו ודחי ר"נ ש"ה דריע חזקתייהו ופירש"י דידוע דלא אכלו קדק"ד לא אתי לאסוקינהו דאל"ת הכי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין אכתי אתי לאסוקינהו אע"כ משום דריע חזקייהו לא אתי לאסוקינהו אי הכי מאי גדולה חזקה דמעיקרא אכיל בתרומה דרבנן השתא בתרומה דאורייתא נמי אכיל והקשו בתוס' דמאי בשלמא שייך הא גם לס"ד דאין מעלין מתרומה ליוחסין ג"כ קשיא מאי גדולה חזקה שייך בזה כיון דאין מעלין ליוחסין:
**ואיתא** שם עוד איבעית אימא כי אכול בתרומה דרבנן אכול וכי מעלין מתרומה ליוחסין היינו מתרומה דאורייתא מתרומה דרבנן אין מעלין ואלא מאי גדולה חזקה דלא גזור אטו תרומה דאורייתא ותמהו בתוס' א"כ ר"נ סותר ראייתו דדייק ממ"ד דמעלין מתרומה ליוחסין דאמרינן דהטעם משום דריע חזקתייהו ועתה מוקי בתרומה דרבנן דלכו"ע אין מעלין א"כ ליכא הוכחה דריע חזקתייהו ולכן כתבו תוס' דלא גרסינן לה כלל ולי נראה ליישב הגירסא על נכון דהנה תמוה לי טובא דר"נ קאמר דאי לא תימא הכי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין הא אתי לאסוקינהו ויש להבין ארבא דקארי לה מאי קארי לה הא מבואר לעיל דהאיבעיא אי מעלין מנשכ"פ ליוחסין בין למ"ד מעלין מתרומה בין למ"ד אין מעלין מתרומה א"כ איך דייק רבא דאתי לאסוקינהו מנכפ"י הא אכתי תיקשה הא אתי לאסוקינהו מתרומה ליוחסין:
**והנה** לקמן איתא בדרבי דהתיר רבי לתרומה עפ"י אב ואמר לו רבי חייא אי אתה מאמינו

להאכילו בתרומה האמינו להשיאו אשה ואם אי אתה מאמינו להשיאו אשה אל תאמינו להאכילו בתרומה ואמר לו רבי אני מאמינו להאכילו בתרומה דבידו להאכילו בתרומה אבל אין בידו להשיאו אשה ויש להבין במאי פליגי רבי ור"ח ותוס' הקשו דרבי דהאמין לקרוב (אף דאיירי באיכא ע"א עמו) ע"כ דסובר אין מעלין מתרומה ליוחסין דהא ליוחסין שני עדים בעינן א"כ קשה הא דהתיר רבי במסיח לפי תומו ומוקי בב"ק דהיינו בתרומה דרבנן והא לעיל בשמעתין מוכח למ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין מעלין מתרומה דרבנן לחלה דאורייתא א"כ ה"נ מעלין מתרומה דרבנן לתרומה דאורייתא:

**ונראה** לישב הכל בחדא מחתא דהנה ידוע שיטת רמב"ן בקידושין דהא דע"א נאמן באיסורין היינו היכא דל"ש בי' אפוקי ממונא אבל אי איכא בו צד אפוקי ממונא אין נאמן ולהכי איתא בסנהדרין דאמר ראיתי ממון שהטמין אביכם ואמר של מע"ש הם אין נאמן יען דמעשר ממון גבוה הוא משום דאיכא בי' צד ממון והנה בירושל' העלה דתליא זה בשני לישנא דביבמות דייק דע"א נאמן באיסורין באיתחזק איסורא דאלת"ה איך אדם אוכל אצל חבירו דילמא טבל הוא ודחי משום דבידו דיכול להפריש משלו על של חבירו והנה בטבל הוה ג"כ אפוקי ממונא דבכל טבל הא יש חלקו של כהן (דמהא"ט לא מיקרי טבל לכם כמש"כ תוס' סוכה דף ל"ה) א"כ כשמעיד שהוא מעושר הרי הוה אפוקי ממונא אפ"ה ע"א נאמן אבל למסקנא משום דבידו שפיר י"ל דבאין בידו אין נאמן היכא דהוה בו צד ממונא (וכתב כן ליישב דהיכא דאיתחזק איסורא שפיר ע"א נאמן רק הכא משום דאיכא בי' צד ממונא) מעתה לפי"ז י"ל דהתינח במעיד על התבואה שהוא מעושר הוה אפוקי ממונא אבל במעיד שהוא כהן ל"ה כאפוקי ממונא דהא אין מעיד רק שהוא כהן ורק אנן אמרינן אי הוה כהן רשאי לאכול בתרומה א"כ ניחא דבחמרין שייך חששא דגומלין דנהי דהיכא דבידו לעשר נאמן אפי' ע"ה להעיד על של חבירו אף דהוה אפוקי ממונא אבל היכא דאיכא חששא דגומלין שוב אין נאמן במידי שבממון דאף דבידו להפריש הא כיון דחשוד שגם דידי' אין מעשר ומעיד רק משום גומלין לא מהני מה שבידו (דהא בידו רק מהני מטעם בעלים והיכא דשייך גומלין גם בתורת בעלים לא מהימן דגם אדידי' לא מהימן) דכיון דרוצה להפקיע ממונו של כהן מעיד של חבירו כדי שיעיד הוא על שלו ועושין קנוניא על ממונו של כהן לכן אין נאמן אבל במידי דאיסורא ל"ח לגומלין (כיון דליכא בעדות זה שהוא כהן הפקעת ממון של כהן) ולכן שפיר ס"ל לחכמים במשנה דנאמן לומר כהן הוא ול"ח לגומלין והא דפריך לעיל מחמרין היינו משום דס"ד כל"ק דביבמות דאף במידי דאיכא צד ממונא ג"כ ע"א נאמן אפי' ליכא בידו דאזלינן רק בתר צד האיסור אפ"ה חיישינן בע"א לרבנן לגומלין א"כ קשיא ממשנה דהוה

דאורייתא אפ"ה נאמן ול"ח לגומלין אבל למסקנא דיבמות ל"ק כלל דרק בחמרין שייך גומלין משום דאיכא צד אפוקי ממונא:

**לפי"ז** י"ל היינו דקמשני איבעית אימא דפליגי במעלין ליוחסין דבמאי דמשני דפליגי במעלין ליוחסין ממילא מיושב גם רבנן אדרבנן כנ"ל דהנה בהא אי מעלין מתרומה ליוחסין נראה דתליא אי באיסור מיתה אזלינן בתר חזקה דהנה דעת רש"י בחולין דף קל"ד דבאיסור מיתה ל"א בתר חזקה (וכן דעת רבינו בפ"ט מביכורים ועפמ"ג בפתיחה לה' טריפות) א"כ כשאנו רואין שכהן אוכל תרומה שפיר מעלין ליוחסין דהא כיון שאוכל תרומה ע"כ שהי' כאן עדות דעל חזקה אין אוכל בתרומה אבל אי באיסור מיתה ג"כ אזלינן בתר חזקה (כמו שהוכחנו במק"א מחולין דף מ"ג) א"כ אין מעלין מתרומה ליוחסין דילמא רק אוכל מכח חזקה שהוחזק שאבותיו היו כהנים ומעולם לא הי' עדות שהוא כהן כשר א"כ בהא פליגי אי אזלינן בתר חזקה באיסור מיתה אך לכאורה נהי דבאיסור מיתה ס"ל דאזלינן בתר חזקה ושפיר אין מעלין ליוחסין הא כיון דבעדות זה יש צד ממון ג"כ (כמש"כ בפנ"י לקמן דף כ"ה) ובממון הא ג"כ ל"א בתר חזקה לאפקועי ממונא ע"כ מוכרחין לומר דזה לא מיקרי אפוקי ממונא דהא אין מעיד רק שהוא כהן ולא אתי לאסהודי אהפקעת ממונא לכן גם ע"י חזקה מאכילין בתרומה א"כ ע"כ לחלק דהא דיבמות אמרינן דבטבל הוה אפוקי ממונא היינו במעיד אתבואה (דהיינו בנאכלין לא במעיד אאוכלין) א"כ לפי"ז באמת גם ע"א נאמן להאכילו בתרומה דהא אין בא להעיד אממונא דכהן כלל אבל אי באיסור מיתה ל"א בתר חזקה א"כ שפיר מעלין דכשהוא אוכל ע"כ בעדות קאכיל דאי משום חזקה לבד לא הי' רשאי לאכול א"כ לא נשמע דס"ל דבמעיד אגברא שהוא כהן ל"ה כמעיד אממונא א"כ שוב י"ל דגם ע"א אין מעיד להאכילו בתרומה דהא מעיד אצד ממונא ואין ע"א יכול להעיד במידי דאיכא צד אפוקי ממונא כסברת הרמב"ן הנ"ל:

**ומעתה** א"ש דהכי קאמר דפליגי במעלין מתרומה ליוחסין ע"כ דסובר דגם באיסור מיתה אזלינן בתר חזקה א"כ לכן ס"ל לרבנן דאין מעלין ליוחסין דילמא רק בתורת כהני חזקה קאכיל בתרומה א"כ ע"כ לומר בכהא"ג דמעיד אגברא ל"א בתר צד ממונא גם ע"א נאמן א"כ ל"ח גם לגומלין דל"א בתר צד ממון אבל בחמרין דאזלינן בתר צד ממון שפיר חיישינן לגומלין א"כ במאי דמשני דטעמא דרבנן דאין מעלין מתרומה ליוחסין מתרץ נמי לקושיא דרבנן אדרבנן ודו"ק כי נעים:

**השתא** נבואה לקושיא שני' דלקמן משמע דר"י ס"ל מעלין לתרומה ליוחסין להנ"ל ניחא דהא בארנו דבס"ד ס"ל כס"ד דיבמות דגם במידי דהוה אפוקי ממונא ע"א נאמן דאזלינן

בתר צד איסורא א"כ התינח במעיד שהוא כהן שמותר לאכול בתרומה אבל במעיד שהוא כהן והוא חולק על הגורן בוודאי הוה אפוקי ממונא (כמש"כ בהפלאה דלא כמו שנראה מפנ"י דלחלוק על הגורן קיל טפי) והיכא דהוה לאפוקי ממונא א"כ אף לס"ד כהא"ג אין ע"א מהימן וא"כ כיון דחולקין לו בגורן ע"כ לא מטעם חזקה אלא דהי' עדים שהעידו שהוא כהן ממילא שפיר מעלין מחלוקת גורן ליוחסין וא"ש:

**וניחא** קושיא ה"ג דעיקר פלוגתתם אי אזלינן באיסור מיתה בתר חזקה דלמ"ד מעלין משום דס"ל דעפ"י חזקה אין אוכל רק ע"י עדות רק ממילא נשמע דע"א ג"כ אין נאמן להאכילו בתרומה משום דאיכא צד ממונא אין ע"א נאמן כסברת הרמב"ן (והיינו כמש"כ בשמ"ק לקמן דף כ"ה דעדות ע"א לא חשיב עדות רק בירור הדבר ובמידי דאיכא צד ממון בעינן עדות ולא סגי בבירור הדבר והארכתי בזה במק"א):

**מעתה** נתיישב קו' השמ"ק דהכי קאמר תיבעיא למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין באיסור מיתה הכונה כנ"ל א"כ בחזקה ל"ה אוכל רק ע"כ ע"י עדים לכן מעלין מתרומה ליוחסין אבל בנכ"פ דהוה רק איסור עשה גם עפ"י חזקה רשאי לישא כפים לכן אין מעלין מנכ"פ ליוחסין דילמא לא הי' עדות בדבר רק עפ"י חזקה נושא כפיו:

**וקאמר** גם לאידך גיסא תיבעי למ"ד אין מעלין משום דס"ל דגם באיסור מיתה אזלינן בתר חזקה א"כ אדרבא תרומה גרע דמתאכלי בצינעא אבל נכ"פ דבפרהסיא אי לאו דקים לי' ל"ה נושא כפיו לכן מעלין ליוחסין ופליגי בה ר"ח ור' אבינא ופשט לי' מברייתא דר' יוסי דאין מעלין מנכ"פ ליוחסין הכונה דתחילה דייק למ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין דה"ה לנכ"פ אין מעלין דאי ס"ד מעלין אתי לאסוקינהו דבשלמא בתרומה שפיר אכיל דמתרומה לא אתי לאסוקינהו ליוחסין אבל אי מנכ"פ מעלין אתי לאסוקינהו וע"ז דחי משום דריע חזקתייהו וקאמר תדע דהא עכ"פ למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין בוודאי קשיא א"כ אתי לאסוקינהו (והא גם האי מ"ד לא מצי פליג אר' יוסי) אע"כ דריע חזקתייהו וע"ז פריך הא ע"כ לא מצית כר' יוסי דהא קתני גדולה חזקה א"כ בשלמא אי כמ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין משום דגם באיסור מיתה אזלינן בתר חזקה ודילמא לא קאכיל רק בחזקת אבותיו א"כ היינו דקאמר גדולה חזקה דאף באיסור מיתה אזלינן בתר חזקה ומהא"ט הוה אכלי בתרומה יען שהחזיק לאכול בגולה ומהני חזקה אף באיסור מיתה א"כ ל"ש אתי לאסוקינהו א"כ ע"כ גם מנכ"פ ג"כ אין מעלין דאל"כ יקשה דאתי לאסוקינהו מנכ"פ אבל לדידך דקאמרת דריע חזקתייהו ומייתית ראי' ממ"ד מעלין מתרומה ליוחסין דאתיא ע"כ ג"כ כר' יוסי א"כ סובר דבאיסור מיתה ל"א בתר חזקה א"כ מאי גדולה חזקה דהא אין כאן רבותא כיון דבאיסור מיתה ל"א בתר

חזקה וע"כ הא דהתיר עזרא לאכול מכח חזקה אף דהוה איסור מיתה היינו משום דהאי חזקה שאני משאר חזקות (דהאי חזקה אינה כשאר חזקה דניחוש שמא נשתנה הענין אלא ע"י חזקה אמרינן שלא נשתנה רק דחזקה זו היינו כיון שיצא בהיתר לא מפקינן לי' מהתירא (כמש"כ בתב"ש סי' י"ח) הנה בזה ל"ש לומר גדולה חזקה וע"ז משני דגם בחזקה זו שייך גדולה חזקה דמעיקרא קאכיל רק בתרומה דרבנן ועתה קאכיל בתרומה דאורייתא ואח"כ אמר ר"נ איבעית אימא בתרומה דרבנן אכיל דהא הא דפליגי אי מעלין מנכ"פ ליוחסין הנה פליגי גם למ"ד מעלין מתרומה דלחד מ"ד גם מנכ"פ מעלין וחד סבר דמנכ"פ לא מעלין וא"כ יש לכאורה ג"כ לפשוט מהך דעזרא דנגאלו מן הכהונה דעכ"פ כיון דנושאין כפים אתי לאסוקינהו דבשלמא מהא דתרומה ל"ש לומר דאכתי אתי לאסוקינהו די"ל דבאמת לא אכיל אלא בתרומה דרבנן ומתרומה דרבנן אין מעלין ליוחסין אבל מנ"כ אתי לאסוקינהו דנכ"פ דאורייתא הוא וע"כ לומר דשאני התם דריע חזקתייהו א"כ מאי גדולה חזקה כיון דאוכל רק בתרומה דרבנן ומשני דהיינו דלא גזרינן אטו דאורייתא א"כ נתיישב היטב קו' תוס' דר"נ לא קהדר כלל רק דתחילה קאי למ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין ומייתי ראי' ממ"ד דס"ל אין מעלין מתרומה ליוחסין ועתה קאי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין ולדידי' ע"כ צריך לאוקמא דפליגי רק בתרומה דרבנן דבתרומה דאורייתא לא קאכיל א"כ לא אתי לאסוקינהו וגדולה חזקה דקתני היינו דלא גזרינן אטו דאתי לאכול בתרומה דאורייתא והשתא א"ש נמי הך דרבי דהתיר לאכול בתרומה ע"י ע"א ואין נאמן להשיאו אשה ואמר לו ר"ח כיון דנאמן להתירו בתרומה אף דהוה ג"כ כדאפוקי ממונא יהא נאמן נמי להשיאו אשה שהוא אינו פסול ואינו עבד אף דהוא קרוב וע"ז השיב רבי דנאמן להשיאו אשה דבידו הכונה דהא לפי מסקנת גמ' דיבמות היכא דבידו שפיר ע"א נאמן אף שיש בו צד ממון א"כ שפיר נאמן להאכילו בתרומה דה"נ בידו להאכילו תרומה אבל להשיאו אשה אין נאמן דקרוב אין נאמן אף כשאחר עמו:

**ומיושב** קו' תוס' אליבא דרבי דס"ל ע"כ דאין מעלין ליוחסין די"ל דבוודאי לעיל דמוכח דפליגי אי באיסור מיתה אזלינן בתר חזקה לכן א"כ למ"ד אין מעלין דגם באיסור מיתה אזלינן בתר חזקה לכן כיון דקאכיל בתרומה דרבנן אכיל נמי בתרומה דאורייתא אף דבדאורייתא איכא איסור מיתה הא כיון דאיכא חזקה מהני אף באיסור מיתה אבל לרבי י"ל דסובר דבאיסור מיתה ל"א בתר חזקה והא דאין מעלין מתרומה ליוחסין היינו מהא"ט דלקמן דף כ"ח דסובר חולקין לעבד בלא רבו א"כ ל"ק מהא דרבי התיר במסלפ"ת לאכול בתרומה דרבנן אבל בתרומה דאורייתא אסור לאכול משום דבתרומה

דאורייתא איכא איסור מיתה ול"ש לומר דאי אכיל בתרומה דרבנן אכיל נמי בתרומה דאורייתא דתרומה דאורייתא שאני דאיכא איסור מיתה ודו"ק כי נעים וניחא נמי קו' תוס' לקמן דף כ"ח ד"ה והוא שיש גדול עמו שהקשו ממנ"פ בתרומה דרבנן דאין מעלין בגדול לחוד סגי ואי בתרומה דאורייתא בעינן שני עדים ול"מ עד קטן עם גדול להנ"ל ניחא דהא דבתרומה דאורייתא מעלין ליוחסין היינו משום דחולקין בגורן וס"ל דאין חולקין לעבד בלא רבו א"כ כיון דאיכא אפוקי ממונא שפיר מעלין ליוחסין ג"כ כסברת הפלאה שכ' לעיל והא דמהני עדות של קטן וגדול עמו היינו להאכילו בתרומה דמאכילה אין מעלין ליוחסין דס"ל דגם לאיסור מיתה אזלינן בתר חזקה א"כ אין מעלין מאכילות תרומה ליוחסין דילמא קאכיל רק בתורת חזקה ולכן מהני אם גדול מעיד עמו דל"ב ב' עדים לענין להתירו באכילת תרומה אבל בגדול לחוד לא הוה סגי דס"ל כקושין דלעיל דהא הוה אפוקי ממונא אין ע"א נאמן רק דלעיל הוכחנו דס"ל דבמעיד שהוא כהן ל"ה כמעיד לאפוקי ממונא דהא אין בא להעיד בפירוש על תרומה אבל כאן שמעיד שאכל תרומה א"כ מעיד בפירוש להאכילו בתרומה לכן בעינן שגם קטן יעיד עמו שראה בקטנותו שאכל תרומה אבל שני גדולים ל"ב כיון שאין מעלין מאכילת תרומה ליוחסין כיון שאין מעידים שהוא כהן רק שמעידין שאכל תרומה מכח חזקה אין מעלין ליוחסין ודו"ק היטב:

**ובהא** ניחא לי ליישב שיטת רבינו דבפ"כ מאי"ב כתב דמעלין מתרומה ליוחסין והקשה הר"ן הא בגמ' מוקי פלוגתייהו דר"י ורבנן במעלין מתרומה ליוחסין א"כ סברי רבנן דאין מעלין א"כ איך פסק דלא כרבנן ואין לומר דרבינו מוקי פלוגתתם בתרומה דרבנן אבל בתרומה דאורייתא לכו"ע מעלין משום דס"ל דאין ע"א נאמן להאכילו בתרומה דיקשה חדא דאמאי אין ע"א נאמן הא ע"א נאמן באיסורין וגם דהוה מילתא דעבידי לגלויי ועוד דהא איתא בגמ' להדיא דלא כרבינו דקאמר להלן אי בעית אימא בתרומה דרבנן אכיל וכי מעלין מתרומה דאורייתא מתרומה דרבנן אין מעלין והא ע"כ הכונה לר"י דהיינו אף דר"י ס"ל מעלין רק מעלין מתרומה דאורייתא אבל מתרומה דרבנן אין מעלין א"כ נשמע דלרבנן אפי' מתרומה דאורייתא אין מעלין והיינו ע"כ משום דס"ל דע"א נאמן באיסורין לכן אין מעלין ממנו ליוחסין והניח דברי רבינו בצ"ע:

**אולם** לפי האמור ניחא דאדרבא חילי' דרבינו מהאי איבעית אימא דמסיק דמתרומה דאורייתא מעלין מתרומה דרבנן אין מעלין דהנה אי איתא דהפירוש כך דקאי אליבא דר"י קשה קו' התוס' א"כ ר"נ סותר ראייתו ולכן כתבו למחוק מספרים אבל רבינו גריס לה ומפרש כך דהנה לפי מה שפירשו דבריהם א"כ כל דברי רבא ור"נ קאי הכל

אליבא דר"י והא רבנן פליגי והלכה כרבנן לכן מפרש רבינו תחילת דברי רבא אליבא דרבנן דמתרומה אין מעלין א"כ ניחא דזרא לא חייש דילמא אתי לאסוקינהו אבל אי מנשכ"פ מעלין דילמא אתי לאסוקינהו א"כ קאי הכל אליבא דרבנן ור"נ דחי משום דריע חזקתייהו דאלת"ה יקשה ממ"ד דמעלין דהיינו מדר"י דס"ל מעלין דעכ"פ גם לר"י ג"כ צריך לאוקמא הך ברייתא דר' יוסי דאקרא קרא ניחוש דילמא אתי לאסוקינהו אע"כ דריע חזקתייהו וע"ז פריך מאי גדולה חזקה דמעלין מדרבנן לדאורייתא ואח"כ קאמר אי בעית אימא היינו ג"כ אליבא דחכמים דהלכתא כוותייהו דסברי דמעלין מתרומה דאורייתא ולא פליגי אר"י אלא בתרומה דרבנן ואליבא דחכמים פליגי אי מעלין מנכ"פ כיון דזה הוה דאורייתא שפיר מעלין וא"כ קשיא מקרא ניחוש דילמא אתי לאסוקינהו דבשלמא ממה דאכלו בתרומה לא חייש דאתי לאסוקינהו כיון דלא אכלו רק בתרומה דרבנן מתרומה דרבנן הא אין מעלין אבל מנשכ"פ ניחוש דילמא אתי לאסוקינהו וע"כ ג"כ לומר משום דריע חזקתייהו לא אתי לאסוקינהו ולכן קשה א"כ מאי גדולה חזקה וע"ז משני דהו"א דניגזור אטו תרומה דאורייתא קמ"ל גדולה חזקה וכמו שביארנו לעיל א"כ אדרבא מכאן ראי' לשיטת רבינו והא דהקשה הר"ן הא ע"א נאמן באיסורין לפמש"כ לק"מ דהא דמעלין מתרומה ליוחסין לא תשיא בהא דע"א נאמן אלא הא דמעלין משום דסבירא לן דבאיסור מיתה ל"א בתר חזקה ולא הוה אכול אי ליכא עדות בדבר לכן מעלין ליוחסין ורק אנן הכי קאמרינן כיון דחזקה לא סגי ובעינן עדות שוב אין ע"א נאמן דהוה מידי דאית בי' אפוקי ממונא ואין בידו שפיר אין ע"א נאמן ומה שהקשה משום דהוה מילתא דעבידי לגלויי הנה דבר זה אי במילתא דעבידי לגלויי יש להאמין לע"א במילתא דאיסורא תליא בפלוגתא דאיתא בירושלמי פ"ז דדמאי גבי הא דאמר אני אין נאמן חבירי נאמן מביא פלוגתא נאמן ע"ה לומר פלוני נאמן דברי רשב"ג ורבי סובר דאין נאמן אף בלחלק דרשב"ג לשיטתו דסובר החשוד דנו ומעידו וביאר בריטב"א פ"ד דבכורות דבהא פליגי דכל עד אחד שיבוא להעיד על הגוף אין נאמן רק בעינן ב' ובחשודים אפי' ב' לא מהני אלא משום דלחלק תרומה ומעשרות דבר שמפורסם ועביד לגלויי נאמן ולרבי אף בלחלק אין נאמן אף דקול יש לו ועבידי לגלויי א"כ חזינן במידי דאין ע"א נאמן גם בעבידי לגלויי אין נאמן והנה במה שהעלה בריטב"א דמעיד על הגוף אין ע"א נאמן הנה כ"כ הפ"ח סי' קי"ט ומחא"פ ה' עדות א"כ לפי"ז גם במעיד שזה כהן הרי מעיד על הגוף אין ע"א נאמן ואי משום דעבידי לגלויי הא לירושלמי ל"מ הא דעבידי לגלויי) לכן סובר רבינו דאין ע"א נאמן אף במילתא דעבידי לגלויי והא דבפ' האשה רבה משמע דבעבידי לגלויי ע"א נאמן היינו היכא דשייך דאשה דייקא ומינסבא או דרק בעגונה הקילו (כאשר

יתבאר) וא"כ נתיישבו שפיר דברי רבינו:

**ובהא** ניחא נמי מה שהקשו על רבינו דבפ"כ מאי"ב פסק דאין מעלין מגורן ליוחסין ופ"ד מתרומות כ' דאין חולקין לעבד בלא רבו א"כ אמאי אין מעלין מגורן ליוחסין ונראה עפ"י האמור ניחא מאוד דהנה הובא ברייתא בשמעתין דקתני דחילוק גרנות ונשכ"פ ראי' לכהונה ודייק מאי לאו ליוחסין ודחי לא לתרומה ופריך הא דומיא דחילוק גרנות קתני ומשני קסבר תרומה דרבנן וחלה דאורייתא וקמ"ל דמעלין מדרבנן לדאורייתא וכן מנשכ"פ לתרומה וקשה לי הא דנקט לישנא דחילוק גרונות הא בשמעתא דלעיל מבואר דרק מאכילת תרומה מעלין דהוא איסור מיתה וכפי' רש"י (וכך כתבו תוס' בשמעתין) א"כ למה לא נקט מאכילת תרומה ונראה דהנה לעיל איתא תיבעי למ"ד מעלין ליוחסין ה"מ באיסור מיתה אבל מנשכ"פ אין מעלין דהוה איסור עשה או דילמא ל"ש תיבעי למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דמתאכלי בצינעא אבל מנשכ"פ דבפרהסיא מעלין מעתה י"ל דאותה ברייתא סובר דרק אי מעלין מתרומה ליוחסין אז מעלין מנכ"פ ג"כ אבל אי מתרומה אין מעלין אז גם מנכ"פ אין מעלין וא"כ הוה קשיא דהא שפיר אמרו בגמ' דמתרומה י"ל דאין מעלין יען דמתאכלי בצינעא אבל נכ"פ בפרהסיא ולכן סברי דבאמת מתרומה ג"כ אין מעלין מאכילה לבד כיון דמתאכלי בצינעא אין מעלין רק אי מחלקין בגרנות וגם מעידין שאוכל תרומה א"כ איכא בפהרסיא שפיר מעלין כמו מנכ"פ דמעלין משום דהוה בפהרסיא אבל מחילוק גרנות לבד אין ראי' (דמסתמא איירי אף במכירין אותו שאינו עבד כמש"כ הפנ"י כמו שפירשו לעיל דאוכל תרומה בחזקת שהוא כהן דהיינו דמכירין אותו שאינו עבד) א"כ מוכח מאותה ברייתא דמחילוק גרנות לבד אין מעלין רק במעידין ג"כ שאוכל תרומה ולכן פסק רבינו ג"כ דמחילוק גרנות לבד אין מעלין (דהא רבינו ע"כ פסק באותה ברייתא דהא ס"ל מעלין מתרומה ליוחסין א"כ אף למאי דמוקי דמעלין מתרומה דרבנן לחלה דאורייתא ג"כ קשה הא רבינו ס"ל דמעלין מתרומה ליוחסין וע"כ כיון דאוכל בתרומה דאורייתא דאיסור מיתה מעלין דמצטרף לעדות ע"א וכמו שכ' בח"ס בשמעתין) ודו"ק היטב:

**והנה** בתוס' דף כ"ד הקשו בהא דקא עביד צריכותא דקמ"ל משנתינו פלוגתא דר"י ורבנן דלר"י חיישינן לגומלין אבל בשתי נשים ל"ח לגומלין משום דבשבוי' קיל מבתרומה ולקמן בהאי עובדא דרבי דהעלהו רבי לכהונה על פיו במסלפ"ת והא בשבוי' אין נאמן להעיד על עצמו ונראה ליישב בפשיטות דבוודאי כשמעיד על עצמו דאיכא איסור מיתה (ואף למאי דמוקי בב"ק בתרומה דרבנן הנה בכל שמעתין מוכח דגם בתרומה דרבנן שייך חומר זה דאיסור מיתה כיון דבתרומה דאורייתא הוה איסור מיתה חמירא לי'

לאינשי) א"כ י"ל לכן סמכינן אמסלפ"ת ול"ח דאערומי קמערים (או כסומא בארובה) כיון דהוה איסור מיתה אי לא דקים לי' דהוא כהן ל"ה אכיל דחמירא לי' איסור מיתה אבל בשבוי' דליכא אלא איסור לאו לא סמכינן אמסלפ"ת אבל כאן לענין גומלין ל"ש לומר דאיסור מיתה חמירא לא ניחוש לגומלין דאנן חיישינן דבאמת איהו קים לי' דהוא כהן רק דאין מתירין לו לאכול אם אין ע"א מעיד עליו ע"כ הוא מעיד אחבירו אף שאין בבירור לו שהוא כהן וכן אמרינן באידך א"כ אין כאן עדות ואין כאן רק עדותן שאומרים כל אחד אני כהן והא קתני ברישא דקאמר אני כהן דאין נאמן וא"כ בזה ל"ש איסור מיתה דהא כל אחד יודע בעצמו שהוא כהן באמת רק אחבירו אין יודע לו בבירור ובזה שמעיד אחבירו שהוא כהן אין כאן איסור מיתה רק לאו דלפ"ע (ובזה לא מצינו חילוק אם עובר לפ"ע באיסור לאו או באיסור מיתה) לכך חיישינן יותר לגומלין בתרומה דהוא איסור דאורייתא משא"כ בשבוי' דאיסור דרבנן ל"ח לגומלין ודו"ק:

**אמנם** בהא דפריך ל"ל למיתני כל הני ופירש"י דאמרינן פה שאסר פה שהתיר והקשה בפנ"י הא במשנה דכהן אני וחבירי ליכא פה שאסר ונראה ליישב דשפיר איכא לפרש הא דקתני נאמנים ור"י קתני אין נאמנים היינו דפליגי אי אית לי' פה שאסר פה שהתיר דהא בזה שאומר אני כהן וכן שמעיד שחבירו כהן הנה נאסר בגרושה וא"כ כשנושא אח"כ אשה גרושה הנה לרבנן דס"ל דנאמן שהוא כהן א"כ אסור בגרושה ובי"ד חייבין להפרישו דכ' וקדשתו דופנו בע"כ כדאיתא ביבמות דף פ"ח אף דלכאורה איכא פה שאסר פה שהתיר אם אומר שהוא בן גרושה לכן מותר בגרושה אפ"ה אמרינן דנאמן שהוא כהן ואסור בגרושה ולר"י דאין נאמנים א"כ בנשא אשה גרושה אין בי"ד מחייבין אותו לפרוש מאשה כיון דאומר כהן אני אבל בן גרושה אני דשרי בגרושה ופה שאסר פה שהתיר והיינו דקמסיק דקאתי לאשמעינן פלוגתא דר"י ורבנן דלר"י אמרינן גם בהא פה שאסר פה שהתיר ורבנן לית לי' פה שאסר פה שהתיר ואסור בגרושה ומפרישין אותו בע"כ:

**וע"ז** קתני בברייתא דנאמן לאכול בתרומה ואין נאמן להשיאו אשה ופירש"י דמעלה ביוחסין דא"ל דחיישינן שהוא פסול א"כ בנשא אשה גרושה בוודאי שייך פה שאסר פה שהתיר ומותר בגרושה דהרי אפי' לפסול חיישינן לי' אע"כ דרק להשיאו אשה מיוחסת אין נאמן דמעלה עשו ביוחסין אבל בוודאי ל"ח לי' שפסול ולכן אסור באשה גרושה דל"א פה שאסר פה שהתיר ומיושב קו' התוס' ודו"ק:

# פרק ז

## הלכה ב

א) **אבל העור המוקף לסחוס האוזן אין בו מום**. הנה משמע דל"ה מום כלל אף להקריב וכן מוכח מדלא תני במשנה פ"ו דבכורות גבי אלו שאין שוחטין לא במקדש ולא במדינה בניקב העור וכן מוכח מדף ל"ז דמביא גמ' מדאין עבד עברי כהן נרצע ע"כ בסחוס ואי ס"ד דמום עובר עכ"פ הוה בעור א"כ מאי פריך דבעבד נרצע בעור הא נעשה מום עובר והא בעינן ושב אל משפחתו ול"ש אף במום עובר אלא דיקשה הא דפריך אי הכי מום עובר נמי אלמא תנן ולא בעור צ"ל דרבינו לא גריס לי' וראיתי בריטב"א כתב כן אך כתב הוכחה אחרת מדלא כתב רבינו מומין שפוסל באדם דפסול בעור דהרי בכהן אף מום עובר פסול ואני תמה הא בפ"ז חשוב רבינו גרב דג"כ מום עובר כיון דקאי כאן לענין פסול הקרבה בבהמה ובזה שוה הוה לאדם וא"כ פשוט מוכח מדלא חשוב רבינו ניקב בעור דבשלמא המשנה מיירי שאין שוחטין אבל רבינו דחשיב מומי בהמה דאין קריבין עליהן א"כ אמאי ל"ח ניקב העור ורק כמש"כ מוכח דעור ל"ה מום עובר:

ב) **והנה** תוס' דכתבו במום עובר ג"כ שייך הא דבעינן ושב אל משפחתו קשה לי מהא דירושלמי פ"ד בגיטין הביאו במשל"מ פי"א משמיטה בשדה חוזר ביובל דאסור לחפור דבעינן ושב אל אחוזתו והקשה במשל"מ מב"ב דנמצא צדיק קבור בקבר שאין שלו והנה אשתקד כתבתי בתשובה ליישב דכיון דדינו כקבר הנמצא יכול לפנותו אח"כ ול"ש קבור באין שלו ואולם כפי דברי תוס' בכורות הנ"ל יקשה עכ"פ איך קברו את פנחס וחפרו בקרקע הא בעינן ושב אל משפחתו דאף דיכול לפנותו אח"כ ויכול לחזור הקבר בעפר הרי אף לפי שעה אסור לעשות באופן שלא יהא שייך בו ושב אל אחוזתו כמו דבמום עובר אסור לעשות מום משום ושב אל משפחתו וחזרה קו' המשל"מ לדוכתי' ותי' של משל"מ דכתב דאפשר למחול כבר תמהו עליו בח"ס דהוה כמתנה על מה שכ' בתורה ואך לפמש"כ בח"ס שם דבאמת מגמ' דידן מוכח הך דפנחס שלא יקשה קו' משל"מ ע"כ דגמ' דידן חולק אירושלמי וסובר דיכול לחפור בזמן שיובל נוהג וכמו שסובר ראב"ד בפכ"ב מה' מכירה והנה לפי"ז אדרבא ראי' לתוס' דגם באפשר לחזור כמקדם ג"כ שייך ושב אל משפחתו דהרי כ"כ דקו' משל"מ לק"מ דאפשר לפנותו דהוה כקבר הנמצא וא"כ איך הוכיח ראב"ד דיכול לחפור בזמן היובל אע"כ דיקשה עדיין מטעם דאף באפשר לחזור כמקדם אסור לחפור מטעם ושב אל אחוזתו כמו דאסור לעשות מום עובר מטעם ושב אל משפחתו וא"כ איך קברו פנחס בקבר שאין שלו אע"כ בזמן היובל יכול לחפור והבן:

**אמנם** יש לי עיון בהא דקידושין דדריש דאין כהן עבד נרצע מטעם ושב אל משפחתו וקשה ל"ל קרא הא ביבמות דף פ"ח דרשינן וקדשתו דפנו בע"כ ואסור לטמא לכהן כמש"כ רבינו בה' אבל א"כ כך אסור לעשותו בע"מ ולמה לי קרא ואולם אי נאמר דגמ' דידן לא דריש קרא דושב אל אחוזתו דאין לחפור בקרקע ולעשות שינוי א"כ רק הא דדרשינן בכהן באמת י"ל היינו דסמוך אהאי טעמא דכ' וקדשתו דבעינן שיהא ראוי לחזור לשררתו כמש"כ רבינו בפ"ג מעבדים והיינו דכתב כאן קרא דושב אל משפחתו ולא כתב כן גבי יובל אבל לירושלמי הנ"ל קשה והנה לפמש"כ מטעם וקדשתו א"כ ע"כ דרשינן גם זה במום עובר דהא טומאה ג"כ עוברת ואסור לטמאו מטעם וקדשתו ממילא אסור נמי לעשותו בע"מ:

ג') **העור המוקף לסחוס האוזן וכו'**. והנה בבכורות איתא נפגמה אזנו מן הסחוס ולא מן העור ופירש"י היינו אלי' רבה של אוזן ובטור סי' ש"ט כ' העור שמשפת האוזן ודברי רבינו לא כפירש"י ולא כפי' התוס' וכבר עמד בלחם חמודות ע"ז דהטור לא הביא כלל דעת רבינו ונראה דדעת רבינו ברור מללו דלפירש"י והטור אין מבורר עד היכן הוא הרכה אבל לדברי רבינו מובן דהנה העור המקיף את האוזן הנה הוא עור אחד שאין בו הפרש אבל כשמגיע לסחוס אז העור יש לו הפרש דהסחוס מונח בתוך העור מעתה כשיהא נפגמה האוזן הנה במקום הפגם יכולין לראות אם שם עור אחד לבד אז עדיין לא הגיע לסחוס אבל אם יש בתוך העור הפרש כאלו הוה ב' עורות משום דשם כבר הגיע הסחוס לצמוח וזה יכולין להכיר בנקל לכן פירושו מחוור יותר דבוודאי התנא לא סתם לחלק בין סחוס לעור אם הי' קשה להכיר כמו שהוא לפי פירוש הטור (ובטו"ז סי' ש"ט רצה לבאר מהו הסחוס שהוא גדר האמצעי שבאוזן כמבואר בפירש"י פ' מצורע ואאמוהגזצ"ל בשב"ד שם תמה עליו שזה באדם אבל בבהמה אין שם גדר אמצעי כלל רק כולו גשם אחד ומוקף עור בשפתיו ובשו"ת נטע שורק סי' ק"א האריך ליישב דברי הטו"ז ולבאר דהסחוס בבהמה הוא כמו באדם אבל לפמש"כ ניכר הוא הכל לעיני הרואה במקום הפגימה גופי' אי הגיע לסחוס או לא דבמקום שהעור אחד אין סחוס עדיין) ובה' איסורי מזבח יבואר עוד:

## הלכה ג

ד') **אזנו ככרשינה בין עגול בין נקב ארוך**. הקשה במשל"מ פ"ג מעבדים דשם כתב רבינו אין ע"ע כהן נרצע יען שנעשה בע"מ ובגמ' דף ל"ז הוק' מעבד ותי' דאפשר בפחות מכרשינה וא"כ רבינו דלא כתב בפ"ח מה' אלו יתר עליהן באדם אפי' פחות מכרשינה משמע אף באדם ל"ה מום א"כ למה כ' דאין כהן נרצע הא לא נעשה בע"מ בפחות

מכרשינה ושם כתב רבינו דנרצע במרצע ולא כתב דבעינן דוקא ככרשינה ולי נראה דהנה בגמ' בעי ככרשינה עומדת או נכנס ויוצאת וקאמר כיוצא בה שמעתי במקדח עם חסימו ור"פ מסיק לבסוף מקדח גדול שנינו א"כ א"צ לומר מקדח וחסימו ולפי"ז גם במום דכרשינה א"צ עם חסימו והוא מוכרח דהרי יקשה למה לא ביאר רבינו דצריך עם חסימו ובתוס' רע"א עמד ע"ז ונראה ליישב דיש להבין רבינו כתב ככרשינה עגול או ארוך מנ"ל זאת ונראה משום דמפרש היינו האיבעיא באמת כרשינה יוצאת והיינו בעגול או כרשינה עומדת בדוחק והיינו ארוך וא"כ פסק רבינו כר"פ דל"ב עם חסימו ולכן כתב אף ארוך דל"ב יוצאת ונכנס ולפי"ז י"ל דכל קו' הגמ' הי' באמת אף למ"ד ככרשינה והא דפריך למ"ד יען דלא פסיקא לי' אי בעינן יוצאת ונכנס או עומדת סגי דאי בעינן יוצאת ונכנס א"כ בוודאי יקשה מכהן למה אין נרצע דהרי מרצע אין גדול כ"כ ככרשינה עם חסימו אבל למסקנא דכרשינה בלא חסימו לא קשה מכהן וא"צ לתי' הגמ' דאפשר בפחות מכרשינה די"ל חדא שיעורא הוה מרצע ככרשינה בלא חסימו ודו"ק היטב:

**הנה** בניקב כתב רבינו השיעור ככרשינה וביבש כ' מי שיבשה אזנו ולא תוציא דם משמע דכל האוזן נתיבש בכל מקום שניקב לא תוציא דם וקשה דבחולין דף מ"ו מדמי ריאה שיבשה מקצתה טרפה והך דאוזן שיבשה ויקשה מ"פ הא מדקתני סתם אוזן שיבשה משמע כולה דהא במשהו לא גרע מניקב דבעינן מלא כרשינה וביבשה כולה הא גם בריאה טרפה אף שאינה נפרכת בציפורן והנה בה"ג למשניות מגאון מלא הרועים ראיתי שעמד בזה וכ' דהקושיא דא"כ הוה לי' לרבא לחלק ביבשה מקצתה בעינן שתפרך בצפורן ובכולה כדי שתינקוב ואף דצמקה כולה טרפה מ"מ היינו בידי אדם אבל ביד"ש כשרה והו"ל לבאר דאם אינה מוציאה טיפת דם אף ביד"ש טרפה ולדעת רשב"א דאף בוודאי ביד"ש בעי בדיקה בצמקה א"כ י"ל דלא הוצרך רבא להשמיענו דבכולה כל שתנקב ואינה מוציאה טיפת דם טרפה אף ביד"ש כיון שיבשה אף ביד"ש בעי בדיקה ואי חזרה לברייתה מהיכא תיתי לאסור דהרי חזינן דאינה שם ריעותא גמורה ואי לא חזרה לברייתה בלא זה טרפה אף שאינה טיפת דם יעו"ש:

## הלכה ד

**ושלשה אלו בכלל חרוץ וכו'**. וקשה לי דבגמ' דף מ' איתא חרוץ דומיא דשבור דוקא במקום עצם וכן בת"כ הביאו בתויו"ט חשוב נפגם שפתו ג"כ בכלל חרוץ וקשה ג"כ כנ"ל וליישב אומר דבאמת רבינו לא כתב דאין חרוץ אלא במקום עצם אלא שינה וכ' בדין י"א עצם שבגלוי שנחרץ הוא בכלל חרוץ ומזה לא נשמע דבמקום בשר ל"ה חרוץ וצ"ל דטעמו יען דבגמ' שם ה"מ בלא ניכר אבל במינכר טובא אף חרוץ במקום בשר אמרינן:

## הלכה ה

**מי שיצא בשר יתר בעינו**. והראב"ד השיג זהו יבלת ול"נ דרבינו סובר יבלת היינו באית לי' שער כמש"כ בפ"ב מאימ"ז ואפי' קרבן וכאן איירי ביתר ובלא שער ובשחור שבעין ולכן כ' עד שחפה מעט מן השחור ועמש"כ שם ליישב קו' הכ"מ:

**שוב** ראיתי ברדב"ז בלשונות הרמב"ם שהאריך בזה וכיון שמבאר כל הענין ע"כ אני מעתיק לשונו שאלת ממני אודיעך דעתי וז"ל בשמונה מומין שבאדם ובבהמה כתב מי שיצא בשר יתר בעיניו עד שחפה מעט מהשחור משמע בלובן של עין אינו מום עוד כ' וכן אם היתה נקודה שחורה בתוך הלובן אפי' צפה אינו מום שאין מום בלובן משמע מכל הני דאין מום בלובן העין בבהמה ובפ"ב מאימ"ז כ' במומין המיוחדין בבהמה אם יש בעינה יבלת שיש בה שער ע"כ משמע הא באדם אינו מום ובאותו פרק בשמונה מומין העוברים בבהמה מונה יבלת שאין בה שיעור ושאלת ממני ליישב אלו הלשונות עם מה דאתמר בגמ' תשובה שתי החלוקות שכ' הרב ז"ל היינו מי שבעינו כעין עינב ומי שיצא בשר יתר בעיניו תרווייהו בכלל עינב דתנן במתניתין דמה לי שיהא העינב מן העין בעצמו ומה לי שיהי' בשר שגדל בו עד שחפה מעט מן השחור א"כ היינו חלזון נחש הנזכר במשנה ולאו היינו יבלת דיבלת קשה ומגינה ביותר כאשר נבאר לקמן והוא הנקרא ברוגא ואין דרכה לצאת כעין של אדם כלל ואם יצא לפעמים בלא שער הוה מום עובר כאשר ביאר הרב לקמן בבהמה ואין דרכה אלא בשאר הגוף אבל העינב והבשר היתה רגילין לבוא בעין עוד כ' מי שנמשך הלובן של העין אבל אם יצא מן השחור לתוך הלובן פלוגתא דר' מאיר ור' יוסי משום דסתם מתניתין כוותי' כדאמרינן מני מתניתין ר' יוסי היא ותו דר' מאיר ור' יוסי הלכה כר' יוסי דנימוקו עמו וזהו תבלול האמור בתורה עוד כ' וכן אם היתה נקודה לבנה או נקודה שחורה אם היא לבנה צפה ע"ג השחור הרי זה מום משוקע אינו מום וטעמא דמסתבר הוא כיון שהנקודה היא צפה אין זה נראה אלא ע"י עיון ולפיכך אינו מום שהרי אינו מתגנה בכך ואע"ג דהאי תירוצא דתירץ תלמודא לא קאי דפריך והא אין מום בלובן מ"מ קושטא הוא דבשחור הוי מום וכדתניא איפכא אבל בלובן אינו מום כתב עוד היתה נקודה שחורה בתוך הלובן אפי' צפה אינו מום שאין מומין בלובן והיינו תירוצא בתרא דאמרינן הא בדוק לובן הא בדוק שחור כלומר תרווייהו בשחור העין דק שחור משוקע הוי מום צף אינו מום לובן משוקע אינו מום צף הרי זה מום וא"ת מאי שנא דוקא לובן משוקע לא הוי מום ובדוק שחור משוקע הוי מום והא איפכא מסתברא לפי שהלובן הוא ניכר בשחור אעפ"י שהוא שוקע יותר מהשחור ותי' בשחור שוקע נראה כגומא בעין הוי מום אבל לובן שוקע אינו נראה כגומא

כ' עוד אם יש בעיניו יבלת שיש בה שיעור היינו מתניתין דלקמן ר"ח ב"א אומר את שיבלת בעיניו ומדתנינן לה גבי מומין שבבהמה ולא תנינן לה לעיל גבי מומין שבאדם משום הכי כתבה הרב גבי מומי בהמה ולאו למימרא שאם נולד באדם יבלת שיש בו שיעור בעיניו שלא יהא מום דכ"ש הוא אלא לפי שאין דרך לבוא כיוצא בזה באדם וזו שכ' ז"ל בפרק שני ויש מומין אחרים מיוחדים בבהמה ואינם ראויים לבא באדם משמע אינם ראויים אבל אם אירע שבאו מום הוא וכן אם אין בה שיעור באדם הוי מום עובר אלא דאכתי צריך ליישב סוגית הגמ' לפי שיטת הרב וגירסתו דהא לעיל מסקינן דאין מום בלובן ובסוג' דלקמן מסקינן אלא אידי ואידי בלובן ואמר ר"ל ל"ק הא דאית בה שיעור הא דלית בה שיעור ותו דפריך תלמודא והא אין מום בלובן ומשני אידי ואידי בלובן והא אמרינן דאין מומין בלובן ומתוך זה הצריכו תוס' למחוק הגירסא וגורסין הא והא בשחור ורש"י ז"ל דחק לפרושי כדי לקיים גירסת הספרים וכ' אידי ואידי הא דקתני אין מומין בלובן תרווייהו ביבלת במומין שבלובן אית בה שיער מגונה הוא ועלה קתני אין שוחטין לא במקדש והא דקתני אין מומין בלובן בדלית בה שיעור ומתניתין דמום גמור הוא כדאוקמינן בשחור וכן הוא ז"ל השמיט אלא ותפס אידי ואידי ותו קשה דאידי משמע דקאי נמי אמתניתין ותו אי מתניתין ביבלת בשחור העין פשיטא אמאי איצטרכא למתנייא הרי הוא בכלל עינב או בשר החופה מעט מן השחור וכי אוקימנא הא בשחור הא בלבן הוה מצי לאקשויי הכי אלא דעדיפא מינה מקשה והא אין מומין בלבן ובתירוצי דריש לקיש מתורץ נמי הא כדאפרש בסמוך והריני מפרש הסוגיא לפי שיטת הרב וגירסתו למימרא דיבלת הוי מומא פי' וודאי ידע שפיר דבכל גוונא יבלת הוי מומא לכל הדברים מדקתני לה סתם ורמינהו ואלו שאין שוחטין וכו' ופריך ותסברא הא כתיבא יבלת סתם באורייתא ותקשה לך אקרא אלא ל"ק הא בגופו הא בעינו הא דקתני אין שוחטין וכו' בגופו שאינו מום גמור ומתניתין דמשמע דהוי מום גמור בעינו ופריך מצד קרא סתמא מה לי בגופו ומה לי בעינו וכי היכא דבעינו הוה מום בגופו נמי הוה מום גמור וקשה הא דאין שוחטין ואי בגופו לא הוי מום גמור בעינו לא הוי מום גמור ואמאי קתני סתם דהוי מום אלא ל"ק הא דאית בה עצם הא דלית בה עצם דכל דאית בה עצם הוי מגונה טפי ובכ"מ הוי מום דקרא סתמא הוא ומתניתין דהכא ומתניתין דאלו שאין שוחטין בדלית בה עצם בעין הוי מומא טפי בגופא לא הוי מומא ולית בה עצם פסולה בתמיה תלתול בעלמא הוא אלא אידי ואידי בעינו ול"ק הא בשחור הא בלבן מתניתין דהכא דמשמע דהוי מום גמור בשחור דמעכב קצת את הראות ומתניתין דאין שוחטין בלובן דלא הוי מום גמור כיון שאין מעכב את הראות כלל ולתרוצי מתנייתא

קאי ולאו אקרא וכן פירש"י דקרא איכא לאוקמא בשיש בה עצם ופריך והא אין מומין בלבן ואפי' במקדש כשר לשחוט וה"ה דהוה מצי לאקשויי יבלת בשחור פשיטא אלא האי עדיפא לי' ומשני אלא אידי ואידי בלבן ול"ק הא דאית בה שיעור הא דלית בה שיעור חדא דאית בה תלת משני לי' לא תוקמא בשחור דא"כ פשיטא אלא אידי ואידי בלבן ושאני יבלת דהוי מום מגונה טפי וכי האי הוי מום אפי' בלבן והא דקתני אין מומין כגון דק או תבלול דעלה קתני ר' יוסי אין מומין בלבן אבל יבלת גריע טפי ומתנייתא לא קשו אהדדי מתני' דאי שיעור הוה מום גמור וגריע טפי ומתניתין דאין שוחטין בדלית בה שיער דאע"ג דהוי מום בלבן מ"מ אינו מום גמור לשחוט עליו במדינה כללא דשמעתא לדעת הרב ז"ל יבלת דאית בה עצם בכ"מ שבגוף הוי מום אין בה עצם אם היא בשחור העין הוי מום גמור אפי' באדם דלא גרע מעינב בעין והא דלא נכתב ג"כ במומי האדם לפי שהם בכלל כדכתיבנא א"נ מפני שאין רגילין לבוא באדם בשחור העין אבל אם באו מום גמור הוא ואפי' שאין בה שיער ואם הוא בלובן העין אם יש בה שיער הר"ז מום גמור ואם אין לה שיער הוי מום לענין שאין שוחטין אותו במקדש ולא חשוב לשחוט אותו במדינה עכ"ד הנחמדים:

## הלכה ז

א) **מי שניטל רוב המדבר של לשונו**. הנה בלח"מ פ"ה מעבדים תמה שדברי רבינו אלו סותרים דשם פסק דלשון ל"ה מום בעבד לצאת לחירות ובגמ' דקידושין דף כ"ד מוכח דדינם שווים דפריך לרבי ולשונו לא מבכורות דניטל רוב המדבר הוה מום ונראה ליישב דהנה במקנה שם הקשה עוד סתירה דגמ' מסיק כתנאי דפליגי בכרות בביצים אי הוה מום שבגלוי דפליגי בבכורות דף ל"ט פליגי נמי בעבד ורבינו פסק בה' עבדים דבעבד ל"ה מומא וכאן פסק בדין ח' דכרות הוה מומא:

**והנה** לכאורה יש ליישב דרבינו לקמן גבי נשבר רגל ס"ל מום שבגלוי ע"י מלאכתו הוה מומא כמו שבארנו שם ולפי"ז י"ל בניטל רוב המדבר הוה גלוי ע"י מלאכתו וכן כרות דביצים ע"י מלאכתו הוה מום שבגלוי שאינו מתקשה כשאר בני אדם אבל בעבד גלוי ממש בעינן והא דגמ' מדמי ומקשה מבכורות לרבי י"ל יען דרבי ס"ל שם להדיא דביצים הוה מום שבגלוי בעבד ע"כ ע"י שבטל ממלאכתו ולכן פריך שפיר אמאי בלשונו לא אבל להלכה קיימ"ל בסירוס ג"כ אינו יוצא בעבד דל"ה מום שבגלוי א"כ ה"ה בלשונו ל"ה מום שבגלוי דרק ניכר ע"י מלאכתו אבל בבהמה שפיר הוה מום שבגלוי מה שניכר ע"י מלאכתו:

**אולם** לפי"ז יקשה קו' אחריתא דבה' עבדים כתב רבינו בניטל עצם השיניים הוה מום

שבגלוי ע"י מלאכתו ויוצא בו לחירות א"כ למה בניטל רוב המדבר ל"ה מום בעבד ובכהן הוה מומא ולכן נראה דהנה בבכורות קאמר תחילה דפליגי בכרות וניתק אי חסרון שבפנים הוה חסרון ודחי דלכו"ע חסרון בפנים ל"ה חסרון ופליגי רק אי הוה מום שבגלוי ותמוה אי הוה מום שבגלוי כן היא גי' הצ"ק אבל ברש"י שלפנינו איתא דלכו"ע הוה חסרון פלוגתתם אי הוה מום שבגלוי ותמוה אי לכו"ע הוה חסרון מאי נפ"מ אי הוה מום שבגלוי ומהא"ט הגי' בצ"ק דל"ה חסרון ול"נ ליישב גי' שלפנינו דשפיר נפ"מ דאי משום חסרון הנה לא שייך זאת באדם דרק בבהמה הוה חסרון יען דכ' תמים וכמש"כ רבינו בפ"ב מאימ"ז משא"כ באדם הא כתב רבינו בפ"ו חסר כליות כשר דבאדם לא כתיב תמים ולכן אף דלכו"ע הוה חסרון בפנים חסרון היינו דוקא בבהמה אבל מום ל"ה לפסול באדם דכרות ונתוק ילפינן אדם מבהמה כמש"כ תוס' דף מ"ג ולענין זה פליגי אי הוה מום שבגלוי ואז פסול גם באדם וכן נפ"מ אי משום חסר אף אי שייך באדם אין מחלל עבודה אבל אי משום מום מחלל עבודה וכן נפ"מ בעגלה ערופה דמום אין פוסל בו וחסרון אבר פוסל כדאיתא בירושלמי פ"ט דסוטה אך רבינו בה' רוצח לא פסק כירושלמי וס"ל דרק טריפות פוסל בו ובכ"מ הקשה עליו ובמראה הפנים כ' לתרץ דס"ל כר"א וכן מוכח מה' ע"ז פ"ג אם שחט מחוסר אבר לעכו"ם פטור כדס"ל לר"א בע"ז דף נ"א וכן להיפוך אי פליגי רק במום שבגלוי ול"ה חסרון יש ג"כ נפ"מ כגון לענין עבד אי ל"ה חסרון בפנים חסרון אין עבד יוצא בו לחירות כיון דליכא חסרון דבעבד תליא בחסרון דהא נפגם שפתו ל"ה מום וכן בחסר מכ"ד ראשי איברין ולפמש"כ עבד א"י לחירות דרק בבהמה דכ' תמים הוה חסרון בפנים אמנם גי' הצ"ק יוצדק אי אמרינן דפליגי באדם א"כ ל"ש דלכו"ע חסרון בפנים הוה חסרון אלא דלכו"ע ל"ה חסרון כיון דלא כתיב תמים:

**מעתה** א"ש גמ' דקידושין ס"ל דחסרון בפנים הוה חסרון לכו"ע אלא דפליגי אי מומא הוה ונפ"מ אי מחלל עבודה א"כ נפ"מ גם בעבד דלמ"ד דהוה מומין שבגלוי א"כ הוה זה חסרון שבגלוי ויוצא בהן לחירות אבל לדידן רק בבהמה הוה חסרון בפנים יען דכ' תמים אבל באדם אף דהוה חסרון שבגלוי אבל מום ל"ה א"כ עבד א"י בו לחירות דחסרון בעינן ובכהן ג"כ לא מיפסל דמומא ל"ה ובחסרון לא מיפסל כהן לעבודה ומיושב קו' המקנה:

**ולפי"ז** א"ש גם קו' הלח"מ דכיון דרבי סובר אף הסירוס יוצא בו לחירות א"כ ע"כ סובר דחסרון בפנים הוה חסרון וגם מום שבגלוי הוה לכן פריך אמאי בניטל לשונו א"י בו לחירות ובכהן דהוה ניטל רוב המדבר מום שבגלוי דא"ל בעבד חסרון בעינן ז"א הרי לדידי' חסרון בפנים הוה חסרון כמו בסירוס אבל להלכה דקיימ"ל דא"י בסירוס לחירות דחסרון בפנים ל"ה חסרון א"כ גם ניטל רוב לשונו ל"ה חסרון רק מום הוה ולכן בבהמה

ובכהן הוה מום ולא בעבד דעבד א"י לחירות במום רק בחסרון (והנה בכ"מ פ"ה מעבדים הקשה מ"ש בדלדל עצם הוה מום שבגלוי שבטל ממלאכתו גם סירוס בטל ממלאכתו שא"י להתקשות ותי' שם סופו ליפול העצם לגמרי ויהא חסרון מבחוץ משא"כ בביצים והן הן הדברים שאמרנו בעבד בעינן חסרון מבחוץ ובביצים ל"ה חסרון רק מבפנים רק מום הוה ובעבד א"י לחירות במום) ודו"ק:

ב') **מי שעצם לחיו התחתון עודף על העליון כ"ש**. ומבואר בדף מ' דאין עצם עודף רק מום הוה באדם ולפי"ז קשה לי דרבינו בפ"ח מה' אלו ח' כתב מי ששפתו העליונה עודפת על התחתונה מי ששפתו התחתונה עודפת על העליונה ומשמע מדבריו דהיינו בלא עצם דוקא כמו בתחתונה א"כ נשמע אם יש עצם אף עליונה עודפת על תחתונה פסול וא"כ למה כ' עצם לחי התחתון עודפת על עליונה הא גם בעליונה עודפת ג"כ הוה מום ונמצא דבריו סותרים ועוד דבגמ' מוכח כן ביש עצם הוה מום ולמה כ' רק לחי התחתון ובטור סי' ש"ט כ' באמת גם עצם עליון עודף הוה (וראיתי בס' לחם חמודות בכורות פ"ו הקשה כעין זה דלמה לא כ' רבינו הא דהיו כשל חזיר דהלכה כאילא בשאר דברים וגם בזה ותי' יען דסתם במשנה אחרי' דרק שפתו התחתונה עודפת הוה מום ופלא מאוד שנעלם ממנו דברי רבינו פ"ב מאימ"ז דפסק להא דפיו דומה לשל חזיר:

**לכן** נראה ליישב שדברי רבינו נכונים מאוד כי בפ"ב מאימ"ז כתב מי שפיו דומה לשל חזיר פרוס אעפ"י שאין מחודד והיינו דאילא וסובר רבינו דמום זה שייך רק בבהמה ויקשה כיון דמנה בפ"ח מביאמ"ק שפתו עליונה הוה מום בכהן וא"כ כש"כ בדומה לשל חזיר דהיינו שגם עצם עודף וכדמשמע בגמ' ובטור וא"כ למה לא מנה רבינו בפ"ז ששפתו עליונה עודפת הוה מום באדם ובהמה ונפ"מ דמחלל עבודה ונראה דלכן לא מנה יען דהוה מילתא דלא שכיח באדם ע"ד שכ' הלח"מ רפ"ב מאימ"ז ושפתו עליונה עודפת שיש עצם היינו פיו של חזיר ולכן כ' בפ"ח רק שפתו עליונה עודף הוה מום באדם (ובהא ניחא מה שהקשיתי לעיל דלא כ' רבינו עינו א' קטנה היינו דאין קטנה כשל אווז וזה שכיח) ודו"ק:

## הלכה ח

א') **באיברי הזרע**. הנה בה' עבדים פ"ה כתב רבינו המסרס עבדו בביצים או החותך לשונו א"י לחירות שאין מומין שבגלוי וקשה דסותר דבריו שבכאן ובס' לחם יהודה ה' עבדים תי' דלגבי בכור וקדשים ואדם הוה שפיר מומין שבגלוי דכיון דהם באים ע"י שמים מחמת חולי סגי לן בקצת גילוי הנראה לפעמים לעין ולא ממעטינן אלא מה שטמון אבל גבי עבד בעינן שיהא גלוי גמור דתליא מילתא במה שדרך לחבל בו האדם ותשלוט

בו חבלתו משא"כ לשון וביצים אין ההכאה וההשחתה שולטת בהם דיש להם מקום שנמלטין מן החבלה ולא שכיח הכאה דידי' שיכהו רבו ותשלוט בו הכאתו דביצים ולשון נמלטין מההכאה דאין עומדין במק"א את"ד:

**שוב** ראיתי ברדב"ז בלשונות הרמב"ם שכתב ליישב דכיון דבבכורות דרוש לה בכלל ופרט וכלל ומסיק דכל מום רע ריבוי ודרשינן לי' בריבוי ומיעט וריבה ריבה כל מילי ולא ממעט אלא מומין שבחלל הגוף אבל מה שהוא בשטח הגוף מבחוץ אעפ"י שאינו נגלה ממש מרבינן מריבויא:

ב') **מי שאין לו אלא ביצה אחד ושני כיסין או שני ביצים בכיס אחד**. והנה קשה על דברי רבינו דמנה מום זה שוה באדם ובבהמה וקשה טובא דהרי בפ"ח מבכורות במשנה מנה תנא לו מי שאין לו אלא ביצה אחד במומין שיותר עליהן באדם וכן רבינו בפ"ח מה' אלו מנה במומין המיוחדין באדם מי שאין לו אלא ביצה אחד א"כ משמע דין זה דב' ביצים בכיס אחד ליכא באדם ואף דבבכורות רפ"ח איתא משנה אלו מומין שווין באדם ובבהמה משמע דשווין גם בזה הנה ע"כ לא קאי אביצים רק בגוף הדין דחסר בצים שווין הן אף דמשונים בדין זה דכיסים וא"כ איך כתבו רבינו באדם ובבהמה שווין זה המום דב' ביצים בכיס אחד וכן משמע בתוס' דף מ"ג שרק בבהמה שייך זה דב' כיסים שניכר שיש להם ב' כיסים משא"כ באדם והנה ראיתי שהרי"ק בה' בכורות הרגיש בזה וכתב דבאמת סובר רבינו דגם באדם יש ב' כיסים אעפ"י שנראין כיס אחד יש דופן מפסיק באמצע והרי חמשים מומין אלו באדם ובבהמה עכ"ל נראה שהקשה לו איך שוה באדם ובבהמה ותי' דבאמת שוה אלא דהקשה לו א"כ מה יותר עליהן באדם וצ"ל דאף דשייך מום זה גם באדם הנה שייך יתר עליהן באדם דאף דבאדם ליכא ב' כיסים ממש אפ"ה חסר ביצה אחד הוה מום משא"כ בבהמה בחסר ביצה אחד הטעם דחסר הביצה מן הכיס והכיס זה ריק מביצה וזה ל"ש באדם דאין כאן ריקית בכיס כיון דאין כיס ממש והטעם דאף שיש שם מחיצה הנה כיון שאין ניכר כ"כ א"כ אם חסר ביצה אחד בכיס בצד אחד הוה מומין שבסתר כמש"כ תוס' דף מ"ג דאין ניכר כ"כ וזה רק שייך על חשש זה שבאנו לדין שהכיס אחד ריק מביצה זה אין ניכר כאן שאין ניכר המחיצה אבל אי באנו לדון שחסר ביצה אחד זה ניכר הוה מומין שבגלוי ושייך יתר עליהן באדם שהמום מצד הביצה לא מצד הכיס והיינו דפריך ריש"ש דף מ"ד מרוח אשך מבעיא לי' והבן:

**והנה** בריטב"א הקשה למה בדף ל"ט ל"א לא זו אף זו דהרי בדף מ"ד במשנה דחסר ב' ביצים או ביצה אחד ע"כ לא זו אף זו קתני דשם ל"ש לכאורה לתרץ דכונה ב' ביצים בכיס אחד דל"ש באדם וע"כ לא זו אף זו א"כ גם במשנה דבבהמה מצי לתרץ כן ומנ"ל

לפרש דכונה ב' ביצים בכיס אחד ואני תמה עליו א"כ דמפרש משנה זו ג"כ כך א"כ מאי יתר עליהן באדם דקתני וכן מה זה דמנה רבינו בפ"ח אין לו ביצים יתר עליהן באדם וע"כ כמש"כ דמשנה זו באדם לא איירי מחסרון בכיס אף דשייך באדם ג"כ זה כבר כלל במשנה רפ"ח דמומין שווין באדם ובבהמה אבל משנה דחשוב אח"כ באדם ע"כ להוסיף קאתי כמו לרי"ש דמפרש מרוח אשך היכי דנמרח דל"ש בבהמה כן ע"כ לת"ק ג"כ להוסיף בא:

**והא** דיקשה כקו' הריטב"א א"כ ביצה אחד מום ב' ביצים לא כש"כ ונראה ליישב דדוקא בבהמה דיש לה ב' כיסין ממש א"כ כיון דחסר ביצה אחד מכיס א' מום א"כ כש"כ חסר ב' ביצים מב' כיסים דדל ביצה השני' הרי חסר ביצה אחד מכיס אחד וכיס אחד ריק א"כ כש"כ בב' כיסים ריקים ול"ש לא זו אף זו דהיינו הך ממש אבל באדם דל"ה ב' כיסים ממש שייך שפיר לא זו חסר ב' ביצים מכיס אלא חסר ביצה אחד ג"כ אף דל"ש דהכיס ריק מביצה אחד כיון דאין ניכר שיש מחיצה והוה כמום שבסתר:

**ובזה** ניחא שיטת התוס' דף מ"ג דסברי דבאדם ל"ש ב' כיסים והקשה הריטב"א א"כ ע"כ דאמרינן לא זו אף זו ולפמש"כ ניחא אולם באמת אין מוכרח דתוס' לא יודו לסברת רבינו דמה שהוכיח מדברי תוס' דכתבו דהא אפי' אין לו ביצים כלל מנא לי' למעוטי ממרוח אשוך והקשה הא בבהמה הכונה אין לו רק כיס אחד וב' ביצים א"כ אי באדם ג"כ הכונה כמו בבהמה אין לו ב' ביצים היינו ב' כיסים א"כ שפיר יש לחלק בין אדם לבהמה דיותר ניכר בבהמה הנה אין הכרח כלל וכתב גי' אחרת אין לו ביצים כלל מיבעיא לי' למעוטי ממרוח אשוך יעוש"ה ולפי"ז נסתרו דבריו ורק כונת תוס' בקושיתם דלת"ק דאין לו ביצים כלל מרוח אשך שפיר ילפינן בבהמה בב' ביצים וכיס אחד או ב' כיסים וביצה אחת:

**והנה** לכאורה אפשר ליישב מה דהקשו מה יתר עליהן דקתני דהרי בפ"ג מבכורות פסק רבינו כר"ע דבעי מיעוך בבהמה ובאדם לא כתב רבינו מיעוך א"כ היינו יתר עליהן אבל זה דחוק ועוד דגם בבהמה ל"כ רבינו דבעי מיעוך אלא בדיעבד כמש"כ הרי"ק וא"כ כאן באדם ל"ש בדיעבד ולכתחלה אף בבהמה ל"צ מיעוך ובגוף דברי הרי"ק אלו יתבאר אי"ה בחלק ב' בפ"ג מבכורות בטעמא דמילתא דפסק רבינו כר"ע ורמב"ן בה' בכורות פסק כת"ק ויבואר שם:

## הלכה ט

א') **מי שנשבר עצם ידו ורגלו אם ניכר כשהלך**. והנה בח"ס ח"ו סי' כ"א תמה דהיינו פיסח דקחשיב רבינו לעיל והטור באמת לא מנה רק שבר רגל ותי' דתורה איירי ממי

שניכר אפי' שלא בשעת הילוך לכך נקרא פיסח דכן יתואר האיש משא"כ כשאינו ניכר אלא בשעת הילוך אז יאמר כי הוא פוסח על שם הפעולה שצולע בהילוכו אלא דהקשה מנ"ל לאילא להוסיף פוסח על פיסח דקרא ונ"ל דהנה בדף ל"ז פריך הגמ' מה הפרט בטל ממלאכתו ומשני כל ריבה מעתה עכ"פ נוכל לרבות מום שבגלוי ובטל ע"י מלאכתו דהיינו דהוה גלוי ע"י מלאכתו זהו מיקרי שפיר מום שבגלוי ונתרבה מפיסח ועור מטעם דבטל ממלאכתו אף זה בטל ממלאכתו וכן מצינו עוד הרבה מומין דרק הוה מומין שבגלוי ע"י מלאכתו כמש"כ רבינו בפ"ב מאימ"ז חוטין הפנימיות שנעקרו שהרי בעת שפותח פיה צווח וכן בפ"ח מה' אלו מי שמקבץ ריסי עיניו ועוצמו מעט בשעה שרואה אור בשעה שהוא רוצה לדקדק בראי' מי שראיית עיניו מעורבבת עד שרואה את החדר ואת העלי' כאחת רק מום בשעת מלאכתו ואפ"ה הוה מום ואולם בגוף קו' הח"ס נראה ליישב בפשוט דפיסח הוא בי"ש שנברא כך ושבר רגל היינו בי"א ופשיטא לי' לאילא דבין בי"ש בין בי"א דהרי בי"א גרע בעלמא (לענין צימוק ריאה בחולין דף מ"ח וכן לענין גוסס בסנהדרין דף ע"ח ולענין סריס ביבמות פ' הערל) לכן הוסיף אף שבר רגל דהוא בי"א דהוה כש"כ והא דיקשה אי פיסח דקרא שנברא כך ל"ל קרא דדריש בת"כ וספרי דנולד במום ג"כ הוה מום לק"מ דהו"א דוקא מום זה אבל בשאר מומין הו"א רק בנעשה אח"כ וכן הא דאיתא בבכורות דף מ' שרוע שנתרבבה יריכו היינו מתחילת ברייתו וע"כ הא דצריך קרא שאם נולד במומו לשאר מומין הוא דצריך (וכן מוכח מתמורה דף ז' דקאמר והא שרוע וקלוט כתיב וא"כ ל"ש קרא דכל מום רע דהא בפירוש כתיב שרוע ואף דבבכור לא כתיב באמת שרוע הא לפמש"כ פיסח היינו נולד כך ופיסח כתיב בבכור בפירוש בפ' ראה וא"כ ל"ל קרא דכל מום אלא ע"כ לשאר מומין הוא דאתי דבשאר מומין הו"א דלא מיפסל בנברא כך) ונראה ראי' לדברי רבינו ממדרש ילקוט פ' וישלח על פסוק ותקע כף ירך יעקב א"ל הקב"ה למיכאל עשית כהן שלי בע"מ וביעקב כתיב והוא צולע על יריכו דהיינו איטלע ומיקרי בע"מ לגבי כהן ואיתא עוד שם הא דריב"ל אתי לעכו נפק רח"נ לקדמייתו אשכחי מטלי על רגלי' א"ל את דמי לרבך והוא צולע על יריכו הרי איטלע היינו צולע וקב"ה קראו ליעקב בע"מ:

**והנה** בשו"ת מהר"ם שיק סי' שט"ז הקשה שבר רגל אמאי הוה מום קבוע הא אפשר שיעבור ע"י ששבר על שבר יחדיו יודבקו ול"ה צולע עוד ואין כאן מום ולדעתי לק"מ דכיון דהוא הולך על רגליו רק שצולע א"כ מסתמא כבר נדבק דאי לא נדבק א"י להלוך כלל על רגל שנשבר ואין זה מיקרי צולע וכיון שנדבק כבר ואינו שבר על שבר ל"ש לומר שידבק שבר אל שבר ואין לומר עכ"פ נפ"מ לדינא אם נשבר רגלו ולא נדבק לא

יהא שוחטין במדינה שמא שבר אל שבר יחדיו ידבק י"ל דהא מבואר בסי' נ"ה אם יצא השבר לחוץ שוב אינו חוזר להיות שבר אל שבר יחדיו:

ב')

**שרוע זהו שנשמטה יריכו וכו'**. וקשה לי דהנה בדף מ' איתא דהיינו שנשתרבב יריכו וכן מוכח בבכורות דף ג' דשרוע רק אם אבר אחד גדול מחבירו וכן פירש"י בחומש ונראה דרבינו סובר כיון דמסיק בדף ג' דהטעם בעינו אחת גדולה ואחת קטנה אינו משום שרוע אלא משום שינוי שפיר י"ל דשרוע היינו נשמטה או נשתרבבה יריכו אבל היכא דאבר אחד גדול מחבירו הטעם משום שינוי לא משום שרוע ועוד י"ל דלכן מיאן רבינו בפירש"י דשרוע היינו אבר אחד גדול דרש"י פי' נשמטה יריכו היינו בלא עיכול ניבי' ותוס' חולקין דהיינו מתחילת ברייתו וא"כ י"ל לפי' התוס' דהיינו נברא כך שפיר הוא בכלל שרוע וכן הוא בת"כ (וענובי"ת סי' ק"צ שהקשה דרבינו כתב שרוע נשמטה יריכו ובגמ' איתא נשתרבבה ותי' דסמוך את"כ הנ"ל):

**והנה** בפ"ח סי' נ"ה הוכיח מדברי תוס' אלו דתחילת ברייתו אף בנתעכל ניבי כשרה ובפ"ת השיב די"ל זהו דוקא לרב מתנה אבל לרבא דקיימ"ל כן באמת אף בנברא באיעכל ניבי' טרפה וכאן איירי בלא איעכל ניבי' ויפה השיב וכעין זה בש"ך סי' נ"ה שהשיג על הב"ח יעו"ש אך כתב עוד שם בפ"ח די"ל דאיירי בנשמט אח"כ כלשון נשמטה משמע אח"כ והא דיקשה דטרפה הוה י"ל דיש שם עצם קטן ציר קטן שלא נשמט לכן טרפה ל"ה אבל מום הוה דאין במקומו וניכר בהילוכו כמו בנשתרבב ולדעתי ז"א דלשון הת"כ דשרוע היינו נשמטה ובגמ' הא איתא דהיינו נשתרבבה ע"כ דהאי נשמטה בי"ש היינו באמת הך דנשתרבבה עיין בק"א אבל אי נשמטה בי"א יהא גמ' דידן נגד הת"כ וא"כ מדברי רבינו דכ' שרוע שנשמטה יריכו מוכח דבי"ש איירי וא"כ שפיר דייק הפ"ח דמתחילת ברייתו איירי:

**אמנם** בפ"ב מאימ"ז כ' רבינו מומין מיוחדין בבהמה עינו אחת גדולה וא' קטנה ויקשה דרבינו מנה בפ"ח עינו אחת גדולה ואמאי לא מנה רבינו לעיל בפ"ז גבי מומין שמחללין עבודה דכל מום ששוה באדם ובבהמה הוה מום גמור לחלל עבודה כמש"כ לעיל בפ"ו ולכאורה י"ל דבפ"ח איירי מ"א קטנה אפי' אין כשל אווז ולא גדול כשל עגל דזה רק פסול באדם אבל לאחולי עבודה רק בעין אחת כשל אווז ועינו אחת כעגל כמש"כ תוס' בדף מ"ד ד"ה מחוי וא"כ שפיר מנה כן רק בין מומין שאין שוה בזרעו של אהרן דבבהמה ל"ה מום רק בעינו אחת כשל אווז ועינו אחת כשל עגל אלא דאכתי תיקשי עכ"פ בקטן כשל אווז דמחיל עבודה כמש"כ תוס' אמאי לא הביאו רבינו בפ"ז דהוא מום השוה

באדם ובבהמה ומחלל עבודה ובכ"מ פ"ב מאימ"ז כ' דכש"כ הוה באדם תמוה בתרתי חדא דהא כאן כתבו רבינו בפ"ח ולעיל בפ"ז היה לי' לאתויי אך לפמש"כ יש ליישב דהנה בוודאי אי שרוע היינו נשתרבבה יריכו כפירש"י יען דאבר אחד גדול מחבירו א"כ גם בעינו אחת גדולה בכלל שרוע כדס"ד בדף ג' וכפירש"י בדף ל"ו א"כ שייכה באדם ובבהמה והוה מום ומחלל עבודה והי' לו למנותו בפ"ז אבל כיון דגמ' מסיק דזהו רק משום שינוי א"כ י"ל נהי דפסול באדם במכש"כ מב' עיניו גדולים רק הפסול משום שאין שוה בזרעו של אהרן כמו בב' עינין גדולים דפסול מהא"ט כמבואר בפ"ח ולא מחלל עבודה רק במידי דשוה ובבהמה דפסול משום מום וא"ש הנ"ל:

ג') **מי שנשבר עצם רגלו והוא שיהא ניכר כשיהלך וכו'**. והנה לעיל בפ"ו כ' רבינו שברגלים מום שבגלוי משמע דמום אף שאין בטל ממלאכתו הוה מום ול"ב מום שבטל ממלאכתו והנה זה גמ' בבכורות דף ל"ז מתחלה דריש כללי ופרטי ופריך אי הכי אף מום שבטל ממלאכתו ומשני כל ריבויא הוה ופירש"י ולא דרשי כללי ופרטי אלא ריבה ומיעט ריבה הכל וא"כ לפי"ז גם רבינו סובר דדרשינן ריבויא ומיעוטי לאו כללי ופרטי וכן בה' שבועות גבי ביטוי סובר ריבוי ומיעוטי ואולי בה' גניבה גבי דבר המיטלטל וכן במנורה של מתכת בהב"ח פ"ג סובר דדרשינן כללי ופרטי והנה הפ"ח ביו"ד סי' פ"ד הקשה כהא"ג מה' שבועות אמה דפסיק בה' גניבה ולי קשה גם מכאן והנה לכאורה יש ליישב דהנה במהרש"א תמה דרש"י בנימוקי החומש פי' דדרשינן כללי ופרטי וזה נגד מסקנת הגמ' כאן ותי' דאף דמשני כל ריבויא אפ"ה דרשינן לי' בכלל ופרט ולפי"ז א"ש לכאורה גם דברי רבינו אך בצ"ק תמה על דברי מהרש"א דרש"י פי' להדיא דכל ריבויא ולא דרשינן בכלל ופרט והנה אף שדברי רש"י מוקשים דסותרים זא"ז אבל רבינו יכול לפרש כפירש"י בתורה דהיינו אי היכא דכתיב כל דרשינן בכללי ופרטי או בריבויא ומיעוטי הוה תרי לשונות בר"פ מרובה וא"כ י"ל דרבינו סובר דאף דכתיב כל דרשינן בכללי ופרטי:

**והנה** בצ"ק כתב ליישב דברי רש"י משום דלכאורה קשה מנזיר דף ל"ה דל"ב שוה רק בצד אחד וא"כ מ"פ מה פיסח שביטל ממלאכתו הא ל"ב שוה בכל הצדדים ותי' יען דקאמר דבעינן שוה בב' צדדים מום קבוע ובגלוי א"כ גם ג"צ ליבעי וע"ז משני כל ריבויא הוה וא"כ למסקנא בכלל ופרט דרשינן לי' כיון דמסיק פיסח ועור ל"ל א"כ הוה פרט ובעינן שוה לכל אחד בצד אחד והנה מצאתי כדבריו בשמ"ק שכ' וז"ל א"כ פסח ועור ל"ל פירוש אי הוה מום עובר אלא אתא פיסח ועור חד למומין שבגלוי וחד לאינו חוזר ומשמע דלהכי צריך אלו מיעוטין לפי שאינם שייכים אלא זו למעלה מזו דלהכי משמע

נמי דזה למטה מזה ואין שווין מדבעי למימר לעיל דל"ח מום אלא א"כ בטיל ממלאכתו וא"כ אין אלו הצדדין שווין ואפ"ה הוה מצריך כל אלו הצדדין והקשה ר"י בנזיר לא בעי אלא צד אחד עכ"ל ונראה לפרש כך דלכאורה דבריו משולל הבנה שכ' מדבעי למימר שלא בטל ממלאכתו מוכח שאין הצדדין שווין ונראה הכונה כך אם היו מום קבוע ובגלוי שווין א"כ יקשה מ"פ ממום בטל ממלאכתו הא ל"ב שוה בכל הצדדים וע"כ כתי' הצ"ק וע"ז פריך דהוא גופא יקשה הא בנזיר מוכח דל"ב שוה אפי' בב' צדדין כיון שאין שווין וע"ז תירץ בסמ"ק דאיתא כמ"ד כללא קמא דוקא א"כ מרבינן כל דדמי:

**מעתה** לפי"ז א"צ לדחוק כמש"כ צ"ק דכאן הי' סובר דכיון דמרבינן ב' צדדים ע"כ דל"ד לבעלמא וא"כ גם ג' צדדין נרבה דזה דחוק אלא דאתיא כמ"ד כללא קמא דוקא והנה עכ"פ מדכתב השמ"ק דחד למומין לבגלוי וחד למום שאין חוזר מוכח למסקנא דרשינן בכללי ופרטי דאי בריבויא ומיעוטי א"כ מחד אתי ובזה נתיישב דברי תוס' ד"ה מיפרך שהקשה מהרש"א דהיינו תי' הגמ' וצ"ק רמז שבדבריו מיושב וכונתו נ"ל דבתי' קמא דרשינן בריבויא ומיעוטי אבל בתי' בתרא דרשינן כדמעיקרא בכללי ופרטי:

**השתא** א"ש גם דברי רבינו נכונים דלעולם אף אי דרשינן בכללי ופרטי ג"כ ל"ב מום שבטל ממלאכתו והבן:

**והנה** בהא דפסק רבינו במנורה של מתכות דבכללי ופרטי דרשינן ובשבעת פסק ריבוי ומיעוטי ביארתי בפ"ג מביהב"ח דכהא"ג דיש לדרוש כלל ופרט בצד אחד ודרשינן כלל ופרט בב' צדדים ואי דרשינן ריבויא ומיעוטי מרבינן הכל כהא"ג דרשינן כלל ופרט דהוה בב' צדדים אבל היכא דכלל ופרט רק בצד אחד דרשינן ריבויא ומיעוטי ושם במנורה הוה כללי ופרטי בב' צדדים:

**אלא** דיקשה למה דריש באמת כללי ופרטי בב' צדדים ועשמ"ק כאן שהקשה בהא דמרובה דאקרקעות שגופו ממון דיש כלל ופרט בב' צדדים:

**הנה** דעת רבינו דנשמטה יריכו הוה בכלל שרוע וקלוט וקשה עליו מתמורה דף ז' דאמר רחב"י דהני בע"מ מעיקרא נינהו משמע דנשמטה יריכו ל"ה שרוע וקלוט ונראה די"ל דס"ל כדרב מתנא בחולין דף נ"ד דנשמט יריכו טרפה אף בלא עיכל ניבי' ולדידי' ע"כ הא דחשבינן נשמטה יריכו במומי הבכור רק בנשמט מתחילת ברייתו דנשמט אח"כ הא טרפה נמי הוי כמש"כ תוס' בכורות דף מ' ד"ה שנשמטה ולכן שפיר קאמר בשרוע וקלוט היינו בע"מ מעיקרא אבל למ"ד דבעינן עיכל ניבי' שפיר יש לפרש שרוע וקלוט היינו נשמטה יריכו אח"כ דל"ה טרפה כל שלא נתעכל ניבי':

ד') **שנשמטה יריכו ויריכו גבוה מחברתו**. הנה נראה דרבינו מפרש דשרוע האמור בתורה היינו נשמטה ואף דבגמ' איתא דשרוע היינו שנשתרבבה יריכו סובר רבינו דהיינו הך דע"י שנשמטה הוה ארוכה יותר ובח"ס סי' נ"ו הביא דדעת הטור סי' ש"ט אינו כן דמפרש שנשמטה דקתני במשנה לאו היינו שרוע דשרוע היינו נשתרבבה כדקתני בברייתא שרגל אחד גדול מחבירו וכן פירש"י בפ' אמור שרוע אבר גדול מחבירו ודבריו לכאורה נכונים ויקשה דרבינו כתב דהכל חד והעלה בח"ס כי בת"כ שהוא שמוטת ירך ע"כ דהכל חד כי כל דבר הגדול מחבירו הן ע"י שנשמט ממקומו למטה ונתגדל הרגל מחבירו אכך נשתרבב מיקרי שרוע:

**ולי** נראה לבאר לדעת רבינו דנשתרבב היינו נשמטה והיינו שרוע האמור בכתוב רק החילוק בין נשתרבב לנשמט דהנה נשמט הוא כל זמן שלא נתחבר הירך למקום אחר אבל אחר שנתחבר הירך למקום אחר אז הוה הירך גדול מחבירו כיון שנתחבר חוץ למקום הבוכנא וכאשר יבואר:

**ותחילה** אומר לבאר מה דקשה לכאורה רבינו כ' נשמטה הוה בע"מ הא טרפה נמי הוה וצריך לומר כפירש"י בבכורות דאיירי בלא עיכול ניבי' ואמנם תוס' הוק' שם לפירש"י מדרמ"ת דמטריף אף בלא עיכול ניבי' וכמו שפי' מהרש"א וש"ך סי' נ"ה ואמנם לפירש"י ל"ק דרש"י מפרש דר"מ לא מטריף רק בעיכול ניבי' כמש"כ בדף מ"ג ולא פליגי אלא בנתעכל דלרי"ו כשר אף בנתעכל וא"כ ל"ק מדר"מ לפירש"י (אולם י"ל דהא דרש"י דף ע"ג מפרש הא דאיעכל ניבי' אין משום דלרמ"ת בעי עיכל ניבי' כגי' הגאונים אלא משום דלרמ"ת קאמר עיקר הדין נקט דרמ"ת ומפרש רש"י והוא דאיעכל ניבי' דהיינו דאין הלכה כרמ"ת אלא באיעכל ניבי' וכ"כ רשב"א דף נ"ב להדיא והכי מוכח דרש"י מפרש גם אהא דפריך משמואל ניטל צלע טרפה דהיינו עם אסיתא ורש"י דף נ' כתב דלשמואל ניטל צלע בלא אסיתא ג"כ טרפה ע"כ יען דהלכתא הכין מפרש כן וכהא"ג מצינו דף נ"ד הלכתא כרכיש אף דלית הלכתא כרכיש אלא בהגיע לחרוץ נקט כן משום דהוא עיקר הדין וכסברת רשב"א ומה שהקשה ע"ז מהא דקאמר שם לית הלכתא כר' עוירא עמש"כ ליישב בה' אימ"ז בפ"ב והבאתי שם שכבר הקשה כן בנוב"י) אבל רבינו דפסק דטריפה בעיכול ניבי' וכיון דמסתמא הלכה כרי"ו ע"כ רבינו מפרש דפליגי בלא עיכול דלרי"ו כשר ובעיכול ניבי' טריפה גם לרי"ו א"כ רב מתנה מטריף אפי' בלא עיכול ניבי' קשה קו' התוס' והנה צריכין אנו לתירוצם דנשמט יריכו היינו בתולדה והנה זה ניחא אי נשמטה יריכו לאו היינו נשתרבב י"ל נשמטה היינו שנברא כך דכשר אף לרב מתנה בלא עיכול ניבי' ונשתרבבה לאו היינו נשמט כלל אלא שרגל אחד ארוך מחבירו אבל

רבינו דמפרש דהכל חד א"כ נשתרבבה ג"כ ע"י שנשמט ונשתרבבה משמע שנשתרבבה ממקומו א"כ לא נעשה כן בתולדה וכמש"כ הח"ס וא"כ קשיא לרבינו תיפוק לי' דטריפה הוה ונצטרך לדחוק כמש"כ התוס' דגם נשתרבבה היינו מתולדה שנברא כך וזה דוחק כמש"כ הח"ס:

**ועוד** קשיא לי דלרבינו ל"ש לתרץ דלרמ"ת הא איירי בלא עיכול ניבי' רק שנברא כך דהא כיון דלר"מ בלא עיכול טרפה דהוה כניטל א"כ גם בנברא חסר טריפה בלא עיכול ניבי' דכן פסק רבינו פ"י משחיטה חסר הרגל מתחילת ברייתו בין שנחתך טרפה וכמו שהקשה הפמ"ג סי' נ"ה (ויש"ש כתב אף לב"י דלרמב"ם חסר רגל כשר רק חסר בשוק אבל בירך דהוה כשף מדוכתי' מתחילת ברייתה טרפה):

**והנה** נראה ליישב דרב מתנה יפרש וכן גם לדידן יכול להיות כן דהיינו שנשמטה יריכו בין עצם שני לשלישי דהיינו לחיבור הירך לשוק כאשר יבואר דהנה דעת פוסקים עב"י סי' נ"ה הא דאמר ר' יהודה אמר רב שמוטת ירך היינו בין רגל אמצעי לשליש חיבור לשוק ולאו היינו בוקא דאטמא ואמנם אנן קיימ"ל דרב יהודה קאי ג"כ אבוקא דאטמא עכ"פ חזינן דמפרשים דשמוטת ירך היינו חיבור הירך לשוק א"כ כן י"ל נשתרבבה ונשמטה הירך ע"כ אשמוטת ירך במקום שמחובר לשוק דכהא"ג באמת קיימ"ל דכשר אבל מום הוה דלא תירצו תוס' כן לפירש"י משום דכל זה ניחא לדעת רבינו אבל לפירש"י לא שייך לתר"מ כן דהנה דעת רש"י דהלכה דנחתך עצם אמצעי למעלה מצוה"ג טרפה כדאיתא חולין דף ע"ה וא"כ לפי"ז לכאורה יש להבין דרש"י גופי' מפרש שמוטת ירך היינו בוקא דאטמא אבל בין עצם אמצעי לשלישי שנשמט כשר ויקשה עכ"פ הא הוה כניטל צוה"ג דנחתך ג"כ טרפה משום דכניטל צוה"ג א"כ גם שמוטה יהא טרפה דהרי בדף נ"ג פריך לרב דסבר שמוטת ירך כשר מניטל צוה"ג בעוף דטרפה ומשני חדא דשאני שמוטה מחתיכה דהדרה בריא ועוד חותכה מכאן וחי' חותכה מכאן ומתה וא"כ למסקנא דשמוטת ירך טרפה ולית לי' התירוצים שנאמרו תחילה א"כ גם בניטל עצם אמצעי ג"כ יהא טרפה משום ניטל צוה"ג וע"כ דבעצם אמצעי לכו"ע הדרה ברי בע"ב חופף (דאין לומר משום דחותכה מכאן ומתה לכך ניטל עצם אמצעי כשר וכמו בנחתך דא"כ גם בנשמט עצם אמצעי אמאי טרפה ואולם לכאורה י"ל למסקנא שמוטת ירך ממקום הקוליות אין טרפה מצד נטילות צה"ג רק מצ"ע ההלמ"מ דטרפה אבל משום צוה"ג לא מטריף ולכן בנשמט עצם אמצעי דליכא הלמ"מ כשר אבל עכ"פ לס"ד דבשמוטת ירך ג"כ טרפה משום דהוה כניטל לצוה"ג וקשה ליקשי לנפשי' מנשמט עצם אמצעי דכשר לכו"ע אף בבהמה ואמאי הא הוה כניטל צוה"ג וכמו שהקשה הפלתי

וע"כ כמש"כ משום דהוה עו"ב חופין הדרה בריא אבל בעצם קוליות ל"מ עו"ב חופין כמש"כ הרשב"א בתש"ו ולקמן אכתוב תי' על קו' זו ע"ד אחר) וצריך לומר דהדרה בריא והיינו משום דעור ובשר חופין את רובו אף דעיכול ניבי' הדרי' בריא וכמש"כ הפלתי סי' נ"ה והנה אי הדרה בריא גם מום ל"ה לשחוט עליו במדינה דהוה בע"מ עובר א"כ לא נוכל לפרש לפירש"י דקאי אחיבור ירך לשוק דממנ"פ או דטרפה נמי הוה או דגם בע"מ קבוע ל"ה ואין שוחטין עליו ומשנה קאי להתיר לשחוט עליו במדינה ושפיר הוק' תוס' אבל רבינו דפסק בפ"י משחיטה דנחתך למעלה מצוה"ג כשר א"כ י"ל בניטל בין עצם אמצעי לשלישי ג"כ כשר אף דהוה כניטל צוה"ג א"כ י"ל דליכא עור ובשר חופין א"כ לא הדרה בריא ואפ"ה טרפה ל"ה רק בע"מ וא"כ לשיטת רבינו אין אנו צריכין לתירוץ התוס' אליבא דרב מתנה והנה לפי"ז גם לדידן י"ל דה"ה אם נשמט הירך במקום שיחובר לשוק ג"כ הוה בע"מ אלא דלדידן משכחת גם בנשמט הירך המחובר לעצם הקוליות ג"כ כשר בלא עיכול ניבי' ול"ה אלא בע"מ:

**אלא** דלכאורה יקשה גם לדידן ממנ"פ אי בעיכול ניבי' טרפה הוה ואי לא עיכול ניבי' אפי' בע"מ קבוע ל"ה דהדרה בריא דמהא"ט כתב הר"ן לא עיכול ניבי' כשר משום דהדרה בריא:

**והנה** בפלתי הקשה כהא"ג אתי' רש"י דאיירי בלא עיכול ניבי' ממנ"פ איך איירי אי בגונא דהדרה בריא אפי' בע"מ ל"ה ואי בגונא דלא הדרה בריא א"כ גם טרפה הוה אף דלא עיכול ניבי' ורצה להעמיס שזה קו' התוס' לפירש"י והנה קושיתו אין מובן לכאורה בלא עיכול ניבי' איך משכחת גונא דלא הדר בריא ואמנם לפמש"כ משכחת דלא הדרה בריא כגון שכבר נתחבר הירך חוץ למקום הבוכנא ונתגדל שם עד שא"א שיחזור למקומו כמו שהוא רגיל להיות ולפמש"כ אין זה קו' דגם זה כשר אף בלא הדר בריא כיון דלא נתעכל ניבי' דהיינו נשתרבבה שהוא שרוע האמור בכתוב ושמוטה היינו בלא נתחבר למקום אחר עדיין ושפיר כתב רש"י דאיירי בלא עיכול ניבי' דל"ה טרפה אפי' לא הדרה בריא אבל הא קשיא א"כ עכ"פ ל"ה מום קבוע כיון דהדרה בריא כאמור:

**ולכן** אומר דהנה כיון דנשתרבבה היינו נשמטה והיא שרוע דכתיב א"כ אף דפירושו נשמטה צריכין לפרש דהיינו נתגדל ונתארך דזהו פירושו דשרוע ע"ד כי קצר המצע מהשתרע וא"כ אי אפשר לפרש זה על ירך שנשמט ממקום חיבורו לשוק דבזה לא נשתרבב ונתארך הירך רק עצם השוק ע"כ דקאי אעצם המחובר לקוליות דהיינו במקום שמחובר הירך לעצם הקוליות א"כ ניחא דנשמטה ירך במקום שמחובר לקוליות היינו נשתרבבה יריכו שנתארך הירך ואיירי בלא עיכול ניבי' דכשר ואי יקשה א"כ הדרה

בריא דלק"מ דכיון שנשתרבב ע"כ נתחבר חוץ למקום הבוכנא א"כ לא הדרה בריא ונשמטה יריכו שפיר יש לפרש גם לדידן שנשמט עצם הירך המחובר לשוק ואיירי בעיכול ניבי' ואין עור ובשר חופין את רובו וגם ביצא לחוץ דלא הדר בריא וטריפה נמי ל"ה דאין טריפות בניטל עצם אמצעי לדעת רבינו דנחתך למעלה מגידין דכשר א"כ יצא לנו דנשמטה היינו נשתרבבה אלא שזה איירי בעצם העליון וזה בעצם האמצעי ובעצם העליון איירי בנתחבר כבר חוץ למקום הקוליות דלא הדרה בריא אפ"ה הוא כשר כיון דלא עיכול ניבי' ונשמטה עצם האמצעי איירי בלא נתחבר למקום אחר ולא נתארך עי"ז האיברים כיון דלא נתחבר חוץ למקום הבוכנא ואפ"ה לא הדרה בריא כיון דעיכול ניבי' ואין עוב"ש חופין (או ביצא לחוץ) בכהא"ג לא הדרה בריא וא"ש הכל:

**ובזה** ניחא מה דקשה לכאורה שלא נזכר הדין אי נשמט עצם השוק ממקום המחובר לירך דהא הפוסקים רצו לפרש דכהא"ג טרפה הוה ונהי דלא קיימ"ל כן דל"ה טרפה עכ"פ הי' להם לבאר אי בע"מ הוה ולפמש"כ ניחא דהיינו שמוטת ירך הנזכר במשנה ונשתרבבה היינו עצם העליון ודו"ק:

**ומכאן** תמוה לי לשיטת הראב"ד פ"י משחיטה דמפרש שמוטת ירך היינו עצם המחובר לקוליות וטרפה אף בלי עיכול ניבי' ובוקא דאטמא דשף מדוכתי' היינו עצם השוק המחובר לירך א"כ קשה מנשמטה יריכו דלפירושו קאי ג"כ אעצם שלישי במקום שמחובר לעצם הקוליות דהוה בע"מ וקשה הא טרפה נמי הוה דל"ב עיכול ניבי' ואין לומר דאיירי בנברא כבר דהא הראב"ד לא השיג ארבינו דסבירא לי' אם חסר הרגל מתחילת ברייתו דטרפה הוה וא"כ ליכא לתרוצי כמש"כ התוס' והב"ח באמת דעתו שתוס' בבכורות סברי כראב"ד דירך שנשמט טרפה בלי עיכול ניבי' ולכך מוקי תוס' בנברא כך ולפמש"כ לא הועיל לדעת ראב"ד דסובר כשיטת רבינו חסר רגל טרפה מברייתו:

**ונראה** ליישב לחומר הנושא דהנה בס' שי למורא הקשה מ"ק הגמ' ל"ש אלא חסר ויתר ביד אבל ברגל טרפה נמי הוה הא המשנה איירי לענין לשחוט במדינה ואין שוחטין אף שהוא טרפה אלא אם יש בו מום א"כ שפיר איירי ברגל נמי וקאמר דהוה בע"מ לשחוט ותי' כיון דבשר ועור בקבורה לאו בר שחיטה הוא וכן העלה בישועת יעקב סי' נ"ה לשיטת רבינו דאין בקבורה א"כ הוה בר שחיטה ותי' היינו בנמצא טרפה אחר שחיטה ול"נ לחלק באופן אחר בהי' לו שעה"כ מהני שחיטה אבל בלא הי' שעה"כ לא הוה שחיטה וחסר ויתר היינו נברא כך ל"ה שעה"כ לכן ל"מ שחיטה כלל ולכן מוקי ביד

אבל נשמטה דאיירי בלא נברא כך והיו' לו שעה"כ א"כ נוכל לפרש דהוה בע"מ לשחוט עליו אף דבאמת טרפה הוה:

ה') **עוד** יש ליישב דהנה בפלתי סי' נ"ה הקשה לדעת הראב"ד בוקא דאטמא דשף מדוכתי' היינו בעצם האמצעי במקום המחובר לירך והיינו משום דהוה כניטל צוה"ג ויקשה הא בפ"ח משחיטה ס"ל כרמב"ם נחתך עצם אמצעי למעלה מגידין כשר א"כ למה בשף מדוכתי' טרפה לא יהא אלא כניטל ג"כ כשר ונראה ליישב דהנה בירושל' חקר הא דלל"ק דרב חתך למעלה מצוה"ג אי טרפה מצ"ע שכן הלמ"מ או מצד שניטל צוה"ג וכן חקר לגבי שמוטת ירך אי מצ"ע או מצד ניטל צוה"ג טרפה ואומר לל"ק דרב נחתך אסור מצד כניטל צוה"ג ולא קיימ"ל כל"ק דרב להטריף משום צוה"ג דבטריפות אמרינן חותכה מכאן וחי' חותכה מכאן ומתה אבל בבוקא דאטמא בעצם אמצעי לראב"ד דבעינן עיכול ניבי' היינו משום דבלא עיכול ניבי' ליכא טרפות מצ"ע אבל באיכא עיכול ניבי' טרפה מצ"ע לא מצד נטילת צוה"ג והנה זהו בבוקא דאטמא אבל בשמוטת ירך דל"ב עיכול ניבי' באמת הטריפות מצד דהוה כניטל צוה"ג כדמוכח בשמעתין דשמוטת ירך לראב"ד דאיירי בעצם שלישי דפריך למ"ד שמוטת ירך בעוף כשר מניטל צוה"ג דטרפה גם בעוף וכוונתו דהי' לו לאסור מצד דהוה כניטל צוה"ג וע"ז משני ר' אבא דשאני שמוטה מחתיכה והיינו משום דשמוטה בלא עיכול ניבי' הדרה בריא ורב ירמי' מסיק בפירוש אמר רב שאני שמוטה מחתיכה דחתכה מכאן וחי' חתכה מכאן ומתה ודקדק בפלתי תיפוק לי' דהדרה בריא לפמש"כ ניחא דזה הי' דעת רבי אבא אבל ר"י סובר דהטעם משום דחותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחי' ואין טריפות משום דהוה כניטל צוה"ג וא"כ כיון דמסיק אח"כ דשמוטת ירך טרפה היינו באמת משום דהוה כניטל צוה"ג ולית לי' חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחי' כיון דניטל כל הרגל הוה כניטל צוה"ג וגרע מנשבר וגם לית כרב אבא דסובר דהדרה בריא והוא סובר אף דלא עיכול ניבי' ג"כ לא הדרה בריא והיינו דאית לן כרב אבא דלא הי' סבירא לי' חותכה מכאן וחי' רק הי' סובר הטעם דלרב דכשר דהדרה בריא ואנן קיימ"ל דלא הדרה בריא והטריפות מצד הסברא דהוה כניטל צוה"ג והא דבנחתך למעלה מצוה"ג אין טרפה מצד הסברא דהוה כניטל צוה"ג משום דנחתך גוף האבר אבל כאן שיש האבר מחובר אלא דכיון דניתק ממקומו הוה כניטל מצד דהוה כניטל צוה"ג ולא כניטל כל העצם אלא כניטל צוה"ג והעצם קיים והסברא כיון שניתק ממקומו אין לצוה"ג יניקה מגוף הבהמה והוה כנקפל צוה"ג דלראב"ד נקפל צוה"ג טרפה והוה כניטל צוה"ג והעצם קיים:

**והנה** בירושל' העלה דהיכא דהטרפה מצד הסברא דאולי מתותי פסק טרפה למעלה

ג"כ טרפה לא מצד הלמ"מ מהני עכ"פ שהוי יב"ח ומעתה ניחא הא דבכורות דאיירי בשהה יב"ח כיון דאין הטריפות מצ"ע אלא דהוה כניטל צוה"ג כשנשמט ירך ממקומו בלא עיכול ניבי' וכיון דשהה יב"ח יצא מחששא דטריפות ול"ה אלא בע"מ כן נראה נכון:

**אך** יש להשיב א"כ הא דאיתא בחולין תרנגולת הי' לר' חלפתא ועשו לו קנה וחיתה והנה מפרשים הוק' למהרש"ל מיעוט חי וליישב י"ל שחיתה היינו במקום שנטרפה ושם לכ"ע אין משבחת ואמנם לראב"ד דאי חיתה לא נטרפה א"כ משכחת גם שחיתה ומשבחת באותה מקום ובאמת לא הוה טרפה כיון דאין טריפות מצ"ע וא"כ קשה הא דפריך מתרנגולת דר' חלפתא ואולי י"ל דהיתה גם עיכול ניבי' דבעיכול ניבי' הוה נטילת ירך וחלל שלה כפירש"י שם עמוד א' דהוא נבילה לכ"ע לא חי' ומדחי ע"כ דל"ה נבילה ולא טרפה ומשני תוך יב"ח:

**ובהא** ניחא ג"כ מה שהקשה הפלתי לדעת פוסקים הנ"ל שהביא רשב"א דשמוטת ירך טרפה לאו היינו בוקא דאטמא אלא היינו ראש עצם השלישי המחובר לשני וטרפה בלא עיכול ניבי' ג"כ מ"ש מנחתך למעלה מגידין דלל"ב דר"י כשר ובנשמט טרפה ולפי האמור ניחא דהנה באמת כתב הר"ן דאיפכא מסתברא להחמיר בעצם שלישי המחובר לשוק דלא דבעינן עיכול ניבי' ובוקא דאטמא הוא דבעינן עיכול דהוא במקום המחובר לשני ושמוטת ירך בלא עיכול ניבי' במקום המחובר לקוליות וכמו שהוא דעת הראב"ד דלהנ"ל י"ל דהני רבוותא סברי בניטל בוקא דאטמא טרפות מצ"ע לכן בעינן עיכול ניבי' (ולדידהו הך דבכורות בלא עיכול ניבי') אבל במקום המחובר לעצם השני הטרפות מצד דהוה כניטל צוה"ג לכן טרפה אפי' בלי עיכול ניבי' והא דנחתך כשר משום דנחסר כל העצם אבל כאן האבר קיים דהרי ליכא עיכול ניבי' אבל כיון דנשמט אבר חיותי' של הגידין מגוף הבהמה וטרפה מצד דהוה כניטל צוה"ג וגרע מנחתך ולראב"ד לא עבד היניקה מהגידין כשלא נתעכל ניבי' אלא בירך הנשמט מעצם הקוליות המחובר לגוף ולכן רק בנשמט הירך מעצם קוליות טרפה בלי עיכול ניבי' משום דהוה כניטל צוה"ג ודו"ק:

**ובזה** ניחא ג"כ מה שהקשה הפלתי הא דפריך ארב דשמוטת ירך בעוף כשר מניטל צוה"ג בעוף דטרפה דליקשי לנפשי' מנחתך למעלה מצוה"ג לל"ב דרב דכשר ולפמש"כ ניחא דנחתך ליכא כלל עצם אבל כאן בשמוטת ירך דהעצם קיים דליכא עיכול ניבי' ול"ה טרפה אלא משום דהוה כניטל צוה"ג דלא מצי לינק מגוף הבהמה הוה כניטל צוה"ג ועצם קיים:

**ובזה** ניחא אפי' לרש"י ותוס' דמפרשי דשמוטת ירך היינו בוקא דאטמא ואיירי בעיכול

ניבי' אפ"ה ניחא דלס"ד דבעוף ליכא טרפות מצ"ע אף דעיכול ניבי' ולכן קשה אי ניטל צוה"ג בעוף טרפה יהא עכ"פ טרפה מצד דהוה כניטל צוה"ג דעצם קיים דהרי אין טרפה מצ"ע בעוף ומשני שאני חתיכה משמוטה והבן היטב:

**והנה** לפי דרכינו הלזה ניחא לתרץ גם קו' הפלתי שהזכרנו למעלה מאי פריך מניטל צוה"ג בעוף דטרפה וקשה לכ"ע עכ"פ בנשמט עצם אמצעי דכשר ואמאי הוה כניטל צוה"ג וא"כ אמאי בבהמה טרפה כדקתני במשנה נשמט עצם אמצעי כשר:

**לפמש"כ** לק"מ דהרי נחתך למעלה מצוה"ג ג"כ כשר ואין טרפה מצד נטילת צוה"ג וע"כ משום דהיכא דליכא לעצם אין טרפה מצד חסרון הגידין כן נמי בנשמט עצם תחתון ועיכול ניבי' כשר דמצד עצמו לא בא ע"ז הלמ"מ ומצד נטילה צוה"ג ג"כ ליכא למטרפה דהוה כנוטל עצם לגמרי (דהרי לענין אמה"ח הוה כפרוש לשיטת רבינו דאבר המדולדל אסור מה"ת עכ"פ) אבל בשמוטת ירך בעוף דליכא למימר דהוה כניטל לגמרי דא"כ נבילה הוה כמש"כ התוס' וא"כ וודאי גם בעוף נבילה הוה וע"כ דלא חשוב כניטל העצם לגמרי וסובר דמצ"ע ג"כ אין טרפה ע"י שעיכול ניבי' דלזה לא בא הלממ"ס וא"כ פריך שפיר עכ"פ יהא כניטל לצוה"ג דאבד העצם היניקה מן הגוף אלא דהוה כאלו קיים דאל"כ נבילה הוה וא"כ הוה כניטל צוה"ג והעצם קיים וזה נכון:

**אך** לכאורה אכתי לפירש"י דמפרש דפריך דהוה כניטל צוה"ג דכיון דהוה נשמט הוה כנטלה א"כ יקשה אכתי כקו' הפלתי מנשמט עצם אמצעי דכשר לכ"ע אכתי יהא כניטל צוה"ג ואמאי כשר אך י"ל לפירש"י לשיטתו דסובר בנחתך עצם למעלה מן צוה"ג טרפה א"כ ע"כ באמת נשמט עצם אמצעי ג"כ טרפה לפי הס"ד דלא ידע דשאני חתיכה משמוטה וא"כ באמת לס"ד דעתה הא דפריך דיהא שמוטת ירך טרפה דהוה כניטל צוה"ג היינו אף בעצם אמצעי וכמו שתי' הפלתי בתי' השני ורק למסקנא דשאני שמוטה מחתיכה א"כ אף דקיימ"ל שמוטה טרפה היינו בעצם שלישי אבל בעצם שני כשר דכבר ידעינן דשאני חתיכה משמוטה והיינו מתרי טעמא לל"ק דרב דסובר נחתך עצם אמצעי טרפה הטעם בשמוטת עצם אמצעי דטרפה דשאני שמוטה מחתיכה דשמוטה הדרה בריא ולל"ב דרב דנחתך כשר משום דחותכה מכאן וחי' חתכה מכאן ומתה גם בשמוטת עצם שלישי י"ל דכשר ול"ה כניטל צוה"ג משום דחתכה מכאן ומתה חתכה מכאן וחי' והבן:

**ואמנם** מה שפי' הר"ן דלכן בלא עיכול ניבי' כשר דהדרה בריא הנה בפ"ב מאימ"ז בארנו בארוכה דלרבינו יש דרך אחרת בזה להכשיר בלא עיכול ניבי':

**והנה** לפמש"כ יש ליישב ג"כ דעת רבינו פ"י משחיטה שפסק דחסר רגל טרפה והוק'

עליו הא בכל מקום פסק בניטל טרפה אז חסר כשר ועוד מ"ש מנחתך למעלה מצוה"ג דכשר ומהא"ט באמת דעת הב"י סי' נ"ה דחסר ג"כ כשר אך דעת הרמ"א בת"ח שהוכיח מרבינו פ"י משחיטה חסר רגל טרפה וקשה כנ"ל לפמש"כ י"ל דרבינו סובר ניטל הרגל הלממ"ס טרפה מצ"ע אבל נברא חסר הטריפות מצד דחסר צוה"ג דנברא חסר צוה"ג טרפה לכן גם נברא חסר רגל טרפה ונפ"מ ע"ד שכ' לעיל בשם ירושל' היכא דהטריפות מצד הסברא דהוה כניטל צוה"ג מהני שיהוי יב"ח דכל הטריפות אי לא יחי' אבל אי חי כשר והא דבנחתך כשר ול"א דהוה טרפה משום צוה"ג י"ל ע"ד שכתב הפלתי לתרץ מה שקשה דבשמעתין פריך מצוה"ג בעוף טרפה אהא דמכשיר שמוטה בעוף דהוה נטולת צוה"ג ויקשה לנפשי' מנחתך למעלה מצוה"ג דכשר העלה בשמוטה דהוה כניטל כל האבר גרע משום דמסברא כיון דהוה אבר שיש בו חיות צוה"ג מסתבר דאי ניטל לגמרי יהא טרפה ולכן חסר השוק שפיר גרע מנחתך דהוה טרפות מצד צוה"ג אף דבשמוטת עצם השוק מכשיר רבינו דהרי הראב"ד השיג עליו בזה היינו כמש"כ משום דהדרה בריא כל זמן שעור ובשר חופין את רובו וא"ש ועמש"כ בפ"ב מאימ"ז מזה:

## הלכה יא

א) **הצלעות ל"ה מום שבגלוי**. וכ"כ פ"ב מאימ"ז והביא הכ"מ תוספתא ששברו רוב צלעותיו ואין להקשות א"כ טרפה הוה כדאיתא דף נ"ב בחולין די"ל דהא מפרש שם הני מילי לצד שדרה אבל לצד החזה כשר וא"כ עכ"פ הו"א דמום הוה:

**והנה** תוס' חולין דף ל"ב כתבו הא דפריך ליחשבי' ניטל ירך וחלל שלה והא כבר חשב נחתכו רגלי' ותי' תוס' דהו"א דנחתך אעצם אמצעי קאי אבל למעלה רחוק מצוה"ג כשר לכן פריך ליחשב גם הא ובירושל' סי' כ"ט תמה טובא דממנ"פ למאן קאי אי אליבא דרב"י אמר רב בחולין דף נ"ה דסובר ארכובה תחתונה א"כ הא לרב"י אמרינן חתכה מתתאי טרפה כש"כ למעלה דלית לי' חתכה מכאן וחי' חתכה מכאן ומתה ואי קאי כעולא דסובר חתכה מכאן ומתה חתכה מכאן וחיתה הא לדידי' ארכובה היינו ארכובה עליונה ואי אפשר לפרש נחתכו למעלה מארכובה היינו בעצם אמצעי דלדידי' נחתכו קאי אעצם שלישי למעלה מארכובה תחתונה והניח דברי התוס' בצע"ג:

**ולי** נראה ליישב דהנה כעין קו' זו יש להקשות גם אתוס' חולין דף נ"ז דהוק' לפירש"י דמפרש אפי' ניטל כל הירך בעוף ג"כ כשר וכתבו תוס' דנראה דרש"י מפרש הא דטרפה בנחתכו קאי אעצם שלישי למעלה מצוה"ג אבל ירך שניטל כולה כשר ויקשה נבילה נמי הוה ויש להבין איך רצו לפרש שכוונת רש"י דנחתכו קאי אעצם אמצעי ממנ"פ לעולא הא לדידי' נחתכו קאי אעצם שלישי ואי לרב יודא דהא כאן איירי אליבא דרב א"כ לדידי'

לית לי' הסברא חותכה מכאן וחיתה חותכה מכאן ומתה וסובר כש"כ למעלה טרפה א"כ כש"כ ניטל למעלה טרפה ועוד יותר קשה הא כאן קאמר בפירוש שאני חתוכה משמוטה ומפרש משום דחתכה מכאן וחיתה חתכה מכאן ומתה והרי לרב יודא משום רב לית לי' חתכה מכאן וחיתה חתכה מכאן ומתה:

**וליישב** ע"כ נאמר דנהי דבאותה עצם סובר רב"י אמר אי למטה טרפה כש"כ חתכה למעלה אבל באבר אחר אף שלמעלה ממנו כשר א"כ לפי"ז ממילא ניחא גם תוס' לעיל דקאי אליבא דר"י דנחתכו קאי אעצם אמצעי ונהי דלית לי' חתכה מכאן וחיתה חתכה מכאן ומתה היינו באותו אבר אבל למעלה באבר אחר גם לדידי' אית לי' הסברא דחתכה מכאן וחיתה חתכה מכאן ומתה והוא דכשר וצריך לאשמעינן דאפ"ה טרפה ושפיר כתבו דלכך פריך דליחשב ניטל ירך:

ב') **כל עצם שנחרץ בו היא בכלל חרוץ**. והנה בפ"ג מאימ"ז כ' רבינו דאנדרוגינוס מלבד שהוא מום פסול למזבח מדרך אחרת והקשה בלח"מ מנ"ל לפסוק כרי"ש דל"א חרוץ דומיא דשבור במקום עצם ונראה דיצא לו כן מדין ריס של עין שניקב ושנפגם דתנן בבכורות דף ל"ח דהוה מום וכן בת"כ פ' אמור קחשיב חרוץ ריס של עין אף דלא הוי בעצם רק בבשר ע"כ הא דכ' רבינו לעיל דעצם שנחרץ בו הוא חרוץ האמור בתורה לאו למימרא דמקום בשר לאו היינו חרוץ דהא ס"ל בריס של עין דהוה חרוץ ע"כ הא דנקט עצם יען דבעינן מום בגלוי ואינו חוזר ואיתא בחולין דף קכ"ט בשר עושה חליפין ולכן נקט רבינו דבעצם כל שנחרץ בו הוא בכלל חרוץ משא"כ בבשר ל"ה חרוץ רק אותן השנויין במשנה ריס של עין דקים להו לחכמז"ל דאינו חוזר משא"כ שאר חרוץ ל"ה מום שעושה חליפין אבל באנדרוגינוס הא ל"ש דעושה חליפין שפיר הוה חרוץ אף שלא במקום עצם:

ג') **אין הצלעים בכלל עצמות שבגלוי**. עכ"מ שהוא תוספתא נשתברה צלע וקשה לי לפי \לשון התוספתא ברוב צלעים טריפה הוה כמבואר בסי' נ"ד ונראה ליישב לפי המבואר בשו"ע עצמות הצלעות הקטנות אין מצרף לרוב שיהא טרפה עש"ך א"כ י"ל דהו"א מום הוה עכ"פ קמ"ל התוספתא דל"ה אף מום דאין מום בגלוי:

## הלכה יב

א') **הזקן שהגיע להיות רותת, החולה כשהוא רועד** הוה בע"מ ומחלל עבודה. הנה כן מבואר במשנה דבכורות דזקן וחולה ומזוהם קחשיב בהדי מומין דבהמה וכ"כ רבינו בפ"ב מאימ"ז אבל בתויו"ט פ"א דפרה כ' דזקן ל"ה מום אבל כ"כ במשל"מ דהיינו בשלא הגיע לשיעור זקנה דבהגיע לשיעור זקנה הוה כבע"מ אך יקשה איך יליף רבינו אדם

מבהמה דנהי דבבהמה איתמעט זקן וחולה מקרא דמן הבהמה אבל באדם לא מצינן למילף דרק מה שכתוב בפירוש בבהמה נוכל לילף גם באדם אבל לא מה דמרבינן ממן הבהמה כמו דלא ילפינן בנרבע אדם מבהמה:

**אולם** יש להביא ראי' לדעת רבינו דהוה כבע"מ מהא דאיתא בגיטין דף ע' דמגוייד או צלוב כותבין גט לאשתו אף דא"י ליכתוב מצי משוי שליח וקשה דבב"ק דף ק"י איתא דזקן וחולה דא"כ לעבודה לא מצי משוי שליח ג"כ אבל לשיטת רבינו ניחא דלעבודה שאני דהוה כבע"מ משא"כ לענין גט הוה ראוי ליכתוב דרק פומי' הוא דכאיב לי' וכ"כ תוס' קידושין דף ע"ח:

**והנה** בירושלמי יבמות פ' נושאין הביאו דבריהם בתוס' יבמות דף צ"ט דמדמי בני התערובת לחולה וזקן שאינן יכולין לעבוד ע"י הדחק ומ"מ מחמת ספק אין מוציאין ומשו"ה ס"ל לירושלמי דבני התערובת ג"כ אין מוציאין מספק דדמי לחולה וזקן משמע לכאורה דלא מפסל זקנה בדיעבד ולכן מדמה בני התערובת דאחד כהן ואחד זר אם מייתי קרבן בשותפות אין מוציאין מידם כיון דבדיעבד לא חיללו ומצי משוי שליח וכמש"כ באבני מילואים סי' ל"ה סקי"ד:

**אמנם** הנה בנובי"ת סי' ע"ה העלה דהך דבב"ק שאני יען דמפסיד לאחרים עבודתו ועורה לכן בעינן ראוי לעבודה א"כ אין ראי' מהך דבב"ק:

ב') **הזקן** שידיו רותתין ורועד כשהוא עומד. הנה בנוב"י סי' ה' העלה דזקן שידיו רותתין ואין יכול לישא כפיו פסול לנכ"פ דנשיאות ידיו מעכב בדיעבד כמו עמידה ולכאורה צריך טעמא מ"ש מבעל מום דכשר לישא כפיו ובטו"ז סי' קכ"ח הקשה באמת אמאי בע"מ כשר לנ"כ וכ"כ בבאר היטב דנעלם ממנו הגמ' בתענית דאדרבא הוקש לנזיר ועתוס' מנחות דף ק"ט דלעמידה הקשתיו ולא לשאר מילי כמו שביארתי בפ"ג מכהמ"ק אך הדבר נכון דהרי כ' שם רבינו בלוים דאין שנים ומום פוסלין עד שיפסול מחמת הקול מרוב הזקנה הרי כיון דא"א לשורר ע"כ יפסול כן נמי אם אין יכול לישא כפיו ע"כ פסול אף דמום אין פוסל:

**ולפמש"כ** רבינו שם דכשר למשוררים חזינן אף דנפסל לעבודה מרוב זקנה שא"י לעמוד עוד אבל לשאר מילי דחזי יהא כשר צ"ל כיון דרותת ורועד פסול לכל דבר דל"ד להיכא דפסול רק בקול דעכ"פ ראוי' למשוער משא"כ אם רועד ורותת אין ראוי' גם למשוער ועמש"כ בפ"ח מה' אלו הי"א גבי איטר:

ג') **והנה** בסי' קכ"ח סי"ט הביא הך דכ' הרא"ש בשם המדרש דצריך לעשות ה' אוירים כדכ' מצינן מן החרכים ה' חרכים אמנם אם רוצה להוסיף ולעשות הפרש יותר מה' רשאי

עמג"א וקשה לי ממנחות דף ל"ט המוסיף על מוסיף מי"ג כנגד ז' רקיעין וכנגד ו' אויר שביניהם הנה מבואר דאסור להוסיף על דבר שמרומז נגד דבר אחר וכמו שהארכתי בפ"ג מבהב"ח וא"כ יהא אסור להוסיף:

ד') **זקן שהגיע להיות רותת ורועד כשהוא עומד**. והנה הוא גמ' חולין ושם פירש"י ידיו ורגליו רותתין מאין כח ולכאורה קשה לי דרבינו כ' כשהוא עומד ומסתמא רותת בידיו ומנ"ל דבעינן רותת ורועד כשהוא עומד ואף דרש"י ג"כ פירש כן גם אפירש"י יקשה מנ"ל דבעינן רותת בידיו ורגליו דילמא כשהוא רותת בידיו אף שאין רותת ברגליו ג"כ פסול ונראה דרבינו הוכיח דברותת בידיו לחוד לא מיפסל דהא איתא בב"ק דף ק"ט האי זקן או חולה ה"ד אי דמצי עביד וכו' ואי לא מצי עביד היכא משוי שליח אר"פ בשיכול לעשות ע"י הדחק דהוה עבודה וכ' תוס' דלא מצינו בכהנים פסול בשנים אלא דנתנו חכמים שיעור עד שמרתת ונראה דקשיא להו כיון דע"כ יכול לעבוד ע"י הדחק עכ"פ א"כ רק מיפסל בלא יכול לעבוד ע"י הדחק ומאי פסול שייך כיון שאין יכול לעבוד ע"י הדחק בוודאי אין עובד ול"ש לשאול עד כמה מיפסל נשמע דע"כ כשעובד ע"י הדחק איירי וע"ז שואל עד כמה ומפרש עד שיהא רועד ורותת א"כ מבואר דע"י הדחק פסול כשהוא רועד ורותת וקשיא לר"פ וע"ז כ' תוס' דס"ד דמיפסל בשנים ע"כ פריך עד כמה ומשני עד שירתת ולא תליא בשנים ולכאורה עדיין לא נתיישבה הקושיא א"כ זהו לכאורה עבודה ע"י הדחק א"כ קשיא עדיין לר"פ אך הדבר ניחא דתוס' מפרשי ג"כ כפירש"י עד שיהא רותת בידיו ורגליו אבל בידיו לבד עדיין ראוי הוא לעבודה דהוה עבודה ע"י הדחק רק שנועד בידיו ורגליו אז פסול:

**הנה** מזה יש להוכיח כדעת הנובי"ת דשוחט שידיו רותתין בדיעבד שחיטתו כשרה אכן אמר ברי לי שלא דרס ולא שהה דאי אמרת דפסול כל שידיו רותתין משום דאף אי ברי לו ששחט שפיר עכ"פ אין זה כאלו נשחט ממילא והא נפל סכין ושחט בהן שחיטתו פסולה א"כ כשהי' ידיו מרתתין יהא פסול לעבודה כגון לקבל הדם דאל"כ נמצא אף דפסול לשחיטה כשר לקבלת הדם דמקרא משמע מקבלה ואילך מצות כהונה היינו להחמיר ולא להקל ואמאי כשר אלא וודאי דכשר ואמאי כשר לשחיטה בדיעבד עכ"פ אם אמר ברי לי ששחטתו שפיר:

**אך** הנה בשו"ת שער אפרים כ' לפרש דברי תוס' ב"ק דהכי קאמרי דחכמים נתנו שיעור דמה"ת כשר ע"י הדחק אבל חכמים נתנו שיעור ליפסל כשמרתת דהיינו עבודה ע"י הדחק ולפי"ז אין ראי' די"ל דאיה"נ מדרבנן דפסול לעבודה פסול נמי לשחיטה ומה"ת דכשר לשחיטה כשר לעבודה א"כ מדרבנן בידיו מרתתין אכתי י"ל דבדיעבד ג"כ

שחיטתו אסורה דלא עדיף מנפל סכין מידו ושחט שפיר אבל קשה לי לפירושו של השא"פ מפירש"י ורבינו דמפרשי עד שירתת בידיו ורגליו ואי הפירוש דמה"ת באמת כשר בע"י הדחק רק מדרבנן פסול מנ"ל לפירש"י ורבינו דרק כשרותת בידיו ורגליו הא אף במרתת בידיו לבד ג"כ י"ל דמדרבנן עכ"פ מיפסל לעבודה:

**והנה** בספר תשובה מאהבה סי' קי"ד העלה שמדכ' הש"ס תחילה לענין עבודת כהנים משיביא שתי שערות עד שיזקין כשר לעבודה עד כמה אר"ח עד שירתת ולא נתנו שיעור לזקנה בשנים משמע דלא תליא בשנים כלל רק הכל לפי מה שהוא אדם והביא שם מכנה"ג שהביא ראי' מברזילי גלעדי שאמר בן שמונים שנה אנכי היום אם יטעם עבדך את אשר אוכל וכו' חזינן שחוש המשוש נחלשו בשנים אלו אבל בשו"ת הנ"ל דמה דהא רב אמר בשבת דף קנ"ב ברזילי שקרא הוה דהאי איתא בי' רבי בצ"ב שנין והות טעמא קדרא אלא הכל לפי מה שהוא אדם וכ"כ בס' שמלה חדשה דהכל לפי מה שהוא אדם דאם ידיו רותתים אפי' לא הגיע לזקנה לא ישחוט:

**שוב** ראיתי בשו"ת ד"ה ח"ב הביא דברי דמש"א דמפרש פי' אחר יכול לעבוד ע"י הדחק היינו בשעה שאינו רותת ושיעור דמרתת פסול היינו שמרתת תלמיד הוה כמום קבוע ובד"ח הקשה באמת עליו מנ"ל הא דילמא יכול לעבוד ע"י הדחק היינו בשאין מרתת כלל אבל בשיעור מרתת הוה כבע"מ ופסול אף בשעה שאין מרתת ולפמש"כ הנה מתבאר דהא דאין יכול לעבוד כי אם ע"י הדחק היינו משום דמרתת לפעמים דאי אין מרתת כלל ל"ה בכלל עבודה שע"י הדחק דזה הוה עבודה כדרכו כיון דאין זקנה פוסל:

**והנה** לכאורה יש לומר דתליא בהא דפליגי בשבת דף ע"ו אי אכילת בהמה ע"י הדחק הוה אכילה רק שנ"ל דל"ד לבהמה דבאדם שפיר גם ע"י הדחק הוה עבודה כיון שהוא בר דעת ורצונו בכך הוה גם ע"י הדחק עבודה:

**ולכאורה** קשה מיומא דף ס"ו דמוקי עתי אפי' בשבת בחולה דמרכיבו על כתיפו הא בעינן ראוי לשם וחולה הא פסול לשם ואין לומר דנפ"מ בנחלה אחר הגרלה וכמש"כ המשל"מ פ"ה מעיוהכ"פ לגבי טרפה דז"א דהשתא דעכ"פ כבר גלי קרא דטרפה פסול אחר הגרלה א"כ גם חולה שאחר הגרלה מיפסל דג"כ לא קרינן בי' יעמד חי כמש"כ תוס' ע"ז ה' דהא ממעטינן טרפה מכל החי' דאינה בריאה ומתמעטת והולכת:

**ולכן** נראה לחלק דאיכא תרתי חולה מחמת עייפות וחולה מחמת אבצון כדאיתא בשבת דף ק"ו וא"כ י"ל הך דיומא איירי בחולה מחמת אבצון דלא מיפסל להקרבה:

**ועוד** נ"ל דבאמת תמהו על רבינו בפ"ה מעיוהכ"פ דנקט טעמא אחרינא דטרפה פסול מיעמד חי ובגמ' איתא משום דבעינן ראוי לשם ונ"ל בוודאי אי ילפינן פסול טרפה מבן

הבקר פסול משום דבעינן ראוי לשם אבל רבינו בפ"ב מאימ"ז דס"ל דפסול טרפה לשם מהקרבהו לפחתיך ל"ש לפסול למשתלח משום דאין ראוי לשם דטעמא אחריתא דלשם שייך הקרבהו לפחתיך וכיון שעלה למשתלח ל"ש הקרבהו לפחתיך לכן צריך קרא דיעמד חי ולפי"ז בחולה דלא מפסל לשם רק משום הקרבהו לפחתיך כדכתיב בקרא דוהבאת וכי תגשו פיסח או חולה לא מיפסל למשתלח משום דא"ר לשם):

## הלכה יג

א) **מזוהם וכו'**. עכ"מ שהביא ראי' מפ' המדיר ואני תמה כי שם איתא להיפוך ר"א אמר זיעה אמזוהם קרמית בכהן אפשר בקיוהא דחמרא ופירש"י דזיעה ל"ה מום בכהן יען דאפשר בקיוהא משא"כ באשה אבל מזוהם פסול גם בכהן דא"א בקיוהא וממילא אין זיעה בכלל מזוהם דבשרו מסריח וכן פי' בשמ"ק א"כ מבואר דל"מ לשוף במזוהם ועוד קשה שכ' רבינו שף בבושם ושם איתא בקיוהא דחמרא ולכן נראה ליישב דהנה איתא שם דר"א אמר וריח הפה נמי אפשר בפלפלא אבל אשה לא אפשר ולכאורה קשה איך קאמר דריח הפה הוה מום בכהן ונראה דהנה מזוהם כ' רבינו בפ"ו מבכורות דהיינו ריח רע א"כ גם ריח הפה בכלל מזוהם וכן משמע ממש"כ רבינו כאן אם עבד בזיהום זיעתו או בזיהום פיו חילל א"כ מוכח דריח הפה הוה מום בכהנים וע"ז משני דאפשר בפלפל משא"כ אשה ולפי"ז יקשה א"כ מאי קאמר זיעה אמזוהם קרמית הא אף למזוהם דהיינו ריח רע בגופו יש תקנה ע"י בושם דהא איתא בשבת דף ס"ב דיוצאת אשה בכובלת וצלוחות של פליטון להעביר ריח רע כש"כ דאם שף בשרו בבושם דעובר הזוהמא וריח רע ומה צריך לחלק בין מזוהם לזיעה לכן נראה לפרש כך זיעה אמזוהם קרמית התם גבי כהנים אפשר בקיוהא (ואין הכונה לחלק בין זיעה למזוהם אלא הכונה לחלק בין אמזוהם דקתני גבי כהן דאפשר בקיוהא ובין להך דגבי אשה) דהנה בשמ"ק דקדוק ריב"ח למה לא מתרץ על ריח הפה ולכן נראה דמעיקרא רק הקשה מזיעה וע"ז משני שפיר זיעה אמזוהם קרמית דזיעה אפשר בקיוהא דחמרא אין בכלל מזוהם כלל אלא דאכתי קשה מריח הפה וע"כ לשנוי דריח הפה אפשר בפלפל וא"כ לפי"ז י"ל דבאמת אחר דמשני ריח הפה אפשר בפלפל אמרינן גם במזוהם ממש יש תקנתא בכהן ע"י בושם כדמוכח מהך דשבת דיוצאת בצלוחית של פליטון כש"כ דמהני שף בבשרו בבושם:

**ובזה** ניחא לי דברי רבינו פ"ז מאישות שכ' הוסיפו עליהן ריח רע וזיעה וריח הפה והקשה הב"ש דהיינו מזוהם דפסול גם בכהן לרב אשי לפמש"כ א"ש כיון דמשני על ריח הפה דמהני פלפל גם למזוהם אמרינן דאיכא תקנתא אם שף בשרו בבושם ואפ"ה באשה הוה מום וא"כ ניחא דרבינו כ' דמהני במזוהם שף בשרו בבושם ולא כ' בקיוהא דחמרא דזה

רק מהני לזיעה אבל לריח רע דוקא שף בשרו בבושם:
**עוד** נ"ל דרבינו מפרש כך זיעה אמזוהם קרמית דאין הכונה לחלק בין זיעה למזוהם אלא כוונתו לחלק בין זיעה דקתני גבי אדם למזוהם דקתני גבי בהמה דבאמת גם זיעה היינו מזוהם אלא גבי אדם קתני זיעה ובאדם הא מהני בקיוהא דחמרא משא"כ מזוהם דקתני גבי בהמה מסתמא אין לה רפואה וזיעה דקתני באדם אית לי' רפואה וכן מזוהם באדם אית לי' רפואה בשף בשרו בבושם ואפ"ה באשה הוה מומא והיינו דקאמר הוסיפו עליהם נשים וא"ש ג"כ הא דכ' רבינו דהוסיפו עליהן ריח רע דאף שיש רפואה בשף בשרו בבושם ולא יקשה קו' הב"ש ריח רע דאף שיש רפואה בכהן דרבינו מפרש הא דמחלק בין זוהם לזיעה דאדם אבל באדם זיעה וזוהם שווים דמהני רפואה (ועיין ברכות דף מ"ג ופ"ה מה' דיעות הקאמר אבל אם משח בשרו בבושם להעביר הזוהמה) ודו"ק:

## פרק ח

### הלכה א

**הקרח וכו'**. הנה בפירש"י על התורה פ' ראה כתב לפרש אל תשימו קרחה בין עיניכם לפי שאתם בניו של מקום ואתם ראוים להיות נאים ולא גדודים ומקורחים והרמב"ן הקשה עליו דא"כ תהי' המצוה גם שלא על המת ונראה ליישב דהנה בב"ק דף צ"א אהא דאין אדם רשאי לחבול בעצמו מוקי כתנא דהקורע יתר מדאי עובר אלא תשחית וכש"כ גופו ודחי בגדים שאני דפסידא דלא הדר ומבואר בתוס' שם דהו"א על המת דיש בו צורך קצת רשאי לקרוע א"כ לפי"ז י"ל ה"נ דבוודאי אסור לגדוד ולחבול בעצמו או לעשות קרחה רק דהו"א על המת שרי דיש בו צורך לכך הזהירה תורה על המת אבל איה"נ דאסור לגדוד בעצמו דהוה כחובל בעצמו וכן העושה קרחה הוה כחובל בעצמו ואסור בלא"ה כמו דאסור לקרוע הבגד רק דהו"א דעל המת שרי קמ"ל ובהא ניחא מה דקשה לכאורה הא דפריך שם ואין אדם רשאי לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע להרע בעצמו ולא הרע יהא פטור ואמאי לא פריך מכאן דרק על המת אסרה תורה אבל שלא על המת הוה רשאי הרי דרשאי לחבול בעצמו אבל לפמש"כ ניחא דהוה מצי לדחות דבוודאי אסור לחבול רק דתורה אסרה אפי' על המת וא"כ לא מצי דייק מהכא וברמב"ן שם כ' דמצוה ראשונה הוא בכהנים שאם הי' מקורח ומגודד איננו ראוי לעבודה וכאן ביאר כי המצוה גם לישראל ופלא בעיני הא אזהרת ולא תשימו קרחה הוא בשיעור כגריס וחילול עבודה ליכא רק אם כל הראש מקורח עד שלא נשאר שער כל עיקר וצע"ג:
**והנה** כהא"ג איתא בסנהדרין דף פ"ח דר"ע הי' מכה בבשרו על ר"א הגדול עד שדמו

שותת לארץ ופתח עליו בשורה אבי אבי רכב ישראל ופרשיו הרבה מעות יש לי ואין לי שלחן להרצותן וכ' תוס' דמשום שרט לנפש ליכא דמשום תורה קא עביד כדאמר הרבה מעות יש לי ולכן קשה לי אמש"כ המקנה לתרץ דלכן לא קיים אאע"ה מצות מילה קודם שנצטוה דלא הי' רשאי לעבור על איסור חבורה בעצמו אשה גם הב"נ מצוה עלי' להנ"ל קשה הא משום לימוד תורה עשה ר"ע מעשה בעצמו לעשות חבלה בעצמו עד שדמו שותת א"כ כש"כ שיש להתיר לחבול בעצמו לקיים מצות מילה אף שלא נצטוה:

**ובהא** נראה לי לפרש הא דאיתא במשנה בסוף קידושין רשב"א אומר ראיתה מימיך חי' ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסים שלא בצער והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני א"ד שאתפרנס שלא בצער אלא שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי והלא אכתי אינו מיושב הא בהמה עכ"פ גרוע דנבראה רק לשמש את האדם איך תהא גורלה עדיפא משל אדם אמנם נראה לפרש דהנה לכאורה קשה לי מהא דאיתא בברכות דף ס"א דבהמה יש לה יצה"ר דחזינא דמזקא ונשכה ובעטה אך י"ל דבאבות דר"נ איתא יצה"ר אינו שרוי אלא בין מפתח לב אפי' בשעה שהתינוק מוטל בעריסה ידו על הנחש או ע"ג עקרב ועקצתו לא גרם לו אלא יצה"ר הניח ידו על הגחלים ונכוה לא גרם לו אלא יצה"ר שבמעיו בא וראה בגדי או בטלה כיון שהוא רואה את הבאר חוזר לאחוריו לפי שאין יצה"ר בבהמה ובס' בנין יהושע עמד ע"ז מהך דברכות דיש יצה"ר בבהמה וכ' דקאי על זה דבהמה נשמר ממה שמזיק לה יען שאין מוזהרת על ונשמרתם לנפשותיכם לכן אין יצה"ר מפתה אותה להזיק גופה לאפוקי אדם שנצטוה על כך לכן אפי' תינוק מסית יצה"ר להזקת גופו וכשמתגדל מרגילו לחטאים יותר להזיק אפי' לאחרים ולפי"ז כל פתוי יצה"ר היינו להזיק לעצמו ע"י חטאים וגורם עונש ורעה לנפשו א"כ זהו דבורם דבהמה חי' ועוף מתפרנסים שלא בצער והם יודעים לשמור עצמו ממה שצער לו אבל אני הרעותי את מעשי שאין האדם נשמר מלהרע לעצמו ע"י חטאיו שמתפרנס בצער בעוה"ז ונענש לעוה"ב:

**והנה** במס' תענית דף י"ד דמי שיושב בתענית נקרא קדוש והיינו במי שיכול לצער עצמו אבל במי שאין יכול לצער עצמו מיקרי חוטא והנה עון אשר חטא ישב בתענית עליו אפי' קשה לו וראיתי בישועת יעקב תוס' שם היקשו מבב"ק דף צ"א דמוקי הא דרשאי האדם לחבול בעצמו ביושב בתענית הרי אף דהתענית קשה עליו מותר להתענות ורשאי האדם להתענות ותי' דמותר להתענות ומצוה יחשב אלא שחוזרין ונפרעין ממנו על שציער עצמו והנה רש"י שם פי' דיושב בתענית נקרא קדוש דממרק החטא ועפי"ז כתב הב"ח בסי' תקע"א דאם ידוע לו עון אשר חטא ישב בתענית אפי' קשה לו והקשה בישועת

יעקב סי' תקע"א דבזבחים דף ה' איתא דאם שחט על מי שמחייב עולה פסולה שאין לך אדם בישראל שאינו עובר על איסור עשה ולמה לא יתענה כל אדם על ביטול עשה לכן נ"ל דהנה במ"ע א"צ לבזבז ממונו א"כ כש"כ דאין מחייבין אותו לצער גופו אם כבד עליו התענית אמנם עבר בל"ת חייב להתענות אף שכבד עליו התענית י"ל באמת הא דבאינו כבד דמצוה להתענות היינו משום דאין לך אדם בישראל שלא עבר אעשה וכיון דאין כבד עליו התענית מצוה קא עביד להתענות ואיקרי קדוש ושפיר פירש"י דממרק עונות היינו דמסתמא עבר אעשה:

**והנה** בישועת יעקב תי' אקושיא הנ"ל דבעשה כיון דקיימ"ל עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו א"כ א"צ להתענות דממנ"פ אם לא שב לא מהני תעניתו דזבח רשעים תועבה ואם שב לא בעי תענית כלל:

**ובהא** ניחא ליישב מה שהקשה ביעב"ץ הבאתי בפ"ז מכהמ"ק דהא דמכין עד שתצא נפשו הא קיימ"ל דא"צ לבזבז ממונו משום לקיים עשה ואם א"ח לבזבז ממונו איך נחייב לקיימו ע"י הכאה עד שתצא נפשו ולפמש"כ א"ש בוודאי כשאין רוצה לקיים המצוה דלא אהני לי' תשובה כלל כי האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה לכן מכין אותו אבל במי שרוצה לקיים המצוה רק שיצטרך לבזבז ממונו ונמצא יהא מוטל על הבריות ואין רוצה להטיל עצמו על הבריות א"כ הרי הוא שב מיד וכיון דאין זזין ממנו עד שמוחלין לו א"כ לא ביטל כלל העשה דהא אמרו כל הרוצה לעשות מצוה ונאנס מעלה עליו כאילו עשאו לכן א"ח לבזבז ממונו אבל בל"ת דאפי' עשה תשובה אין נמחל לו וצריך כפרה או שעכ"פ חייב לישב בתענית למרק עונותיו לכן חייב לבזבז ממונו:

**ובזה** יש להבין הא דאיתא ביומא דף פ"א גדולה תשובה שדוחה ל"ת שבתורה דתשובה מ"ע ודוחה ל"ת דלא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה ותמהו כיון דעשה דוחה ל"ת א"כ מה זה אמרו גדולה תשובה הא כן הדין עשה דחל"ת ולהנ"ל ניחא דנהי דאיכא עשה בתשובה אבל הא בעשה דתשובה לא מתקנים הלאו דהא צריך כפרה או עכ"פ לישב בתענית דעשה דתשובה רק מתקיים בהביא כפרה עמו א"כ הו"א כל זמן שישראל לא הביאו הכפרה לא ידחה לל"ת ע"ז קאמר גדולה תשובה לבדה שדחה ל"ת שבתורה דאפי' עדיין לא הביאו הקרבנות והכפרה דחי לל"ת דלא יוכל בעלה והקב"ה מתקרב עם כנסת ישראל:

**והנה** בסוטה דף מ"ח פליגי אי בהא דכ' כל היוצא ורך הלבב דר"ע מפרש כפשטי' וריוסה"ג מפרש מעבירות שבידו והנה יש לתמוה א"כ יעשה תשובה ולא יהא צריך לחזור מעורכי מלחמה אך לפמש"כ לעיל ניחא דרק באיסור עשה הוא דאמרינן אי עשה

תשובה דאין זז משם עד שמוחלין לו א"כ ליכא שוב נידנוד איסור אבל בעבר אלאו אף ששב נשאר שם רושם איסור וצריך להביא כפרה והיינו דאמר רי"ו גדולה תשובה א"כ ה"נ אף שעשה תשובה חוזר מעורכי המלחמה כל זמן שלא הביא כפרה על חטאיו:

ב) **הקרח וכו'**. וקשה לי דלהלן כ' בחסר שן פסול רק מפני מראית עין והנה תוס' דף ל"ח הוק' מ"ש מעבד דהפיל שן יוצא לחירות ותי' דדרכו ליפול והוק' גם עין דרכו ליפול וכ' דצריך טעם אחר וכ' בריטב"א דהטעם כדאיתא בקידושין דף כ"ד דצריך קרא בשן דלא אתיא מעין יען דשן אין נברא עמו ולפי"ז לכן ל"ה מום בשן דלא נברא עמו וקשה למה הקרח הוה מום הא שער נמי גידול אח"כ כמו שאחכז"ל דשער גידל בשטות אך י"ל דעכ"פ כשיש שער נברא עמו עוד י"ל דרבינו כ' לקמן דאם קרח מלפניו ומאחריו יש שער כשר א"כ י"ל דבאמת הא"ל דתינוק אין לו שער מלפניו כשנולד:

## הלכה ג

**מי שאחד מאזניו משונות במראה**. ובכ"מ הקשה מנ"ל זאת דא"ל דנפיק לי' מהא דקתני אזניו אחת גדולה ואחת קטנה במראה ולא במידה דיקשה דאי רבינו מפרש לה לענין מראה למה קתני כלל גדולה וקטנה וכ' דאולי כונה ע"י שמראה משונה נדמה כאלו אחת קטנה ולדעתי א"א לומר כך דהרי במשנה קתני אח"כ ביציו כשנים ולא הודו לו חכמים ובגמ' רבנן ועד כמה עד כפול ורבינו בפ"ב מה' אימ"ז מפרש דאאזניו קאי העד כמה א"כ ע"כ דהאי קטנה וגדולה אשער קאי (וטור סי' ש"ט כתב אזנו אחת גדולה ואזנו אחת קטנה יען דהוא מפרש האי עד כמה אביציו כמש"כ ב"י שם) ועוד תי' בכ"מ דהיינו מה שמבואר בדין ו' דבעינן שהיו שווים במראה ובכל דבר ואני תמה א"כ אפי' לענין גדולות ג"כ ולמה כ' רק לענין מראה והא בפ"א מאימ"ז כ' דבאזניו אפי' אחת קטנה כפול כשר אך להא י"ל לפמש"כ הכ"מ שם דבאדם דב' עינים קטנים פסול כש"כ אחת גדולה ואחת קטנה א"כ ה"ה באזנים דחשוב רבינו כאן ב' אזנים קטנים הוה מום באדם:

**הן** אמת כי דברי הכ"מ שם תמוהים שכ' דכש"כ עין אחת קטנה דהרי כן ביאר רבינו להדיא בפרקין סוף דין ו' אבל עכ"פ אמת נכון הדבר דכש"כ הוא א"כ ה"ה באזנים כן:

## הלכה ד

**אין לו שיער הוא גבן האמור בתורה**. ובכ"מ הקשה דאו גבן הו"ל ובהג"ה תמה יותר דבאין לו שיער בין למשנה בין לברייתא אין זה גבן האמור בתורה ול"נ שיצא לו כן מת"כ שאיתא שם כלשונו גבן שיש לו גבנונים הרבה אין לו כלל או אין לו אלא אחת זהו גבן האמור בתורה ובק"א גריס או גבן זהו גבן האמור בתורה והכונה דע"י דכ' או הוא בכלל גבן והיינו דקאמר זהו גבן האמור בתורה ורבינו נקט כלשון הת"כ:

**מי ששער אחד שחור או אדום וכו'**. וכן בדין ה' שער ריסי עיניו שחור ואחד לבן וקשה לי הא בפ"ז כ' רבינו דמזוהם ע"י ששף בשרו בבושם רשאי לעבוד א"כ ג"כ אפשר בצבע לצבוע שחור שיהיו דומים ונראה דהא מבואר בש"ע סוף ה' ע"ז דאסור לצבוע שעריו משום לא תלבוש בגדי אשה ולדעת רבינו הוא איסור דאורייתא ולקי אלא דשם איתא דדוקא שחור אסור לצבוע אבל שאר צבועים מותר א"כ אכתי יכול לצבוע הכל לבן וצ"ל דבאמת אי יעבוד אח"כ כשר אלא דכל זמן שלא צבע פסול כמו מזוהם דהוה מום כ"ז שלא ששף אף דאם ששף רשאי לעבוד וה"ה הכא:

## הלכה ה

א) **מי שעיניו פתוחות רק מעט**. הנה בכ"מ כ' שמפרש בערוך טרוטות שפותח רק מעט ובדין ח' כ' על מש"כ רבינו עיניו עגולות כ' כ"מ ג"כ דהיינו טרוטות ויפה השיג עליו בהג"ה דמזכה שטרא לבי תרי דמפרש כערוך וכפירש"י ולכן נ"ל דטרוטות מפרש רבינו כערוך דפותח מעט אבל ברייתא דקתני ג"כ וצורניות פירש"י שעגולות יותר מטרוטות ותוס' הוק' א"כ לאשמעינן טרוטות כש"כ עגולות ולכן מפרש רבינו דצורניות היינו עגולות כפירש"י ולא יקשה קו' התוס' דהא טרוטות לאו היינו עגולות רק שפותח מעט וכן בתוספתא קתני תרתי עיניו טרוטות ועיניו מלודניות והיינו אחת דאין נפתחות הרבה אחת ועגולות:

**והנה** בגמ' איתא תרוטות בתיו אבל בכ"מ גריס טרוטות בט' וכן מצינו בפ"ב דמידות דקתני לא היתה טרוטות אלא מוקפת כחצי גורן עגולה אמנם פליאה רבה בעיני דרבינו בפי' המשנה פ"י ארוכות כדרך מעלות אלא עגולות מקצתן וכן פי' הרע"ב טרוטות ארוכות והמפרש שם כ' טרוטות אין יודע לכוין ופלא שנעלם ממנו גמ' דכאן דקתני טרוטות היינו עגולות (ואולי הי' לו הגי' כאן תרותות בת' ולכן כ' דטרוטות אין יודע דהיינו טרוטות בט') ולדעתי אפשר גם הן דמדות לפרש כן לא היתה טרוטות הכונה שלא הי' עגולות לגמרי אלא מוקפת כחצי גורן עגולה דלא הי' רק עגולות במקצת:

ב) **ומי שחוטמו ארוך או קצר מאצבע קטן**. והנה רש"י פי' דהיינו שארוך נגד שאר איברים באצבע ורבינו מפרש שבכל החוטם ארוך מאצבע הוה מום ונראה שיצא לו כן ממדרש תלפיות בשם תולדות אדם אורך החוטם של כל אדם כשיעור אצבע קטנה שלו ומזה למד רבינו דאם ארוך או קצר מאצבע קטן הוה בע"מ:

**אלא** דלכאורה יש להקשות דבחולין דף ס"ג איתא אמר רב קטינא ארוכי שקיא שריא גוצי אסורי א"כ ה"נ רק נשמע אם קטן מאצבע קטנה שלו דאם ארוך מאצבע קטנה דגם הוה מום כמו דס"ל דאריכא שקיא ל"ה שינוי ה"נ י"ל חוטמו ארוך ג"כ לא הוה שינוי

וכש"כ דל"ה מום:

**והנה** מפירש"י שכ' לפרש דאם ארוך לפי דרך שאר איברים באצבע הוה מומא נראה לי להביא ראי' למה שהעלה בשו"ת מהרי"א הלוי סי' ט"ז דעופות הבאים לפנינו שהם גדולים משאר עופות דכשרים וא"צ מסורות רק אם הובא מין עוף שרק באחד מן האיברים הוא גדול יותר מלפי ערך שאר איברים הוה שינוי ואין לאוכלו בלא מסורות ומפירש"י הנ"ל ראי' לדבריו:

## הלכה ח

**מי שרירו יורד**. וכ' הכ"מ דהיינו מה דקתני הזבלגין דלא כרש"י שפי' מעין יורד דמעה (והנה לכאורה פירש"י צ"ע דהיינו צירן דקתני במשנה א"כ מה קאמר בגמ' דרי"ו זבלגין אתי לאשמעינן דהות מומא כיון דקתני במשנה) וכן כ' רבינו להדיא בה' תפלה פט"ו גבי נכ"פ זבלגין היינו מי שרירו יורד על זקנו:

**והנה** בהאי ענינא קשיא לי דבתענית דף כ"ז פריך אלא מעתה בע"מ ליפסל ומשני אסמכתא והנה בטו"ז סי' קכ"ח כתב דבני אהרן אף בע"מ במשמע ותמה בפמ"ג שזה קו' הגמ' ומשני לה שפיר דהוה רק אסמכתא וכ' בפמ"ג דזה רק לת"ק אבל לר"נ בסוטה דף ל"ח הוה היקש גמור לשרתו ולברך בשמו א"כ ע"כ כסברת הטו"ז ועי"ש וכן נראה מתוס' מנחות דף ק"ט דהוה דאורייתא (רק נתחלף להם מס' תענית למס' סוטה כי ליתא שם) ולפי"ז קשיא לי כיון דבאמת לענין לשרת גם בע"מ דליתא בבהמה מפני שאין שוה בזרעו של אהרן אף דבוודאי בכלל בני אהרן הוה ולכן גם זבלגין פסול דאינו שוה בזרעו של אהרן א"כ למה כשר זבלגין לנכ"פ כדאיתא במגילה דף כ"ד וא"כ נקיש ברכה לשירות מקרא דלשרת ולברך בשמו כיון דהוה היקש גמור וצ"ע:

**ולכן** נראה לי דלא כטו"ז אלא לכו"ע לא הוקש רק לענין עמידה כמש"כ תוס' במנחות לעמידה הקשתיו וכן נראה מדברי הסמ"ג הביאו בנוב"י סי' ה' וטעמא דמילתא בארתי בפ"ו מכהמ"ק דהא בע"מ אוכל בקדשים לכן הוא ראוי לנכ"פ וכן כ' בק"א פ' ויקרא ע"פ בני אהרן כהנים וכן בפ' אמור דמדרבנן בע"מ דאוכל קדשים וממעטין חלל ועיש"ה:

## הלכה י

**מי שתפח בשר בגבו ונעשה כחטוטרת**. הנה במשנה קחשיב לה אצל מומין שבראש ורבינו כתב דקאי במומין שבגבו נראה לי דיצא לו כן משום דקשיא לי' הא בגמ' אמרו אהא דחטוטרת בשיש עצם כ"ע לא פליגי כי פליגי בליכא עצם ומפירש"י משמע דיש עצם בפני עצמו תוך החטוטרת ואמנם רבינו שנראה שמפרש דיש בו עצם דהיינו שהעצם גבוה תחת הבשר ואין עצם היינו שאין עצם גבוה משאר הגוף א"כ מוכח דלא

קאי אראשו דהנה בעוף שיש לו חטוטרת דפליגי הפוסקים אי טרפה וכתבו לחלק בין היכא שעצם הראש גבוה שם תחת החטוטרת דאז טרפה אבל בשאין עצם הראש גבוה שם יותר משאר אז כשר דאין אלא תלולי בשר וא"צ לבדוק ע' בס' טטו"צ מעתה אי נאמר דקאי אראש יהא צריכין לפרש ג"כ דיש בו עצם היינו שעצם הראש גבוה שם יותר ושאין בו עצם היינו שאין עצם הראש גבוה שם יותר משאר העצם וא"כ לפי"ז היינו רישא דקתני כילון ומפרש בגמ' דדומה לאכלה שראשו חד מלמעלה והיינו דעצם הראש חד וא"כ מאי קמ"ל דבעצם כ"ע לא פליגי הא מפורש ובהדיא קתני לה דהוה מום אע"כ דגמ' ס"ל דלא קאי כלל אראש אלא אגבו ולכן צריך לאשמעינן דביש בו עצם כ"ע לא פליגי וראי' נכונה לפירושו של רבינו:

## הלכה יא

א') **ואם הי' בו עצם פסול**. ובכ"מ הקשה דלא כתב דבעינן שנספרת ע"ג היד ותי' דסובר דרבותא קאמר אף נספרת ע"ג היד מום הוה ותמהו כי בפ"ה מה' עבדים כתב רבינו והוא שנספרת ע"ג היד אז הוה מח"א הרי דדוקא נספרת ע"ג היד ולכן נראה דמסדר דברי רבינו נלמד זאת כי במשנה קתני אצבע אף שחתכה פסולה אם יש בה עצם וע"ז אמרו בגמ' והוא שנספרת ע"ג היד ואח"כ קתני במשנה אפי' שיש בכ"ד אצבעותיו ואולם רבינו כ' תחילה אם יש יתרת באצבע אפי' שש והרבותא בשש הוא היינו בעומדת בשורה ונספרת ע"ג וע"ז קאמר אח"כ אם חתכה פסול אף היכא דהי' שש שש א"כ ידעינן כבר דל"מ חתכה אף בנספרת ע"ג היד והבן:

**ואמנם** בכ"מ עמד דלמה השמיט דדוקא בנספרת עמו וכ' דרבינו מפרש להא דר"י דאפי' נספרת וזה לכאורה תמוה דבוודאי בנספרת וחתכה הוי מום יותר בפרט שבפ"ה מה' עבדים כ' אם נספרת ומ"מ גם לתי' הכ"מ ע"כ דרבינו גרס שם בבכורות בדר"י ובנספרת ולא והוא שנספרת ומפרש דרי"ו קאמר ובנספרת היינו דבנספרת א"צ שיהא בו עצם דחד בעינן או שיהי' עצם או שתהי' נספרת רק לענין טומאת אוהל בעינן תרווייהו דוקא ומשו"ה לענין מומי עבד קאמר ר"ה והוא שתהא נספרת ובכהא"ג בכ"ג הוי מום אף באין עצם וא"ש פסקי רבינו בה"ע וכאן דהכא חדא נקט והכא חדא נקט וסמך עצם בהב"מ אמ"ש בה"ע וכן העלה בשו"ת בית שלמה א"ה סי' קמ"ט:

ב') **והנה** כהא"ג איתא בחולין דף מ"ה דיתרת העומדת בדורא דאונא כשר דהיינו נספרת עם האחרות כשר אמנם מוכח התם רבא דס"ל דאפי' עומדת בדרא דאונא ג"כ טרפה מטעם יתרת רק דגמ' מסיק דלית הלכתא כרבא ביתרת אלא דבאמת קשה מנ"ל לגמ' דמטריף רבא אף ביתרת בדרא דאונא הא לכאורה מדברי רבא דקאמר יתר או חסר

טרפה לא נשמע דיתרת בדרא נמי טרפה ונראה לפרש דהכי איתא התם אמר רבא ה' אות אית להו לריאה יתיר חסר או חליף טרפה ותמהו דחליף היינו חסר א"כ למה לי' כלל למינקט חליף וגם מה צריך לטעם היינו חסר ואומר דתליא בטעמא דיתר טרפה דלשיטת הפוסקים דיתיר טרפה משום כאלו ניטל ממקומו והוה כניקב ולפי"ז הטעם דחסר טרפה היינו מצ"ע לא מטעם דהוה כאלו ניקב א"כ י"ל דחליף לאו היינו יתיר ולאו היינו חסר דבחליף ל"ש לומר דהוה היתרת כניטל והוה כניקב כיון דבאמת אין בכלל הריאה יתרת וכן גם הצד שנחסר אחת ל"ה בכלל חסר דהא הריאה בכללה יש לה מספר האונות טרפה מצד דאלו ניטל האחרת וחסר אחת א"כ חליף היינו יתרת דעכ"פ בצד זה הוה כאלו חסר עוד אחת ונחסר ממספר האונת שיש לריאה וגם היינו חסר דהא לפי"ז חסר דטריפה הוא מטעם ניקב לא מצ"ע טרפה ל"ש לומר דאין כאן חמיר אך דריאה בכללה יש לה מספר האונת דעכ"פ באותה מקום שנחסר הוה כאלו ניקב ומעתה י"ל הא דמסיק דבדרא דאיכא כשר זהו מסתבר אי אמרינן דיתרת הוה כאלו ניטלה גם האחרת בהא שפיר י"ל בדרא דאונא ל"ה כאלו ניטלה האחרת אבל אי יתרת טרפה מטעם ניקב א"כ אף בעומדת בדרא דאונא טרפה דכיון דנחסר במקומה הוה כאלו ניקבה שם מעתה י"ל כך מדאמר רבא חליף טרפה יקשה היינו יתיר והיינו חסר ע"כ לומר דיתרת דטרפה היינו משום דכאלו ניטלה במקומה וחסר דטרפה מצ"ע א"כ אף חליף שפיר טרפה אף דלכאורה ל"ש להטריף מטעם יתרת דהא בכללה כאין יתרת כלל וכן אין להטריף מטעם חסר כיון דבכללה אין כאן חסרון א"כ רק טרפה מצד חליף לבד א"כ ממילא ע"כ דס"ל גם יתרת בדרא דאונא הוה טרפה כיון דס"ל דיתרת הוה מטעם ניקב שייך שפיר דטרפה גם בדרא דאונא וע"ז מסיק לית הלכתא כרבא ביתרת היינו בעיקר טעמא דרבא דס"ל דיתרת טרפה מטעם ניקב לית הלכתא כוותי' ולכן ס"ל דגם יתרת בדרא דאונא טרפה אלא דטעמא דיתרת משום דכניטל אחרת ממש ממילא יצא הדין דיתרת בדרא דאונא אכשרה:

**עוד** שם איתא האי ביני ביני דאתי לקמי' דרב אשי סבר למטרפינהו אמרו לי' כל הני חיוו ברייתא הכי אית להו ויש לתמוה דרב אשי לא ידע זאת ובוודאי לא פעם אחת בא לקמי' דרב אשי האי ביני ביני א"כ ידע וראה ששכיח ואף דרק בהני חיווי ברייתא הוה להו יהא תימא דלא בא להני רב אשי רק פעם אחת מעשה כזו ולכן אמינא דטעמא דרב אשי דהוה ס"ל דה' אונות אית לריאה ובה ראה יתרת ע"כ הוה דן דרק במקומות שלו אבל בעלמא אינו כן מדאמר רבא דה' אונות מסתמא ידע רבא דבעלמא דלית להו רק ה' אונות ואין חילוק בין בהמות דחיוו ברייתא וע"ז אמרו לו כל הני חיוו ברייתא הכי אית

להו דהיינו בכל העולם הוא כן א"כ אטו רוב בהמות יהא טרפות הא קיימ"ל רוב בהמות כשרות ע"כ דבאמת רוב בהמות כי אית להו וע"כ דרבא לא איירי רק מסתם בהמות אבל הני חיוו ברייתא ידע גם רבא דאית להו יתרת ביני ביני:

**ובהא** ניחא ליישב שיטת רבינו דס"ל יתרת מקמא כשר ואפ"ה ס"ל דיתרת הוורדא טריפה והש"ך סי' ל"ה סקי"ז העלה דלק"מ יען דיתרת וורדא הוא מילתא אחריתא דהוה כחסר הוורדא ובפלתי תמה אכתי תיקשי דממנ"פ איך יפרש הך דרב אשי אי כפירש"י הא חסר וורדא כשר א"כ א"א למיטרף יתרת וורדא מטעם חסר הוורדא ואי כשיטת רבינו אפרים דרב אשי איירי מ"ב וורדא א"כ וורדא מוכח ממסקנת דברי הגמ' דתרי וורדות כשר ולפמש"כ ניחא דבוודאי לרב אשי דסבור למטרפי יען דהוה ס"ל דבעלמא רוב חיוו ברייתא לית להו א"כ חסר הוורדא כשר אבל לפי מה דמסקינן דכל חיוו ברייתא אית להו כן בעולם ג"כ א"כ רב אשי יודה דכשר כיון דחזינן דרוב אית להו ממילא אי חסר וורדא טרפה ורק במקומות דרב אשי הני חיוו ברייתא ל"ה רוב בהמות ע"כ סבר למטרפינהו בהא שפיר פירש"י דאי חסר כיון דרב אשי סבר למטרפינהו דאכתי דלא ידעינן דרוב בהמות אית להו ודו"ק כי נכון:

ב')

**מי שאיטר יד ימינו וכו'**. והנה רש"י פי' יען דבעינן ימין וכן בהא דאיטר רגל דבעינן עמידה לשרת כדרכו לעמוד וקשה לי דתינח עבודה דצריך ימין עבודה דבשמאל כגון הולכת איברים כדאיתא מנחות דף י' ובעי כהן יהא איטר יד כשר וא"כ למה מנאו בין פסולין לעבודה משמע דלכל עבודה וצ"ל דנהי דכשר בשמאל אבל בעינן שיהא הכהן ראוי לכל עבודות אף שבימין ואי ל"ה פסול אף לעבודה דאפשר בשמאל וא"כ קשה לי דבירושלמי יומא איתא כהן שאין קומצו כב' זיתים פסול לעבודה וכ' במשל"מ פי"ג ממעה"ק דרק לקמיצה פסול אבל לשאר עבודות כשר א"כ באיטר יד נמי נאמר דיהא כשר לעבודה שראוי לעשות בשמאל ומדפסול לכל עבודות מעתה נאמר דכיון שפסול לעבודת קמיצה יהא פסול לכל עבודה דבעינן שיהא ראוי לכל עבודות אף לקמיצה דלא כמשל"מ א"כ יקשה אמאי לא כתב רבינו דין זה בכהנים שראוין לעבודה שיהא קומצו מחזיק שני זיתים:

**ולכן** נראה ליישב דרבינו אינו מפרש כפירש"י משום דבעי ימין רק הטעם דאין שוה בזרעו של אהרן ולכן אף לעבודה דכשר בשמאל פסול דאין בזרעו של אהרן וא"כ ניחא דבאין ידו מחזיק ב' זיתים זה ל"ש אין שוה בזרעו של אהרן דרק מי שקטן מאוד כמו ננס כ' רבינו בפירקין דחשוב אין שוה בזרעו של אהרן (ומש"כ בשירי קרבן מי שאין

ידו מחזיק כב' זיתים מסתמא ננס הוא דוחק) לכן רק פסול לקמיצה אבל לשאר עבודות כשר (והא דיקשה א"כ מאי קמ"ל ירושלמי כיון דאין מחזיק ב' זיתים א"כ א"ר כלל לעבודת קמיצה בארתי בפי"ג ממעה"ק) ודו"ק:

ג')

**ואם הוא שולט בשתי ידיו**. בגמ' פליגי בשולט בב' ידיו מס' כחישותא התחיל בימין וסופו שיוחלש לגמרי עד שיהא איטר ומס' בריותא אתחלא בשמאל והנה לענין תפילין דאיטר יד מניח בשמאל דידי' פליגא אי תליא בחלישות כח יד ימינו או בכותב בשמאל כמבואר בסי' כ"ז וקשה לי דא"כ דתליא בחלישות כח יד ימינו א"כ הא דאיתא במנחות דף ל"ו דשולט בב' ידיו מניח בשמאל א"כ קשיא לרב' דס"ל בשולט בב' ידיו דכחישותא אתחלה מאי שנא שולט בב' דמניח בשמאל דעלמא ומ"ש איטר דמניח בשמאל דידי' הא בתרווייהו הטעם משום דכחישותא נקטא ליד ימינו בשלמא אי בכתיבה תליא יען דכתיב וקשרתם וכתבתם א"כ בשולט בב' ידיו דכותב בימין דידי' ע"כ מניח בשמאל דידי' ובאיטר דכותב בשמאל מניח בשמאל דידי' אבל אי בכחישותא תליא א"כ לרב דס"ל גם בשולט בב' ידיו כחישותא נקטה מ"ש איטר יד משולט בב' ידיו:

## הלכה יב

**מי שנמרחו**. וכ' הכ"מ דיען דבידי אדם בעינן ב' אבל בנברא כך אף באין לו ביצה אחת הוה מום וגם תויו"ט הביא דברי כ"מ וקלסה וקשה לי בדף ל"ז מוכח דס"ד ביד"ש עדיף מבידי אדם ואף למאי דמסיק דאין חילוק בין ביד"ש היינו עכ"פ אחר שנברא אבל ביד"ש שנברא כך בוודאי עדיף דהרי בספרי פ' ראה וכן בת"כ פ' אמור לענין כהן מצריך קרא לאם נולד מומו עמו דחשיב מום הרי נברא כך עדיף והנה אפשר לתרץ דניטל גרע מנמרחו אבל מתוס' יבמות הבאתי בקונטרס טריפה חי' מוכח ניטל ביצה אחת עדיף מנמרח:

## הלכה טו

א') **בעור פניו שומא וכו'**. עכ"מ שזה גמ' בכתובות וא"צ לזה שכן הוא להדיא בתוספתא בפ"ו דבכורות והנה במשל"מ הביא קו' הכ"מ פ"ז מאישות דרבינו כ' שומא בפניו משמע בגוף ל"ה מום ותמה דבדף ע"ה משני פדחתה ופריך הא ידע ומחיל משמע בס"ד ס"ל דאין בפניו דאל"כ יקשה לס"ד דקאמר אידי ואידי מום הא ידע ומחיל:

**והנה** בפ"ח סי' ע"ו כ' ליישב על נכון דלס"ד דהוה מום בכהן א"כ בהתנה שאין בה מומין אף דידע ומחיל מה אהני הא יש בהן מום אבל אחר דמשני דבכל שהוא הוה מומא אף דליכא בכהן וכגון בעומד על פדחתה א"כ רק משום קפידא שפיר פריך דידע

ומחיל עכ"ד אך קשה לי דאכתי למה חילק רבינו בפ"ז מאישות בפדחתה בכ"ש ובפני' דוקא ביש בה שער הא כיון דידעינן דל"ב דוקא מום רק בקפידא תליא א"כ גם בפני' יש קפידא בכ"ש ומ"ש פדחתה דנקט לכן נראה דקפידא וודאי ליכא רק בפדחתה ולכן בס"ד דאיירי בפני' א"כ רק הוה מום יען דבעלמא הוה ג"כ מום א"כ לא מהני ידע ומחיל אבל למסקנא בפדחתה ואפי' בכ"ש יען דבמצחה מקפיד יותר א"כ רק משום קפידא שפיר פריך הא ידע ומחיל:

ב) **שומא בפני' וכו'**. הנה בב"י אה"ע סי' ל"ט ובלח"מ פ"ז מאישות הקשו דכ"כ רבינו שם באשה ל"ה מום רק שומא בפני' ויקשה דבכתובות דף ס"ה פריך אי גדולה אידי ואידי מום ואי קטנה אידי ואידי אינו מום ומשני בעומדת בפדחתא ופריך ראה ונתפייס ואי בגדולה ג"כ בעומדת בפני' קשה ג"כ ראה ונתפייס ונראה ליישב דהנה בפ"ח כ' דבמומין שיש בכהנים ל"א ראה ונתפייס וזה תמוה דנאמר במשנה דאיירי במומין שבגלוי לא איירי רק במומין שאין בכהנים ואולם ל"נ באופן אחר דהא בדף ע"ו מייתי ברייתא מודים חכמים לר"מ במומין שראוין לבוא מבית אבי' שעל האשה להביא ראי' ותוס' הקשו מאי מודים ונראה דהאי מומין שראוין לבוא איירי במומין שבגלוי ויש חילוק בין ראוין לבוא לאין ראוין לבוא דהנה ראוין לבוא מבית אביה כ' בהפלאה דהיינו שראוין לבוא בלידה והוה חזקה שלא נתבררה א"כ לפי"ז י"ל בשלמא אי אין ראוין לבוא שפיר אמרינן דאף עדים לא מהני דמסתמא ראה ונתפייס והטעם שנתפייס משום הא גופי' דמימר אמר שמא משנתארסה בא וא"כ מסתמא נתפייס אבל אי מומין ראוין לבוא ל"א מסתמא ראה ונתפייס דחזקה אין מתפייס במומין אבל בראוין להולד י"ל דחזקה א"א שותה בכוס אלא א"כ בדק וראה ונתפייס בפרט שהוא בגלוי דאל"כ למה כנסה סתם ולא התנה הא הי' לו לחוש שמא יהא לה מומין אחר הנישואין ותאמר משנתארסתי נולדו אבל מומין שראוין להולד עמה א"כ י"ל דלא ראה ונתפייס דחזקה אין מתפייס והא דלא התנה וכנסה סתם דמימר אמר כיון שהתנה בשעת קידושין א"צ להתנות בכניסה דיש לה לדעת שלא תוכל לומר שעתה נולדו כיון דאין כאן חזקה שנתבררה לא תהא נאמנת אצלו שעתה נולדו לכך לא התנה (א"כ אין הוכחה מדלא התנה וכנסה סתם האי ראה ונתפייס) וזהו דאמרו דמודים חכמים דסברי במומין שבגלוי אמרינן חזקה ראה ונתפייס משום דמימר אמר כיון שאין לו עדים מתי היו ראוין לבוא מבית אבי' א"כ שמא משנתארסה באה לה המומין אבל בראוין לבוא אמרינן דלא ראה דאי ראה ל"ה מתפייס במומין כאלו שראוין לבוא מבית אבי' (וכדס"ד בתוס' ד"ה אבל המומין שבגלוי לא קאי אסיפא אלא אריש דהאב א"צ להביא ראי' אבל בסיפא מהני עדים אף במומין שבגלוי

משום דא"א מתפייס במומין וע"כ דלא ראה) ולכן על האב להביא ראי' ולפי"ז י"ל הא דפריך לעיל אידי ואידי הוה מום ול"א ראה ונתפייס במומין שבגלוי דאיירי במומין שראוין לבוא מבית אבי' אך זה במומין שפסול בכהנים אבל שומא דכשר בכהנים אף שראוין לבוא מבית אבי' אמרינן דראה ונתפייס דע"ז ליכא חזקה כל כך דא"א מתפייס כסברת הפ"ח ויותר י"ל לפמש"כ באמרי בינה דלר"י אף בנכנסה לרשות הבעל על האב להביא ראי' וביש מרחץ בעיר א"צ להביא ראי' ואין הבעל יכול לטעון שיביא האב ראי' אבל אם הביא בעל עדים שקודם אירוסין הי' ל"א חזקה דנתפייס וא"כ י"ל אף לרבא ג"כ דלדידי' בנכנסה לרשות בעל עליו הראי' אבל היכא דראוין לבוא מבית אבי' דהאב צריך ראי' הוא רק במומין שבסתר אבל בגלוי א"צ אב ראי' דבעל א"י לטעון אבל אם הביא עדים שהי' באמת קודם אירוסין יכול לטעון א"כ איירי לעיל במומין שראוין לבוא מבית אב דשומה יכול להיות בלידה לכן הוה מום ול"א חזקה נתפייס אבל בשומה קטנה שפיר פריך האי ראה ונתפייס כיון דל"ה מומין בכהנים:

**וראי'** לדברינו מירושלמי אמשנתינו אחר דמייתי הוסיפו עליהן באשה שומא וריח הפה מתניתא במומין שאין דרכן להולד אבל במומין שדרך להולד צריך להביא ראי' ולומר התניתי עמה וכ' בפני משה דגרסינן קודם שנכנס לרשות הבעל עליו להביא ראי' ופלא א"כ הירושלמי היפך הברייתא שבגמ' דידן דבמומין הראוין לבוא מבית אבי' אף שנשאית על האב להביא ראי' ולכן לדעתי הגי' הנכונה צריך להביא ראי' שהתניתי עמו וקאי על האב וכדמסקינן בגמ' דידן דאב מייתי ראי' שנתפייס דהיינו שהתנה עמו דיתרצה במום זה:

**אולם** לפמש"כ יש לפרש הירושלמי בלא הג"ה והכי קאמר מתניתא באין ראוין להולד לכן א"י הבעל לטעון במומין שבגלוי אבל בראוין להולד אין נאמן האב רק אם מייתי ראי' שהתנה עמה ואם לא מייתי ראי' שהתנה עמה ל"א דראה ונתפייס אף דהוה בגלוי:

**אולם** על רבינו יש לתמוה שבירושלמי שם מבואר דשומא קטנה עם שער וגדולה בלא שער בין בגוף בין בפנים הוה מום ואיך כ' רבינו רק בפנים:

ג') **שמונה בעור הבשר וכו' והאדום כשני.** והוא משנה בבכורות הגיחור ובגמ' מפרש דהיינו סומקא שאדום ביותר וקשה לי מגמ' דשבת דף קל"ד אמר אביי אמרה לי אם האי ינוקא דסומק לימתינהו עד דליבלע בו דמו ולימהלוה דתני אמר ר"נ וכו' ולהנ"ל יקשה מ"פ הא איכא מיעוטא דמראה עור שלהם אדום ביותר וא"כ איך אפשר ליפטור ממצות מילה כשראה אדום ביותר והא דר"נ שאני כיון שכבר מתו שם בנ"י הי' מקום לתלות כמו בהי' ירוקים דחלה מחמת שלא נפל בו דמו אבל בסתם וולדות מנ"ל דמשום שהוא

אדום אין למהלו כיון שזה מראה אדם בריא ג"כ:

**אך** לכאורה יש לומר דהך סומקא גיחיא דבכורות שאני מסומקא דהכא דרש"י בחולין פי' אדומה דר"נ היינו שנקטורדא וביאר בראש אפרים בחלק הראיות דכל סומקא שבא מכח שהדם צרור ועומד תחת העור בין בחולדה בין ע"י מכה נקרא שנקוטרדא והך סומקא דבכורות פירש"י בבכורות דף נ"ח דהיינו רו"ש א"כ י"ל דידוע הי' להם איזה סומק אשר מכח שהדם לא נבלע ואיזה סומק אשר הוא בטבע כך ולא באה מכח שהדם לא נבלע בבשרו:

**אמנם** א"כ קשה לי לפירש"י שם בחולין דף מ"ד אהא דמסיק אלא ל"ש דמפרש דהיינו דכשרה מדר"נ ובבעל המאור מפרש ל"ש וטרפה דהאדומה שאני דאדום ביותר וכתב הרא"ש דא"כ הוה לי' למפרך היכא דמי אדומה כדקאמר ה"ד ירוקה אלא וודאי כל אדמימות כשרה וא"כ קשה הא סומקא כהאי דבכורות שקורין רו"ש הוא עומד באדמימותו ול"ש בזה דר"נ א"כ מראה זו טרפה א"כ אכתי הוה לי' למפרך ה"ד אדומה דכשרה ולכאורה י"ל כיון דאיתא בגמ' כבישרא טרפה א"כ הרי נתנו סימן למראה אדמימות שהיא טרפה א"כ גם האי סומקא גיחיא בכלל מראה כבישרא אך באמת ז"א דמראה כבישרא דטרפה לפי שיטת הרז"ה באמת לא משום מראה אדום טרפה אלא משום דבשר שמן קצת מראה געל יש לו כמו שכ' בראש אפרים סי' ל"ח:

**ולכן** נראה מכאן ראי' ברורה דהאי ל"ש היינו דטרפה ואדומה דר"נ ניכר הוא שענין אדמימות שלו מה שקורין שנקוטדא אבל שאר מראה אדום טרפה וע"ז אמרו שחור אדום הוא אלא שלקה דמראה אדום משתנה בקל למראה שחור כמש"כ בראש אפרים לסוף בקונטרס הראיות ול"נ להביא עוד ראי' לזה מפירש"י ורמב"ן פ' ויצא שכ' על השחום שמתרגם שחום שהוא אדום שורין רו"ש והראב"ע מפרש שחום שחור ורמב"ן השיג שאין מראה השחורה סימן להנ"ל ניחא דהאי שחום שחור הוא ומראה אדום אלא שלקה:

**והנה** שם בחולין איתא דאדום ככבדא כשר וכן איתא שם דכוחלא כשר וכדיותא טרפה אף דכוחלא ג"כ נוטה לשחרות הוא כשר (דכוחלא בעצם הוא שחור רק הצבע ממנו הוא לאזור כמראה התכלת וכמו שהביא בס' ראש אפרים בקונטרס הראיות מדברי רבינו בפ"ח מה' כה"מ וכמו שבארנו שם דיש שני מראות תכלת העלל בלאה וטונקעל בלאה ולכן נתנו סימן ירוקה כשרה ככרתין אף דכוחלא ג"כ כשרה אלא דכוחלא הוא טונקעל בלאה וככרתי הוא העלל בלאה) ובת"ש סי' ל"ז ביאר בזה הא דאיתא שם שמנו וכן מנו חכמים מראית הפסולות כבשרא כשותא כמוריקא וכגון ביעתא וכן מנו

חכמים מראית הכשרות כשרי ככבדא א"כ מראית שאין נזכרות בגמ' מאי דינם אי נימא דכל שאין נזכר בגמ' בין מראות הפוסלות הם בכלל מראה כשרה והא דנקטו בגמ' מה הוה מראות הכשרות משום דלא נטעה שבכלל מראות טרפות הן דכוחלא הוא כעין כדיותא וכככדא כעין בישרא ולכן צריך לאשמעינן דכשר אי נימא איפכא כל מראות שלא נזכר בגמ' בין מראות כשרות טרפה והא דמנו בגמ' מראות טרפות לאו דוקא ורק הוצרך לאשמעינן דלא נימא דבישרא בכלל מראית ככבדא וכשר:

**ובנוב"י** סי' י' תמה לפי"ז אמה שכ' רבינו בפ"ז משחיטה הי' דומה לחריות של דקל שדומה למראה פסולה וטרפה מספק ויקשה כיון שלא נמנה בגמ' בין מראות הכשרות ממילא טרפה וודאי שהך בכלל מראות הפוסלת וא"כ ממנ"פ אי הפירוש בהא דדמיא לאופתא כמ"ד בחזותא א"כ נזכר בגמ' לאיסור והוה וודאי טרפה ואי ל"ה בכלל בחזותא עכ"פ הא לא נזכר בגמ' להכשיר א"כ טרפה הוה ול"נ ליישב דיש לומר דגמ' נקטו מילתא דפסיקא והיינו במראות הפוסלת בעינן מתלבנת ע"י נפיחה למראה ריאה ומראות הכשרות הא א"צ כלל שיתלבנו ע"י נפיחה ואותן מראות שלא נזכרו בגמ' בעינן ג"כ שיתלבנו ע"י נפיחה אבל די אם מתלבנין למראה כשרה ומיושב קו' התב"ש דלא סתרו דיוקא אהדדי כלל ובהא ניחא גם דברי רבינו דכ' דכעין חריות של דקל טרפה מספק והיינו בחזר למראה כשרה טרפה רק מספק דאם הוא ממראה הנזכרות בגמ' אז צריך שיתלבן ויחזור למראה ריאה אבל אי אין ממראות הנזכר בגמ' אז סגי בחוזר למעלה כשרה ושפיר כ' דרק ספק הוה:

## הלכה טז

**החרש וכו'**. הנה בנוב"י סי' נ"ג עמד לחקור האי חרש היכא דמי אי באין שומע ומדבר או דגם אין מדבר והוכיח מלשון המשנה דקתני חוץ מבהמה א"כ משמע בחרש שמדבר איירי דע"ז שפיר קאמר משא"כ בבהמה אבל אי איירי דוקא מאין מדבר א"כ ל"ש משא"כ בבהמה א"כ לפי"ז ע"כ איירי במדבר ואין שומע ושייך לומר משא"כ בבהמה והנה תוס' הקשו בעבד הוה חרשת מום ולמה בקרבן ל"ה מום ובאדם ג"כ רק יען דאין שוה בזרעו של אהרן וכ' דאין לחלק בין בי"א לבי"ש ולכאורה קשה דתוס' ערכין כתבו על קו' אחריתי דיש לחלק בין בי"א לב"ש ולכן נראה דבוודאי בחרש שמדבר ואין שומע יש לחלק בין בי"א לבי"ש אבל בחרש שאין מדבר ג"כ אין לחלק (ענוב"י שם שכ' דטעמא איכא לחלק דבי"ש יש לו רפואה היינו במדבר ואין שומע) ומעתה הנה ע"כ קו' תוס' הי' יען דקתני חרש סתם משמע אף שאין שומע ואין מדבר וע"ז כתב שפיר דאין לחלק בי"א לבי"ש אבל לפמש"כ הנוב"י דאיירי באין שומע א"כ אמאי כתבו דאין לחלק דהא

בהך דקידושין באין שומע איירי וסבירא להו דיש לחלק בין בי"ש דבי"ש ל"ה מום ולכן רק באדם הוה מומא דאינו שוה בזרעו של אהרן ואף דאיירי גם מאין מדבר אבל עיקר דברי המשנה לאשמעינן משא"כ בבהמה הא ל"ש רק במדבר ואין שומע:

**והנה** לפמש"כ תוס' ערכין לחלק דיש חרש שיכול להתרפאות לפי"ז איירי משנה זו ביכול להתרפאות רק פסול דאין שוה בזרעו של אהרן וא"ל א"כ מאי קאמר משא"כ בבהמה הא כל מום עובר ל"ש בבהמה לענין לשחוט עליו י"ל לפמש"כ תוס' בדף ל"ז מום דיש לו רפואה ל"ה מום עובר א"כ שפיר קאמר משא"כ בבהמה אף דשאר מום שיש לו רפואה הוה מום לשחוט עליו במדינה הכא ל"ה מומא בבהמה:

**החרש והשוטה**. וקשה הנה חרש ושוטה בני דעת נינהו והוה כמתעסק והא המתעסק פסול בקדשים ונראה ליישב דהנה מבואר בתוס' כריתות דף י"ג דעד שלא נזרק דמן אפשר בשאלה וכאשר ביאר דבריהם בח"ס סי' רכ"ז לפי"ז אין קנוי להקדש עד אחר זריקה לפי"ז י"ל הא דבעינן בקדשים כונה בד' עבודות משום דבמעשה עבודה מפקיע מרשות ההדיוט ומכניסו לרשות הבעלים (וכהא"ג כ' הריטב"א גיטין דף כ"ג לענין חליצה וכ"כ במהר"ם שיק חאה"ע סי' קמ"ו) והנה בנדרים דף ל"ו פריך אי אמרת שלוחי דידן אמאי פיגולן פיגול אבל אי שלוחי דשמיא נינהו ניחא והנה בר"ן כ' דרק משוגג פריך והוכיח בתב"ש סי' ד' מהר"ן דע"י מעשה יכולין להקדיש דבר שאינו שלו אמנם הרא"ש מפרש דהקו' ממזיד והיינו משום דכאן ל"ש דיכול לפגל ע"י מעשה כמו שיכול לאסור ע"י מעשה משום דע"י זריקה אף שמפגלו הנה מוציאו מרשות בעלים דהא זריקה מועלת לכמה דברים ליוצא וכדומה (וער"ן נדרים דף י"ב דאף שנעשה פיגול מיקרי קדשי ד') ואי יכול להוציא מרשות בעלים לרשות הקדש ע"י מעשה א"כ ל"ש ג"כ לומר כסברת התב"ש דיכול להקדיש ע"י מעשה דהא אין יכול להוציא מרשות הדיוט לרשות גבוה אמנם אי אמרינן שלוחי דשמיא נינהו שפיר יכול להוציא מרשות הדיוט לרשות גבוה כמו בכל מעשה העבודות דנגמרת ע"י הכהן שנכנסה לרשות גבוה ע"י מעשה הזריקה שא"י לשאול עוד מעתה י"ל גם לענין חרש ושוטה כיון דשלוחי דשמיא נינהו יכולין להקנות לגבוה ע"י מחשבתם למעשה זריקה דבוודאי אי שלוחי דידן נינהו א"כ הכהן העובד כאלו נעשה שלוחו של הבעלים להקנות הקרבן לגבוה וכיון דלאו בני שליחות נינהו א"י להקנות כיון דמצד עצמן לאו בני דיעה נינהו להקנות לגבוה אבל אי שלוחי דשמיא נינהו א"כ יכולין להיות שלוחים להקנות לגבוה כמו דיכולין ליקנות לעצמן היכא דדע"א מקנה אותן ולכן רק פסול משום דאין שוה בזרעו של אהרן אמנם אחר דגלי קרא דאין שוה בזרעו של אהרן ול"ש בדידהו לומר דהוה שלוחי דשמיא א"כ שוב באמת

פסול דלאו בני מחשבה נינהו מצד עצמן ומצד שליחות ג"כ הא לאו בני שליחות נינהו:
**וראי**' לדברינו נראה לי דהנה איתא בגיטין דף מ"ה דקטן פסול לכתיבת סת"ם ובתבו"ש שם הקשה אמאי לא קתני חרש ושוטה פסולים לכתיבת סת"ם כמו דקתני קטן ובפמ"ג או"ח בפתיחה כוללת ח"ב העלה דוקא קטן נתמעט דאינו בקשירה וכתיבה דאינו איש אבל חרש ושוטה בני קשירה וכתיבה נינהו ומחוייבת במצות רק שהם אנוסים שאינם יכולין לקיים לפי שאינם בני דיעה מיקרי בר קשירה ויכולין לכתוב סת"ם אם גדול עע"ג ומזהירם שיכתבו לשמה (והנה הפמ"ג הביא דמיון מנקטעה יד העדים ה"נ פומי' הוא דכאיב להו ויפה תמה בשו"ת כ"ס סי' ז' דאין דמיון לשם דכאן לאו בני דיעה נינהו ולאו בר חיובא הן הנה מצאתי לו חבר הב"י סי' א' בשם מ"כ דבר מצוה הוא דהא פקחים מוזהרים עליו דאי הוה כבהמה יחשב שחיטתו כשחיטת קוף והכי יש להוכיח מתוס' יבמות דף מ"ה שכתב דחרש ל"ש למעט יען דאין עולה לחליצה אין עולה ליבום משום דפומי' כאיב לי' כדאמרינן ביבמות דף ק"ד גבי אילם ואילמת) והכי מוכח ממש"כ דהא גם בהא דפסלינן חרש ושוטה משום דאין שוה בזרעו של אהרן וקשה תיפוק לי' דבעינן בר עבודה ולאו בר עבודה הן כמו דלאו בר מצוה נינהו אע"כ דחשוב שפיר בר עבודה דבר מצוה הוא בגדול עע"ג:
**אמנם** הנה בפמ"ג הקשה מכמה דוכתין מרה"ש וחגיגה דמוכח דחו"ש לאו בר מצוה נינהו וא"י להוציא אחרים לכן נ"ל דבר חדש דהא דחשבינן לחו"ש לאו בר מצוה כדי להוציא אחרים היינו משום דלהוציא אחרים צריך שיהא בר מצוה כמוהו והאי עכ"פ אין בר מצוה כמוהו משא"כ לענין סת"ם ל"ש שיהא בר מצוה כמוהו ע"כ סגיא כשהוא עכ"פ מצד עצמו בר מצוה ומהני בעע"ג וא"כ היינו באמת כהך דרשא דבעבודה חו"ש פסול משום דאין שוה בזרעו של אהרן ה"נ בכל מצות א"י להוציא דאין שוה בחיוב המצות בזרעו של ישראל כמו זה הבא להוציאו:
**אמנם** מה דמשמע דפשיטא לי' דחרש לא ממעט וכן הוא בירושלמי פ"ק דתרומות הביאו תוס' חולין דף י"ג מאת כל איש פרט לקטן אשר ידבנו לבו פרט לחרש מוכח דחרש לא ממעטינן מאיש וקשה דהא בשבועות דף מ"ב ממעט דאין נשבעין על טענת חו"ש משום דאיש כתיב בפרשה ומשמע דקאי גם אחרש ונראה דתליא זה בפלוגתא בסוטה דף כ"ד דר' יונתן מוקי קרא דאיש איש לרבות חרש ור' יאשי' לא דריש מאיש איש משמע דס"ל לא איתמעט מאיש וכן יש להוכיח מירושלמי פ"ק דקידושין ה"ג הילך כסף ותצא שדך לחירות א"ל יצאה ע"מ שתצא להפקר לא יצאה ומה בין זה לזה זוכה לב"ד הגע עצמך שהי' קטן א"ל דרכו להגדיל משמע דלא ממעטינן חרש מאיש אך בס' קהלת יעקב

מפרש ירושלמי באופן אחר יעו"ש:

**והנה** כן נשמע להיפוך נמי דקטן רק שייך למעט מאיש ולא נתמעט מאשר ידבנו לבו דהא קטן מופלא סל"א נדרו נדר ולכן רק מתמעט מאיש והנה בגיטין דף פ"ט קטן הנראה כגדול לפי פיר"ח נראה כגדול במעשיו ומשני לי' עדיין לא הגיע לפלגות ראובן חקרי לב דרק לענין נדרים מהני מסל"א (עיין בח"ס בחי'):

**אבל** יקשה להיפוך כיון דבקידושין ג"כ איש כתיב כדילפינן בקידושין דף י"ט מאיש כי ינאף וכו' פרט לאשת קטן מה אהני שהוא נראה כגדול במעשיו א"כ מאי קאמבעיא לי' בקטן הנראה כגדול ולכן נראה דקאי אאם קידש לכשיגדיל אבל בעודו קטן בוודאי לא הוה קידושין דאיש כתיב וכן יש להוכיח מירושלמי נדרים פ"י דשייך קידושין בקטן והיינו ע"י אביו כדעת מהרי"ק בשם מהר"י ברזילי ומה שהקשה בנוב"י דלא הוי זכות דמתחייב בשכו"ע י"ל כיון דאם יגדיל יכול למחות כדאמרינן בכתובות דף י"א גבי גר קטן שפיר הוה זכות וא"כ לא יקשה מהא דממעט מאיש אשר ינאף את אשת איש כיון דעכ"פ יכול למחות הוה התוס' ולזה ממעט קרא:

**וראי'** לדברינו דהנה בירושלמי ריש תרומות יליף מדכ' מאת כל איש אשר ידבנו לבו מאת כל איש פרט לקטן אשר ידבנו לבו פרט לשוטה והרע"ב שם הביאו ותמה למה לי איש למעט קטן ת"ל מאשר ידבנו לבו ותי' דאיכא קטן שהגיע לעונת נדרים שיש לו דעת להיות נודב ומיעטו קרא בתרומה מאיש:

**ובנוב"ת** סי' נ"ד הקשה איפכא לפמש"כ רש"י בב"מ דקטן דממעט משליחות בתרומה דבעינן ראוי לתרום שיהא הקדשו הקדש א"כ קטן שהגיע לעונת נדרים יהי' יכול לעשות שליח להנ"ל ניחא דהא הכא גלי קרא דל"מ הגיע לעונת נדרים מדצריך איש דאי בלא הגיע לעונת נדרים הא מתמעט מאשר ידבנו לבו אלא דדבר זה תליא בפלוגתא דר"מ ור"י שם במשנה ג' דלר"י ור' יוסי קטן מופלא לאיש באמת תורם מדאורייתא ולא ממעט מאת כל איש והנה בקצה"ח סי' קפ"ח העלה דתליא בפלוגתא אי מופלא דאורייתא ולפמש"כ תליא בפלוגתא דר"מ ור"י:

**והנה** מדברי רבינו פ"י מפרה נשמע דמחלק בין קטן שהוא בר דעת דרשאי להזות על הטמא כיון שכונתו להזות והוא משנה סוף מס' פרה כהך דגיטין בקטן שנראה כגדול במעשיו אך קשה לי ממש"כ בפ"ב מק"פ שאין עושין חבורה שכולה קטנים מפני שאינן בני דעת ובכ"מ הקשה הא איש כתיב והוה מצינן לתרץ דמאיש אין למעט רק קטן בפחות מבן ט' כמש"כ רבינו בפ"ה מאה"ט ה' י"ט ולכן צריך לטעם דאינן בני דעת ולהנ"ל קשה הא גם בהא טעמא שאינן בני דעת ג"כ לאו מילתא דפסיקתא הוא דהא יש קטן שהוא

מחשב בר דעת ועפ"ו מגירושין שכ' דאין קטן בן דעת גמורה משמע שהוא יכול להיות בר דעת רק שאין בר דעת גמורה דאכתי לא הגיע לפלגות ראובן:

**ומהא** תימא רבה על הראב"ן שכ' בחולין דף י"ג הביאו בח"ס דף ב' אהא דאמר רי"ו קטן יש לו מעשה מדאורייתא ושביק חרש ושוטה ש"מ אין להם מעשה מדאורייתא וממילא לא יועיל שחיטתן אפי' עע"ג וכולן ששחטו אקטן לחוד קאי וכתב הח"ס א"כ אמאי נקט לשון רבים אלא צ"ל דקאי נמי אירשא יע"ש ולהנ"ל יקשה א"כ למה צריך למפסל חרש מפני שהוא בע"מ הא לאו בר דעת דאפי' מעשה לית להו וכמעשה קוף בעלמא ואיך יכשר לקרבן:

**שוב** ראיתי בשדי חמד מערכות ח' שהקשה אמאי דתנן שחרש ושוטה פסולי משום דאין שוה בזרעו של אהרן והא חשו"ק איתמעט משום דאינו איש ומחלל עבודה והעלה דהאי חרש דקתני היינו חרש שאינו שומע ומדבר כדעת הנוב"י סי' כ"ג אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר א"צ לחשוב דפסולים לעבודה כיון דלאו בר דעה ולאו בר כונה הוא ל"ש כלל בעבודה כי היכא דלא חשוב קטן במשנה בין הני דפסולים לעבודה:

**אח"ז** ראיתי בשו"ת מהרמ"ש סי' קמ"ו הקשה אי חרש לאו בר מצוה כחקירת תב"ש ופמ"ג הנ"ל א"כ איך הוא בר יבום ואדרבא ראוי שתהא אסורה לו כיון דלא עביד מצוה איכא איסורא דאשת אח ויקשה למ"ד קטן או"נ צריכין להפרישו וא"כ כיון דא"ר ליבם א"כ אינו בר חליצה וא"כ למה צריך בחליצה לטעם דלאו בני דיעה נינהו הא כיון דלאו בר מצוה הוא כל שאין מחוייב בדבר אינו יכול לפטור את המחוייב והניח בצע"ג ול"נ לפמש"כ רבינו פ"ד מיבום דחרש וחרשת אין בחליצתן ממש דלאו בני דיעה נינהו וכ' במהרמ"ש שם דהיינו דהוה כמתעסק וגרע משלא בכונה ולפי"ז י"ל ביבום דאף במתעסק יצא משום דנהנה כמש"כ הר"ן בשם הרא"ה גבי כפאו ואכל מצה יצא דאף מתעסק יצא דנהנה וכיון דיבום מהני אף במתעסק גם חרש בר מצוה הוא א"כ שפיר לענין יבום בר מצוה הוא ושוב הוה בר מצוה לענין חליצה ולכן צריך לטעם דלאו בני דיעה נינהו והוה כמתעסק וגרע טפי דל"ה חליצה כלל:

## פרק ט

### הלכה א

א) **זר שעבד במקדש עבודתו פסולה וחייב מיתה ביד"ש שנאמר והזר הקרב יומת מפני השמועה למדו שאין חיוב זה אלא לקרב לעבודה והיכן הוזהר וזר לא יקרב אליכם איזהו זר כל שאין מזרע אהרן הזכרים שנאמר וערכו בני אהרן והקטירו בני אהרן ולא**

**בנות אהרן**. ויש להבין דרבינו לא כתב מנ"ל דמחלל עבודה דבגמ' יש פלוגתא מנ"ל דמחלל עבודה וניחזי אנן בגמ' יליף רי"ש מקו"ח מבע"מ וטמא ופריך שכן אסורין בבמה וקאמר אנן יוכיח וסובר דאסור בבמה ואח"כ קאמר רב משרשיא דאתיא מיושב ומחדא מהנך והנה רבינו ע"כ לית לי' דיליף מאונן דהרי בפ"ב כתב רבינו דיליף אונן מקו"ח מבע"מ ובגמ' איתא דמבע"מ לא אתיא רק מבע"מ וזר וא"כ אי אונן יליף מקו"ח דבע"מ וזר ע"כ זר א"א דנילף מאונן דאונן גופי' היא דיליף מזר ובע"מ רק י"ל דהרי רב משרשיא מסיק דאונן יליף מיושב ומחדא מאינך וא"כ י"ל דיליף שפיר מבע"מ ומיושב דאונן אסור וזר יליף מיושב ובע"מ ג"כ כדרב משרשיא או דשפיר יליף זר מאונן ובע"מ כיון דאונן ילפינן מבע"מ ומיושב ולא צריך לילף מזר:

**או** י"ל דיליף זר מבע"מ ומיושב ואונן ילפינן שפיר מזר ומבע"מ אלא דיש להבין דהא א"א לילף זר מיושב דהרי בגמ' מבואר דיושב דמחלל רק יען דלעמידה בחרתיו וזר הוה כדאיתא דף כ"ג והא דבגמ' קאמר דיליף זר מיושב כבר הקשה כן בפמ"א ובטה"ק תי' דבדף כ"ג פליגי ר"נ וברייתא דבברייתא יליף משינה הכתוב לעכב וא"כ רב משרשיא סובר כברייתא דמשינה לעיכוב ילפינן דמחלל ואני הכרחתי הדבר דהרי גמ' פריך מנ"ל דיושב כשר בבמה ומשני לפני ד' ומעתה אי פסול דיושב היינו דהוה כזר א"כ פשיטא כשר בבמה ע"כ דרב משרשיא יליף משינה לעיכוב אבל רבינו בפ"ה כתב רק קרא דלעמוד לשרת משמע דיליף חילול מקרא דלעמידה בחרתיו דהוה זר א"כ א"א לילף זר מיושב וע"כ כתי' הנ"ל דיליף מאונן ובע"מ ואונן ילפינן שפיר מיושב ומבע"מ ודו"ק:

**והנה** אי יליף מבע"מ ומאונן ע"כ צריך לומר דאונן אסור בבמה והא דכתיב קרא דמן המקדש לא יצא משמע במה כשר י"ל משום דלגופי' צריך לדעת רבינו בפ"ב ובסה"מ מל"ת קס"ה שזה איסור תורה שלא יצא מן המקדש על מתו (ערדב"ז סי' תשע"ו) וכמש"כ בטה"ק על דברי רש"י:

**ולדעתי** מוכרח כן כיון שרבינו כתב בני אהרן ולא בנות אהרן משמע מזה כבר ידעינן דנשים מחללין עבודה ואהדרה לאיסורא קמא כזרים ממש והנה אי טעמו של רבינו מקו"ח א"כ יקשה ממנ"פ אי יליף מקו"ח מיושב הא בנשים ל"ש קו"ח מיושב דהרי תוס' כתבו דקו"ח יען דיושב אוכל במורם מקדשים א"כ ליכא בנשים קו"ח זה וע"כ דיליף מאונן ובע"מ וע"ז יקשה כאמור דהרי רבינו יליף אונן מקו"ח בע"מ ומזר וע"כ כמש"כ דרבינו יליף אונן מבע"מ ומיושב וזר ילפינן שפיר מבע"מ ומאונן כמש"כ לעיל ולפמש"כ להלן דיליף מקרא דכתיב בלאו ידעינן דמחללין א"ש ברווחא כיון דנשים איקרי זר בכלל קרא דלא יקרי זרים:

**והנה** מקרא וודאי אין לומר דיליף רבינו מדרשא דוינזרו דהרי לא הביא רבינו כלל דרשא זו רק בפ"ד לענין טמא אלא דקשה הרי גם קו"ח לא הביא ולכן לכאורה י"ל דל"צ בזר קו"ח דהנה בטה"ק חקר למה צריך קרא זר מחלל הא כתיב זר לא יקרב וכל מה דאמר רחמנא ל"ח ל"מ ותי' בקדשים ל"ש זה דבעינן שינה כתיב לעיכוב אמנם לפמש"כ ריטב"א הביאו בשעה"מ דהיכא דכתיב לאוו ל"ב שינה לעיכוב בקדשים א"כ שפיר ידעינן דזר פוסל ומחלל עבודה כיון דכתיב לאו כל זר לא יקרב אליכם ולכן לא הביא רבינו לא קו"ח ולא דרשא דקרא משא"כ בקידוש ידים בפ"ה ובאונן דליכא לאו הוצרך רבינו לכתוב דרשא מנ"ל דפסול ומחלל יעו"ש:

**ויותר** נראה דהנה גמ' קאמר מה לצד השוה שמוזהרין אף אני אביא זר שמוזהר והיכן מוזהר מוזר הקרב וכן גבי אונן קאמר אף אני אביא שמוזהר א"כ מוכח דהיכא דאין מוזהר ל"ש קו"ח דאיכא למיפרך מה להני שמוזהרין וכ"כ תוס' דלכן א"א לילף מגזלן דאין מוזהר ובטה"ק חקר דנימא דאף זה נילף בקו"ח דיהא מוזהר והביא מדברי משל"מ פ"ה מיסודי תורה (עמש"כ בסוג' דמקדש בחולין בעזרה) דאין עושין פירכא בשום מקום על קו"ח מה ללמד שכן מוזהר דגם זה נוכל לילף דיהא מוזהר אלא דהכי אגמרי הלמ"מ כל דבר שתלמוד בקו"ח רק לאיסור ולא למלקות ולי נראה דלפמש"כ הריטב"א הנ"ל ביומא דף נ"ג דהיכא דכתיב לאו הוה לעיכובא ובשעה"מ ה' ק"פ תמה טובא ובח"ס חו"מ העלה דרק שם יען דכתיב חוקה לכן הוה לאו לעיכובא וא"כ מעתה כאן לענין חילול שייך שפיר לפרוך מה להני שהן מוזהרין וכיון שמוזהר בדין הוא שיחלל ולכן אף אני אביא זר שמוזהרין ובדין שיתחלל אבל בלא קו"ח לא הי' מחלל אף דכתיב לאו וא"כ א"ש לעולם יליף מקו"ח מבע"מ ורק הביא קרא דלא יקרב כיון דהקו"ח רק לגלות כיון דמוזהר מחלל והבן היטב ועמש"כ בפ"ג מבאמ"ק:

ב)

**והקטירו בני אהרן ולא בנות אהרן**. וראיתי בפרד"ר דרך מצותיך ח"ג כ' וז"ל נסתפקתי אם עברו בנות אהרן והקטירו אם יהיו חייבות מיתה כזר ששימש או דילמא דליכא בהו אלא לאו הבא מכלל עשה וא"ת תיפוק לי' דחייבות מיתה משום מחב"ג דאפי' כהנים בזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם וחייבים מיתה כזר וכש"כ בפ"י מכהמ"ק הא לא קשיא שהרי התוס' בפ"ק דקידושין דף ל"ו ד"ה חוץ כתבו וא"ת תיפוק לי' דכל הני אינם כשירות בנשים לפי שהן מחב"ג דהא אמרינן בפ"ב דזבחים דאפי' כהנים בזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם וי"ל דמיירי שלבשו הבגדים א"נ י"ל כיון שלא נצטוו בבגכ"ה לא הוה מחב"ג והרשב"א בחי' כ' תי' שני של תוספת וא"כ יש להסתפק

אם חייבות מיתה דומיא דזר ומיהו עבודה מחללי כמש"כ מהרימ"ט בחי' ועיין מש"כ רבינו לקמן דין י"א ואם הי' זר אינו לוקה אלא אחת משום זרות וכ' הכ"מ וטעמא משום דלא הוזהרו מלעבוד טמא ומחב"ג אלא מי שהוא ראוי לעבודה אבל הזר הואיל ואינו ראוי לעבודה אין עובר בשום אחד מאלה עכ"ד ועיין תוס' יבמות דף ל"ג זר בטומאה וטה"ק זבחים ובשעה"מ ה' עיוהכ"פ:

ג')

**איזהו זר כל שאינו מזרע אהרן**. ובספר נ"מ כ' דנשמע מכאן דאף לוי זר הוה מעבודתו פסולה דהוה כזר ששימש והביא ראי' ממש"כ רבינו בפ"י מכהמ"ק דמחוסר בגדים עבודתו פסולה דהוה כזר ששימש וכן מדקאמר מזרע אהרן הזכרים נשמע דנשים מחללי עבודה וגם חייבין מיתה כזר ששימש:

## הלכה ב

א') **אלא בד' עבודות**. וכ' הכ"מ אף דלוי פליג פסק כרב ומשל"מ הקשה מירושלמי דרי"ו ס"ל כלוי ובשי"צ הקשה מב"י סי' תק"ט שכ' דהלכה כלוי נגד רב והביא שם דלאו כללא הוא דהיכא דדרשא משמע כרב הלכה כרב ורק נשאר קו' משל"מ מירושלמי ועוד דרבא דבעי היכל מאי ס"ל ע"כ כלוי וראיתי במהר"ם ברבי תי' ע"ד הפלפולא דלכאורה קשה ל"ל קרא נילף מבית הפרוכת דהוה עבד"ת אף שלא גמר כל הזאות כמש"כ תוי"ש דא"ל דנכנס לקטורת דהא הוה הבערה שלא לצורך דמקלקל בהבערה פטור וליכא חיוב הבערה א"כ י"ל דלוי וכן ברייתא דת"כ דתה"ד חייב היינו משום דסובר מקלקל בהבערה חייב א"כ ע"כ הא דלמבית הפרוכת היינו בנכנס להזות א"כ מוכח דעבד"ת הוה וא"צ קרא להזאות היכל רק לתה"ד דאבל אנן קיימ"ל מקלקל בהבערה פטור א"כ קרא בנכנס לקטורת אייר וצריך אידך קרא להזאת היכל ולא לתה"ד ולכן פסק כרב (ובה' תומ"ס בארתי בדרך אחר דתליא בפלוגתא דיומא דף ס"א אי כל הזאה בפ"ע עבודה הוה):

ב')

**ואין הזר חייב מיתה אלא על ד' עבודות**. וכ' הכ"מ דהוא מימרא דרב אף דלוי פליג ופסק כרב ובמשל"מ הקשה דבירושלמי פליגי בה רי"ו ור"ל דרי"ו מחייב בתה"ד ג"כ א"כ הוה לי' לפסוק כרי"ו וכ' בנר מצוה ליישב דלפי גמ' דידן לא פליגי בהא רב ורי"ו דהא בדף כ"ג נחלקו רי"ו ור"ל בהרמה גופה דר"ל ס"ל דלאו עבודה ורי"ו סובר דעבודה הוא א"כ י"ל דמטעם זה פוטר ר"ל לזר שתרם מפני שאינו עבודה ודלא כירושלמי דס"ל דעבודה הוא אלא דפטור בזר משום דתה"ד הוה עבודת סילוק אך תלמודא דידן ס"ל דלר"ל ס"ל

דלאו עבודה הוא ומטעם זה פוטר בזר ורי"ו דאמר עבודה היא פוטר בזר משום דהוה עבודת סילוק ואתיא דרי"ו כרב ולכן פסק רבינו כרב:

## הלכה ג

**בין שזרק בחוץ וכו'**. וכ' הכ"מ דהיינו בהיכל וכ' בשי"צ הכונה דלכן צריך לאשמעינן היכל יען דהוה בחוץ וא"כ ליכא למשמע מועבדתם דהתם לא כתיב אלא מזבח או לפני ולפנים (וכעין דכ' מהרש"א שם לפרש האי אלא מעתה זר שסידר הלחם יתחייב) וכ' עוד בשם המאירי לפרש האי בחוץ הן הזאת של מצורע אעפ"י שאין במזבח אלא כנגד קדק"ד כדכתיב לפני ד' יע"ש:

## הלכה ד

**הקטיר וכו'**. הקשה במשל"מ דלא הביא בין פסול כדיומא דף כ"ד ובשי"צ תי' כיון דחזינן דבאידך ברייתא לא תלי' בין פסול א"כ ע"כ משום דמילתא דפשיטא כיון דאם עלה לא ירד חשובה עבודה:

**במשל"מ** לקמן [על הל' ט"ו] הביא מיומא דף מ"ו דאפשר לעשות המערכה למטה אצל המזבח מוכח הא דאמרינן וכי זר קרב אצל מזבח היינו משום דאסור לקרב לגבי מזבח וקשה לפי"ז ממנחות דף כ' דפריך וכי ס"ד דזר קרב אצל מזבח ויקשה הא אפשר לעשות למטה בשלמא אי הכונה משום דעבודת מזבח פסול בזר ניחא אבל לפי דברי המשל"מ קשה אך י"ל עפמש"כ תוס' מנחות דף י"ח דפריך וכי זר קרב היינו משום דמליחה אחר הגשה שהיא בראשו של מזבח ומסתמא לא ירד ועלח"מ פ"ה מאימ"ז וח"ס בח"ו מזה:

**והנה** כאן מבואר דחיוב הקטרה בכזית וראיתי בשו"ת מהרי"א סי' ס"ו שכ' הא חיוב הבערה בכ"ש א"כ קשה מיבמות דף ל"ג דאמרינן איסור זרות איכא איסור שבת ליכא הא אדרבא איסור שבת קדים בכ"ש ואיסור זרות אח"כ בכזית א"כ איסור שבת איכא זרות ליכא ונראה ליישב דהנה בירושלמי פ"ב דשבת משני לר"י חייב משום מבשל ויקשה אמאי לא משני כן בתלמודא דידן ותי' במראה הפנים דאיסור זרות משמע לי' אפי' בכ"ש כגון במהפך בצינורא ומבשל ליכא בכ"ש לפי"ז מוכח דהאי איסור הקטרה דאמרינן היינו ג"כ בכ"ש כהך דמהפך בצינורא ובזה ליכא משום בישול וא"כ לא קשה דאיסור שבת קדים דהאי הקטרה ג"כ בכל דהוא רק כיון שיש באותו אבר כזית כבר חייב אף אהקטרה כל דהו:

**ועוד** יותר נראה דהנה על קו' המ"פ י"ל כיון דאיסור הקטרה בכזית ואיסור בישול כגרוגרת משמע לי' לגמ' דידן דלית לאוקים באיסור בישול משום דמשמע לי' בהאי איסור זרות כבר יש חיוב שבת וע"כ רק משום הבערה ולכן פסק דבהבערה ליכא אלא

מלקות וזה ניחא לר' יוסי אבל לר"ש שפיר י"ל דבאמת משום הבערה לא חשוב לי' דהוה לאו וסובר ג"כ דללאו יצאה ורק חייב משום מבשל א"כ שוב איסור זרות קדים דזרות בכזית והקטרה דשבת בכגרוגרת משום מבשל דמשום הבערה ל"ה אלא לאו ושפיר קאמר משום זרות מחייב ולא משום שבת:

**אך** לכאורה אכתי יקשה לדברי הא עכ"פ גם משום הבערה חייב עכ"פ מלקות והוא בכ"ש וקודם לאיסור זרות דעכ"פ חטאת ליכא הא בזרות ג"כ רק לאוו ואף דא"כ קשה גם מאי פריך לר"י דללאו יצאה עכ"פ לאו איכא כמו שהקשו תוס' באמת הנה לזה היטיב אשר דיבר במהרי"א לתוס' שבת ק"ו מוכח למ"ד ללאו יצא מקלקל בהבערה פטור א"כ קו' הגמ' דאפי' לאו ליכא אבל לר"ש דסובר מקלקל בהבערה חייב ל"ש תי' זה אך הדבר ניחא דרק לר"י הקשו תוס' דהוה לאו בזרות אבל לר"ש באמת בזרות יש חיוב חטאת דר"ש קאמר בשם ר"ע רבו בסנהדרין דף פ"ג דחייב אזרות סקילה ויש כאן חיוב חטאת ורק לר"י הקשו גם זרות לאו הוה ולר"י שפיר תי' מהרי"א דאפי' לאו ליכא כאן דהוה מקלקל בהבערה והבן:

**ובזה** ניחא לי דברי ירושלמי דמסיק משום מבשל וכ' בק"ע דאי משום הבערה ל"ה לאו לר"י והקשה א"כ קשה הא דפריך לעיל לר"י למה לא חייב משום מבעיר כיון דגם לירושלמי סובר ר"י ללאו יצאה להנ"ל ניחא דבאמת לירושלמי לית לי' לר"י ללאו יצאה אלא לחלק יצאה ולכן פריך למה לא חייב משום מבעיר והא דקאמר בזר שעבד חייב ב' משום זרות ומבשל ולא משום מבעיר אין משום דסובר ללאו יצאה אלא כיון דסובר לחלק יצאה ע"כ סובר ג"כ מקלקל בהבערה פטור דר"ש דמחייב מקלקל בהבערה משום דכ' לא תבערו ומבואר בתוס' שבת ק"ו למ"ד לחלק יצאה או ללאו יצאה ע"כ סובר מקלקל פטור וכיון דמחלל עבודה הוה מקלקל בהבערה וע"ז מסיק דבאמת משום מבשל חייב לא משום מבעיר והדבר נכון מאוד:

**אבל המקטיר קטורת ביוה"כ בקדק"ד א"ח מיתה עד שיקטיר מלא חפניו**. ובס' נר מצוה הקשה תיפוק לי' דאפי' אם לא הקטיר כלל חייב על הכניסה דהא אפי' כה"ג שנכנס שלא לעבודה חייב מיתה ולכן העלה דזרים לא הוזהרו בלא יבוא ע"ד שכ' תוס' קידושין דף ל"ו דנשים דלא נצטוו בבגכ"ה לא הוו מחוסרי בגדים אף דדעת רבינו בפ"א מה' אלו דמעלות אלו דקתני בפ"ק דכלים דאורייתא נינהו היינו דאיכא איסורא דאורייתא אבל מיתה ומלקות ליכא והביא דברי המשל"מ בפ"ט מה' אלו דס"ל כיון דבפ"ו מה' אלו כ' דבע"מ הוא באזהרה דלא יבוא קו"ח דגם זר מוזהר על זה ובנר מצוה הקשה עליו דמק"ו רק נשמע איסורא אבל מלקי לא לקי דאין עונשין מפ"ד והביא דברי השעה"מ שהוכיח

דזר מוזהר אביאה ריקנית מדלא דחי בזבחים דף כ"ב מה לבע"מ שחייב אביאה ריקנית ובנר מצוה דחי דעדיפא קפריך והביא דברי השעה"מ דכהן מב"ג דהוה כזר חייב ג"כ אביאה ריקנית ובנר מצוה דחי דא"כ הא דכ' רבינו בפ"א מבאמ"ק הט"ו דכל כהן הכשר לעבודה אם נכנס מן המזבח ולפנים והוא שתויי יין או שכור משאר משקין או פרוע ראש לקי ואמאי לא כ' גם מחוסר בגדים אע"כ דאין זר חייב אביאה ריקנית כש"כ דאין כהן מחב"ג חייב אביאה ריקנית:

## הלכה ה

א) **והמסדר ב' גיזרין חייב וכו'**. וכ' הכ"מ פלוגתא דרב ורי"ו ופסק כרי"ו והקשה בשיח יצחק דבגמ' משמע דגם לוי כרב מדלא הוסיף אלא תה"ד וכן הקשה בשירי קרבן בירושלמי והוסיף עוד להקשות דרבינו נתן טעם דעצים קרבן הוה הרי הוא כמקטיר איברים משמע שר"ל דלכן לא חשוב בגמ' רק ד' עבודות ול"ח ב' גיזרין דבכלל הקטרה הוא וא"כ יקשה מ"פ הגמ' סידור שני גיזרין ליחייב ומשני בהא פליגי ומ"פ דילמא לכו"ע חייב רק לא קחשבינן לי' דבכלל הקטרה הוא:

**ונראה** ליישב דהנה בירושלמי איתא באמת דלכו"ע חייב לכן י"ל דתליא בהא אי אמרינן עצים קרבן הם כרבי שפיר הוה בכלל הקטרה אבל אי עצים ל"ה קרבן ל"ה בכלל הקטרה וא"כ י"ל רבינו פסק כמ"ד עצים קרבן הן דהוא פלוגתא במנחות דף כ' ולכן כ' עצים קרבן הן ובכלל הקטרה (וע' בכ"מ ובלח"מ בפ"ה מאימ"ז שכ' דרבינו פסק כמ"ד עצים קרבן הן והא דא"צ מלח הוא מדברי קבלה דא"צ מלח) וגמ' קאי למ"ד דעצים לאו קרבן הן:

**עוד** י"ל דביומא דף כ"ו כ"ז לחד לישנא קאמר רי"ו דחייב משום עבד"ת א"כ שפיר קשה אמאי ל"ח גם לוי מדלא הוסיף גזרי עצים דנדע שהוא עבודה תמה דלא תימא דל"ח עבודה תמה כמש"כ תוס' שם לכן שפיר פריך משני גזרי עצים אבל למסקנא דמסיק דרי"ו לא קאמר הטעם דעבודה תמה אלא דהוא עבודת היום א"כ י"ל דלא פליגי והא דלא חשבוהו יען דבכלל הקטרה שזה ג"כ עבודת יום וא"צ לאשמעינן שהוא עבודה תמה (עי' תוס' שם דהא דקאמר רי"ו מפני שהוא עבודה כן הוא המסקנא גם לל"ב) א"כ לא מוכח דלוי ס"ל כרבי ושפיר פסק רבינו כרי"ו:

ב) **שם** הקשה הכ"מ דלא חשב הממצה והא בפ"ז ממעה"ק כ' דמיצוי מעכב ובשי"צ על תוי"ש כ' דממצה דקתני לא קאי אעולת עוף אבל הממצה דחטאת עוף לא קתני דבפלוגתא לא קמיירי דפלוגתא הוא במעילה א"כ הממצה דעולת העוף היינו הזאת דחה"ע והרי זה בכלל א' מכל הזיית דם שהזכיר וממצה דחה"ע לא הביא כיון שלא מתבאר בגמ':

ג) **אבל היוצק והבולל והפותת והמולח מניף ומגיש ומסדר לחה"פ וכו'**. וכ"כ בפי"ט ממעה"ק דכל אלו פטור לפי שאין גמר עבודה ואני תמה כי בפ"א מפהמ"ק כ' כל המנחות שיוצק או בלל זר כשר מקמיצה ואילך מצות כהונה למד על יציקה ובלולה שכשרה בזר הרי דכשר אפי' לכתחלה ואיך כ' דלוקה ונפסלין וכן למה צריך לטעמא יען דיש אחרי' עבודה כיון דכשר בזר לכתחלה כשר גם בחוץ כדמוכח במנחות דף י"א דהא בהא תליא הנה הך דהכא יש ליישב עפ"י הא דאיתא במנחות דקאמר משנה דלא כרי"ו דחשיב ט"ו עבודות יציקות ובלילות דאם כהן אין יודע בהן אין לו חלק בכהונה וע"כ דזר פסול בהן ומשני כאן במנחת כהנים כאן במנחת ישראל מנחת ישראל דבת קמיצה היא מקמיצה ואילך מצות כהונה מנחת כהנים דלאו בת קמיצה מעיקרא בעי כהונה ודחי רבא מנחת כהנים מהיכא איתרבי ליציקה ממנחת ישראל מה התם כשר בזר אף הכא כן א"ד אר"נ ל"ק כאן בנקמצות כאן בשאין נקמצות א"ל רבא מכדי שאין נקמצות מהיכא איתרבי ליציקה מנקמצות מה התם כשר בזר אף הכא כן והנה קשיא לי דלקמן דף ע"ה הקשו תוס' דבעי גז"ש קרבנך ליציקה ובלילה ומ"ש הא כבר ידעינן כן מקרא דכ' מנחה ותי' דבאמת רק צריך לימוד לענין מת"ש ובתי' השני כ' דעיקר ידעינן מקרבנך וגלוי מילתא בעלמא דכל מנחות שווין ומנחה רק צריך דלא נמעט כמו דממעטינן מאפה והנה לפי תי' השני א"כ קשה מהך דמנחות דקאמר דרק יליף כן מנקמצות ומשל ישראל א"כ מוכח כתי' הראשון וצ"ע:

**והנה** ל"נ ליישב קו' תוס' עד"א דוודאי למ"ד דסולת בוללן שייך לחלק בין מחבת למרחשת יען דזה מעשה עבה וזה רכה ולפי"ז לעולם רק גילוי מילתא בכל מנחות דשווין והא דבעי קרבנך היינו לענין מחבת ומרחשת דוקא וא"כ לא קשיא מהך דמנחות דמוכח לכאורה דעיקר ילפותא ממנחת ישראל ליציקה דהוה גילוי מילתא משום די"ל דגמ' קאי אליבא דרבי דחלות בוללן א"כ ל"ל דהוה ג"מ בעלמא דא"כ ל"ל גז"ש דקרבנך וע"כ דעיקר ילפותא ממנחה וקרבנך רק למת"ש וא"כ שפיר דחי כיון דיציקה מישראל יליף כמו התם בזר ה"ה כאן בזר כשר אבל לדידן דקיימ"ל סולת בוללן כמבואר בפי"ג ממעה"ק שפיר י"ל דג"מ בעלמא הוה ורק למרחשת יען דמעשה רכה ל"ד למחבת צריך גז"ש דקרבנך ומנחה לא בעי רק דלא נמעט כמו דממעטינן מאפה א"כ ל"ש דחוי הגמ' דיציקה משל ישראל מה התם בזר דהרי רק ג"מ הוה וא"כ שפיר י"ל הא דחייבת בלאו ביציקה בהני דאין נקמצות או במנחת כהנים דלאו בר קמיצה והך דפ"ט מפהמ"ק איירי בכל מנחות דיש בהן קמיצה אז זר כשר לכתחלה:

**אמנם** בפי"ג ממעה"ק כתבתי להקשות דע"כ דלא כר"ש דלר"ש כל שאין נקמצות ליכא

פתיתה והגשה כדאיתא דף ס' וא"כ איך מוקי באין נקמצות וא"כ תיקשי פתיתה והגשה דחשוב ר"ש דכהן אין מודה פסול לעבודה ואמנם לדידן דיש הגשה ופתיתה אף באין נקמצות הן במנחת הסולת והן במנחת כהנים שפיר נוכל לאוקמא הכא באין נקמצות והך דפהמ"ק בנקמצות ולפי"ז משנה פי"ד דזבחים איירי באין נקמצות רק דאכתי מהך דאיתא בפי"ט ממעה"ק לא מתרצי בהא:

**לכך** אני אומר דהנה בתויו"ט תמה מאוד על לשון המשנה דחשיב יציקה ובלילה ואח"כ מטיב נרות ואינך ואח"כ כ' הקומץ ומקבל יען שאין גמר עבודה וכן רבינו כ' כן כאן ובמעה"ק תחילה יציקה ובלילה ואח"כ מטיב הנרות ומסדר שולחן ואח"כ חוזר למעשה מנחה וכ' קומץ ומקבל ופלא מאוד:

**ול"נ** דא"ש מאוד דבוודאי בהך דיציקה ובלולה ליכא חיוב כלל אלא באינך מטיב הנרות ומסדר שולחן קומץ ומקבל דם בהני יש חיוב דמקמיצה וקבלה מצות כהונה רק פטור יען שאין אחרי' עבודה ולכן לא נקט קומץ עם שאר מעשה מנחה ונקט מסדר שולחן ומטיב נרות ואח"כ קומץ ומקבל דם דרק בהני איכא הטעם יען שאין אחרי' עבודה ולכן נקט רבינו כלשון המשנה דטעמא רבה איכא בהא:

**והנה** הריטב"א בקידושין דף ל"ד העלה דאותן שיש בהן הגשה מהגשה ואילך מצות כהונה ובאותן שאין בהן הגשה מקמיצה ואילך מצות כהונה והנה לא מצינו מנחה שצריכה קמיצה ואין בה הגשה אלא מנחת כהנים לר"ש כמש"כ תוס' שם במנחות וא"כ לריטב"א המשנה אתיא כר"ש ואין לומר דכוונתו על מנחת חוטא דנקמצת ואין בה הגשה אלא דיקשה מגמ' דמנחות שהבאתי דמוקי באין נקמצות אפי' יציקה וכש"כ הגשה בכהן ובנקמצות מקמיצה ואילך משמע דלא כדבריו ולקושית הריטב"א נ"ל עפ"י גמ' דמנחות דמשנה דקחשיב הגשה בכהן איירי באין נקמצות כגון מנחת כהנים וחוטא ודלא כר"ש והא דמקמיצה ואילך מצות כהונה בנקמצות ולפי"ז יש ראי' לדברי רבינו לפי דרכו דבנקמצות אז מקמיצה ואילך אבל באין נקמצות חייב זר עלי' אבל אין מחלל עבודה ובאמת ה"ה יציקה ובלילה וכמש"כ מהרימ"ט שם ול"ב קרא דרק למדין מהגשה:

**רק** דיש לתמוה אמש"כ הריטב"א דלכן ל"ח פתיתה בלילה ויציקה יען דכשר בזר דהא לר"ש כל הני פסולות בזר והנה במהרי"ט כ' דלא נקש הני דידעינן מהגשה דפסולות בנשים ולכאורה תמוה דכל הני כשירות בזר וצריך לומר אליבא דר"ש קאי אמנם ל"נ דהגשה לכתחלה בעי כהן והו"א אשה ג"כ לכתחלה שהיא כהנת כשרה לזה ממעט כהנות אבל יציקה ובלולה לכתחלה כשר בזר ודלא כמהרי"ט ודלא כריטב"א אלא דלמהרי"ט הקשה לו היכא ס"ד כלל נשים לכתחלה כשרה בהגשה הא הוה מ"ע שהזי"ג

אבל לדידי הא ל"ק דרק בסמיכה הקשה תוס' הא הוה מ"ע שהז"ג אבל הגשה שהוא חלק מעבודה ל"ש ז"ג דעיקר הכשירו של קרבן הוא ביום וכמש"כ במקנה ומהרי"ט גופי' כרב כן בסמיכה רק תוס' לית להו בסמיכה האי סברא דאינו חלק מעבודה אבל הגשה דהוא חלק מעבודה ל"ה ז"ג ע"כ שפיר הו"א אפי' כהנת כשר לכתחלה ולכן ממעט דלכתחלה לא אבל באמת כשר דהרי לא הגיש כלל כשר ודו"ק:

**אח"ז** ראיתי בשעה"מ ה' יו"ט הרגיש קצת במה שכ':

**ונראה** דיצא לרבינו כך מברייתא סנהדרין דף פ"ג אזהרה ליוצק ובולל מניין ת"ל קדושים תהיו ולא יחללו וגמ' דחי אסמכתא ואח"כ פריך מטמא ששימש במיתה ומסיק דבתיובתא א"צ לדחוק דאפי' באזהרה אינו ושפיר מתפרש הברייתא כפשטי' דהוה באזהרה:

## הלכה ו

ד') **ההפשט וניתוח והולכת עצים כשרה בזרים וכו'**. ותמוה דבגמ' דזבחים דף י"ג יליף זה מקרא דוהקריב זה הולכה לא מקרא דוהקיר וראיתי בשי"צ ביומא שהרגיש בזה וכ' שט"ס בדבריו וצ"ל והקריב וקאי רק אהולכת עצים לא אהפשט וניתוח:

ה') **והמטיב את הנרות**. ולקמן כ' הדלקה כשר בזר והיינו דרבינו ס"ל דהטבה לאו היינו הדלקה ותימא רבה דרבינו בפ"ג מתומ"ס כ' דהטבה היינו הדלקה אמנם כבר תמה עליו בשו"ת הרשב"א לכן אני אומר דכוונתו כך דהנה מצינו דכתיב לא תבשל ודרשו חכמז"ל שתורה אפיקתה לאכילה בלשון בישול לומר דרק בישול אסרה תורה ובחולין דף קי"ג אמרינן דגלי קרא כשם שלקה באכילה לקי אבישול כן נמי אמרינן הכא כיון דא"א להדלקה בלא הטבה הוציא רחמנא ההדלקה בלשון הטבה אבל עבודת הטבה דקרא לאו היינו ההדלקה ולפי"ז א"ש דרבינו כאן כ' דחייב אהטבה ובהדלקה כ' דכשר דהטבה לאו היינו הדלקה אלא דהדלקה נקראת גם הטבה כיון דא"א להדלקה בלא הטבה ובפ"ג מתומ"ס יבואר יותר:

**אח"ז** בא לידי שו"ת שו"מ ח"ג סי' ע"ה שעמד קצת על זה וכ' וז"ל הן אמת שצריך להבין לפמש"כ רבינו דהדלקת נרות הוא הטבתן א"כ מה זה שבפ"ט מבמ"ק כ' כיון שהטיב את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן והא הדלקת הנרות זהו הטבתן עכ"ל ופלא דעדיפא הוה לי' להקשות שרבינו כאן כ' דזר המטיב את הנרות חייב א"כ מפורש יוצא בדבריו שהטבה לאו היינו הדלקה:

**אמנם** נראה ליישב דבקרא כתיב בין הערבים אמנם אי דרשינן טעמא דקרא לפי מה שבארתי בפ"ח מבית הבחירה המצוה להדליק הוא שזה כבוד לפלטרין של מלך ולהאי

טעמא באמת גם ביום צריך להדליק אלא דנפ"מ דאם מדליק בין הערביים דמפורש בקרא אין להדליק אלא בפנים דהדלקה במקומן בעינן אבל אם מדליק ביום שהוא רק מפני שזה כבוד לפלטרין של מלך ולזה סגי אם מדליק בחוץ ומכניסן לפנים וא"כ ניחא הא דמשמע במשנה דביום ליכא מצוה היינו להדליק בפנים הדלקה במקומה ל"ב אבל עכ"פ צריך שתהא דולקת גם ביום:

**וכבוד** ידידי הרב המאה"ג החריף ובקי טובא מוה' אברהם מ"ש פראנקל נ"י נשיא הוא בישראל אמר לי דבר נכון להוכיח כדברי רבינו דגם ביום איכא מצוה להדליק מהא דאיתא בשבת דף כ"א מאי חנוכה כשנכנסו היונים להיכל טימאו כל השמנים וכו' מצאו פך חתום בחותמו של כה"ג ולא הי' בו אלא להדליק יום אחד ונעשה נס והדליקו ממנו שמונה ימים ויש לדקדק אי המצוה רק בלילה א"כ הוה לי' לומר שלא הי' בו להדליק אלא לילה אחת דבכלל יום לא משמע לילה דבשלמא ימים משמע שפיר גם לילות כדאיתא בסוכה דף מ"ג אבל יום דמשמע ועתו למעט לילה ל"ש ליקרות לילה בשם יום אלא וודאי דמצוה להדליק גם ביום ובאמת לא הי' בו רק להדליק על יום אחד ואפשר נמי דלא הי' בו אלא כדי להדליק אלא יום אחד היינו שהיום קצר מהלילה וכדאמרו במנחות דף פ"ח שהי' משערין שיהא שיעור שידליק ליל טבת הארוכות א"כ לא הי' בו להדליק כדי שיעור לילה אחת בחודש כסליו שהיא ארוכה מהיום וע"כ נקט כדי יום אחד בלא לילה ולא כדי שתדליק בלילה אמנם כיון שמצאו ביום כ"ב כסליו בין הערבים הצריכו להדליק מיד בין הערבים אף שלא הי' בו שיעור שתהא דולקת כל הלילה ונעשה בו נס שהי' דולקת כל הלילה וגם הי' להדליק בבוקר ביום כ"ו חנוכה א"כ נעשה מיד נס שהיתה דולקת כל הלילה הארוכה וגם יום כ"ו ונס זה נעשה בכל שמונה ימים דהיינו ליל ויום דבכלל ימים שפיר גם לילות כגמ' דסוכה הנ"ל וע"כ שפיר הי' נס כל השמונה ימים ומיושב קו' המפרשים הא לא הי' נס רק בשבעה ימים להנ"ל א"ש דהי' נס שפיר גם ביום הראשון שלא הי' בו שיעור אלא להדליק רק יום בלא לילה ואפשר שלא הי' באותו פך אלא להדליק יום אחד מימים הקצרים ודלק כל הלילה והיום ודפח"ח שוב ראיתי כהא"ג במהרש"א בח"א חולין דף נ"ה ומפרש דלזה רמז קרא מובז ליום קטנות ולהנ"ל א"ש יותר לישנא דקרא דנקט יום קטנות דהנס הי' מחמת יום קטנות:

## הלכה ז

א) **והדלקת נרות כשרה בזרים וכו'**. וראב"ד השיג דלכתחלה פסול ובשי"צ על תוי"ש תי' דא"כ מאי חילוק יש בין הדלקת נר להצתת אליתא דהצתת אליתא ג"כ אינה במיתה דיש אחרי' עבודה כמש"כ תוי"ש דהיינו סידור ב' גזרין ורק לאו איכא א"כ לכתחלה לא

א"כ הוה בלאו כמו הצתת אליתא ובגמ' מבואר דל"ד להדדי וכ' דדעת הראב"ד דבאליתא אפי' דיעבד פסול אבל בהדלקת נרות רק לכתחלה ומהא"ט השיג על הריטב"א שכ' הכ"מ דמשמע דממיתה מעטי' קרא אבל אזהרה איכא דומיא דעבודה שאין תמה א"כ תיקשי מה בינה להצתת אליתא:

**והנה** ראיתי במלחמות ביומא דכה"ג אין מטיב הנרות רק מדליקן דהטבה רק הכשר עבודה הוא ויפלא דהדלקה לאו עבודה רק הטבה והן כהא"ג צ"ע גם על תוס' דף כ"ו שכ' שהטבה תחילת עבודה הוא כמו שהקשה מהרש"א שם אך בשי"צ כ' ליישב דכונה תחילת עבודת צורך פנים דהדלקה צורך פנים אבל על הרמב"ן ל"ש לתרץ כן דכ' מכשירי עבודה דהא הדלקה לאו עבודה הוא וכן יקשה למה צריך כלל לפייס על ההטבה כיון דהדלקה בכה"ג וההטבה רק מכשירי עבודה כמש"כ תוס' דלכן מפיסין אהטבה משום הדלקה והא הדלקה גופי' בכה"ג (ועי' במלחמות כהא"ג דמפיסין לקטורת היינו מחתה והקשה הא קטורת בכה"ג למה מפיסין במחתה ותי' דלא ליתן לאינצו' דגם מחתה מעשרת וזה ל"ש בהטבה) וצ"ע:

ב') **הוציאן לחוץ והדליקן וכו'**. בספר לחם יהודא הקשה הא קיימ"ל הדלקה עושה מצוה ובעינן דוקא במקומו וכ' בשי"צ שם דלכאורה י"ל בנ"ח משום דהרואה אומר לצרכו הדליקה וזה ל"ש במנורה אלא דמדברי רבינו בה' חנוכה משמע דבעי הדלקה במקומו ותי' דשאני נ"ח דכבתה א"ז לה א"כ רק הדלקה מצוה לכן בעינן דוקא במקומו אבל במנורה דמצוה שיהא דולק מהני גם בהדליקה בחוץ דהא לדעת רבינו פ"ג מתומ"ס גם בבוקר הי' מדליק דס"ל דמצוה שיהא דולק כל היום ואפי' להחולקים עליו בנר מערבי מודין דבעינן תמיד א"כ כשהניחה במקומו נתקיים מצות הדלקה במקומו ועוד דהא בשבת דף כ"א דריש להעלות נר תמיד שתהא שלהבת עולה מאלי' וכן כ' רבינו בפ"ג מתומ"ס ושם דף כ' מייתי גמ' ראי' מהא דלא בעינן שיהא אוחז ברובו ופי' תוס' שכונה דהיכא דקפיד תורה שלא יכבה סגי בהעלאת שלהבת ובפנ"י הוסיף לבאר דבשבת כהא"ג אין רשאי רק לעלות שלהבת בזה מקיים מצות הדלקה ואם רוצה להוסיף להדליק מחלל שבת א"כ לפי"ז זר שמדליק רק כדי ששלהבת עולה מאלי' זהו מצות הדלקה ומה שאח"כ מוסיף ודולק הוא נעשה ממילא לא ע"י זר וכן יכול להכניסו מיד לפנים א"כ נמצא דשפיר נעשה מצות הדלקה בפנים דהיינו מה שמוסיף ודולק עד שנאחז האור ברובו נעשה בפנים לכן שרי להדליק בחוץ וכן ע"י זר כיון שעכ"פ מצות הדלקה שיהא עולה מאלי' עד שיאחז האור ברובו וזה נעשה ממילא א"כ מה לי אם תחלת הדלקה ע"י זר או כהן כיון שבלא"ה עיקר מצות הדלקה נעשה ממילא:

**אמנם** בספר לחם יהודה כ' ליישב עד"א כיון שאמרו הדלקה לאו עבודה היא וכשרה בזר ואי אמרת דהדלקה דמנורה במקומה בעינן מאן מעייל זר להתם הרי מבין האולם ולמזבח אינו יכול להכנס וע"כ מה שאמרו הדלקה לאו עבודה היא הוא לענין אם הוציא המנורה לחוץ דהא נרות קביעי ואפי' הראב"ד לא נחלק על ההוצאה אלא על ההדלקה שאינה כשרה לכתחלה ושאני חנוכה דהדלקה עושה מצוה הוא מפני דקיימ"ל כבתה א"ז לה ושיעורה מועט משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק אבל מנורה זקוק לה אם כבתה דכ' תמיד שתהא דולקת מערב עד בוקר והך טעמא נמי דאמרינן התם למ"ד הנחה עושה מצוה הדלקה במקומה בעינן דהרואה אומר לצרכה דולק ל"ש גבי מנורה דאין דומה לה גבי הדיוט:

**אך** אכתי קשיא לי טובא במש"כ רבינו דמותר לזר להדליק ואמאי נהי דלאו עבודה הוא אמאי זר כשר מ"ש מהגרלה שדעת רבינו בפ"ג מעיוהכ"פ דפסול בזר דהגרלה מעכב וכאן הרי ג"כ הדלקה מצוה ומעכב אך י"ל לפמש"כ השי"צ דהדליקן בחוץ לכן כשר כיון שדולק בפנים אח"ז א"צ שיהא ההדלקה עצמה בפנים דהמצוה נמשכת דקיים מצות הדלקה בפנים לכן כשר גם בזר (כדאיתא מנחות דף ח' מדכהונה ל"ב פנים נמי לא בעי ה"נ מסתבר לומר איפכא מדפנים ל"ב כהונה לא בעי) משא"כ בהגרלה דבעי מעשה הגרלה לפני ד' לכן כיון דגם מעכב פסול בזר:

**ובמש"כ** ניחא לי ליישב מה שהקשה במשל"מ פ"ג מתומ"ס דכאן כ' רבינו הדלקה בזר יען דלאו עבודה ושם כ' דאף דהוצאה לאו עבודה פסול בבע"מ כש"כ בזר ולפמש"כ ניחא דשאני הדלקה דכשר בחוץ משום דמתקיימה מצות הדלקה בפנים לכן זר לאו מידי עביד אבל בהוצאה נהי דלאו עבודה כיון דמצוה הוא ומעכב והכרח לעשותו להוציאו לחוץ (עיין זבחים דף י"ח דזה מיקרי עבודה המעכבת) לכן בעי כהונת כמו בהגרלה:

**והנה** במשל"מ שם תי' דבהוצאה בעינן בגכ"ה ולפי"ז י"ל מה שהקשיתי מהגרלה די"ל כיון דבעי בגכ"ה לכן זר פסול אבל לענין הדלקה א"צ לזה רק כמו שכתבתי וכן מוכח מדברי המשל"מ גופי' שכ' בפ"ט מה' אלו כדברים האלו על דברת תוס' דכי ס"ד זר קרב לגבי מזבח ויקשה הא תוס' סברי בסוכה דף נ"ד דכניסה שרי בזר ורק כונת תוס' קרב אצל מזבח היינו כיון שמקום מקודש הוא אף דלאו עבודה לא יגש א"כ יקשה מהדלקת הנרות דזר יכול להדליק אף שהנרות במקום מקודש יותר ממזבח ותי' דל"ד להדלקה דיכול להוציאה לחוץ להדלקה לכן ל"ד לתה"ד ולהוצאת הדשן א"כ בהא גופי' נמי יש ליישב קו' המשל"מ שבה' תומ"ס הנ"ל דלכן אף דלאו עבודה בע"מ פסול דא"ד להדלקה דכשר בחוץ אך יקשה דגמ' משני דהצתת אליתא עבודה ויקשה אף אי לאו עבודה כיון

דהוא בפנים ומעכב פסול בזר:

**מעתה** לפי"ז רבינו בזה לשיטתו פ"ג דכלים שחולק שם עם הראב"ד דס"ל דמנורה הוה דבר שעשוי לנחת דאסור לטלטלו דבעינן תמיד ולרבינו משמע שם דבמנורה אין הטעם משום תמיד דס"ל דרשאי לטלטלו ולהוציאו לתיקון להדליקו ואי הוה בעינן תמיד במנורה הוה אסור להוציאו לתיקון להדליקו וכן מוכח מדבריו בפי"ב משום דכ' רבינו שאומרים אל תגעו בשולחן ולא כ' שאומרים גם אל תגעו במנורה משום דסובר כאידך מ"ד דבמנורה ל"ב תמיד ויכול לטלטלו ולהוציאו לחוץ להטביל כדאיתא בסוף חגיגה:

**אחר** זה ראיתי בשו"ת שו"מ ח"ג סי' ע"ה שהרגיש קצת במה שהקשיתי וכ' וז"ל כיון דהדלקה עושה מצוה למה יכשר בזר אף שהכניסן אח"כ בפנים מ"מ בעת הדלקה הי' זר מדליקן שוב מצאתי בתשובה מאהבה עכ"ל הגאון והנה הקשה כאלו הוא מילתא דפשיטא ובאמת לאו מילתא דפשיטותא הוא די"ל כיון דלאו עבודה הוא כשר בזר אף דמצוה ורק אי קשיא הא קשיא מהגרלה כמו שבארנוה לעיל:

ג') **והדליקה בחוץ**. הדלקה לאו עבודה וכתב הכ"מ בשם הריטב"א וז"ל תימא דהא כתיב דבר אל אהרן בהעלותך את הנרות ואפשר לומר דלהכי לא אפקי' בלשון חיוב דבר אל אהרן ויעלה את הנרות לומר דלאו עבודה היא לחייב עלי' מיתה בזר כשם שא"ח בעבודה שאינה תמה ולכאורה תמוה הא בעבודה שא"ת רק פטור ממיתה אבל עבודתו פסולה וא"כ לדבריו יהא אדרבא זר פסול להדלקה ועוד קשה דבגמ' דף כ"ד פריך הדלקה לחייב ומשני הדלקה לאו עבודה משא"כ הצתת אליתא עבודה הוא וקשה מ"פ מהצתת אליתא שלא תהא אלא בכהן כשר הא גם הדלקה דינו הכי אלא דאין זר ח"מ מדלא כתיב בלשון חיוב שידליק אהרן לכך בדיעבד כשר אבל לכתחלה צריך דהא כתיב אהרן לכן מחוורתא כאידך טעמא דלכן לאו עבודה היא משום שאין בה טורח והא דיקשה א"כ אמאי כתיב אהרן י"ל שנתן הקב"ה מתנה וזכות לאהרן ובניו שיזכו הכהנים במצות הדלקה ושיהיו קודמים לישראל כמבואר במדרש שהובא ברמב"ן שאמר לו הקב"ה לגדולה מזו אתה מתוקן:

**והנה** במעיי"ח הקשה על דברי ריטב"א שהביא שם הכ"מ במה שתמה הא כתיב דבר אל אהרן בהעלותך וגו' וכ' דלכך אפקי' שאינו במיתה ומשמע דלאו איכא כמו עבודה שאינו תמה והקשה במעיי"ח דביומא דף כ"ד מוכח כרבינו דשם קאמר הדלקה לאו עבודה והקשה מן הצתת אלי' ומשני הצתת אליתא עבודה הדלקה אינו עבודה והצתת אלי' בוודאי אינו עבוד"ת א"כ מוכח דהדלקה אינה עבודה כלל ואפי' ל"ת ליכא וכ' במהר"ם שיק דוודאי הדלקה אינו עבודה וכמו שאמרו נמי בזבחים י"ד ובכמה דוכתי

שחיטה לאו עבודה ופי' התוס' משום דאיתא גם בחולין וה"נ הדלקה בעינן אף בהדיוט דגנאי לבית בלא נר ואמרו חז"ל בשבת דף כ"ב וכי לאורה הוא צריך אלא עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל וא"כ עיקר הוא לעדות ולכן א"ש דהדלקה לאו עבודה והא דכתיב יערוך אהרן ובניו היינו משום דזר אסור ליכנס שם והדלקה במקומה בעינן למצוה אמנם דעת הריטב"א נראה דהדלקה היא צורך וכבוד להיות למשכן ד' ולפי הס"ד דחשוב עבודה היא נקרא עבד"ת אם הי' עבודה מצד עצמה אבל אם נימא דהיא עצמה אינה עבודה אלא ליתן ירק ולעבודה א"כ שוב לא מיקרי עבוד"ת והיינו דפריך מעיקרא מהצתת אליתא ומינה ה"ה הדלקת מנורה הוה עבודה מצ"ע וממילא הוא עדיפא מהצתת אליתא דאין גמר עבודה ואינו עבוד"ת משא"כ הדלקת נר שהוא גמר וסוף אותו מצוה וע"ז משני הדלקת נר א"ע דאף את"ל דהוה עבודה שבא לכבוד העבודה מ"מ שוב אינו גמר עבודה:

ד') **הוציא מנורה לחוץ והדליקן זר.** בזה ניחא לי' קו' חמורה אמש"כ רבינו בפי"א מטמאי משכב דשולחן נטמא בשעה שמוציאין לחוץ להראות ויקשה א"כ מ"ד דחשוב בברייתא מנורה וקשה הא מנורה אין מוציאין לחוץ להראות ולהנ"ל ניחא דגם מנורה מוציאין לחוץ להדליק כשירצו ואולי י"ל דמוציאין אותן ג"כ כדי להראות חיבתן הנר מערבי דהולך ודולק ועדות לישראל כי שכינה שורה ודו"ק:

**אולם** חוץ מזה יש ליישב קו' הנ"ל דבאמת הקשה במשל"מ מהיכן הוציא רבינו דמוציאין לחוץ וכ' דכן הוא בירושלמי דמוציאין לחוץ ואז נטמא:

**והנה** מירושלמי הלז מבואר דלא סגי לומר דנטמא אף כשהוא במקומו יען דמטלטלין לעולי רגל אלא דסובר דלא נטמא רק בשעה שמטלטלין אותן הגם דלשון רבינו יש לפרש כך דבאמת נטמא אף כשעומד במקומו כיון שמטלטלין עכ"פ אותו והא דכ' בשעה שמוציאין היינו משום דסובר דע"ה אין נכנסין להיכל דלא כרש"י אבל ירושלמי משמע דפריך למה הא כלי העשוי לינחת טהור ומשני בשעה שמוציאין מוכח רק בשעה שמוציאין נטמא והיינו משום דכ"ע עשוי לנחת ואסור לטלטלו לכן רק כשמטלטלין באותו שעה נטמא ול"ד לשאר כלי המטלטל דנטמא אף כשמונח משום דאין אסור לטלטלו כאשר יבואר שיטת ראב"ד להלן וא"כ לפי"ז י"ל ירושלמי סובר ג"כ דנכנסין לפנים להשתחות כפירש"י אלא דסובר דשולחן לא נטמא בפנים רק בשעה שמטלטלין וא"כ תינח בשולחן דכ"ע אבל מנורה דמתכות דנטמא אף בפנים שפיר קאמר תנא דברייתא שהי' מזהירין כשנכנסו ע"ה לפנים שלא יגעו במנורה אף כשעומד במקומו וזהו דבר נעים:

**ובזה** נראה להבין השגת ראב"ד בפ"ג מה"כ שהקשה דשולחן שאני דאסור לטלטל דכתיב תמיד וטו"א השיג ממגילה דף כ"ה ולהנ"ל י"ל דראב"ד סובר כיון דבירושלמי מוכח דמשני בשעה שמוציאין ולא משני דהוה כלי מטלטל בשעה שמראין לע"ה וא"כ כיון דאסור לטלטל א"כ בשעה שמונח במקומו אין נטמא אף דלפעמים מטלטלין אלא דוקא בנטמא בשעה שטלטלהו וא"כ לפי"ז לס"ד דאין מטלטלין כלל ג"כ י"ל הא דס"ד דהוה כלי עשוי לנחת ואין מקבל טומאה היינו דוקא משום איסור לטלטל ודו"ק:

**ולדעת** רבינו י"ל דהוא סובר אי כלי העשוי לנחת ואין מטלטלין כלל מקבל טומאה א"כ במנורה דמטלטלין לפעמים למה לא יטמא בשעה שעומד במקומו אע"כ דעשוי לנחת אין מקבל טומאה וכשמטלטלין לפעמים נחית חד דרגא כיון דאסור לטלטל אין מקבל טומאה רק בשעת טילטול:

ה') **אם הדליק זר**. והראב"ד השיג ע"ז וכ' הכ"מ דרש"י מפרש הא דאיתא ביומא דף כ"ד הדלקה לאו עבודה הוא דאין בו טורח כיון שהדליק ברוב היוצא השלהבת עולה למעלה הביא דברי הריטב"א שהקשה הא בקרא כתיב דבר אל אהרן בהעלותך ואפשר לומר דלהכי לא אפקה רחמנא בלשון חיוב ויעלה אהרן לומר דלאו עבודה הוא לחייב עלי' מיתה כשם שאין חיוב בעבודה שאינה תמה ותמוה דלהא"ט תהא עבודתו פסולה כמו בכל עבודה שאינה תמה אבל עבודתו פסולה כמבואר בדברי רבינו ולכן נראה ליישב דהנה ביומא דף ס' איכא בגמ' גבי מצות שילוח דכשר ע"י זר דשילוח ע"י איש עתי אין מעכב ותמהו א"כ אמאי דוחה שבת ובארתי בה' עיוהכ"פ דהכונה כך דאין מעכב היינו שאין מעכב העבודה אבל עכ"פ חיסר מצות שילוח ולכן משום כדי לקיים מצות שילוח דוחה שבת והבאתי ראי' לזה כן י"ל כאן כיון דכ' בהעלותך נשמע הא דכ' אהרן אינה אלא למצוה דהיינו דזה מצוה הוא שידליק אהרן אבל אינה מעכב ההדלקה דגם זר רשאי להדליק ונתקיים מצות ההדלקה גם בזר אבל איה"נ דנתבטל מצות הדלקת הנר ע"י אהרן:

**אמנם** קשה לי מהאי עובדא דהובא בשבת דף ל"ב בגר שבא להתגייר ע"מ שיעשהו כה"ג ובאבות דר"נ פט"ו ביתר ביאור דהכי קאמר לי' ב"ה דצריך ללמד איך מדליקין הנרות בפנים ואיך מקריבין הרי דפשיטא לי' דהדלקת נרות אין אלא מבפנים ופסול בזר ואף כי יש לדחות אין במשמעות המאמר:

## הלכה ט

א') **סידר מערכה פורקה**. והנה בכ"מ הקשה הא בגמ' דחי לה ומסיק סידר שני גזרי עצים חייב אבל במערכה כשר בזר כיון דכשרה בלילה ותי' דקו' הגמ' הי' רק אמאי חייב

כיון דכשרה בלילה אבל הא ל"ק לי' למה פסולה דאף דכשרה בלילה פסול בזר והנה באמת כן העלו בתוי"ש כדבריו אך קשה לי דבפ"ז ממעה"ק כ' רבינו שריפת קדשים כשרה בלילה ובזר וכ"מ לא מצא מקומו ול"נ שיצא לו מכאן דמי איכא מידי שכשרה בלילה ופסול בזר וא"כ כיון דש"ק בלילה ה"ה דכשר בזר וא"כ יקשה אי נאמר דרבינו ס"ל דרק חיוב ליכא אבל פסול איכא קשה מנ"ל זר כשר בשרק"ד והנה הי' נראה לתרץ דרבינו מפרש הסוגי' כך דפריך מאיברים ומשני סוף עבודה דיממא ותה"ד תחילת עבודה דיממא ועפירש"י ותוס' שנדחקו ול"נ לפרש דס"ד דפריך כיון דכשרה בלילה כשרה בזר נמי וע"ז מקשה מאיברים ותה"ד ומשני בוודאי מצינו כשרה בלילה ופסול בזר היכא שאין עיקר מצותו בלילה אלא הוא מצות יום שעבר אלא שנאנס ומקריב בלילה או בתה"ד דתחילת עבודה דיממא רק שיכול להקדים מבלילה (וכ"כ רבינו פ"ב מתומ"ס מצותו משיעלה העמוד השחר) אבל היכא דעיקר מצותו בלילה כמו סידור מערכה (כעין מש"כ תוס' ד"ה איכא) כשר בזר מעתה עיקר קו' ר"ז יען דסובר דמערכה עיקר מצותו בלילה כמש"כ תוס' וכן מוכח בדף כ"ד פריך אלא מעתה סידור מערכה ליחייב ומאי קושיא הא כשרה בלילה אין זר חייב עלי' אע"כ דכל הקו' הי' יען שר' זירא סובר שמצוה בלילה אבל הוא סובר דכשר בלילה אבל לא שמצותו בלילה וכיון שכן שפיר פסולה בזר ולכן פריך דליחייב עלה ג"כ ורבינו בפ"ב מתומ"ס כ' סידור מערכה בבוקר שנאמר בבוקר על ח"מ שנקט קרא דגזרי עצים א"כ ע"כ סובר דהוה עיקר מצותו ביום כמו בגזרי עצים א"כ נהי דכשר גם בלילה כיון שעיקר מצותו ביום פסול בזר אלא דלכאורה אכתי יקשה ממש"כ רבינו דשרק"ד כשרה בלילה ובזר מנ"ל כיון שאין עיקר מצותו בלילה מנ"ל דכשר בזר והנה י"ל כך דלל"ב דפריך כ"ז ארי"ו מטעם דאין עבודה תמה ולא פריך מטעם שהוא עבודת לילה היינו משום דסובר דהוה עבודת יום שכל מצותו ביום ואין כשר בלילה וא"כ הא דחזר רי"ו ממערכה היינו מפני הקו' דאין עבוד"ת לכן קאמר דדוקא בבגז"ע אבל לעולם עבודת יום הוה לכן שפיר כתב רבינו סידור מערכה בזר פסול אבל חיוב מיתה ליכא משום דל"ה עבוד"ת אבל לעולם מה דכשר בלילה כשר בזר ובמש"כ יש ליישב מה שהקשה בשי"צ למה לל"ב לא קשיא דבעינן עב"ת משום די"ל דלל"ק עדיפא לי' להקשות דאי כשר בלילה ע"כ אפי' פסול ליכא בזר (דלא כמש"כ בתו"ש) ולל"ב פריך מכח עב"ת אחיוב מיתה דוקא וא"כ שפיר כ' רבינו דשק"ד בלילה וכשר בזר כדפריך וכי יש עבודה שכשר בלילה ופסול בזר דה"ק ע"כ דאפי' פסול ליכא דהא לכן הוה עדיפא לי' להקשות מדכשר בלילה כשר בזר כנ"ל:

**אולם** יש לקיים דברי הכ"מ דאף דכשר בלילה אפ"ה פסול איכא בזר רק חיוב מיתה ליכא

והא דיקשה מנ"ל בשרפקי"ד שכשר בזר כתבתי במקומו שיצא לו כן מדברי ירושלמי פ"ה דיומא דאיתא שם להדיא שכשר בזר אבל לעולם מהא דכשר בלילה אין ראי' שכשר בזר וכן יש להוכיח מהך דירושלמי שכ' קו"ח איברים כשר בלילה ופסול בזר זו שכשר בזר אינו דין שכשר בלילה ולא קאמר פשוט אין לך פסול בלילה וכשר בזר וכיון שכשר בזר כשר בלילה ומדלא קאמר הכי וצריכא לעשות קו"ח מוכח דלאו בהא תליא די"ל דכשר בלילה ופסול בזר וה"ה איפכא כשר בזר ופסול בלילה וא"ש:

ב) **סידור** המערכה כשרה בזר ובכ"מ תמה הא מאתקפתא דר"ז וכי יש לך עבודה שכשירה בלילה ופסולה בזר משמע דסידור מערכה כשרה בזר וכתב די"ל דלא פריך אלא משום דמחייב לי' מיתה אבל פסולא איכא ואמנם אי מהא לא איירי דהא לל"ב דרי"ו דפריך וכי יש לך עבודה שיש אחרי' עבודה ופסולה בזר וזהו וודאי לא הי' הקושיא רק על חיוב מיתה דלענין פסולה מיפסל אפי' אינו עב"ת ומילקי נמי לקי כמבואר בדברי רבינו אבל מהא דכשרה בלילה לא פריך לה כלל וכן מוכח מדברי רבינו דכ' לעיל דעל ניסוך המים והיין ח"מ והא כשרה בלילה כדאיתא בריש תענית ועל ני"ז נמי עכ"פ בבאין בפ"ע כשר בלילה וגם נסכי יין נדבה כשר בלילה ואפי' נסכן בלילה כשר וא"כ יקשה כאתקפתא דר"ז ורי"ו יש לך עבודה דכשרה בלילה וזר חייב עלי' אלא וודאי דס"ל כל"ב דר"ז ולית לן האי כללא דכל שכשרה בלילה כשרה בזר וכבר עמד ע"ז בגבורת ארי' תענית דף ב' וכ' דלל"ק דר"ז צריך לחלק בין נסכים הבאים בפ"ע דלא מחייב זר עלי' אלא אנסכים שבאים עם הזבח אבל מנסה"מ קשה וכ' להכריח מזה דלא גרסינן כלל הא דנהמ"י כשרה בלילה ואמנם רבינו גרס לה ופסק כן בפ"י מתומ"ס ע"כ לומר דבאמת פליגי בהא דלל"ק דר"ז לא ילפינן נה"מ מנהיי' ורבינו פסק כל"ב א"כ ניחא נמי הך דסידור המערכה דפסולה דפסק כל"ב דר"ז:

**אולם** לכאורה ז"א דהא מבואר בירושלמי פ"ד דסוכה דרי"ו ס"ל דנה"מ כשר בלילה וא"כ קשיא לאתקפתא דר"ז דפריך לרי"ו וכי יש עבודה שכשרה בלילה ע"כ לומר דס"ל גם בנה"מ לחלק בין אם באה עם הזבח דאם הביאן עם הזבח ולא נסכן ביום פסולה בלילה שלאחרי' ויליף לגמרי מנהי' דג"כ יש חילוק בין באה עם הזבח לבאה בפ"ע אבל בדברי רבינו דלא מחלק בין באה בפ"ע לבאה עם הזבח דסתם וכ' סתם אין הזר חייב מיתה אלא על נה"י והמים משמע אפי' בבאה בפ"ע א"כ קשה אך א"ש די"ל דרבינו ס"ל כיון דעכ"פ עיקר מצותן דנסכים להביאן ביום בין נה"י בין נה"מ לכן חייב זר עלי' ולכן לל"ב דר"ז ניחא לי' דאף דכשרה בלילה חייב עלי' דהכי עיקר מצותן לעשות המערכה בבוקר ולכן שפיר ס"ל דסידור מערכה פסולה בזר אף דכשרה בלילה ודו"ק:

## הלכה י

**בע"מ** א"ח אלא על עבודה תמה. ובכ"מ לא הערה מקורו ואמנם הוא ת"כ פ' אמור דדריש אשר יהי' מום לא יקרב וכו' מניין היציקות והבלילות ת"ל לא יגש יכול יהי' חייבים על כולם ת"ל לחם מה לחם מיוחד שהוא משום עבודה יצאו אלו שאינם משום עבודה דהיינו שאינו עבודה תמה:

**והנה** במשל"מ כתב וז"ל שתויי יין לא ביאר רבינו אי בעינן עבודה תמה שהזר חייב עלי' מיתה כמו שביאר שם בטמא ובע"מ וכו' ומסוג' דזבחים דף ח"י נראה דמחוסר בגדים ושתויי יין דינם שוה וכ' בספר נ"מ דמבואר בתכ"ה דשתוי יין חייב אפי' על עבודה שאינה תמה דהכי שנינו התם חוקת עולם לרבות יציקות ובלילות ובעבודת אלו אין חייב עליהן מפני שאינן עבודה תמה ואפ"ה שתויי יין חייב וכמש"כ בס' קרבן אהרן שם וכן נראה מדברי רבינו דין י' שכ' הטמא ובע"מ ושלא רחוץ ידים א"ח אלא על עבודת שהזר חייב עליהן משמע דג' אלה שווים לזר לחייבם בעבודה תמה הא אחרים שאסורים בעבודה חייבים אפי' על שאינה תמה עכ"ד:

## הלכה יא

א') **טב"י ומחכ"פ ומחב"ג ושלא רחוץ ידים חייב עכאו"א**. ותמוה למאי נפ"מ אי למיתה בי"ש ל"ש במיתות ואי לענין מלקות הא בלא רחוץ ידים אין בו מלקות דהוא רק עשה אח"ז ראיתי שבמנ"ח עמד ע"ז:

ב') **ואם הי' זר אינו לוקה אלא אחת וכו'**. וכ' הכ"מ שהוא תוספתא דהזר דא"ר לעבודה א"ע בשום אחת מאלה אטומאה ומחוב"ג ורחוץ ידים ואנכי הרואה כי הוא ספרי פ' קרח דאיתא התם והזר הקרב יומת בטהרה או אלא בטומאה אמרת בטומאה על הכניסה חייב כרת הא אינו אומר אלא בטהרה הרי דזר טמא א"ח אטומאה משום דלא משכחת דבלא"ה חייב אכניסה והנה בספר ז"ר הקשה הא גבי כהן ששימש בטומאה ג"כ קשיא טמא ששימש במקדש האיך משכחת דבכניסה חייב וצ"ל כדמשני הש"ס כגון בהיפך בצינורא וא"כ לגבי זר אימא נמי דחייב בטומאה וכגון שנטמא בפנים והפך בצינורא ואי לית לי' לספרי שינויא דהש"ס א"כ גבי כהן ג"כ קשיא טמא ששימש איך משכחת ולי יקשה יותר דהא בזר שפיר משכחת כגון בפסח הבא בטומאה דכניסה מותר ואם שימש בטומאה חייב משום טומאה דעבודה בטומאה לא הותר לזר דלכהן הותר ולא לזר כדאמרינן ביבמות דף ל"ג לגבי בע"מ ששימש בטומאה ועל כן רק בכהן הוא דקשיא לי' לגמ' טמא ששימש איך משכחת והנה במהר"ם ברבי בחי' לשבועות דף ו' תי' לק"ו הזר דמשכחת דכה"ג דלר"ש כה"ג ששימש בטומאה ליכא כרת על הכניסה דבפ"ג דהוריות

ס"ל לר"ש מקרא דונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל מי שחטאו שוה לקהל לאפוקי כה"ג שאין חטאיו שוה לקהל פטורין מקרבן עולה ויורד אטומאת מקדש א"כ גם כרת לא מיחייב ואם שימש בטומאה חייב אבל בזר שפיר הקשה הספרי איך משכחת הנה בזה ניחא ק"ו הז"ר אבל קושיתינו דבזר משכחת בפשיטות בקרבן הבא בטומאה דאין טמאי מתים משתלחין עדיין לא נתיישבה ונראה דספרי סובר כשיטת הצל"ח פסחים דף פ"ז דאף דתמיד קרב בטומאה זר אסור ליכנס רק בק"פ הבא בטומאה אבל כהן שרי ליכנס אבל לעבוד עבודה אסור מה שא"צ לעבודה וא"כ ניחא דבזר הוא דקשיא לי' דחייב אכניסה אבל אכהן ל"ק דמשכחת בק"צ הבא בטומאה דליכנס שרי אבל לעבוד עבודה אסור בשאצ"ל ועביד עבודה בטומאה:

**ונראה** ראי' לדברי רבינו מיבמות דף ל"ג דנקט זר ששימש בשבת ובע"מ ששימש בטומאה ולא נקט זר ששימש בטומאה משום דבזר ליכא חיובא משום טומאת וכ"כ תוס' שם:

**אך** הנה דברי תוס' דיבמות תמוהים אלי שדבריהם סותרים למש"כ בשבועות דף ז' דשם איתא יש לי להביא בענין זה ג' טומאות והקשו תוס' האיכא טובא כגון האוכל תרומה בטומאה וטמא ששימש אלא נקט הני לרבותא אע"פ שהן חמורות ותמוה הא בטמא ששימש ליכא חיובא בזר והלא שעיר הפנימי אין מכפר רק אזרים לא אכהנים אטמ"ק דכתיב אשר לעם כדרשינן שם דף י"ג ובזר ליכא חיובא אשימש בטומאה וכן יקשה אמש"כ תוס' שם דף ו' ד"ה אימא שהק' וה"נ דהוה מצי למיפרך אימא טמא ששימש שאפשר להיות איסור עבודה בלא איסור מקדש וקשה ג"כ הא כיון דשעיר פנימי אין מכפר אכהנים א"כ ס"ד דקרבן עויו"ר חייב גם בטמא ששימש א"כ שעיר פנימי אמאי מכפר דאין מכפר אכהן רק אזר וכל הדרש דקאי אטמ"ק משום דחייב עויו"כ והרי זר א"ח עוי"ו אם שימש בטומאה וא"כ השני דרשות דשעיר פנימי אין מכפר רק אמה שחייב הכתוב בעו"י והדרשא דאין מכפר רק אישראל סתרי אהדדי וא"כ לא שייך להקשות אימא טמא ששימש דזה ליכא בזר רק בכהן אך לזה יש ליישב הגמ' הקשו ואימא תרומה ואי אמרינן דזר א"ח אטומאה מטעם שכ' התוס' ביבמות דכ' איש איש מבני אהרן מהא"ט ל"ש גם איסור תרומה בטומאה בזר דאזהרתו מקרא דאיש איש מבני אהרן דבר השוה בזרעו של אהרן כדאיתא ביבמות דף ע"ד וכיון דגמ' פריך ואימא תרומה א"כ סובר דזר חייב אאכילה בטומאה א"כ ה"ה דחייב ג"כ אשימש במקדש ולכן הקשו דנימא ששימש בטומאה אבל ראשונה קשיא דאדרבא מדלא פריך ואימא תרומה א"כ סובר דל"ש בזר א"כ גם שימש בטומאה ל"ש בזר ולכן נקט רק ג' טומאות ומה הקשו

דלינקט תרומה ושימש בטומאה דל"ש בזר וכן קשה אמש"כ תוס' שם ד"ה וכפר שכ' ומדאיתקש ליכא למימר דא"כ תרומה נמי דהא לפמש"כ זר א"ח אאכילת ת"ט ושעיר פנימי אין מכפר רק אישראל לא אכהנים וכהא"ג יקשה אפירש"י דף י"ג דמפרש מזבח כמשמעו ופירש"י אם הקטיר קטורת בטומאה ויקשה הא אין מכפר רק אזר ובזר אין חייב אם שימש בטומאה:

ג') **שם** אבל בזר פטור אם חיסר בגדים. הטעם בזה כ' בשומ"ר סי' מ"ו דהא הטעם דבגדים חסרים דמשוו להו כזר דאין כהונתן עליהם וזה ל"ש בזר דהוא זר הוא מצ"ע:

ד') **זר** וטמא אין חייב אלא אחת. כ' בכ"מ דזר אין מוזהר על טמא וכן שיטת תוס' יבמות דף ל"ג וקשה לדבריהם מריש פ"ב דזבחים דקאמר מה לאונן שאין בבמה משמע דטמא ישנו בבמה כמו שכ' בבה"ז על תויו"ט סוף זבחים שכ' דטמא שרי בבמה וכמו שתמה בטה"ק על הרמב"ן פ' שמיני כ' דאין חיוב בשתויי יין בבמה כי האזהרה לכהנים בעבודתן ואין כהן מקריב בבמה והקשה בטה"ק א"כ לפי"ז בטמא דליכא בזר א"כ ליתא בבמה וקשה א"כ מגמ' הנ"ל דמבואר דאיתא טמא בבמה וכן קשה גם לרבינו ותוס':

**אך** נראה ליישב דהנה הא דכ' הרמב"ן יען דליכא בזר ליכא בבמה מזה אכתי אין להכריח דאיסור בטומאה ג"כ אין רק לכהנים משום די"ל דשאני שתויי יין דאסרה תורה לכהנים כשירצו לעבוד עבודה לא ישתו יין והנה זה בוודאי ל"ש בזר דאיך נאמר דאזהר תורה לזר כשירצה לעבוד לא ישתה יין דזר לאו בר עבודה א"כ ליתא גם בבמה אבל איסור טומאה הנה אם הי' בא האזהרה כך כשירצו לעבוד לא יטמאו הי' ניחא בזר לא נאמר אבל בטומאה לא באה האזהרה ע"ז דבט"מ נצטוו כהנים אף בלא עבודה ובשאר טומאות לא באה האזהרה שלא יטמאו אף בשעת עבודה אלא כך בא האזהרה שלא יעבוד כשהוא טמא א"כ לפי"ז שייך זה גם בזר שלא יעבוד בטומאה דיהא חייב שנים וגם דניתוסף בו חילול דהרי אם קרב בטומאה עלה לא ירד דיש היתר בציבור ואם עביד בזרות ג"כ יש היתר בבמה ולא ירד כדאיתא בדף כ"ט ואולם בזר שהוא טמא דל"ש דהותר בבמה דקרבן ציבור ליכא בבמה א"כ לא הותר בטומאה (אי נאמר דטמא שייך בבמה) א"כ עלה ירד ולכן שפיר שייך גם בזר שלא יעבוד בטומאה וממילא איכא טמא בבמה ג"כ וא"כ לרמב"ן י"ל דטמא שייך בזר באמת ולכן איתא בבמה ורק בשתויי יין זה בוודאי לא נאמר רק לכהנים דאזהרה בא על לכתחלה כשירצה לעבוד לא ישתה יין א"כ ל"ש זה בזר דזר אסור לעבוד משא"כ בטומאה שבא האזהרה כשכבר טמא לא יעבוד ואם עבד חייב תרתי ומחלל עבודה שאם עלה ירד וא"ש:

**ומעתה** י"ל אף לדעת תוס' ורבינו ניחא שאף דסברי דבזר לא הוזהר כלל על הטומאה

אפ"ה איתא בבמה דלא תליא בזרות דבשלמא שתויי יין אי לא הוזהר לזרים א"כ בבמה דזר כשר אין כאן חילול כלל כיון דלא הוזהרו על כך (ודמיא למש"כ תוס' קידושין דף ל"ו דנשים דלא נצטוו על בגכ"ה ל"ש בהו כלל מחב"ג) אבל בטומאה נהי דבזר לא הוזהרו על טומאה היינו רק לחיוב שבלא"ה מוזהרין משום זרות אבל פשיטא דשייך חילול עבודה בדידהו ונפ"מ דנאמר שירד דזר טמא אין הותר בבמה ממילא ירד דא"ל כיון דלא הוזהר אין כאן חילול משום טומאה וליכא בבמה וממילא אף בפנים לא ירד כמו בשתויי יין יען דלא הוזהר אמרינן דאין בו חילול בזר וממילא מותר בבמה דז"א דדוקא בשתויי יין דקאי על לכתחלה שלא ישתה כשרוצה לעבוד א"כ בזר ע"כ לא הוזהר אמרינן דל"ש בו חילול כלל אבל איסור טומאה הרי אף לכהנים לא הוזהרו שלא יטמאו כשירצו לעבוד אלא אם הם טמאים לא יעבוד ואם עבד חייב וא"כ אף דבזר שבלא"ה מוזהר אמרינן דאין חייב משום טומאה ג"כ אבל חילול שייך בו דהרי גם כהנים לא הוזהרו שלא יטמאו כשירצו לעבוד אלא שלא יעבדו בטומאתן ואם עבדו חיללו העבודה א"כ נהי דבזר ליכא חיוב אבל החילול שייך בו ג"כ וא"כ גם בבמה כשעבד בטומאה חילל ושוב אף בפנים נפ"מ בחילול שמצד עבודה דנאמר עלה לא ירד כיון שאין לו היתר בבמה כאמור וא"ש:

**ויש** להסביר הסברא יותר דבסוגי' רפ"ב דזבחים מבואר דמה שאין מוזהר אין ללמוד שיחלל דיש לומר מה להני שכן מוזהר דמה שמוזהר מסתברא שמחלל ג"כ וא"כ זה ניחא בשתויי יין דזר אין מוזהר שלא ישתה א"כ י"ל אף אי עבד אין מחלל דהיינו במקדש אם עלה לא ירד רק איסור זרות יש וכן בבמה שרי לגמרי אבל בטומאה ל"ש לומר כיון דבזר אין מוזהר שלא יעבוד בטומאה לא יחלל דז"א דזר בלא"ה מוזהר שלא יעבוד אבל בשתויי יין דהאזהרה שלא ישתה א"כ שייך שפיר הסברא יען שלא הוזהר שלא ישתה א"כ אין בו חילול מצד שהוא שתו"י:

**וכן** מוכח מתוס' זבחים דף ט"ז דבנשים שייך חילול עבודה בטומאה מדכתיב וטהרה מכלל שהיא טמאה עיין פי' דבריהם בבה"ז וצ"ק וטה"ק עכ"פ מוכח דשייך חילול והא נשים כזרים א"כ סותרין דבר' ביבמות ולפמש"כ שם לענין חיוב ליכא בזרים אבל חילול מצד טומאה יש:

**והנה** בזה יש לי לומר פרפרת דתוס' שם כתבו דוטהרה מכלל שהיא טמאה שייך לאוקים בעבודה בטומאה דשייך בנשים דכשרה לשחיטה ותמהו דליכא חילול בשחיטה דכל פסולים כשרים לשחיטה גם טמא ולכאורה הי' נראה לפמש"כ בפ"א מפהמ"ק לר"ע בשר נחירה הותר במדבר לא הי' שחיטה רק בכהנים וכן ראיתי אח"ז רב שכ"כ במהר"ם מינץ סי' ט"ו וא"כ י"ל דכוונת תוס' במדבר הי' שייך חילול בשחיטה דפסולים מחללין

עבודה דרק בכהן כשר אך לכאורה ז"א א"כ גם נשים פסולים לשחוט וי"ל דנשים אף במדבר כשרים דעכ"פ הם מזרעו של אהרן דהיינו כהנת אלא דאכתי זה דוחק לכן י"ל דהנה רש"י דף י"ד פ"י דשחיטה לאו עבודה שכשר בפסולים ותוס' הוק' דע"ז אנו דנין ואיך עושה יוכיח מן הקושיא ותי' בטה"ק שרש"י דייק מטמא דקיימ"ל ספ"ק דמעילה שטמא עושה שיריים א"כ נתפס הפסול בקרבן אפ"ה כשר בשחיטה ע"כ עבודה הוא וא"כ לפי"ז י"ל לר"ע במדבר באמת זר הי' כשר אבל טמא הי' פסול בשחיטה דגרע דעושה שיריים ונתפס הפסול בקרבן ולפי"ז נשים טהורות כשר לשחיטה במדבר כזר אבל אי הן טמאין מחללין עבודה וקאי תוס' על זמן המדבר אז טמא או נשים טמאין מחללין בשחיטה ג"כ והנה עכ"פ יהא איך שיהא מתוס' הנ"ל מוכח עכ"פ בנשים שייך חילול טומאה אף דהם כזרים וא"כ לכאורה סותרין דבריהם שביבמות לפמש"כ ניחא דשם לענין חיוב אבל חילול שייך בזר בטומאה:

**עוד** נראה לי בדרך אחר ליישב הא דטמא איכא בבמה דהנה כ"כ דתוס' כ' דשייך בנשים טמאים חילול כיון דכשירה לשחוט בקדשים א"כ שייך לדרוש וטהרה מכלל שטמאה ונראה הכונה כך דהנה איסור טומאה באמת לא נאמר בהאי פרשתא רק לכהנים ולא לזרים אפ"ה שייך חילול גם בזרים ונפ"מ או לענין דנאמר עלה ירד דזר טמא חילל או שפסולין בבמה ונפקא באמת מהכא דדרשינן וטהרה מכלל שטמאה כאשר יבואר דהנה אם נניח דלא נאמר טומאה לזרים ול"ש בהו חילול מצד טומאה אלא מצד זרות א"כ בנשים ל"ש לדרוש וטהרה מכלל שטמאה לענין עבודה דבלא"ה נשים זרים הוה ומחללין ורק אי שייך חילול מצד טומאה בזרים שייך לדרוש וטהרה מכלל שטמאה וכן אי נאמר נשים פסולות לשחוט וגריעי מזר דלאו בר עבודה כלל (והיינו דגרע מזר דאף אי עלה ירד ואף בבמה לאו בר עבודה הן א"כ בלא"ה ירד א"כ אין נפ"מ במה שהם טמאים ל"ש לדרוש וטהרה מכלל שטמאה לענין עבודה) אבל לכך הקדימו דכשרים לשחוט א"כ לא גריעי מזר א"כ שייך לדרוש וטהרה מכלל שטמאה דגלי קרא דמחללין העבודה מצד טומאה ונפ"מ דעלה ירד ונאמר באמת דמוכח מהכא זר טמא מחלל עבודה וגם בבמה באמת שייך חילול דטומאה א"כ שייך שפיר לדרוש וטהרה הכלל שטמאה לענין חילול שאר עבודות והכי קאמר רחמנא אף דכשירות לשחיטה אף כשהם טמאות לענין עבודה טמאה ומחללין עבודה דנאמר דהוה כזר טמא שעבד דירד דפסול גם בבמה כיון דשייך טומאה באשה ובזר ונתיישבו תוס' יבמות דבאמת חיוב ליכא דהיינו לחייבו שתיים דלזר לא אזהר רק לכהנים אבל חילול עבודה נשמע מוטהרה מכלל שטמאה דמוכח דשייך בזרות כיון דשייך חילול דטומאה באשה וא"ש הכל:

## הלכה יב

א') **זר ששימש בשבת ובע"מ בטומאה וכו'**. והנה הראב"ד השיג דזה דוקא בב"א וכ' הכ"מ דהא רבינו ס"ל באיסור כולל אחע"א כדאיתא בפ"ח ממא"ס א"צ בב"א ועוד כיון דבברייתא דקתני זר ובע"מ ולא תני מליקה ע"כ בכולל איירי לכן נקט רבינו סתם ול"נ דבהא עדיין לא נסתלקה השגת הראב"ד דהנה בפי"א ממעה"ק כתב רבינו דמליקה זר חייב עלי' משום דהוה בב"א דנבילה רק לכהנים הותרה ולא לזרים וא"כ קשיא לי' כיון שכ' שם הטעם דהוה בב"א א"כ למה לא כ' גם כאן דמשכחת בב"א אך זה ג"כ יש לכאורה ליישב דהרי בגמ' פריך לבר קפרא דחשיב בברייתא זר ובע"מ ומליקה שיירה משום דמליקה לא משכחת רק בב"א גם ר"ש מודה ובריית בכולל לכן ר"ש חולק ומעתה כיון דרק בב"א לכן כ' רבינו הטעם דבב"א אבל היכא דמשכחת גם בכולל לכן מסתים סתם לי' רבינו אבל כד דייקת אכתי תיקשי קו' הראב"ד דרבינו שם הוסיף דמליקה הותר רק לכהנים וא"כ יקשה חדא דאמאי לא כתב גם כאן דשבת וטומאה הותרה לכהנים ולא לזרים כדקאמר ר"ח בהני תלת ועוד כיון דשייך לומר דהותרה בין לכהנים בין לזרים א"כ לאידך מ"ד הא דל"א דהותרה הוא רק היכא דהוא בב"א חל קל על חמור כמש"כ תוס' אבל אי הוה רק חל בכולל באמת הטעם דאמרינן דהותרה בין לכהנים בין לזרים כמש"כ תוס' דבכולל לא חל קל על חמור וא"כ היינו דקשיא לי' לראב"ד על רבינו למה לא ביאר כאן דאיירי בב"א ולכן ל"א הואיל והותרה גם לזרים הותרה דא"ל דלכן נקט סתם יען דחל גם בכולל א"כ שוב הי' לנו לומר כיון דהותרה הותרה גם לזרים דהוה קל על חמור והשגת הראב"ד על רבינו הוא השגה גדולה:

**ועוד** דהנה לכאורה קשיא לי' הא דפריך בשמעתין לבק"פ מברייתא דשבקה מליקה ע"כ בב"א מודה ובריית בכולל איירי וקשה לי' דילמא איירי בב"א והא דלא חשוב מליקה דבמליקה ל"ש לומר הואיל והותרה הותרה לזרים דבמליקה י"ל דהא דמותר לכהנים אין מטעם הותרה כלל אלא מטעם עדחל"ת (וכבר עמד בס' דל"צ אתוס' מנחות דף מ"ה דנימא מטעם עדל"ת) ולכן מודה ר"ש דחייב תרתי אבל בזר ובע"מ דע"כ מטעם הותרה א"כ הותר גם לזרים י"ל דאיירי אף בב"א ואפ"ה לר"ש רק חייב אחת משום דהותרה אף לזרים וא"כ נהי דאיפרך בק"פ ממליקה אבל משבת וטומאה לא איפרך דשפיר פליגי בב"א:

**ולכאורה** י"ל כיון דחשוב בע"מ ששימש בטומאה והא ר"ש סובר ביומא דף ז' דט"ד א"כ ל"ש לומר טעם דר"ש משום כיון דהותרה הותרה אף לבע"מ דהא ט"ד בציבור ואפ"ה אמרינן הואיל ואידחי דלא חל לכהנים לא חל אזרים דאאחע"א דע"כ עיקר הטעם לא

משום דהותרה הותרה אלא לומר דא"א חע"א א"כ במליקה ג"כ עכ"פ שייך אין איסור חע"א בזרות אך ז"א דבזבחים דף ל"ג הא ס"ל לרבא דהואיל ואידחי אידחי אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי ל"א וכן מוכח בפסחים דף צ"ה דדחקו טמאים ונכנסו להיכל פטורין אף למ"ד ט"ד דהא רבינו ס"ל בפ"ב מביאת מקדש דבנכנסו להיכל פטורין:

**אמנם** לפי"ז יקשה לאידך גיסא הא במנחות דף מ"ה אמרינן בפשיטות דמליקה אישתרי בכהנים א"כ ל"א דדחוי' הוא אלא דאישתרי א"כ מאי פריך הא י"ל דפליגי בב"א דלר"ש אמרינן הואיל והודחה הודחה כיון דס"ל ט"ד ולרבנן דס"ל ט"ה בציבור ל"א הואיל ואישתרי אישתרי וכן לענין שבת דתליא ג"כ אי ט"ד אי ט"ה בציבור (אף דלכאורה ביומא דף מ"ו משמע דלכו"ע שבת הותרה בציבור הנה בח"ס או"ח סי' פ"ה הוכיח דלמ"ד ט"ד גם שבת דחוי' בציבור ע"ד שכ' הכ"מ פ"ב דשבת לענין פנ"פ בשבת דתליא ג"כ אי ט"ד או ט"ה) א"כ ל"א הואיל והותרה הותרה משא"כ במליקה דלכו"ע הוא מטעם דאישתרי ושכן מצותו בכך כדמשמע במנחות דף ה' ובדף מ"ה וא"כ בהותרה ל"א הואיל והותרה הותרה לכן שבקה ברייתא לענין מליקה למחשבה ומ"פ לבק"פ הא י"ל דשבקה משום דלר"ש שבת וטומאה הוה דחוי אמרינן הואיל ואידחי אידחי אבל במליקה דע"כ הטעם משום דאישתרי לא משום דחוי' וכדאמרינן במנחות דאישתרי מליקה לגבייהו גם ר"ש מודה דל"א הואיל והותרה הותרה:

**עוד** קשה לי דהנה רש"י פי' שחיטה לאו עבודה הוא ואין כאן משום זרות ודקדק בשעה"מ פ"ג ממעה"ק דעכ"פ משום שחיטה חייב וכן נראה לי מירושלמי פ"ק דשבת דפריך אאחרנייתא משום מאי מחייב אשחיטה שחיטה בזר כשרה ולא פריך בפשיטות אמאי חייב כלל כיון דשחיטה בזר כשרה א"כ גם משום שבת לא מחייב:

**אמנם** נראה דתליא סברא זו אי אמרינן בעלמא נשים סומכות רשות א"כ נשים רשאים לשחוט בשבת (ועשה"מ פ"א מעיוהכ"פ דנשים בשאר עבודות חייבות מיתה כמו זר ששימש) וא"כ ה"ה דזר רשאי לשחוט בשבת אמנם למ"ד נשים אין סומכות א"כ אסורות לשחוט בשבת ה"ה דזר אסור לשחוט בשבת ומעתה בהא פליגי בק"פ סובר דהותרה לזרים שחיטה וטומאה במקדש כיון דבשחיטה הותרה זרות ובע"מ לכן גם בשאר עבודות שייך לומר דהותרה במקדש לזרים כגון בהקטרה (ואף לר' יוסי דס"ל ללאו נתנה הא חייב גם משום בישול כדאיתא בירושלמי פ"ב דשבת) ור"ח סובר גם בשחיטה לא הותרה לזרים בשבת כש"כ שאר עבודות דיש בו משום זרות דלא הותר שבת ובע"מ (והנה לפי"ז אין הטעם הא דהותרה משום דלא חל אזרות דבשחיטה דליכא זרות אפ"ה פטור אשבת ואבע"מ לכן לבק"פ דסובר דבשחיטה ליכא זרות ומצי חיל איסור שבת

ואפ"ה שרי זר לשחוט בשבת ע"כ משום דס"ל דהותרה וה"ה לבע"מ בטומאה) והנה להאי טעמא לא תליא כלל באיסור חע"א דהא עיקר פלוגתתם בשחיטה דל"ש אאחע"א אפ"ה לר"ח חייב משום שבת לכן בעבודה בוודאי חייב משום שבת וחייב תרתי וכבר הוקשו הראשונים איך תליא פלוגתתם אי אמרינן הותרה באיסור חע"א והנה תוס' תי' דאי הותרה הוה קל על חמור דלא חל וקשה לי על דבריהם אי כוונתם יען שהותרה לכהנים הוה קל על חמור א"כ ל"ה לי' לבק"פ לומר דהותרה הותרה אלא כיון דהותרה וקל אאחע"א כדקאמר בכולי' ש"ס ואי כוונתם יען דהותרה גם לזרים הוה קל דלא חל הא ליכא למימר דהא ע"ז אנו דנין אם חל אזרים:

**אולם** נראה דשפיר הא בהא תליא דלמ"ד דבשחיטה הותרה שבת בזר ע"כ הותרה מכללה לכן שוב בשאר עבודות ג"כ לא מצי חייל דהא קילא דהותרה מכללה שבת במקדש אצל זר ג"כ לכן לא מצי חייל אאיסור זרות ולר"ח דחייב בשחיטה אשבת דלא הותרה מכללה א"כ שפיר מצי חייל בשאר עבודות אאיסור זרות דלא הותרה שבת לזר ול"ה קל על חמור:

**מעתה** לפי"ז קשיא קו' עצומה א"כ הא דדן בק"פ גם במליקה הותרה לזרים איסור נבילה והא לא מצינו בשום מקום שהותרה לזרים איסור נבילה היכא דליכא משום זרות כמו דמצינו בשבת וטומאה דהותרה בשחיטה וא"כ ע"כ לפרש הא דלב"ק הותרה לזרים היינו דס"ל כפשטה ג"כ שייך לומר דהותרה הותרה וכן מוכח בירושלמי פ"ב דשבת דבמליקה לא מצינו דהותר לזרים בלא איסור זרות דפריך שם הרי מליקה שרי לכהנים ואסור לזר ומשני דכ' לא יאכל קודש וצריך פירוש אכתי למה חייב משום נבילה בזר נאמר דהותרה אבל לפמש"כ א"ש דכונה בשלמא בשבת וטומאה שייך לומר דהותרה לזרים כיון דבשחיטה ליכא משום זרות ליכא משום שבת וטומאה ג"כ אבל במליקה דתמיד איכא איסורא דזרות דלא יאכל קודש א"כ ל"ש דהותרה לזרים דהא ע"ז אנו דנין אם מצי חל אזרות או לא חל אזרות א"כ מעתה יקשה מ"פ גמ' לבק"פ דאלו מליקה שיירה דבמליקה ל"ש לומר דקיל דהותרה מכללה כנ"ל ולכן רק בזר בשבת ובע"מ בטומאה דהותרה מכללה בשחיטה לא חל בב"א נמי דקל על חמור לא חל אף בב"א (כמש"כ הרמ"ע מפאנו דבאיסור ב"א ג"כ לא חל קל על חמור דהא דבב"א לא חל רק משום דאיזה מהן מפקית כמש"כ הריטב"א בקידושין משא"כ בקל על חמור אמרינן דחמור חל וקל לא חל) ולכן רק קתני פלוגתא בזר ובע"מ דלר"ש לא חל אבל במליקה דלא הותרה מכללה חל בב"א ולא פליג ר"ש במליקה:

**והנה** ליישב ע"כ נאמר דמוכח דלא כדעת הרמ"ע מפאנו הנ"ל אלא דבב"א גם קל על

חמור חל דרק בכולל לא חל על חמור אבל בב"א חל מעתה שוב עומדת קו' הראב"ד כחומה דבזרות ובע"מ לא מחייב תרתי רק בב"א דבכולל הא לא מצי חל דאנן קיימ"ל דקל על חמור לא חל בכולל (דהא במעילה פליגי רב ולוי אי חל נבילה אטמאה והוק' תוס' אטו פליגי בפלוגתא דתנאי אי אחע"א ותי' דלוי סובר שאני נבילה דגלי קרא דחל אחלב ה"ה דחל אטמאה ורב סובר דלא חל אטמאה דרק אחלב חל דקיל דהותרה מכללה וע"כ ללוי ל"א הטעם דהותר מכללו משום דסובר דקל על חמור חל א"כ מוכח דרב ס"ל דקל על חמור לא חל (ולדידי' שפיר י"ל כמש"כ תוס' דהא בנבילה חל אחלב אף דהוה קל על חמור יען דחלב קיל דהותרה מכללה וא"כ רבינו דפסק שם כרב סובר דקל על חמור אינו חל ולא משכחת דיחול רק בב"א כמו במליקה ויפה השיג הראב"ד) דאמאי לא כתב רבינו גם כאן דרק חל בב"א:

ב) **אולם** נראה ליישב עד"א דהנה על קו' התוס' דטומאה על בע"מ הוה כולל מב' שמות שתי' דיליף מהקרבה דבע"מ דכתיב בלשון קריבה וכן אכילה בלשון קריבה אבל ברמב"ן מוכח דלית לי' תי' תוס' ואך נ"ל ליישב דבריהם לפמש"כ רש"י בפ"ב דזבחים הא דיליף מוינזרו שימש בטומאה משום דסמיך לי' אח"כ איש כי יקריב וסובר רש"י מלשון יקריב תרתי שמעת מיניה הקרבה ואכילה וכמו שביאר יפה דבריהם בטה"ק א"כ לפי"ז שפיר הכל מחד שם ואך עוד יש ליישב קו' התוס' דבפסחים דף ע"ג איתא דאכילת תרומה איקרי עבודה מדכ' ועבדתם עבודת מתנה היינו מתנות כהונה דהויא אכילה (ועבב"ק דף ק"י עבודתו ועורה קרי אכילת הבשר עבודתו) ולכן אם נמצא בן גרושה וחלוצה פטור מקרן וחומש וא"כ הוה הכל שם אחד:

**ואמנם** הא דאיקרי עבודה נראה דתליא בפלוגתא דהנה ביומא דף כ"ג דריש רב מקרא דעבודת מתנה ולא עבודת סילוק (ולוי חולק שם אבל בקדק"ד דריש גם הוא למעט עבודת סילוק) וא"כ ע"כ לא דריש דאכילה איקרי עבודה דהרי צריך למעט עבודת סילוק וראיתי בשי"צ שהרגיש בזה וכ' דזה אסמכתא והוא דחוק דבפסחים משמע דדרשא גמורה הוא דהני לא דרשי כלל האי דרשא ולאו עבודה הוא וכן מוכח ביומא דף ס"ט שאני אכילה דצורך עבודה אבל לא דהוה עבודה (ועיין מנחות דף כ"א דאוכלין קדק"ד בהיכל) ובירושלמי יומא פליגי ג"כ רב ורי"ו דלרי"ו ל"ב עבודת מתנה וא"כ י"ל דרי"ו לא דריש כלל עבודת מתנה למעט עבודת סילוק אף בפנים ודריש אכילה דאיקרי עבודה דשם בפסחים קאי לרי"ו וכן מצינו פלוגתא דרב ור"י בהא בירושלמי פ"ח דתרומות רב יליף מקרא בירך חילו דנמצא חלל עבודתו כשרה ורי"ו יליף מקרא דובאת אל הכהן אשר יהי' בימים ההם וכי ס"ד לכהן שלא יהי' בימים ההם אלא לנמצא חלל וקאמר

דפליגי דלרב דוקא כהן העובד ולרי"ו אף כהן שאין עובד לרב דוקא בקדשי מקדש ולרי"ו בקדשי הגבול והיינו בתרומה כדסובר בפסחים ולפימש"כ רב וריו"ו לשיטתו רב יסבור דאתי לעבודת סילוק וריו"ו לאכילת תרומה וקדשים והא דפליגי בכהן מקריב לכאורה אין לו ביאור ונראה שכוונתו דלאפוקי כהן בע"מ שאוכל בתרומה וקדשים כשנמצא חלל חייב ולריו"ו פטור והיינו משום דלרב לא איקרי אכילה עבודה ורק כיון שעכ"פ הוא כהן עובד פטור כשנמצא חלל ולריו"ו דאיקרי עבודה לכן אף בבע"מ איקרי אכילתו עבודה א"כ ניחא כיון שנטמא ונאסור באכילה דהוה ג"כ עבודה נאסר ג"כ בעבודה גמורה והוה שפיר משום אחד:

**עוד** יש ליישב דהנה תוס' הוק' לר"ח דסובר לר"י אית לי' כולל א"כ א"א ונעשית חמותו למה ל"א כולל ותי' כולל מ"ב שמות ל"א והוקשו א"כ הא דר"ח ג"כ כולל מ"ב שמות מיגו דאיתסור באכילה בטומאה איתסר נמי בעבודה ותי' דתרווייהו בלשון אחד נאמרה דכי יקרב בע"מ וכן איש כי יקרב דכונה אאכילה אולם ברמב"ן לא ניחא לי' בהא ותי' דאיירי בליכא קרובים דבעינן בכולל שהי' הדבר הנאסר בעולם (כשיטת רבינו לענין מוסיף) והנה יקשה עוד גם זר בשבת הוה כולל מ"ב שמות דהא דנאסר במלאכה ובעבודה אין מטעם מלאכה דהא זריקה וקבלה לאו מלאכה הוא ולפי"ז י"ל היינו באמת מה דקשיא לי' לראב"ד דסובר להלכה דל"א כולל מ"ב שמות דסהא"ט מפרש רבינו בפי' המשנה דלרבנן נידון בחמור' היינו בחמותו ונעשה אשת אביו כמש"כ בשו"ת מהר"ם א"ש ואמנם נראה ליישב דלכאורה קשיא דרש"י כ' דאי הוה נאסר כהנים בשבת בעבודה הוה מיקרי מוסיף אבל כיון דלא נאסרו רק כולל הוה ויקשה הא כהנים נאסרו בעבודה בשבת אף בק"צ לר"ה ביומא דף מ"ו ושבת דף כ' דאין אברים ופדרים מאיברי תמיד מקריבין בשבת (ובשומ"ש סי' מ"ו הקשה הא מוסיף לגבי קרבן יחיד ול"נ כיון דבסוג' קאי דבעי מוסיף בדבר זה עצמו והלא כאן איירי בק"צ לא בקרבן יחיד וע"כ קשה רק כמש"כ מאיברים שניתותרו) והנה י"ל לשיטת רש"י ותוס' יומא דף מ"ו דפליגי רק אליבא דר"מ אבל לר' יוסי דסובר רק ד' מערכות ולא עשו מערכה בפני עצמו לכו"ע מותר בליל שבת א"כ ליכא איסור מוסיף אבל רבינו מפרש הך דיומא אף לכ"ע פליגי אי מקטירין בשבת כמש"כ משל"מ פ"א מתומ"ס וא"כ הדרה קו' לדוכתי' אך א"ש דזה לר"ה התם בק"פ סובר התם דדחי שבת וא"כ כאן י"ל גם ר"ח סובר בהא כבק"פ ולבק"פ ל"ה מוסיף רק כולל וסובר לר' יוסי ל"א דהוה מוסיף כיון דסובר דמקטירין בשבת ולפי"ז רבינו דפסק בפ"א מתומ"ס דאין מקטירן בשבת שפיר הוה איסור מוסיף ולכן א"צ לרבינו לכתוב דוקא כשהוא בב"א כיון דהוה איסור מוסיף:

**וכן** י"ל לענין טומאה למ"ד ט"ד א"כ ביש טהורין אין דוחה א"כ ע"י טומאה אי תוסיף איסור אף בכהן שאין בע"מ וחשיב מוסיף ורק בשמעתין קאי אי ט"ה בציבור ורבינו פסק כמ"ד ט"ד וא"כ יש איסור מוסיף והנה י"ל אכתי משכחת דטומאה הוה מוסיף דנאסר בעבודת כגון טומאת זב ומצורע דלא נדחה בק"צ בכהנים א"כ שם טומאה איתא במוסיף וא"כ י"ל דרבינו דפסק בה' אמ"ב זונה חשוב איסור מוסיף דשם זונה הוה איסור מוסיף ה"ה הכא ס"ל דשם טומאה חשוב איסור מוסיף (וי"ל דב"ק ור"ח סברי באמת גם במוסיף משכחת רק דסברי מאן דאית לי' כולל אית לי' מוסיף מאן דלית לי' כולל לית לי' מוסיף אבל להלכה אף דכולל דב' שמות ל"ח כולל מוסיף הוה ולכן סתם רבינו דחל כיון דמשכחת ע"י מוסיף ועיין רמב"ן שהקשה אמה שאמרו דשבת קיל בהבערה דללאו יצאה הא איכא חומר שבת דשם שבת חמור הוא בשאר מלקות וצ"ל א"כ הוה כולל מ"ב שמות ואין חל):

**עוד** י"ל דבשע"ה הקשה לפירש"י שבת איוהכ"פ הוה מוסיף יען שחייב מיתת בי"ד א"כ שבת אזרות הוה נמי מוסיף וכן יקשה מטומאה דחייל אבע"מ דהוה במיתה וצ"ל דקאי לר' יוסי הבערה לאו הוה לכן ל"ח מוסיף וכן קאי לרבי דבע"מ ששימש במיתה א"כ טומאה אין מוסיף אבל להלכה הבערה חייב מיתת בי"ד הוה מוסיף וכן בע"מ לא הוה רק בלאו א"כ טומאה הוה מוסיף אזרות דטומאה במיתה:

ג) **הנה** בחולין דף ק"א איתא וסבור ר"י דאחע"א והתניא ר"י אומר אין נבילות עוף טמא מטמא דכתיב נבילה וטריפה לא יאכלו לטמאה בה יצא זו דמוזהר משום לא תאכלו טמאה אבל לא משום ל"ת נבילה והקשה מהרש"ל ממכות דף י"ז ריסק ט' נמלים ואחד חי חייב משום נבילה ותי' דבט"ש כתיב נבלת שרץ אבל בעוף טמא לא נקרא נבילה ובמהרש"א תמה עליו דהא תוס' מכות כ' דהטעם משום דנבילה חל אחלב חל נמי אטמא וכוונתו דהיינו כלוי דסובר במעילה דף י"ז דמצטרף נבילה ושרצים לטמא בטומאת נבילות יען דמצינו דחל נבילה אחלב חל אשרצים אבל רב סובר דאין מצטרף דל"א מיגו דחל נבילה אחלב חל אטמא ואולם כבר הקשה בשעה"מ א"כ קשיא ללוי מר' יודא דמוכח דסובר דלא חל אטמא ול"א יען דחל אחלב חל אטמא:

(**ולדעתי** שגם מהרש"ל לא נעלם ממנו דברי תוס' דטעמא דלוי יען דחל אחלב חל אטמא אלא דהוה קשה לו כקו' שעה"מ מר"י דסובר דלא חל נבילה אטמא משום דחלב הותר מכללו וע"ז כ' מהרש"ל לחלק דרק אעוף טמא לא חל דל"ד לחלב דחלב איקרי נבילה דהא כ' חלב נבילה לא תאכלו אבל עוף טמא לא איקרי נבילה ע"כ ל"א מדחל אחלב חל אנבלת עוף אבל אנבלת בהמה דאיקרי נבילה שפיר חל כמו דחל אחלב ואתי לוי שפיר

כר"י וראי' לדברי מדברי שמ"ק כריתות דף ו' שהקשה כן מר"י קשיא ללוי ותי' בעוף טמא לא איקרי נבילה משא"כ בהמה ושרץ איקרו נבילה ועיין שמ"ק בכריתות דף ד' שהקשה עוד לר"י אף דאאחע"א הרי קרא כתיב דנבילה חל אחלב א"כ חל גם אטמא ותי' משום דחלב לא הותר מכללו בבהמה א"כ שפיר חל נבילה הנה לפי"ז גם קו' ראשונה ללוי דהא ללוי ל"ש הסברא דהותרו מכללו דהוא סובר דחלב לא הותר מכללו בבהמה א"כ שפיר חל נבילה אטמא כמו דחל אחלב עכ"פ הרי מבואר בשמ"ק שהקשה כקו' שעה"מ לרי"ו אמאי לא נאסר לרי"ו דחל נבילה אטמא כמו דחל אחלב) ונראה ליישב דהנה תוס' בזבחים דף ע' הקשו ל"ל קרא דחל נבילה אחלב הא הוה כולל (ומש"כ תוס' מוסיף הכונה מידי דהוה אמוסיף דחל אפי' אין חמור על קל עתוס' יבמות דף ל"ג) וא"ל דמהכא ילפינן הא שאני הכא דהותר מכללו ונראה דחדא מתורצת בחברתה דהנה תוס' זבחים דף ס"ט הוקשו דר"י הא סובר אאחע"א ולכן אין מטמא בטומאת נבילות עוף טמא ובזבחים סובר דנבילות עוף קדשים מטמאה טומאת בלוע ואמאי כיון דאין אחע"א ותי' דש"ה דאין במינו נבילה ודבריהם תמוהים דמאי אהני סברא דאין במינו נבילה לומר דדוקא שם אין אאחע"א דלמ"ד אאחע"א אפי' היכא דיש במינו איסור אאחע"א (ואי כוונתם לחלק דאף דלאיסור נבילה אין חל אבל טומאת נבילות חל דלא תלוי באכילה א"כ אפשר לתרץ פשוט דלא תלוי איסור אכילה באיסור טומאה וכן נתקשה בצ"ק דלא הועילו בתירוצים כלל אך בשעה"מ פי"ז מאי"ב כ' לפרש דבריהם דבאיסור נבילה שייך אאחע"א אבל טומאת נבילות לא תלוי' באאחע"א לכן שפיר י"ל דלא ממעט מטומאה אלא במין שאין בו נבילה כנבילת עוף טמא והנה גם פירושו דחוק ועוד דהא לא נזכר בתוס' חילוק זה דהא זהו עיקר קושיתם דבשמע דחולין איתא דתליא טומאה באי אמרינן אחע"א) ועוד קשה לי לדבריהם מתוס' מעילה שכ' דללוי כמו דחל נבילה אחלב חל אטומאה דהא ל"ד כלל כיון דאין במינו נבילה אבל בחלב יש במינו נבילה ושוב אנו צריכין לסברת מהרש"ל דמצינו גם בשרץ שם נבילה נבלת שרץ משא"כ בעוף לא מצינו כן ל"ה במינו נבילה אבל מהרש"א דלא ניחא לי' בכך קשה (וזהו כקו' שעה"מ שהקשה ללוי קשה מר"י רק לתוס' קשה יותר כיון דיש סברא לחלק בין יש במינו נבילה א"מ מ"ט דלוי דמדמה חלב לשרצים ועוד דשאני חלב דהותר מכללו כמש"כ תוס' זבחים דאין ליליף מיני' ועוד קשה א"כ בחולין דף צ' דקאמר אימור דשמעת לי' ר"י טמאה דאיסור לאו קדשים דאיסור כרת מי שמעת לי' והא נשמע מדר"י דסובר נבילה חל אקדשים דהוה ג"כ קל על חמור לכן נראה לפרש דבריהם דהנה בהא דאין אחע"א יש שני סברות חדא לומר כיון דבלא האיסור לא הטילה תורה עליו עוד איסור אחד ויש סברא אחרת

דבאמת התורה אסרה בכל גונא אלא דלא מצי חייל ונפ"מ דלא לקי תרתי אבל איסורא איכא (והוא פלוגתת רש"י ותוס' ביבמות דף ל"ב דלפירש"י שם חל לענין איסורא ונפ"מ לקוברן בין רשעים גמורים ולפי' התוס' ורמב"ן דזהו רק באיסור כולל למאן דלית לי' כולל חל עכ"פ לקוברן בין רשעים גמורים אבל בשאר עניני אאחע"א אפי' לענין איסורא ג"כ לא חל:

ד') **והנה** יש להכריח כשיטת רש"י דהנה בשבועות תנן נשבע שלא יאכל נבילות וטריפות חייב ופריך הגמ' והא מושבע ועומד הוא מהר סיני ובשו"ת אבני מילואים הקשה אמאי לא פריך סתמא דאאחע"א ותי' דנהי דאין אחע"א ללקות עליו אבל איסורא איכא ולכן פריך משום דנשבע ועומד דאפי' איסור ליכא דשבועה לא חלה על שבועה אף לאיסורא א"כ נשמע דמצד דאאחע"א איסורא מיהא איכא אמנם אני אומר הנה זה שייך בכל איסורין אבל לענין שיחול איסור נבילה על מין טמא אפי' לאיסורא נמי לא חייל כאשר אבאר דהנה בהא דאאחע"א יש שני טעמים מתוס' נראה שהוא מקרא דומתו בו כי יחללוהו דמזה נפקא בעלמא דאין אחע"א כמש"כ תוס' בשמעתין ואמנם למ"ד דבכולל איסור חע"א ל"ש לומר דיליף מקרא דומתו בו כי יחללוהו דא"כ בכולל נמי לימא דאאחע"א דנילף מהאי קרא וע"כ לומר דמסברא בעלמא אאחע"א והנה בוודאי זהו רק לענין ללקות עליו אבל דנאמר שלא יהא אפי' איסורא זה לא נשמע מסברא בעלמא וא"כ רק למ"ד דלית לי' כולל ולדידי' ילפינן מומתו בו כי יחללוהו שפיר י"ל דנילף משם דאפי' איסורא ליכא כמו בתרומה טמאה דממעטין משום דמחולל ועומד א"כ בוודאי ליכא אפי' איסורא כלל דמחולל ועומד (וכן משמע מדברי רבינו דכ' דאין קודש כלל ובראש יליף והקשה דהא לפי הא"ט לכאורה משמע אפי' בטוה"ג קדים ג"כ פטור ובשמעתין משמע דבטוה"ג קדים חייב ולפמש"כ ניחא דרבינו נקט האי לישנא לומר דאפי' איסורא ליכא דאאחע"א בנטמא תרומה קודם אבל לא היכא דטוה"ג קדים) אבל למ"ד דאית לי' כולל ולא יליף מקרא ע"כ איסורא איכא דמסברא לא נדע דלא חל אפי' לאיסורא (והא דכ' ומתו בו כי יחללוהו דמשמע דאפי' כולל לא י"ל דסובר דהנה בשבועות מסיק ר"ל בהא דמושבע ועומד דבאיסורא הבא מאליו ל"א כולל והיינו מהא"ט דהיכא דלא חל כלל אף לאיסורא ל"א כולל ג"כ כמש"כ הא"מ א"כ כן י"ל גם בתרומה דכיון דשייך לומר דאין קודש דמחולל ועומד לכך גם כולל ל"א א"כ ל"ד לשאר אין איסור חע"א דעכ"פ לאיסורא חל וממילא אמרינן שפיר כולל) ומעתה י"ל דכך סברת תוס' דהנה אי אמרינן דאף דאין אחע"א אבל איסורא איכא א"כ לענין לטמא טומאת נבילות שפיר חל אבל אי אמרינן דליכא אפי' איסורא א"כ גם לענין טומאה לא חל וא"כ לפי"ז במין טמא דשייך

לדרוש דלא תאכל נבילה במין שאין בו טמאה דוקא אמר רחמנא אבל לא במין דאיכא משום לא תאכל טמאה א"כ ליכא כלל איסור נבילה א"כ גם לענין לטמא לא חל ולכן שפיר תלינן טומאה באיסור נבילה אבל בקדשים דיש במינו נבילה א"כ רק שייך לומר דאין אחע"א ללקות אבל איסורא ע"כ איכא וכיון דאיסור נבילה איכא שפיר מטמא ג"כ דלא תליא טומאה באיסורא לומר כיון דאאחע"א לענין ללקות לא חל טומאה ג"כ וא"כ ניחא דר"י סובר דנבילות עוף קדשים מטמא טומאת נבילות וסובר באיסור כולל דחל א"כ לא יליף מומתו בו כי יחללוהו א"כ איכא איסורא וכיון דאיכא איסורא שפיר מטמא אף דלא חל לענין ללקות עליו ומעתה ניחא דלא יקשה מהא דפריך בגיה"נ איסור חמור כקדשים מי שמעת לי' דכאן בקדשים הא דאיסור גיד חל באמת אין חל רק לאיסורא בעלמא ושם דקתני דגיד נוהג במוקדשים משמע כדינו ללקות עליו ע"ז שפיר פריך מי שמעת לי' ולפי"ז ניחא גם ללוי דהנה נבילה דחל אחלב היינו ללקות עליו כדאיתא לעיל דף ל"ח וא"כ היכא דגלי קרא דחל אפי' ללקות עליו בהא בוודאי אין לחלק בין יש במינו נבילה וכיון דחל ללקות משום נבילה אחלב כן נמי חל אטמאה אך לכאורה אכתי קשה א"כ נבילה אקדשים ליחול אפי' ללקות עליו כמו דחל אחלב אך הדבר ניחא דבאמת לכאורה קשה איך יליף לוי מדנבילה חל אחלב חל אטמאה הא נבילה שפיר חל אחלב מכח כולל כמש"כ תוס' חולין שם אבל נבילה אטמאה ל"ה כולל אך א"ש דהנה למ"ד דאית לי' כולל א"כ קשה קו' תוס' למה צריך כלל קרא דחל אחלב תיפוק לי' משום כולל וע"כ לומר דלמ"ד דאית לי' כולל היינו ר"מ באמת רק להכי גלי קרא לומר דאיסור נבילה שאני דחל אחלב מצד עצמו לא משום כולל וכיון דחל אחלב מצ"ע שפיר חל גם נבילה אאיסור טמא אבל למ"ד דלית לי' כולל א"כ הא דגלי קרא ואכול לא תאכלוהו דחל נבילה אחלב הוא אך מטעם כולל א"כ ל"ש לומר דחל אקדשים מטעם דחל אחלב דשאני נבילה אחלב דהוה איסור כולל וא"כ ניחא דמהא"ט לית לי' לר"י דחל אטמא ג"כ דליכא כולל וניחא נמי ללוי דלא יקשה מדר"י די"ל דלוי סובר כר"מ דאית לי' כולל ומיושב קו' השעה"מ על נכון:

**ולפי"ז** יש ליישב מה שהוקשו תוס' בזבחים אמאי לא יליף ר"מ מקרא דנבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה ותי' דר"מ סובר איסור חע"א ותמוה הא ר"מ לית לי' איסור חע"א לפמש"כ י"ל כוונת תוס' באמת ר"מ אית לי' אחע"א בכולל וא"כ קרא דחלב נבילה גלי דחל אחלב מצד שהוא חלב לא מצד שהוא כולל וא"כ כיון שחל מצד שהוא חלב א"כ שפיר חל גם אטמא אף דליכא כולל א"כ אין למעט מקרא זה דנבילה לא יאכל לטמאה בה דהרי שפיר חל נבילה אטמא כמו שחל אחלב א"כ ל"ש לדרוש יצא זה שאין נבילה

דשפיר מצי חל איסור נבילה מצד שהוא חל אחלב ע"כ לא מצי דריש למעט מהאי קרא דע"כ גם טמא איקרו נבילה:

**והנה** תוס' זבחים דף ס"ט הוק' דר"י סובר דאין איסור חע"א ולכן ס"ל דעוף טמא אין מטמא בטומאת נבילות ובזבחים סובר דנבילה חל אקדשים דמלק נמצא טריפה ותי' דש"ה דאין במינו נבילה ודבריהם תמוהים דמאי אהני סברא דאין במינו נבילה לומר דדוקא שם אין איסור חע"א דלמ"ד אאחע"א הוא אפי' היכא דיש במינו איסור אאחע"א (וא"ל דכוונתם לחלק דאף דלאסור נבילה אין חל אבל טומאת נבילות חל דלא תלוי אכילה בטומאה א"כ אפשר לתרץ פשוט דלא תלי איסור אכילה באיסור טומאה וכן נתקשה בצ"ק) ועוד קשה לי מתוס' מעילה דף כ"א שם דללוי כמו דחל נבילה אחלב חל אטמאה דהא ל"ד כלל דשאני הכא דאין במינו נבילה אבל בחלב הא יש במינו נבילה בבשרו ונראה ליישב קו' דתוס' כיון דאאחע"א אמאי נבילת עוף קדשים מטמא דהנה על קו' תוס' ל"ל קרא דנבילה חל אחלב הא הוה כולל יש לומר דל"ה כולל דהא באמת איכא איסור א"ז גם אבשר כמש"כ תוס' בשבועות והקשה בלב אר"י איך חל איסור נבילה אאיסור א"ז ואמנם בארתי במק"א דאיסור נבילה עם איסור א"ז הוה (א"ז) איסור אחד דהרי לכן הוא נעשה יען דאין זבוח כדמוכח מדברי מהרש"ל שהובא בטו"ז סי' י"ט דברכת שחיטה עיקר לטהר מידי נבילה ושייכה גם בטריפה דאין מתיר באכילה א"כ איסור שא"ז שיש עליו מחיים שבא מקרא דוזבחת וכשמטהר מידי נבילה כבר קיים המצוה דוזבחת דאזלה איסור שאין זבוח כיון שיטהר מידי נבילה אך דעת הטו"ז שם דזביחה רק בא להתיר באכילה א"כ וודאי איסור א"ז הוא איסור אחר ואף דטוהר מידי נבילה כיון דלא הותר באכילה ע"י השחיטה לא מתקיים המצוה וזבחת ואכלת א"כ לדידי' איסור א"ז לא משום נבילה וקשה קו' הלב אר"י (אך מדברי רבינו פ"ד ממא"ס משמע דתליא נבילה בשחיטה שבא לטהר באכילה א"כ מוכח להדיא אף דשחיטה לטהר באכילה אפ"ה תליא בי' איסור נבילה וא"כ אף לטו"ז י"ל כך דאיסור א"ז ונבילה הוה כחדא איסורא ועמש"כ אאמהנגזצ"ל בספרו שבילי דוד בסוף או"ח) והנה צריך לומר דאפ"ה חל אאיסור דא"א בענין אחר כמש"כ תוס' ריש גיה"נ לענין גיד דחל מחיים מעתה לפי"ז שפיר חל אחלב ג"כ כמו דחל אאיסור א"ז חל אחלב אבל לא מטעם כולל אלא כיון דחל אא"ז חל אחלב ולזה שפיר צריך קרא (וכ"כ תוס' דף ל"ז דטריפה חל אחלב במיגו דחל אא"ז וזה דלא כמש"כ מהרש"א בשבועות שכ' דטריפה רק חל לאחר ששחט ופקע איסור א"ז) וא"כ לפי"ז ניחא קו' תוס' דגם נבילה חל אחלב ג"כ כמו דחל אאיסור א"ז אבל זה רק שייך בקדשים דיש במינו איסור א"ז אבל בטמא דאין במינו

איסור א"ז ל"ש לומר מיגו דחל אאיסור א"ז לכן אין חל איסור נבילה ג"כ ואין מטמא:
**מעתה** ניחא גם מה שהקשו תוס' בזבחים אמאי לא יליף ר"מ מקרא דנבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה דל"ש נבילה בטמאה ותי' דר"מ סובר איסור חע"א ותמוה הא ר"מ רק כולל אית לי' וכבר תמה כן בהגרע"א אבל לפמש"כ ניחא דכולל ל"א רק היכא דלאיסורא חל עכ"פ בלא כולל אז אמרינן דכולל אהני גם ללקות וא"כ כיון דעכ"פ איסורא איכא ל"ש למעט מהאי קרא דלא ליטמא כיון דאית לי' כולל ע"כ אית לי' היכא דל"ה כולל דעכ"פ איסורא איכא וכיון דאיכא איסורא שפיר מטמא ואין למעט מהאי קרא שטמאה אין מטמא בנבילה והחלוק שבין יש במינו נבילה לית להו אליבא דר"מ דזהו רק סברת ר"י (או דתוס' סברי עתה דלר"י באמת אפי' לאיסורא אין איסור חל על איסור בעלמא וע"כ ממעט שפיר מקרא זה דאין מטמא כיון דליכא אפי' איסורא דנבילה בעלמא והא דנבילה חלה אקדשים יען דחל נבילה אחלב מיגו דחל אאיסור א"ז כמש"כ אבל בעלמא אפי' איסורא ליכא ולכן ממעט בטמא שאין מטמא בנבילה דל"ש מיגו דחל אא"ז דבטמא ליכא במינו א"ז אבל ר"מ דסובר בכל אאחע"א דעכ"פ לאיסורא חלה שפיר עוף טמא מטמא בטומאת נבילה:
ה') **והנה** בהא דאיתא בשמעתין דלמ"ד אין בגידין בנו"ט איסור גיד איכא איסור טומאה ליכא הנה ממש כהאי שקליא וטריא הוא לעיל ריש פרקין דפריך אטו משום דאקדשי פקע איסור מיני' וקאמר דסובר אין בגידין בנו"ט ואיסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא והקשו מזה אשיטת רבינו דסובר דלוקה אגיד של נבילה והיינו מטעם דאחשבי' וכמש"כ הרשב"א וא"כ ה"נ כיון דאיסור גיד איכא ע"כ איכא גם איסור מוקדשין וגם איסור טומאה ונראה ליישב דהנה קשה לי טובא לסברת הרשב"א דמטעם אחשבה לוקה אגיד של נבילה מהא דאיתא בחולין דף צ"ג דמייתי הא דאמר עולא עץ הוא ורחמנא אסרה והקשה במהרש"א הא לפמש"כ תוס' גם לר"ה אית לי' עץ הוא אלא דסובר דלמ"ד יש בגידין בנו"ט לא אסרה רחמנא אלא קנוקנות א"כ בזה דאמר עולא עץ הוא אין זה תשובה אדברי ר"ה כיון דזה דעץ הוא גם ר"ה מודה ונראה דבהא פליגי דלר"ה נמי עץ הוא אלא דסובר דלמ"ד אין בגידין בנו"ט לא הא"ט דאסרה תורה כיון דאכלה אחשבה לאכילה א"כ לדידי' לאו עץ הוא ולמ"ד יש בגידין בנו"ט סובר דל"א אחשבה ואין אסור אלא קנוקנות וע"ז בא עולא ואמר דעץ הוא והתורה אסרה ולא משום דאחשבה לאכלה לא אמרינן דמשום הכי יהא חייב אלא דהא גופי' גזה"כ דאף דעץ התורה אסרה ומיושב קו' מהרש"א על נכון א"כ מוכח דלהלכה דקיימ"ל כעולא ל"א כלל סברא אחשבה (אלא דיש לומר לרשב"א באמת בהא פליגי הסוג' בחולין ופסחים דנשמע דל"א אחשבה מדאמרינן

דלר"ש דאין בגידין בנו"ט אסור בהנאה דל"ש כשהותרה נבילה הוא וגידה הותרה דאין גיד בכלל נבילה ול"א אחשבה משום דסבירא לי' כעולא דלית לי' סברא דאחשבה וסוג' דחולין דאוכל גיד של נבילה לקי שתים אתיא כר"ה דאית לי' סברא דאחשבה):

**אמנם** לפמש"כ לעיל יש ליישב על נכון די"ל דל"ש כולל רק היכא דעכ"פ איסורא איכא וכ' אלה דסובר באיסור הבא ע"י עצמו ל"א כולל דהנה תוס' חולין דף פ"ט הוק' דנוקי משנתינו כמ"ד יש בגידין בנו"ט רק דסובר דאין איסור חע"א אפי' בכולל ואיסור חמור ויש לומר דהנה לכאורה נהי דסובר אין בגידין בנו"ט הא כבר כ' המפרשים דטעם קלוש איכא וא"כ יש להקשות נהי דלגבי איסור גיד הוה חידוש דתורה אסרה באכילה הגיד שאין בו טעם גמור ואיך יחול עליו שם איסור אכילה על הגיד לבד אבל היכא דיש איסור על כל הבהמה כגון נבילה או טמאה או מוקדשין א"כ כיון דפשט האיסור בכל הבהמה שפיר יש לומר דפשט האיסור בכולי גם בגיד כיון דעכ"פ טעם קלוש יש בו וא"כ איך תליא זה אי יש בגידין בנו"ט או לא דעכ"פ שפיר יכול לחול עליו שם איסור אגב כל הבהמה דפשטה איסורי' בכולה (ונפ"מ בגיד שנעשה נותר שייך לומר אין בגידין בנו"ט ולא חל עליו שם נותר דבזה דנין רק על הגיד לבד ובזה ניחא דלא יקשה לרבינו מהא דמוקי בפסחים דגידין ישרפו כר"י דיש בגידין בנו"ט והא לרבינו אף אי אין בגידין בנו"ט איסורא מיהו איכא א"כ חל עליו איסור נותר אבל לפמש"כ ניחא דרק חל אבשר ואגיד לאיסורא אבל אם נעשו גידין לבדן נותר לא חל אף לאיסורא) אך הדבר ניחא דבאמת מבואר בדברי רבינו בפ"ב מה' מא"ס דאיסורא דנבילה יש בכל הגידין אף בגידי היתר שבבהמה ונראה דהיינו מהא"ט שאף שאין בגידין בנו"ט פשט האיסור בכולה אבל רק לאיסורא בעלמא אבל אין לוקין כיון דעכ"פ אין בו טעם גמור ולא ראוי לחול עליו האיסור רק אגב כל הבהמה משום זה אין ללקות אך זהו ניחא בגידי היתר אבל בגידי איסור דאנו צריכין לבוא עליו מצד איסור חע"א בכולל והיכא דאי לאו כולל ליכא אפי' איסורא ל"א כולל א"כ ה"נ אי לאו דאיכא כולל דחלה אהתירא אבשר חלה גם אגיד שאין בו טעם ל"ה חלה אפי' לאיסורא דהא אין בגידין בנו"ט ורק מטעם כולל חל האיסור וגם שוב נאמר דחל עליו האיסור ללקות ג"כ מצד כולל זהו ל"א ולכן ליכא אפי' איסורא ולפי"ז י"ל דהיינו דקאמר דסובר אין בגידין בנו"ט ואיסור מוקדשין ליכא דהיינו דאי לאו דנאמר כולל ל"ה אפי' איסורא לכן ל"א כולל באמת וליכא אפי' איסורא בעלמא ומיושב קו' תוס' דאי אמרינן יש בגידין בנו"ט אפי' אי ל"א כולל ג"כ עכ"פ איסורא איכא (כשיטת תוס' ביבמות דלמ"ד דלית לי' כולל אבל עכ"פ איסורא איכא והיכא דל"ש כולל אפי' איסורא ליכא) א"כ לא מצי לומר איסורא גיד איכא איסור מוקדשין ליכא דבוודאי

אף אי לית לי' כולל אבל עכ"פ איסורא איכא משום מוקדשין ולכן רק מוקי כמ"ד אין בגידין בנו"ט דליכא אפי' איסורא ואז באמת ל"א כולל כלל ולכן איסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא אולם לפי"ז י"ל יותר דשפיר אתיא כר"מ דר"מ סובר ג"כ אין בגידין בנו"ט רק הא דחל איסור מוקדשין היינו משום דפשטה קדושה בכולה וא"ל א"כ אמאי קאמר איסור מוקדשין ליכא י"ל דכבר הקשה בש"א מ"פ הגמ' פשיטא אטו משום דאקדשי פקע איסור גיד מיני' ואמאי לא הא עשה דל"ת ונראה דלק"מ די"ל לס"ד הוה סבור אין בגידין בנו"ט רק האיסור חל יען דפשטה בכולה אבל עשה ליכא כיון דאין בגידין בנו"ט וע"ז מסיק הגמ' דאיסור מוקדשין איכא איסור גיד ליכא דאין בגידין בנו"ט וכי תיקשי לר"מ י"ל ר"מ סובר באמת דחל אף דאין בגידין בנו"ט דהא פשטה בכולה וכי תיקשי פשיטא י"ל דהא איכא רבותא דהו"א דלא כר"מ דליכא איסורא כלל דאי אמרינן דלא חל ללקות אף איסורא ליכא דהא לאיסורא הוה קל על חמור דלא חל וע"כ דחל נמי ללקות: **אמנם** זה ניחא לעיל דאיסור גיד קדים אבל כאן בטומאה דאיסור טומאה קדים א"כ ל"ש לפרש דאיסור גיד איכא טומאה ליכא דהא טומאה קדים ע"כ צ"ל דרק מלקות ליכא אבל איסורא איכא וכמש"כ רבינו בפ"ח ממא"ס דהאוכל גיה"נ מבהמה וחי' הטמאים פטור ואינו כאוכל משאר קדשים שאין הגידין בכלל בשר מעתה י"ל דבגיה"נ של נבילה ושל עולה לוקה שתיים אין משום כיון דחל איסורא אבשר חל נמי אגידין דפשטה איסורא בכולה (דסברת רשב"א דאמרינן אחשבה בשעת אכילה זה הסברא לא ניחא לרבינו אלא מטעם דפשטה בכולה) ולכן לקי דבאיסור כולל אית לי' דאחע"א דהא דבגמ' משמע דלא חל בכולל היינו דקאי למ"ד דסובר באיסור הבא ע"י עצמו ל"א כולל משום דהיכא דאי לאו דאיכא כולל אפי' איסורא ליכא ל"א כולל אבל רבינו דפסק כרי"ו דסובר גם באיסור הבא ע"י עצמו אמרינן כולל חזינן דאף דאי לאו דהוה כולל ל"ה חל כלל אפי' לאיסורא דהא היכא דמושבע ועומד לא חל כלל אפי' לאיסורא אפ"ה אית לי' כולל א"כ גם בגיה"נ אף דאי לאו כולל ליכא אפי' איסורא דהא אין בגידין בנו"ט אפ"ה היכא דאיכא כולל דפשטה איסורא בכולה חל אפי' ללקות עליו וניחא דפסק דלוקה שתיים וניחא ג"כ מה דהקשה עוד בשעה"מ דבפ"ב מה' אלו כתב דהאוכל מנבילה וטריפה או מבהמה וחי' הטמאין מן העוף מן העצמות ומן הגידין אעפ"י שהוא אסור הרי זה פטור וכ' הה"מ דיצא לרבינו כך ממש"כ בר"פ העור והרוטב העצמות והגידין טמא טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות מפני שאין בהן לאו של נבילה א"כ מבואר דס"ל דאין בהן מלקות א"כ למה כ' באוכל גידין של נבילה שחייב משום נבילה ומה נשתנה גיה"נ מכל שאר גידין דעלמא ובהדיא כתב רבינו בפרק זה דהאוכל מגיה"נ מבהמה הטמאים

פטור שאין בגידין בכלל הבשר וכ' הה"מ דהיינו ממש"כ שאין מלקות בגידי טמאה וא"כ הדבר תמוה מאוד שהרי באוכל גידי נבילה וטריפה כ' ג"כ דאין בהן מלקות כדרך שכ' בבהמה טמאה וא"כ איך כתב דבגיה"נ של נבילה חייב שתיים ולפמש"כ ניחא דבגיה"נ של נבילה אי לא נאמר כולל דחל על איסור גיד ללקות אז אפי' איסורא ליכא דהא אין בגידין בנו"ט ורק חל לאיסורא משום דאמרינן כולל ופשטה איסורא (דהא טעם קלוש עכ"פ איכא) בכולה ולכן ע"כ חל גם לענין מלקות בכולל והא דגבי גידי היתר לא לקי וליכא רק איסורא לזה י"ל דרק בגידי איסור אמרינן דחל לאיסורא ע"י כולל דפשטה בכולה לענין זה שיהא לו הדין כשאר בשר הבהמה ע"כ לקי ג"כ דאל"כ לא יחול אף לאיסורא דקל על חמור לא חל משא"כ בגידי היתר דחל עליו רק לאיסורא משום דפשטה בכולה אבל א"צ לומר כלל שיהא שוה כשאר בשר הבהמה ודו"ק כי הוא רעיון עמוק:

**ובזה** מיושב מה דהקשו מפסחים דאמרינן למ"ד אין בגידין בנו"ט ל"ה בכלל נבילה ואסור בהנאה ורבינו פסק דגיה"נ מותר בהנאה להנ"ל ניחא דשם קאי לר"ש דלית לי' כולל א"כ אף דתאמר דפשטה איסורא בכולה וחל איסור נבילה גם אגיד אפ"ה לא לקי לדידי' דלית לי' כולל וכיון דלא מצי לחול משום דאין איסור חע"א אפי' לאיסורא לא חל שוב ל"א כלל דפשטה בכולה ואחשבה רחמנא שיהא להגיד כדין בשרו דהא לא מצי לחול מטעם דאאחע"א אפי' בכולל א"כ ל"ה בכלל נבילה ול"ש דהותרה נבילה גידה נמי הותרה דל"ה בכלל נבילה לכן לר"ש שפיר אסור בהנאה אבל לדידן דחל לאיסורא עכ"פ שפיר בכלל נבילה הוה ושייך לומר דהותרה נבילה גידה נמי הותרה לכן פסק דמותר בהנאה ודו"ק:

ו') **מעתה** נבוא ליישב קו' שעה"מ מבהמה טמאה דאין לוקה ולמה בשל נבילה לקי ונראה בהקדם מה דקשה עוד בהא שכ' דגיה"נ ליכא בבהמה טמאה דמי שבשרו מותר יצא זו שבשרה אסור ותמה בס' מהר"ם ברבי כיון דרבינו סובר אין אחע"א א"כ לא דרשינן מי שבשרו מותר וא"כ אמאי לא יהא חייב משום נבילה דהא ל"ש אאחע"א כיון דאין בגידין בנו"ט ליכא איסור טמאה וכן הקשה בספר מעין חכמה:

**ונראה** דלפמש"כ נכון דהנה כ"כ לעיל פי' המשניות דסובר גם לרבינו איכא איסורא דגיה"נ בבני יעקב (אף דבה' מלכים כתב דיעקב אבינו נהג כן אין כוונתו לומר שנהג כן מצד עצמו אלא כוונתו דלא נהג כן רק בבני יעקב לא בשאר ב"נ אבל לעולם דנהג כן משום שנצטוה בכך וכמו שכ' הח"ס בחי' ראי' לזה מקרא דכתיב עד היום הזה ואי רק מצד שנהג כן ל"ה לי' ליכתוב עד היום הזה כיון דלאחר כך לא נצטוו בזה) וא"כ הוה איסור חמור וקשה משמעתין דמשמע דרק לר"י אמרינן דחל מטעם דחמור דנהג

בבנ"ח ועוד דלרבינו קושטא דמילתא דפליגי רק בדרשא דמי שבשרו מותר (דלא כמש"כ תוס' שרק לס"ד הוה סבור דפליגי בהאי דרשא) ובגמ' משמע דפליגי אי הוה איסור חמור ונראה דלפמש"כ לעיל הא דלר"י לא חל נבילה אטמאה אפי' לאיסורא הוא משום דכל שאין במינו נבילה שייך שפיר לומר דלא חל אפי' לאיסורא ולפי"ז בטמא ג"כ אין גיד חל אפי' לאיסורא לת"ק וא"כ רי"ו דסובר דחל איסור גיד אטמא צריך הוא ליתן טעם למה נבילה לא חל אטמאה אפי' לאיסורא ובגיד יהא חל אפי' ללקות עליו דהא לשיטתו הי' הדין נותן דאפי' איסורא ליכא לזה אמר ר"י והלא לבני יעקב נאסר להם גיה"נ ובהמה טמאה מותרת להם א"כ הי' בשרו מותרת להם וכיון דבשרו הי' מותר לכן שפיר נהגי גם בבהמה טמאה ולכן נהי דעתה בהמה טמאה בשרו אסור ל"ש למעט גיה"נ מדרשא דאין בשרו מותר שלכן אפי' איסורא ליכא יען שבמינו אין בשרו מותר דהא בשרו הי' מותר כשנצטוו על הגיד וא"כ שפיר איכא איסורא עכ"פ וכיון דע"כ לא נתמעט מאיסורא שוב חלה גם ללקות עליו מטעם זה גופי' דהוה איסור חמור דהוה נוהג בב"נ וע"ז השיבו חכמים מסיני נאמרה אלא שנכתוב במקומו והיינו כפי' רבינו דבאמת הי' אסור גיד בטמאה לבנ"ח אבל לנו הי' נתחדש איסור חדש מסיני ולישראל נאמרה זה הלאו שבתורה ואז הי' כבר בשרו אסור משום טמאה ול"ה מין שבשרו מותר לכן גידו לא נאסרה ואפי' איסורא ליכא וא"כ ל"ש לומר דמשום איסור חמור יהא חלה עליו איסור גיד דנתמעט מקרא דבעינן שיהא מין שבשרו מותר מעתה אף דרבנן סברי דאאחע"א אפ"ה צריכין לדרשא דבשרו מותר דהיינו דהיכא דאין מין בשרו מותר ליכא אפי' איסורא דאי משום דאאחע"א הוה עכ"פ חל לאיסורא בעלמא ולכן שפיר נתן רבינו הא"ט דליכא אפי' איסור גיד משום דאין מין שבשרו מותר ולכן אף דאין בגידין בנ"ט אפ"ה ל"ש דיחול איסור גיה"נ כיון דליכא איסור טמאה דהא נתמעט משום דאין בשרו מותר והנה אמת נכון הדבר:

**ומיושב** מה שהקשה בשעה"מ דלמה בגיה"נ של בהמה טמאה כ' דרק איסורא איכא ובגיד של נבילה כ' דלקי שתיים דלהנ"ל ניחא דבשל נבילה דאיכא איסור גיד ואחשבה רחמנא נמי לאכילה לכן כיון דפשטה איסורא בכולה שיהא שוה כבשרו אהני נמי לעניין ללקות אבל בטמאה דמעיקרא חל איסור טמא קודם דחל איסור גיד א"כ ל"ש לומר כיון דפשטה בכולה גם בגיד לענין איסורא פשטה בכולה גם ללקות דשוה גידו לבשרו כיון דאיסור גיד עדיין לא בא ל"ש דאחשבה רחמנא לאכילה ואינו כבשר דאיסור טמא איכא משעת יצירה ואיסור גיד אינו אלא כשנתקשה על הכף דהא לפי מה שבארנו אין אנו דנין אשעת אכילה אי אחשבה רחמנא לאכילה לענין איסור גיד רק דהכי קאמרינן דאחשבה

אשעה שחלה איסור נבילה דבשעה שחלה שכבר הי' איסור לכן נמי פשטה איסורא בכולה שיהא שוה כבשרו דהא תורה נתנה ע"כ לגיד דין בשר דאסרתו לאכילה אבל בטמא דאיסור גיד עדיין ליכא א"כ אף דפשטה איסורא בכולה אבל לא דהוה כבשרו לכן לא פשטה איסורא רק שיהא עליו שם איסור אבל לא ללקות כמו בשאר גידי היתר ולפי"ז הדין נותן כשבא איסור גיד לחול הוה חל שפיר ללקות עליו דהוה איסור חמור דהא איסור טמאה ל"ה אלא איסורא בעלמא ועל הגיד אי חל הוה לקי ג"כ לזה כ' רבינו דאפ"ה לא חל איסור גיה"נ דבעינן מי שבשרו מותר יצא זה שבשרו אסור ולכן לא כ' רבינו הטעם דאין אחע"א דהא שפיר הוה חל כיון דאיסור טמאה אינו אלא איסור בעלמא:

**ובזה** ניחא מה שהקשה ברי"ם בהא דפריך הגמ' וסובר ר"י אין בגידין בנו"ט והא בג"ה של טמאה מחייב שתיים והקשה דילמא כיון דאין בגידין בנו"ט ולא מיקרי אכילה רק יען דתורה קריא אכילה שוב מיקרי אכילה גם לענין טמאה א"כ ל"ש אאחע"א דהא אי לאו איסור גיד ל"ה חלה איסור טמאה והוה כאיסור ב"א ולפמש"כ א"ש דלא אשעת אכילה אמרינן אחשבה רק אשעה שחלה האיסור אנו דנין ושפיר איסור טמא קדים וחל לאיסורא לבד דאז עדיין לא אחשבה רחמנא כבשר וכשחל איסור גיד ללקות עליו ל"ש לומר דיהא חלה איסור טמאה למפרע על הבהמה גם ללקות עליו משום טמאה דאין זה סברא לכן אין לוקין משום טמאה ודו"ק:

ז') **ובהא** ניחא לי ליישב קו' הראב"ד על מש"כ רבינו בפ"ד ממא"ס דאין נבילה וטמאה מצטרף וראב"ד השיג דהא הלכה כוותי' דלוי דתניא כוותי' ותי' הה"מ דהא פסק רבינו דאין איסור חע"א והקשה בלח"מ הא תוס' כ' דטעמא דלוי ניחא אף למ"ד דאאחע"א משום דכמו דנבילה חלה על חלב כן חל אטמא והנה לפמש"כ ליישב קו' תוס' בזבחים ניחא גם הא דהא אמרנו לחלק לענין קדשים וחלב שפיר חל נבילה משום דאיכא בהו איסור א"ז שבא מכח איסור נבילה ומיגו דחל אא"ז חל אחלב כקדשים משא"כ בטמא ליכא א"ז שאין במינו שחיטה וכ"כ רבינו להדיא בפ"ד ממא"ס וז"ל אין איסור משום נבילה אלא מינים טהורים בלבד מפני שהן ראויין לאכילה ואם נשחטה שחיטה כשרה והי' מותרים באכילה אבל מינין שאין שחיטה מועלת להן אין לוקה משום נבילה אלא משום בשר טמא הרי דכ' דתליא זאת בהיתר בשחיטה וא"כ י"ל דרבינו סובר דמהא"ט שפיר חל נבילה אחלב משום דבאותה בהמה אהני השחיטה ויש במינו שחיטה להתיר הבהמה באכילה לכן חל איסור נבילה מיגו דחל אא"ז אבל אבהמה טמאה לא מצי חייל כיון דליכא איסור א"ז ול"ש בהו היתר שחיטה לכן פסק דלא כלוי רק פסק כר"י דדריש מקרא דנבילה וטרפה לא יאכל דלא חל איסור נבילה יען דאין במינו שחיטה ולוי ע"כ

דלא כר"י רק כר"מ דלא יליף מהאי קרא כמו שהקשו תוס' זבחים באמת וע"כ דר"מ סובר דמהאי קרא לא נוכל למעט טמא משום דאיסור נבילה שפיר חייל כיון דחל אחלב חל אטמא ולית לי' הסברא דאחלב חל מיגו דחל אאיסור א"ז וא"כ רבינו דפסק כר"י ממילא לית הלכתא כלוי:

**מעתה** נשמע דיש ליישב עוד באופן אחר קו' תוס' ל"ל קרא דנבילה חל אחלב תיפוק משום כולל די"ל דבאמת בחלב ל"ש איסור נבילה יען דלא בא להתירו באכילה כמו שנראה מדברי רבינו הנ"ל אי לאו כולל ל"ה בחלב אפי' איסור נבילה דהא ל"ש שבא להתירו באכילה והוה כאין במינו שחיטה וכבר כתבנו לעיל דהיכא דאי לאו כולל ליכא אפי' איסורא אז ל"א כולל ולכן צריך קרא דאפ"ה חל אבל לא מטעם כולל רק דגלי קרא מגזה"כ דחל ולפי"ז היינו סברת לוי דסובר מיגו דחל אחלב חל אטמא דהא ע"כ מה דחל אחלב רק מגזה"כ (משום חומרא דנבילה דמטמא כמש"כ תוס' יבמות דף ל"ג לכן שפיר חל גם אטמאה) וסובר בהא כר"מ דלא יליף מהאי קרא דלא חל נבילה אטמא משום דכיון דר"מ סובר בעלמא דאמרינן כולל א"כ הא דגלי קרא בחלב ע"כ משום דבחלב ל"ה חל יען דאין במינו שחיטה ל"ש דחל מטעם כולל לן מגזה"כ דחל אחלב מצ"ע א"כ ה"ה דחל אטמא וליכא לילף מהאי קרא דנבילה לא יאכל לטמאה בה דהא שפיר חייל איסור נבילה אטמא כמו דחל אחלב:

**ובזה** יש לפרש שבאמת זה כוונת תוס' שכ' דע"כ ר"מ לא יליף מהאי קרא יען דסובר אחע"א ותמהו הא רק בכולל אית לי' לר"מ דאיסור חע"א לפמש"כ ניחא דהכי קאמרי כיון דאית לי' כולל א"כ ע"כ הא דגלי קרא דחל אחלב מגזה"כ א"כ ה"ה דחל איסור נבילה אטמא מגזה"כ וליכא למעט מהאי קרא דרק למ"ד דל"א כולל א"כ קרא דגלי נבילה חל אחלב היינו דגלי דחל בכולל א"כ אטמא דליכא כולל לא מצי חייל שפיר נשמע מהאי קרא דלא יאכל לטמאה בה כיון דלא חל אטמא דל"ה כולל לא מטמא:

ח) **והנה** במה שכתבנו לעיל אי אאחע"א אבל איסורא איכא נראה דבר חדש לי דהוא פלוגתא דאמוראי בחולין דף קי"ד דפליגי חד מ"ד ס"ל כיון דאין לוקה על אכילתו אין לוקה על בישולו דלהכי אפקי רחמנא בלשון בישול ואידך ס"ל כיון דלוקה על בישולו לוקה על אכילתו ותוס' ד"ה הא תמהו במאי פליגי האיכא סברא נמי להיפוך כדמסיק כיון דעל בישולו לוקה לוקה על אכילתו ונראה דהאי מ"ד ס"ל היכא דאין באחע"א אפי' איסורא ליכא א"כ ע"כ כיון דאפקי' בלשון בישול לומר דאף על בישולו לא ילקה דאין כאן בב"ח ואידך ס"ל דאיסורא איכא ול"ש לומר דלא יהא חייב על בישולו דהא איכא עכ"פ איסור בב"ח גם לאכילה לכן אמרינן להיפך דלכן אפקי' בלשון בישול לומר כיון

דלוקה על בישולו דהאיכא איסור בב"ח לוקה נמי על אכילתו (ובהא מתפרש שפיר תוס' שם דף י"ג ד"ה קסבר שמואל דדבריהם צריכין תלמוד דכ' דתרווייהו מחד קרא נפקא לסברא הנ"ל ניחא ודו"ק):

**ובהך** דר"ל דס"ל איסור כולל באיסור הבא מאליו ובאיסור ע"י עצמו ל"א כתב לי בני הרב המאה"ג החו"ב כש"ת מוה' אהרן זילבערשטיין אבדק"ק קערעצקע והגליל דבר נכון דהנה בא"מ הקשה מהא דאמרה נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ומשמשתו ותהא נטולה מן היהודים דהק' התוס' הא אין אחע"א אשת איש ותי' ע"י מיגו דחל על בעלה חל על עלמא והא התם ג"כ איסור ע"י עצמו הוא ואפי"ה אמרינן דחייל ע"י כולל ע"ש בסי' י"ב ולענ"ד נ"ל דהק' בתוס' מהא דמתניתין דיש אוכל אכילה אחת וחייב עלי' ד' חטאות וקחשיב מוקדשין אף דהוי איסור הבא ע"י עצמו ונ"ל דהא דקאמר ר"ל באיסור ע"י עצמו ל"א אחע"א צריך ביאור דמאי שנא וי"ל דלקמן בד"ה אלא כתב רש"י דהן משכחת בדברים המותרין והק' התוס' הא אף בדברים האסורים משכחת באומר סתם שאוכל ואינו מזכיר האיסור ותי' דאליבא דר"ש דלא ס"ל איסור כולל כתב רש"י דמשכחת בדברים המותרין והק' מהר"י בן לב הא לר"ש לא חייל שבועתו כלל לא בלאו ולא בהן ותי' מהרש"א דלר"ש נמי נהי דלא חייל שבועתו על איסור חייל על ההית' עיי"ש היוצא מדבריהם להר"י בן לב כיון דלא חייל אאיסורי' לא חייל שבועתו גם ההיתר ולמהרש"א חייל שבועתו עכ"פ אדברים מותרין וי"ל דר"ל סובר היכא דלא אמרינן כולל לא חייל כלל אף על אהיתר כיון דלא מצי לחול אדברים איסורין גם על המותרין אינו חייל וכמש"כ בהר"י בן לב והא תינח באיסור הבא ע"י עצמו י"ל הכי משא"כ באיסור הבא מאליו כגון איסור יוה"כ דע"כ חייל על דברים מותרין וכיון דלא מצית לומר דלא חל כלל ולהכי מדחייל על דברים המותרין חייל נמי על איסורין דס"ל לר"ל אם חייל חל על כל דברים אף על איסורין ואי לא חייל אאיסור גם אהיתר לא חל ומיושב קושי' התוס' מהקדש דהתם ע"כ איסור הקדש חל על חלק הבהמה המותר ומדחייל ההקדש על בשר הבהמה המותר חייל נמי על החלב:

**אולם** אכתי ק' דכתב מהרש"א בד"ה אלא דבכולל סתם גם ר"ל מודה דחלה השבועה ולא פליג אלא בכולל מפורש ודבריו צריך ביאור מ"ט דר"ל דבכולל סתם אית לי' איסור חע"א ובמפורש לא ס"ל אחע"א ונ"ל דכבר כתבתי לעיל פלוגתא דמהר"י בן לב והמהרש"א אי חלה השבועה עכ"פ על דברים המותרין ולהמהרש"א גם לר"ש דלית לי' אחע"א אפי' בכולל אפי"ה חלה השבועה על הדברים המותרין ודברי' אלו ג"כ צריכין הסבר גדול דהא מצד הסברה אי חייל השבועה יחול כולו על כל הדברים שנשבעה ואי לא חיילה

על דברים האיסורין גם על דברים המותרין לא יחול דמנלן להפריד שבועתו ולחלק דבריו בסכינא חריפתא אמנם הנה מצינו דכוותי' בעלמא דאמרינן פלגינן דיבורא ולפי"ז ר"ש דס"ל פלגינן דיבורא גיטין דף ט' לדידי' שפיר י"ל דנהי דלא חייל שבועתו על דברים האסורין מ"מ על המותרין חל וכמש"כ המהרש"א:

**ומעתה** י"ל דפלוגתייהו דרי"ו ור"ל דהכא באיסור כולל הנה פליגי באמת אי אמרינן פלגינן דיבורא בירושלמי גיטין פ"א הלכ' א' מובא בב"י סי' נ"א בכותב נכסיו לשני בני אדם והעדים פסולין לזה ורחוקים לזה קאמר רי"ו דלא מהני מתנתו כלום ור"ל סובר דלזה מהני עדותו ולזה לא מהני ומדמה הירושלמי התם אי פלגינן דיבורא א"כ י"ל כמו דס"ל לר"ל פלגינן דיבורא כן ס"ל נמי הכא דשבועתו חייל רק על ההיתר ולא על דברים האסורים והא תינח באיסור הבא ע"י עצמו שאסרו עליו ע"י שבועה בהא י"ל דפלגינן דבריו משא"כ באיסור הבא מאליו באיסורין דל"ש זה ולכן ס"ל דבאיסור הבא מאליו אחע"א דמגו דחייל על דברים המותרין חייל נמי על איסורים ומהא"ט יש נמי לחלק בין כולל סתם וכולל מפורש דכתב מהרש"א דאף ר"ל מודה בכולל סתם דאמרינן איסור חל על איסור דכהא"ג כתבו תוס' בכתובות דף י"ח ד"ה ואין אדם דבאנוסים היינו מחמת ממון ל"א פלגינן דיבורא דנהימנו דאנוסים היו אבל לא מחמת ממון אלא מחמת נפשות משום דמחמת ממון או נפשות פירושא דאנוסים היינו הלכך לא פלגינן דיבורא אבל גבי פלוני רבעני לרצוני פלגינן משום דלרבנן הוא דיבור בפני עצמו עיי"ש ולפי"ז בכולל סתם ולא אמר שאוכל שחוטה וטרפה שפיר אית לי' איסור כולל אבל בכולל מפורש שאמר שבועה שאוכל כשרה וטרפה דהוי טריפה דיבור בפני עצמו שפיר י"ל דפלגינן דבריו ושבועתו חייל רק על כשרה ולא על טרפה:

**ולפי"ז** מיושב היטב קושי' הא"מ מהא דנטולה אני מן היהודים דהתם אסרה וכללה על עצמה תשמיש של כל העולם סתם דלא אמרה בפירוש הן של בעלה והן של עלמא אלא סתם ולהכי גם ר"ל מודה דחייל באיסור כולל דלא אמר ר"ל באיסור דע"י עצמו לא חייל בכולל היינו בכולל מפורש דעל רי"ו קאי דמוקי בכולל מפורש:

**וגם** קושי' התוס' מיש אוכל וחייב ד' חטאות מתורץ היטב דהתם בודאי לא שייך לומר פלגינן דיבורא דמסתמא מקדיש הבהמה סתם שאין אומר שמקדיש הבשר והחלב להכי שפיר חייל ע"י כולל:

## הלכה יג

א) **כל כהן שעבד ע"ז וכו' לא ישמש במקדש רק אם עשה תשובה שנאמר לא יגישו לכהן**. והנה הא דלא מוקי דקרא זה אירי קודם תשובה משום דקודם תשובה א"צ

קרא דהרי קרא כתיב ערל לב וערל בשר וכל בן נכר שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים כדדרשינן בזבחים דף כ"ב והנה יש לחקור מחלל שבת שדינו כעו"ז כדאיתא בחולין דף ה' אי ג"כ פסול לעבודה והנה קודם תשובה פשיטא דפסול דהרי נלמד מקרא דבן נכר דגם זה נתנכרו מעשיו אלא אי עבד תשובה יש לחקור אי ראוי לעבודה:

**והנה** כן במומר לכל התורה חוץ מע"ז ושבת ג"כ קודם תשובה נלמד מהאי קרא דבן נכר שפיר דפסול לעבודה אבל בעבד תשובה אני מסתפק אי מהני:

**ואולם** יש להסתפק עוד במומר לעבירה אחת שבתורה אי אפי' קודם תשובה פסול לעבודה וראיתי בגבורת ארי' בתענית שרצה לומר דבן נכר שנתנכרו מעשיו במשמע אפי' מומר לעבירה אחת ג"כ פסול לעבודה ורוצה לילף מפירש"י דערל היינו מחמת מילה באנוס איירי דאי במבעט במילה היינו בן נכר יעו"ש ולי נראה בעבירה אחת לא מיפסל לעבודה והוא מדאיתא זבחים דף כ"ט המקריב אותו דס"ד אי הקריב ועשה פיגול יפסול כהן להקרבה ת"ל אותו זבח נפסל ולא כהן א"כ חזינן דבעבירה אחת אפי' באו"ד ג"כ לא מיפסל להקרבה אבל מומר לכהת"ר שפיר יש לומר דמיפסל קודם שעשה תשובה ועיין פסחים דף כ"ח ברש"י שם ש"כ דבן נכר לאו היינו מומר להתורה כולה א"כ הרי מוכח מרש"י דאף שאין מומר לכהת"ר מקרי בן נכר א"כ פסול לעבודה ג"כ אמנם י"ל דרש"י דפי' כן משום דהי' קשה לי' קו' התוס' אטו מצה קדושה יש בו ולכן סובר רש"י אי הוא מומר לכהת"ר ואוכל חמץ א"כ אינו בקום אכול מצה ואף דפשיטא דאם רצה אוכל מצה דאין קדושה בו אבל הוא רק כנכרי שאוכל מצה ול"ה בקום אכול מצה ונפ"מ דפסול לעשיית מצה כמו נכרי אבל איירי ממומר שאין מומר לכהת"ר ואין אוכל חמץ א"כ הוא בקום אכול מצה וכשר הוא לעשיית מצה לחובת הלילה וזה נכון:

**אם** כן לפי"ז י"ל כוונת רש"י כך שבאמת הוא מומר לרוב עבירות כמומר לכהת"ר כמש"כ התב"ש סי' ב' אבל לא עבר על כל התורה ממש ואין אוכל חמץ רק מצה או כוונת רש"י שעובד ע"ז או מחלל שבת וסובר כמש"כ ח"ס א"ע בח"ו סי' כ"ב דמומר לחלל שבת וע"ז מומר לכהת"ר אבל אין חשוד על כל התורה והכונה אם רכינא שבול זה הוא שומר התורה ל"ה חשוד על מה שמשמר וכמש"כ במ"ח חיו"ד סי' מ"ה וא"כ שפיר קרינן בי' כל דאין אוכל חמץ הוא בקום אכול מצה כאמור:

**אבל** זה יודה רש"י דאם מומר לעבירה אחת אין מיקרי בן נכר לענין אכילת פסחים וה"ה לענין הקרבה כדמוכח ביבמות דף ע"ה בן נכר היינו המרת דת אין אוכל בפסח אבל אוכל במעשר ומומר לד"א לא מיקרי המרת דת ולענין שנסתפקתי אי מחלל שבת או מומר לכל התורה ג"כ תשובה ל"מ נראה דתשובה מהני שהרי כתב רבינו דאם עבד

ע"ז בשחיטה כשר לעבודה אם עשה תשובה רק בעבד בשירות פסול לשירות במקדש א"כ ה"ה מחלל שבת דל"ש דנפסל ע"י שירות וכן מומר לכה"ת אי עשה תשובה כשר לעבודה וכן יש להוכיח ממש"כ תוס' מנחות דף ק"ט בשם רש"י בבמה דנוב וגבעון אף שעבד ע"ז מהני תשובה רק במקדש לא יעבוד א"כ עיקר הטעם דנפסל אין משום דעבד ע"ז אלא משום שירות לע"ז א"כ מחלל שבת או מומר לכה"ת כשר לעבודה אף במקדש:

**הן** אמת קשה לרש"י דממשנה דקתני לא יעבוד במקדש אין הוכחה דכשר בבמה דכן קתני מי שעבד בב"ח לא יעבוד במקדש ובזה מסתבר שפיר דבבמה כשר דגם ב"ח במה הי' אבל בסיפא בשימש לע"ז לא קתני באמת לשון לא יעבוד במקדש וצ"ע:

**וע"ד** פילפול יש להביא ראי' למש"כ מומר לעבירה אחת לא נפסל אם אין מומר לכהת"ר דאי נפסל לעבודה יקשה הא כ' ראשונים בכהן ל"א הסברא דשלוחי דשמיא נינהו א"כ איך מקבלין קרבן ממי שעבר שאר עבירות כמש"כ רבינו פ"ג ממעה"ק ומשמע ה"ה מכהן הא איהו ל"מ עבוד ושלוחי דשמיא ל"א בכהן אע"כ דראוי לעבודה זולת מומר ע"ז ולחלל שבת ומזה באמת אין מקבלין:

**אולם** י"ל אף שאין מומר לכה"ת ג"כ פסול לעבודה דהרי במנחות דף י"ח מי שאין מודה בט"ו עבודות פסול לעבודה א"כ אף שישמור כל התורה אם אין מאמין בעבודה כבר פסול והבן:

**ועיין** בשו"ת מהרי"ט או"ח סי' ח' שהעלה לחלק בין קבלו באלוה אז אין לו תשובה או בעבד לתיאבון מהני תשובה נראה דהיינו שיתכפר לו ע"י תשובה אבל לענין עבודה נראה דאף בעבד לתאבון ל"מ תשובה להכשירו לעבודה:

ב') **אי מודה בו וקבלה באלוה ה"ז פסול לעולם**. הנה בפ"ג מתשובה כ' רבינו מי שהמיר בעבור טובה אבל אין מודה בה רק קיבלה מפני הנאה מהני תשובה:

**וקשה** לי מהא דאיתא במדרש על קרא לא יהי' לך אלקים אחרים על פני שהיינו שמאחרים את הטובה לבוא והוא פלא מה רצה המדרש בזה אבל בא ללמדינו דאף אם לא מקבל באלוה שמצפה להושע על ידו אלא שבאמת אין מודה בה אלא שעושה כן מפני טובה שמגיע לו מיד ג"כ אסור משום שצריך להאמין שאין מצמיח טובה עי"ז כי אדרבא סופו שתאבד הטובה ממנו וצריך להאמין שהע"ז מאחר הטובה לבוא שיתקרב טובה לאדם ע"י עבודתו וכן קשה ממה שכ' בפירש"י פ' יתרו ובפ' עקב פסוק ועבדתם אלקים אחרים שהם אחרים לעובדיהן צועק אליו ואינו עונהו נמצא נעשה לו כנכרי והוא מת"כ משמע ג"כ דבאו לדרוש כן שאף אם אין מאמין בו אלא שמקבל טובה אסור דהא נעשה כנכרי אל האדם צועק ואין עונהו ואיך יצפה לקבל טובה ע"י עבודתו:

**והנה** במה שדרשו במדרש אלהים אחרים שמאחר הטובה מלבוא משמע שרצה לפרש הקרא בדרך דרש מלשון אחר בצירי ללשון אחר בפתח שמתאחר הדבר וכיוצא בזה איתא במדרש על פסוק והנה איל אחר נאחז בסבך הנה נקרא בפתח ובמדרש דרשו איל אחר שמרמז על איל אחר דהיינו אחר בצירי (והבאתי דברי המדרש בפ"ב מה' ביהב"ח) וראיתי בכלי יקר שם שכ' לפרש וז"ל מלת אחר משמעותן כאלו הי' כאן שני אלים ירצה להבדיל ביניהם ואמר שזה איל אחר מן הראשון כי אעפ"י שלפי זה הי' לינקד צירי תחת ה"ח מ"מ יש לפרשו כאלו הוא נקוד צירי כי נקודת החת בפתח אינו מתישב כל כך מדכתיב מלת אחר בין איל ובין נאחז:

**אבל השוחט לע"ז וכו'**. וקשה ממש"כ רבינו בפ"ב מה' שחיטה אם שחט בגומא פסול לעולם עד שבדקו אחריו א"כ כהן שעבד ע"ז אפי' שלא במקדש לא ישחוט וא"כ איך כ' דאם שחט בע"ז ממש כשר לעבודה הא אפי' בחולין פסול לעולם ובכן נראה דכוונתו בעשה תשובה דבדקו אחריו ונמצא שעשה תשובה מעולה וכאן הא איירי בלא עשה תשובה והיינו שכתב עד שיבדקו אחריו דאי עשה תשובה מהני רק בסתמא הוא דלא ישחט לעולמית אך קשה לפי"ז מהא דאיתא במגילה דף כ"ה מי שאמר שאין עובר בצבועים לא יעבור ומבואר בדברי רבינו פי' מתפלה דרק באותו תפלה לא יעבור ואח"כ יעבור והא אמרת דבסתמא לא יעבור עולמית אך כבר הקשה כן בטו"א ותי' משום דיש כנגד חזקת גברא על חזקתו חזקת בהמה בחזקת איסור עומד לכן חיישינן שמא מין הוא ושחיטת מין פסולה:

## הלכה יד

א') **מי שעבר ועשה בית חוץ למקדש וכו'**. הנה רבינו פסק כרבי דב"ח אסור דקנסו רבנן וקשה לי הא גמ' מסיק כר"פ דבאו פריצים וחללוהו א"כ לית לי' דגזרו רבנן ועוד קשה רבינו פסק בה' אימ"ז פ"ד דבגבוה אדם אוסר דבר שא"ש אף בלי מעשה א"כ כלי אחז מדינא נאסר לא משום גזירה ונראה ליישב דלכאורה קשה לדעת רבינו בפ"א מבהב"ח דנשתמש להדיוט פסול לגבוה א"כ ב"ח לא גרע משימוש להדיוט וכן מאי פריך מאבני מזבח דלבטליהו ולושקלינהו למזבח איך יהא ראוי למזבח הא ל"ג מנשתמש להדיוט ונראה דחדא מיתרצת בחברתה דהנה בעהמ"א פי' דילמא משום דמאוס ופשוט לי' ממזבח דמאוס לגבוה ור"פ דחי דבאו פריצים וחללוהו ומדינא אסור וקשיא לי' מכלי אחז ותי' דכ"ש אין פודין ורמב"ן במלחמות הקשה הא ע"כ ס"ל גם אבני עזרה אין לו פידיון וכדאיתא בתוספתא דאל"כ יקשה ליפדינהו ואפ"ה נאסרו משום דבאו פריצים וחללוהו ולכן תי' דגזה"כ באו פריצים ונתחלל ע"י גוים משא"כ אחז מפריצי ישראל

אמא"מ והנה לדעת בעהמ"א י"ל דסבירא לי' דבבאו פריצים ונעשה חולין ל"ש פידיון והרמב"ן סובר הא דכ' ובאו פריצים היינו שיכולין לאסור אבל לא דהוה חולין ולכן הקשה דלפדינהו והנה רבינו בפ"א מבהב"ח ס"ל אבני עזרה א"פ וכ' במשל"מ דהוכיח כן מהך דע"ז דקשה ליפדינהו אע"כ דאין לו פידיון א"כ סובר רבינו הך דבאו פריצים היינו מגזה"כ והנה בפרד"ר הקשה קו"ח דשל גבוה שנשתמש להדיוט שיאסור ובח"ס סי' מ' תי' דאא"ד שא"ש ותמוה הא עתה קאי דאא"ד שא"ש א"כ גם של גבוה נאסר ולא גרע מנשתמש להדיוט דאסור לגבוה ולכן אומר דאין הטעם משום דאא"ד שא"ש אלא משום דגנאי לגבוה אבל בשל גבוה שנשתמש להדיוט אין גנאי להשתמש בו לגבוה לפי"ז לרמב"ן דלא יצא לחולין לגמרי שפיר י"ל דבשל גבוה שנשתמש בה הדיוט עדיף דאין גנאי להשתמש לגבוה ולכן שפיר פריך דלבטלינהו וצריכין לדר"פ אבל בשל דידי' לא גרע ב"ח מהדיוט וא"ש דלא יקשה דהא לגבוה אא"ד שא"ש די"ל דזהו בשל חולין אבל בשל גבוה א"י לאסור לגבוה ג"כ ואין לומר דהוה קו"ח כקו' הפרד"ר דהא כבר כתבנו דליכא קו"ח דבשל לגבוה ל"ה גנאי כמו בשל חולין והכ"נ לא מאוס לגבוה אם הי' של גבוה קודם שנאסרה:

**אך** אכתי קשה דהא היכא דל"ח לגבוה יש לו פידיון כמו דמוכח מע"ז גבי כלי אחז כפירש"י דף נ"ה א"כ גם אבני מזבח ועזרה כיון דל"ח שוב מהני פידיון ואין לומר דלאו אורח ארעא דאכתי ראויין לאבני עזרה דל"ש לומר דאבנים שלימות בעינן דהא לאחר פידיון רשאי לנסרן קודם שיקדישנו ונראה באם יפדינהו ויהא חזי לגבוה לעזרה שוב אין לו פידיון דרק בכלי שרת דא"ח לעולם ככלי אחז בהא מהני פידיון אבל כאן דיהא חזי ועומד לגבוה שוב ל"מ פידיון:

**וענין** בית חוניו עיין ירושלמי פ"ו דיומא:

**הנה** רבינו פסק דבב"ח נאסרו כל הכלים והיינו כרבי וקשה למה פסק כרבי דהא בגמ' דחי ר"פ ש"ה דכ' ובאו פריצים וחללוהו משמע דאתי למידחי דרבי דלא קיימ"ל כרבי:

**ועוד** דהרי רבי דסובר כלי ב"ח אסור דמוקי הך דכלי אחז דהכנו שגנזו שהקדישו אחריהם תחתיהן יען דסובר א"א דבר שא"ש כדמוכח לקמן דף נ"ד וכיון דרבינו פסק כמ"ד דא"א דבר שא"ש א"כ ע"כ הך הכנו שהקדישם ולא נאסרו וא"ל לגבוה אדם אסור דשא"ש ז"א דהרי רש"י דף נ"ד הקשה ליפרקינהו להדיוט וצ"ל דהיינו דקאמר בגמ' עשה מעשה אסרה ול"מ אף לפדות להדיוט אבל אי אמרת דא"א דבר שאין שלו להדיוט רק לגבוה א"כ קשיא ליפרקינהו א"כ ע"כ מוכח דבאמת לא קיימ"ל כרבי דמוקי שהכנו אחרים תחתיהן א"כ לית הלכתא כרבי גם בהא דנאסר כלי ב"ח:

**ונראה** ליישב דבגמ' הקשה נתברינהו ופי' בעהמ"א וע"כ כרבי דב"ח נאסר ודחי אבנים שלימות לא תניף עליהן ברזל אמר רחמנא ותוס' זבחים דף נ"ד הוק' נעביד ע"י שמיר ותי' אפשר שיהא פגום כחגירת ציפורן והוק' אדר"י בסוטה דסובר דביהמ"ק נבנה ע"י שמיר וע"כ לומר לר"י באמת ע"י שמיר הוא בלא פגימה וא"כ ע"כ גמ' דע"ז דלא כרי"ו והנה שם איתא דרבי סובר כר"י וא"כ לרבי עדיין יקשה נעביד ע"י שמיר ורבי לשיטתו שפיר מוכח דנאסר אף אי נבטלינהו ונעביד ע"י שמיר והנה רבינו בפ"א מבהב"ח כ' דבונין מזבח אבני גזית והקשה בראש יוסף חולין דף י"ח הא אבני גזית היינו דשפייה ועשאו חלק ובמזבח כתיב לא תניף ברזל ותי' דגזית ושפי' ע"י שמיר והנה ע"כ סובר כרבי דע"י שמיר אין כאן פגימה וא"כ אתי שפיר אף דקאמר רב פפא באו פריצים כיון דעדיין קשה ליתברינהו ולבטלינהו ונעביד ע"י שמיר א"כ ע"כ דנאסר לגבוה דמאוס כמש"כ ה"ה ב"ח וא"כ אף דמכלי אחז אין ראי' כיון דא"א דשא"ש אפ"ה ע"כ הלכה כרבי כיון דאפשר בשמיר מוכח דאף ע"י ביטול מאוס לגבוה וכרבי לפירושו של בעהמ"א (והנה בראש יוסף כ' דר"י סובר דבעזרה והיכל ל"ב שיהא בלי פגימת חגירת ציפורן ובהא פליגי דלרנ"ח צריך שיהא בלי פגימה והנה לפי"ז לכאורה נדחה דברי דגם לרבי א"א לעשות ע"י שמיר דלמזבח בעינן שלא יהא בו פגימה אך יש לקיים דברינו דהרי יקשה נעביד ע"י שמיר ויקחהו להיכל או לעזרה ולמה גנזוהו דבשלמא ע"י ברזל כמבואר בפ"א מבהב"ח אבל ע"י שמיר ראוי להיכל ולעזרה ולפי"ז י"ל בשלמא לרבי לשיטתו דאין פגימה פוסל באבני עזרה שפיר פסק אסור גם עזרה כיון שהקדישו אסור להניף ברזל ב"ח אסור דאית לי' הוכחה מאבני מזבח דאל"כ נעביד כ"י שמיר ולקחהו לעזרה אבל רבינו דפסק בפ"א מבהב"ח דאבני עזרה שנפגמו פסול א"כ אין הוכחה מאבני מזבח א"כ למה פסק בב"ח כרבי וליישב י"ל דא"כ קשה למה פסק כרנ"ח דלא כר"י כיון דכרבי ס"ל הכא א"כ מוכח דלא פליגי אי באבני עזרה פגימה פוסל אלא דפליגי אי אפשר לעשות ע"י שמיר בלא פגימה ורבינו פסק דע"י שמיר אפשר בלא פגימה כרבי ופסק שפיר בב"ח ג"כ כרבי):

**אך** לכאורה יקשה הרי רבינו בפ"א מבהב"ח כ' דבונין באבנים גדולות ומתקנין בחוץ והיינו כרנ"ח וא"כ לא פסק כרבי ור"י י"ל דבאמת תמה בכ"מ איך שבק לדרבי ור"י ופסק כר"נ לכך נראה דרבינו סובר בוודאי בהא הלכתא כרבי דאפשר ע"י שמיר בלא פגימה וכדמוכח מגמ' בגיטין ס"ח בהאי עובדא דאשמדאי רק סובר דבהא גם ר"י ורבי מודה דאם לא אפשר בשמיר יכול לעשות ע"י ברזל בחוץ וזה שכ' רבינו שיקחו אבנים גדולות ואם לא מצאו יבנו בלבנים ואח"כ כתב ואין מפצלין את אבני הבנין בהר הבית אלא מפצלין מבחוץ והיינו דאם לא אפשר באבנים ע"י שמיר סובר לרבי שרי בברזל

ובלבד שלא יעשו בהר הבית כי כן איתא במכילתא דבונין עזרה והיכל באבני גזית ע"י ברזל וסובר רבינו דרבי מודה לזה ופלוגתתם רק אם אפשר בשמיר ובהא פסק באמת כרבי ודו"ק:

ב) **הנה** רבינו פסק דכלי חוניו נאסרו לגבוה ותמהו הא בגמ' מייתי ראי' לימא מסייע לי' מאבני מזבח ששקצו אנשי יין ודחי ר"פ משום דבאו בה פריצים וחללוהו משמע דר"פ דחי לי' משום דלית לי' הא"ט שאסרו משום קנס ומדשקיל וטרי אליבא דר"פ דליתברינהו ולשקלינהו ומשמע דהכי קיימ"ל וא"כ למה פסק רבינו כהא"ט דקנסא ונראה ליישב דתוס' הקשו דכאן משמע דרק לגבוה קנסו בכלי אחז ולא להדיוט משום דאא"ד שא"ש ולקמן דף נ"ד מייתא ראי' מכלי אחז דאא"ד שא"ש מדגנזום ותי' דהכי מייתא ראי' מדאסרו לגבוה בלי מעשה בגוף החפץ א"כ היכא דעשה מעשה בגוף החפץ אוסר אף להדיוט (ואף דבשמעתין משמע דרק משום קנס בהא פליגי אסוג' דלקמן דסבר דמה דין נאסר לגבוה ודלא כלחם סתרים שנדחק בדבריהם) וא"ל א"כ דמפרש דפליגי נוכל לפרש דפליג דלית לי' לאו אורח ארעא וא"כ אפשר בפידיון וע"כ דגם להדיוט אא"ד שא"ש י"ל דתוס' פליגי בהא אפירש"י דהא כ"ש אין לו פידיון ורק רש"י סובר דבדלא חזו שפיר פודין אבל תוס' פליגי דאין פודין כ"ש אף בדלא חזו אמנם ראיתי בח"ס בח"י שכ' לפרש דברי תוס' דלא פליגי הסוג' כיון דסוג' דלקמן רק מייתי ראי' דאי לאו דאא"ד שא"ש במעשה ל"ה קונסין לאסור לגבוה במעשה זוטא ע"ש א"כ לדבריו הך דכלי אחז שגנזו רק בתורת קנס והוא עצמו כתב אח"כ לשיטת רש"י דהא דגנזו הוא ע"כ מדינא ולפי דבריו לשיטת תוס' דסוג' דלקמן שפיר סובר דמשום קנס א"כ גם לפירש"י הוה מצי לפרש כך דאי לאו דאא"ד שא"ש במעשה ל"ה קונסין לאסור במעשה זוטא אע"כ כהבנת לחם סתרים דמדינא נאסר לגבוה וע"כ כמש"כ דגם לתוס' הסוג' חולקים שוב ראיתי בתב"ש שכ' ג"כ לפרש דבריהם דהסוגיות לא פליגי) אמנם רש"י לקמן דף נ"ד פי' דהני דייק דאי אין נאסר להדיוט לפרקינהו אמאי גנזום אע"כ דאף להדיוט אסור משום דאא"ד שא"ש ולפי"ז נשאר קו' התוס' דלעיל משמע דרק לגבוה נאסר רק מטעם קנס וצריך לומר ג"כ דהסוגי' חולקת והקשה הר"ן דאכתי קשה לפדינהו ולבטלינהו ויהא מותר להדיוט וא"ל דלא אורח ארעא לאשתמושי כיון דסוג' חולקת אדלעיל וסובר דא"א דשא"ש א"כ לית לי' הך לאו אורח ארעא כיון דסובר דלהדיוט אסור דאל"כ לפרקינהו מוכח דלית לי' דלאו אורח ארעא דא"כ אף פידיון לא מהני אולם לענ"ד י"ל דאין הסוג' חלוקים כלל דבוודאי דחוק לומר דהסוג' פליגי אהדדי היכא דלא מצינו פלוגתא דתנאי אך הענין כך דהנה בהא דפליגי כמה אמוראי אי אדם אוסר דשא"ש יש להבין במאי

פליגי ונראה דהסברא כך דהנה בכל חפץ יש לו לאדם שני קנינים קניין השווי וקניין עצם החפץ שהוא שלו וברשותו ולכן אם אחד בא לאסרו הרי מפקיע ממנו עצם החפץ אשר שלו היו וברשותו וע"י שאסרו אין עוד ברשותו דאיה"נ אף אי יש לו בעלים אין ברשותו כמש"כ הריב"ש הביאו בקצה"ח סי' ת"ו ואידך מ"ד סובר אדם אוסר הנה הוא סובר דאיה"נ הוה שלו וגם מיקרי ברשותו ולכן ל"ד להקדש דא"י להקדיש דאי מקדיש הדבר א"כ ע"כ מוציאו מרשותו ועט"ז סי' ה' דאפי' ע"י מעשה א"י להקדיש דבר שא"ש ובהכי ניחא לי ליישב קו' תוס' על פירש"י בחולין דכ' דאם הרביצו קנאו ויכול לאסרו ותמהו הא רק קנאו להתחייב באונסין אבל אינו שלו ועוד דא"כ מ"פ ממנסך יינו הא כיון דנסכו מגביהו וקנאו לאסור שא"ש להנ"ל י"ל כיון דעל שויו שהרי נתחייב באונסין ואף דמפקיע גוף החפץ מרשותו הא בלא"ה ברשות גזלן הוא לכן שפיר יכול לאסור ולא יקשה ממנסך יינו דבהא רק נעשה גזלן משום שהגביהו לאסרו א"כ ל"ש לומר דבלא"ה אין ברשותו דהא אי לא אסרו ל"ה גזלן א"כ רק ע"י שנאמר דאסרו נעשה גזלן א"כ שוב ע"י האיסור אתה מוציאו מרשותו א"כ אין כח לאדם להפקיע מרשות הבעלים החפץ שלהם אע"כ דבכל מקום אדם אוסר דבר שא"ש משום דגם איה"נ יש לו בעלים והוה עדיין ברשותו של בעלים אך קשה לי לפי"ז מאי מייתי ראי' מעולא אמר רי"ו הא רי"ו ס"ל שניהם אין יכולין להקדיש א"כ בלא"ה אין ברשותו אבל ר"ה תלמידו דרב דס"ל בב"ק דף ס"ב כמשנה דצנועין דהא רב ס"ל דליתא למשנה דעירובין מקמא דאיו ודהלוקח יין א"כ מוכח דסובר כמשנה דצנועין דהוה ברשות הנגזל ול"ש לדידי' הא"ט דבלא"ה אינו ברשותו א"כ לדידי אין סברא שיהא יכול לאסור ומאי מייתי מרי"ו ויבואר בה' אימ"ז:

**אמנם** זה בחפץ של הדיוט אבל בחפץ של גבוה דכל היכא דאיתא בגזא דרחמנא איתא ואף ע"י גזילה א"י מגזא דרחמנא ואי יאסור אותו להדיוט מפקיע מבי גזא דרחמנא דכל דאסור בהנאה אין להקדש בו שום דמים ומפקיע מגזא דהקדש כדאיתא בפסחים דף כ"ח האוכל חמץ להקדש לא מעל ע"כ של גבוה לכו"ע אין יכול לאסור להדיוט (ועיין מש"כ מהרש"א קידושין נ"ז דאיה"נ כגון פיגול ונותר אין בו מעילה דפקע איסור קדשים ובארתי בה' מעילה ובפ"א מאימ"ז עיין סברא זו בלח"מ פ"ד מאימ"ז דבשל גבוה אא"ד שא"ש ולפמש"כ מובן ועיין רא"ש נדרים דף ל"ה דמפרש לימא לתקוני שדרתיך ולא לעוותי דאא"א שא"ש ואף דשם יש מעשה אע"כ כמש"כ בשל גבוה אא"ד שא"ש) ולפי"ז יש להבין דכאן מוכיח מכלי אחז דנאסר אף להדיוט מדלא פרקינהו יקשה האיך יכול כלל לאסור של הקדש ולהפקיע הדבר מרשות הקדש דאף אי יכול לאסור של הדיוט של גבוה איך יכול לאסור כיון דאי חל האיסור מפקיע הדבר מרשות הקדש אך

הדבר ניחא דהנה רש"י פי' דהא דכ' דהכנו דהטבילוהו והקדשנו דמשחו בשמן המשחה ובשו"ת מהרי"א הקשה כיון דסובר דלא קנסו לגבוה א"כ למה צריך כלל למשחו בשמן המשחה דא"ל משום חיבת הקדש כעין שכ' הרמב"ן פ' וישלח דז"א דהא מועלין בשמן המשחה כשמשח לכלים שא"צ משיחה ובשו"ת ח"ס תמה דרבי אמר ברוך המקום שהחזיר לי אבידתו במה החזירו לו כיון דאפשר לפרש קרא דהכנו הקדשנו היינו בטבילה ובמשיחה לעבודה ונראה דהנה במנחות דף כ"ב איתא דמה שנשתמש להדיוט פסול לגבוה וכמש"כ רבינו בפ"א מבהב"ח א"כ ממילא ניחא דנהי דאא"ד שא"ש אבל עכ"פ ל"ג שימש לע"ז מאם שימש להדיוט דפסול לגבוה וע"כ צריך משיחה מחדש והא דכ' רבינו דפסול לגבוה הא כיון דמשחו תחילה כבר הרכיב עליו קדושה חדשה היינו משום דרבינו סובר דעבודת מקדשתו א"כ לא חזיא להשתמש לגבוה ממילא אין קדושה חלה עליו אבל למ"ד משיחתן מקדשתן א"כ במה שמשחו כבר פנים חדשות בא לכאן דכבר נתקדש ע"י משיחה קודם שמכניסו לעבודה וא"כ י"ל רש"י כאן קאי למ"ד משיחה מקדש כמש"כ בח"ס סי' ל"ז א"כ לא איכפת לן במה ששימש בו להדיוט אבל עכ"פ משיחה בעי דאי לא משחו שנית כיון דאישתמש בו הדיוט פקע קדושה ראשונה שמחמת משיחה ראשונה דלא חזו לעבודה עד שימשחנו שנית ואולם רבי אמר החזרתי לי אבידתי דכבר הקשה הפרד"ר דנעשה קו"ח כלי שנשתמש להדיוט פסול לגבוה א"כ כלי גבוה שנשתמש בו הדיוט לא כש"כ (כדעביד כהא"ג קו"ח בירושלמי דכלי מלך שנשתמש בו הדיוט אל ישתמש בו מלך) והא לא מצינו ובח"ס או"ח סי' מ' כ' לתרץ דל"ש לעשות קו"ח כיון דאא"ד שא"ש (והך דירושלמי הי' כברשות כיון דקני בכיבוש מלחמה אך באמת זהו דוחק דנאמר דקנאו בשבי מלחמה לכן י"ל לפמש"כ ניחא דשל הדיוט שפיר אא"ד שא"ש אבל כאן בשל גבוה ל"ש קו"ח דבשל גבוה אא"ד שא"ש) א"כ זהו דאמר רבי החזרת אבידתי כיון דאנן השתא קיימינן דאא"א דבר שא"ש א"כ נהי דכלי שעבד בו להדיוט פסול לגבוה אבל כלי גבוה לא נאסר בשימש להדיוט א"כ אי לא קנסו א"צ משיחה אע"כ דקנאו לאסור לגבוה ושפיר קנסו דשוב לא עדיף מחפץ של הדיוט דאדם אוסר דשא"ש במעשה וא"כ רק שייך דקנסו שיהא כמו של הדיוט דאא"ד שא"ש כהא"ג כ' בשעה"מ ה' אימ"ז דהקשה הא כ"ש אין לו פידיון ותי' כיון דל"ח יש לו פידיון א"כ ה"נ כיון דל"ח לגבוה הוה כמו של הדיוט דאא"ד שא"ש) ושפיר מוכח דקנסו וא"כ אין כאן סתירת הסוגי' דשני סוגי' עולים בקנה אחת וא"כ מיושב גם קו' הר"ן דגם סוגי' דלקמן מצי סברי שפיר דלאו אורח ארעא ע"כ לא מהני ביטול לאשתמשי א"כ לא מוכח דאסור להדיוט דהא לא מצי ליפרקינהו להדיוט משום דלאו אורח ארעא די"ל דלענין

באו בה פריצים שפיר אמרינן לאו אורח ארעא דנהי דבאו בה פריצים רק אהני דיכול לאסור אבל לא דפקע כל הקדושה דאז ל"ש לאו אורח ארעא אע"כ דנשאר בו צד קדושה עד דאמרינן בעלמא אין הקדש יוצא לחולין בלא פידיון ולכן אף דע"כ נתחלל אפ"ה אין ראוי להשתמש בו להדיוט אבל להשתמש להדיוט ע"י פידיון ל"א דלאו אורח ארעא והא דיקשה א"כ אבני מזבח ג"כ ליפדינהו ולבטלינהו ויהא שרי להדיוט ע"כ משום דלאו אורח ארעא גם ע"י פידיון די"ל כדעת הר"ן דל"ש ביטול בע"ז של ישראל שעבדו נכרים וכיון דקנסו לגבוה שוב נאסר אף להדיוט וביטול ל"ש כיון דלא פקעה דלית לי' באו פריצים וחללוהו ולפי"ז הא דפריך אח"כ לתברינהו ולשקלינהו לנפשייהו צריך לפרש ג"כ בדרך בשלמא דהיינו אי ל"א כר"פ אלא דאסור מטעם קנס ניחא דלא יכול להקשות לשקלינהו לנפשייהו דהא אסור בלי פידיון מאי אמרת לפדינהו י"ל כיון דקנסו לגבוה ממילא נאסרה להדיוט ג"כ דמעתה אא"ד שא"ש ואי דלתברינהו י"ל כמש"כ הר"ן דל"מ ביטול בשל ישראל אבל לדידך לתברינהו ולישקל לנפשייהו ע"י ביטול ומשני לאו אורח ארעא הכונה דנהי דבאו בה פריצים בכ"ז לא פקעה הקדושה לגמרי בכדי ולכן אסור להשתמש להדיוט ובזה ניחא דלא מצי לשנויי אקושיא דלעיל דלכן ל"מ לתברינהו ויהא שרי לגבוה כיון דעכ"פ נעשה בו מלאכה להדיוט דז"א כיון דע"כ צד קדושה עדיין עליו דאל"כ יקשה לשקלינהו לנפשייהו וע"כ דלאו אורח ארעא כיון דאישתמש בהו לגבוה וא"כ מהא"ט גופי' דלאו אורח ארעא להשתמש להדיוט מהא"ט גופי' ל"ש לומר אם נשתמש בו להדיוט שלא יהא חזי לגבוה כיון דלאו אורח ארעא הוה עדיין כמו כלי גבוה דאישתמש להדיוט דלא נאסר לגבוה (עוד י"ל כיון דבאו בה פריצים וחללוהו כבר נתחללה קדושה עד שא"ר לפידיון דלית בה עוד קדושה שיחול עלי' פידיון כמו שנראה שהוא דעת בעהמ"א דלא יקשה עליו קו' הרמב"ן דגם אבני מזבח לפדינהו וע"כ דאבני מזבח קדושת כ"ש יש לו להנ"ל י"ל אבני מזבח דבאו בה פריצים נכרים נפקו לחולין ולכן ל"ש בהו פידיון דלא מצי חלה עלי' קדושת פידיון אבל בכלי אחז דל"ש בהם באו פריצים כמש"כ הרמב"ן במלחמות דבפריצי ישראל לא נאמר בהם באו פריצים וחללוהו או כמש"כ בעהמ"א דבכ"ש דאין לו פידיון ויש מא"מ ל"ש באו בה פריצים וע"כ לא פקע קדושתה לגמרי וע"כ שפיר מהני פידיון דיש עוד קדושה לחול וגם להיפך ל"ש לומר דלא נפקו לחולין ע"י שום פידיון דכ"ש אין לו פידיון דכיון דא"ר לגבוה מצי לפדות כמש"כ שעה"מ אע"כ דגם להדיוט נאסר) אך לכאורה אכתי קשה דע"כ לפי האי שמעתתא ל"א הא דלאו אורח ארעא דזה רק צריך לתרץ אי אמרינן אא"ד שא"ש וע"כ הא דאבני מזבח נאסרו משום דבאו בה פריצים וע"ז קשיא אכתי לבטלינהו ולשקלינהו לנפשייהו וצ"ל

דלאו אורח ארעא אבל אי אמרינן דאאד"ש שפיר נאסרו אבני מזבח וא"צ לטעם דבאו בה פריצים וקשיא כקו' הר"ן דלבטלינהו ולשקלינהו לנפשייהו ע"י פידיון ובהא ל"ש לאו אורח ארעא כיון דנאסרה לגבוה מדינא שפיר הוה אורח ארעא לפדותם לנפשייהו אך א"ש דנהי דא"צ לומר באו בה פריצים דבלא"ה הא אא"ד שא"ש דהא עכ"פ קרא כתיב באו פריצים ולמאי אתי אע"כ לומר דנתחללה הקדושה שעוד לא מצי לחול בו פידיון ובלא פידיון הא וודאי אסור להדיוט וע"כ שפיר גנזו וניחא שפיר קו' הר"ן דלא מצי להקשות לפדינהו כיון דבאו פריצים נתחללה לא מצי לחול הקדושה על הפידיון לפי"ז נתיישבו השתי סוג' לפירש"י:

**מעתה** קשה על רבינו איך ס"ל אי כשיטת רש"י הא פסק באמת דאפי' בשל הדיוט אא"ד שא"ש וא"כ אי אפשר לפרש כרבי דהקדשנו היינו דגנזום דהא לא נאסרה להדיוט וע"כ לומר דהקדשנו היינו שחזרו והקדישום וא"כ איך פסק דכלי בית חוניו נאסרו דקנסו דהא מהאי דהקדשנו מוכח דלא קנסו כלל ואין לומר א"כ מאי הקדשנום כיון דלרבינו א"א לפרש במשיחה דלית לי' משיחה לדורות ע"כ האי הקדשום בשירות ושימוש לגבוה (דרק לר' יוסי דס"ל דנאסרה ע"י שימוש להדיוט צ"ל הקדשנום במשיחה אבל לרבינו דאא"א דשא"ש לא נאסרה לגבוה בשימוש הדיוט וראוי שפיר לגבוה א"כ הקדשנום היינו בשימוש לגבוה ואי מפרש כתוס' דההוכחה מדנאסרה לגבוה בלא מעשה נאסרה להדיוט במעשה ואא"ד שא"ש ג"כ יקשה הא כיון דרבינו ס"ל דלגבוה אא"ד שא"ש כמש"כ בפ"ד מאימ"ז א"כ אכתי לא נשמע בב"ח דנאסרה בתורת קנס דקנסו גם בכלים אך נראה ליישב דע"כ מוכח כרבי דקנסו מהא דאבני מזבח ששקצום אנשי יון דהנה לכאורה קשה מ"פ לתבריהו ולבטלינהו והא אכתי אסור משום שימוש להדיוט כיון דחללוהו הוה חולין וא"ר עוד לגבוה לפמש"כ בעהמ"א דבאמת פריך להוכיח דלא כר"פ דל"א באו בה פריצים וחללוהו ושנעשה חולין אלא דאסור משום דמאוס וקנסו לאסור לגבוה א"כ נשאר של גבוה ובשל גבוה אין נאסר משום שימוש להדיוט (ובזה מובן מה שתמהו על ר"י אסכנדרי דדייק דכדי לתקן מותר לנתוץ הא שאני הכא דבאו פריצים וחללוהו דקושיתו הי' לרבי דלית לי' באו פריצים איך סתרו המזבח ע"כ כדי לתקן שרי) וע"ז דחי דאבנים שלימות בעינן וברזל א"א משום לא תניף עליהן ברזל וכבר הקשו תוס' זבחים דף נ"ד וכן בחולין דף ח"י דליעבד ע"י שמיר ותי' דא"א בלי פגימה כחגירת ציפורן והקשו מסוטה דס"ל לרי"ו דביהמ"ק נבנה ע"י שמיר דאפשר בלי פגימה ונשמע דגמ' דע"ז דלא כרנ"ח דסובר דביהמ"ק נבנה שלא ע"י שמיר אלא ע"י ברזל דמחוץ לבית מותר להניף ברזל ומוכח משם דרבי סובר כר"י דנבנה ע"י שמיר א"כ לרבי תקשה אכתי

לתברינהו ולתקנינהו ע"י שמיר מזבח אע"כ דקנסו לגבוה דמאוס א"כ רבי לשיטתו מוכח ע"כ דקנסו וא"ל דלשקלינהו לנפשייהו י"ל דרבי סובר ג"כ דלאו אורח ארעא וכן אין להקשות א"כ מנ"ל דנאסר להדיוט דאא"ד שא"ש דילמא רק לכן גנזו לכלי אחז משום קנס דהא א"א בפידיון דכ"ש אין פודין ואף דל"ח לגבוה כיון דרק ל"ח משום דקנסו אין לו פידיון יצמח מזה הקנס קולא:

ג) **אמנם** י"ל דבאמת לרבי לא מוכח מכלי אחז דאא"ד שא"ש והא דאיתא בדף נ"ד דכלי אחז גנזו משום דאא"ד שא"ש להדיוט הוא באמת דלא כרבי רק כרנ"ח דלדידי' הא דאבני מזבח הצרכו גניזה משום דא"א דלתברינהו דאבנים שלימות אמר רחמנא וא"א ע"י שמיר דהא כל הקושיא לפירש"י דהסוגי' סתרי אהדדי משום דדחיקא להו לומר דהסוגי' פליגי בפלוגתא דליכא רמיזא בין התנאים אבל לפי מה שבארנו באמת תליא בפלוגתא דרבי ורנ"ח דלרבי הך דכלי אחז ע"כ משום קנס כדמצינו באבני מזבח דגנזום משום קנס ולרנ"ח שפיר נשמע מטעם דאא"ד שא"ש הצרכו גניזה ובכלי אחז ג"כ אינו משום קנס אלא משום דאא"ד שא"ש (גם י"ל עד"א דאי אמרינן דרבי אית לי' כרנ"ח דאבני עזרה מותר להניף ברזל א"כ י"ל דע"כ רבי דסובר דקנסו לגבוה בכלי אחז דלית לי' דנאסר להדיוט מדלא פרקינהו משום דסובר כרנ"ח דכ"ש אין לו פדיון מה"ת דא"ל לא תניף עליהן ברזל דאכתי יבנו אותן בעזרה כקו' התב"ש (אלא דבתב"ש הקשו יבנוהו בלשכה משום דבלשכות לכו"ע מותר להניף עליהן ברזל לדידי נראה דהא ל"ק דזה הוה כחול ולא אורח ארעא כעת נדפס תורי"ד ראיתי שהרגיש בזה דהא ראוי לעזרה ושקיל וטרי אי שייך בזה לומר לאו אורח ארעא) מעתה י"ל כיון דרבינו פסק כר"י דע"י שמיר אפשר בלא פגימה מדכ' בפ"א מבהב"ח דבונין אבני גזית וכ' בראש יוסף חולין דף י"ח דהיינו ע"י שמיר שאפשר בלי פגימה מוכח שפיר אבני מזבח וכן כלי אחז שהצריכו גניזה הכל משום קנס וא"כ ה"ה בב"ח קנסו גם בכלים וא"ש:

**והשתא** לא קשיא הא רבינו פסק דלגבוה אא"ד שא"ש בלי מעשה כמו שהקשיתי לעיל די"ל הא אי מפרש כפירש"י לא מצינו בגמ' האי דינא דלגבוה אא"ד שא"ש בלי מעשה רק הא דגנזו הוא משום קנס והא דלא פרקינהו י"ל משום דכ"ש אין לו פידיון כיון דמה דלא חזו לגבוה הוא רק משום קנס ל"ש להקל שיהא לו פידיון א"כ ע"כ הא דסובר בפ"ד מאימ"ז דגם לאחר הקדש אא"ד שא"ש באמת רק משום קנס ולכן רק משום שימוש לע"ז גנזו אבל משום שימוש להדיוט ל"ה גונזין דמשום שימוש להדיוט ל"ש קנס ולכן בשל גבוה ששימש להדיוט לא נפסל לגבוה:

**ומעתה** נבוא לסוגי' דלקמן דתחילה דייק מאבני מזבח ודחי כדר"פ ויקשה הא לפירש"י

ע"כ צריך לפרש דדייק דאסור להדיוט ג"כ מדלא פרקינהו ולשקיל לנפשייהו אע"כ דא"א דשא"ש ואי דלבטלינהו כיון דהוה של ע"ז לא מהני ביטול וא"כ מאי משני כדר"פ הא גם לר"פ יקשה להו הא דלאו אורח ארעא כמש"כ הר"ן אבל לפי דרכינו נכון דבוודאי ע"י פדיון ל"ש לאו אורח ארעא כיון דהוה כחולין גמורים רק בלא פדיון שייך דלאו אורח ארעא כמו דאמרינן בעלמא אין הקדש יצא בלא פדיון (שוב ראיתי בח"ס שהרגיש לחלק בין ע"י פידיון ל"ש לאו אורח ארעא אולם מש"כ הח"ס להקשות אר"ן דהא עכ"פ קרא כתיב באו פריצים וחללוה וא"כ מאי תי' הר"ן דל"ש ביטול דהוה ע"ז של ישראל דהא כיון דבאו פריצים וחללוהו נעשה חולין והוה ע"ז של נכרי ולדעתי לק"מ דהא הר"ן קאי שם לשיטת רש"י דאא"ד שא"ש וא"כ א"צ כלל לטעמא דר"פ דהא מדינא נאסר והא דכ' באו פריצים וחללוהו רק לומר דאין מועלין בו אבל לא שזכו בהם נכרים רק הא דאוסרים הוא משום דאא"ד שא"ש והנה בח"ס כ' דלכן ל"ש דבאו פריצים וחללוהו דרק בנטלוהו ממקדש שייך דחללוה ובזה ניחא גם שיטת הר"י אם כנדרי דהא לפי מה דלית לי' דחללוהו איך סתרו המזבח הא עבר אלא תעשון אע"כ כדי לתקן שרי) וא"כ הכי דייק באמת תחילה מאבני מזבח כיון דלעיל מסיק דלגבוה קנסו א"כ ל"ה רק כמו בשל הדיוט דאא"ד שא"ש ה"נ אוסר וע"כ לא מצי לפרקינהו ולבטלינהו ולכן גנזום וע"ז דחי דילמא כדר"פ דמעתה לא יקשה דלשקלינהו לנפשייהו ולבטלינהו דוודאי בדר"פ שייך לאו אורח ארעא ומיושב מה שיש לדקדק דרש"י לא מפרש אקו' קמייתא מאבני מזבח דמוכח דאא"ד שא"ש להדיוט מדלא פרקינהו דהא באבני מזבח כבר הקשה לעיל כן לפי מה שבארנו דהקושיא בתורת בשלמא דהיינו בשלמא אי מטעם קנס ניחא דל"ש לשקול לנפשייהו ע"י פידיון כיון דאא"ד שא"ש ואי דלבטלינהו הא בשל ישראל ל"מ פידיון ע"כ א"צ רש"י לפרש דהא עיקר ההוכחה דהקשה לעיל אדר"פ הי' רק מכח זה דבשלמא אי מטעם קנס ליתא דנאסר שפיר אף להדיוט ע"כ ל"ש לפרקינהו ולטלו לנפשייהו ורק בכלי אחז הוצרך רש"י לפרש דהקו' הי' דלפרקינהו ולטלו לנפשייהו דזה אין מבואר בגמ' לעיל וא"כ הסוג' אין חולקים כלל דגם לעיל קפריך בתורת בשלמא אי משום קנס ניחא דלא יכול ליטול לנפשייהו ע"כ משום דאא"ד שא"ש וביטול אין לו וא"כ מוכח דקנסו לגבוה וממילא נאסר גם להדיוט משום דאא"ד שא"ש:

**ומביא** ראי' מאבני מזבח לרבי דבכלי אחז קנסו ולקמן מייתי ראי' מכלי אחז אאבני מזבח דכיון דבלא"ה ע"כ צריך לומר דאא"ד שא"ש להדיוט א"כ מוכח שגם באבני מזבח גנזו משום דאא"ד שא"ש ע"כ אי אפשר לפרקינהו וליטלו לנפשייהו וא"צ לדר"פ כיון דבלא"ה מוכח דאא"ד שא"ש וא"כ אדרבא מוכח משתי הסוג' דהלכה כרבי דאסרו מטעם

קנס לגבוה וממילא נאסר גם להדיוט ומיושב שיטת רבינו:

**והנה** לפמש"כ יש ליישב קו' הר"ן דהקשה לפרקינהו ולבטלינהו דלפמש"כ הסברא כך דבהקדש אא"ד שא"ש משום דאי חלה האיסור ע"כ פקע ההקדש ולכך הוצרך לקנסא דאפ"ה חלה האיסור אף דעי"ז תפקע ההקדש ונשמע דעכ"פ בההדיוט אא"ד שא"ש דאי בהדיוט אא"ד שא"ש לא חלה האיסור משום דאי אמרת דחל האיסור ל"ה שלו ומפקיע רשות וממון חבירו א"כ ע"כ בהקדש בוודאי אא"ד שא"ש דל"ש דקנסו שיכול להפקיע ההקדש דאין לגרוע רשות ההקדש מרשות הדיוט לכך רק אי בהדיוט אא"ד שא"ש אף דבשל הקדש שורת הדין שלא יכול להפקיע רשות הקדש אבל מטעם קנסא חל האיסור להפקיע רשות ההקדש ולפי"ז הא דפירש"י דמוכח דאסור להדיוט מדלא פרקינהו ע"כ יפורש הכי אי ס"ד דלא נאסר לפרקינהו אבל השתא דנאסר שוב אי אפשר לפדות דהא פקע ההקדש ולכן הצריכו גניזה ולא יקשה מאבני מזבח לפדינהו ולבטלינהו דהא כיון דחל האיסור פקע רשות ההקדש ולא מהני פידיון וא"ל דלבטלינהו בלא פידיון כמו דקאמר לר"פ דס"ל מטעם באו פריצים וחללוהו דלבטלינהו בלא פדי' ז"א דאי אמרת דמהני הביטול א"כ פקע האיה"נ ולא פקע כלל רשות ההקדש ואסור לשקלינהו לנפשייהו ופידיון לא מהני כיון דפעם אחת חלה האיה"נ ופקע הקדישו אין תופס פדיונו ודו"ק עוד י"ל עד"א דבוודאי קדושת דמים שייך בכל דבר הקדש ולכן של גבוה א"י לאסור דהא מפקיע קדושת הדמים שיש להקדש בכל דבר ולכן א"י לאסור ולכן כיון דקנסו לגבוה ופקע ההקדש שוב יכול לאסור אף דאכתי איכא בי' קדה"ג שעומד לשרת לגבוה משום זה יכול לאסור דהא אף באיה"נ לא פקע קדה"ג כמש"כ תוס' כריתות דף י"ג ולכן פיגול ונותר עדיין קדשי ד' מיקרי (דלא כמו שנראה ממהרש"א קידושין דף נ"ז) וא"כ א"י לפדינהו כיון דהק"ד פקע ולישקלינהו לנפשייהו ג"כ א"י דהא עכ"פ איכא בו קדה"ג ובהא ניחא ליישב שיטת בעהמ"א שכ' דבאו בה פריצים רק שייך בישראל רק בכלי אחז הטעם משום דכ"ש אין פדיון ותמהו עליו מגמ' דנדרים דף ס"ד דאמרינן דבלשאצר נהרג על שנשתמש בכ"ש דבאו פריצים וחללוהו הרי דגם בכ"ש נעשה חול ויצא לחולין ע"י פריצי ישראל ולפמש"כ ניחא דהא דקאמר דיצא לחולין היינו דק"ד פקע אבל קדה"ג שפיר נשאר וע"כ נענש בלשאצר:

**והנה** לכאורה יקשה לפמש"כ דבשל גבוה ל"א אא"ד שא"ש א"כ מ"פ מחטאת העוף אש"ח לא לחייב הא בשל גבוה ל"א אא"ד שא"ש אך י"ל לפמש"כ בתב"ש סי' ד' דמשמעתין משמע מפירש"י דאדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה ל"ה אלא מדרבנן גזרו עליהם חזקי' וסייעתו א"כ מה מקשה חולין משוחט חטאת בחוץ וקשה איך דרבנן מהני

לפטרו מש"ח ותי' כיון דמדברי קבלה אתא לן מהא דגנזו כלי אחז כדאורייתא דמי אפי' לפטרו מע"ז א"כ ניחא גם לפי דברינו דמדין דאורייתא ממש ל"ש לאסור בשל גבוה לגבוה אבל כיון דקנסו כדמוכח מכלי אחז שוב גם בשל גבוה אא"ד שא"ש כמש"כ שזה גופי' הקנס שיהא יכול לאסור של גבוה כמו בשל הדיוט:

**אבל** יותר י"ל דבבהמה דהוא גופי' קדושה לגבוה לקרב לכו"ע אין לו פדיון מה"ת באמת לא פקע ע"י איה"נ כדמוכח מכריתות דף י"ג וא"כ יכול לאסור למ"ד אא"ד שא"ש דהא לא פקע ההקדש ורק בכ"ש דמה"ת יש לו פדיון פקע ע"י איה"נ דלא גרע מבאו פריצים וחללוהו דהא אי חל האיה"נ היינו באו פריצים ע"כ אמרינן דלא חל ולא פקע ול"ה כבאו פריצים אבל כיון שקנסו לגבוה דל"ח עוד לגבוה שפיר אמרינן דיכול לאסור אף להדיוט דכיון דקנסו דיחול האיסור ע"כ פקע הקדישו ואסור אף להדיוט ובזה יש ליישב שיטת השו"ע דבסי' ד' הביא ב' דיעות אי בשותפות יכול לאסור ובח"מ סי' שפ"ה פסק דיכול לאסור וכ' הב"ח דסובר כשיטת הר"ן דלאכילה אא"ד שא"ש ותמה ש"ך דהטעם שכ' הר"ן דלכן יכול לאסור משום דנהי דלא אסר לה אבל עכ"פ לא שרי לה זה ל"ש ביי"נ ולפמש"כ ניחא דלאכילה שפיר אא"ד שא"ש רק דחייב לשלם וזה שייך גם ביי"נ אך לכאורה יש להקשות דאדרבא מר"ן משמע סתירה לדברינו דא"כ למה צריך הר"ן לומר דאסור באכילה מדלא שרי תיפוק לי' דבאכילה יכול לאסור אך לק"מ דכיון דאיה"נ לא חל גם איסור אכילה לא חלה לזה צריך הר"ן לומר דעכ"פ לא שרי ממילא אסור באכילה ובהכי ניחא מה שהקשיתי לעיל הא לא גרע מדבר שהשתמש להדיוט דאסור לגבוה די"ל דנהי דבאו בה פריצים וחללוהו היינו דפקע הק"ד אבל הקדה"ג נשאר וא"כ הוה עדיין של גבוה ששימש להדיוט הא לא נאסר משום ששימש להדיוט:

**והנה** בשו"ת מהרי"א סי' כ"ט הקשה לרמב"ן פ' וישלח בפסוק ויטמון אותם יעקב תחת האלה שכ' ולא בשחיקה ושריפה כדין ע"ז משום שכבר ביטלום הנכרים אלא לטהרת הקודש להקריב קרבן ד' צווה כן ותמה משמעתין דקאמר דמשו"ה הוצרכו לגנוז אבני מזבח דכ' אבנים שלימות משמע דאי לא"ה היו בונים מהם מזבח כיון שביטלום ונראה לפמש"כ בעהמ"א לפרש קו' הגמ' דבשלמא אי כרבי ניחא משום דמאיסי לגבוה קנסום אבל לדידך דבאו פריצים וחללוהו ולית לך דקנסו משום דמאיסי א"כ לישקלינהו למזבח א"כ אדרבא מבואר דבאמת לרבי י"ל דמאיסי לגבוה מדרבנן כדברי הרמב"ן:

**ובזה** ניחא מה שהקשה הרמב"ן תיפוק לי' כיון דקודם ביטול אסרו ה"ה לאחר ביטול דיש דיחוי אצל גבוה דלהנ"ל היינו דפריך בשלמא אי כרבי ניחא דמאיסי ואף ביטול ל"מ משום דיחוי אבל לדידך דיצאו לחולין א"כ ל"ש דנדחו דהוה כשאר חולין שנעבדו

דלא קנס בכלים ול"א דנדחו כיון דלא הוה מעולם קדוש דהוה חולין גמורים כשנאסרו:
**ובזה** יש ליישב קו' הר"ן על הרמב"ן דסובר דע"ז של ישראל שעבדו נכרי יש לו ביטול א"כ אכתי לתברינהו ולפרקינהו ולישקול לנפשייהו דא"ל דלאו אורח ארעא דהא לית לי' לאו אורח ארעא להנ"ל ניחא למ"ד דלית לי' באו פריצים א"כ ל"מ ביטל דהא הוה דיחוי:
**והנה** בבעהמ"א הקשה דכאן מסיק באו פריצים וחללוהו ולקמן יליף מכלי אחז נימא ג"כ באו פריצים ולכאורה תמוה נהי דבאו פריצים משום זה עדיין לא זכו בו דנהי דיצא מרשות גבוה אבל עדיין אינו שלהם:
**אך** א"ש דבעהמ"א קאי עתה דבכ"ש ג"כ יש לו פדיון ויוצא ע"י מעילה לחולין א"כ בוודאי לא גרע באו פריצים ממעילה שיצא לחולין לגמרי ונקנה להמועל בו כדמוכח בקידושין דף נ"ב דאם מעל בו קנאו לקדש בו אשה וליקנות בו חפץ וע"ז תי' בעהמ"א דכ"ש אין לו פדיון כיון דרבי סובר כרנ"ח ע"כ באמת ל"ש באו פריצים חללוהו כל זמן שלא זכו בה אבל לאחר שזכו בו שפיר י"ל גם בכ"ש שייך באו פריצים ונתחללו ובזה ניחא ג"כ קו' היד שאול כיון דבלשאצר זכה בכיבוש מלחמה שפיר דבאו פריצים וחללוהו ויצא לחולין:
**והנה** ברמב"ן תי' דלרווחא דמילתא הוא דמשני דכתיב לא תניף עליהם ברזל אבל איה"נ דהוה מצי לדחות דא"ר לגבוה משום דמאיס ונדחה מלהיות ראוי לגבוה אולם קשה לי דהא כ"כ בפ"א מבית הבחירה דהרמב"ן פ' יתרו כתב דרק ע"י ברזל אסור אבל ע"י שאר מיני מתכות רשאי להניף עליהן כדי להחליקן א"כ יקשה אמאי גנזו הא אפשר בשאר מתכות וצריכין לומר דלא הוה אפשר כ"כ ע"י שאר מיני מתכות דרכיך ועדיף להניף בברזל וא"כ הדרה קו' לדוכתי' דא"צ לרווחא דמילתא דהא אין כאן רווחא דמילתא דהרי אפשר לדחות דאכתי הוה להם לתקן בשאר מיני מתכות א"כ עדיפא הוה לי' לשנויי דל"מ כלל אף שיתקנו בשאר מיני מתכות כיון דא"ר לגבוה משום דמאיס:
**בקו'** יד שאול לבעה"מ דכ' דלכן בכלים דאחז ל"א באו פריצים וחללוהו משום דכ"ש אין להם מעילה והקשה מנדרים דף ס"ג דבלשאצר שימש בכלי חול הא לא יצא לחולין ונראה ליישב לפמש"כ הח"ס סי' מ' לכך לא שייך דכלי גבוה נאסר בשימש להדיוט משום דאא"ד שא"ש ובכ"ש אין מעילה לצאת לחולין ורק בנשתמש ברשות שייך דנאסר לגבוה כך י"ל בלשאצר שכיבש ברשות בוודאי יצא לחולין ונאסרו שוב לגבוה כמש"כ הח"ס באבשלום שקנאו פלגש דוד בשב"י אבל אחז לא השתמש ברשות אין יכול לאסור לגבוה ע"י שימוש הדיוט וגם אי' לחולין:
**עוד** י"ל עפמש"כ פ"א מבהב"ח ליישב קו' הח"ס לחלק בין מעילה בשימש דאין יוצא

לחולין ובין מעילה בש"ר דיוצא לחולין שפיר נאסר בשימוש א"כ ניחא גם בלשאצר שהוציא מרשות גבוה ע"י מלחמה ולקחו לעצמם זה שפיר נאסר בשימש הדיוט לגבוה ויצא לחולין דכהא"ג אין מא"מ ודו"ק היטב:

**והנה** לכאורה יקשה לבעהמ"א קו' אחת ממנ"פ דהקשה בכלי אחז נאמר באו פריצים ותי' כ"ש א"פ ואין מועלין ולכאורה קשה לר"מ דסובר גם קדה"ג מתחלל א"כ איך יליף מכלי אחז דא"א דילמא שם משום דבאו פריצים ונתחלל אך לזה י"ל למסקנא קדה"ג אין מתחלל לר"מ והנה רמב"ן דחי דבמזיד אין מועלין ורק ע"כ דבעהמ"א קאי למ"ד מזיד מתחלל א"כ קשה אף כ"ש כך וע"כ דקאי למסקנא דלר"מ ג"כ קדה"ג אין מתחלל אך אכתי קשה א"כ אין ראוי להדיוט וא"ל דא"כ ליפרקינהו דהרי כ"ש אין נפדה וע"כ לתרץ דל"ח לגבוה פודין א"כ שוב קשה מנ"ל דא"א שם באו פריצים יצא ע"י מעילה לחולין לכך נאסר וא"ל קדה"ג אין מתחלל דהרי בקידושין מוכח לר"מ מאי דל"ח לגבוה גם קרבן מתחלל כמש"כ הפנ"י שם וא"כ יקשה דבב"ק מוכח דר"מ סובר א"א וכמש"כ תוס' שם ויקשה מנ"ל לר"מ דא"א דהא לא מוכח מכלי אחז:

**וליישב** י"ל דלפמש"כ השלט"ג למסקנא לית לי' לרבי באו פריצים וא"כ גם ר"מ יליף מאבני מזבח דא"א כיון דלא דריש באו פריצים ובזה מיושב קו' פלתי דקאמר חטאת מאי מעשה רבה ל"ה תיובתא דהרי תוס' כתבו מדאחז לגבוה במעשה זוטא להדיוט במ"ר וא"כ אי מ"ר אוסר רק מכלי אחז ממילא לגבוה במעשה זוטא וחטאת תיובתא ולפמש"כ יליף ממזבח דא"א להדיוט דאל"כ ליפרקינהו וא"צ לומר דלגבוה קיל ונאסר במ"ר:

**והנה** בהאי ענינא דכלי אחז מבואר בדה"י פ"ט שבימי אחז נתבטל העבודה במקדש רק עשו עבודה בבמות עד שבא יחזקיה' וטיהר הבית ופתח דלתות המקדש ונראה שלזה כיון רבינו בפ"ב מה' תענית שכ' וביטל התמיד מבית ראשון ובס' גבורת ארי הקשה דמנא לי' לרבינו הא ולדעתי כיון רבינו על ימי אחז שביטל התמיד עד שבא יחזקי' ונדב העולת התמיד לבוקר ולערב כדכ' בדה"י ל"א וכדאיתא בערכין דף י"א:

**כהן** שהרג הנפש במשנה דבכורות ספ"ז (עתוס' תענית דף כ"ו) אלו כשרין באדם שנעבד בו עבירה והיינו רובע ונרבע ושהרג האדם מוכח דנעבד עבירה כשר באדם ואולם יש ס"א דלא גרסי ושהמית האדם וכ' בתיו"ט דמש"ה לא גריס לי' דהא איתא בברכות כהן שהרג הנפש לא ישא את כפיו וה"ה למגלה עריות וכ"ש לעבודה (עיין הפלאה על התורה איך נתכהן פנחס הא הרג הנפש) אולם בילקוט פ' שופטים ובספרי ר"ש אומר לפי שמצינו ברבע ונרבע שפסולין לגבי מזבח יכול אפי' באדם אם רבע או נרבע יהא פסול למזבח ת"ל הוא בזבח דברתי ולא בזובח מבואר דלא פסול באדם וכן הוא בת"כ

והביאו בילקוט פ' אמור והא דהביא בתיו"ט מבכורות אשתמיטתי' דברי תוס' יבמות דף ו' וסנהדרין ל"ה רציחה דוחה עבודה משמע דכהן רוצח כשר לעבודה והא דברכות לא ישא כפיו רק דרבנן:

**ובזה** ניחא קו' צ"ק במנחות דף ה' דטריפה נילף מקו"ח דבע"מ מותר להדיוט ופסול לעבודה טריפה דאסורה אינו דין שפסול לגבוה בין הקרבן בין המקריב ולהנ"ל ניחא די"ל בהמה שהמית האדם עפ"י עדים יוכיח דאסור להדיוט ולגבוה וכהן שהמית האדם כשר לעבודה כדמוכח מקרא דמעם מזבחי ולא מעל מזבחי:

**שם** רבינו לא הביא דרוצח פסול לעבודה ובה' תפלה הביא דאין נכ"פ מקרא דידכם דמים מלאו ובפמ"ג סי' קכ"ח עמד ע"ז וכ' דסמך אמש"כ בה' תפלה אלא דזה דוחק וכ' דאפשר לומר דבשלמא עובד ע"ז דכ' נאום ד' לא יגשו אלי הוה כד"ת כמו הלבשת ערומים דחשבו ד"ת יען דכ' כה אמר ד' משא"כ בקרא ידיכם דמים מלאו לא כתב כן לכן אין פוסל דיעבד ולכתחלה לא יעבוד:

**ולכן** נראה לי דרבינו לא כתבו בין הפסולים יען דהורג הנפש הוא גברא קטילא אף שהרג בלאו התראה וגרע מבע"מ כמבואר בדברי רבינו בפ"ד מרוצח ה"ט דשפיכת דמים חמירא יען דהוא מצות דבין אדם לחבירו וכל מי שיש בידו עון זה הוא רשע גמור צא ולמד מאחאב עובד ע"ז שהרי נאמר בו רק לא היה כאחאב וכשנסדרו עוונותיו וזכיותיו לפני אלקי הרוחות לא נמצא עון שחייבו כלי' לא היה דבר אחד ששקול כנגדו אלא דמי נבות ולכן מחמירין בהורג נפש יותר מבשאר עבירות שאפי' לא היה התראה מכניסין אותו לכיפה עד שתבקע כריסו א"כ שפיר הוה גברא קטילא ופסול לעבודה אבל זה רק במזיד אבל בשוגג הא ילפינן מקרא בפ"ב דמכות דחוזר הוא לשרתו:

**אולם** לפי"ז קשה מסנהדרין דף ל"ה מעם מזבחי תקחנו למות דרציחה דוחה עבודה ולהנ"ל יקשה הא גברא לא חזו כלל דגברא קטילא הוא ותוס' הקשו מנכ"פ ותי' דרק חומרא בעלמא הוא וכן יש להוכיח מירושלמי גיטין דף ל"ח דלית לי' כלל הא דלא ישא כפיו דקאמר שלא תאמר איש פלוני הורג הנפש הוא יברכנו אמר הקב"ה אני מברך ע"כ דס"ל הא דלא ישא כפיו רק חומרא בעלמא הוא לפי"ז יש לומר לאידך גיסא דהא"ט דרבינו דלא הביא דרוצח פסול דיליף מהך דסנהדרין דלא מיפסל לעבודה ול"א דהוה גברא דלא חזו והא דכ' דלא ישא את כפיו נ"ל עפ"י רמב"ן פ' בשלח ויהיו ידיו אמונה נשא י' אצבעות לרום השמים לרמוז על עשר ספירות ובזה באמונה הנלחם לישראל ובכאן נתבאר ענין נשיאות כפים בברכת כהנים וסודו (ומדברי רמב"ן משמע דלא סבירא לי' דצריך לכוין לרשום באצבעות שם הוי' כאשר כתב המג"א סי' רכ"ח בשם הבחיי

פ' בשלח וכן הוא בזוה"ק ר"פ משפטים) ולכן מי שהרג הנפש א"ר לנכ"פ דידיו דמים מלאו ודו"ק:

**וקשה** לי עוד דהא רבינו בפ"ב מעכו"ם כ' ישראל שעבד עכו"ם וכו' וכך המינים מישראל אין מקבלין אותם בתשובה לעולם א"כ כיון דאין מקבלין אותם בתשובה א"כ פשיטא דפסולים לעבודה ומאי רבותי' דפסולים לעבודה והנה אמת הקשו על רבינו מהא דכ' בה' תשובה פי"ג דאם שב מרשעו ומת וכו' כל הרשעים והפושעים והמומרים וכיוצא בהן שחזרו בתשובה מקבלים אותם שנאמר שובו בנים שובבים הנה ראיתי ברדב"ז על לשונות הרמב"ם שכ' לפרש דבוודאי מקבלין אותם בתשובה אלא דאין מחזקים אותם בבעלי תשובה וא"ח לחזקתו לעולם ואפשר שלזה כיון הרב במלת לעולם כלומר אין מקבלין אותם להיות תשובתם לעולם וקשה לי א"כ מאי רבותי' דפסול לעבודה כנ"ל וצ"ע:

## הלכה טו

א') **כל הפסולין לעבודה י"ח הן וכו'**. וקשה לי דבחגיגה דף ו' איתא דר"ע ס"ל דגם במדבר נתחייבו בתמיד והקריבו שבט לוי את קרבן התמיד דישראל לא היו יכולין להקריב משום שהיו נזופים וקשה לי אמאי לא מנה רבינו גם מנודה דפסול לעבודה והנה במשל"מ פ"א מותמ"ס תמה באמת דבמ"ק דף ט"ו איתא דישראל שלחו קרבנותיהן כל זמן שהי' במדבר אע"ג שהיו כמנודין והנה בטו"א כ' דתליא בפלוגתא דר"ע ריש"ש דר"ע לטעמי דבשר תאוה לא איתסר אבל במו"ק קאי לריש"ש דבשר תאוה איתסר והוכרחו להביא כל מה שרצו לשחוט לעזרה אולם לפי"ז קשה דרבינו הא ס"ל דלכו"ע גם בשר תאוה הי' אסור להם אלי ובפ"ב דין י"א דמנודה אם הקריבו עליו הורצה וכ' הכ"מ טעמא משום דחזינן במנודא לשמים דשולחין קרבנותיהן וקשה הא שם משום דב"ת הי' אסור להם והוכרחו להביא קרבנם לעזרה והמהרמ"ש במצות ת"ב עמד ע"ז וכ' דדברי הכ"מ אינם מוכרחין דאיכ"ל דלכך הורצה יען שהוא רק מדרבנן דדינו מנודה הם מדרבנן כמש"כ הריב"ש בתשובה ופסקו בשו"ע יור"ד סי' ר"ח ס"ד רק במנודה לשמים דעכ"פ הוא מרוחק מ"ד ל"ש אצלו התקרבות קרבן אצל ומי ביקש זאת לבוא ליראת פניו הלא בנזיפה כתוב הלא תכלם יעוי"ש וא"כ ניחא דלא קחשוב רבינו מנודה דזהו רק מדרבנן:

ב') **נמצא כל הפסולים הם ח"י וכו' מחוסר כפורים וכו'**. הנה בפ"ה מה' אלו בארתי דעת רבינו כעת ראיתי ברדב"ז בלשונות הרמב"ם שכתב וז"ל שאלת עמש"כ הרב בפ"ד אבל מחו"כ שעבד אעפ"י שעבודתו פסולה הרי זה פטור ומניין שעבודתו פסולה וכו' ואלו בה' סנהדרין מנה מחכ"פ בכלל חייבי מיתה בי"ש וכ' וז"ל טעות סופרים הוא שנפל

בספרים בסנהדרין וכך צריך להיות מרובה בגדים תדע שהרי מרובה בגדים הוא במיתה בי"ש וא"כ י"ט הם והרב לא מנה אלא י"ח וגם הרב לא מנה בה' ביאמ"ק מחכ"פ בכלל הלאווים ואי קשיא הא קשיא דתניא בהביא ואלו הן הנשרפין ואלו שבמיתה האוכל את הטבל וכו' ומני בכלל מחכ"פ ששימש ובעי עלה בגמ' מחכ"פ מינא לך ומייתיא האי קרא ופי' ומסיק ואמר מר מאן דפליג עלה ותו דמותבינן מינה מסקינן לה בתיובתא וזו הוא התוספתא השנוי' בזבחים אשר השיג ממנה הראב"ד ושאר מה שהקשה הראב"ד איכא לתרוצי דהא דאמרינן בפ' ג' מינין עוד טומאתו בו לרבות מחכ"פ לאו לענין חייב מיתה בי"ש אמרינן אלא לענין שאסור ליכנס בעזרת ישראל ואפשר דאיסורו מן התורה אבל אין בו לא מלקות ולא מיתה כיון דטבל והעריב שמשו וכן הא דאמרינן וטהרה ביולדת מכלל דעד השתא טמאה וה"ה לכל שאר מחכ"פ לענין לחלל עבודה אמרינן ולא למיתה וכך דקדק הרב בלשונו דגבי טבול יום כ' ובא השמש וטהר מכלל שעדיין לא טהר וגבי מחכ"פ כ' מכלל שעדיין לא נגמרה טהרתה משמע דטהורה היא אלא שעדיין לא נגמרה ולפיכך אין בו מיתה וכדין הוא דטבול יום שעדיין צריך הע"ש והבאת קרבנות עדיין טמא הוא דכיון דמחוסר תרתי אבל מחכ"פ אינו מחוסר אלא אחת אין ראוי שיהא במיתה אם עבד עבודה:

ג) **ולמאי** דאתיא עלה משמע דסבר ז"ל דמחכ"פ דזבה אי הוה כזב או לא הוי פלוגתא וה"ה לכל שאר מחכ"פ ופסק הרב כמאן דאמר דלאו כזב דמי והך תנא דמייתי בסנהדרין סבירא לי' כזב דמי וכייל לה בהדי הנך דהלכתא נינהו דטמא ששימש דהוי במיתה הלכתא הוא וליכא מאן דפליג עלה ומש"ה מסקינן לה בתיובתא וטעמא דפסקה משום דלא חסר אלא חדא כדאמרן והכי משמע פשטא דברייתא דמייתין ברפ"ב דזבחים דהוי פלוגתא דתנאי דתנא שרפה אונן ומחכ"פ כשרה יוסף הבבלי אומר אונן כשרה מחכ"פ פסולה מאי לאו בהא קמיפלגי מר סבר מחכ"פ דזב כזב דמי ומר סבר דלאו כזב דמי וכו' מכללא דמילתא מחכ"פ או הוי כזב או לא תליא בפלוגתא דתנאי ואמוראי ופסק הרב כמ"ד דלאו כזב ואם תאמר למ"ד כזב דמי ל"ל תרי קראי דהא אמרינן עוד טומאתו בו לרבות מחכ"פ וכתיב וטהרה מכלל דאכתי טמאה כבר הקשו כן בתוס' שם אבל מאן דאמר לאו כזב דמי ל"ק דהא דקאמר עוד טומאתו בו לרבות מחכ"פ לענין חילול עבודה הוא ולא לענין מיתה וקרא וטהרה מכלל דעד השתא טמאה היא לא דריש לי' הכי אלא איפכא דרשינן מדכ' עד מלאת ימי טהרה משמע דטהרתה תליא בימים ולא בהבאת קרבנות וטהרה דסיפא לא דריש לי' עכ"ד:

**ג**' מדרגות יש בעבודות יש שזר חייב עליהן מיתה ויש שחייב עליהן רק מלקות ויש

שמותרין לכתחלה ואין זר חייב מיתה על שום עבודה עד שיהי' בה ב' לריעותא א' עבודה תמה שאין אחריה עבודה אחרת ב' שלא יהא עבודת סילוק וכן הוא לענין שאר פסולים אבל אם חדא לריעותא אינו חייב רק מלקות ובצ"ק זבחים רפ"ב שגה בזה והבין דפטור לגמרי וכבר השיגו בטה"ק שם:

**לפיכך** אין זר חייב מיתה רק בזורק את הדם בין בבהמה בין בעוף בין בק"ק בין בהיכל בין במזבח החיצון ואפי' רק הזאה אחת וע"כ אם הוזה אחת של הזהי' הדם והשמן של מצורע וכ"כ בהקטיר הזר האיברים או הקומץ או לבונה ואפי' היפוך רק באיברים שכבר הם במזבח ושלא נתעכלו עדיין וקירב שריפתן וכ"כ אם הקטיר קטורת על מזבח הזהב ובכולן אין חייב רק בשהקטיר ביוכ"פ אותו קטורת שמקטיר הכה"ג בק"ק ביוכ"פ צריך שיקטיר מלא חפניו כמו שצריך הכה"ג להקטיר שם וכבר האריך הרחיב הדיבור בזה במשל"מ פח"י ממעה"ק וכ"כ כשניסך מים ע"ג המזבח או כשניסך מים בסוכות ע"ג המזבח כולן הם עבודה שאין אחרי' עבודה וגם הם עבודת מתנה ולא עבודת סילוק להכי בעשה אותן הזר במקדש חייב מיתה והקשה בתפארת ישראל למה חייב בניסך יין הרי יש אחרי' עבודה ד"א ל"א שנה יורדין הכהנים לשיתין ומלקטן מהם יין קרוש ושורפין אותן בקדושה ותי' דכיון דכשירד לשיתין שוב אין מועלין בו וכדקאמר התם מהא"ט לא מחשב הניסוך בעבודה שיש אחרי' עבודה דהרי נעשה כחולין ביני ביני וכשיוציאהו ויעלה למזבח הו"ל כהנים חדשות שבא לכאן:

**ונראה** הוכחה לזה דאל"כ קשה הא דר"י סובר דיין אם עלה ירד משום דאין ממנה לאישים והא להנ"ל יש ממנה לאישים ששורפין אותה ע"ג מזבח וע"כ דזה כפ"ח כיון שכבר יצא מידי מעילה אזלה כבר מצוה ראשונה דניסוך ולכן סובר ר"י דבניסוך עצמו אין ממנה לאישים:

**ושוב** הקשה בתפארת ישראל שהשמיט רבינו דהי' שורפין אותה אחר ע' שנה אמנם לפמש"כ בפ"ב מה' בהב"ח בביאור דברי בה"ז דרבינו בהבה"ב איירי מבית ראשון דבב"ר הי' הנקבים של ניסוך היין ביסוד ומשם הולך לשיתין ולא הי' מנסכין בספלים א"כ בב"ר הי' הדמים והיין מתערבין בשיתין ויוצאין לאמה שבעזרה א"כ לא הי' שייך דישרפו היין קרוש כיון שמתערב עם הדם ולכן העתיק רבינו רק בלשון משנה דמידות שם דהי' שורפין היין קרוש משום דמשנה בב"ר איירי וכמש"כ בפנים בארוכה וכ"כ המסדר ב' גזרי עצים על המזבח חייב מיתה מה"ת מדאיכא ב' לריעותא:

ד')

**חוץ מפרועי ראש ופרועי בגדים וכו'**. וכבר עמדתי בפ"א מביאת מקדש לבאר לחלק בין קרועי בגדים להא דבגדים מקורעים כעת ראיתי ברדב"ז שכ' וז"ל שאלת מאי איכא בין קרועי בגדים דאמרינן עבודתו כשרה והוא במיתה בי"ש ובין הי' בגדיו מקורעים דאמרינן אם עבד עבודתו פסולה וכ"כ הרב פ"ח מכהמ"ק ומשמע דא"ח מיתה בי"ש מדלא מנה אותו בכלל אותם שהם במיתה חשיבה קרועי בגדים הקשו לפרועי ראש שנאמר ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו הא אם עבד והוא קרוע בגדים חייב מיתה בי"ש וכשם שפרועי ראש אין מחללין עבודה אף קרועי בגדים א"מ עבודה וא"ת כיון שכ' בהדיא דפרועי ראש במיתה אמאי איצטריך למילף לי' משתויי יין כ' הרב באותו הפרק כהן שגידל שערו אסור לו להכנס מן המזבח ולפנים ואם נכנס ועבד חייב מיתה בי"ש כשכור שעבד שנאמר ויין לא ישתו כל כהן וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו מה שתויי יין במיתה אף מגודלי פרע במיתה ואין פרועי ראש מחללין עבודה אעפ"י שהם במיתה וי"ל דאי לאו קרא הו"א דהאי ולא תמותו לא קאי אלא אקרועי בגדים דסמיך לי' א"כ דהוה מוקמינן לי' בכה"ג לכך יליף מקרא דכ' כל כהן ואע"ג דאתיא מהיקש מקרא ניחא לי' לאתויי שהוא מפורש טפי ועדיין צ"ע לפי שהפסוק שהביא הוא מדברי קבלה ושמא היקשא של תורה עדיפא מדברי קבלה וקרוע בגדים היינו שהוא קרוע מן הצוואר במקום אחד כדרך שקורע על המת ובגדים מקורעים היינו שהם מקורעים במקומות הרבה שלא במקום שקורעין על המת כדרך בגדי הפחותים שאינם מקפידים על עצמן ולא על מלבושיהן והתורה אמרה לכבוד ולתפארת ואין זה דרך כבוד ולפיכך עבודתו פסולה דהוה כמחוסר בגדים לענין חלול עבודה ואינו מחוסר בגדים ממש לענין חיוב מיתה בי"ש: